

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రఘునందనపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ మదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షణ

సమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానుండును

శ్రీ విష్ణుమాయావిలాసాఖ్యయక్షగాన ప్రబంధనిర్మాణప్రావీణ్యనిధానుండును

ఆర్వేలకులకలశాంబుధిపూర్ణ చంద్ర

శ్రీవత్సగోత్రపవిత్రాప్పయామాత్యపుత్రుండనగు

కంకంటిపాటి - పాపరాజప్రధానునిచే రచియింపఁబడిన

శ్రీ మదుత్తరరామాయణము.

ఇత్యాది, సకలశాస్త్రపారావారపారీణులగు పండితులచే పరిష్కరింపఁబడి

మద్దాల-శేషాచలంశెట్టిఅండుబ్రదర్సువారిచే

పమ్మి- అరుణాచల శెట్టివారి

స్వకీయ,

శ్రీ వెంకటేశ్వరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

చెన్నపురి ౧౮౯౮ సం॥

విషయములు. — పుటసంఖ్య.

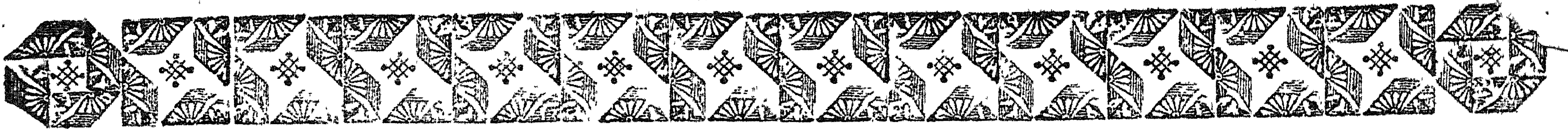
శ్రీమదుత్తరరామాయణకథానుక్రమసూచిక.

శ్రీమదుత్తరరామాయణకథానుక్రమసూచిక.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేతశ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము.

శ్లో॥ చరితంరఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరమ్ । ఏకైకమక్షరంప్రోక్తంమహాపాతకనాశనమ్ ।
రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయవేధసే। రఘునాథాయనాథాయసీతాయాఃపతయేనమః॥

—(* ఇష్టదేవతాప్రార్థన. *)—

శ్రీరాధాధరబింబమున్నారయరాచిలుకన్నిజోరస్స్థలీ। రారాజన్మణికాంతిరాఁబిలిచిత్రాకేందుబింబాననా। స్మేరాంకూరముచేఁగృతార్థుడగుచుంజెల్వొందుగోపాంగనా। జారగ్రామణికృష్ణుడీవుతమహైశ్వర్యంబుమాకెప్పుడున్॥ సీ॥ పుష్కరవిహారణస్ఫురణంబుపహాయించి యచలానుగుణవృత్తియవధరించి । యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబునరహించి ప్రబలహైరణ్యవర్ధనతమించి । త్రిభువననాంచితరూపవిభవంబుప్రాపించి భృగుకులంబుపపత్రముగజనించి । యంభోధిభంగలీలాసక్తిపర్తించికామపాలనరీతిఖ్యాతిగాంచి । పుణ్యజనములపూజనములుగ్రహించి । కలికితనమందునిట్టిదికలదెయనకఁ । జెలువుచెలువునలువొందుకలిమిచెలువ । మెచ్చినిచ్చలుమాకోర్కెలిచ్చుగాత॥ చ॥ వసితగోవెండికొండనెలవంకలుపెక్కులవసొంచెఁచూచితే । యనిసరసోక్తితానననవచ్చుపుగండవుపూఁతగుబ్బజా । రినసుచుపైటకొంగుసవరించుచునవ్వినఁగౌరిఁగౌఁగిటన్ । దనిపెడుచంద్రశేఖరుడుదారకృపన్మముఁబ్రోచుగావుతన్ ॥ ఉ ॥ ఊరకచుట్టుకొన్నకమలోత్పలపఙ్క్తులువాడునంచునో । యేడునుకూర్చిచుట్టితివియెంతటిజాణవుమేలుమేలునీ । నేరుపుమెచ్చవచ్చుననినిచ్చలుమచ్చిక। శంభుఁగేరునీ । హారగిరీంద్రకన్యకదయామతిఁగోర్కెలుమాకొసంగుతన్॥ చ॥ భువనములంబ్రసిద్ధిగనిభూరితరోర్మివరప్రభావమొం। దవిధునిరాకకుబ్బుచునుదీర్ణగుణాంచితరత్నరాశినై । కవులుసమాశ్రయింపదగికర్బురగర్భతశ్రీగురుత్వముం। దవులుసరస్వతీశ్వరుఁడుదారతమాకుజిరాయువీవుతన్॥ చ॥ తనహృదయాంబుజాతమునదారొకనునాథగతానురాగవాహినివెలిఁగ్రమ్మజేసెనొకొ యీగతినాఁగవిధాతచెంగటం । దనరిజపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతిరక్తిఁగుల్కువా । గ్వనజదళాక్షిమాకొసఁగుఁగాతవచోరచనాచమత్కృతుల్ ॥ మ॥ కలుషేభావలినాఁపనంకుశమువిఘ్నక్ష్మాధరశ్రేణిఁబ్ర । కటలుగావింపవరస్ఫురత్కులిశమున్ గర్వప్రమత్తారివీ। రులబంధింపఁగపాశమున్నతమనోరుగ్రేణువుల్మాన్పంబు। షకలదానాంబువులూనువేల్పడఁచుమతాకవ్యాంతరాయచ్ఛటల్ ॥ సీ ॥ శైశవంబుననెభాసకరుమ్రింగ నితనితేజమునకేఘనుఁడెంక సద్వశుఁడనుచు । హనుతటోద్ధతవజ్రముడఁచేసితనిశేనుద్రఢిమకేమింక బోల్పదగునటంచు । నురుధాటిఁగడలిలోమెటుసె నీతనిగభీరతకుసైస్యునియింకఁబ్రతియటంచు । వాలాగ్రమునగిరుల్ ద్రొల్చెసీతనిస్థైర్యసంపదకిఁకనెవ్విసాటియనుచు । జానకీరామచంద్రులేశౌర్యవంతు । పటుగుణస్ఫూర్తులప్పటప్పటికినెంతు । రామహాశాంతునతిదాంతునరికృతాంతు । నతు

—(* సుకవిస్తుతి కుకవినింద. *)—

లమతిమంతుహనుమంతునభినుతింతు ॥ ఉ ॥ ఏకవిజిహ్వదొల్తనటియించె సరస్వతిపాదనూపురో । ద్రేకరుతుల్ధ్వనింపఁగ ర్చటులబడికుట్లుపికకటిలంగనేశుభ । శ్లోకసమానసాబ్జమునశోభిలెదారకహంసమట్టివా । ల్మీకిమహర్షిశేఖరునమేయగుణాకరునాశ్రయించెదన్॥ మ॥ ధరణిభృన్మణిమౌళివర్తనములందశ్లోకండియార్యోక్తివై । ఖరిప్రాపించియహీనవిస్ఫురదలంకారాప్తిశోభిల్లిభూ । రిరసారూఢిజెలంగియుద్ధవరమైత్రింజొక్కమేటొకవీ । శ్వరులంగొల్చెదసన్మనోహరకళాచంచత్ప్రభావాఢ్యులన్ ॥ చ ॥ సరసతఁదామునుందెలియజాలరుచెప్పినసీసులేకనా । దరణవహించియుఁగొనరుతప్పులెసప్పుదురొప్పుగన్నమె । చ్చరుపెడయుక్తులెన్నుదురుశక్తులఁగారొకపైననింపుచే। కురురచియింపనట్టిచెడుగుల్వెననోరెసత్ప్రబంధముల్ ॥ వ ॥ అనియిష్టదేవతాప్రణామశీలనంబును శిష్టవిస్తుతిమేళనంబునునికృష్టకవిజనావహేళనంబునుంగావించి॥ మ॥ పరమశ్రావ్యమఘవ్యపాయమితకథాభవ్యంబుదివ్యతన్నధీ । పటిషతంతతసేవ్యవజ్జభవసంభావ్యంబునైమించుము । త్తరరామాయణకావ్యమున్మృదువచోదారార్థసందర్భ । ప్రతతత్త్రసముల్రహింపరచియింపంబూనితిన్వేడుకన్ ॥ మ ॥ వరుసందిక్కనయజ్వనిర్వచనకావ్యంబైనఁగంజేసెను । త్తరరామాయణమంచునన్నరిప్రబంధంబూనిమించ

చుపేసరసస్వాంబనిప్రాజ్ఞులారనిరసించబోకుండి రాఘవే। శ్వరుచారిత్రము తెంద తెన్నిగతులన్వర్ణించినంగ్రాలచే॥ ఉ॥ మానకకర్మభరానిపయిమానుష దేహముతో హితాహిత । జ్ఞానమెఱుంగుబ్రాహ్మణుడుంబుచారుకవిత్వమునుసేర్పజానకీ జనికథలచింపక యుసతరా కథలెన్నిరచించె నేనియున్। వానిపెవేకమౌటకీసవానికపిత్వమహత్త్వమేటికిన్॥ ఉ॥ శ్రీకర రామమంత్రజపసిద్ధిప్రసిద్ధి వహించి వెనరా వాల్మీకి రఘుప్రవీరుకథలేరచియించి కదా చెలంగెను। శ్లోకములందు నెల్లమనులంగొనియాడగనట్టిదౌటుముత్యాకగమయినరాముకథ మహాత్మ్యమును మాన్పదెవ్వెట్టివారికిన్॥ శా॥ ఆవాల్మీకిమనీషివర్యమతిమంథాహార్యసంశోభితంబై విఖ్యాతగకామితార్థఫలదంబై శ్రీపదంబయ్యెసుశ్రీ! బ్రావాసంబయిమాధురిందనరు రామాంచత్కథాక్షీరపారావారంబున మాత్రయింతుగవితాప్రఖ్యాతికర్షంబుగన్॥ చ॥ ఇహపరసాధకంబనరహించుప్రబంధమునర్ప శ్రీరఘూద్వహునిచరిత్రముం గదా కవినాసిగసత్కృతిరత్నమే మహా! మహనీయసంతసంబునసమర్పణ జేయుదునంచు నెమ్మదిన్। దుహితకుభర్తనారయుజనున్వలెయోజనసేయుచున్నడకన్॥ సీ॥ పొడుపుకెంపువహించుబెడిదంపువినుకెంపుఱంహిసింపకంఠహారంబువాడు! కోమలాంఘ్రులయొరగొనచిరుగులజాఱంగట్టినబంగారుపట్టువాడు। శృంగారగతిమించెలువొందుకస్తూరితిలకంబుచేముద్దుగులుకువాండు। మకరకుండలలోఁ బ్రభుణిజాలరుచిమెఱుదళుకొత్త చెక్కుటద్దములవాడు। తలనువలగొన్నపింఛపుదండవాడు। విపులశతపత్రపత్రనేత్రములవాడు। మురళిడాచేతగలజగన్మోహనుండో। కండునాస్వప్నమునను సాక్షాత్కరించె॥ క॥ ఏనునునతనింబొడగని! ధ్యానంబునసలరు శ్రీమదనగోపాలం! దౌనని కలలోనే పరమానందము జెందిప్రమొక్కి యర్చించునెడన్॥ ఉ॥ అమ్మహనీయమహాత్ముడు దై యనువత్సనిప్రబం। ధమ్ము నదంకితంబుగనొనర్పకృతార్థుడవయ్యెదు తెల్లెకా। దిమ్మహి స్తువాహ సుకృతయోమార మణీయభోగధా। గ్యమ్ము లుగల్లెడుం గృతియునారవితారకమై ప్రకాశిలున్॥ గీ॥ శ్రీవెలయుమన్నిష్టమాయావిలాస! యత్ష గానంబుమాకెసమర్పణముగ! జేసితదియాదిగా మేమునీసుధాను! సారివాక్కుల జొక్కియున్నార మనఘ॥ క॥ అనిపలికియాకృపాళుడు! ననుటయునే మేలుకాంచిస్వప్నమునందు! న్ననునేలుస్వామిగనగలి! గనెయనిరోమాంచకంచుకితగాత్రుడనై॥ మ॥ హనుమద్దివ్యపదారవిందమకరందానంద నేండిందిరా। త్మనసేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుండంబుప్పగిర్వప్పరా। ర్యునసత్పుత్రునిదిమ్మ సాఖ్యాకవిచంద్రున్మాత్సహస్రోత్రబ్రొద్దునసేబిల్వనబంచికన్నకలసంతోషంబునం జెల్వినన్॥ మ॥ అతడాపుంచము జందినన్నుగనియి న్నాజాళువాపైడికిం। గృతవర్ణాంచితరత్నమబ్బినటులయ్యోన్నిపువాక్ప్రౌఢిమం! గృతిసేయంగదొడంగు రామకథసంగృష్టుం పురాజౌటబ్రౌ! స్తుతిగావింపగమాకుశక్యమె భవత్పుణ్యప్రభావోన్నతుల్॥ తే-గీ॥ అనికిరీటకిశోరితో తైవయమునుల! నమ్మహాకవిసాహాయ్యమాచరింప! గృతినొనర్పగబూనిన యేను మొదట! నెంతుమద్వంశవిధమదియెట్టులనిన॥

—(* గ్రంథకర్తృవంశవర్ణము. *)—

సీ॥ అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారులాగ్వేలవారు। కల్పకబలికర్ణకలశౌర్ణవాదీర్ణవితరణౌదార్యులాగ్వేలవారు। సజ్జనస్తవనీయసతతనిర్వ్యాజపరోపకారులాగ్వేలవారు। ఘనదుర్ఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవిణతాధారులాగ్వేలవారు। విమతగర్వాపహారులాగ్వేలవార। లట్టియాగ్వేలవారిలోనలఘుకీర్తి। వెలయు శ్రీవత్సగోత్రారవిందహేళి। మహితగుణశాలి వల్లభామాత్యమౌళి॥ ఉ॥ ఎల్లభయంబులన్విడువు డేగలనంచువచించి ప్రేమతో। ఖిల్లభరించుబంధుజనబృందము డెందమునందు భక్తిరం। జిల్లభజించుసంతతము శ్రీహరిదివ్యపదారవిందము। ల్వల్లభమంత్రిబుద్ధిసురవల్లభమంత్రియమాత్యమాత్రుడే॥ క॥ శ్రీవల్లభుండులక్ష్మీ। దేవినిమునుబెండ్లియయిన తెఱగునదనరున్। దవెరిగలక్ష్మాంబిక। నావల్లభమంత్రిపెండ్లియాడె న్వేడున్॥ సీ॥ జలనిధిబొడమనిజలజాతగేహిని చండికాఖ్యదొలంగుశైలకన్య। బహుముఖావాసంబుబాయుసరస్వతిగోత్రభిత్సతియననూడనిశచి। చక్రవిద్వేషణాశ్రయగానిరోహిణి పతిప్రతాపముమెచ్చిప్రబలుసంజ। హీనవంశోత్పత్తిలేనియరుంధతిస్పృహపంకమొందనిభీష్మజనని। యీమెయానానిచుట్టంబులెల్లబొగడ। నగణితక్షాంతిసంపదనవనిబోలి। వల్లభునిసేవసేయునవార్యలలిత। లక్షణకదంబకంకంటలక్ష్మమాంబ॥ క॥ ఆల్లక్ష్మమాంబయందా। వల్లభనామప్రధానవర్యుడుగనియెం। జల్లవబాణాకారున్। హల్లకహితకీర్తిధారునయ్యావధీరున్॥ మ॥ కనకాసహోర్యసమానధైర్యుడగుకంకంటయ్యనామాత్యవ। ర్యునకుంభ్రాక్తనమంత్రులద్యతనమంత్రుల్బాపిమంత్రుల్విశు। ద్ధనయోద్యుక్తిబరోపకారవినయోదార్యప్రసక్తిన్స్మరింపదు। క్తిన్జనావినుతోరుకార్యఘటనాధీశక్తి దావుదేక॥ అయ్యనవద్యగుణావని। యయ్యనమంత్రిమణిసరససమాంబవివాహం। బయ్యెనహోబళుమారుని। నెమ్యోంబునంబెండ్లియైన నెలదాల్పురహిన్॥ సీ॥ పసియింపప్రభుడురంబొసగినచోపనజాతంబుడాయు శ్రీపతిహసించి। ప్రియునిసాచేననుండియునుదత్తైజంబుసైరింపజాలనిశాంభవిసగి। విభుసమ్ముఖంబునవెలయబహురసజ్ఞతనయాయుచున్నబ్రాహ్మిదెగడి। తనకెందుగతియయినధవునిలావణ్యంబుగలయునప్పడడంచుగంగగేరి। యేకొంతయులెకయాత్మకభక్తి। చేనిజేశునిపరిచర్యసేయునప్పుడు। ధర్మగుణధామమపతిదేవతాలలామ। భవ్యమతిపేటినరసమాంబధూర్జటి॥ క॥

ఆనరసమాంబ గర్భాంబుధి నిధినమృతాంశుచందమున దానయశోనూనవిభావిభవైకనిధానంబగు నప్పయప్రధానుడు వొ
డమెన్॥ మ॥ దయమానాస్పదయాబ్ధిగు ప్తకవివిద్యావైదుషీభోజభూ। దయితప్రాయుణిపూర్వదాత్పనుపూమాధకీకారిదాన
ప్రభూ। తయశోభాతదిశావకాశుడుపమ హెూరంభూతవామాంగుడ। ప్పయమంత్రీశ్వరుడన్మహామహానుతింపజెల్ల జేయె
మ్యేడన్॥ తే-గీ॥ వినయమునకిమ్ము దాక్షిణ్యమునకు నెలవు। సత్యమునకాస్పదము సదాచారమునకు ప్రాపు నైపుణ్యమునకు జే
పట్టుకొమ్మ। యలవిమెనుతింపగం గంటిమయప్పఘనుని॥ క॥ జననుతుడయ్యప్పఘనుని। డనఘుడు చిదురూరి నరసయకు దివ్యమ
కుంభ। దనుజామణియయిగుణములం। బెనుపొందెడు నరసమాంబ గెండిలియయ్యెన్॥ సీ॥ తలపసురాధీసుతల్లి గాకుండెనాయది
తినింపక సాటియనగవచ్చు। రూఢిగా వహెూపాకరునిం బెంపకుండెనా యనసూయనింతిజోడనంగవచ్చు। శక్తిగర్భీకరించకయుం
డెనాయమ్మ యంతపినాకదాస నంగవచ్చు। జనులనిందింపమందుని గాంచకుండెనాయాయగు నంతసమంబు సేయవచ్చు। న
కొరెదవలున్న వాకలయ్యా శివకు ప్రభతి। యాదు రేయని బుధులెన్న నతిశయిల్లె। నప్పయామాత్యమౌళియర్థాంగలక్ష్మి। నయద
యాదిగుణాలంబ నరసమాంబ॥ క॥ అన్నరసమాంబయందున। మున్నతగుణుడప్పనార్యముఖ్యుడు గనియెన్। సన్నుతసిబాప
రాజాఖ్యున్నరసింహాభిధానులగుల ము వెలయంగన్॥ తే-గీ॥ వారిలో బాపరాజాఖ్యువన్న గన్న। వాడనే బూర్వకృతపుణ్యనా
సనావి। శేషమునంగృష్ణదేవుని జెలంగి కొలిచి। తత్కృపను మహాకృతియొనర్ప దలచినాడ॥ ఉ॥ కాంచనగర్భశంకరముఖ ప్రిదశేం
ద్రుబుఱప్రౌఢరీతిగి। ర్తించిన మెప్పుతో వినినం గృష్ణుడు మత్కృతికేర్తసంభ్రమహి। ర్నించివినుణ్ స్వకీయకృప చేపలసీప్లడువాకుడెలొ
టుండా। ర్పంచినచిలుకపలుకవినిప్రీతివహింపకయుందురేదారల్॥ శా॥ వైదర్భీవిలసద్విలాసమున జెల్వంబూనిసత్యోక్తి సెం
తేవీపించి కళిందజోజ్జ్వలరసాప్తిస్మ చిభద్రాత్మకం। బై పీవ్యద్ధువలక్షణాశ్రయసమాఖ్యం గాంచుమత్కావ్యమా। హ్లాదంబి
చ్చుగ్రహింపం గృష్ణపకునర్హాంబేకదా మెమ్యేడన్॥ సీ॥ శ్రీ రుక్మిణికమకరికలు చెకురాలవ్రాసి సత్యకేళీ లజ్జదకుబూసరులుచుట్టి। జాం
బవతికెంగొప్పచకరాగానిడమిత్రవిందకుంబుకిరీటవిడెమొసంగి। భద్రసిశ్చెంవుగుబ్బలగంధనులదసుదంతకుంటికలకమందము
గదిద్ది। కాళిందిముఖసుఘన్మకణముగోటను మీటిలక్షణయడుగుసలాక్షయుంచి। నీలకుమణిపిభూషణాపాలిదోడగి। నవ్యకువ
లంబురాధకర్ణమున జెరివి। వెలదిమిన్నలు పదియారువేలుగొలువ। ముందుగృష్ణుని శ్చంగారమెంచవశమె। పద్యాంతములు॥ క॥ ఏ
వంవిధగుణనిధికిన్। దైవతచాతకఘనాఘనప్రతనిధికిన్। లావణ్యారసాంబుధికిని। సేవకశేవధికి మానినీచింతాపధికిన్॥ క॥ పురుషరత్న
మణికిని హోం। తరభృతరమణికినిబూతరాప్రాణమరుధ్ధరణో గ్రఫణికి వినతా। రమణికి మహామహాంబరమాట్యోమణికిన్॥ క॥ ఆ
నతవిందునకున్ శ్రుతి। నానటితపదారవిందునకుముదితయశో। దానందనకుసదాత్మస। దానందునకపతిశివతానందునకున్॥
క॥ కందళితానందశతానందసుతానూనగానవనాథ్పతికిన్। గుందశరతర్కందమదుస్తుందభరప్రభువిభావ్యధుయవారతికిన్॥
క॥ నీలమణినీలఘృణిజాతాలత్పృణీకరణనిపుణచారుతనునకున్। ఖూలధరాభీలకరా। వేలశరాకారఘోరవిహ్వాలిఘునునకున్॥
క॥ వివిధావతారునకు సఖ। రవిజితతాపునకుం బరధరశతారునకున్। స్తవనవపుష్పితసున్న। గ్నపశాంతారునకు భవసభయ
తారునకున్॥ క॥ వ్రజగజగమనాలోకన। కజగరవరజఠరవారణాభీలునకున్। సుజనైకకృపాళునకును। గుజనవిఘాశునకు మదన
గోపాలునకున్॥ వ॥ సమర్పితంబుగా నా యొనర్పంబూనిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబు మొదట సంక్షేపరూపంబుగా రచియిం

—(* పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము. *)—

పందలంచిన పూర్వరామాయణకథాప్రపంచంబునకు నాదికారణంబయిన సాకేతపట్టణం బెట్టిదనిన॥ ఉ॥ శ్రీతరుణీవిహారసరసీ
జవిరాజితరాజసౌధసం। ఘాతముగోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాసిభూతభ। ద్యోతముద్యోతమానమణితోరణవార
సమేతమొప్పుసా। కేతముచాతసంచలితకేతుపటప్రసహాత్తాభ్రజాలమై॥ మ॥ హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామ
భూనారికే। రరసారుట్ఫలనిగళద్విమలనీరస్ఫాగధారాధరాం। తరపతిణ్ణుతటాయపూలిగనిదానన్ మబ్బధారా
ధరా। క్యారహింపెన్ జలరాశిద్యఘమయిఖేయస్పూర్తిగొల్పెంబురిన్॥ సీ॥ కృష్ణపక్షవిభావరీవేళలం జకోరసమితిచం
ద్రికలంచుసంతసింప। చలిపెట్రేదళుకుమేల్ తెలిపట్టుపట్టముల్ కట్టినయట్లు దిక్కాంతలలర। గంగాతరంగసంఘమునీ
టిపైబొలిచేయేలవచ్చేనటంచు నింద్రుడరయ। దారకాక్షైరవోద్యత్కృషితకాసారముదుటురాయంచలమునికి దలుప। బ
రంగుశరదంబుధరదిగంబరగురుప్రు। కాశపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర। దీప్రరోచిపరంపరల్ దవమ్రాంకె। పరతమోలీలం
దూలనప్పట్టణమున॥ మ॥ పరిఖేయాతంబుంబయోధియంగ నిజనంబుల్ రెంటికిన్ భేదమే। గృహసంబాలకయున్న ప్రబంహావి
వరింపంబూనివారాశిపై। గరముప్పస్సశిముద్రనైచెనదియాగాడున్న సీలచ్ఛవిన్। భరియింసంగతిమేమిమేటికి సను
ద్రఖ్యాతిమున్నిటికిన్॥ మ॥ పరిఘాంభోనిధినప్పుగంబు ప్రతిబింబంబొప్పునే వేళదు। గ్గగధూలాకధురంధరాపీవరప్రాతా
త్తోత్థకీలావళిం। బరితాపంబువహించి భోగిపులతోం బాదాళము న్ప్రాసిధా। సురవాక్కేళికివచ్చుభోగవతియం చుంబొల్ప

గానొప్పు నయి॥ ఉ॥ నీలపు రాలమేడలకు నిచ్చలపుం బటికంపు వెట్టులం । బోలు పెఱుంగు గోపురపు ముత్తపువాకిటకీలు జాళువా
నులిపసిండి బొమ్మ చనుమిట్టలకుం దెలిచల్వ పైఁడిచే లచెలుఁగులై యచటం జెల్వగు వెలుపు లేట పెం దెరల్॥ సీ॥ కేళీసరః పద్మ సా
ళ విహారియయి కాంచు సుగంధంబు గంధవహుఁడు । లీలాద్రి వన్యామ హైలా వల్లీ కౌగిలి గ్రహియించు వీరులచాల్గన గటులు । మూత
నాంశుక రత్న కేతనాంచక యుక్తి బ్రాపించు జిత్రాంబరములు హేళి । గాని యవి విధ తోరణ నికాయములా ని మొనయుము
త్రైపు పేరుల నిమిషనదిని స్నానం గావింతరి సైరి జనవ్యగాన । కౌశలీంద్రవమానాబ్జ కాంతవారి । భూషితె చాతంమ యునయప్పురవ
రమునం । జతురలంకారం బెంతెం చెప్పఁదగును ॥ మ॥ జనులెల్లప్పుడుఁ దోయదానమున జంచత్తాళ వృంతానిలం । బున బాంధ
వ్రజ మొందుదప్పి యుద్రసంబు న్నప్పు బోల్ల చ్చియుక్ । వనితాంగానర సద్రవచ్ఛశిష జీవార్థార చేంజాతకా । వనముం జేసి
ధ్వజాళు గా ప్రిపదముక్ ప్రై నానక గ్రహించియుక్॥ చ॥ ఘనజఘన స్తనద్వితయ గౌరవము ల్ధరియించి యాకసం । బున జగయిం
ప లేక దమముందట నందన జొందుజాళువా । మినుకు పసిండి మేలిపసి మెచ్చుల మేడలు చూచి సోలి ద్రావా । లిని యమరీ శిరోమణులలీ
జెలంగు దుర్మతుల స్ఫురక్॥ మ॥ ప్రమదోద్యానము డాయు మాధుపుల పైం గ్రీడించు బూబోండ్లకుం । ద్రిదశ స్త్రీలుపయుక్తలయి
నపినయోక్తి నాడఁదారం భయి । ల్లదియా చెంగట జేతిలో త్తమనికాయ్యంబూర్వ సీమందిరం । బి జెయలచున్ వరించి చూ
పుదురు వారి సౌందిపిపొంపగక్॥ మ॥ విధుకాంతోజ్జ్వల సౌధవీధికలతీవ్రంపతుల్లాడియి । తుధను కేళికిజో క్రీడా కూరుట
యయు వచ్ఛోనసన్వంచిమా । గధసంభూత ముపోల్కి మేలుపులుపు నుతరంతార్భటన్నాకలో । కధునీహాటక పద్మరుఘాటచర
చక్ర క్రౌంచ చక్రాంగముల్॥ చ॥ ఘనతరరత్నసంఘటిత కాంచన సౌధములప్పురంబునం । దనర గజాచి భాస్కరుడ దైవత
శైలములే యోడజో । డనగడగుంభ రాజగహనాంచిత శృంగము గాకయున్నచో । ననుచు నమూరుతో ననుండదదంతిక జాలక
మాగణ సర్రిమో॥ గీ॥ అహిపులములావరింపనయ్యడుగు వట్టి । తెలియఁబడకున్న భోగవతియు దివంబు । పేరు గనియా సురులకం
బ్రాపించినెనని స్వర్గపురముప్పురంబుతో సాటియగునే॥ సీ॥ బ్రహ్మ హామనంబోయి భంగమొందిన శుచిద్విజవాహనుని సర్వ వేశ
మెంతె । యని శంబుదోషాకరుని వహాళి ధరియించు ధర్మాభియాత్ర ప్రతాపమెంత । ఘనతర స్వర్ణముల్ గలిగియు మకరసంగతిను
న్నయమ షేకలమి యెంత । మేరు ద్రవ్యాల నర్చియు యూరుజయ్యంగ జేసి మలయుల హిందికాసవ హిమవమెంత । యనిచతు
ముఖచండీశధనదసీర । ధరులసుజ్ఞానధర్మ సత్పుణ్యకృషిని । శేషముల మెచ్చర ప్పురిం జెలంగు ద్విజశిఖామణులు రాజలూ
రుజులాంతపుర ప్రజలు॥ చ॥ ప్రతిగజశంకసభ్రనికరంము రదమ్ములం గ్రుమ్మదిక్కరి । ప్రతతూమారొంనంబిలు చు భంగిని
బృంహితముల్ ఘటించున భ్రితటిని బద్ధములైన చిహట్టి పెకల్చుటకుక్ వలక్ సము । న్నతకరముల్ని గుడ్చగ గనమ్మనక ప్పురిమ
త్తేభములున్ గుల్॥ సీ॥ రవగాలునకు సాటిరాక గాడ్పు పటాని పొదలుసిగ్గున బోయి పోదలజొచ్చు । జోడనలక కొంకింతె జోడుగానే
రక వేల్పురాయని తేజి పెల్లనవ్వ । బలునిబ్బర మునకు బ్రతిగాక గరుడయనామధేయుని వాహనంబనందగం । జట్టు పఱ్వులకు
నించుకయు సీడొందలేక నుహరుల్ పిచ్చుగుంటునకగపడె । నింకనీవాహముల కెద్దివె నయటంచు । జనులు వొగడ మనోవేగమె
నసి ధార । లోలసి లోకప్రసిద్ధులనూని మేటి । సాహిణులశిక్షనలరు నచ్చటిహయములు॥ మ॥ వరనీలోన్నతి మించుటందనరె
దివ్యప్రాజ రాజా ప్తిభూ । ధరరూఢింగనవాడశృంగ కలసందళ్ళొంచెం గేతుస్థితిం । గరమొప్పారుటన భ్రమింపవార సెం
జక్రం స్ఫూర్తిఁ వతిఁ ల్లుటక్ । హరిలీలన్వహియించెం గాంచనశతాంగానీకమా ప్రోలునక్॥ చ॥ గిరినికరమ్ములయినం బిడికి
శ్ఫనె ప్రపద్యలో నతుణ యుగ్రకే । సరిసటలయినం జేకొని వెసం బెకలింపుదురశ్వయాభ్రవి । స్ఫగదశనివ్రజంబయిన చోనరచేత
నతట్టిన యితురో । డనుహరిడయిన బోరులకు డాసినయప్పుడు వీరులప్పురిన్ ॥ సీ ॥ ఓడెడన్నినది గాకున్న నెందులకు గామబ్బు
తెద్దూపధూమమున బలియుం । దనకంటె మనకాంతి గనకున్న నెలవినికాశ్రితగతి నేలయావసించు । దంను లకంటెనందంములు
గాకున్న నంచ లేమిటికి గాననుసరించు । దమసొంపు గుదియించితటు మకున్నను తారలేటికి గాబట్ట బైట ద్రేలు । నని ప్రకీర్తింపఁదగు
కొప్పులాననములు । వరణయుగనుబుననఖములు సాటిలేని । పెంపు వహియింప నెప్పుడు నిలింపసతులు । సతతము నజలంగు దురువారు
యువతుల చట॥ సీ॥ పొగడవిరుల్లే వెమృగరాజమధ్యమవిటరాజ చెంగల్వవిరులు గావె । జాతులేమైనను సంతరించి సకొమ్మ నే
ర్పుకోవలసిన నిటుకాడండ । వగలాడియిచట సువర్ణముల్ గలుగు నేకలయిండ్లం గలుగును జెలువరాయ । తమ్ములబూపవేతరుణి శి
రోమణియాడెం గాంజనిరి కేపాడి రంము । వలయు పున్నాగతతు లేవె వన్నెలాడి । యేలయడిగెద పేయూర నేమి కొదువ । యనివి
టులజాణతనములనపహసించి । పువ్వులం ముమరవ్వీటం బువ్వుబోండ్లు॥ ఉ॥ సారవకైరవాంబురుహ సారమరందభరంబు జెం
దిశ్వం । గారవరావలి వివిధకౌసుమరేణువులూన సౌరభసం । చారివధూకుచోరుఘనసారమృగీమదగంధసారకా । స్మీరసుహా
సనల్గొరసి మీరు సమీరకుమారుఁడప్పురిన్॥ మ॥ నగరాధీశుని సద్గుణంబులకు నానందించి దేవేంద్రుడ । న్నగరీరత్నము చుట్టుపు
న్నగిరియుస్వర్ణ ప్రావచూర్ణంబు రానందగునం దత్సరయూనదీకటక కేదారంబులం బండి సోయగమయి యెన్నుల వ్రేగున కధర
ప్రేమామున్ వ్రాలి సస్యావళుల్॥ క॥ ఆప్రోలు సురావతియును । రత్రప్రభుండు జెంగతిం బక్షీరధుండేలుదినేం । ప్రప్రతిభా సు ప్రతిష్ఠా

శ్రీప్రభుభాన్వితగుణప్రతిష్ఠాసిద్ధిమై॥ సీ॥ తనయాభిధానంబుగనిపించెసకలసన్నుతసతతాశ్రాప్రవీణతవహించి। తనగభీరతజూ
పెవటిసిమనోహరప్రఖ్యాతసంపదలఁజెలగి । తనప్రభావముదెల్పెఁదపననందన గర్వనిర్గంధనక్రియానిరతిదనరి । తనతేజ
మెఱిగించెననిమిషేశ్వరవజ్రమసాధ్యదైత్యపజ్జులవధించి। రాజమాత్రుండైయష్టదిగ్రాజనిసుత। రాజితయశఃప్రతాపస్ఫూర్తి
శీతరాజ। హేళిరిపురాజభయదాజికేళిరాజ। రాజఘనసాలిదశరథరాజమాళి॥ తే గీ॥ అనరేంద్రుఁడుబంధుసంతానమలరి।
పొగడసంతానభూజంబుపగిదిఁబెద్ద। కాలమిలమేలిసంతానకాంక్షమించి। శిష్టసంమతినొకయిష్టి సేయునపుడు॥ మ॥ అసురు
ల్విష్ణునిఁజేరపజ్జీవదనుండత్రాసిమైయెగాసిసే । యమరుల్లోకముసంచలించెనికమంమాపస్నులఁబ్రోవనా । యమరుల్సీకెదు గే
జముంపగదవయ్యాయన్నలేనవ్వుడా। యమరులాలాల్పుచువారివీటాలిపిదైత్యచ్ఛేదనోద్యోగినై॥ సీ॥ శ్రీసూర్యకులసుధా
సింధువాకాంక్షించిపాలమున్నీటిపైపాళిమాని । సహసముఖ్యాతవాత్సల్యమునుంచిదలంచిచిలువరాపాన్పుపై నెలమిమాని।
జగతిసుతాంగసౌఖ్యముగాంచఁ గామించికలిమితొయ్యలితోడిచెలిమివిడిచి । యలఘుమానుషలీలలపధరించఁదలంచితనయస
మానుషచర్యయునుదొఱంగి। వనచరత్వంబుఁబూనిబ్రోవఁగదలంచి । బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాప్రభులమీఁది। పాళియును
మానినందకాద్యాయుధా । భిరాముఁడయ్యెఁదశరథరాముఁడయ్యె॥ సీ॥ చలిగట్టుదొరపట్టిజపియించుమంత్రంబువేయిరేకల
తమ్మివెలయునంచ । పలుకుకొమ్మకురేనిఁగలిగించుతొలిపెద్దయీశేషజగములనేలుఱేఁడు । ప్రాఁబలుకుజనరాంద్రబలగం
వునుచ్చటపెనునీటఁదేలాడుపిన్నపాప । మరుగొంగతలపుఁదామరమీదిమెలఁజేటికలిమియొయ్యారినోములఫలంబు । క
టికిచీకటివెలుగునెకటిటివెలుంగు । మేటిరేఁడ్రిమ్మరులగంటుబోటుబంటు । తొగలఁదంములబ్రోచుకందోయిఁబూచు । వే
ల్పుకౌసల్యకొమరుఁడైప్రద్దిఁబొంచె॥ క॥ దారకుఁడయిరఘువీరుఁడు । దారకతూహలముతోడఁదండ్రివచుపబ్బుందారకులెం
చఁగమునిబృందారకు క్రతురక్షగరిగఁదమ్మునుకొలువన్ ॥ వ ॥ ఈవిధంబునగౌశికతపోవనంబునకుసవనావనంబుసేయం
జనినతదనంతరంబ॥ సీ॥ హోమధూమంబుతోవ్యోమంబువ్యాపించెభీమదైత్యస్తోమధూమరుచులు । సవనాగ్నిశిఖలతోదివిఁ
బ్రాకెరేగాముకఱకుజుంజులువెంట్రుకలజడంగు । లనలకుండస్ఫులింగాళితోఁజడలానెనసురదంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము ।
లలఘుమంత్రారవంబులతోడనిండెనా కసమురాక్షసచమూకలకలములు । జటిలసంకల్పములతోడఁజటులదనుజ। కుటిల
సంకల్పములుమీఱెఁగుశికతనయుఁ । డసదృశప్రజ్ఞ రాఘవునాజ్ఞ చేతయజ్ఞదీక్షవహించినయాక్షణమున॥ ఉ॥ దానవినీతిప్రీ
తిగుణధాముఁడు రాముఁడుదొ త్తదాటకా । దానవిప్రాణమ ల్గొనినదారుణ శాతశిలీముఖంబునన్ । దానవిరాజమున్న
ముబిదానవసూనునుమన్వగూల్చిచం । దానవిరాజమానభుజదర్పముతోఁగడపెన్సుబాహునిన్ ॥ క ॥ పారంములేనివడిగ
ఆ । పారంమునఁరఘువరుండువడినేసెనకూ । పారంమునగుఱవ్యాపారంమునమెలఁగునలఘుబలుమారీచున్॥ వ॥ అప్పు
డు॥ ఉ॥ జన్నమునిర్వహించితనిసన్నునులెంచగనింతచిన్నరాజ। న్నముగల్గజేసెమనకందఱకంచుసురల్ప్రకీర్తనల్। బన్నము
నీఁద్రుతోజనకుపాలికిబోవుచుద్రోవశాపపుం । బన్నమువాపెగౌతమికిభానుకులుండునిజాంఘ్రిసంగతిన్॥ సీ॥ నిటలాక్షుధ
నువ్రుంచుటకుగౌశికుఁ డెట్టులనుమతించెనటంచునమరులనగ । జెలికానిధర్మంబుకౌఱుపగాకున్నఁదేగతి । బూనెననిమి
శైవగణమునుడువఁ । గడిదివిల్లునియుచప్పుడువీనులకువిందుసేయునెప్పుడటంచుసీతదలప । నితడల్లుడయిసత్ప్రపతిమామ
యగుచుమాజనకుఁబోలెనెయంచుజనకుడెంచ । హరధనుర్భంగకార్యమెవ్వరికిఁజెలిపి । సూడుపుట్టింతుననినిల్పుచోనిలుపక।
కలహభోజనమానల్లడలఁదిరుగ। శివునివిలుద్రుంచెరఘువీరశేఖరుండు॥ వ॥ హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాం
డిత్యవి । స్ఫురణంజెందినకీర్తిలక్ష్మిచలెభూపుత్రీలలామంబుసే । కురనకోమలకొమ్మతేటతెగఁ కుంగుందంములప్పించుబో
ల్పిరఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుబ్రాల్నించెన్వివాహంబునన్॥ ఉ॥ బాడబశూరుసింజెసకుపార్థిను లెవ్వరటంచుగేరడం।
బాడబులాయుదేటిమదమంచుభృగూద్వహగర్వవార్థికి । న్బాబడమాత్రు తాపముగనింబడజేసిదివిన్వదీజనం । బాడబలంబు
శ్రీరఘుకులాగ్రణిచేరెనయోధ్యవేడుకన్॥ మ॥ తనుహేమంబధరాబ్జరాగమణియున్ధమ్మిల్లనీలంబువా ।సనబద్ధంబునఖాం
శుమౌక్తికవితానంబుంగటీచక్రమున్। స్తనదుర్గంబులుగల్గిరాజ్యరమచందంబొందుభూపుత్రితో। జనగాఢ్జన్వొసఁదేమురాము
డెలమిన్సౌమిత్రిసేవింపగన్॥ సీ॥ చిత్రకూటమణీవిచిత్రకూటసుశోభిచిత్రకూటస్థలాసీనుఁడగుచు । దండకాశ్రమభవేదండకా
సరముఖోద్దండకాననమృగధ్వంసియగుచు । మానవారితపూజ్యమానవాసవిరాధమానవాందహిమో గ్రభానుఁడగుచు । దా
నవాగ్నినిదానదానవార్యభమెప్రదానవాక్పరితుష్టమానియగుచు । దూషణాలాప ఖరఖరదూషణామ । శేషణాన్వేషణానీ
కశోషణాతిభీషశాశనిఘోషణాశ్లేషణాస్త్ర। ఘోషణుఁడుమించెరఘువంశభూషణుండు॥ తత్కాలంబున॥ ఉ॥ శూర్పణఖా
త్తమారుతముసోకదశాస్యుఁడుకోపవహ్నియయుం। దర్పకలోలసప్స్తు నేదందగులందగునీతిదెందముం। జేర్పకమాయతో
డివలెఁజేసిసుబాహునియన్నఁబంపినన్। దర్పమెలర్పవాఁడురఘునందను ముందరఁగ్రేష్టలొందగన్॥ పంచచామరము॥ సారదుండై
మృగంబుడంబునన్వనంబులోనగా । నరాదురాశసీతజెప్పినన్ఘంద్రవేటబూ । నరాదుమాయయుంచుదొడసంగనప్పు

కొంచుఁగి । న్నరాఁడు రెంచ రామస్వామి నాథుఁడేగె వెంబడిన్॥ శా॥ సారంగంబు దయాంతరంగమున సంస్తుత్యాంగ హింస యా। సారంగంబు హరించు టెట్లనక కాంతన్ సీత శ్లాఘ్య ముగ్ । సారంగంబున లెన్నె జాగరిల్లించు దుష్టనక్షస్సాని సారంగంబ విభుండు పట్టుబడ కేచున్ లేడై జపెన్ దురిన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున గుహావాహరిణంబు మరణంబునొందించి యుత్తరణకలాభరణంబ మరలనరు దెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి॥ చ॥ అవనిజ బర్ణశాలకత నారసి కానక రాముఁ డెంత్రబా। యనుజ రంచు చున్ జనిజటాయువు దెల్పఁగ భార్య కార్యము । ప్లవినిఘనాక బంధునిగ బంధుని దుంచి కిరాతి పూజల ప్లవిని భసాయనుడు గోనిపంచకడన్ వసి యుంచియున్నెడన్॥ సీ॥ హిమధామకరకుందసుమధామశరబృందసమధామమై జన్నిదము పొసఁగ । విను కెంపు సగజాలు చున కెంపు తెగడాలు మొనయింపు కుండలంబులు వెలుఁగ । శుచిరత్నవరసీలరుచి నరత్నహారిసీలు సువిరత్న హారరోచులు చెలంగ ధులకించు పోలు కారు బలుమించుఁ బలుమాఉలలయింపు మేరి కాంతులురహించ । బసిడిముంజియు హాటకట్టు హంప హైమ కంకణంబులు నరుణ ముఖంబు దీర్ఘ । వాలమును గల్గు నొకమహావానరుండు । వచ్చి పొడగన్న రఘువంశవర్యుఁ డలరి॥ ఉ॥ ఆయన భక్తియు శక్తివనకంబు జమిత్రుసుపుత్రు మిత్రునిం। జేయుంబహూకరించు చున జేయు భుజాయత శక్తితో శత్రు। రాయిడి తశాత బాణహతినైంప। దిసురేంద్రునిం బూడ సంపతో రాయుత మైన ప్రాజ్యకపి రాజ్యము నొసంగె బతంగ సూతికిన్॥ క॥ ఈలాగున రఘువీరన్నపాలుఁడు సుగ్రీవు వెడగ్రుపాళుండగుచున్। మేలుగ్గుటిమించి కపిపద। మేలముసుచు వానరోకరహ మెడవసియుంచెన్॥ తత్కాలంబున॥ సీ॥ కాదంబినులు మానసోదంబుల నెయుంచెఁ గాదంబినులు నభోగణము నించెఁ । జాతకంబులు జాలింజాలించె దవశిఖా జాతకంబులు సమజ్జ్వలత డించెఁ। బుండరీకములఘూపుఁడు డాపనెల విచ్చెఁ బుండరీకములు గుంపులను హెచ్చెఁ। జంచలాలోకాప్తి సంహారివర్తించెఁ జంచలాలోకాప్తి పదలు నించె। స్తనితములు మిత్రెంగ రకలు ధాత్రిజాతె। నదులు పడంబాతె మృగములు బిదలుదూతె। గర్షకుఁడు మెచ్చె నలిమిరిగాడ్పు హెచ్చె। వనధి బహుఘోషమునఁ బొల్చె వానపేర్చె॥ ఉ॥ వానకరంబు దీఱుట యు వానరనాథుఁడ నేకసేనతో । మానవనాథు గాంచి బహుమానవచోగతి దుప్పి జానకీ మానవతింగనంగ నసమానవనాటులబంపవారలు । న్మానిత మానితజడిమ మానిత దాక్ష్య జనంగ వారిలోన్॥ క॥ పావని తారక మంత్రజపావని రఘువీరుడు సుపనని గెద్రిలోకి। పావని వెదకుటకుదలం। పావని తాలోక నార్థనై త్వరపడగన్॥ వ॥ ఈచందంబునం బవననందనుండు జనకనందని సందర్శనంబు సేయంజని॥ సీ॥ తన ధైర్యరమ కొర్వదని నట్టు తొకగట్టు వడిమెట్టి యొకగట్టు జడియదాకె। దన గభీరత జాలదఘలీలజలరాశి మేజవంబున గ్రిందు మీదు చేసె । దనయణుత్వము మహత్త్వము చెల్పుచందాన సురసలోదనులీల జొచ్చి వెడలె। దన లోకబాంధవ త్వము గోచరము సేయు కరణిఛాయాగ్రాహకత్వ మొంచె। తనతపఃఫల దేవతగ సినసరణి। ధరణిసుత లంకలో గాంచె వనహారిత్వ। మెఱుక గావించు జోకననేక దైత్య। వరమదేభంబులను ద్రుంచె వాయుసుతుఁడు॥ మఱియును॥ మ॥ పుర దాహంబానరించు చూలివలె నంభోజాప్తసూమంత్రిభి। కరవాలానల కీలికావళులలంకాదాహముం జేసిముం। దరరామాస్త్రపరంపరాగ్నిశిఖలిదారిం బ్రవేశించు సం। చరు లెల్ల శ్వసబల్కు వచ్చి సతి మేలాన్మేశుతో జెప్పినన్॥ వ॥ పరమానందమునన్ విభుండు నిలభూబాహా ప్రతిపప్రతా । పరమా వైఖరి కాన్మమెచ్చి శుభమాపాదింపనా పత్వరం । పరమాన్నన్ వినుబోటి బాంధవుని సంపాదింపగల్గెన్ దయా। పరమా కేమికొ నంతయం చతని సంభావించి దీవించుచున్॥ సీ॥ వటువనాటక వీరభటమహార్భటులచే వనమార్గమార్గములు వనట జెంద । నగచర వ్యాయామ నాదంబుచేఁ బ్రతిధ్వనినిభంబునధరాధరములడర । ప్లవగవేగాటోపబాహుళ్యమున నదీగణములుత్తుంగభంగములు నోలయు । హరియూథపుల యట్టహాసంపు రవళిచే బూర్వాదిదిగ్గజంబులు చలింప। గలసి బహువాదిప్రభుల్గొలువ రాము। విభుఁడు దక్షిణవాంధి సవిభుని చేరి। పరహవారాశి దరి జేరు విధము దోఁప। దత్తటంబున దిటముతో దండు విడిసె॥ తదనంతరంబున॥ తే.గీ॥ దశముఖుఁడు యుద్ధచలిత ప్రిదశముఖుఁడు। దన్నునయమార్గమెంచక దన్నుటయు। విభీషణుఁడు ధర్మమూర విభీషణుండు। శరణు శరణ నెఖరవనా శరణుఁజేరి॥ క॥ పగతుని యనుజుఁడు సమీపగతుఁ డిదయుత్రోచి విభుఁడు పౌలస్త్యవధింపగ దేవత్రోపయిటబా । పగ చేయని మాడు నాశ్యపాంపతి వేడెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ పలుమారుం దను వేఁడు రామ విభునిం బాటింపక త్తుంగభం । గలసత్తోయ భుజంగ సంఘఘణ భంగ ప్రౌఢరంగ త్తిమింగిల వాల ప్రహాత ప్రవాళశకరాకీర్ణారుణార్ణ ప్రభా। కలనం జేజముచూ పెవార్ధిజడధుల్ గైకొందు రేధీరులన్॥ క॥ తనవారిసత్త్వగతిచే। తనవారిత నాదమగు నుదధిఁ జూచి విలోకన నలుర దనలశిఖుండై। కనలుచు రఘువీరుఁడుగ్ర కార్ముకమూనెన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునం జండకోదండమండితకరుండై యుద్దండకరకులుం డుప్రచండరోషగసావేశంబున వారిరాశింగనుంగొని॥ సీ॥ మొగులాన సప రాగము లుపరాగములుగా శతకోటిశత కోటిశరములేసె । గగనంబు నొరయు భంగములు భంగములుగా జటుల బాడబశిఖాస్త్రములు వరపె। సపరైన జలకరేణువులు రేణువులుగా హరిదంష్ట్రి క్రూరోగ్ర సాయకములనిచె। గమతమీనాదికాంగపిభూతి భూతిగా గాగాగ్నితులితాంబరములనిచె। మహితవిద్రుమములు విద్రుమములుగాఁగ। లలితమణిజాలములు జాలములుగాఁగ। గ్రచముఖ నిష్ఠుర శిలీముఖములు కురిసె వారినిధిమీద రఘువంశవర్యుఁడడరి॥ క॥ భువనములు దలకగాదన । భువనము లింకించు రామభూ

పతిజితవా। సవినయవిధిగనిజలనిధి। సవినయముగ గదిసి మ్రొక్కి సంస్తుతి జేసెన్ ॥ సీ ॥ శ్రీకర రఘుకుల [illegible] నిధి [illegible] ముఖ్యామరస్తోమధామ । ధామనిధిపశస్త ప్రతాపో దార దారకత్వవిదారి తారిపీర । వీరబద్ధ [illegible] వీరరసాధార ధారణాభ్యాసచేతఃప్రచార । చారణశ్రీపిలాసనిరస్తరాజీవజీవభావైకల్యదృష్టిప్రదాన । దాన [illegible] ఖండిత భుజంగ। జంగమస్థావరరచనాంచత్ప్రభావ । భావనాపూరబహుపావనావతార । తారకబ్రహ్మనామక [illegible] రామ ॥ మ ॥ శరముల్ [illegible] కీలలవినాశంబొందుచుందాననా । శరసుప్తిం [illegible] రస్థలమి [illegible] యుక్తంబులౌ । శరముల్ [illegible] నయంత [illegible] కెదు రెయి సప్తాంబురాసుల్ [illegible] । శరముల్ [illegible] సకేనావుడుక్ ॥ క ॥ జలధిన్ రఘుపతి కరుణన్ జలధింగానిక కాచి సరగ దా [illegible] । నలు చేరన్ [illegible] । నలుం [illegible] చెన్ ॥ చ ॥ కపులు హితోచిత క్రియలు [illegible] చేయుట యుంబయోధిపై । విపుల [illegible] । సిదపుల జయింపబూనుటయు [illegible] రావణుం । [illegible] ॥ మ ॥ పదవిధ్వస్త గిరులు పీంద్రులు భుజంపఙ్ దేవభూ దేవతా । [illegible] । పదవింబోయిను [illegible] సౌమ్య [illegible] । [illegible] ॥ మహాస్రగ్ధర ॥ కారాకారంబులు [illegible] రాక్షసులపా [illegible] నాముని [illegible] । [illegible] వేగంబుమీ అంబ్రవీపా । [illegible] । [illegible] సుర [illegible] తిమాయించిరంతన్ ॥ మ ॥ [illegible] । [illegible] మునలపైంద శ్వేతముఖుల్ప్రహ । [illegible] । [illegible] సురాసురాదిమమరస్పర్ధా [illegible] తామ్యగ్రమై ॥ సీ ॥ అస్త్ర [illegible] । [illegible] మాతృదేవాంతక ప్రముఖ [illegible] । [illegible] ప్రచార । మతికాయమేఘనాదత [illegible] శరము । [illegible] । భమరఘురామసాయకస్తోమ [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥ చ ॥ సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబుల రామభాను [illegible] । [illegible] మలలరించి వేల్పుకవజక [illegible] వెలిగించి లోకము । [illegible] ॥ మ ॥ సటునా దిత్యవధూటికా తనువితానశ్రీలు [illegible] । [illegible] । [illegible] గజగాంగురిసెగల్ప [illegible] । [illegible] ॥ సీ ॥ [illegible] జెందినవనేచరకోటిం బ్రతికించి [illegible] । [illegible] రసముజూపె। బగతుసోదరునికి బ్రాజ్యరాజ్య [illegible] । [illegible] కమెక్కి ప్రభుత [illegible] । [illegible] జూపె । భరతు [illegible] । [illegible] ॥ క ॥ [illegible] యానంది గా [illegible] నరగినీ । [illegible] । [illegible] ॥ వ ॥

—(* శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము. *)—

ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకార చారుశరీరుండై [illegible] రంబున ॥ సీ ॥ [illegible] ద్యోతమహిమంగాంచ । దనకాంచనరథంబులెన [illegible] । [illegible] తనలిలఘనమార్గ [illegible] । [illegible] । దన పుర [illegible] వాద్యములు దనను । [illegible] । [illegible] దిగంతములనొంద । రామచంద్రుండయోధ్యాపురంబుఁ జేరె ॥ సీ ॥ కనకగర్భ [illegible] కౌసల్యానిజసుతు [illegible] । రామనికీర్తి [illegible] రవిచంద్రమ [illegible] । [illegible] పౌరు బుత్సవమున మెలంగ । సకల [illegible] । భరత [illegible] ఘ్నపవనతనయ । భానుజాంగద జాంబవత్ప్రముఖప్లవగ్గ । ఉచితముగ [illegible] । రాను డప్పుడు పట్టాభిరాముండయ్యె ॥ సీ ॥ [illegible] । పై రుపచ్చలతాళి మీరమొలకలగు [illegible] । [illegible] మించెగగనలక్ష్మి । విమలకోరకమౌక్తికములతో జిగురుకెం బట్టుపట్టము [illegible] । [illegible]

తురంగకుమంబు దంతరుచివజ్రహారము ల్దాల్చెదిశలు । సీతతోఁగూడిసరిలేనిచెలువుపూని । శ్రీరఘుస్వామిపట్టాభిషిక్తుఁడైన॥ శాఖ గంధసుస్నిగ్ధరుచిసెనిర్భరతఁజెందె క్షోణీధరంబుల్మరుద్గ్ఘ । ద్దేవేంద్రుఁడు భోగసిరి తనసుఖంబు ల్లాంచెయజ్ఞాంగతి । ర్వృద్ధావహమించె నాటపెదుపైనట్లుండెగూర్మంబుసమృద్ధోదగ్రుఁడమునకధరాభరము రామస్వామి వసుఁడూనినకె॥ వ॥ ఇత్తెరంగున నత్తపోనిధులగ్రామణిసకలదిగ్గ్రామణీయకయశశ్చంద్రచంద్రికా విశేషంబునశేషభూతలోకచకోరకంబులతోఁ నతజన మహోత్పలంబులనలరించుచుందామసగుణాంధతమసంబులవిరియించుచుసింధురాట్పుత్రి వ్యయపరివేష్టితబంధురసుందరాధార దరంధరుండయియొక్కనాఁడుపూర్వపర్వతోర్వీరమణశిరోభాగభాగధేయమణిప్రభాగణితమకుటప్రకటాతిశయంబునకు నికటంబయియుంబుజప్రియబింబంబుడంబుజెందక యముందరనమందమకరందరసాస్వాదనానందిరంగద్భృంగసంఘాత సంగీతప్రసంగంబులతో వికసించి సితకమలంబులవిమల ప్రకాశంబునంజెలువొందువందిమాగధ జనబృందాభినందనంబునందన నేత్రారవిందంబుల విచ్చిమచ్చికతో నెదుటవచ్చినిలుచున్న ఘడమికన్నెచిన్నారినగు మద్దుమొగంబు టద్దంబుంగనుంగొనుచు బాన్పుడిగ్గిసమయోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువుసింగారంబయి యభంగతరదష్టాంగ వజ్రమయకుడ్యహాటష్టాంగసంగంబునం గనుపట్టుగట్టు రాయలపట్టినెన్నెనిచాయలందొట్టిన గట్టినీలంపుమూలంబుల దండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునంబయిపయిం గ్రచ్చుకొనుపచ్చరాయరుంగుల పచ్చలచ్చజిగిపచ్చికలని మచ్చికలతోవచ్చి మార్కొనుశీలాదాలకురంగంబులకు బెదరుపుట్టించు పులిచర్మంబులుగలచిత్తరవు తపసులపైకెజెడలకెంజాయవలెబుంజిగనుమంజుల ప్రవాళమహాస్తంభంబులరంగారు బంగారుబొమ్మల ప్రతిబింబంబులకునెలవయిన నిర్మలచంద్రకాంత జగతీస్థలంబులను గంగాజలంబులం దోగుచుండువాచెందామరకెందొగల పువ్వుతెగలంగ్రందుకొను తుమ్మెదలమొత్తములకిమ్ము లగుపుసాంబ్రాణి ధూపధూమంబులతోవాసించు ప్రాలంబకుసుమమాలికాపరంపరలకాంతిసంపదలకీరుగు పొరుగులగుసోరణగండిగొప్పసొప్పాణిముత్తెపు జాలతండంబులుభుజగాండకాండంబులనినిండుకొను గృహమయూరికలవిప్పగలపించంబుల యొప్పులనుప్పెల్లుకొలుపు వెలయొప్పుల యులకప్పగీలుకొప్పులను క్రొమ్మొగిలునకు మెఱుంగులగు తదుపరిపరివేష్టితకాంచన దామంబులతోబుపడించు కాంచనదోరణ సంభంబులునునిజమణినభోమణికాంతిపరీక్షార్థం బరుణబింబంబునంబరకలితకరాగ్రంబున బిలుచుచున్నదోయనఁజెన్నగుచున్నధ్వజపటసటలంబుల పటాత్కారంబుల కిలుకుపద్మరాగ విటంకభాగరటత్పారావతవారంబులయారావంబుమించినరఘువీరునగరివాకిటనుండియు జలధిఘోషంబేలజేలతనంబు నేర్చునిరనిసధా గౌరవణకచ్ఛలంబునవానినగుసౌధలక్ష్మినవ్వువెన్నెలలమునుకళించినకెందమ్మిమొగ్గలననగ్గలంబగుసిందిచూరుమొగ్గలనిగ్గులజగ్గుమను పువ్వరాగవలభిప్రతానంబులతో నుప్పరంబారయనుబ్బుచప్పరంబులలోపలనేపొందు స్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటి కురంగనాభికాపంక సంకుమదపంకిలాంగణంబుల రంగైనమణిమయ రంగవల్లికల ప్రభావల్లికలల్లుకొననగ్గొల్లలగు ఫలపుష్పభరానమ్రక్రముకతరకన కదళికాక్రముకతరు స్తంభంబులమీను ప్రతిద్వారంబుల తీరైననవరత్న ఘటితకవాట హనుమల్లివేషంబుల వాటంబగుకొలువుకూటంబుంబ్రవేశించి భద్రాసనాసీనుండైనయిరువంకల భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్న దేవ

—※ కణ్వాదిమహర్షులు రాములఁజూడవచ్చుట. ※—

త్సుగ్రీవాంగదనలనీలజాంబవద్విభీషణాదులు సేవింపనిండుకొలువున్నసమయంబున॥ సీ॥ కణ్వగాలవగార్గ్యకౌశికవరతంతు రోమశాదికులుత్తరమునుండి । విముఖశందళాదశముఖాత్రికుంభజప్రముఖమునులుదక్షిణమునుండి । జాబాలిత్రిశంకులోర్ధ్వికధూమ్ర మంకణాదులుపశ్చిమమునుండి । వత్సకశ్యపభరద్వాజగౌతమపౌండ్రజమదగ్నిముఖులుత్తరమునుండి । ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుడైబాగుమీఱు । దనుజసంహారురఘువీరుగనిప్రశంస । సేయుతలపులశిష్యప్రశిష్యకోటి । కొలువనరుదెంచి మొగసాలనిలిచిరపుడు॥ మ॥ మునులేతెంచినవార్త దెల్పరఘురాముంజేరినీవంచగ । స్తి యోగంచినద్వారపాలుడుసముద్రేకత్వరంబోయిరా । మునిసేవించిపరాకుస్వామీఘటభవాముఖ్యప్రతుల్వచ్చినా । రనిఁజ్ఞాపనమాచరించుటయుఁదానత్యంతహర్షంబునన్॥ ఉ॥ బంగరుకొండనుండిదిగుబాలదివాకరులీలరాముడు । త్తుంగమణిమయాసనము దోరవువేడుకడిగ్గియంగము ప్పొంగమహర్షులంగదియబోయినమస్కృతులాచరించిభ । క్తింగరముల్మొగిడ్చితోడితెచ్చిసభాంతరరత్నవేదికన్॥ చ॥ కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులం గుశికసుతాత్రికణ్వభృగుకుంభజముఖ్యులనుంచిపూజనా । తిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబులనింపొనర్చుచున్ । దశరథనందనుండనునదభ్రనివాభ్రనదభ్రమాల్పటన్॥ మ॥ కుశలంబేమునులార శిష్యులకుమీకున్ శిష్యసంఘంబహా । ర్నిశముల్ సేవలుసేయునేతపములున్నిర్విఘ్నతన్ సాగునే । కుశపర్ణాంబుఫలాదులబ్బునెవనక్షోణిన్ మిముంజేరిదు । ర్దశలెవ్వారును జేయకుందురుగదా తథ్యంబుగాదెల్పరే॥ మ॥ భవదాశీర్గరిమన్ వైభవంబునగదా ప్రాపించుమాదృక్షజా । భవ వైభవంబుయశఃప్రతాపసమశుంభత్సల్లవంబుల్ మహాభవదాహంబుశమించుమీపదజలప్రాశంబునంబన్నగా । భవహామోవనలైనమీకలిగినన్ భాషింపగాశక్తులే॥ సీ॥ ఊరుభాగమునభూభారమిము

నిదాల్చె బ్రహ్మసృష్టి నెవ్వత్తపస్వివ్రాతనె। నలత్రిమూర్తులం బుత్రకులఁగనీయతిగాంచెనలిగి వారలనమ్మహర్షి దన్నె। భువనసృష్టికి మాఱుపుట్టించె నీమౌనివృత్తినియాయసక్రమింగె భువనరాశి। దనయోగమహిమని త్తపసిక్రోధుజయించెనడగకుగ్రతనుగ్రునతడు గెలిచె। యోగమహిమంబులను మెచ్చరొకరినొకరు । యోగమన్ననునవ్వచునుండు రెపుడు। వింటిమీచర్యలెదమెచ్చుకొంటి నిత్య। మహర్షులనుమిమ్ముగంటి మహర్షులార॥ వ॥ అనియదంభగంభీరవచోనిగుంభంబునంబొగడునకుఱంకేసీసుతాధీశ్వరునితో

—(* అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరామునిఁగీర్తించుట. *)—

గుంభసంభవాదులిట్లనిరి॥ ఉ॥ లోకమునీదృగంచలవిలోకమునన్ రహించెం దెభాస్కరా । లోకమునంబయోజనివెలుంగురు హిన్ సుజరావ నైకలీ । లోకుశలప్రభావము చెలంగజగంబిటులీవ్రప్రోవగా । మాకుశలంబు వేఱె యొకమాటడుగన్ వలెనా రఘూత్తమా॥ శా॥ శ్రీలక్ష్మానసవజ్రితాపసజనశ్రేణీతపస్యానిల । వ్యాళస్వామిపనాగనారతిలతావాలంబుధర్మాంబురు టూహలాంభోదము రావణుండగెగనీకాండాగ్నిచేమాతపం। బేలాగొందెడువిఘ్నమేచుఖలుడింకెవ్వాడు సీతాధిపా॥ తే॥ గీ॥ అనిమిషులగుండెలోగాలుముల్లికోక । నేత్రమునఁనాటి వేధించునెరసుగాలి । కాలిముల్లుకుభ్భృత్పెళ్లిపాలిపిడుగు । రావణుడుడిందె భువనములొరక్తి జెందె॥ సీ॥ ముసుకువేసుకమూలమూలడాగినదిశాధిపులకిప్పుడు బయల్ దేరగలిగెఁ। గులుకులోందకకొండగుహలద్రిమ్మరువేల్పుచెలులకిప్పుడు చెల్వు సేయఁగలిగె । జపతపంబులుమానిజడవృత్తిఁదిరుగు మౌనులకునిప్పుడునిష్ఠసలుపఁగలిగె । ననదలైగతిమాలిచనినఖేచరులకిప్పుడు విమానము లెక్కిపోవగలిగె । బడకలెత్తగబడుగులబట్టియడగి।యున్నసుపర్ణజాతికిప్పుడువన్నెగలిగె । దశరథకుమారతిలకనీధర్మమునను । దనుజవిభుద్రుంచి భయముమాన్పినకతమున॥ సీ॥ మునులపాలిటిచ్చెడవనుటకాదిని నీవు సవరించు యజ్ఞరక్షణమెసాక్షి । యతిపావనుడవౌటకలయహల్యాదోష రాశిద్రోచినపాదరజమె సాక్షి । భువరాధిపుడవౌటకవిరతోద్ధతికూలి విఱుదళించినబాహుబలమెసాక్షి । యఘటనప్రఘటనోద్యముడవౌటకురాళ్ళునీటిపై దేలించునేర్పె సాక్షి । యఖిలజీవేశ్వరుడవయినయందులకును । వనచరులచేతఁదగుపనల్గొనుటెసాక్షి । యిట్టినీకేముదీవింపమీప్రతాప । మీయశముగ్గెననుమాటకేమిసాక్షి॥ క॥ వినునిజాశ్రితపక్షము । చేనానతియిచ్చితిరివిశేషులమనుసుచున్ । మీనామముజపియించం । గానెకడప్రతిష్ఠమాకుగలిగెజగములన్ ॥ సీ ॥ ఖలశిక్షసాధురక్షయునొనర్పనెకదాగురునాజ్ఞవనినీవుదిరుగుటెల్లఁ । బగతుఖండింపనెపంబుగల్ల నెకదాసతినొంటినిడివేఁటచనుటయెల్లఁ । గాందిశీకులఁబ్రోచుకనుణఁజూపనెకదాభానునందనునఁజేపట్టుటెల్ల । నేకాంతభక్తుఁడౌటెఱిఁగియేలనెకదా హనుమచేసంగరంబునవుటెల్ల । గణనసేయకదశకంఠుఁడవృణముగాఁద । లంచియెకదా విభీషణులంకఁగట్టి । కట్టికయెమున్నపట్టంబుగట్టుటెల్ల । రవిసహస్రమహస్సాంద్రరామచంద్ర ॥ సీ ॥ కులకర్తనింతిమీగురునంపిమాన్పనా యకుభంగమనిగంగయమునకనిరెఁ । దనతోడఁబుట్టువింద్రుసికగ్గమౌయెంగాయనిగౌరీపతిమొగంబట్టెచూచె । మామనీగలిఁదలంపఁగనాయమేయంచుఁ బరవాసుదేవుతోఁబద్మపలికె । దివుకుర్ధులతోడ్రదిభువనంబులోనర్ప వలయునోయనివాణివరునినడిగెఁ । దనహయంబుల గెల్ల జీవనము [illegible] నత్ప [illegible]హుంపునొచ్చెనోయంచునడలెవల్లి। బాడబజ్వాలలట్లునీపటుశరణములు । వార్ధినింకించునప్పుడీత్వ్వకులకచు॥ కరము సనీకృవిల్లు గొంకాంతముచబూనినమూడులోకముల్ । కరముభయంబునొందుఁగడకన్నినమాగెన్నసెవ్వఁడు [illegible] । కరముఖర్గతానలశిఖాపతిదగ్ధసుపర్వరావణున్ । దురమునబంధుయుక్తముగఁద్రుంచఁగనీకెసగున్ రఘూద్వహా॥ సీ॥ అతితా ప్రహస్తుఁడు మన ప్రహస్తుఁడుతుమహోదరుఁడును మహోదరుండు । చండయుద్ధాకంపనుండకంపనుడు దేవాంతకుండమున దేవాంతకుండు । కువచోనిగుంభుండు కుంభుండుదితశక్రుడు దానికుంభుండునోఁదగునికుంభుఁ । డహితవిరూపాక్షుడగువిరూపాక్షుండు యజ్ఞకోపుడౌ యజ్ఞకోపు । డాదిగాఁగలదనుజేయులడఁగి రుద్ర । సంగరంబున నీయొద్ద నీసుమిత్రిదొడడి । కడవనతికాయుడగునతికాయుడీల్గె । నీసహోదరుచేతసీతాసమేత॥ మ॥ ప్రళయాబ్దప్రతిమాప్రమాణనిస్సు[illegible] భకుంభకర్ణాద్రినీ। కులిశాత్యుగ్రనిశాతబాణహతులంగూలెన్ దశగ్రీవుడో । ర్బలమయినన్ సహాయింపవచ్చునసహాయుఁడ సంగూడునే యింద్రజి । ద్బలమవ్వీరుడునొచ్చెనీకుహతమాపాదించుసౌమిత్రిచేన్॥ మ॥ సురకన్యాకబరీపరిగ్రహణజాగ్రద్భావకీర్తిచ్ఛటా నరసంసూచకవర్ణు రావణసుతున్ భంజించుటింద్రాదిక్షి । కరపాలస్త్ర్యముఖాసురప్రవరులన్ ఖండించుకార్యంబుతో సరియౌనందునఁగాదెనిర్భరమతిమించంగన్గజే జేకులన్॥ క॥ జేజేయనిజగమెంచగ। జేజేలకునభయమొసఁగిచెలగితివిభవో। యాజేయవీరదైతే। యాజేయజయాప్తినలరుమనియగ్గింపన్॥ క॥ ఆరాముడుబుధవిహగచయారాముడు వెలుగు జెందియాఁజలియు

—(* శ్రీరాములు మునులను రావణజననాదివృత్తాంతములనడుగుట. *)—

తుఁడై । వారలగనిగగనభుఁనివారలఘుఘుమంఘుమారువంబునఁబలికెన్॥ సీ॥ ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదులమానియింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల। ధూమ్రరాక్షయూపాక్షదుర్ముఖాదులవరానియింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల। నతికాయవికటప్రహస్తాదులనువరానియింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల । త్రిశిరోనరాంతకత్రిదశాంతకులవరాని యింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల । వారిఁ

పెనువీఁడంతవీరుఁడై వ। కారణంబేమిజన్మప్రకారమెట్టు । లెవ్వరివరంబుచే నిర్జరేంద్రుఁ గెలిచె। నెటులుఁదనతండ్రికిం బెండ్లా నెరుఁగఁడయ్యె॥ ఉ॥ తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబునకాదికారణం । బౌదశకంఠుజన్మము తదన్వయపద్ధతి దత్తపోమహత్త్వాదులు త్రిలోకవిజయంబునుమున్నగుచర్యలెల్లఁబు। ణ్యోదయులార గోప్యదశనొందిన దాపక నానతీయరే॥ చ॥ పరులకు డాచుపోలిక ప్రసన్నులకున్ముమువంటి తెల్పిచూ । పఁబులగు పెద్దలం వికృత పౌరశినెంతరహస్యమైనఁదాఁ । పరులలితాత్ములా

—(* అగస్త్యుండు రావణునివృత్తాంతము జెప్ప నారంభించుట. *)—

రయ్యనిపల్కెఁడు రామునిఁజూచి తత్తపః । పరులయనుజ్ఞ గుంభజుఁడుపల్కెనదంభవచోనిగుంభనన్॥ ఉ॥ వారిజబంధువంశవరవారిధిచంద్ర దశాననాదిదే । వారిజను స్తపోబలజీయస్ఫురణంబులు విస్తరించెదన్। సారసభృంగఝంకరణసంగతరంగ

—(* పులస్త్యబ్రహ్మవృత్తాంతము. *)—

రవంబులీలనా। సారవచోవిజృంభణలుసారె వినందగునంచునిట్లనున్॥ చ॥ పదములునాల్గుగల్గి కవిపద్యముకైవడి జెందుధర్మమెం। దధికృతమయ్యుగంబునఁదదంచితధర్మగుఁడై పులస్త్యుఁడ । న్నొదలిటివేల్పుపట్టిముని ముఖ్యులకుంగమిఁ కాఁడు జ్ఞానసంపదలబిడారు శాంతుఁడు కృపానిధియొప్పునహాఃపతిప్రభన్॥ క॥ శ్రీమించుసత్యమెనసిప । తామహునకు సాటనైయొప్పుఁడంచితకరుణా। సామగ్రిసత్త్వయుక్తిని। తామహునకుసాటియనసతఁడువిలసిల్లున్॥ సీ॥ అకలంకసుగుణమార్కకజన్మదేశమై యేమౌనిహృదయాబ్జఖేలపుగులకు । త్రిభువనీవిమలవారిజవనీహంసమైయేతపోధనుకీర్తి యెంమెగాంచు । నజమానికమలహర్షాపాదిన్వయేమహర్షి మహాతపంబతిశయిల్లు । సకలమౌనివతంసులకు మేలుబంతియై యేపుణ్యదినచర్యనేపుజెందు । వినతదేవకిరీటభావితసరోజ। రాగరుచిచక్రచక్రచంక్రమణగతుల। నేమునిపదాంబుజములొప్పునామహాత్ము। డతఁడుసాధారణుండె పులస్త్యాహ్వయుండు॥ ఉ॥ ఆమునిచక్రవర్తితనయంచితధైర్యముపొల్పమించునాహైమనగంబుచెంత జెలువాత్మణబిందునియాశ్రమంబునం । దామసముజ్జగించిపనితావిముఖత్వముగాంచిక్రోధుడౌ । గాముజయించినూత్నశివప్రకయవడెనుగ్రతపంబుసేయగన్॥ సీ॥ వలరాజుకోసమైయలవసంతుఁడుగుంపుసేసినచిలుకతేజీలనంగ । వనరాశినావరించినకరంజనమేఘతతిమించుచంచలాలతలనంగ। భువనముల్భ్రమియించుపూవిల్తునెలయింపరతిదాల్చురూపాంతరంబులనంగ। మునిచిత్తములనొంపమనసిజుండఁపుడంపవచ్చుమంత్రాదిదేవతలనంగ। బెళుకుచూపులునొయ్యారములు మొలుకునడలు। దళుకుతోడలును సిబ్బెంపుకుచయుగుబ్బ। లమరునమరాహిఖచరకన్యలుసఖీస। మాజములతోఁ బులస్త్యాశ్రమంబుజేరి॥ సీ॥ పాటబాడుదురొకచోట మోటులుపల్లవించికోయిలలకువిందుసేయ । నాటలాడుదురొకచోటఁగాంచి ఘంటిరలుమ్రోయమరుమదావళములనఁగ । మాటలాడుదురొకచోటఁజకోరవింటెజాణతేజికిఁదియ్యఖాణమొసఁగ । సీటుసేయుదురొకచోటఁగోళినిమనోహరుజేడవలచునోయనిచలింప। నగుదురొకచోటఁగుముదసంతతులువిరియ। నిలుతురొకచోటమెట్టతమ్ములుజనింప। ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలుమీరి । బ్రహ్మకొడుకుతపోవనాభ్యంతరమున॥ సీ॥ గణికసోఁకకురంటకముకటకమిషంబునసుగంధ్రప్పాటలాంచెవనితమాడు। సరసమాధవిచేరవిరితేనెనెపముతోఁ జెమరించెసురపొన్నచెలియచూడు। లతకూనఁగదియఁబల్లవఘంభమునరసాలమురక్తిఁగనిపించెరమణిచూడు । తనజాతికొమచెందినమరుద్గతిబంధుజీవంబువడఁకునెచ్చెలువచూడు। మల్లికాయోగమందిసంపెగసువర్ణ । పుష్పములపెకుఁ మొనయించెఁబాలతిచూడు। మనుచుసకలర్తుశోభితంబయినమునితపోవనంబునమెలఁగిరప్పువ్వుఁబోండ్లు॥ చ॥ ఇటువలెజవ్వనంపుమదమెచ్చఁగనెచ్చెలులిచ్చమెచ్చగా। నటునిటుచెంతవారు చెరలాడగగందువమాటలాడగా । జిటిపొటిగుబ్బచేలలలి జీరగబల్మలు జేరజీరగా । జటిజపవిఘ్నమోరువగజాలకచాలగలాఁగియిట్లనున్ ॥ శా ॥ ఓలీలావతులార నేడు మొదలేయొయ్యారివీక్షించున । న్నాలేక్షణయాక్షణంబు ననేకన్యాత్వంబుహాస్యంబుగా । జూలాలౌననుచున్ శపింపముని. రాజుంజూడశంకించియుండే । ల యాటలుచాలుచాలు నింకరారేయంచువారేగుచున్॥ సీ॥ మగరాలచికిలిగమ్ములుడాయదెలుపెకెఁ జెకిఁలేమనియోర్తుచెలియనడిగె । నీలకాంతిచ్ఛాయనెరయనీనూగారు మెఱసెనేమనియోర్తు మెలతనడిగె । గస్తూరికరగపైగ్రమ్మనేడిదెచూచు కములనల్పనియోర్తు కాంతనడిగె । నళుకుచేబలుగెత్తియలసి రానేమొయీయల సత్యమనియోర్తుకలికినడిగె । దారినడచునలజడదారికనుక । దారితోత్సాహలయితప్పితారియతని । జూచితిమెయంచుజాలాంద్రసొబగులెంచి । భ్రమసియొండొరునడుగుచుబడతులరుగ॥ వ॥ అంత॥ ఉ॥ బిందునిరోధమందుద్రుణబిందునినందినితత్తపోవనం । బిందుసిభాననంబుగలయిష్టసఖీమణితోడజేరియం । దంతచరించుచుండెభయమన్నదొకింతయులేకమానిసం । క్రందనుడప్పుడాడినతెరంగదివిన్నదిగాదుకావునన్ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ తనతనూసురభిశత్వముఘుమ్ముడుసగ్రమ్ముకొనిగంధవహభావమనిలుఁడొంద । దనకాంతిలతలల్లికొనవసీతపులెల్లఁ గనకసాలశ్రీలగనివెలుంగ । దనమందహాసకుందములకయివిరియు నారిసిగూర్పమరుదసారెకునుదిసగ । దనకరావణసచురుల్ఘనలతానులదారసిలినవ్యకిసలయావళులనింప । దనపలుకచిలుకపలుకతొ్ద్ర

స్తరింపఁ। దననడలు సెంమికొంమలఁదప్పవట్ట । దననఖాంశువులిలకుగందంబుపూయ । రాజఋషిపుత్రివనవిహారంబుసలి
పె॥ వ॥ ఇవ్విధంబుననవ్వనంబులోననజ్జవ్వని విహరించుదనతోడిముద్దులాడిబోడగానకనవ్వాలుగంటిమెటుపోయె నోయి
నియొంటిగానవ్వలంబనిచని॥ మ॥ కనకాంగీమణికంచుగీచినగతిఁ గంఠంబుమీఁదన్ జటాం । తసీరూఢశ్రుతిపాఠమొందినపుల
స్త్యబ్రహ్మవేదధ్వని । స్వనియారక్తజటాధరుంగుశతృణాస్వీతాసనస్థున్ మృగా । జినవాసఃపిహితాంగునజ్జటిలుఁగాంచెన్
దత్సమీపంబునన్ ॥ మ॥ కనుఁగొన్నంత నెకన్యకామణికి లేఁగౌనింకగాన్పించె । జన్మోవలస్సీలివమయావరించెముఖపాండు
శ్రీమితూరించెఁగు । లుకనడల్ గొంచెఁగృశించెమేనరుచియాలోమించెనారుల్లసించెనుశ్రాంతిజనించె । గర్భముర హిం
చెన్ మించెనిట్టూర్పుల్॥ క॥ ఈలాగునచాలామణిచూలాలితనంబుతనకుఁజొప్పడినమదిన్ । జాలన్ జాలింబడియిది। యేలీలఘు
టిల్లె హేతువెయ్యదియొకదా॥ తే-గీ॥ పేరుఋషిగానిమాతండ్రిపేరుసొంపు। గలమహారాజమణియట్టిఘనుకడుపున।బుట్టినే
నిట్టిఅట్టొడిఁగట్టుకొన్నఁ। జెట్టయనితిట్టరేతోడిచెడెలెల్ల॥ క॥ వచ్చినవేళాగుణమో। యిచ్చటియోషధులమహిమమిటుసేసిని
చో। మచ్చరమునఁగన్నెతిక। మ్మెచ్చెముగననెవ్వరిటులనొనరించిరొకో॥ మ॥ కడులేఁబ్రాయపుబూపచన్నుగవసింగారం
బుఁబోనాడెయా। కడుపున్నేనునుబోయిమ్రోలనిలువంగన్నయ్యకాపత్యమెం। దఁడెవిన్నయ్యలుపశ్వసింపుదురెయేసంబంధ
మున్ లేనియా । సడినావంటిలతాంగికిన్విధిఘటించెంజెల్లునేయకటా॥ అనిచింతించుచు॥ మ॥ స్తనభారానతనైయుదాప్ప
తసముఖ్యగ్రహదౌర్బల్యాన। జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగతకఫోష్ణగ్లానితాస్యాబ్జయై। కనదాలోకనరోధిబాష్పకణవైయగాధ
త్రపాక్రాంతయై । జంకుంజేరికుమారియేమియుగణించన్నేరకున్నంతకున్॥ క॥ వంచినతలయెత్తకతనయంచలసిలుచున్నక
న్నెనట్టెయదలోఁ। కించియొకించుకసంశయ। మెంచివెఱవహించితండ్రియిట్లనిపలికెన్॥ ఉ॥ ఎక్కడఁబోయితింతతడవెవ్వరిక
ట్రియమాచరించితా । వెక్కరితీనుంమునిన్నుశపియించెనిమేషములోననీకుఁబూ । లెక్కరణిన్ ఘటిల్లెవఁగవెంచకనింతయకృ।
త్యమెవ్వడే । దిక్కనునుండెచేసెనిదిజెల్లముగావివరింపుబాలికా॥ క॥ కులమపకీర్తిఁజెందజనకుండునువెల్వలఁబోవబాంధవా
వళిదలవంపఁదల్లివగవంజెలికత్తెలుసిగ్గుచేటుల । న్గళవళమొందనెవ్వఁడునుగ్రక్కొనకేఁగఁగజన్మనష్టిగా। నఖుకుడాఱింగికన్నె
తికమారడిబెట్టుదురేమెకూఁతురా॥ మ॥ తలవంపుల్ ఘటియించితందతెకిఁగాగాంతాయింకనీకేలనో । దలవంపన్వివరింపు
మెట్లొదవెనేతద్గాహ్యదశ్రీయనం। జెలిబద్ధాంజలియైవడంకుచుభయస్వేదంబుతోమోమువె । ల్వెలఁబాఱదనుఁగన్నతండ్రి
గనిపలెకంబలుకందొడ్రిల్లఁగన్॥ శా॥ ఏనేపాపమెఱుంగనాటలకుదండ్రీయీపులస్త్యాశ్రమ। స్థానాభ్యంతరభూమికింజనివ
యస్యాసంఘముగాఁ గానకచ్చోనొంటింజరియింపనద్భుతముగాబూలేర్పడెన్ హేతువున్ । గానన్నిచరణంబులాననదిజక్కం
బూడవేనాపుకున్॥ శా॥ ఆరాజర్షివరుండుపుత్రివచనంబాలించిధ్యానవధా । నారూఢాంచితదృష్టిదర్పణముచేనాద్యంత
ముంజూచిమెం । తేరోమాంచముతోగుమారిగనితల్లినిన్నుశోధింపకే । నేరంబెంచితివంతజెందకుముసందేహంబుదీఱెన్నె
దిన్॥ శా॥ తనుగన్నానన్నదిగర్భమానవిపులస్త్యబ్రహ్మమున్నలెకనా। తనిశాపంబిదినీవెఱుంగకెదుటన్ దర్శింపనియట్లయితివింపదు

—(* తృణబిందుపులస్త్యదర్శనముచేగర్భిణియైన తనపుత్రినిపులస్త్యునకొసంగుట. *)—

లనీకేమికొఱంత యంచుతృణబిందుండప్పుడేపుత్రిదోడ్కొని బ్రహ్మాత్మజుజేరబోయిభయభక్తుల్మీఱగానిట్లనున్॥ సీ॥ ముని
చంద్రసద్గుణంబుపమించునెకన్యహస్తాభియుక్తినెకగువహింపు। ప్రతిమహేశ్వరసతీత్వముగన్నతీశ్యామమహీభృత్కుమారిద్రో
మమునసేలు । జటిలభాస్కరచారుసంజ్ఞయాపద్మినీఛాయానుసారిణినవధరింపు। మపరాశ్మభవనిగ్మలాంగియామృదువాణి
విద్యావతిదయాంగ్రిపీక్షుకాండు।యోగిచక్రేశవినుపద్మయోజపాణి। శ్రీవిలాసినిబోలుబరిగ్రహింపు।శమధనప్రభకామితార్థ
ములొసంగు।శుచిగుభరాశియింబంధుసురభిఁబ్రోవు॥ క॥ ఆతపమునందెనిలిచిన। హాతపములొనర్చిబడలియరుదెంచినమీ।
కీతరుణికల్పలతవలె, శీతసత్క్రియలనిపుసేయుకయున్నె॥ శా॥ అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబుపంచాగ్నమ।
ధ్యశ్రద్ధాసహితప్రకల్పితతపస్యాఖ్యాశ్రపత్యుగ్రయో । గశ్రాంతిస్ఫుగణంబుమాల్పఁగలదీకన్యాలలామంబుమీ। శుశ్రూషా
ధర్మమునీక్షిక్షైకొనుఁడటంచున్పుత్రినర్పించినన్॥ ఆ-గీ॥ ఆమహర్షిమిగులహర్షించి। రాజఋషీంద్రసుతఁబరిగ్రహించివరాను।
సత్కరించి..వశౌరికివగాయయానగ్గికరణీఁబోఁగుచతఁడుచని॥ సీ॥ స్నానంబుగావించిచనుదెంచునంతలోజపవేదిఁదగు
రీతిసవరుచెయు।జపనిష్ఠమొనరించివాలిచునంతలోఁజక్కగాదేవపూజకునమర్చుఁ । దేవపూజయొనర్చిసిలకించునంతలోమ
ద్రసాపూర్ణభోజనముపెట్టు। భోజనంబయికరంబులుగడుగునంతలోఁబణాజినములచే.బాన్పొనర్చు।బాన్పుపయిజేరుసం
తలోబడలికనినునంబునఁదలంచితాలవృంతమునవిసరి । తొడలపయినంఘ్రులుంచియొత్తుచుననేక । సేవలొనగిఁచుదపసి
కచ్చిగుముబోడె॥ ఉ॥ తోయములాడుచోనొడలుదోమెడుకూమిఁకొకింతయాకటన్।గాయముడయ్యనీకనొడికంబుగనన్నముఁ
బెట్టుప్రేమకున్ । రేయింబగల్సపర్యలొనరించుటన్ గరఁగౌన్దపస్విలే । బ్రాయపుటాలిసేవలఁగరంగరె యంతటివారు
రాఘవా॥ చ॥ పలికినచోసదుత్తరముపల్కటెకానిబహూక్తులాడఁగా। దల..టకెప్పుడేదియుచితంబదిసేయుటకున్నగనో

తుల్ । దెలిసి మెలంగ నేర్పుటకు దీపసమస్వినయంబు దాల్చియుఁ । గటగటకుస్ఫీతాపసుశోకానోకనాదలకన్యతోసనఁ॥

—(* విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము. *)—

శా॥ ఓలీలావతి నీగుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లెన। న్నాలోకింపఁగ నైనగర్భమున నీకన్స్వాదృశుఁ డాత్మజుం । డీలో బుట్టెడు నేఁ
బరిపుత్రుఁ తసీవేళ నాలించితా । వేళన్ గర్భగుఁడౌట విశ్రవుఁడనన్ విఖ్యాతుఁడౌ బ్లోకంబునన్॥ శా॥ సుధ్యాగ్రేసరుఁడు ప్రతరక్ష్యా
యుపరాస్తోకతపః పరాయుక్తప। స్స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁడౌ గమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం। డధ్యాత్మార్థవిశారదుండు భయవం
శాధారుఁడబ్జాక్షురూ। పధ్యానారతవిభానిరస్తముఁడీపౌలస్త్యుఁ డజ్ఞాననా॥ క॥ మాతామహుఁడు పితామహు । డీతనయు
ని నడకఁ జూచియుంపొందుదురం। చాతపసియానతియుసౌతిలకముహర్షజలధిఁ దేలుచునుండెన్॥ తత్కాలంబున॥ మ॥ శుభన
క్షత్రమునన్ శుభేక్షగ్రహములెన్నొండన్ శుభోచ్చస్థితిన్। శుభవేళన్ దృణబిందుపుత్రుఁగనియెన్ శుద్ధాత్ముఁ దేజస్వినా। త్మభవున్
విశ్రవునాతఁడున్ సకలవిద్యావైభవోపేతుఁడంచు నా। త్మభవుఁ బోలితపంబునన్ నిలిపెఁ దాన్ వంతంబుగ బాల్యంబునన్॥ సీ॥ పూరషా
కారంబు బొందు త్రయీవిద్యబోలత్వ మొందినబ్రహ్మచర్య। వరాలోకగోచరయాగధర్మదేవతప్రాణంబులూనినభవ్యనియమ।
మవయవంబులు దాల్చినట్టి వైరాగ్యంబు జంగమస్థితిఁ గన్న శాంతరసము । వైయాత్యమొందినవయిదికాచారంబు బ్రహ్మణ్యమైన
యుక్కపాగుణంబు। దానయినవిశ్రవోబ్రహ్మ పల్లితండ్రు। లనుమతియొసంగ నొకతపోవనముఁ జేరి। యాశ్రమ జేర్చి వేయు
ఘోరమౌనలీల। నాశ్రయించి తపము సేయంగ దొడఁగె॥ క॥ రుచిరజటారుచికీల। ప్రచయముపోలంగు శాస్త్రగణపరివృతుఁడై। శు
చిభావమున దపము సేయుచునచ్చౌ నుతజడదారియున్నట్టి యెడన్॥ క॥ ఆముని తనయుఁగృతేంద్రియ। యాముని యోగముఖ భా
వితాంతరాత్మాంబా। యామునిజపఫలితప్రతి। యామునిఁ గని రోమహర్షులయిరి మహర్షుల్॥ మ॥ శమసౌఖ్యామృతవార్ధివ గ్రా
సతినిన్ జూవరాత గాఁ జేయుచి । త్తముతోనుత్తమతాపసుండగు భరద్వాజుండు లేఁబ్రాయమున్ । గోమరుంగల్గినపుత్రిఁ దో
ట్లాడి నిరమానోకస్తనిం దెచ్చితో। ల్లిమధుద్వేషికొసంగవచ్చు భృగుపోల్కిన్ వచ్చి పల్కెన్ రహిన్॥ క॥ వర్ణనసిద్ధాంసయావ
ర వర్ణనిమత్పుత్రి దేవవర్ణనసియనఁగా। వర్ణింపదగినదిదియా। కర్ణాంతవిశాలనయన కైకొన్ముని యెన్॥ సీ॥ అలమందగమ
నంబు హంసబోధమొసంగఁ గానునభోలత్త్వగతిఁ బొసంగ । మోవి కెంజిగురుఁ జపావృత్తివహియింపఁ బలుచాయ పట్టాంగపటిమ
మనింప। ఘనసఖప్రభ దారకాయోగముగణింప నాననంబమృతకరాభమింపఁ। గోమరుజందమెలుందుగురుమహత్త్వముఁ దె
ల్పఁజిగుననవ్వు ముక్తానుసరణఁ దాల్పఁ। దనతపోరీతిచిత్తమైతగినదేవ। వర్ణి నీనామకన్యనవ్వర్ణితల్లి। దండ్రులయనుజ్ఞవరియించి తత

—(* విశ్రవోబ్రహ్మకుఁ గుబేరుండు జన్మించుట. *)—

త్సవరాగ। మమునసకలగృహస్థధర్మములు నడపె॥ శా॥ ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమయి యాసల్లాపితోఁ గూడియ। ప్పౌలస్త్యుం
డుగృహస్థధర్మకలనాపారీణుఁడై నార్వతి । రోలంబాలకయందుశంభుఁడు కుమారుంగన్నయట్లాదరా । స్థూలాంచత్కటి
యందుగాంచె నొకపుత్రున్ బుణ్యచారిత్రునిన్॥ చ॥ అవిరళపుణ్యలీలయగునాశిశుసంభవవేళ భారతీ । ధవుఁడరుదెంచి పౌత్ర
జునిదప్పక కాంచి ధనేశ్వరుండు వీ । డవునికవిశ్రవోమునికులాగ్రణిగన్నయపత్యమాటవై । శ్రవణుఁడనన్ జగంబున ప్రశస్తి వ
హించునటంచు నేగినన్॥ చ॥ ఉపనయనంబు సేసి శ్రుతియుక్తిని గానొనరించి శాస్త్రముల్ । కృపజదివించి ధర్మమెఱిగించి
హితంబుపదేశమిచ్చి పుణ్యపురుషుఁడైన తండ్రి దనునన్నిట నేర్పరి జేయ నాతఁడున్ । దపమున కేగె వంశగత ధర్మము మానరు సా
ధులెవ్వరున్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వయిశ్రవణుండు తపంబు సేయం జని॥ క॥ ఆహుతులఁ బ్రజ్వరిల్లెడు । స్వాహాశిఖలీల బ్రహ్మవ
ర్చసముకుమున్। బాహుళ్యమొందనియమా। త్సాహంబున నుగ్రతపము దంశోనరించెన్॥ మ॥ ఘనశిష్టన్ జలపాయు వైపటుత
టితాల్కాంతిచ్ఛటన్ బెంజెడల్। దనరన్ మించెసహస్రవర్షములనంతక్షాంతివాతాశనం। బున వేయేండ్లు గ్రమించె మేనచలమున్
బోలన్ నిరాహారుఁడై । తనునాశింపక యేండ్లు వేయుఁ గడపెంగా త్రైలోక్యమారాయనన్॥ సీ॥ పద్మాప్తగతిఁ దపహింపఁగలా
డు గావున మొనసి పద్మాప్తాంశుముఖ్యమూని। మకరసంగతిమీదమనుగాన మకరభీకరజలాకరతరంగములనాని । ఘనవిభాగత
సమగ్రతముందరికిఁ గాంచ ఘనవిభావసుమధ్యగత్వమొంది । యతనువర్ధనమైత్రిసలర బోయెడుగాన సతనువర్ధనస్ఫూర్తియవధ
రించి। ఘోరతపములు సేసి మిక్కుటపుమహిమ। లవధరించినమునులు ప్రయాసమనుచు। వర్ణనలొనర్ప ద్విసహస్రవత్సరము
లు। దపము గావించె విశ్రవస్తనుభవుండు॥ అంత॥ సీ॥ ద్వాదశద్వాదశాత్మలకిరీటమణిప్రకాండదీధితులు లేవెండగాయ। భా
షాబ్జపత్రదృక్కృత్రాతపత్రముల్ స్థిరశరచ్చంద్రచంద్రికలనీన । సురనదీతటిదురుస్ఫురణతో దనతనూవరచుల్ బంగారువాన
గురియ। బ్రగుణాగమశ్రీలదగుబుఘుల్ కిసలయోజ్జ్వలజటాగ్రములనం జలలు దాల్ప । గగురుపాటునఁ బడకనుగానుపింప
నెల్లసుమనోవితానంబులెనసికొల్వ। మంచుజిగిపట్టి పొగడవిరించనుండు। గరుణబౌలస్త్యుజునకు సాక్షాత్కరించె॥ క॥ పెన్న

—(* కుబేరునకు బ్రహ్మప్రత్యక్షుండై వరంబులిచ్చుట. *)—

న్నోధివలెదనకిఁ బెవలె। సన్నిధి సేసిన కడాని చాయల జేజే । మదార పెద్దఁ జూచి ప్ర। పన్నమతిన్ లేచి మ్రొక్కి భయభక్తులతోన్॥

పంచచామరము॥ హరామరాగ్రణిస్తుతాఖ్యమగ్రభాగభాస్వరా। స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదరా। దరాబ్జహీర హారభాస్వదారపారధీవరా। పరంజ్యుకుంత్రభృత్సరోజపద్మినీమనోహరా॥ క॥ అసితనుఁబొగడినమునుమని। వినయమునకు మెచ్చినంతవేడుమువత్సా। నిను మెచ్చితివరమిచ్చెద। ననివచ్చితినన బలస్త్యజాత్మజుఁడనియె॥ తే-గీ॥ లోకపతి వైననిన్ను సేవకపాలు। కల్పమునుహైమగర్భతగన్నినిన్ను। బహుధనాధీశ్వరత్వంబుఁబ్రార్థనంబు। సేయుచున్నాఁడఁ గట్టడ సేయుమయ్య॥ ఉ॥ కామితదాయివయుననిను గన్గొనినంతనంతలోకలో। కామితచింతితార్థములయా రెలభించవె యంచు వేడెదన్। దామరచూపసలెంధనదనాథపదంబుదగీశ్వరత్వమున్। నేముదమందినీకెకరుణెంచితిదేవతలెల్ల మేలనన్॥ క॥ ప్రాగపరదక్షిణములకు। నీగిరిపుప్రవరుణయములసృజియించియద। గ్భాగమునకొకనిదలంచం। గాగలిగితివీవు మేము గౌతుకమొందన్॥ ఉ॥ పాలితసత్యధర్మమగుబ్రహ్మకులంబునఁబుట్టినట్టినన్। నాలవవానిఁజేయఁదగునాయనలోకదిగీశ్వరా శిలో। నాలవవాడవై బహుధనస్థుఁడవైనను సుమంచుమన్మెక్। లాలనసేసిధాతయొకనవ్య విమానమొసంగివెండియున్॥ గీ॥ పుష్పకాఖ్యమిదియపూర్వయానముదివ్య। పుష్పకాయమానపూజ్యమాన। మీవిమానిమెకిం వెల్లవేళ్లలలోన। నీవిమానకెలనుమెకనను॥ వ॥ సవిశేషాదరభాషలాడియజుఁడుంజన్నన్ధనేశుండువి। శ్రవుజేరంజనిమ్రొక్కి తండ్రిభవదాజ్ఞన్ బ్రహ్మమెప్పించియు। ష్టవరంబుల్గొనివచ్చితిందగునివాసంబాయజన్ వేడనై। తవినూత్నస్థలమయ్యెదెందనిలుతుం దెల్లంబుగాఁదెల్పవే॥ ఆ-గీ॥ ఈతిబాధలేకయింతైనఁబగవారి। చేతిబాధలేకచెలువుగలుగు। నట్టిగెడుపలయునానతియిమ్మన్న। బట్టిమోముఁజూచిబలికెగురుఁడు॥ మ॥ కలదీదక్షిణవార్ధిమధ్యమునలంకానామదివ్యత్పురం। బలఘుప్రాకృతటిసవిటోత్కటద్యుమణధుర్యావార్యహార్యశ్వక। త్యలసత్కూటత్రికూటాగ్రసౌధగతపంకాలేపసంక్షాళనా। కలితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగ భంగాఢ్యమై। సీ॥ కనకకుంభప్రభాకలనబాలార్కవిభ్రమముఁజూపెడుగోపురములుగలుగ। భర్మభూమిధరంబుపలురూపులామెనోయనమించునర్మహర్మ్యములుగలుగ। హీరకాంతులచేతదారకావళిఁగేరులసమానలీలాచలములుగలుగ। నగరీందిరాదేవినసముబూసినకాంచి కొమరుగాంచినప్రాడికోటగలుగ। భూరివైడూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి। మార్గములుగల స్వర్గసామ్యముగవిశ్వ। కర్మనిర్మించెనిర్మాణకౌశలమున। రాక్షసార్థంబుమున్నప్పురముగుమార॥ క॥ ముందుముకుందుని భయమున। నందునిలువవెఱచిదైత్యులందఱునుతులం। బొందిరినిర్భయపదమది। చెందినసుఖింపుమనితండ్రిసెలవిచ్చుటయున్॥ సీ॥ ఉపవనీరమమారుతోత్పతతుకుసుమరాజతైలతవంబునసేసలిడగ। ప్రాకారలక్ష్మివజ్రపురాలతళుకుచేదనమేనమంచిగం దంబుబూయ। భర్మగోపురచరత్పారావతద్విజశ్రేణిపలుకులనెయాశీర్వదింప। రాజమార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రేణిగడురక్తి గుంతునుగానసేయ। గేళిభూభృత్పరంపరలేతనాంశు। కాప్తిపావడలూనముకాశ్మపాన। లలితరుచిధూతచంద్రకలంకలంక। రాజసమునబ్రవేశించెరాజరాజు॥ మ॥ ధనధుండీగతిలంకఁజేరిసురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుడై। తనయజ్యోత్స్నతినైపృథుల్భయముజెందందత్పురంబేలుచున్। జనయత్రింజనకుంగనుంగొనగనిచ్చల్పుష్పకారూఢుడై। చనుచున్గ్రంమరుచున్సుఖించెనతులైశ్వర్యంబవార్యంబుగన్॥ తే-గీ॥ అనియదంభవచోనిగుంభనలుగుంభ। సంభవుండపులస్త్యపంశక్రమంబు। గొంతదెల్పినవినిశ్రీరఘుప్రవీర। వర్యుడిట్లను నాశ్చర్యధుర్యుడగుచు॥ శా॥ ఓవింధ్యాచలగర్వనిర్హరణయత్నో ద్యోగపూర్వంబులం। కావాసంబుసురాధినాథులనికాయ్యంబంచుమీరానలీ। గావిన్నప్పటినుండిచిత్రరసశంకాసంకులంబయ్యె మ। ద్భావంబంతకుమున్నతాదృశబలుల్దైతేయులెవ్వారొకో॥ ఉ॥ ఆదివులస్త్యవంశభవులాసురముఖ్యురసంగవింటినే। తాదృశరాక్షసాధికులుదానవులంతకుమున్నెలంకలో। బాదుకయుందురంచిపుడుపల్కితిరీదశకంధరప్రవస్తాఘులకంటెవీరవరులైననురారులువారలెవ్వరో॥ ఉ॥ వారికివంశకర్తయగువానితెఱంగునువారిపేరులన్। వారిబలోన్నతుల్ విదపవారిముకుందునకోడలంకకున్। జెరకపోవుటల్జటిలశేఖరతెల్పుముపస్తరించినీ। చారుసుధారసోపమవచఃకలనన్ జెవులింపుఁజెందెడిన్॥ ఉ॥ భానునిచేమహాతమముఁబాయుతెఱంగునమానుమాదృశా। జ్ఞానమువిమ్ముఁబోనిబుధచంద్రులచేనని జానకీబిహ్వా। ప్రాణమురామభూవిభుఁడు ప్రశ్నయొనర్పదరస్మితంబుతోఁ। దాననియెందధావిధకథావిదుఁడంమునిసమ్మదంబునన్॥ మ॥ రవివంశోత్తమసంశయంబయినచోఁబ్రశ్నంబుగావింపనే। తుఁవినన్ నేతుఁవుసావధానముగనిన్స్తోత్రింబు సేయంగమా। కువశంబేపరమేష్ఠినుండియునురక్షోవంశమాద్యంతమున్। వివరింతున్ వినుమంచగస్త్యుడనుప్రావృట్కాలమేఘాస్ఫటిక॥

—(* రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము. *)—

మ॥ హరినాభీకుహరారవిందమకరందానందనేందిందిరం। బురహిస్మించివిరించియంచితతపస్స్ఫూర్తిన్ జగత్సృష్టివై। ఖరిప్రాపించిమహాజలంబుదొలుతన్ గల్పించితద్రక్షణా। కరకాంక్షన్సృజియించె సత్త్వములసంకల్పంబనల్పంబుగిన్॥ శా॥ ఆసత్త్వంబులుక్షుత్తృడాతురతబ్రహ్మన్జేరగావచ్చిన్। శ్వాసంబుల్గనిపించనేమియొనరించన్మమ్ముబుట్టించి వోసామీయిపుడేమిసేయుదుము నాను క్లిష్టుఁడన్నవ్వుతో। మీసామర్థ్యము బూతివిజ్జలము నెవ్వినోబ్బి వుడీనాపుడున్॥

మ॥ జలసంరక్షణమొనర్పుమంచుజనియాసత్త్వంబులెల్లన్ క్షుత్తృడా। నిలభావంబునహింసకంబుహృల్లిగావించఁగనుంకించియయ్యం। చలబ్రహ్మన్నఁగొంచికొన్నియసజక్షామేతధాత్ర్యర్థ। వాకరూలనన్నిక్రసించుకొన్నిఁగనరక్షామేతగ గ్రైవ్వరీక్॥ గీ॥ అపుడు పరమేష్ఠి రక్షింతుననిపలికిన। 'జంతువులయక్షులగుచుబ్రశస్తిజెందు। డనియొరపుంటుపనెపలిపెనట్టివారి। రాక్షసులగంచుచుఁబెల్పూరఘువరేణ్య॥ ఆ గీ॥ రామయట్టియక్షరాక్షసకోటిలో। నెంచఁదగినవిరులిద్దరైరి। నెవ్వరనలయాగ్నిహేతిబోలినహే

—(* హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము. *)—

తి। హస్తరేప్రహేతియనుప్రహేతి॥ క॥ ఖేటప్రతివీరులుమధు। కైటభసిఘవిక్రమప్రకారులుపటుబా। హాటోపపేటులాదివి। శాటులుహేతిప్రహేతులమ్మతహేతుల్॥ క॥ వారలయందుఁబ్రహేతియు। దారుడుగామాదిరిపవిదారుడుఁబ్రతమం। దారుఁడుగుణానందితబ్బం। దారుండనపేష్ఠతార్థదారుండయ్యెన్॥ మ॥ భయసూరుండలహేతితాతవసుపన్నార్యాకుమారస్వపూ। నయసంగాక్ష్ణకుఁడొటఁగాలభగిన్నభ్రేభకుంభస్తనిన్। భయయన్వానిఁబరిగ్రహించెదశదిగ్భాగస్ఫురత్కీర్తికాభయశంపాలపురమాక్లికప్రతతిప్పైసెసగావింపఁగన్॥ క॥ ఆశాతోదరివిద్యు। త్కేశునిసంధ్యాబ్దనికటదీపవిద్యు। త్కేశుసితేజశ్శోసి। కేశునిఁగనెహేతిప్రతిచెన్నుపహింపన్॥ శా॥ విద్యుత్కేశుఁడుతోయగాంబుజముఖీవింటాతకీర్తుర్యస్సా। న్విద్యభ్యాసవివేకముక్తావలమహావిజ్ఞాననివైరాగ్యము। ట్టుద్యోగస్థునికల్పలీలహతమోగోద్యాసియాయుగన్గటిన్। ఖద్యోతసద్యత్సిద్ధిగాంచెవిత్ర్యరక్షంజేసినానాటికిన్॥ మ॥ నవవమాగమజృంభితాంబుదముచందాసస్సుధస్ఫూర్జత్। తాటపిల్లలస్ఫుటమాపసస్ఫురదవష్టంభంబునంబుత్రకుం। డువిజృంభించినరీతిహేతిగసినిస్థప్రీతిఁబ్రాపించివా। సాలయోరూపసమాధికిందగినకన్యంగాంకుగావింపగన్॥ సీ॥ కమనీయకమలకోశములతోసమములైకులుకుసుగుబ్బమెఱుంగుగుబ్బలమర। నసమనసీలోత్పలసమానమగుబాంధికలికిసోయగపువాల్గన్నులలర। శ్రీనందనస్యందనానందనరథాంగపటిమపిస్తృతనితంబమురహింపఁ। గంజరాగముమీఱుసంజకెంజిగితీపువహించికెంమోవివన్నెనిగుల। నిరులసరులనుపెన్నెఱిరవుకొనఁగఁ। దారకస్ఫూర్తిగననఖోదారకాంతి। సంధ్యవలెమించుసంధ్యాస్మజాలలామఁ। బ్రియకుమారునకాహేతిపెండ్లిసేసె॥ శా॥ తత్కాలంబునఁజారుగాత్రియగుసంధ్యాపుత్రిఁబ్రాపించివి। ద్యుత్కేశుండుశచీసమేతుడగునింద్రుకరోపింపియుక్తుడై। సత్కాంతన్గిరిజాపిలోలుడగుపశ్యత్ఫాలునిన్బోలియ। త్యుత్కంఠోద్ధరతిక్రియోన్మదనసేవోపాస్తిగావింపగన్॥ ఉ॥ నీలపయోదయుక్తపలసీటునసాఘనగూడియొప్పనా। సాలకటంకటాయువతిస్వాతిగతాంబువృష్టిశుక్తియున్। బోలనిజేశుతేజముసఘోరితరంబుగసంతగర్భమున్। దాలిచిమందరాదచలనితంబమునందురుసాహసంబునన్॥ మ॥ పరువెవ్వగినుగానకుండనిజగర్భస్థార్భకుం డద్ధరా। ధరమధ్యంబునడించివహ్నిజనితోద్యద్గర్భభారంబుమున్। శరముంజేర్చెఁగఁగబోలుసురతేచ్ఛాలోలయై జీవితే। శ్వరునిరంజనెబాపమెంచరుకదా చానప్రఘుగ్రామణీ॥ శా॥ ఆసంధ్యాతనయావిసృష్టిశిశువాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టియై। యాసన్నక్షితిభృద్గుహల్పగులుమ్రోయంగాలజీమూతగ। ర్జాసామ్యధ్వనిరోదనంబుఘటియించన్సాగెసింహాదినా। నాసత్త్వంబులుదద్ధ్వనింబెదరిచెంతంజేరలేకేగగన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ బలుకెంజడలతోడఁజెలిగన్నెరలపన్నెగలక్రొన్నెలవలంసకంబుతోడ। వలుదకూలముతోడఁనలినుబ్బునలమబ్బువెలిబ్రొబ్బుగరళభృద్గళముతోడ। గిబ్బతత్తడితోడఁగిరిరాజుహరిరాజకరిరాజునగుమేనుకాంతితోడ। బుసుకకంచముతోడనసతూపులనయేపు గసనోపుదొరబూదమినుకుతోడ। బ్రమథతతితోడఁబార్వతీప్రమదతోడ। గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ। శివుడుమంథానగిరితుంగశృంగవీధి। జెలువుమీఱంగస్వారిపేంచేయునపుడు॥ క॥ వాపోయెడుసంధ్యాతన। యాపత్యముదికుఁజూచెనభవుడుగారు। ణ్యాపారసుధాపూర। వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాతిశయమునన్॥ క॥ అంగజహరుగనిప్రియమెన। యంగజగజ్జననిగిరిజయవధారహిరా। డంగదయాపసిపాపని। యంగడబాయంగజేయవహాంబనినన్॥ మ॥ ప్రియురాలాడినమాటదాటకపురస్త్రీచిత్రకౌశలనా। త్రయుడర్ధక్షశరుండుశంభుడాదయాంచద్బుద్ధివద్బాలుబూ। చియమర్త్యత్వముమాతృసన్నిభవయస్కీస్ఫూర్తియుఃఢ్విశ్వది। గ్జయతేజంబునభశ్చరత్వపురముగల్గంగావరంబిచ్చెచన్॥ శా॥ శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షిపలలాశశ్రేణికెంగూర్మిన। ద్యోగర్భాంతశయప్రసూతులనుసద్యోయౌవనప్రాప్తిన। ద్యోగాధప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబులిచ్చెన్లస। ద్యోగారూఢమనఃప్రసన్నుడగుకాంతుండట్లులౌగాకనన్॥ క॥ దేవికిపేడుకయనుగని। దేవరయుఁగవరములొసగదేవరకనుచున్। దేవియుసాటిరిబేటకి। దీవింపగదైత్యర్యశిశువుదేజమునొందెన్॥ చ॥ జననిసుఖంబెకోరికసశైలతటంబునబారవయిచిపో। యనశిశువేడవానికీయశీంధ్రులకుంగనరానివేలుపుల్ గనబడికోరనేరడనిగాఢవరంబులొసంగుటేడన। ద్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతంబెటువంటిదోకాకరాఘవ॥ ఉ॥ ధారుణిలోనరక్షితుడెదైవసురక్షితుడందువార్యలౌ। వారదియట్టులుండెరఘువంశసుధాంబుధిచంద్రవింటివే। యారజనీచరార్భకుడునంతసుకేశుడనంబ్రసిద్ధుడై। గౌరియశంబుడున్ననుపగాశివదత్తపురంబునవర్తిలెన్॥ సీ॥ జలజాతరాగమంజపీఠచండిలమండలాశ్నిష్ఠడగుభానుననుకరించి। తపనీయదివ్యరత్నవిమానసంచరిష్ణుతనిర్విశేషించుశశ్వద్విహారించి। జహముయో

జనాయకప్రథమానరథమెక్కి చరియించుపూర్ణిమాచంద్రుడెగడి। రకసకాంచులాంగ [illegible] వైఖరినగి। గగనబహుపాద్రరాయమాక్రమున్వకీయ । పురమణీప్రవప్రగోపురవిభాను । [illegible] కేశుకలరాకౌంబర కేశుకరుణ॥ క॥ ఆమనుజాశస్త్రోమల। లామునకీర్తిప్రతాపలావణ్యంబు। [illegible] దిలకించి కౌతుకంబలరారకె॥ సీ॥ వేణికారుచిగృష్ణవిభవంబుపహించి [illegible] కగర్భని యాఘప్రాపించి స్తవలీలగిరిజాతఘనతగాంచి । వరనాభిగతి దేవవల్లభ [illegible] టిత్తటస్ఫురణజక్రమహాతాభ్యుదయపరానిసడల చేశిఖివాహానటసమూని। సౌరభంబున [illegible] ణంబులనతిశయించు। దేవవతియనుతనకన్యదెచ్చియిచ్చె। నలసుకేశ [illegible]

—(* సుకేసుండు దేవవతిని వరించి మాల్యవదాదులఁగనుట. *)—

టియనగారంజిల్లినప్పసప । తాక్షింబెండెలియెను కేశుడుధనుండర్థంబు [illegible] త్నము స్నిగ్ధరాధ్యక్షుంజెందుపులోమజందెగడె దీవ్యదోప్రగభాగ [illegible] ॥ చ ॥ [illegible] హేమృచుచ్చిక । ల్లోకసీసుఖించువారలకుదోడనెపుట్టిరిపావకత్రయము । [illegible] త్రయై । ఖరద్రిగుణంబులున్న వెద్రికాలముల ట్టులముప్పురాశ్శ్యబ ॥ మ ॥ [illegible] సద్విశా । జియశౌనిస్మయ మాల్యవంతుడనమించె [illegible] తిరగాంచెకె సుమా । లియు దేజోవిజితాంశుమాలియుయి [illegible] ॥ శా॥ [illegible] తమహావ్యాధిత్రయంబున్నవెం । దారుణ్యంబువహించితంత్రికరణింబా [illegible] గనంగానెంచియుంచత్తపః । ప్రారంభంబువహించి కాంచనగిరిప్రస్థంబు శైలస్థ॥ శా॥ [illegible] చెంబలాశంబులం । చాలోకించుటమానెబణంములపుధ్యానంబ్రపతింంచగా [illegible] ద్రవివిహారము। శ్రీలంబౌనని రాక్షసత్రయివిసజించెన్ముచ్ఛాయయుక్॥ మ॥ అవిలోక [illegible] ల్సల్పగా । యతిలోకంబరుగం దెనంతటందదీయప్రాంచితాచారము । స్వసంభా [illegible] లికా । హతిముల్లోకములుందవింపగనిభాషాధీశుఁడుబ్బ్రాంచుపై॥ సీ॥ [illegible]

—(* మాల్యవదాదిరాక్షసులు బ్రహ్మవలన వరంబులు గనుట. *)—

తెకరు దేజరిల్లి। దోషాచరతపోగ్ని ధూమాళిభారతిభవశా [illegible] ల్మహా. మహనీయ్రహములనోరయు। దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజ [illegible] రిష్ఠులైయుగ్రమహిమ। సుగ్రతపములు గావించుచున్నరాక్షు। [illegible] దీవించి యుని యె॥ ఉ॥ ఇంకబ్రయాసముంచపల జేముచుమెచ్చితిగోరు [illegible] టంచు భారతీ। పంకజలోచనాకచవిభాసురకేసరవాసనాగత। హుంకిరయా [illegible] ॥ అమృతాంభోవితరంగ ఘుంఘుమరవోస్మృతత్తస్య [illegible] గత । [illegible] న్నబ్ర । హ్మాముఖాంభోజముజూచిలేచిభయకంపావాప్తిసాష్టాంగదం । [illegible] లై॥ మ॥ పురుహూతుండంచుబరేశ్వరుండనుచు వేల్పుంబెద్ద యంచు స్మహే । [illegible] రీణులేల్పులుపంజాలకంబెకురు భేదములనేభవాఘ్నయ్య మాహింతురా । [illegible] తముక్॥ శా॥ ఆశాస్యంబులునీవలెన్నటులకీమంజలు బేజీగలాం। [illegible] శాధీశజయప్రతాపములుదీర్ఘాయువ్సవారోగ్యవి । [illegible] ॥ శా॥ [illegible] మాయుయెందుచు। సభిష్టద్ధివహించుమనుమబ్రాధించినప । [illegible] తోక॥ అంత॥ శా॥ భామాబాధవరప్రధానవిలసద్వాసబలాటోపులయి। దోర్గ [illegible] ల్చిత । దోస్వ్యాగత్నముల్సగ్రహించిమునుల్ధూలించిసాధ్యాదులక్ । [illegible] వక॥ సీ॥ పట్టుగానకబయప్పట్టి రాదిత్యులు ఖచరులత్రోవలుగట్టువడియె । [illegible] తోందిరిగిరి। వసువులుపేదలవలెగాసింబెంకిరి గమించాసిరుద్రులు గాడుపడిరి । [illegible] స్సిద్ధపస్య । లోడిగంధర్వులూడనిబాడిరచ్ఛ। రలకు జెఱుఱుప్పతిలే మహా రాజికలరు । [illegible] తుసుబునేయు రాయిడిరఘువరేణ్య॥ క॥ నిరయగతులయిన ప్రాణులక గణికారతుకడసనో [illegible] వనాం। తరగతులాపదలబడిరితతాకులమునక్॥ శా॥ ఆరాత్రించరశేఖరుల్ముగుమా [illegible] మలయితమకుభూస్వగణంబులీలక్ మనో। హరంబౌనగరంబోనమ్ముటకుంగానన్గక్ [illegible]

పండగ్ధ్యుండై తెంచినన్॥ ఉ॥ మాల్యవదాదులట్లు సిరిమత్తులకల్మియు నిర్మితిరిం | హర్మ్యములెట్టి వారికిని దోరి ధరిత్రిగృహ
ములీవాన పండ్రబా। బల్యము జెందెనిచతురభావము దిక్కులనోయి శిల్పకో। కల్యనిధాన మంచనిక సద్గృహమున్ రచియింపవ
గాదనకున్॥ మ॥ హిమవత్పర్వతమాళిమీరనయినన్ హేమాద్రిపై నైనమం | దమహీధ్రాగ్రమునందునైనదే త్రికూటాభిధ
శృంగతుంగమణీ | గోపురసౌధయూథములుగల్గన్ మాకునిర్మించు గే | హములంచున్ వచియింపనయ్యమరశిల్పాచార్య
వర్యుండనున్॥ ఉ॥ దక్షిణవారిరాశితటధారుణిభాసురమౌ త్రికూటనా। మక్షితిభృద్వరేణ్యమున మానవదుర్గమ సానుసంప
దన్।దక్షిణదిక్త్రికూటమనదద్గిరిశృంగమునందు నిర్మితిన్। రాక్షసులార మున్నొకపురంబసురేంద్రునియాజ్ఞ చేసితిన్॥ వ॥ అ
దియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబును శతయోజనాయతంబును విస్మయకరముక్తాఫలనిర్మితసద్మహర్మ్యచ్ఛవిచ్ఛటాధవళితహరిదశ్వహరి
త్తురంగంబును త్తుంగగోపురోపరిద్వారాంతరస్థాపితకాంచన పాంచాలికా బాలికాస్తనాంతరక్షౌమ పటోత్తరీయాయిత
వియత్తటినీతరంగంబును వాసవకృతప్రాసనిరాసార్థ వనరాశిసమానీతకనకశైలగిరిపోతతుల్యత లలితమణిమయక్రీడాచలవిరా
జమానంబును నిజవైభవాధఃకృతసమగ్రసౌభాగ్యత్రిదశ్రప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీ పురవ్యాజకపటఘూయితాంభో
ధిగతాస్మత్ప్రతిబింబంబును శతకోటిశివాలయనీలప్రాకారజాలప్రభాభిధమదిభ్రమరసముదయ రుణకమల యుతకమలాపో
తమండలంబును నాయకోచితమరకతమణిమయఘనవిపసనకనక వసనగగనలక్ష్మీప్రకల్పితపుష్పోపహారాయిత తారాప్రతా
నంబును వనపవనచలితలతాప్రతానపతత్ప్రసూనపరిమళమిళితపరాగవాసితజాండకరండంబును సమస్తప్రస్తుతివిశేషంబు
లకు జన్మనివాసంబును అఖిలవిభవలక్ష్మీవిలాసంబులకు వీడుపట్టు నైకనుపట్టునట్టుగా గంగాదిశకునదుష్ప్రవేశంబును టంకప్ర
వచ్చిన్నచతుర్దిగావకాశంబును నగు త్రికూటశిఖరిశిఖరప్రదేశంబున స్వర్గలోకవస్వోకసారాది దిక్పాలపురంబులు నిర్మించి
యంతి తేరినశిల్పనైపుణ్యంబు మెఱసి నిర్మించినయాలంకాపురంబు మీకాపురంబునకుదగు నందు నిలువుండని వెండియు విశ్వకర్మవా
రలంగనుంగొని॥ శా॥ లంకాదుర్గము జెందిశాత్రవులకున్ రక్షింపగారాకని | శ్శంకన్ ఖ్యాతిగనంగలారని గణించన్ శిల్పిసం
రాట్సుధాసంకాశోక్తులను త్సహించి బహురక్షశ్శ్రేణితో దోర్బలా। హంకారంబున జేరి రప్పురిని శాటాధ్యక్షులోకరుమ్మ
డిన్॥ శా॥ ఆలేఖద్విపదగ్రగణ్యులభుజాహంకారతేజోవయ | శ్శ్రీలెల్లం దిలకించి నర్మదయనంగా ల్వొందు గంధర్వస్త్రీల వర్ణ్య
గుణాభిజాత్యములప్రహ్రీ శ్రీకీర్తులం బొల్పనా | స్త్రీలన్ ముగ్వురనిచ్చెనాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానుపూర్వంబుగన్॥ గీ॥ సన్మదవళిప్ర
హాసితమహోర్మికలిత | నర్మదను గస్వసతియయ్యెదుర్మదులకు।ననుములకు నెట్లో సంగెగన్యకలననకు। కలిమిగుణవట్టిదిట్ట్వో
కుకులవరేణ్య॥చ॥ మరుపద్రిలోకమోహకరమాత్రనిగుంభితమార్గణత్రయిన్ | దరుణులగానొనర్చి భువనత్రయభీకరరాక్ష
సత్రయిన్। మరులున ముంపసంపెనొ యనందగు సజ్జవకాంత్రముప్వురన్। బరిణయమై నమర్త్యులక్రమంబున వారు సుఖించి రెంత
యున్॥అంత॥క॥ సుందరియను నిజసుందరి। యందుగని యేమాల్యవంతుడాత్మజనోక తెన్నందనుల నేడుగురవిను। మందఱినామ

—(* మాల్యవదాదులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట. *)—

ములు దశరథాత్మజతిలకా॥మ॥ అసిశక్రోధుడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుడున్ దుర్ముఖుం। డనును సుప్తఘ్నుడు యజ్ఞకోపు
డనువాడున్మత్తుడున్మత్తసుం। డవిలానామకుమారియుంబొడమినన్ హర్షించెనమ్మాల్యవన్ | మనుజాధీంద్రుడు పుత్రవంతు
డును సంపన్నుండునై రాఘవా॥క॥ కేతుమతిదృక్సిమాంగజ। కేతుమతిసుమాలిసతిశుకీవాణితెనూ | జాతలదనుజాతులగనె।సీ
తాధిపవారిపేళ్ళు సెప్పెదవినుమా॥వ॥ సుప్రస్తుండనందగు ప్రహస్తుండు నురణస్థలాకంపనుండగు నకంపనుండును సురవికటుం
డగు వికటుండును విధ్వస్తశత్రుఘ్నస్తశకటిముఖుండగు। శకటీముఖుండును బరుషవచపానలధూమ్రాక్షుండగు ధూమ్రాక్షుం
డునుద్దండభుజాదండుండగు దండుండును జతురంగబలాక్రాంతసుపార్శ్వుండనదగు సుపార్శ్వుండును శసిసంహ్రాదియగు సం
హ్రాదియుం దనుప్రభాప్రహసితోద్దీప్రఘనుండగు ప్రఘనుండును | మాగధీభూతసురస్తవనశ్రవణ సముద్భాసకర్ణుండగు
భాసకర్ణుండును బుట్టిదిట్టతనంబుం జేపట్టిరట్టిరరట్టడివీరులకు దోబుట్టువులయి పంకయుంబుష్పోత్కటయుం గైకసియుంగుంభీ
నసయు ననందగు కన్నెలు చెన్నువహించిరంత॥మ॥ వసుధావోపశమాంబుదప్రతిమదీవ్యద్గాత్రుడమ్మాలియున్ | వసుదారిద్ర్య
యమూకుండు బెన్నిధుల జెందన్ గోరుచందంబున్ | వసుధాభామినిగూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విద్విడ్విభా | వసుదయాదు
లగాంచె బుత్రులజతుర్వారాశిసంకాశులన్॥ క॥ సరసుండనలుడు నీలుడు | హరుడున్ సంపాతియనగ నల్లనలు పురున్। బరుషా
ర్గంబులవలెనో। ప్పిరిరాఘవవారెకదవిభీషణమంత్రుల్॥ మ॥ ఇటులమ్మాల్యవదాదులాత్మజులతో నింద్రాదిదిక్పాలకోత్కటసం
పద్గరిసంబుతో ద్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో | ద్భటధాటీఘటితార్భటీపటిమతో దామందయున్ గూడిమున్ | పటలీలంగరు
డోరగామరమునీంద్రశ్రేణిబాధింపగన్॥ ఉ॥ వారియుపద్రవంబున నివారితవైభవులై సమస్తబృందారకులున్। భసింపదగు తా
వికనెయ్యది యేది త్రోవయే। వారికి విన్నవింపుదము వైరులరాపసిచింత జేసియు। బ్బారిపురాపహారియెడ వాపగలాడ నిళ్ళితా
త్ములై॥ సీ॥ శ్వేతరుచిభూతిదిశభవ్యశృంగకలన। దనరిగజముఖసంయుక్తిగనియనంత। పాదకటకాప్తినెంతయు బాగుమీఱి

శివునివలెనున్న కైలాసశిఖరిఁ జేరి॥ సీ॥ అహిరాజభూషణుఁ డిట్లు సయిదె వేల్పుమూకయి భయంబు చేరితినడంచు చూసనక। సప్తమ గుత్తుక విషంబిడుకొని మాటాడుసతి నిమాటలు విన న్నాకె ట్టులనకఁ। దనవారితనములోఁ గహవ్యపూజసులనీయనఁ గవ్యపూజన వైర యానె యనక। త్ర్యంబకుండితఁడనేకాంబకుల్ చెవతారిపులెట్టువారినిర్జించుసనక। నలసుకేశకుమారసంహారముసరు। సె టులనొడఁబడుసితఁడనక్రిందమఖ్యు। లటులనాపన్నులై భద్రపటమునిడఁ। నిండుగొలువున్నపార్వతీసతిఁగని॥ క॥ విన వినయముభయమును బెనఁ। గొనఁగరములు మొగిచి శివునకునుబహుసాష్టాంగ। గనమసర్కృతులొనరించియు। ట్లనిరి యగడగి ముచుకుంద కూడియమరేంద్రముఖుల్॥ మత్తేభగర్భి తసీసము॥ అభవకందర్పుచాపప్రసలన్నశ పవ్యాలకోటీప్రభానేజో హారు। సుకపసంస్తుస్వరత్నోగుణేతరమతిగౌరీవధూనాయకాజోహారు। ప్రభవకుంభింద్రవిభంజనక్రమహాగ్రసన్నద్ధదేవాధి హారు। త్రిభువనాధీశ్వర దేవసంయమమనఃపూజాపిధేయాత్మకాజోహారు। దండదశకంఠగోవతీనకజోహారు। సిద్ధరాక్షస దండధరజోహారు। శరధికన్యామనోహరశరజోహారు। ప్రణతరక్షావిచక్షణేక్షణజోహారు॥ చ॥ రతిపతియుగీశ సుకేశసురారినందన। త్రితయము చేఁ బాధనతిధీసులమైంగతిమాలిలోకసం। తతులకు దిక్కు నీవగుటఁ దావకపాదముల ఁ యుపవ। చ్చితిమి దయాప్రసక్తిచుము జేకొని విన్నపమాదరింపవే॥ ఉ॥ కాలిచిరాశ్రమావళులఁ గాగ్నిక మునుల లక్ష్రబెలిచి రెల్లదేవతలభీరులఁ జేసిరిసిద్ధముఖ్యులం। దాలిచి యుగ్రరూపములు దైవగృహాంతరగోపురాసులం। గూలిచి దే ల్పెదము క్రూరసురారులచెయ్యువిశ్వరా॥ సీ॥ సద్మాసనస్తులయు ప్రణవంబునొడువుచుముకులుంబట్టగంబాసియు సివరులనే ట్లనైనస్వాహాపూర్వముగహవ్యమగ్ని వేల్పగబాసియజ్వలకును। హవిరన్న కాంక్షనేసపనకతఁ గృహంబుఁ జేరిచూడగబాసె దే వతలకు। గుహాలలోనొంటిగా గూర్చుంకిసీపాదచింత సేయగబాసె సిద్ధులకును। జేరిగురుకులవాసంబు జేసి। శ్రుతులఁ। జదువు కొనబాసె బ్రహ్మచారులకును। పార్వతీనాథమాల్యవత్ప్రముఖదైత్య। శేఖరులు సేయునాజ్ఞావిశేషమునను॥ ఉ॥ జాచ్యుతేశ్వరులమేదినీశవహుతాశనశపా। కాముల మేము యింద్రయమకంధివరేణ్యులమంచు భీమసం। గ్రామములం బుసజగత్రయముక్ బడలించురాక్షస। గ్రామణులక్ హరించి మము గావఁగ దేశివయంచు మ్రొక్కినక్॥ శా॥ ఆవచక్రి ౦ టిదరస్మితంబునసుపర్వాధీశులం జూచిమీ। తోమోమోటము లేక చెల్పెదనసధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలక్। సేవ గింపగనోపు వారిగెడపక్ నేర్చక్ ముకుందుండుమీ। రీమంత్రం బెదనమ్మి శౌరిఁ గనఁబొండిష్టార్థముల్ సేకురుక్॥ క॥ దితిజాహితుసేనంగ। నితములచేఁ జడమువారలిదినిజమనియు। ద్యోతను హరుండాడినసా। శ్రితహితమొనరింపమీకె చెల్లునటంచుక్॥ శా॥ లాసనివాసువీడుకొని కార్త్యకాతురత్వంబునం। పాకార్యాదులు పోయి బాడబశిఖాప్రజ్వాలికాసంగతక్। బయిమి గుప ఫేనమాలికలతో బల్ మ్రోత యుంగన్నతీ। రాకూపారము జేరి తజ్జలధిమధ్యద్వీపదేశంబునక్॥ సీ॥ కడలి గలమిన్నగమి డాఁపఘటియించు బంగారుకొజమునఁగ। జలధిమణ్యామసందుజనియించిన సహస్రపత్ర నంగ। బెలిదీవి పుడమి ముద్దులగు స్మాబిజపలగ్నముసఁ బూనుసువర్ణఘంటయునఁగఁ। పాథోధిసుతవీసువట్టు బాకరు రంపుహొంబట్టు సరాతియునఁగ। నలువు మీఱిన వైకుంఠనగరిపసిడి। కోటఁ బొడఁగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు। జొచ్చి చుపెూన్నతగరుడకేతు। రాజినలరారు హరిహజారంబు జేరి॥ చ॥ తెలియగ రాతికంబమునఁదీర మగుం। పులకు మెఱుంగుకొప్పుసొలపుల్ మొలపించె మకప్పురాలలో। పలగలకల్వ చప్పరపువన్నెలఁ జన్నగ నలరుచునేకతంబు కొలువైనహరిక్ వినిరాదిశాధిపుల్॥ క॥ వినిసమయమానాకాదో। యనియుంచుక నిలిచిచెలిక్। గనిస్వామికిమాయాగతి। వినిపించవ గునటంచు వేఁడిననదియుక్॥ సీ॥ తిలకంబు దిద్దిదిద్ది ఁజూడుచు కురులనీడఁ బూచువాని। మొనపంటమవు వేఁడిననీళ్లయొసఁగ నందుచుంజాఱు నమోవిగఱచువాని। నాచి కరని మొగంబటు వెట్టుకొనినభూసతి వేడుకొనేమవాని। వారియింతులకుము వ్వాదు తానెఘటించిన వానినివ్వఁ బరిపూర్ణకాముండై హెచ్చువాని। నచ్యుతుఁ గాంచి మ్రొక్కియు మహేంద్రాదిసురలు। దేవ పినంత। శీఘ్రమునవొడి లెమ్మని సెలవొసంగె॥ క॥ ఆవిశ్వంభరునను మతి। దౌవారికు డెఱిఁగిపను పఁ దత్పరమతులయు। సన్నిధికేజని। సేవించిరి శక్రశిష్యజిష్ణు న్విష్ణుక్॥ వ॥ ఈచందంబున శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకధరుండును రుండునగు నద్దయాకరునకు నభివందనంబులొనర్చి బృందారకులిట్లనియభినందించిరి॥ సీ॥ దండంబు శార్ఙ్గకోదండ ప్రకాం

——(* దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును శ్రీమద్దేవునితో విన్నవించుట. *)——

డప్రకాండఖండితదైత్యకాండనీకు। జోహారుమదగజద్రోహగ్రహవహ గ్రాహచ్ఛిదావహోత్సాహనీకు। సందసంబున నిందనుంచి రామందురిత్సుందరోరస్థలాళింవనీకు। జేజేహరాజాదిరాజీవపూజాసమజోచితాంఘ్రిస్వరోజనీకు। బహు సాకరము చక్రపాణినీకు। నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథనీకుఁ। బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమనీకు। పదానందనీకు॥ ఉ॥ దానవవీరవయిరియవధారుసుకేశతనూభవు। లహెూగ్రానలదీప్తనిగ్రహులుదగ్రులు ముగ్గురు

కసం। తానముం గాసి సేసెదవు తద్వ్యథలోరువ లేక మిక్కిలిం। దీపతం జెందియుందదుగు చెంచి తిమాపద చాపహృత్కృశ॥ సీ॥ ఖట్వర భేదియు నంధక చ్ఛేదియాల మించు మహా భుజా వైభవంబు నంగ నెంత। దరము తోజడనృత్తిం దాల్చు నరుఁ ఋడే। శార్ఙ్గకోదండుని సత్త్వమెంత। చోరు చేన పహృత శ్రుతులైయుజాఖ్య కాస్పదమైన వేల్పు రాజము దెంత। పాకాపహృతియు జంభ విఘాతము నవి చియుల నువృద్ధ శతబలిమి మెంత। యితరసుమనోగణములయి హీనసమర కరిరశక్తు డెంత నిగణుతి సేయ। రసురముఖ్యు బాహా మె బ్రహ్మ వి దేవ। వరుల నందఁ బొమించిన వారమనుచు॥ సీ॥ తగ ఘను ర్గుణమీవు త్రెగవండడిసిన దిని జారి వరుల కాయమువునిండు। బలురయంబున నీ పుబాణముల్ వఱపినవి నుత సైనికుల ప్రాణములు వఱచుఁ। గడమి మైనీవు చక్రముం గేలసంటిన రాక్షస గుప్త చక్రముగలంగు। నలిరేగి పాంచజన్యమునీవు పూరించ పనహిత జన్యములు జన్యములమాను। గరుడవాహనము క్కిలోకము ఖౌగడ। నందకముం బూనికలని కినడిచి తేనిం। గొంచకె వ్వాడుసి న్నెదురించువాఁడు। దామసము సేయు నేల రా వేము కుందా॥ వ॥ అని యూపన్నులై విన్నవించిన వేల్పుమన్నె దొరల మెడం బ్రసన్నుఁడయి వెన్నుఁడిట్లనియానతిచ్చె॥ చ॥ ఎఱుఁగుదు ముక్కసు కేసుడుమ హేశంకృపక విభవాభిరాముఁడౌ। వెఱుఁగుదు వాని పుత్రకుల హీనవరంబులు బ్రహ్మ యిచ్చెగా। మెరసి జగత్త్రయంబునకు మీకును బాధకులౌట సత్యమే। నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెతసంకకుఁడిలకె జయింతు వారగ॥ శా॥ పూర్వాదిత్యము మాహవిలాసములయంబుం జెందనస్ఫుర్ధను। మౌర్వీటంకృతిగర్జమించ సుమనో మ్లానిత్వము ల్మాసమ। ద్దుర్వారాసుగవృష్టి ముంచి యిఁక దదస్తు మోర్వ్యమగ్రీష్మత। బ్రోచ్వి తాపము బాపు నేగుడనవారు త్సాహమంబొందుచు॥ తే- గీ॥ ఇందిరానాథ వదనారవిందగళద। మందమధురవచోమకరందబిందు। బృందతుందిలసుమనోమిళింద లయిపు। రందరాదులు సెందిరి మందిరములు॥ క॥ అనికుం భజుఁడెఱిఁగించిన। విని రాఘవుఁడవల నెట్టి వృత్తి మెలఁగెర। దనుజులు హరివారలతో ననియె టువలె జేసెఁ దెల్పుడని యడుగుటయుఁ॥ శా॥ హేలాగోపతగోపికాంశుక శుక ప్రేక్షాపయోధిస్ఫురత్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధరధర ప్రస్ఫూర్తి ముక్తాంబుదా। భిల్లప్రస్తరపక్షవారణవణ స్ఫీతామృతాంభోద్వివప। జ్వాలద్వ్యాళ భిదాఖరోత్తతమతస్సంఛేదితేజోనిధీ॥ క॥ యతికుపలయ హిమకరకర। భృతనందక చక్రచక్రహితఘృణిమణిభా। సితవత్సవత్సదనుజా। యితమాయత భుజగజగదుదంచితనియతీ॥ భుజంగప్రయాతము॥ నిశాంతస్ఫురత్పాండుని రేజనేత్రా। నిశాంతజ్జగద్వంద్య సీయాజ్ఞమిత్రా। యశోదానదాక్షిణ్య సాహిత్యధుర్యా। యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా॥ ... ... ❋

గద్య॥ శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షా సమాసాదిత చతుర్విధానవద్య కవిత్వవిద్యానధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాధి వణితోదీర్ణ విస్తీర్ణ వైభవాధఃకృత రాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధరధరాధిప సభాంతర ప్రశస్త నయకశాయి యుగంధర బంధుర మనీషావిశేష మంథానవసుంధరాధర శోధితాగణితగణితశాస్త్ర రత్నాకరవినయాదిగుణాకర త్నాకరకంకటివంశ పయఃపారావార పరిపూర్ణ సుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన జ్ఞానభవవిజిత సనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాననిర్మాణ ప్రవీణ తానిధాన పాపరాజ ప్రభావప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ❋

ఉత్తరరామాయణము,—ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరాధామధురసుధా। ధారాధరలోలకామితప్రదశీలా। శారీరశ్రీజితనవ। ధారాధరజాలశ్రీమదనగోపాలా॥

గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి। చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి। జానకీనాథ సురలిట్లు శార్ఙ్గిచేత। నభయ

—(❋ మాల్యవంతుఁడు విష్ణుప్రభావమును దనతమ్ములకుఁ దెల్పుట. ❋)—

దానంబుగొని వేడ్కనరిగినంత॥ శా॥ ఆవృత్తాంతము వేగరుద్ధబుపఁగా నాలించి యమ్మాల్యవ। ద్దేవద్వేషి నిజానుజద్వయము నెంతే గూర్మి రప్పించి మం। త్రావాసంబున నుండియిట్లనియె నేకాంతంబుగా శేముషీ। ప్రావీణ్యంబును గార్యతత్పరత సౌభాగ్యత్రంబు గాన్పింపఁగన్॥ ఉ॥ వింటిరె తమ్ములార యొకవింత వినంబడె మొన్న నేము ము। కంటకగంగ నల్లతెఱఁగంటి [illegible] కన్నమ లేగి [illegible]। బట్టుల తమ్మునాం చెదరు బాధలఁ బెట్టి సుకేశపుత్త్రుల। కంటకునల్వ [illegible] జేంచు వేషినన్॥ చ॥ కరచలనంబు మస్తకవికంపనముం గనుపింపవారితో। హరుఁడపుడాన తిచ్చె నట యాసురేంద్రుల వాయక్కియులా। హరి యొగు నేన్ల [illegible] జనుఁడాయన యుద్ధకటంచు నట్టి [illegible]। స్థిగమతివారలేగి రఁట శీఘ్రము గా సురారిపాలిరన్॥ చ॥ హరునకు దెప్పినట్లు మనయాఁగడముల్హరితోడ దెల్పనా। హరి వెతలేల శాత్రవచయంబు వధించెదగొంచ కింకమీ। యిరవునుండుఁడంచ భయమిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా। నరసము జెందివచ్చిరటయందఱు ముందరిలీల గుంపులై॥ చ॥ అసురుల పాలివాడు హరి యాయన యిచ్చిన బాసదప్పడే। క్రమమున నైన గెల్వుమన గర్వము లింతకు [illegible] నెఫ్ఫుడున। క్రమమె [illegible] నర్తు మేఖ [illegible] కొనమెంతటివారి నాదరిం। పము బలపద్విరోధము శుభంబొనరించునె [illegible]॥ క॥ హీనునితో దగు

రణమున। మానుసితో జేయందగు సమాధానము సం।ధానరణంబులు దగవు స। మానునితో దొలగి కొలిచి మనుట మెయ్యొప్పుగన్॥ మ॥ నవమంత్రంబున బల్మిఁ దెచ్చుకొని యన్యాయంబున న్మూర్ఖుఁడై। కుహుడుపారి చెడరంగ బోయినుడియున్ । ఘోరాగ్నిసల జ్వాలలో । బడిసి జాశలభంబులెల్ల సహజభ్రాజిష్ణు శౌర్యంబు నిలుకడ భావంబున నుండ గయ్యము నకుంగాల్ శ్రీవ్వ దేపట్టునన్॥ క॥ తనబలము పెరిబలంబును। గనుఁగొని కహితోపదేశకర్తలు పలుకు । ల్వినక కుజనుండు సాహస। మున జెడు బలుగాడ్పు టడరుభూజము గవలెన్॥ ఉ॥ కావున దేవతార్థము గయ్యము సేయగవచ్చు పిష్ణుపైఁ । బోవుట పాడిగాదతఁ డుపుణ్యజనప్రియుఁడు ప్రశయించిన। న్నావకపోవడిప్పుడనకార్యము కయ్యము నెయ్యమొప్పు। సద్భావముతో ముకుందున కెదు కున్నై నసాధ్యము న్నదే॥ క॥ రాక్షసులు సేరిన నుహరి। రక్షించు నెయనగవలదు దైత్యద్రోహి యగు । ద్రాక్షసులు గాగో వారల । రక్షింపడు మీకు నేల గరాజహర మహిమల్॥ సీ॥ ప్రళయాబ్ధి మోకాలుమట్టుగా జరియించు మధుకైటభుల బట్టిమట్టుబెట్టె। జాపచుట్టుకఁ ధరాచక్రంబు జుట్టికొంపోవు హిరణ్యాక్షుబోడవడంచె। త్రైలోక్యనాథుఁడై తనకీడుజోడును గాంచనున్న హిరణ్యకశిపు ద్రుంచె । జదువుల దొంగనై జలరాశి డాగినకపటి హయగ్రీవుకడిమి జెరిచె । నముచివధియించె సంహ్రాదనామునొంచె । గాలి నెముభనిశుంభులనలసహస్ర। కవచుఁ జెగటార్చె బలిమార్చె గాలనేమి। దరమె విష్ణునితో బోరదనుజులార॥ ఉ॥ వారలకంటె నెక్కుడగువారమె విష్ణునితోడబోర నే। పారణమిల్లడా యనసజంబుగ నేరము లేక శౌరియుం । దారయ దోషమేమి మనయందు దోషమెఱుఁగ నోంబుజం। బీరసముందజేసెదిది యెంచియొనర్పుడు మీది కార్యముల్॥ తే- గీ॥ అని హితం బెఱిగించిన యన్నమాట । నాసుమాలియు మాలియు నాలకించి। నీతి దెలిసియు దెలియక నీతిమాలి। యుద్ధమును గూడియతనితో నిట్టులనిరి॥ శా॥ ఇష్టైశ్వర్యయుతంబు నీ నెలవు నీయుచ్ఛ్రాయ వృత్తంబాయువు । తత్కృష్ణ ప్రాభవశాలి వంచితతపోధిక్యంబు నీసొమ్ము సీ । ఇష్టాచారము పలుకుబంతి పలలాశి శ్రేణికి న్నాత్రవా। నిష్ఠాత్మ హాని దానసేకుడగు నే నేడింత జింతింపగన్॥ మ॥ విశిఖోత్తుంగతరంగగుంఫు మురవాశ్వాలంబు దుర్వార వీరశతాంభోధటసంకులంబు సముదగ్రచ్ఛత్రఫేనావృతం । బుశతాంగాద్రి యుతంబు నాసురబలాంభోరాశిబాడబో । గ్రశరజ్వాలల నింక నెవ్వరెను రింకన్నికుడై త్యాగ్రణీ॥ మ॥ బలవంతుల్బ యువతీయపుత్రకులు నీభ్రాతల్ త్రిలోకైకపీరులు నిన్నెత్యవు చేరి చూడ వెఱచున్ రుద్రాచ్యుతాంభోజగ । ర్భులు నీపేరు వినిన దలంకుదురు భీరుత్వంబు నీకేలనిం । దెలియం జాలక నానతిశ్చేదవృద్ధై రేయాన్వాయ గ్రామణీ। ఆ- గీ॥ అస్మదాదులు సేయు రాయడిసుపర్వు। లచ్యుతునితోడ దెలిపినారని యెభయము । జెందెదవు గాని మనలను జెఱుపనింత। కెత్తుకొనిరని యులుగవ దేమి యధిప॥ మ॥ అరులం జంపుచు టంచుబందలయియయ్యాదిత్యులాత్రి। న్గణించిరి పో సర్వసమానుఁడై నహరి ద్వేషిత్వంబు దాబూనియే । కరణింగయ్యము సేయువచ్చు మనతో । గ్రార్యంబు గౌటిల్యమాహరికింగల్గినఁ మావృకుం డతనియాధిక్య మేమాదయన్॥ తే- గీ॥ సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ। మనము దొడరిన హరియేల మచ్చరించు నత డెనిమారణ ద్వేషియయ్యెనేని। సంధికార్యంబు మాసగు సేసరసగతిని॥ గీ॥ వనజనాభుడు గనిపించుకొనునటంచు । వెరచి పఁగతురపైగినరు విడువవలెనే। యేటియోచన బలవంతుడీహరి యని। యిపుడు శరణన్న నవ్వరె యెవ్వరేని॥ తే- గీ॥ వెన్ను నకు నస్మదాదుల మెన్న డైన । నపకృతియొనర్పమతఁ డెన్నఁడయిన మనకు। సేయడపకృతి వేల్పులు సేసిరంత । వేలుపులమీఁద నికదండు వెడలవలయు॥ చ॥ త్రిదశులతోడఁ గయ్య మొనరించిరమాపతి యస్మదాదులం । గదిసి రణంబొనర్చినను గాదనవచ్చునె యంత భాగ్యము న్నదె యెటులయిన మంచిదిరణంబొనరింతుము వేదశాస్త్రముల్ । సదవితిమీవు లిచ్చితిమి జన్మములూనితి మైహికంబునన్॥ తే గీ॥ అన్న నీమాటజవదాటియాడితిమని। యలుక సేయక ప్రతివాదములు క్షమించి। యనుమతియొసంగుమిపు డెమబాంధులగుసు । ధాంధుజయించి వచ్చెదమనుచు బలికె॥ క॥ సేనాధిపతుల రమ్మని దానవపతి యమర రాజధానిపయి జనన్ । బూనిన

—(* మాల్యవంతుండు మొదలగు రాక్షసులు యింద్రునిపైదండెత్తుట. *)—

వాఁడిప్పుడేమన । సేనలకప్పిం ప్రడనుచు సెలవిచ్చుటయున్॥ భుజంగప్రయాతము॥ ధణా పెద్దయాజిన్ సుధాభుగ్విరోధ్యగ్రణీ సేనలన్మించె గంభీరభేరీ । ధణంధాణ ముద్దే ధధానిః సద్ధ। గ్భిణీగర్భగర్భార్భి భేదంబు గాగన్॥ సీ॥ తనసిగ్గ రాచలత్వము నకలిహసురాద్రి వాపోవు గతి ప్రతిధ్వనులొసంగ । దనకెంక నెద్ది జీవనమంచు వారాశికలగె నాబలను పంకిలము గాఁగ । దనసేరుగరుపారదము పిండీశశిధారె వడకు గుబ్బనికన్నె వడకు పేర్పఁ । దనకోరె లీడే రెనన చూక్రుపటుపుత్తో గ్రహ భోజీముకుందు కడకుంబడవఁ । జెవులలో వ్రేళ్లు బని చి రాజీవగర్భు । డిచ్చనేమియు నన లేతడిచ్చపడఁగ । మించి ప్రస్థానభేరి వేయించి దండు వెడలి రసురు బజే జేలవీటిపైంద॥ సీ॥ సౌందర్యకృత మేరుమంది రాచలనింధనములౌ మహాస్యందనమ్ములమీఁద । భూరిదానోదకాపూర్ణబంధుర కంధరములగు నమదసింధురములమీఁద। స్వజవ మానస గంధవాహ వాహ సబాంధవ ములయి సఘన సైంధవములమీఁదఁ। బ్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరంహముగ్నైన ఘోరసింహములమీఁద। శరభచమరీమృగవ్యాఘ్ర శల్యభల్లు । కాసగవరాహ ఖడ్గ వృంగవ ఖరోష్ట్రవిహగఫణికూర్మ సుక ఘాదివివిధవాహ । వారాములమీఁదనై తేయవీరులెక్కి॥ సీ॥ మధ్యందినాదిత్యమండలోగ్రాంశుపాణెందమాయోధదీప్తింబ్రమింగ । గాఢసర్వాంగీణకవచవజ్రచ్ఛటాచ్ఛాయలాశౌ[illegible]ల్యచర్మలొసగ ।

పీనపాణప్రక్రియఁ దిక్కులు గ్రక్కదలఁ బెళుకఁబెదిరిఁ గారవృష్టి గురిసెఁ గాకఁ। గ్రక్కదలఁ బెళ్ళుగిరావద్దనుచుండ చిద్రుమహనసములు బ్రహ్మాండమగలి। దేవలోక జగీష చంద్రపురహంత। కామకామాంబకోద్భవాకారులగుచు। లంకవిడచి నిర్విశంకవిడచి। యసురులుత్సాహములుగ్రాలనరుగువేళ॥ శా॥ ఆలంకాపురిలోవినంబడెన్ గాలాంతరావముల్ భూతికి। తాళక్రూరతరాట్టహాసములు మిథ్యాపర్విలాపంబులు। వ్వేళస్వేలయు దాటినల్ దెసలఁబెన్వేగఁ సాగరోల్లోలక। ల్లోలశ్రేణిచెలంగెఁ ద్రోణి సుడసాళుల్ రాలె ప్రేలెడిగిరుల్॥ శా॥ దైత్యసైన్యములో గబంధములు గృధ్రంబుల్ నటించెంద్రిలో। కట్టోభంబుగవేషముల్ గురిసెఁ గ్రాతాసి మాంసప్రాసము। ల్పక్షిక్షేపము ప్రొప్పనిప్పుకలు గూబల్ భ్రాంతులై రాల్చెఁబ। ద్ధాక్షుండిప్పుడెమిమ్ము గెల్చునని పల్కెం గాశఘాతంబనన్॥ శా॥ క్రీడిన్ సూరెలనవ్విసీసుతులు రాజిల్లి యుండురి ద్రుమ్మవడెన్। భూశేల్లోకవ్రమాల్యవంతుఁడు ఘోరాకారాంతరిక్షోదితో। త్పాతంబుల్దిలకించి దైవకృతి ముందప్పింపరాదంచుని। శ్చితిన్ సైన్యముఖంబునన్నడిచెనిర్జాక్షుడిక్షోస్వవహన్॥ ఉ॥ మాల్యవదాసురుండెటులమాల్యవదాఖ్యనగంబులీల నె। శ్చర్యముతో ననేకదివిషద్రిపు సంగతుఁడై పటీరులై। క్ష్మల్యలసద్యశోధనసమన్వితదానవవార్ధికోటిలో। గల్యతిగన్న దైవడి ప్రకాశిత శస్త్రములుభీష్ణొందగన్॥ గీ॥ విభునిశౌర్యధుర్యవిక్రమోన్నతిసాహ। సముల సూచిసకల సైనికులును। భయముమాలిమాలిపను పునస్సమృత్యువ। శాత్మ్రాలగుచునడచిరమరపురికి॥ చ॥ దనుజవరూధినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా। జనితపరాగమింద్రపురిచక్కటికింజనుటొప్పె మీపురిం। బనకదెదాడంగాదనుజముఖ్యులువచ్చెదరేడకై నబోం। డనిమునుముస్నధాత్రియమరాళికిదెల్పగనేగెనో యనన్॥ మ॥ సురదంతావళదానగంధలహరిన్ సోంకించి సౌరాపగాం। బురుహాళిందమిళిందబృందముమహామోదంబునంజైకొనం। జరనీలాచలభాసురాసురబలస్తంబేరమోద్యత్కటాం। తరవఁచన్మదమాహరింపరిపులస్నక్ సైపరెవ్వారలున్॥ ఉ॥ భూతలపీఠికిగతిన పాథివిరోధులానర్పజుండబా। లై తినటంచువిన్ననయినట్టిక్రమంబునగాంతిమాసిఖ। వ్యోతుడువీరరాక్షసభటోద్భటపాణికృపాణదీధితి। వ్రాతముగప్పినన్ గనెవిశీర్ణపెద్దయపుల్లనక్కైవడిన్॥ తత్సమయంబున॥ ఉ॥ ఆసురరాడ్జయానకజయానకనాదము వాలకించెనో। వాసవమాతపోయియిదెవచ్చిరిదైత్యులునాసెతిం గెనో। తానకలాత్ముడైటవిభుతన్ గనెనో తెలియంగరాదు

—(* విష్ణుండు దేవసాహాయ్యార్థము మాల్యవదాదులతో సమరంబొనర్చుట. *)—

ల।క్ష్మీసరసోక్తులందనిపజెంచముకుందుడులేచె జెచ్చెరన్॥ వ॥ ఈప్రకారంబున క్షీరాబ్ధికమారితో డివిహారంబువాలించిదనుజసంహారంబునందుడెందంబుగీలించి సురబృందంబు మేలెంచి మహోత్సాహంబున॥ సీ॥ వనజమోహమున జేరినభాసురుడౌ నాగశయనుకు శేశయమునజక్రమమర। గనికరంబున సితాంబురుహంబులగుళీలనొకకేలనంబుజంబొప్పమీఱ। నంజనాచలముపైన రుహాతపముమించురహిమేనగనకాంబరముతెనర్ప। దోలువేల్పురాప్రతిమలచెకటడపుగండపెండెంబుడాకాలగండ జాప। శౌర్జతూణగదాఖడ్గసహితమసిచి। గాగుడసుగంధమెకిటబంగరవుగట్టు। తుదనగనుపట్టునీలతోయదమనంగ। శాత్రవజిగీషనరుదెంచెజక్రధరుడు॥ తత్సమయంబున॥ సీ॥ తూలఖండములట్లముసుకలై పాథోధరములురోదోంతరాళమునసెనసె। సపతత్రములలీలశైలముల్ దివిభ్రతిధ్వనులతో నొండొంటిఁ దాకులాడె। శరనిధుల్లోతనూపరసాతలముదోంచఁ జెలువడాచెనలకంబెలుచలించె। గులశైలచలనంబువలనభారముమోయ బెదరిదిక్కరులుగీపెట్టసాగె। విఱిగిపెళపెళధరగూలె విపినతరులు। గ్రహవిభుని తేరిహరులపగ్గములువదలె। బ్రళయజంఝానిలాభీలపక్షిరాజ। పక్షవిక్షేపజాతిప్రభంజనమున॥ క॥ పక్షీంద్రప్రక్షుహతదివి। క్షోణిరేణుపటలిప్రతిపక్షచమూ। రక్షోవీక్షులకప్రత్యక్షముగాపించె భువనమంతయునధిపా॥ చ॥ హరిశరపజ్జికంబెమునుపగ్గమడో గ్రగరుత్మదుత్సరం। పరలువిరోధిసైన్యములపైజనగూలెధ్వజాతపత్రచా। మరసుభటప్రకాండభుజసుండలమండితముండలాగ్రము। లపురుహాసురుల్ రథంబులును గాడ్పడెజేడ్పడి రెల్లసైనికుల్॥ చ॥ అమరులుపుష్పవృష్టిగురియన్ దివిపింబురునారనాదిగా। నములురహింపసేవకజనంబులు గొల్వగజారణస్తుతు। ల్పక్రిమద మొనర్పవచ్చిరిపుభంజనుడాహరియొత్తెపుక్కమూ। హమథితరాజముకురవధుతారిసమాజముశంఖరాజమున్॥ చ॥ అసురగడన్ సురారిభటులాజయశంఖరవంబువినులంగదసీనగుండెయల్బ్రగులగంపముతోదలలెత్తికాంచన। చ్ఛదరుచిమించునగ్గరుడుజక్కగనుంగొనలేకక్షితులయి। యదెయిదెవాడెవీడెహరియంచుజలించగసైనికాగ్రణుల్॥ ఉ॥ గర్వముతోసుపర్వులకుగానసిసేయగవచ్చినావిదే। సర్వసమానలక్షణము సాలుహరీనిలుపోకుమంచహం।పూర్వికతో గదాపరశుముద్గరతోమరపాణులయి మహాపర్వతరాజమున్ మశకపఙ్క్తులయట్లెదిరించిరొక్కటన్॥ సీ॥ వస్తాబ్దగతినంపవానదైత్యులుముంపసచలుడై హరియంజనాద్రివగడె। శలభసంహతిలీలశస్త్రములొక్కటమీఱగేదారగతినొండెగేశవుండు। మశకపఙ్క్తులయట్లుమార్తురుద్ధతిజూపగట్టుదాలుపచట్టుబెట్టుజెందె। మకరవయిఖరివయిరినికరంబుచెలరేగవనజనాభుడువార్ధిపహావహించె। బూర్వనివిజులుదివిజులపోల్చిసిగుడ। నయ్యనంతుడనంతాభనతిశయిల్లె। దారయుమధుమక్షికలవీకబములుదాక। దేనెపెరతారిమధువైరిగానుపించె॥ శా॥ రక్షోరాజధనుర్విముక్తనవధారస్ఫారహృద్యాయువే। గాక్షీణాస్త్రపరంపరల్నిగుడికీలాభీలతన్వచ్చిప। ద్మాక్షుంజొచ్చియడంగెనొక్కట

దదీయాంగంబునం బన్నగ । ధృతిఘనావసరంబునన్ భువనముల్ ప్రాపించిలో నారహిన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ పలుగనంబులు వజ్ర
పాణిమారోకనులీలరధికసారధులతో రథములడరె। హరినీలశిఖరిగోరాడదరొకనుజాడనిజయూధములతోడ గజములు బ్ర
డరె । బక్షితార్క్ష్యతసహింపనిచందమున నాశ్వికశ్రేణితో దురంగమములడరె । గదనమం దెటులైననిది మెదికరకనురీతిహ
రిపదంబున భటోత్కరములడరె । నడరినప్పుడె రథికదోర్ధికధన్విశింజనీఘోషములనుహాస్త్రికహుంకృ। రణములాశ్వికధి
క్కారరవములున్। భటకహాకహార్భటులునిశాపటలినెరసె॥ శా॥ ఆసక్తుంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులన్।
నానాశస్త్రపరంపరల్ పయిపయిన్ నారాయణుం గ్రమ్మిసం । దానుచ్ఛ్వాసములేనియట్లొక మహూర్తంబయ్యెడం గంప
డన్। బ్రాణాయామపరాయణుండయినవిప్రగ్రామణింబోలుచున్॥ క॥ మినసమూహములాలమహానీరధిగలగనట్లుహ
రియుక్ రక్షః। సేనాధిపహానాస్త్రవి। తానములకుంగలంగక యుగ్రతరకోపమునన్॥ మ॥ అతిశీఘ్రంబునశార్ఙ్గ మెక్కిడిగుణం
బాభీలతం దీటుచున్ । శతధారాగ్రములై మనోజవములై సంవర్తకాలానలా । ద్భుతకీలాభములై తనర్చుశరముల్ దోరంబు
గా నేసినన్। శతశఃఖండములైరి రాక్షసవరుల్ సంగ్రామరంగంబునన్॥ క॥ శ్రుతిదాకశరములరిపో। సితగిచిహారివయేయనసు
రసేనలబడిమెన్। జతురంగంబులుదిలశ। శ్శతశఃకణశస్సహస్రశఃఖండములై॥ ఉ॥ వాయువుచేబ్రభూతమగువాసవలెస్స్నజ
శార్ఙ్గముక్తమా। సాయకజాతమద్దనుజసైన్యనుముంచిసనువత్సహించినా। రాయణుండొత్తైనప్పుడయుగాంతసయోధర
ఘర్షణోదిత। స్ఫాయదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యముశంఖవర్యమున్॥ శా॥ ఆనారాయణశంఖరాజరవమిట్టత్యుగ్రమైవిద్వి
ష। త్సేనాధీశులవీనులందొరయమోభీతింజెందిసింహాంబర । వ్యోసన్నిర్జిలనేనుగుల్ భగడునట్లుందండమూర్ఛిల్లుచున్। దీనత్వంబున
ద్రెళ్ళుమన్నులుగడల్ దృష్టించుచున్ గ్రుక్కగన్ ॥ చ ॥ గతులకుబాసెనశ్వములుగంధగజంబులుమూర్ఛిలెన్ రథప్రతతులత్రో
వగట్టువడెబన్నములుజెందంబడాతిజాతియు। ద్భుతవిజయాంబుజధ్వనికిదోడుగ గేశవుండార్చిసంగర। క్షుదయద్రువన్ దివాకరు
లుచేడ్పడశార్ఙ్గగుణంబుదీటినన్॥ వ॥ వెండియునకుండలీశశయనుండు గుండలీకృతకోదండమండితకరుండయి గండుమిగి
లిచండతరాఖండల మండలాగ్రనిభాఖండకాండ మండలాగ్రంబులంగొండలవలెదండిగల చండరాక్షసులగుండెలంబగిలించు
చుంగండలనగలించుచు గోదండంబులఖండించుచుదోర్దండంబులందుండించుచుజోళ్ళంజించుచుం గాళ్ళంద్రుంచుచుంబ్రకకలం
గ్రొచ్చుచుడొక్కలవ్రచ్చుచునెమ్ములరాల్చుచుగొమ్ములజీల్చుచు ఛత్రంబులఛేదించుచుగాత్రంబులభేదించుచుమెడలంద్రెంచుచు
దౌడలనొంచుచుంజేతికత్తులంద్రోయుచుభీతజిత్తులంజేయుచుంగపాలంబులనాస్ఫోటించుచుంగపోలంబులనుత్పాటించుచునరం
బులవదలించుచుశిరంబులపదలించుచుభూషణంబులనులుపుచుమూషణంబులసలుపుచుస్థైర్యంబులనెంచుచుశౌర్యంబులనడంచుచు
ధ్వజంబులంజెడగొట్టుచు గజంబులంబడంబెట్టుచుదొండంబులగోయుచు గండంబులవేయుచుంజేరులకరుగుచు సూకెలదిరు
గుమభీతులవడినీర్చుచు సూతులంగడతేర్చుచు యోధలగట్టుచు బాధలంబెట్టుచుబిరుదులంబాపుచుం గరదలజూపుచునెకర
డబూచినం దానయ్యెమట్టుకైసువంబట్టకయెదిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుంగనుపించు నెడంబ్రళయోద్దండమార్తాండ మండలం
బుననుండి నలుగడలనిండకొనుకరమండలంబుల మెండుననజాండదోపరితరంగమాలికవలనందరంగలించు నభంగతరోత్తుంగ
తరంగమాలికలతెఱంగున మహాగరుత్పరీతగిరిగుహాకుహరసరణింబరతెంచు కాలసర్పంబులదర్పంబునంగప్పుజిగిదలిర్పనుప
రంబునంగప్పుకొని మిగులమెఱయుకాఱుమొగిళులవలనదిగుగగణితజలధారలతీరునందద్విశిఖంబుల సంఖ్యాతంబులయినిశా
టులశరీరంబులుశోషింపంజేయుచు నప్పృతాశనవైరులలోంబతిఁచిముంచుచుం జక్రమాపక్షలమర్మంబులునాటుచుఘనపిశితు
లశిరంబులపయింగొంగుచుమఱియు నరిదిగానరిపుండరీకంబులుఖండించుచుం గౌశికప్రతోషకరంబులైపరవాహినులయు
బ్బడంచుచునత్యంతసంతాపకరంబులయి మెదిరించినవారికవ్రతపదంబుం బూపుచుగరుత్పరంపరాపరిణద్ధంబులై రుధిరం
బువెడలించుచు నప్రశమితప్రదీప్రశిఖిశిఖాప్రతీపంబులయి గ్రాసపక్షబలంబులపయిం బ్రవహించునప్పుడు పద్మనాభుండు భ
ద్రేభవరదుండుపీరతనిధర్మంబున మెలంగుచుండియుమన్మింపవచ్చుటమేరగాదని వారించుతీఱునసంచలతరంగంబులయి
ఘీంకరణంబులానర్చుచుం దదభిముఖంబుగాశరణాగతరీతింబడుగంధసింధురంబులకు హరిసారూప్యంబొసంగెనోయనసూ
తనక్షతజధారాపూరంబులుకెంబట్టుపుట్టంబులుగాం గరాగ్రపరిసరపతద్రథచక్రంబులుచక్రంబులుగా విమతవిగతవిజయ
శంఖంబులుదొలిశంఖంబులుగాం గ్రిందబడినవీరయోధబాహుకాండంబులు శయనీకృతబిలేశయప్రకాండంబులుగాం జెలు
వొందునందుంగ్రందుసేయుచుభూతప్రేత భేతాళకూశ్మాండబ్రహ్మరాక్షసపిశాచ శాకినీఢాకినీగణంబులదేవాసురగణం
బులవలెద్వివిధంబులయి యాయుధాస్థిభూషణరజస్సికతాతలంబుననిలిచి మహాసింధురబంధురకబంధమంథాచలంబునడు
మనిదుదనరంబుబునూరారులొక్కటిసేసి గట్టిగాంజుట్టియిరుదెగలవారిరుదెసలంబట్టి శోణితాంబుధిమథించుచుందన్మధ్యం
బుననుండిశాకినీభూతంబుల బొడవుగానెత్తినముత్యాలగొడుగుగ్రొత్తగాబొడమిన చంద్రుండనియునుబ్రచ్ఛన్నంబుగాము
నింగియుండిబయల్దేఱిన మోహినీభూతంబులచ్చరలనియునంగహీనంబుగాని మత్తమాతంగశవంబునకువెండియు రెండు

కొమ్ములిడి క్రేపితావేశంబునం బఱతేరనది యే చతుర్దంత దంతావళంబనియును శ్వేతాశ్వవంబు చ్చైశ్శ్రవంబనియును విచిత్ర వర్ణపతాకాకీర్ణ పటచ్ఛత్ర చామర శకలావికల రథస్తంభ జాతంబు పారిజాతంబనియు గమనీయ సౌందర్యలీలం బొలుపడిన కామినియిందిరాకామినియనియును బ్రహ్మాదిత్యాదితేయ ధన్వంతరిస్థూలక పాలకలశంబునం దెచ్చినతెరగ నైలం బమృతరసంబనియును నిబంధించి తదర్థంబుగా నిరుదెసల పెద్దలును సన్నద్ధులై పెద్దయుం బ్రొద్దు యుద్ధంబు సేయు కోలాహలంబు కౌతూహలంబు గల్పింపగా పరింపపిరించి పట్టివిపంచి పట్టిబెట్టుగా బొట్టకీతంబులం దల వెట్టినట్టియెడ సజ్జగజట్టి సహారణ్యంబు సొచ్చిన కార్చిచ్చు పేర్చు సంభ్రమంబునసముద్రంబు దొరసిన సంకర్షణాగ్ని భింబంబున మేఘజాలంబు పయిన డరన జంఝూనిలంబు వేగంబున నంథతమసంబు పయి నోలసిన మన్యాదిన సూర్య శౌర్యంబున సవార్య క్రౌర్యంబు జూపి రయా పురుషోత్తము చాపునని లువ నోపకకకాపికలై సంధంబుసతుం చాటు శరభంబుల గభసంబునకులుకు కోదమసింగమ్ముల భంగంబునం గొండమ సింగంబునకు లుకుమత్తమాతంగంబు సటలయటుల మత్తమాతంగంబునకుం బరమ వ్యాఘ్రంబుల శీఘ్రంబున వ్యాఘ్రంబునకు వెఱచు కురంగంబుల తెఱంగున నిలిచినచో నిలువక నొండొరులం బిలువక తిరిగి చూడక బడనకత్తులెత్తజేసులాడక హత శేషులైన దోషాచరులు విముఖులై లంకాభిముఖులయి పఱచిరయ్యెడ॥ క॥ పాతెఱెడి రిపులరణస్థలి। బాతెఱెడి బహురుధిరనదుల బ్రతిబలములపై। బాతెఱెడి శరములగ

—(✱ సుమాలి విష్ణువుతో యుద్ధము సేయుట. ✱)—

నిసొంపారెడి మనిశంఖము మొత్తె హరియు వ్వెళన్॥ సు॥ అరిచే నొచ్చిన దైత్యమై పరచు సైన్యంబుం గజయోత్సాహినా। హరిసీక్షించి సుమాలి రోషవివశుండై చండకాండంబులన్। హరి కౌఙ్జుసుకవృష్టి మాన్చిరవినీహారచ్ఛటల్గప్పవై। ఖరిమైయాపుల ముంచి చిటుకులాక్రోసనంగా బేర్చి సెల్లాన్చినన్॥ తే॥ ప్రాస్వటాంచలిఘనాశ్వటుల్వినిశిఖిప్రాతంబులేతెంచున। ట్లావిరాగ్రణిసింహగర్జవినిమువ్వానున్నలై వన్నెయు। స్ధ్రేవ ద్వేషులుగ్రసమ్మొన్నసిలిబుద్ధి స్థైర్య శౌర్యాఢ్యులై। గోవిందు న్వెసం దాకి మున్నటివలెన్ ఘోరంబుగాం బోరగన్॥ చ॥ అపుడు సుమాలి హేమకవచావృతుండైన తటిద్ఘనంబుతో। నుపమకు వచ్చి రత్నకటకోజ్జ్వల మానిత మౌక్తికతోరణాల। ద్విపనము పరెన్నుసుండు బఱలెన్ను నిపిల్చుచు గేక వేయుచు। స్వపులశతాంగమున్నలయ వేచనిమారొరాకని విక్రమించినన్॥ సు॥ సరసీజాతుండు మందహాసముదనర్పన్ బ్రోల్లసత్కుండల। స్ఫురితంబైనతదీయ సూతుశిరమచ్చో ద్రుంచి యుజ్జ్వలుడునై। శరసంఘంబున నించి యూచ్చినరథాశ్వంబుల్ని జత్తులే। మిరథంబిచ్చక నేగెడత్సమరభూమించా సియుద్భ్రాంతిపై॥ ఈక్రమంబున॥ ఉ॥ భ్రాంతములైరథాశ్వములు పాఱు సుమాలియు నిల్వలేకను। ద్భ్రాంతినపొంచెనింద్రియపసంపరనిల్వ భ్రాంతిచిన్న। ట్లంతపరాఙ్ముఖుండయిన యన్నగనుం గొనిమాలివచ్చి శ్రీకాంతునిదాకె యధ్వకుతుకం

—(✱ విష్ణువన్నుప ముచే మాలియను రాక్షసుడు మడియుట. ✱)—

బున సొమరథాధిరూఢుండై॥ వ॥ ఇవ్విధంబున బ్రతాపజితాంశుమాలియగు మాలి వనమాలిం దాకి మహాసాహసంబున॥ మ॥ ఘనకోదండగుణారవంబు దశదిగ్భాగంబులన్ నిండగాం। చనపుంఖాంచిత బాణముల్లాడిగిలక్ష్యంబైన శ్రీవత్సలాం। ధనువత్తించుబునదూరనేసునది గ్రొంబంబుంబ్రవేశించు హాం। సనికాయంబులలీల జొచ్చిచనని చ్ఛన్గుండదే వోఘముల్॥ ఉ॥ మాలిధనుస్స్వముక్తశితమార్గణముల్ల తకోటికోటుల। ప్వేళనిజాంగమున్దూరనిపేదనసేయగ ధైర్యసంపద। న్నాళిబయోజనాభుడరణంబున నింద్రియ నేతయొంగులం। దాలిమిమై సహించిన విధంబున రాముని పాలవింటి వే॥ క॥ ఈక్రమమున మాలిభుజావిక్రమము వనొచ్చి మెచ్చి విష్ణుడు శార్ఙ్గా। వక్రజ్యారవమఖిలాశాక్రోడముల పరింపసంరంభమునన్॥ చ॥ కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటులమాలిశరాళి ద్రుంచి తె। జ్జలదనిభాంగమున్నదియశార్ఙ్గి దానె యుంగులబోలువాలుతూ। పులునిగిడింపగా నసియుబోండు తదీయశరీరరక్తమున్। బలువిడిగ్రోలెమున్నమృతపానము సేయుసరౌఘమున్వలెన్॥ చ॥ మదమిటులార్చి పేర్చివసమాలిచలంబున మాలిహాళిప। ల్చిపుడుపనైధరన్గలయజేసి శరాసము ద్రుంచిపెకేరముల్। బ్రదరము పాలొనర్చి హయపాటనముల్ ఘటియించి సూతుని। మదిగనజేయవాడు విరథుండయి చండతరాగ్రహంబునన్॥ మ॥ గదకేలం గొనిశృంగవద్గిరిహీన్ గ్రావంబున్ పైనుండి యు। న్నదనై కేసరి డిగ్గులీల రథమంతన్ డిగ్గి వల్మారుల। గ్గదజక్రాకృతి గ్రిప్పుచుం గదిసి నాగద్వేషి మూర్థంబుప ట్టదరంగొన్సై సహోద్రివజ్రహతి ప్రత్యయ్యం జేయుజిష్ణున్ వలెన్॥ ఉ॥ మాలిగదాహతిం బిలుకుమాలి విహంగమమౌళి భ్రాంత్యగుం। బూనిపయోధిమున్ దిరుగుతోరపుగట్టుపలెన్ జలించియు। ప్వేళబరాఙ్ముఖుండయిన వెన్నుడునివ్వెరనొందెనందునన్। న్నెలయోత్సవరాక్షసులు మింటను పర్వులు పిచ్చలించగన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ గరుడుపరాఙ్ముఖత్వమును గర్వితులై రిపులార్చు పేర్మియున్। సురలభయాకులస్థితియు జూచియి దేమి ఖగేంద్రయంచు శ్రీహరి తనహస్తపద్మమున నాతని మస్తము సంస్పృశించియూ। తురతహరించి శాత్రవునెదుర్కొనజేసి పరాక్రమంబునన్॥ ఉ॥ కేలి సుదర్శనాయుధముగేశవుడంపయుగాంతపావకా। భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళమైలయో। ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరిఘోషమై। మాలిశిరంబుం దుంచె త్రిశనాత్రము రోదివివేల్పులుబ్బగన్॥ క॥ చక్రాహతిసిక్రమమునినాక్రమ్యాగ్రెంతమౌ త్తమాంగము దెగిభూ।

చక్రమున్ గ్రక్కదలంబడె శక్రక రాసిచ్ఛితో గ్రశైలములీలన్ ॥ శా ॥ ఈలీలన్ హరిసాలిద్రుంచుటయు దేవేంద్రాదిదిక్పాలకు ల్పాలన్ సంతసమందిదివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించిర । వ్వేళన్ వానివధంబుకన్నులెదుటన్ వీక్షించిశోకానల జ్వాలల్ గ్రాలద దగ్రజుల్ప్రగ దుపుల్ సైన్యాంబులతో బాఱగన్ ॥ శా ॥ లంకానగరముపట్టి చట్టిరిపులన్ లక్షించి తాక్ష్యుండు సాహంకారస్థితి వెం బడించుబడిస్వపక్షాఖిలవాతంబున। ల్వంకల్ బారి ఖనోన్నతయౌ కూలములు లిలనావ్వరలుద్విగ్నులయి। బింకం బేదిచనం గనేశవ్రుడు గంభీరాట్టహాసంబునన్ ॥ స్రగ్ధర॥ వెదరించు స్వేట్టుబిందు స్నైను శరములచేఖీకర స్ఫూర్తి మించున్। గుదియించన్ గోపగించున్ గుసుమసుసలముల న్గొట్టిబాదించుచుండు। న్గదగొంచున్గడంచున్ ఘనపరిఘమునన్ ఖడ్గముల్ గైదరించున్। విసళించున్వేగబడిం చున్ విసువకసురలన్ విష్ణుడీరీతి ద్రుంచున్॥ అప్పుడు॥ సు॥ జహాదస్త్రంబులుతతురంగముచబత్ఛత్రధ్వజంబుల్ ప్రిపద్భహుళీర్షం బులట్లీరుబంధముగళద్రక్తంబు ధావద్భటం। బుహాసస్ఫూతమువి స్రవచ్ఛ్రిమపయః పూరంబునై యుందిరాగృహి చేశస్రు బలంబు పెంపు సెడిపాఱెన్ దక్షిణాశాగతిన్ ॥ క॥ హరి వెను వెంటందగిలిన। కరినివహము చందమునగ కాకపిలగుచున్। హరి వెనుదగిలినబలిచిరి। కరినివహము తో డరిపులు కామదత్ స్థమణీ। గీ॥ ప్రళయయుజంఝూ సమీరంబువలన జెదరి। పఱచుకాలాభ్రముల లీలబస్నగాళు। శార్ఙ్గకోదండనిస్సృక్తసాయకాగ్ర। పవనహతిదైత్యసంఘముల్ వెసపఱచు॥ చ॥ గరుడతురంగసంచకవిఖం డిత వానవరా ట్టసుప్తా। భరణరుచుల్గిగంతముల బర్వేసు రాఘునకోటినుండిభా। సురగతిమించుమించులన శ్రోణిపయిన్ హ రిపసుకునూరంబు ప్ర। ల్గురియుతెఱగుననదొరి గిగ్రోత్తగనెత్తురుపేటుల త్తతిన్॥ మ॥ ఘనదైతేయఘునాఘున ప్రచయమాకా శంబువం హాజనా। ర్దనపర్జన్యనియుక్తిజెందిరణవపర్ష పేళవర్షించెనూతనకీలాలమునూర। యా క్తికలసద్వర్షోపలవా ప్తి సూ। తనికాయంబును వాతక ప్రతతికుత్సాహంబుగల్పించుచున్ ॥ ఈక్రమంబున॥ మ॥ గమకంబుల్ సెడిక్కైదువుల్విడిచియంగంబు ల్సెనువ్రన్నిరూ। ఘమహాప్రాణభయంబునన్ దలలువీడన్ రక్తమ్ముల్గ్రక్కుచు। న్విముఖత్వంబున బాఱురాత్రిచరులన్వెన్నాడిమ

—(* మాల్యవదాదులయుద్ధము నన్నుండి తొలగుట. *)—

న్నాడి వి। క్రమమొంబారు త్రివిక్రమున్న్మరలి చక్కగజూచి రోషంబునన్ ॥ చ॥ రణనయవేదియుద్భుతపరాక్రమవంతుడు మాల్యవం తుడా। క్షణము నవేల దాటిచను సంద్రము లీలన్ స్వకీయ వాహినీ। గణముగ్రమించియాహరి ముఖాముకింజని ప్రజ్వలత్కృధా। రణన యవంబులన్ని హరిగురు ల్సెదరందలయాచి యిట్లనన్॥ ఉ॥ ఒప్పనె నీకుమా నవయయోనరణధర్మమువీరధర్మముం। దప్పిభ యార్తులైపరచుదైత్యుల వెన్కొని హింసచేయగా। నిప్పుడి హీనమై నఘమౌయింపు నె నీకుల ద్రుంచు వానికిం। జెప్పెడి జేమికీర్తి యొసంగు నెసుమున్ స్వర్గముగల్గ నేర్చునే॥ చ॥ సమరపరాఙ్ముఖుండగుచు పీనకుబెట్టువంటి మంచిపుణ్యములొనరించినబోద యం సంస్తుతివంబది నొప్పుకొంచెగ। య్యామునుఘటించియింపసంతసప్రీతియైనను నేని జేయు నా వాడబా। వుభుజశౌర్యమీ అనిచి సెమెపైదైత్యులం బాకసేయకే॥ క॥ అనిపలికి మాల్యవంతుం। బన్న శైలములీలనిశ్చలస్థుండై। నిల్చినమాల్యవంతుంగనుగొ ని కనుగొనగంజాండపమోలుక గారిపలికెన్॥ ఉ॥ ఓయినిశాచరప్రవరయొప్పగసప్పుడు పలుకు సీరణ। న్యాయములెందు గ్గ బో మెనురనాథుంటదో లెసుచోటజాలునా। ల్పాగ్యమును చేతగా జెజయమందుట మీరుజగంబెరుంగదే। న్యాయమువేమిద ప్పుమొకనాటికి జెట్లుపవిన్నతెల్పెదన్ ॥ ఉ ॥ ముస్నువిధాతమేసుపరములను రుణించుటజేసి త్రోయరా। కిన్నది నంబును వేనుత్న మియుంచి వేల్పులమహాద్రాణములన్। విస్సనసుంబు వారిగొడవించిన మిద్ఘుర సాతలంబునన్। మిన్నకయూరినన్ వెఱచిమిన్ని కద్రాకినబట్టిచంపుదున్॥ మ॥ అనువుల్ నీవలనన్ భయార్తులయినన్నుత్రిఅంచినన్ దైత్యులన్। సమరక్షోణి జయింతుబొండని ప్రస తిజ్ఞాపూర్వకాసిచెదా। సముచున్నచ్చిత్తి ఖిఖెనున్న శరణం న్నన్వందినన్ । హాలినన్ మిముఖండింపకపోవనన్నసతడన్ మేలంచు బెల్లాప్చచున్ ॥ చ ॥ కనుగవ గోప్పసిప్పల్లులుకన్బట్టు రోషరసాయతాబ్జులో। చనదగువిష్ణుమీదనొకశక్తిమహాభుజశక్తి బూచ్చె। చిసవదిఘుటిలోనౌచలునేయగనుంటంటు మింటనంట గాజని హరిరొమ్మున స్సెరనెజారుఘనస్థితిచంచలాద్యు తిన్ ॥ మ॥ దనుజారాతియునంత బోరుర ముసందలోరిత్తఘోరసా। ధనముంగ్రన్ము బూనిశాత్రవుని మీద న్నెవసేనానిష చినశక్తిన్ వాలెనూమాల్యవంతుసెదజొచ్చెన్ ప్రచ్ఛిదానన్నహో। శనిపాతంబునగూలునిలగిరియోజన్ ద్రావాలె వాడు ర్వరన్ ॥ చ ॥ తొడకినిస్తోము ప్రత్యురుగబోరవు నెత్తుటజోగియాగమున్। బడిమరికొంత సేపునకు బైకొను త్రాంతిదొలింగి స్వస్థుడయి। యతడు రినిశాచరాగ్రణిమహాశనిపోలికసస్తిరాకృతిం। దడబడకేగుదెంచి హరి దారుణనిమంగానివిక్రమంబునన్॥ మ ॥ రటదత్యు జ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రసఫారకాష్టాహరి। స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకటమై పొల్పొరుదు శూలంబుమి। కుటపుంజేతు బూనికేశవునివక్షోదేశముంగ్రమ్మియుం। తటబొక్కభ్రినిజారిముష్టివిహతింధాటించె రోషంబునన్॥ ఉ॥ అతనిసాహసంబునకు నచ్చెరువందెవిముచ్చరవ్రజం। బాతరిమేలుమేలనుచు నార్చిరిదైత్యులుమాల్యవంతుడీ। రీతిముకుందునొంచియరనేలబడుంజుట్టు గేంద్రుమోముని। ఘ్రానముపొందముష్టి హతి ఖిన్నుడువై సెసిపరాక్రమించినన్॥ ఉ॥ పక్షపుటేచ్రఢెల్లనిజపక్షపరంపరబుట్టుగా డ్పవన్। రాక్షసరాజసైనికులరాయిడిజేసినబంధుటావళుల। ట్లక్షమతక్షణంబయినన చ్చటనిల్వగలేకబెండడిలయి। దక్షిణవార్ధి

బోబడిన దైవవశంబున లంక ద్రోపగన్। అంత॥ మ॥ వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతులై మాల్యవ । ద్ఘనజేంద్రం డటనిల్వగూడ కసహోదర్యాప్తమిత్రంబుగా । జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటుల కంజాతాక్షుచే దెబ్బలు తిని । గ్లసిల నొచ్చి రసాతలస్థులయిరయ్యా దానవుల్ రాఘవా॥ గీ॥ వేలయసాలకటంకటకులమువార । రదికులము న్మాల్యవన్ముఖ్యులాహవమున। రామనీచేత హతులైరి రావణాది। దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు॥ గీ॥ రావణాదులకంటె నెసగ్గ్వ విక్ర । మక్రమంబున ఘనులైన మాల్యవన్ముఖ్య రాక్షసులను గెల్వ హరికిదక్క । నలవియె తదన్యులకు లభానుకులవరేణ్య। చాప హరియై చుమే మనగనన్యులెవ్వరెవ్వనేలనీ వెట్లు । హరివిపుడాలకించిన మహత్వము నియది శంఖచక్రము । లురమునబూనక ద్దివిజకంటకులం బోలియించు మానుష । స్ఫురణ జనించి నాడవు ప్రబోధనిధుల్ మునుగందురాత్మలన్॥ ఉ॥ పుర్కృత లెచ్చి సాధులకు ద్రోహము సేయునెడన్ జగంబునన్। ధర్మముదప్పనప్పుడవతారములెత్తి విశిష్టరక్షణల్। కూర్మిని నొనర్చి దష్టజనకోటి హరింతు పురావణాదిపు। పుణ్యపరామరారిగిరిశంబకరా రఘువంశశేఖరా॥ మ॥ అల పౌలస్త్యులకంటె పేరుల ఘపూర్వాంత్యులెల్లం కవారలు ప్రాపించుటశౌరివయిరమునవీరత్వంబు దీఱన్ రసా। తలమా భీరులు చేరరట్టె తెలిపితిందర్ప్వోత్కృత్తాంతమున్ । తెలియం జెప్పెదనాలకింపు ముకథాధీనావధానుండవై ॥ వ ॥ అనికలశజుండు మున్నుదన్ను రఘువీరుండడిగిన ప్రశ్నంబునకు నిటులనుత్తరం బొసంగినవాడయి మఱియు నిట్లనియె ॥ సీ ॥ అమరలోకముజోకనాలోకనీయమై యేలోకమున సమృద్ధిని పొనర్చు । గనలా స్తకమలారికాంతులొందక యెవ్వేస్థలము రత్నప్రకాశముల వెలుగు । బలిసిశౌచర సార్వభౌమున జ్ఞావిశేషమున నే భువనంబు సౌఖ్యముగను। భోగవత్యాపగాంభోజగంధానిలవ్యాప్తి నేనేల పావనతజెందు । హాటకేశ్వర సేవాగతాగతాహి। కన్యకానూపురార్భటి గణసుఖము లొసంగు నేపదమ ట్టి రసాతలమున। నుండియంత సుమాలి దానొకనాడు॥ మ॥ ధరణీలోకవిలోకనోత్సవమెదన్ దాలొంపన్ స్వర్ణాభ్రితుం । గరధస్థుండయి పుష్పకైకసిని జాంకంబెక్కి రాజంచలా। స్ఫురితంబై తగు నీల మేఘముపలెన్ భూపాలసద్గాత్రుడయి । సరిదంభోధివనప్రదేశముల సంచారంబు గావింపగన్॥ లయగ్రాహి॥ చారుపదనూపురములార భటిమీఱమణిహారములు చక్కగవలదారసిల మేలొయ్యారములు। నచ్చరలు పేరణ నటించవరచారణులు దేవయవధారనిజతైకై । వారముఘటింపబలుమాఱు వెలిచామరములూరెలవియచ్చరకుమారికలువీవన్। జేరుగలపుష్పకము పైరుచిరలీలగురుజేరజసుధీమనిగుజేరుబొడగాంచెన్ ॥ ఉ ॥ కాంచిసుమాలి వెండియు నెగాడిగ జూచి కళానిరూఢి నా । హించగవీని బోలగల డేసుల డేవొర యట్టిపుత్త్రునిం । గాంచిన విశ్రవో మునిదిగా మరిభాగ్యనుయా ఘరాశను । ల్గాంచరె సౌఖ్యమీ ద్యశుని గైకసివిశ్రవు జేరికాంచినన్॥ మ॥ అసిరక్షోహితకార్యకాంక్షియగుసయ్యాదిత్యవిద్వేషి యో। జనగావించి సమాక్తసద్మయగు గు శ్రీవంచా ననింపొందుసం। దసి మోమాందరపూరిరే తేషణములన్ దర్శించి వంశంబుమ। న్ననపాయంబొకటేగణి తపనిమం చుంగూమిరితోనిట్లనున్॥ ఉ॥ మానిని యోవణీమయవిమానము పైజను వాడువిశ్రవో। మానికుమారుడీశ్వర సమానుడుదగ్ధ్రిశమేలు నెప్పుడున్। వీనిజయించుపాటిరణవీరులు గల్గుదురమ్మహాముని। శౌనుసిభార్యవయి యతనిసాధుమతిన్ భజియించితేనియున్ ॥ సీ ॥ దౌహిత్రకులము చేదమకు మేలగునంచు బిత్రుదేవతలు మనుప్రియము గందు । రాడుబిడ్డయు నల్లుడని నేడుకలు సేయగలిగె గాయనితల్లి మెలమిబొందు । కన్యకాదానంబి గణ్యపుణ్యఫలంబు తదకు జేకురెసంచజనకుడలరు । వరుసతోభోగించి వరముల్ యదలంచియన లేదు గంధర్వలాత్రయుంతు । రాస్సజామణిజనియించె నన్నమాత్ర । నట్టికన్యయసామాన్యయని మెఱిగి । కులశమో రూపశీలభంగులకుదగిన । విభు వెదకి పెండ్లి కావించి వెలయు గురుడ॥ మ॥ తనుజా మాత్రవుగావు వంశమున సౌందర్యంబునన్ సద్గుణం । బుదశ్రీదేవికి సాటిసేయదగు నిన్ బూబోడిమా వానికి । వ్మనియే బంధుపు వేడగా నెఱుచు ప్రత్యాఖ్యానశంకాప్తి జ । వ్వనివయినన్ దినముల్ద్రిమింపబడెను ద్వ్యాహోహమ నిన్గానమిన్॥ చ॥ కమలదళాక్షి గూతురిని గాంచుట మేలగునయిననొకరూప । క్షమునవిచార హేతువని కాంచెదనెట్లగునన్నశల్లివం । శముగురునన్వయంబుపతిసంతతికన్యదురాత్మ్యమైన నొప్పుమియుపకీర్తియున్ సకలబాంధవనిందయునొందు గావునన్ ॥ ఉ ॥ దీనివరించువీడనచు దేవుడెఱుంగునొ లేకెఱుంగడో । కానితదన్యుడెన్నటికి గానిడెఱుంగ నితండు నీవిభుం । డౌనని తల్లి నీవలన నవ్వయమెప్ప

—(* కైకసీపుత్త్రార్థినియై విశ్రవసునొద్దకుబోవుట. *)—

ప్రసిద్ధిగాంచునం । చేసును నెల్లబాంధవులు నెన్నుదుమిప్పనిదీప వేయనన్ ॥ ఉ ॥ కమ్మలడాలు చెక్కులధగద్ధగలీనమెుగంబువాంచికా । నిమ్మనిలేచి సిగ్గుమది నెకొనన్ ముకిరి నదంఘ్రిన్నైతిమా । యమ్మనుపుత్త్రులంగనిశుభాన్వితవంశమను మమ్మహామునిన్ । సంనుతిగొల్చినీ వనిప్రసన్నత దీవనలిచ్చి పంచినన్॥ సీ ॥ నఖరుచుల్ చరణారుణచ్ఛాయలను గూడియలరకుంకుమగంధమపనినొసంగ । రమణీయమణినూపురధ్వనుల్ నచిషక్షుల గుర్వ్జాతులపలుకులనుసరింప । సొగసవాలుదైఱుంగుచూపులాశావీధికలగల్వవిరిమేలుకట్లమర్ప । కరపల్లవ శ్రీలు కంకణారవము చెగోయలమెలనాగకుంపు జిలువ । గాంచి కాఘంటికలు ప్రేమాయనంచితోరు । కదళికలుమీఱఘనకుచకనకకలశ । యుగినిగన్నిగలొలుకనయ్యావిదళోభ । నాకృతిని

జేరెం బౌలస్త్యు నాశ్రమంబు॥ క॥ కాంచనపాంచాలికవలె । మించినయ కాంచనాంగి మెయిజిగి పయిపై । పించఁగ గాంచిన తరువులు । గాంచనతరువుల తెఱంగునఁ గ్రాకొనె నచటన్॥ క॥ సాయము సమయుని కేఁదొగ । సాయకమన రమణి యెటులఁ జని హోమంబున్ । జేయుచు రెండవ స్వాహా । నాయకుఁ డనఁదగు పులస్త్యనందను జేరెన్॥ ఉ॥ చూచి మరీచిమాలి రుచి జొక్కెడు పద్మినిలీల రక్తితో । నాచెలి యిచ్చ మెచ్చుకొని యాతని మ్రోలనతాననాబ్జసం । సూచితలజ్జయై నిలిచి చిత్కోణంబదాగ్రము పక్ష్మలిఖించుచున్ । వేచినయంత హోమవిధి విశ్రవుఁడున్నెరవేర్చి ముందరన్॥ సీ॥ తెలిపియాచేరలం దేసికన్నెలదాని మొలకనవ్వులముద్దు మోముదాని । వెలయుసంజెకుఁదల వెండ్రుకల్గలదాని బసమించు నెలవంక నొసలిదాని । కన్నోడలారయు బంగారు చెక్కులదాని వీడెపుకావి మోవిదాని । నుబ్బుసిబ్బెపుగబ్బిగుబ్బచన్నులదానిఁ బిడికిటనడగు నెన్నడుముదాని । మెఱుఁగువలెదళుక్కుతళుకను మేనిదానిఁ । గన్నెపాయంబుచే వన్నెగన్నదాని । దోరపుపిఱుందుదానిఁ జెందొడలదాని । సొగసునడదానినకలంక్కన్నె జూచె నతఁడు॥ ఉ॥ చూచిన విస్మయాత్ముఁడగుచున్ మునియెవ్వతె వేమి నీదు పే । రేచెలిలేక నొంటినిట కేటికి వచ్చితి వెవ్వరైన నట్రే । రేచిరొనీవె వేడుకలఁ జరించెదొ కల్గినమాటఁ గల్గిన । ట్లో చెలి దెల్పుమన్న పదియాన్ గరముల్ మొకుళించి యిట్లనున్॥ మ॥ కరుణాసాగర నే సుమాలియను రక్షస్స్వామి గారాబు కూఁ । తుర బుష్పోత్కట చెల్లెలన్ బ్రహీవహింతున్ గైకసీసంజ్ఞచే । గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గొల్వంగ దా వచ్చితి । న్బరికించం దగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభావంబునన్॥ వ॥ అని పలికిన యచ్చిలుకలకొలికి పలుకులువిని తపమున నొప్పినదివచ్చిన రాక మెఱింగి సుగుణాభినందనుండగు నప్పులస్త్యనందనుండిట్లనియె॥ మ॥ కలకంఠీమణి నీమనోరథము నేఁ గంటిన్ సుతాపేక్షనిం । దులకన్ వచ్చితి వైన సంజెకడ నన్నుం జేర్చి మాటాడుటన్ । ఖలులౌ రాక్షసులుద్భవించెదరు నీగర్భంబునన్ నాపుడున్ । జెలి భీతిల్లి వినీతి మ్రొక్కి వచియించెన్ విశ్రవో బ్రహ్మతోన్॥ మ॥ అనఘా మూఁడవ బ్రహ్మవయి విబుధలోకారాధ్యశీలుండవై । మను నీ తేజమునన్ జనించిన సుతుల్ మాంసాశులై పుట్టవ । ర్తనునైతె సాధువిరోధులై మెలఁగుట హాఁ బేగుణస్ఫూర్తిచే । నినుబోల్పం దగు సత్కుమారకుల మన్నింపంగ దేనా ప్రభున్॥ మ॥ అలపౌలస్త్యుఁడు గమ్మనం బలికెఁ గన్నెన్ గాలదోషంబుపై । దలకే కాదు విధాత కైన వశమే తప్పింపనిం కేలచింతిల నీపుత్రులయందు మేటి యనఁగా దీపించు విద్యాగరి । ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు కనిష్ఠుండిందుబింబాననా॥ క॥ ననుఁబోలు బ్రహ్మనిష్ఠ । నినుఁబోలు ప్రతాపరుచుల నెనయు వినీతిన్ । నినుబోలు సకుమారుఁడు । మను నాతనివలనఁ గులము మనికెత మేలా॥ వ॥ అని భవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించిపౌత్రుండు పుత్రకాంక్షలాచరించి తను వరించి మరులు నందీవరించిన యా

—(* రావణకుంభకర్ణ విభీషణుల జననము. *)—

కన్యకు గర్భదానంబుం బ్రసాదించిన॥ సీ॥ మేరుశృంగములపై మేఘముల్ డిగురేఖ నాఁతిచూచుకములు నల్లనయ్యె । డాహ్పాదశ్రీ నిల్పు ధవళాంబుజముపోల్కెఁ దెలిగంటి నెమ్మోము దెల్లనయ్యె । కృశదైత్యజాతి పర్థిలు నిట్టులనురీతిఁ గలకంఠి లేఁగాను బలితమయ్యె । గర్భగర్భకతనూకాంతి బైలగులీల విమలాంగి నూగారు విపులమయ్యె । నలరుబోడికి నొకయెడు గామడయ్యె । గిరవాణికి జిట్టుముల్తోరమయ్యె । నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె । సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయమయ్యె॥ క॥ భువనములు ఁదలఁకముసులును । దివిజులడలఁదనదుగుం డెదిగ్గుమనఁగ రా । హువుశని మొదలగు దుర్గ్రహ హనిహాముని కట స్థలమున నిలిచిన వేళన్॥ సీ॥ పిడుగుచప్పుడుతోడఁ బెడఁగు జేగురునిండు చాయదేఱెడు దవాస్యములతోడ । నిడుదకోఱలతోడ నెఱయఁ గాటుకరాశియైనట్టు గనుపట్టు మేనితోడఁ । జుఱుకుచూపులతోడఁ జ్యోతిర్గతారుణారుణములౌ కఱకు వెండ్రుకలతోడఁ । దామ్రోష్ఠములతోడ దారుణాహులలీల వెలయు వింశతి భుజార్గళులతోడ । భయము బీభత్సమొలయు రూపంబుతోడ । గైకసీభామినీమణి గర్భమునను । హోగ్రుఁడగు రాక్షసుండొకఁ డుదయమయ్యె । గాఁకకూటంబు వారాశిఁ గనినయట్టుల॥ శా॥ ఆరక్షోవరుఁ డుద్భవించు నెడ గృధ్రావముల్ మించె మే । ఘోరక్తంబులు మేఘముల్గురిసె నాందోళించె భూతావళుల్ భీరుత్వంబెన సెన్ సురౌఘముల్ గంపించెన్ సృగాలచ్ఛట । ల్పూరిజ్వాలలు వాంతిసేసె రవిదీప్తుల్మాసె మ్రోసెన్దిశల్॥ క॥ ఆవేళ బ్రహ్మజన్ముఁ భావించి పులస్త్యసుతుఁ డుబ్బుతెంచి దశ । గ్రీవుండను పేరతనికిఁ । గావించి యథోచితంబుగా నున్నయెడన్॥ ఉ॥ వెండియు విశ్రవస్సులితవీర్యమునన్ బలఁ జూలుదాల్చి । బ్రహ్మాండవిఖండనోద్భటభరాగ్ర్యటమీఱెడువానిఁ గుంభక । ర్ణుండను పుత్రుని న్సురవరులైగకొందగఁ గాంచె నంతన । య్యాండజయాన శూర్పణఖ యంద నయుంగని యెన్న గ్రమంబునన్॥ తదనంతరంబున॥ మ॥ గుణరత్నాకరుఁ డింద్రియార్థమదకూరాహివన్యాశుశు । క్షణి విద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుండార్యపో । షణచింతామణి సద్వృభూతకరుణాసంగాత్ముకుండౌ విభీ । షణుఁడున్ గైకసిగర్భవార్ధి బొడమెన్ సంపూర్ణచంద్రాకృతిన్॥ గీ॥ ఆకుమారత్రయంబునకాంగ మోక్త । మార్గమున దండ్రి జాతకర్మంబు నామ । కరణములు మున్నుగాఁగలకర్మతతులు । గ్రమమున నొనర్చియుపనయనములు సేసె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతులుపనీతులై తండ్రివలన నఖిలవిద్యావిశేషంబులెఱింగి చిత్రభానుత్రయసమానులు నుదినదినప్రవర్ధమానులునయి వెలయుచుండి రయ్యవసరంబున॥ సీ॥ అలతిగట్టులుభుజార్గళనిరర్గళతను త్పాటించి

కందుకప్రౌఢిఁజూపు । నుడువీధినారసిపో యెడువిమానములందు కొనిబిట్టునేలతోఁ గొట్టియార్చు । నాత్రమోన్నతభూరు
హములు దాబడఁద్రోచి పరమానులడాసి పరిహసించు । శరభసింహము లేభసమితిఁ బడిచి తెచ్చి గట్టిగా దామెనఁగట్టివైచు । గ
రుడగంధర్వపన్నగాగ్రణులనేచటఁ । గనినమీఁదఁ భుజాభుజిఁ బెనఁగవలయు సిలువుడనుచు రలుచుక వెన్వెంటఁబడుగులు । బాల్యలీలా
విలోలుఁడై పజ్జ్రముఖుఁడు॥ సీ॥ గిరిదిశాకరిభోగికిటికూర్మములు వ్రాలనంఘ్రిఘట్టనను ద్విగుణగద్రొక్కి । సరుణఁ జోదితర
థంబట్టిట్టుగా బట్టి నలినాంశుబింబంబు నాకిపిడుచుఁ । బారసాచి దిగీశపట్టణాభ్యంతరోద్యానపక్వఫలాగళితులఁగూల్చు । గను
గొన్న వైమానికశ్రేణి వివృతాస్యబిలగతంబుగను కరకరనొట్ట్రమింగు । నెదుటఁబడకున్న మునికోటిఁ బెదకి వెదకి । పట్టిభక్షించు
గ్రొవ్వగదొట్టిగురుక । విడిచి సిదురించు లేచు నల్లడలదిరుగుఁ । గుంభకర్ణుండు నడయాడుకొండకరణి॥ చ॥ అతనిసహోదరుండు
సుజనావనశాలి విభీషణుండు సు । వ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థముఁ దండ్రిఁ దెల్పఁ । గాహితమతి నాలకించుచుఁ జితేంద్రి
యుఁడై యుపకారశీలతన్ । బ్రతిదినమున్ జరించు మృదుభావముతోఁ గులధర్మపద్ధతిన్॥ ఉ॥ అన్నలు సేయు రాయిడిభయాతు
రులయి పట్టు వెత్తు మానులం । గన్నులఁ బూచెనేని తలుకంపము మాని చినానిమిత్తమా । పన్నులవిరిఁబ్రోవుడని ప్రార్థన సేయు న
తంబసువారలన్ । భిన్నత [illegible] నుండియు విభీషణుఁడెంత పరోపకారియో॥ క॥ క్రూరుడగు కుంభకర్ణుని । బారిఁ బడి విభీషణోక్తి
బ్రతికి మునులుతా । కారుణికసదీవింపుచు । ఘోరవితార ముగ బ్రదుకుమన్నాయ నుచున్॥ ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు తమయ
య్యగనుంగొన గన్నఘుటికా । క్రాంతవిమానమకురు కొనికన్నులపండువు గాధనేశ్వరుం । డెంతయు వేడుక వచ్చు చెలువెల్ల
నువస్పకఁ జూచి కైకసీ । కాంతస్వభావసిద్ధమగు క్రౌర్యము నంటశకంరుతో ననున్॥ మ॥ కనుగొంటే భవదగ్రజుండయిన యా ధ
నస్వామి సౌభాగ్యము । లసవందంబున నీవు నిట్టిసిరులొందన్ జూడఁగాంక్షించెదం । దనయా యెందున నీదృశస్ఫురణఁ జెందన్ స్వచ్ఛ
నం నేన్పుగై । కొను శీఘ్రంబున నేటికూరక యశక్తుంబోలి వర్తింపగన్॥ అని ప్రబోధించిన॥ మ॥ జననీవాగ్వ్యజనానిల జ్వలిత
రోషజ్వాలలై యెద్దశా । ననుడట్లుం డుబ్రతిజ్ఞ జేసెజననీ నామాటసత్యంబుగా । వినుమే ఘోరతపస్వినై ధనద లీలన్మించెదన్
లేనిచో । దన తేజంబున నీదృశంబగు ప్రభుత్వంబయిన బ్రాపించెదన్॥ క॥ పెకరువ వరుసాటియగుగా । కెకరువయుంగాకజో
కసతనికంచెన్ । దకరువయయి దానికనను । మకరువవీశాకులువుమని సమగ్రవినీతిన్॥ మ॥ వినతుల్సేసెదశాననుండు మతత

—(* రావణకుంభకర్ణాదులు బ్రహ్మను గూర్చి తపంబు సేయుట. *)—

స్వేమాయుదీవించున । జ్జననిన్ వీడ్కొని కుంభకర్ణుఁడు గనిష్ఠభ్రాతయు న్వెంటరా । జనిగోకర్ణసమాహ్వయాశ్రమము విశ్వా
సంబుతో జేరి కాం । చనగర్భున్ మదినుంచి యుగ్రతపముల్సల్పంగ నుద్యుక్తుఁడై॥ తమ్ములతో నిట్లనియె॥ సీ॥ కమలగర్భుఁడు భక్త
కామధేనువు పెకరు వంబుగా వత్సలత్వంబుఁ జూపు । బరమేష్ఠి యాశ్రితపారిజాతము శ్రాంతి బాపి కావలసినఫలము లొసఁగు ।
భారతీనాథుండు ప్రణతచింతామణి రాతనంబూనియురక్తి నెరపు । చతురాననుండు దాససమీపమేరునగస్ఫుర దాత్మ
త్వాగరిమ మించు । దాత తాపసజనకామితప్రదాత । పెద్దవేల్పు మునిశ్రేణి శ్రీతనిల్పు । నలువయతిపీక్షణాశాలులనిలుచుకలువ
యతని భజియింప మనకోరుకులబ్బుటరుదె॥ మ॥ అనివాణీరమణీమనోహరుని మాహాత్మ్యంబు వర్ణించియ । య్యనుగండం
ములనివ్వారిన్ ఘనతపస్యాసక్తచేతఃప్రవ । ర్తనధౌరేయులజేసి వారిసవిధారణ్యంబులన్ సల్పితా । ను నుప్రత్యేకపనాంతరం
బున బ్రశాంతుండై తపంబున్నెడన్॥ సీ॥ వనజకాననశోషకున కెంతకువలయ పరితాపకృతనాగ్రబలుతపను । కరములు
సోకభగ్గనమండురవి రత్నములతను జ్వాలికలొలసినపుడె । చురచురగా లెడిశుష్కతృణ శ్రేణిసరణిగన్పడు నికుంజములద
గులు । మంటలు వెదురుజొంపముల బ్రాకిమహోగ్రమై తదంతికభూరుహములకెగసి । దరిక్రొనివహించునకారుక దాళలే
క । దెరలి మృగములు మృగతృష్ణకరిగి సొరుగు । మండు వేసవి బంచాగ్నిమధ్యమమున । గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము॥
క॥ ఇటు లెండకు వానకును । తరటతరమగు చలికి వెఱకకంపించక వే । సటబడక కుంభకర్ణుడు । పటునిష్ఠఘటించెదపము పది
వేలేడుల్॥ సీ॥ కంటిచూపుజగంబు కంటిరూపున జాతికజ్యోతికతనన్నైక్యంబు సేసి । సర్వభూతదయాప్రసన్నభావంబుతోద
లసిని యమంబు దగు బపటించి । యించుకించుక సందడించు కోరికలతో విపిభేంద్రియ వికారవితతులడచి । ద్వంద్వముల్సహియిం
చు తాన్మికంబంబుతో గడిచి నైత్రభంబుగట్టివయించి । కమలపట్టణంబు శోధించి కమలభవుని । కమలపవములు దలచుచు గాఢశ
క్తి । దగ విభీషణుఁడేకపాదమున నిలిచి । యయిదు వేలేండ్లు గావించె నతులతపము॥ క॥ మతియయిదు వేలయేడులు । దెలిచిన
కనుమూయకినునిజెసఁ జూచుచు నే । క్తైరనూర్ధ్వబాహుఁడయి మతి । దలమకశ్రుతినాడివికొను చుదపమొనరించెన్॥ మ॥ యెలు
కల్పిల్లిబునీలకంఠములు భోగీంద్రంబులేణచ్ఛట । ల్పులులున్ సింహములేను గుల్వర భపాళుల్గండభేరుండము । ల్చెలిమింజెంది
విభీషణాశ్రమమునం జెల్వొందు భూనాథయం । దులకుప్పొంగిన టెంతురచ్ఛరలవర్త్యల్పూలవర్షింపగన్॥ వ॥ అసివలికిలో
పాముల్ప్రాధిపతి వెండియు రామభద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ అఖిలలోకాతీతమగు మహామహిమంబు బడయంగనూహించి పజ్జి
ముఖుడు । విధిదేవతాకమై విలసిల్లు మంత్రంబు జపియించుచుననిరశనతదాల్చి । యొకకాలి పెనువ్రేలిను ర్విజకరగ నిల్పి సూ

ర్యావలోకనధుర్యుడగుచుఁ. । దనహృదయాకాశమునఁ బితామహునుంచి ధ్యానించి వేయేఁడులయిన వెనుక । నగ్రమునమం డునుగ్రతరాగ్నిలోన। మునుకొనిక రాసితలఁద్రుంచికొనిసభక్తి । కనుఁగ బ్రహ్మకర్పణంబగుఁగాక యనుచు। వీరహోమంబు గావించువిస్మయముగ॥ మ॥ ఏకటావాదుడతంపువేల్చుఱుటుల న్వేయేండ్లకొకొక్కటమ । స్తకముఁ ఛేదము నెఱ్ఱి వేల్చుదము నన్నంబొసి తార్చిందదీ । యకరోటిప్రతతుల్వతిల్లు మనిద్రయఁ బట్టు ఘోషంబజాం । డకటాహస్ఫుటనప్రచండతరమయినా నాచిశల్నిండఁగన్ । శా॥ పౌలస్త్యప్రోత్తకీకసాస్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ । స్థూలాంభీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబుధూమం బుతోఁ । బౌలోమీపతిప్రోలుజుట్టుకొనియెన్నావిప్రవృద్ధాసురో । ద్వేలాప్తార్చులు తప్పులంబులిటులుద్దీపించునన్ పోలికన్॥ మ॥ ఉరునిష్ఠోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరో హోమక్రియాదగ్ధమే। దురమేదఃపలలాస్థి కైశికమిళద్దుర్వాసనల్యాప్తనభోం । తరముల్నిం డఁగనైఁపనోపఁకికనెన్నండుచ్చునో వీసికిన్। వరమజ్ఞాసనుడంపునెంచువిసుత్రోవన్ బోవు జెనోఘముల్॥ క॥ కైకసీసుతుఁడిటు వలెని। ర్వ్యాకులమతిదశసహస్రవర్షములును గన్। భీకరగతిఁబదియవతల । వీఁకం దశగ్రీవహ్నివేల్వఁగదలచెన్॥ అప్పు డు॥ చ॥ గగనము ప్రమోసెనీ చెనుడె గాలిసముద్రములింకె మేరువున్ । దిగబడభూమిచక్రముగతించి తిగ్రమిత్రోవదప్పెనంపు గలముగుంపుపీఁకదశపంబకుమస్తకముత్తరించిదివే । ల్వగఁగి హోమవహ్నిచటులంబుగఁ బ్రజ్వరిలింగఁజేసినన్॥ శా॥ అపా అస్త్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికల్ । పైపై ప్రాకినదిక్పతుల్యతులువిభ్రాంతాత్ములై సర్వలో। కాపూర్ణాగ్రా ధిపతత్వసాఖ్యనిధి। బ్రహ్మంజేరి సేవించిరావ్వాని । పద్మాసనయాంఘ్రుల న్మముఁగృపాదృష్టిన్విలోకింపవే॥ వ॥ దశకంఠాసురుఁ డగ్నితో న్మితతలల్ దావేల్చియున్నేఁటికి । దశమంబయినశిరంబు వేల్వఁగడఁగందద్ధోమాగుహ్మట్టిటల్ । దశదిగ్భాగములావ రించెనికఁ బ్రత్యక్షంబుగాకుండితే । నిశిఖజ్వాలలఁగ్రాగుముజ్జగములున్నికరంబువాణీశ్వరా ॥ ఉ॥ ఒప్పిదమందునసీకరుణను న్నతుఁడయిమరిమీద గాజగం । బప్పిశితాశిమేఁచుహవనానిలమిప్పుడె మేచఁబూనెనిం జప్పుడిటేమి యిఁక నెడసేసినదప్పగుమీ దిబాధకే। మొప్పితిమగ్రమవ్వికృత హోమమునాన్పఁగదయ్యచయ్యనన్॥ వ॥ అనిభయోత్పాతవిఘూర్ణితచేతస్కులయి చేతు లుముకుళించి ప్రార్థించు వేల్పులదొరలదరహాసవదనంబు దెలరలంగనుంగొని మంచిదనిసమ్మానించి విరించి కాంచనమయకమ

—(* రావణకుంభకర్ణాదులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట. *)—

లాసనంబుడిగ్గనుఱికి యుత్సవరంబున ॥ సీ ॥ శ్వేతకేతుఁడుపోక సేసితెచ్చిన పదాబ్జన్యస్తయించహుమాయిపడిగ నెక్కి । వెనువెంటవచ్చుసావిత్రీముఖస్త్రీలప్రణయభావములమీఁది చాళిమూని । ప్రాఁబలుకుతుదలతోఁ బ్రణుతించు సంయమిప్రవరుల నుతిఁ బేడచెవులఁ బెట్టి । సృష్టిక్రమముఁ దెల్ప జేరికయునడచు బ్రహ్మాండపురగర్భమంటలాడమఱచి । గనుకుఁ జాఁబవునబఱతెంచు కొడుకువిం। వినెడురక్తి యుఁబూనక వేల్పుచెలువ । లాడుఁబాడంగ నెడయీక నాక్షణమున । దశముఖునజ్జభవుఁడు ప్రత్య క్షమయ్యె॥ శా॥ ఈ చందంబున బజ్జకందురునకువాణీశుండు గాన్పించిపి । రాచాయండతఁడున్నగొంకరుతలపయి హస్తాని బూన్పంగనో । హోమాలించుదశాస్యయీ తెగువకు బ్బోగింతురేమెచ్చెదన్ । సిద్ధిప్రాధ్వరకన్మసృష్టికతకున్నీకోరుకు లీవచ్చెదన్॥ వ॥ అనివారించిసింతోక్తు వివరించినవిరించి పలుకులాలించి సాహసోద్యోగంబుచాలించి లేచి తలవంచి త్రియతనిం బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుండయి యుర్వీశ్రవస్కుమారుం డనేకనమస్కారములాచరించి యిరువదికరంబులు ముకుళిం చి హర్షగద్గద్యంబువహించి యిట్లనిస్తుతియించె॥ సీ॥ ప్రకృతికి దూరమై పరిపూర్ణరూపమయి యెసఁగుసత్తామాత్రమీవెకా వె। సత్త్వప్రధానమయి సాక్షితాభీనమై యొసఁగునీశ్వరతత్త్వమీవెకావె । సృష్టికర్తత్వమై యిష్టార్థదాతవై యొసగుసర్వసిద్ధుం తనీవెకావె। పురుషాహ్వయుండవయి బోధమయుండవై యెసఁగుమహాత్మ డవీవెకావె। నన్నుసృజియించుకొన్నది నీవెకావె। నిన్నునీయందుఁ గనుఁగొందునీవెకావె । వెల్లశ్రుతులెంచుమును వేల్పునీవెకావె । యెల్లశ్రుతులకునావాసమీవెకావె ॥ మ ॥ తనుబుద్ధీంద్రియముల్ వికారములునానాత్మ నేజెంద గాఁజేసినా । నిరతత్త్వప్రహుకర్మ ముల్ సహుపగా నీవేసియోగించియుం । దు నదారిద్ర్యముల సుభావసుఖముల దుఃఖములకాలంబువేం । టనేకల్పించిసమస్తముంగనుసినున్ ధ్యానింతు నశ్రాంతమున్॥ ఉ॥ దేవశుభాసుషస్థితిఁ బదేవనరాసురముఖ్యులొందఁగా । నీవెయొనర్చునద్భుతముచర్పునకొక్కవిన్నపమాచరించెదన్ । జీవు లున్పుఖ్యమన్నవెంజెదుసు దుగ్రవిరోధివృత్తివే । కావునదప్పయంబునాలిగా ప్రవడుక నీవరమీయవే కృపన్॥ మ ॥ గరు డాదిత్యనశ్చరాయుదమ సుగ్ధంధర్వసిద్ధర్షిభూ । స్వరవిద్యాధరయక్షకిన్నర పిశాచప్రేతరక్షఃఫణా । ధరభూతగ్రహవిశ్వ సాధ్యవసురుద్రశ్రేణి చేఁబోపలన్ । మరణంబొందనిమనికి యిమ్ముగణియింపం దకుపుమర్త్యాదులన్ ॥ మ ॥ అనిప్రా ర్థించినపద్మగర్భుఁడుదదీయాశాస్యమీ డేర్చితెం। పునమున్నాతఁడు వహ్ని వేల్చినశిరంబుల్ క్రమ్మఱన్ మొల్చెచె । ల్వెనయం గట్టడసేసి సౌఖ్యనిధివయియా రేఁడులోకంబులం । దునజేయుండనికి శాంఘాంచుమని సంతుష్టాత్ముఁ గావించుచున్॥ చ ॥ అతనిసపర్యలంబ్రముదితాత్ముఁగడు మపరమేష్ఠి యోగరం । జితమతియానికీ షణుని జేరితపంబునధర్మమార్గసుస్థితి సనివా ర్యమూర్తిమహాతశీలతసీప్రస గానసేసుమె । చ్చినిసపస్సుసీపలచుచింతితముల్ గణియింపునావుడున్॥ శా॥ అంతర్వాడమువిన్న

యోగివరుం డిట్లు మాటలాలించుచున్ । సంతోషించి విభీషణుం డు విమలస్వాంతుం డభవంతుం డయ్యెను । వంతం శాంతమనంతరూ
పీణమహంకం దేయటంచున్ వచః । కాంతుం జేరిన మునివరిష్ఠు విపులికెన్ గంభీరవాచార్భటన్ ॥ చ ॥ ఇనుడు కరంబులన్
గళలనిందుడు కీలలవహ్ని వస్నైగాం । చినక్రియసద్గుణంబులం బ్రబుద్ధిం బొందించిన లోకకర్తని । వెనసిన కూర్మివచ్చినను నెంత
యు మెచ్చియిం । పైనవరంబు వేడుమని యానతియియ్యంగ నూరకుండరా । దేనుతిసేసి వేడెద సహింపంగ గూడనియ
గత్పతివివె మెచ్చియిం । పైనవరంబు వేడుమనియానతియియ్యంగ నూరకుండరా । దేనుతిసేసి వేడెద సహింపంగంగు డనియ
ట్టి యాపదన్ । మానితధర్మ మార్గమునమామకచిత్తమునిల్వంజేయవే ॥ క ॥ ఏ యాత్రమంబుం జెందిన । నాయాశ్రమధర్మమున
కున నుకూలముగాం । జేయుము హృదయము ధార్మికు । డేయెడ నవిజేయుండనగ నేపనియందున్ ॥ గీ ॥ శిక్షితము గాక మె
మదీయచిత్తవృత్తి । కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్రమనిన । నాపరములిచ్చి తచ్చద్ధికజుండు మెచ్చి । యిచ్చెనని కంపజనియిం
పనిట్టులనియె ॥ ఉ ॥ ఆసురయోనిబుట్టితివి యాసురవృత్తియొకింతలేదునీ । కీసురలయినదిటగుదు రేభవదుక్తులు నన్నుం బ్రీతునిం । జే
సెనమర్త్యభావము సుశీలయొసంగితి సంకసీవు దే । వాసురకోటిలో ఘనుండవై మనుమంచు ననుగ్రహించినన్ ॥ క ॥ కొనియాడిర
మరులజుంగనుం । గొనియాడిరి వేల్పుముద్దుగుంమలు వెతవీడాకనిపాడిరి గంధర్వులుం । జనుపగు నమరత్వమవిభీషణుం డొం
దన్ ॥ చ ॥ పరహితుడయిన వానికి శుభంబులభించిన నెల్లవారలున్ । హరుషమెకిం బ్రమదర్జనుసకా యనుపుత్రయును వృద్ధిబొంది
నం । బరమభయంబు జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా । పరుడు విభీషణుండమలభావమునొందిన నుబ్బిరందఱున్ ॥

—(* దేవతలు కుంభకర్ణునికి వరంబులివ్వవలదని బ్రహ్మను వేడుట. *)—

చ ॥ బిసరుహగర్భుం డిట్టులు విభీషణు కోరుకలొసంగి ప్రాభవం । బెసగంగ గుంభకర్ణుకడకే గడునప్పుడు వేల్పులాడిర । య్యా
సురకభీష్టమయ్యొదగదయ్య పరాకుసరస్వతీశ వాండ । సదృశకాయుండీ భువనమంతయు గ్రుంగగనొప్ప నొకరుటన్ ॥ సీ ॥ గట్టి
గాబరముర్వి బైసైసేనియు సప్తపాతాళలోకముల్ భగ్నములగు । నొకరు మాటటు సిచ్చిని కెరలేనియు శిరః ప్రహతి చేనూర్ధ్వకర్ప
రమువగులు । నుత్సాహమొదవమైనుబ్బించె నేనియు బచ్చిగోడలజాడ విచ్చుదిశలు । లేచి నీల్గుచు బారసాచె నేనియుం జక్రవా
ళాచలేంద్రను వ్వలికి పీగు । గెరినవ్వినమీబోటివారి కెల్ల । గుండెదిగులగుమనుం జేరొక నంగనేటి । కీవరకువాడు సేసిన హిం
సలెంచంగూడదటువంటి ఖలుదయం జూడనేల ॥ గీ ॥ తనువు జూతమన్నంగనరాదుకుడమొ । లాత్మం జూతమన్న నటికఠినము ।
నడకచూతమన్నగడు హింసవాడేల । దానవతనితపము దయ్యామెఱుంగు ॥ క ॥ నందనవనవాసినులబు । రందర సహచరు
లనచ్చరలం బెకకొందఱన్ । ద్రమందించె భ్రమింగె నరముం । బృందంబులఖిలుడు పీడు పిన్నతనమునన్ ॥ క ॥ ఏవరములేక యే
బలు । కావరమున జగములేచు ఖలునకు వరముల్ । దేవరవాసగుటమం జెమ । పాపకులో నేయు వోయు భావముకాదె ॥ ఉ ॥
కావున కుంభకర్ణుపయి కారుణికత్వము మానిసీవుమా । యూవివశాత్మ జేసి వరమంచూకదానినొసంగినన్ శుభం । బావ
హిలున్ జగంబులకునంచు సురల్ పవరింప భారతీ । దేవి ముఖ బుజాచెదొలి దేవరసాదర వీక్షణంబునన్ ॥ వ ॥ ఇటువలెద
నమొగంబుగనిన నలుమొగంబుల వేలుపు దొరయింగితమెఱింగి మెఱుంగుల తెఱంగున దుఱంగలించు మెఱుంగు చూపులదొం
గలి రెప్పలనప్పళించుచు విప్పుగల కప్పుగొప్పువిరులసరుల కయికప్పుకొనునళిపరంపరల కళుకు సంపాదించు నవతంసచాంపే
య ప్రభాసంపదలకులం కెలగుచు గనతరనకతాటంక దీప్తులువిద్దెంబుజూపకోపున నందంపుచెక్కుటద్దములపయి ము
ద్దుగురియుంగరంబులబుస్తకాక్షమాలికా విపంచికలు మెఱయ గొందమరాయంచవలె నచ్చదువుల జవరాలు శతి యెదుటికె
రుగుదెంచి యుదంచితాంజలియొనరించి వినయలజ్జాభరానతవిలోకనంబుల దద్వదనంబు లలంకరించి యెల్లనసేమిపనియా చ
రించువాన తెంగనిన నజుండునద్దేవి నాదరించియిట్లనియె ॥ మ ॥ సరసీజేక్షణ యెల్లజీవులరసజ్ఞల్ చేరి క్రీడించునే । ర్పరివివేకదకుంభ
కర్ణురసనాభాగంబునన్ నిల్చివే । వరమీవచ్చిన వేళనయ్యాసుర చేవ్యర్థోక్తులాడింపుమే । వ్వరముల్ గోరగనీక పొందనినసవ్వా
గ్దేవియట్లుండినన్ ॥ మ ॥ అమరజ్యేష్ఠుడు నంతనయ్యాసుర డాయంబోయ లేకుంభక । ర్ణమహాభాగ భవత్తపంబుగన నానందం
బువర్ధిల్లెనే । డుమభీష్టంబొనగూర్తునిప్పుడనవాడున్ మ్రొక్కి షాణ్మాసముల్ । తమినిద్రింపగనొకరునాడశనమొందం
జేయవే నావుడున్ ॥ చ ॥ వనజజుడట్లయానిదియవశ్యము మేలుసుఖాననిద్రపొం । మనిసురకోటితో జనియె నతసరస్వతియుండు
దాస్యవ । తననుడి గన్నిజప్రతిభ దాలిచియప్పుడు కుంభకర్ణుడున్ । దననుడువుల్ దలంచుకొని తానిటులంచుదలంచె నెంత
యున్ ॥ మ ॥ అకటా పద్మజునంతవాడు వరమియ్యన్ వచ్చినన్ మంచికో । రికలర్థించక నిద్రయింమనెడి వెఱ్ఱిం గంటి వేయిట్టి
దే । టికినానోటికి వచ్చె హా తెలిసికొంటిన్ వేల్పులే శేసిరి । వికలత్వంబిక నేలనైన పనికిన్ విభ్రాంతివాటింపగన్ ॥ క ॥ పౌరుష
మునకును దైవం । బారయ ఫలకారియండురా దైవంబే । వయిరస్యము వహియించిన । నేరూపునం బురుషుడొండుసిద్ధార్థంబు
ల్ ॥ క ॥ దైవోపహతుడు సుకృతపు । త్రోవవెదకి పోవనది యెదుగఱతియగుమే । ల్గానలయున్నన్నగిడగు । గావునిక జాలజెం
దగాదనుచున్నన్ ॥ ఉ ॥ అన్నయుదంముడచ్చటికి నంతటిలోగడు వేడ్కవచ్చితా । నున్నవిధంబుజూచి యిడియున్ విని దైవమె

మెయిట్లు సేసిన। స్విన్నతనంబుఁ జెందఁదగు సేవగ పేటికిఁ జామరుండవే । యన్నఁగలంక చేతను నతఁడరలే- కులేశ్వరవారిమాట లన్ ॥ క॥ ఈ తెఱంగున దశకంఠుఁడు। ధాతవరంబునను గామితములొనగూడన్। భ్రాతృసమేతంబుగ శ్లేష్మాతకవనమునకుఁ జని యెసంతోషమునన్॥ వ॥ అని యెఱింగించి యా రఘుకులగ్రామణితో మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి యిట్లనియె॥ చ॥ దశముఖుఁడీప్రకారమునఁ దమ్ములతో జనితల్లికిం బ్రదీ। ప్రశమదియైన తండ్రికిని భక్తిం బ్రణామములాచరించి దైత్య। శతముగొల్వఁ జా

—(❋ సుమాలి పాతాళమునుండి ప్రహస్తాదిపుత్రులతో గూడ రావణుని యొద్దకు వచ్చుట. ❋)—

యకఁ దదాశ్రమభూమి వసించుటంత యున్ । విశదముగా నెఱింగి కడు వేడుకఁ బొంగి సుమాలి యవ్వెడన్॥ చ॥ చిలువల గుంపు వెల్వడిన చెల్వున రాక్షససైనికుల్ రసా। తలమునసుండి యున్ వెడలి తన్ భజియించ ప్రహస్తముఖ్యపు। త్రులు సహితాప్తబంధులయితోడన రాడు హితప్రియాత్మజా । తులఁదిలకించు నుత్సవము తోరముగా నరుదెంచుచున్నెడన్॥ శా॥ ఆమాతామహు రాకమున్నె విని భ్రాత్రాన్వితుండై కైకసీ । కామిన్యగ్రసుతుండెదుర్కొని నమస్కారంబులన్ బూజలన్। క్షేమప్రశ్నములన్ విశేతియెడు సుభక్తిస్నేహమున్ జూపన । త్యామోదంబు వహించి యాతఁడు ననుద్యత్పౌత్రవాగ్జృంభణన్॥ సీ॥ చిలువ మేపరిపుల్లు బలుచుట్టు పలఁబుట్టు గాష్ప షేనొదవిన గాళ్ళవడకు । గొంటుబంగరు గంటకంటు వేలుపువింటి గుణరవంబున నంటుగుండె దిగులు। తొలి వేల్పుచిందంపుతోరంపురవళిచే గర్ణరంధ్రములందు గవియు చెవుడు। వేయియంచుల వాలు మ్రోయుచు త్తిడాయు నపుడు మై కొనినభయజ్వరంబు। నేటితో జాసె రాక్షసానీకమునకు। వీరహోమంబు చేసీవు వేల్పు పెద్ద। వెరగుపడజేసి లోకైకవిజయహేతు । పరములొంపుట బౌలస్త్యవరకుమార॥ మ॥ పరిపూర్ణోజ్జ్వలకార్తికీకుముదినీ ప్రాణేశ్వరజ్యోత్స్న వై । ఖరిసిక్తిరసూవిలాసము పొసంగన్ సొంపుగా జెన్ నిశా । చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసి తాత్సోహైకసంపావన । స్ఫురణస్మంచెభవత్ప్రతాపరవిరశ్మో నాథనికరంబుగన్॥ మ॥ పరమాన్నాజ్యసమిన్ముఖాహుతుల చే బ్రహ్మర్షిర్పణంబంచున । ధ్వరముల్ సేయు దురంధరున్ వసుమతిన్ దైర్యోన్నతిస్నిగ్ధతిన్ । శిరముల్ పాణికృపాణి జేర్చి యనలార్చిస్వేల్చుచుసీయద్భుతా । ధ్వరకర్మంబొనరింప రెవ్వరును సత్యంబాసురగ్రామణీ॥ గీ॥ మిగుల గోపించి తన్నిన భృగుమహర్షి। యుడుగుపట్టిన వేల్పు రాయుడికి వెఱచి। యడుగుపట్టిన దైత్యులయాపదబ్ధి। కధిపయయుష్మత్ప్రతాపమౌర్వాగ్ని యయ్యె॥ క॥ బలియుండన్వయకర్తవు । కలిగితివిక నేల డాపగా మనకొంకే। తొలుతన్మత్పౌత్రుడై । లలితస్థితి విశ్వకర్మలంక యొనర్చెన్ ॥ వ॥ అట్టిపట్టణంబిట్టు లేలవిడిచి పెట్టితిరంటివి పనివినిపించెద నాకర్ణింపుము॥ మ॥ త్రిజగద్ద్రోహము నర్చుచున్ సమదవృత్తింగూడి క్రీడించుమా । భుజగర్వంబు సహింపలేక చని వేల్పుల్ వేల్పుకొన్నంజతు । ర్భుజుడభ్రంకషశంఖరాజనినదంబున్ మీర సంగ్రామకే । ళిజయోత్పాదనశాలిమాలిమునుగూల్చెన్నైల్చెమమ్మందఱన్॥ ఉ॥ అడ్డము వచ్చి వేల్పు పురయీగెడు సమ్మిటులావరించి వా। యొడ్డరముల్ త్రైపక్షిహరియుద్ధతిఁజూపిన గొల్లవెల్చెనన్ । దొడ్డికి బాఱు నాపసులతో సరియై యొరిబాసి యాంద్రుసుం । ఓడ్డల వెంటబెట్టుకొని భీతిలి చేరితి మూర్విక్రందటన్॥ గీ॥ అదిమొదలు లంక పాడైన నసురనాథ। యంత మీయన్న నడుమ దానాక్రమించె। దానమునయైన సామభేదముల నైన। బలిమినైన గ్రహింపు మప్పట్టణంబు॥ గీ॥ ఒరుల పాలైన దమ సొమ్ము మరలగొనుట। యార్తి సెందిన చుట్టాలనరసికొనుట। నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట। బలియుడగుటకు ఫలమంద్రు పద్మవదన॥ గీ॥ కరము చేకొనఁ గనమ్ముకంకణము వలన। గరము కరమొప్పు కరణి లంకాపురాధి। పత్యమున నీవు వెలయుద పట్టణంబు। వెలయు నీచేతనని తాతచెలఁపుటయెయుచు॥ మ॥ దశకంఠుండనుదాత నీ నుడి యథార్థంబయిన చో నెంతబా। లిశుడైనన్నును యమేదియ గ్రజునిబల్మిం ద్రోచి దుర్వృత్తిద। ద్వశమాయి ట్టెటులాక్రమించుమతి లేవాయిడ్డు పెద్దల్ భవా। దృశులేయిట్లననర్హమాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్లల్లు నే॥ క॥ అను తాత బోధ సేసిన । పనికిన్ సమ్మతిలక తడు ప్రత్యాఖ్యానం। బొనరించె నంత నొకనా । డనువగు సమయంబుగని ప్రహస్తుండనియెన్॥ శా॥ పౌలస్త్యాన్వయచంద్ర శూరులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యమున్ । వాలాయంబన వచ్చునే బలిమియొవ్వాడొందువాడేకదా । త్రైలోక్యంబున మేటియా నడత యేధర్మంబు యక్షేశు పై । నేలా యీ మొగమాటమాతని పురంబేలంక శంకింపగన్॥ ఉ॥ ఏలబహూక్తులప్పురిమహిన్ సృజియించిన యట్టి వారు పీ। రేలనవారు పీరతన కేడదికాదత చేలికంటివా । మేల డెయింతకాలముకి నేలగనీకగు బాలివంతునన్ । బాలికిలంకలెయ్యెడల భ్రాతలుగా రెపుల స్త్యనందనా॥ ఉ॥ అన్నను ద్రోచి యెంతచెడ్డ దైనదదీయగృహంబు చేరునే। యన్నది వింటి మీవలన నారయ గశ్యపునాంద్రు దైత్యులం । గన్న నెలంత వేలుపుల గన్న నెలంత యుదత్సుతద్రుజం । బున్న తెఱంగు వారలు సహోదరులై త్రిజగంబెఱుంగదే॥ ఉ॥ ఎక్కుడు వలాడగా వెఱతు సింద్రుడు భ్రాతల టంచు గాచెనే। యెక్కుడనయ్య దైత్యులమహోద్ధతిగన్గిన నోంచుద క్కినన్ । దిక్కుయికావు మంచుహరి దెచ్చి వధించఁగ బంచుబాడమే। యెక్కుడియన్న లేటితగ వేటి విచారము శూరకోటికిన్॥ మ॥ దయయున్ ధర్మము సత్యమార్జవము శాంతంబెప్పుడుం బూనిన । తిక్రియలన్ సౌఖ్యములొంచు వేల్పులే దైతేయచ్ఛటంద్రుంచగా । భయమేలా మనవంటివారలకు దద్భంగిం బ్రవర్తింపనెట్లయి వన్నె లగుదాయగల్వ మసురేంద్రాయుంచు బోధించినన్॥ శా॥ ఆకర్ణించియతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీఁదా

—(* రావణుఁడు ప్రహస్తుని గుబేరునియొద్దకుఁ బంపుట. *)—

షితం బేకర్తవ్యమటంచు దాతవదనం బీక్షించుచున్ లేచి బాహాకాక్షేయకుఁ బ్రియమాత్యులు ప్రహస్తాఖ్యుల్ భటుల్ గ్రాల్వలం । కా
కాంక్షుం జనిని ల్చెదండధరదిగ్రాజత్త్రికూటంబునన్ ॥ నిలిచియచ్చట ॥ చ॥ అతులవచఃప్రశస్తుని బ్రహస్తునిఁ జూచి దశాస్యుఁ డీవికన్ ।
బితృసముఁడన్న నగ్రజుఁ గుబేరుని శీఘ్రము చేరి నాయిభీ । స్థితము నులంక మున్న సురశేఖరు లేలినకార్యభంగియున్ । జతురత జెప్పి
యప్పుర మొసంగఁగ వేఁచని యాడిరంమనన్ ॥ చ॥ అతఁడు మహాసాదటంచ తిరయంబున లంకకుఁ బోయి కన్నరేశ్ । శతమణికంకణక్వణన
చారుకరోదర చామరానిల । ప్రతిహతకుంతలుండై సభాస్థలి నోలగమున్న దేవతా । పతిని భుజంగ ఘనప్రభునిభక్తిగ నుంగొ
నిమ్రొకి యిట్లనున్ ॥ ఉ॥ దానదయాదిసద్గుణనిధాన పరాకు భవత్ప్రియానుజుం । డైన దశాననుండు వినయంబున మీదగు సే
మమూరయం । గాసను బంచె మీపదయుగంబునకున్ నతులాచరించె మీతో । నొక మాట దెల్పు మనె దోరపు వేడ్క వినుండు దెల్పె
దన్ ॥ మ॥ మనమాతామహులాదికాలమున నిర్మాణంబు సేయించియుం । డిన గేహంబట లంక యెవ్వరచటన్ లేకుండినన్ మీరు
గైకొని పాలించితి రిప్పుడద్దనుజముఖ్యుల్ వచ్చినారందఱు । న్ననుగోల్వంబుర మేనుమీవలె నికొన్నాళ్లేలఁ గాంచితిర్ ॥ మ॥ అ
నిమిషుఁగూరిమి తెంపుదాఁపుమనినాఁడా మాటయట్లుండెడియో । చనయుం డెల్పెదఁ బక్షికంధరుఁడు ఘాషానాథదివ్యద్వరం । బున దే
జంబున మేటిసైన్యమెతఁగున్ మూర్ఖుల్విరోధంబు సే । యనయు న్నారమితెంబుగా నచటనయ్యా నీదు చిత్తంబనన్ ॥ శా॥ ఆయ
క్షేశుఁడు పంక్తికంధరుని సమాత్యాగ్రగణింబు జూచి మే । మోయంచుం డితనింతమాత్రమునకో పోరాయింత సంకోచమే । లాయి
ట్రోలోకడెంత నాధనము నాయైశ్వర్యమున్ బ్రోవదా । నేఁగార్పుండగు టేమి మీరెఱుఁగరేయిమ్మేదిభూహోక్తికిన్ ॥ క ॥ నేనై
చేయఁగవలసిన । దానిని సెతింగించె మేలు తమ్ముఁడు నెమ్మిం । దానిప్పట్టిని మేలుట । నే నేలుటకంటె పడకయిబ్బడి గాదే ॥ అనికల
యింబలికి ॥ క॥ కాపురము సేయఁ దికిలం । కాపుర మెడ బాయవల సెగాయసుబలువా । తాపమదోపగనీక ప్రతాపము గలయను
జుదలఁచి ధనదుఁడు మలరన్ ॥ క॥ రమ్మనుమా తమ్మునిదన । సొమ్మును మాలంక రాక్షసులతో మేల్గా । కొమ్మనుమా వలదనుమా ।
నంమనుమా యనుచుదండనాధుని బనిచెన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున మనుష్యధర్ముండు దుర్మదుండగు దశకంధరునకు బ్రత్యుత్తరం
బు వచియింపఁ దూతం బంచి శత్రక్షణంబ ॥ మ॥ నవరత్నోజ్జ్వల దివ్యపుష్పకవిమానం బెక్కి వేవేగ వి । శ్రవసున్ జేరి నమస్కరించి
యనుజప్రారంభమాద్యంతమున్ । సవిశేషంబుగ దెల్పి యయ్యది నివాసం బెందు వర్తింతు మీ । దివిచారం బిక నేమి తండ్రి కృ
పని ర్దేశింప వే నాపుడున్ ॥ మ ॥ ధనదుం గన్గొని తండ్రి యిట్లనియె బుత్రా నేఁడు గాదద్దురా । త్మ్ముని జానిప్పనియల్ల నాఁడె విని
యీహార్ప్సిద్ధియే మూర్ఖుడై । ల్పెనయో యగ్రజు బ్రోలు గావలెనె బల్మిం గైకొనం జోటులే । దెనయం బేల పరిత్యజించెదన్ సూ
క్తిస్థితి నే జెప్పినన్ ॥ క॥ చిలువకు బదనికఁ జూపిన । చెలువున నాపలుకు వాఁడు చేకొనక లుక । న్బలుకకమొగములఁ జేగురు । లొలు
కఁగ వడిలేచి యిచటనుండక చనియెన్ ॥ ఉ ॥ వాఁడు మదాంధుఁ డార్యులగు వారలువల్కిన వాక్యపద్ధతి । న్నాఁడు పయోజగర్భు
నివరంబున లోకవిభుండు దానమై । నాఁడు దురాత్ముఁడైన దితి నందనులన్ బలుమంది గూడికొ । న్నాఁడు శపించినం గనిసిసి నన్ బని
సేయఁడు వాని ప్రైనికన్ ॥ చ ॥ తగనికుమారుఁడైన మమతా రహితస్థితి యొప్పుదండ్రికి । న్దగనిసహోదరుండైన దానును
బాయుటయొప్పునన్నకు । న్దగదసనిగ్రహించినను దాదృశుతో డురుగాన వానితో । దగదిక బోత్తుసేకొకహితం బెఱిఁగించె
దవిన్ముపుత్రకా ॥ శా॥ లీలోద్యానలతాకుడుంగవిహారశ్లేఖాంగనాహాసరు । గ్జాలప్రస్రవదిందుకాంతలహరీసంబంధమందా
కినీ । నాళీకోత్పలవాసనాజనితకాంతాయుద్ధనోల్లాసమా । కైలాసంబు వసింపనీకుఁ దగునింకన్ జేరుమచ్చోటికిన్ ॥ ఉ ॥
అచ్చటి కేళికావనములచ్చటి కల్పితభూదరోచ్చయం । బచ్చటి యచ్చపుంగొలకు లచ్చటి బంగరుచాయ తమ్మి । పూలచ్చట తన్నర
మందిరములాత్మకు మెప్పొనగూర్చునే కదా । యచ్చటి కాపురంబు సఖుఁడగు పోంమునావుడున్ ॥ చ ॥ జనకుని యా
జ్ఞ మౌళినిడి సమ్మతమొప్ప ధనేశుఁ డప్పుడే । ధనమణివస్తువాహనకదంబము చేకొని యాశ్రితుల్ హితుల్ । తనయులు సైనికుల్ గొ
లువఁ దకఁకలంక బరిత్యజించి శం । భునిశరణంబు జేరి ప్రియపూర్వము గా శరణంబు వేఁడెనన్ ॥ క ॥ శరణాగతసులభుండగు ।
హరుఁ డాతని నాదరించి యలకాహ్వయమౌ । పురమిచ్చి మెచ్చి మచ్చిక । బరమాప్తుని గా నొనర్చి పరిపాలించెన్ ॥ క ॥ అనయ
మువినయమున నయము ను । దనసోంమగ మెలఁగు కీర్తిధను డెన్నట కే । గినసిద్ధార్థము జేకొనుగన రామ ధనేశుఁ డిటుల గాంక్షిక
మొంచెన్ ॥ మ॥ జనులోకేంద్రకుఁ జేరుఁ డిట్లరుగ ద్రింశద్యోజనీదీర్ఘమై । కనకోద్భాసితసౌధమై సుగృహమై కన్పట్టు నాలంతని
గ్జనయుయ్యాన్జిలు । వాండెనొక్కఁ విభుఁడా సస్థూడవీడొక్కనన్నజ । య్యాన వేఱొక్కఁ నిరాకరుందనరు । వేశ్యాకాంతచందంబు
నన్ ॥ ఉ ॥ అంత బ్రహస్తుఁ డన్జనిదశాస్యునకెంతయు వేడ్కనంతవృ । త్తాంతము విన్నవింపదరహాసముతో సభవారిఁ జూ
చిన । న్వింత యెనీసుజామహిమ మీయడి యై మెపగఁబూనరాజరా । జింతకు గాసిగా దెవ్వరమీయక యుండినసంచు వారనన్ ॥

—(* రావణుఁడు మొదలగు రాక్షసులు లంకలో బ్రవేశించుట. *)—

క॥ అవనిజనౌ నని పటుకుచ । మదిలోన ముదంబు పొదల మంచి ముహూర్తం । బిదియని భార్గవనందనులమరుగడన్ వచ్చి

తెలుపనదశముఖుఁడుగ॥ సీ॥ తనపురోవీధిమాతామహులు మదమత్తమాతంగములమీఁదఁ గ్రీతిజనఁగ। దనకల్లికై కసిధన శౌక్షము త్యాలపల్లకిపైవారిపజ్జనరుగ। దనయిరుదెసలసిద్ధ ఋతమ్ములపరిమి తానీకసేయు క్రుల గుచ్ఛుగ్రోలువ। దనవెంబడి నేత్ర ప్రహస్తపు మెహోదరసుపార్శ్వమారీచముఖమంత్రిమణులు నడువ। దివ్యరథమెక్కి శంఖవాదిత్రభేరు। కాహళా దులెనిమలాకాశ మొరయ। ఛత్రచామర కేతనచ్ఛాయలాలయ। వింశతివిభుజుండులంకఁ బ్రవేశమయ్యె॥ మ॥ అరసంబోధిచుమాల్యవత్ప్రముఖపూర్వాదిత్యుల వేళలఁ। గరుపీఠంబున బజ్జిర కంఠుని డిలంకాపట్టభాధ్యాసివై। పరిపాలింపుము దైత్యపాళినను చుంబట్టాభిషేకంబాన। ర్చిరిశుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్॥ శా॥ ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుండటులలంకాధీశ్వరుం డైహితవ్యాపారజ్ఞులబంధులన్ సఖులమిత్రామాత్యులన్ మాన్యభా। షాపూర్వంబుగదత్తదర్హ [illegible] భాగ్యాలం జేసివి। ద్యాపాండిత్యతపోబలాన్వయవయో హంకారముల్ మీరగన్॥ మ॥ అనవద్యస్థితినుల్లసిల్లుచొకనాఁడాత్మానుజన్ సిందుజ। వ్వనివాశూర్పణఖాఖ్యగన్నగనియుద్వాహంబుగావింపఁబం। ధునికాయాన్వితుదైత్యలంచియలవిద్యుజ్జిహ్వుడన్ శాలకే॥ యునతున్ బెండ్లియొనర్చిదల్లిహృదయంబుత్సాహమగ్నంబుగన్॥ వ॥ ఈప్రకారంబున శూర్పణఖకు వివాహంబు చరించియా విరించిపౌత్రుండొకశరత్సమయంబున మృగయావినోదంబాచరింపుఁడలంచి సమంచితమతియయ్యందనారోహణంబుగావించి ధనుర్బాణంబులు ధరియించి యొక్కరుండపోయియమితాగమసమన్వితంబై పుల స్త్యజనకాననంబునుంబోయి నున్న యొకనిజకాననంబుఁ బ్రవేశించియచ్చట॥ క॥ సురమృగములనికనిటువలెఁ। హరియింతునటంచు వెలువునసువృసనయ్యె। [illegible] ర్దూలుఁడు వస

—(* రావణుఁడు మయుకూతురగు మందోదరిని వివాహంబగుట. *)—

భాసురమృగముల వేటలాడుచున్ జనియెదుటన్॥ క॥ మయునిబ్రశాంతకృపారస। మయుని [illegible] సుమహీమాపహృతా। మయునిగుణముదితనరసుర। మయునిదొలుతగ్గైకసీకుమారుఁడుచూచెన్॥ చూచి తదనంతరంబ॥ సీ॥ [illegible] నీలములకొప్పునళిజాలములయొప్పుగల కొప్పురహిమెప్పుగులుకుదాని। గలువరేకులయేపుఖంజనంబులరూపు [illegible] చూపు నీటుదాని। దళుకుబంగరుగిండ్లుదులకించువిరిచెండ్లు నడగించుపాలిండ్లనమరుదాని। గండచకోర [illegible] మొచిపెంచుచెంగావిమోవిదాని। దళుకుచెకుటలదాని సిగ్గొలుకుదాని। నోఁవుగలదానిదొలుకొరుమెఱుఁగుచాయ। హెచ్చుజిగిదాని మయువెంటవచ్చుదాని। బాలనొకతెతెజూచెనప్పజ్జిరముఖుఁడు॥ క॥ చూచితలలూఁచియెటులని। యోచినితమిదలచెనొరయనియీమొయారంబిచిన్నిపాయమీచెలు। వేచెలువలయందుఁగంటిమేలోకమునన్॥ సీ॥ ఈనాతికొనుతోనె నగాక కాబోలుసింగములు హాలలోఁ జేరుటెల్ల। నీబాలనడలతోనెనగాక కాబోలు నేనుంగు లడవిలోనీగుటెల్ల। నీచెల్వ [illegible] తోనెనగాక కాబోలుసారంగములు పొదల్ దూరుటెల్ల। నీకన్యఘనవేణికెనగాక కాబోలునహులుపుట్టలు సొచ్చియడఁగుటెల్ల। నీనెలతజేరికాబోలునించువింటి। చంచలనుడయ్యెజగముజయించుటెల్ల। నీలలనసృష్టిసేసికాబోలుబంక। జాసనుఁడు పశ్వసుఖ [illegible] యగుటయెల్ల॥ సీ॥ ఎలదేటివిహరణంబెపుడొందనిప్రఫుల్లకమలంబుదొరసెనికలికిమోము। రాజిల్లు ముకురబింబప్రతిబింబమెనసెనిప్పడతిమోవి। గండుకోయిలకుదక్కసిమావిచిగురులల్లెసగెనీలతకూన [illegible] ములు। నవభుజంగాలింగనమ్ముచేకొననిగేదగిఁతావిఁ దలిపెనీతరుణివలపు। వన్నెగలక్రొన్ననగటారిమెన్నెనాఁడు। చిన్నవాఁడువహించిచిచికిలికలువ। తూపులనమించెనీచెల్వచూపులగుట। పెండ్లిలేనిట్టులున్నదిట్పిసరుహాక్షి॥ శా॥ ఈపక్ష్మ [illegible] యొప్పేరేనుందురోయీఘనుండీపూఁబోడకినేమిగావలయుదోయేనర్థి నిమ్మన్నచో। నీపూఁబోఁడియనిధాన్య [illegible] యీకున్నఁ జింతేలసం। తాపంబప్పటికీతనింగెలిచినైనన్ దీనిబెండ్లాడెదన్॥ క॥ అనుసాహసంబుమదినిడి। వినయం [illegible] శతిభుజుఁడా। యనపోవుత్రోవకడ్డము। చనివినతియొనర్చిపలికె జతురత్వమునన్॥ ఉ॥ ఓమహితాత్మ [illegible] లమిప్పుడిందుకు। రేమిటికేగుదెంచితిరిమెప్పుడు నెచ్చటనుండు రేమిమీ। నామమువాసుపూ [illegible] న్నవీ। తామయుఁడాఖ్యయుండనుదశాస్యునితోఁగలరూపమేర్పడన్॥ క॥ దానవశిల్పాచార్యుఁడ। నేనుమ [illegible] దుపవనయి। మ్మానిని మంతోదరియన। గానొప్పుమదీయపుత్రి గాంభీర్యనిధీ॥ ఉ॥ నామహనీయశిల్పమును [illegible] మెచ్చి దేవతల్। హేమయనంబ్రసిద్ధి వహియించియచ్చరలేమనిచ్చిరా। హేమకుఁగామనోజ్ఞమగుహేమపురంబు [illegible] టన్ హేమనుగూడినేనుసుఖియించితిపంచశతాబ్దముల్ రహిన్॥ శా॥ ఏమోయీశ్వరమాయ యేనటుగదంద్రి [illegible] చో। వ్యామోహంబునబెద్దకాలముక్షణంబైతోచునాచెల్వనే। మ్మోమొక్కించుకచూడకున్నసికిక్షణంబు [illegible] మేలెట్టిదో దానినిట్టులెడవాయన్ లేనపెూరాత్రిముల్॥ శా॥ ఆయెంబోయెనునాటఁజో [illegible] యయ్యాయటుకొన్నినాళ్ళుచననాయోగంబునన్ దౌహృద। శ్రీయప్పద్మపలాశలోచన [illegible] యావిన్ మతిదుందుఖింబిదపనిమ్మందోదరీకన్యకన్॥ చ॥ అనిమిషులంతటంబిలిచివన [illegible] టవసియుంపసహింపకసంసృతిప్రవ। తనముజుగుప్సగాగనివిరాగుఁడనైతపమా [illegible]

ము నేయుదల చియుక్నెను న్॥ క॥ తగున్యాని నెంము గానక। జగతిం గ్రుంపు రెద రాత్రిచర శేఖరనీ। దగుకులముననాము మేపినుఁ। ద
గుఁసనుముదోచెనేసిత గుపివరింపన్ ॥ ఉ॥ సావినిప ప్రక్రమమునంబున సంతసమందియోమహా। త్మావినునాకు బ్రహ్మ ప్ర
పితామహుఁ డేయుబుల స్వపౌత్రుఁడన్। చావనమూర్తి విశ్రవుఁడు పాజ్జనకుండు జగంబునన్ దశ। గ్రీవుఁడ నబ్రసిద్ధుఁడ నరీణ
ప రాక్రమనైర్మ్యధుర్యుఁడన్॥ మ॥ లవణాంభోధిగభీరఖేయవృతమౌ లంకాపురంబేలుదున్। స్వవయోరూపకులానురూపయగు
కన్యంగోరుచున్నాఁడ లే। దు వివాహంబని పలికిన నామయుఁడు సంతోషించియమహీకుండిలెం దవ్వుమత్పుత్రి పరిగ్రహించుటకు నూ
పవిపోహంబుం కేటికన్॥ క॥ అసికృతిసశ్చయుఁడై యుద్దనుజమణికి దారవోసెదనపుత్రిమయియుం। డనలుని సన్నిధినతఁడుం। దనరు
చుబాణిగ్రహణముదగనొనరించెన్॥ శా॥ మాణిక్యోజ్జ్వలకంకణస్ఫురితమౌ మందోదరీకన్యకా। పాణింబట్టిన సాత్త్వికోదయరు
చుని నాపట్టైన దశగ్రీవుఁడైన్। శ్రోణీనాయకయెంతతాను సగుణుఁడై నచో సద్గుణ। శ్రేణిన్ మించినవారి పొందొలసినం జే
కూరునుడగ్గ్వమునుల్॥ ఉ॥ రాక్షసరాజ్యలక్ష్మియనరంగు వహించిన యప్పయోజప। త్రేక్షణ నిట్లు పెండ్లియయి యెంతయు హే
ష్రాదశాస్యు [illegible]। ధృష్టుఁడు పామమరుల్ బహువిధార్చనపిచ్చి సాతఁడున్నలా। టాక్షునిసంయునొంచు సొకయద్భుతశక్తి
యొసంగ [illegible]॥ క॥ ఇవిపరమఘోరసాధన। మదిరించి నట్టి పగతు నేనిజెరుచుఁ జెట్టిదుమీద గానివయివకు। మదురొం దె
డువా [illegible] సియొసఁ॥ గీ॥ రామయాశక్తిగొని గాఁడు రావణుండు। మున్ను [illegible] చిమార్చఁవు వచ్చె। నది
యు [illegible] చునగ్ధియాశ। వలెసిరర్థకమైచన్న పగలబోగిలే॥ మ॥ అవియెల్లన్ రఘువీర నీ వెఱుగవే యాగాథలట్లుం
డెని। [illegible] చింపిదశకంఠుఁడుం సౌదామినీ। ఛవిమీటన్ బలిపుత్రికాడుహితవ జ్రజ్వాలయన్ దానిబాంధవు
లొంగ [illegible] న్ మహీనన్॥ మ॥ సరమం గేసరమంజు సౌరభవతిన్ సౌందర్యలీలావిలా। సరమన్
ధానుర [illegible] గంధర్వజే। ఖ్యుకన్యామణి జిన్నతమ్మునకు వేడ్కం బెండ్లి సేసెన్ నిశా। చరవంశాగ్రణి
[illegible] గనన్॥ ఉ॥ అవటకొన్ని నాళ్ళకు దశాస్యుని పట్టపుదేవి యైనమం। దోదరిగాంచె నొక కొ

—(* ఇంద్రజిత్తు జననము. *)—

సు తునుద్భటు [illegible]। గోదసి ఘోదిలన్ సురవరుల్ బెగడన్ ఘనలీల గ్రమోయగా। నాధృతి మేఘనాదుఁడను నాఖ్యయి
డెన్ జనకుండు వేడుకన్॥ వ॥ చిడుగులవృద్ధిఁబొందుశిఖిచెల్వున నద్దశకంఠుపుత్రుఁడ। భ్యుదయము జెందుచుం డెబితృపావనా
పెంపుననకుం మారుఁడే। కదమడియింద్రజిత్తన బ్రకాశిలెన త్తైలం గెల్లజానకీ। హృదయసరోజమిత్రవివరించెదమీదగధా
క్రమంబునన్॥ చ॥ వినుమటుమీద బ్రహ్మ యొదవించిన నిద్దుర మబ్బు కుంభక। ర్ణుని మొగమా సజాగ్రదవరోధము నొసర్చిన బవ్వళింప
గాద్రసకొక యిల్లుగా పలయుమా నవనాయకయంచు నన్నతో। నసాటయు నాతఁడప్పనికిసుప్పడపంచె ననేక శిల్పులన్ ॥ వ॥ వారు
నుద దాజ్ఞ [illegible] బుననరియించి [illegible] బ॥ సీ॥ చికిని ప్రాగంపు రెట్టి కెలగోడలు పెట్టి ప్ర [illegible] పుగారలసనులొనర్చి। మూలలరా
కంబముబెకురు జతజేసి జ [illegible] ప్రతిమల చాలమర్చి। తులకించు పవడంపు దూలముల్ పైనుంచి పచ్చరా పలకలు పాదకొలిపి।
వ్రుటుదిండి రామొత్తములలో పలసమర్చి స్ఫటికసోపానముల్ పరిఘటించి। పద్మరాగపితర్దికల్ భూరిచంద్ర। కాంతజగతులు
గొమ్మధికపుతలుపులు। తళుకుముత్యాల సోరణగండ్లు వేడ్క సేయు బడకిల్లుగట్టి రా శిల్పవరులు॥ క॥ ఆపడపర వెడలుక మూ। డా
మడనిడివియును గలిగి మనోహరమ్యంబై। రామఘుటకర్ణుపటునిద్రామందిరమలరునప్పుడులతల్పతతులతోన్॥ వ॥ అటులధవళప్రభా
పహసితకైలాసంబగుతన్నివాసంబున॥ సీ॥ కిన్నరాదుల గిట్టి గెలుమనాందోళంబు [illegible] గల్పించుకొనుచు। దికటరులీ
చెవుడొంద దేవతల్ వెరగంద బెట్టుగా గురకలు పెట్టుకొనుచు। గలలోన దిక్పాలపలమదన సిమా ఉకొన వారిగ నిపండ్లు కొరికికొ
నుచు। సెలవులలాలచిప్పలనప్పటప్పటికెంచుకంచుక చప్పరించుకొనును। మరలుచుసుబొరలుచ నుపే సుపజ్ఞిలినిగుల। జెవ్వటుల
బొప్పదోగుచునివ్వళించి। నిండదామసనుఖనిచ్చు నిద్రగలిసి। కాలముగ్రమించె నకుంభకర్ణుఁడధిప॥ క॥ క్రూరుఁడు దశముఖు డం
తబ। యొరు మహాభవద త్తపరమదోద్రేకమునన్। మేరదలంపక దుష్టప్రారంభమునం జెబుధ్ధియలవరిచెన్నృపా॥ అది యెట్లనిన॥
సీ॥ గరుడులగరుడకంబములనెకట్టిగంధర్వులగంధర్వతతులనడచి। యక్షులబక్షులయటులబారంగ పోలిఖచరులగుచరులగాన
దల్చి। కిన్నరులెన్నరుతన్నని నొప్పించి సిద్ధుబద్ధులజేసికలచి। సాధ్యులసాధ్యులై శరణుబొందగజేసియమరులచమరులయంద
కనిచి। భోగుల్లవిభోగులనొనర్చియోగితతవి। యోగితతివలె బలువెతనొందజేసి। చారణానిలతుషితభాస్వరులనోడిచి। యుద్ధతే
జంబు మాపిలం కేశ్వరుండు॥ మ॥ హవనంబుల్ భువనంబులుం జెరుచు మాయల్ దాల్చి కూల్చెన్ సుధా। శివనంబుల్ పవనంబుల్
లధ్వజులన్ ఛేదించు ఖేదించుద। ధ్ర పనంబుల్ భువనంబులున్నతటినుల్ బంధించు మంద్రించుస। త్సవనంబుల్ ప్లవనంబుజెందగురు
లుద్యన్ముష్టినొంచున్వడిన్॥ ఉ॥ అంతట కొన్ని నాళ్ళకు ధనాధిపుఁడంతయు నాలకించి। దుర్ణీతి వహించు తమ్మునికిసీతియుధర్మస్వ
చెంపుకూరిమిన్। యూతనపిత్వరంబనుప దుశ్శకునంబులతో డలంకకున్। భీతిలకేగివాఁడునువిభీషణుముందరగాంచెగాంచి
నన్॥ ఉ॥ అన్నగారి [illegible] హృదయంబుల రంగ బహూకరించి। మాయన్నకు నేమవేనదిసహావసము గాంచునెపుత్రులెల్లసౌఖ్య

న్నతిలేక దాకుశలయుక్తులెయ్యాపు నమాత్యులాశ్రితుల్ । నిన్నిటకేలనం పెంబతి నేడననంతయువాండు జెప్పినన్॥ గీ॥ కొంతచిం తించిమహితోక్తు లనఁగ నా రవమునవిన నేర్చునేపంక్తివదనుఁ డేల । యన్న యిప్పనిదలపెట్టె నైననేమి । వచ్చితివిగడ రంపననివాని గొనుచు॥ మ॥ గణనాతీతనిశాచరస్తవములం గర్ణించుచుం గంకణ । క్వణనంబుల్ దగ జామరంబులబరీవారంబు వీవన్ సభాం । గణసమ్మర్దము వేత్రహస్తు లుడుపంగా నిండుకొల్వున్నరా । వణు నింజేరి విభీషణుండు దెలిపెన్ గ్రేపన్ మాతగా స్పించినన్॥ క॥ ధనదుని దూతయు వినయం । బున నించుక చేరి మ్రొక్కి ముకుళితకరుఁడై । దనుజుల బహుసమ్మర్దం । బున నొదుగుచు నిలిచి పంక్తిముఖుతో ననియెన్ । ఉ॥ స్వామిపరాకు దైత్యకులచంద్ర త్వదగ్రజుఁడైన కిన్నర । గ్రామణి వంశవృత్త గౌరవయుక్తి సమానుఁడొ కాటమీ । నేమము వేడి మీకొకవిశేషహితంబె తెలిగి పుమందున । న్నిమెయి బంచె నెయ్యము వహించి వినుండదివిన్నవించెదన్॥ చ॥ సవతంబరోపకారకృతి సల్పుట యెసుకృతంబు ఘోరపా । పము పరపీడ సేయుటయు బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టి దేవతా । ప్రముఖవిరోధముల్ నెరపం బాడి మెఘస్వముచేత గాదె యీ । సమధికసంపదల్ దొరసి సంతతమందరమున్ సుఖించుటల్॥ ఉ॥ నాస్తికుడన్ శఠుండు కపలనాపకుండొంగ తుడుష్టవర్తనం । బాస్తికతాధురంధరుసకర్మ మెయిస్ఫళ్ళుస్టచేసజో । పాస్తిఘటించినాఁడవు కృపాగుణహీనుండవె ఘుబాబల । ధ్వస్తులఁ జేయ నేల సురవర్యుల నార్యుల ధర్మధుర్యులన్॥ ఉ॥ నందసమాదయా సురవనంబులఁగూల్చి సివప్స గోవనూ । బృందముఁ బట్టి కెంటె పట్టితివార్యులు సేయుయాగము । న్మ్రిందజేసి తార్తులగు మానులఁ జంపితివస్మ వాడు లే । మందరి యాన్ప్యయుం కౌలుగ వైతివి తెల్పెడ కట్టు నీకికన్॥ ఉ॥ గొట్టుత నాంనదన్ వెడలగొట్టినఁ దట్టు సురట్టఁడంచు దోం । బుట్టువనొంటంనొడనక పోయితిఁబ్రహ్మ లుంజెట్టు బూపినన్ జుట్టము లైన దాళుదు లెశూరతయేజడదారి పెద్దలం । బట్టి వధించుటల్పండగుభావము మానగదయ్య తమ్ముడ॥ మ॥ హిమవత్పర్వతతుంగశృంగమున నేనిన్నాళ్ళు శైవవ్రతం । బమితశ్రద్ధనొనర్చి వచ్చి భవదీయార్ధ వ్యమాలించి ధ । ర్మము గాదంచుఁ బ్రబోధ సేసితి ననుం జాటించి వంశోచిత । క్రమముం గైకొను ముంచు చెల్పుమనె యక్ష స్వామిరక్షోధిపా॥ మ॥ అదిగాక న్యులకబ్బగన్గాని యసూయామగ్నుఁడౌ వానికా । పదచేకూరున వశ్య వట్టియశముం బ్రాపించెమీ యన్నయే । యదితారణగ విన్నవింతు వినుడంచున్ దూతకందోయునె । న్నదుటం జేరిచి పల్కె నగ్రమ్మర మదాంధుండౌ దశగ్రీవుతోన్॥ మ॥ దితిజాధీశ్వర యొకనాఁడు తుహినాద్రిం జేరి మీయన్నయం । దతిసౌభాగ్యనిరూఢ శంకరుని యర్ధాంగంబు నమ్మించుప । ర్వతరాట్కన్యకనట్టె చూచె నెటులం బ్రాపించె నీభాగ్యమీ । సతికంచుం దనసవ్యనేత్రమునన్ హ్నాసరోషయుగ్మాత్ముఁడై॥ గీ॥ ఇటులఁ గుటిలబుద్ధి నీక్షించుయక్షేశు । సవ్యలోచనంబు క్షణములోన । దివ్యయోగమహిమ దేవి దగ్ధము సేయ నేమి సేయువాఁడ నింకననుచు॥ క॥ విత్తపభుండడలియగ్గిరి । యుత్తరశృంగమున నియమయుక్తి నిలిచి యు । ష్ట్రోత్తరపశశతవర్షము । లుత్తమశైవవ్రతంబులొనరించె నెడన్॥ ఉ॥ భూరిజటల్ ప్రవాళములపోల్పుగనన్ ఘనబాహుశాఖలన్ । మీఁరియపర్ణసర్ణ రుచిమేకొనఁగొన్నెలరేకకోరకా । కారముఁ బూననీలగళకాంతులు తేటులనిటు జెందమం । దారము లీశు లిధననాధునకుం గనిపించియుట్లనున్॥ ఉ॥ మెచ్చితినీతపంబునకు మీటగు నిష్ఠకు నిమ్మహావ్రతం । బచ్చుపు భక్తి నెవ్వరు ప్రయత్నము తోనిటు లంఘుటింపలేరచ్చుగ మున్ను నేసలిపినట్లనె సల్పి వీహకొండవే । నిచ్చితి నాసఖిత్వమువహింపుము సత్తులిత ప్రభావమున్॥ గీ॥ దేవి నేదృష్టిగంటివాదృష్టియొకటి । యుమధరారేణుపరివృతజ్యోతి గతిబి । శంగరుచిగాంచు నేకపిశంగనయను । డనగ నందుననెలయు ఏవనఘునీపు॥ చ॥ అనివరమిచ్చి శూలి రజతాద్రికి నేగ్చె లికాని వెంటదో । డొనిచను దెంచె నట్లగుటగో పమసూయయుంలగి దుధ స్మర । ర్తమున సమస్తబాంధవహితంబగు నగ్రజుబుద్ధి మాట జే । కొను ముశుభంబు మాన్పు చెడుగుందన మేలని దూత చె

—(* కుబేరునిపై రావణుడు ద్వేషించుట. *)—

ల్పినన్॥ మ॥ పదమొమ్ముల్ ప్రళయార్కబింబములరూపంబు బూనగోపంబునన్ । రదసంఘట్టనమాచరించుచు నదభ్రధ్వానికుటుల్ మెర । నిర్వదికస్సుల్ జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రజ్వాలలు సూచింప మూర్ఖుదశాస్యుఁడు దూత జూచి మిగులం గ్రూరాత్ముఁడై యిట్లనున్॥ గీ॥ మంచితనమున నీతి బోధించువాఁడ । పోలె తనయుగ్రతపము సూచాలి తోడి । చెలిమియును గప్పి బలిమియుఁ దెలుపబంచి । డెరుదొరనా బెంతనానలేక॥ ఉ॥ రొక్కముగన్న కలిమియును గ్రుని చెల్మియు నంటికొన్నదు । ద్వాకలబ నెన్ని సెప్పియును రమ్మనని వెటు రాడవచ్చినా । విక్కడ మూర్ఖ యంచడిద మెత్తవధింపక డంచు దమ్ముఁడున్ । మ్రొక్కనదచ్చి దూత శిరముం దెగవ్రేసెవివేకశూన్యుడయి॥ మ॥ అలకాధీశునిమాతనిట్లసహ్యప్రాణాంతంబునొందించియా । తలయున్ మొంజె ము గొల్వులో మెలగు భృత్యశ్రేణి పాల్పెనెబ్ర । జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్ని నేమిడచిన జల్లాలు నేనీతివా । కురులమూర్ఖుండవుశమించు నేకినుక కాకుత్ స్థాన్వయగ్రామణీ ॥ క ॥ చెనటియనిదశముఖుని సనబసి లేదల నీహితోక్తి బ్రకటింపదలం । చినధననాయకునన వలె జనవరవిను మంతనదశగ్రీవుండున్॥ గీ॥ తనయమాత్యులగనుగొని ధనదుమాట । నింటి రేయిప్పుడెంత గర్వించినాడు । మాకుదనకున్న పాటివివేకమున్న । చేబ్రబోధింపదాగాక నెవ్వరింక॥ ఉ॥ పట్టణమాక్రమించితను బాలగదోలినవోర్చితానువో । బుట్టువుగానబోయెనటపోవక నిల్చిన నేమి సేయునో । గట్టిగ బూతమిప్పుడల కాపురి మట్టడి చేసిగట్టుపిల్ । ప

ట్టి పదిట్టు కూడిమనపై సువిశౌర్యము జూపు గాకీక॥ ఉ॥ మాన్యుడటంచు నెంచుబహుమానమెఱుంగకయక్షుండయిసా । మా
స్యవిరోధకృద్వచనమార్గణపజ్జులనాంచెనిందము। ఖ్యాన్యులునన్ను గెల్వగబ్రయత్నము సేయుటయ గ్గడించెనీ । సైన్యము
దీఅనింకధనదాదిదిగీశుల గెల్వబోదగుక॥ ఉ॥ లెమ్ముప్రహస్తతో ల్తనవలసీలధనేశుని గెల్వబోయెదం । బొమ్ము బలంబుగూర్చ
మసప్రోలసుగల్గినవీరదైత్యులం। చెంముజయూనకార్బటులుదిక్కులబికటిలంగనాఁడెక। రమ్మురయంబ తోనభయంపడి
యూతడునట్ల సేసినక॥ సీ॥ శాతమన్యవశిలాచక్రఘర్ఘరదీర్ఘ రావంబుదిక్కులుబ్రకటింప । గారుత్మతద్యుతిస్ఫార సైంధ
వఖురోద్ధురసముద్ధతులసిద్ధరచలింప। సారసారసరాగచారుకేతనకాంతులాకాశమణిదీప్తినపహరింప। ఘనఘంటికాఘణం
ఘణనాదములధరాధరగుహాకుహరప్రతిధ్వనులొసంగ।శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ। తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూరి
మిసులటంబైనయొకలతేరెక్కెవెడలె।వింశతిభుజుండుత్రైలోక్యవిక్యవిజయకాంక్షు॥క॥ మారీచమహోదరశుక।సారథధూ
మ్రాక్షముఖ్యసచివులలోబెం।పారప్రహస్తుడుముంగలి । యెరాక్షససేననడపెనపుడున్నపాలా॥ క॥ మలరూటాడనతీసద।
ములుగలగగజండవిపినములుగూలబురం । బెదరముహూర్తంబులబలాదబలంబులలకపజ్జసుజనియెక ॥ సీ ॥ చిరసీలగి
రిశంకసవరించుమదమత్తకరులదంతురదంతకాండరుచులు । దనువులొందినగాడ్పులననొప్పుచుత్తమాశ్వములముత్యాలక
ళ్లెముఘరుచులు । బలుమేరువులతీరుగలతేరులనుమీరుతసుకువజ్రపుబండ్లకడ్ల రుచులు । కలనైనభయముమెరుంగనిభటోత్కర
మెత్తువిప్పు। కత్తులహెచ్చుసిచ్చురుచులు।ధవళకేతనరుచులు ఛత్రములరుచులు। జామరంబులరుచులొక్కసారిసగుడె । మెండు
కొని వెండికొండపైనిండనాప్ర । చండభుజదండుడాతడుదండువిడిసె॥ క॥ అనికుంభజుడెజీగించిన । విసినవ్వుచు రాముడ
పలువింశతిభుజుడున్ । ధనవిభుడునుబోంనవిధ।మనఘావినవరతుచెల్పుడనియెడుగుడయిన్॥ ❋ఆశ్వాసాంతము॥❋
ఉ॥ నందికుమారమారదసనందననారదమానసాంత । ళిందవిహారిహారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా । నందని
దానదానవఘునాఘునభిన్నసుగుల్లలద్గరు । ధ్బృంధతురంగరంగదమరీజనరంజదంరాసఖేలనా॥క॥వదదారుణశిఖివారణవన
చామదవారణేంద్రవరదజగత్పా। వనదాసజననిరూఢా। వనదాక్షిణ్యాదిసుగుణవరరత్ననిధీ॥ పంచచామరము॥సనాతనప్ర
సిద్ధపూరుషత్యకీర్తిభాజనా।జనాగలోకసంగిమానిసంఘసౌఖ్యసా।ధనాధవాధినాధనందదాత్మతాపహృత్కృపా । ఘనా
ఘనాస్యసూపదర్శనోత్సుకత్సరోరుహాసనా॥ ... ... ❋

గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాత
నభోజరాజసకల విద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవిస్తీర్ణవైభవాదః కృతరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధరధ
రాధిపసభాంతర స్తవనీయన యకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుందరాధరశోధితాగణితగణిత శాస్త్ర
రత్నాకరనివర్యూహికగుణరత్నాకరకళంకంటివంశపయః పారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననంద
నవిజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణ ప్రవీణతానిధానపాపరాజభిధాన ప్రభావప్ర
ణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ❋

ఉత్తరరామాయణము — తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితానివసశీలా।దేవకీచమృగమదాభదేహరుచిఝరీ । గోవర్ధనలీలాధృత।గోవర్ధనశిఖరివేణుగోపాలహరీ॥గీ॥అ
వధరింపుముకుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుడట్లనుశ్రీరామచంద్రుజూచి । జానకీనాథయిటులదశాననుండు । విత్తపవిభు
వీటిపైనడువిడిసినపుడు ॥ మ ॥ భటకోలాహలముల్ మహారథికశంభచ్ఛంఖఘోషంబు। లుద్భటదంతావళబృంహితంబు
లుహయప్రత్యగ్రహేషాస్ఫుటుల్ । పటహోద్యద్భుతవాద్యభేదరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా । పటిమన్మించెపిరో

—(❋ కుబేరుడు రావణునిమీదికియక్షులనుబంపుట. ❋)—

ధిరాజ్యపతిగర్భహృత్శిఖముచ్ఛేదిలన్ ॥ వ ॥ అప్పుడప్పర్వతప్రదేశంబుననుకూలంబున్న యక్షకిన్నరులన్నగవాహననకిది.
విన్నవింపకయూమించినమొక్కించుక శరపరంపరలముంచినమాటవచ్చునని కొంచికొందఱందఱల కకొందరలకావు
రంబునకరుదెంచియుదంచిత ప్రాభవంబుమెండుకొననించ కొలువున్న కిన్నరేశ్వరుంబొడగని ॥ క ॥ వంచనములచేసి
పరా । కింపుకళామాళిమిత్రముదెనేడుచమూ।బృందముతోదశవదనుడు । నందాతీరమునవిడిసినాడని తెలుపన్॥ గీ॥ ఆ
కుబేరుడునవ్వబళామరేమి । దశముఖుడుమంచిపనిసేయదలచెపోతవు । దలపనంమికముక్కోతలనుమాట । వే
పనిజమయ్యెనికనేలనెవగుదలప॥ గీ॥ మొగముబాడువలేనిముంగోపమికనెప్ప । డిలికజొచ్చెనేనిచులకనగుదు । మటుల
సేయనియ్యకాగిభండనసమాన । రింపుడనుచువారిబంపుటయును ॥ ఉ ॥ యక్షవరాజ్ఞమాళినిడి యక్షులునక్షులుసిప్పులా
ర్లహ । గ్యక్షములోమునశిగ హాకహాగ్ఘటులభ్రిమునిండజేయుచున్ । రాక్షససేన దాకిరల రాక్షసులన్నిరోగివా

ర్రొనన్ । ధృతిక్షుధరాధరంబదరెనంబుజపత్రగతెందదుద్ధతిన్ ॥ మ ॥ అసిగర్వోదితవిస్ఫులింగమయమై యస్త్రాలికీలకీ।
లసముజ్జృంభితమై గదాముసలశూలప్రాససంప్రేరణా । వసనాన్యోన్యగృహీతాభిచందనవచోవ్యాపారమైయక్షరా । తు
ససంగా)ముచూముఖేచరులకున్ గల్పించెదృక్పర్వముల్ ॥ శా ॥ దోఃప్రత్తుంగతరంగముల్నిగుడఘోరాసమీసప్రభల్ । ఢీ
రకస్సైంకచంద్రుబుబ్బొసగగాంభీర్యంబవార్యంబుగా । ఘోషాభాకృతిరావమొప్పగిరిభూభృత్కోటిమిట్టాడగా । బోరా
డేకవడి యుష రాక్షసబలాంభోరాసులొండొంటితోన్॥ అప్పుడు ॥ ఉ॥ కూలెడునేనుగుల్ పెరలుగట్టములున్ వకగ్గెళ్ళు తేరు
లున్। వ్రాలెడిపెక్కెముల్ దునిసివమ్ముగుఛత్రములాడునట్టులన్। దూలెడురూపులన్ దొరగుతోరపునెత్తురుపేరులందుపై।
దేలెడుపీనుగుల్ గలిగధీశతంబోరెడు రెండుసేనలన్॥ ఉ॥ రాక్షససేనముందరందరంబుగనిల్చిరణంబొనర్చున। య్యక్షులబూ
చిపజ్జీముఖుండక్షముండై నిజసైన్యరక్షణా। ధ్యక్షులమారొకొనన్ బనిచితానునుసిర్వదిచేతులన్ గదా। సిక్షురికాదిసాధన
విశేషవిజృంభము గానుపించినన్॥చ॥ బెదరకయక్షులున్ దనుజశేఖరుబిట్టెదిరించిభీకర । ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయినెక
విధా యునచ్చటల్ । గువిగొననించిసిరమునకోయనియార్చినచోమహాదరుం । దుదురునవొక్కరొఘోరగదయానిక్కతాం
తుపలిలనుగ్రుండై। క॥ వాయువుబలువిడికుజముల। ద్రోయు తెఱంగునగదాహతులచేష్టితిపాల్। గాయుతుసేననూల్చెభయశియ
నిశుకసారణాముల్లెల్లనుతింపన్॥ క॥ శుకసారణధూమ్రాక్షా।దికసేనాధీశులొక్కరొజసదశకంఠుం। డొక్కదశయక్షులజము
వీ। టికిచెత్తిమ్మంజేసిరోహటింపకనధిపా॥ గీ॥ అపుడుపజచుయక్షులతిభీతులయిపూరి। గరచుయక్షులొండలిమ చుయక్షు।
లఱమయక్షులయి మహావాతఘాతజీ । మూతరీతింజనిరరాతులలర॥ ఉ॥విచ్చిననొచ్చినన్వెంటుచివేడెసినోడెనవారిఁబోవనీ। క
చ్చెపుగుల్ దమాపరహితులై యులకాపురిదాకఁగోటలోఁ। జొచ్చినదాక వెంటఁబడిశూలములన్ బలితెఁపుటెఁదెంలన్ । గ్రచ్చి
రిపొచ్చికచ్చిగవిగోయనిపోరులుతల్లడిల్లఁగన్॥ మ ॥ ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతివంపన్ వేగసంయోధకంటకులండన్యక్షువ
రేణ్వుఁగొక్కొడపుడందంబయుపురద్వారము। త్సుకతంజొచ్చునిశాటకోటిపయిశక్తుల్ దోమరంబుల్ శర। ప్రకరంబుల్గురియిం
చిన్నప్పెదనకౌర్యంబందఱున్ మేనలన్॥ శా॥ ఆరక్షోబలమాతనిన్ గడువలేకాకంపమున్జెందఢా।మారీచుండెదిరించిశాతశర
సంపన్నత్వమున్ జూపన। వ్వీరుండున్ గదమెత్తిదానిశిరమున్ వ్రేయన్వసన్ గూలెన। త్పారంభంబుడివోవసేలఁబడుపుణ్యా
భగ్నవందంబునన్॥ ఉ॥ కూలిముహూర్తమాత్రమునకున్ దెలివింగనితాటకేయుఁడు। న్వాలుమెఱుంగుతూపులనివారణ
యక్షునిమేనగ్రుచ్చియా । భీలతఁజూపినన్ సమరభీతిజనించియితండుతాళఁగా।జాలకవీగిపోయిననిశాచరులార్చిరిసంభ్రమం
ఋనన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునసంయోవకంటకుండాయోధనంబువిడిచియోధధర్మంబుదలకడచి పాటిసమీటికౌతుకంబునంబడి
మొగంబులకుతుకంబగుమందస్మితంబుతోఁ బచ్చరాజగతులంగనుపట్టుకోటవాకిటరచ్చపట్టుకొట్టంబునసట్టనడి తెరువుంబట్టు
కొనినూన్మొరలపట్టెంబువట్టు వేప్పచలుపలంగట్టినగోపురంబుడాసి వాసిగలచిగురుతొగరులం దెగడుపగడంపు దారబందం
బులులంద్రొచ్చిమగరాలజోడుతలుపులుపీడందన్నిపదారువన్నెహొన్నపనులంజూడంబూడ వేడుకయగునగరిముందరి వై
డూర్యమణితోరణస్తంభంబుకడనొకసరంభంబునంజొచ్చివచ్చునకుంభకర్ణాగ్రజుంగనుంగొని॥ గీ॥ అచటదౌవారికుండుమ
హాహాసితత్రివ। భానుఁడగుసూర్యభానుఁడప్పజ్జిముఖునిఘట్టమై యెందువచ్చెదవనుచునతనిఁ।జుట్టునరుదెంచుదైత్యులబిట్టద
ల్చె॥ ఉ॥ సింధువుమించిగానియనిచెన్నలికట్టతెరంగునన్నరా। బంధుబలంబునిల్పనిలువన్నిలకేగెడుపంక్తికంధరా। ర్వాంధు
నజూచిపోకునిలుమాచలమాఫలమాబలా ప్రికీ । బంధులనొందవచ్చుటనిపలికిమహాగదపూన్చివైచినన్॥ శా॥ కుంభీంద్రంబు
మృణాళముంబుముములాగుందోపనాసిన్ భుజా । శుంభల్లీలసురారిద్రుంచఁగనిమయక్షుండుగ్రుండైతోరణ। స్తంభంబుంజెక
లించివైవనకషన్ దానస్ధరన్ గూలక। య్యంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబునంగ్రూరుఁడయి॥ క॥ ఆత్తోరణంబెకొ
నినదునెత్తిపగులసూర్యభానిన్ మొత్తిచికో।నత్తుముత్తై వాడిలబడె । నత్తరిఁబరువెత్తెనచటియక్షుగుణంబుల్॥ క॥అలబ
లముయిటులఁబలవిన। నలబలిమెసఁగన్ దశాస్య డనురావళితో । నలకఁగలపంగనదిగని। పలికెధనేశుండమానిభద్రునితో
డన్॥క॥నొచ్చిరిపునయక్షు పురిఁ । జొచ్చిరిరాక్షసులుబాలిశునిదశముఖుని। వైచ్చెరనెదుర్పుసీవా। రిచ్చఁగలరువిక్రమింపని
దితరిపీకు॥ గీ॥ అనసామిహసావనియమితసమర।దోహళంబుననతఁడుచతుస్సహస్రయక్షవీరులందనతోడనరుగుపాదేరఁగ
ల్పకాలాంతకు వీఁగదా వచ్చె॥ ఉ॥ వచ్చినమాణిభద్రుఁబడివచ్చినసైనికకోటికోటలోఁ జొచ్చినరాక్షసోత్తములప్రకరొగద
ల్లొసిమోదితూపులం। గ్రుచ్చికటారులన్నిరికికుంతములన్నడఁగ్రుమ్మియార్చినన్ । విచ్చినొచ్చియప్పురమువెల్వడిరుకుర్రలు

—(✽ ప్రహస్తాదులతో మాణిభద్రుడుయుద్ధముసేయుట ✽)—

దక్కొరకొనుల్ ॥ ఇవ్విధంబున॥ ఉ॥ నాలుగువేలయక్షులునునల్లడగొల్వగమాణిభద్రుండ।వ్వేళకొన్నుసైన్యములవెనొకొని
నొంచగదద్వయాధీప।పాలకుడాప్రహస్తుడురుబాహుబలంబునయక్షువాహినీ । పాలుసొక్కైదిక్కైమునుచాదెడుసేనలకుబ్బొచ
నన్నుచున్॥క॥దళకతెలిగవులిటువలె।దలబడిపోరాడరెండుదళములగలయా। ధనుఁద్భటులగుభటులను। గలయఁబడిపోరి

యుత్సుకత వెలయంగన్॥ శా॥ కైలాసాద్రిగుహాల్ ప్రతిధ్వనులతో సాగన్ దిక్కులందలంకా। కూలమ్ముల్ రవ వాజిహేషములతో
గూలన్నిర్ఘాతసాఫల్యనో। ద్వేలధ్వానముల ఘురుఘురట్టనముల్ దిక్కులన్ బోరి। పిప్పిల స్యందనసైనిక ప్రవరులే ధ్వావద్ధవ
ధ్వస్త ప్రసారన్॥ తత్సమయంబున॥ చ॥ కరముసలంబుమీఁద దశకంఠుఁడు సిమల్ ప్రహస్తుఁడు ప్రగుడయి కరమున సలంబునం గడకు ఉగ్ర
కులున వెవ్వు నయత్కులన్మహా। దరుఁడు మహోదరుండయి గదాహతి వేసరన్ గంచె దాటకా। వరతనయుఁడు ప్రచండ గరవా
లమునన్ని వసహస్రయక్షులన్॥ వ॥ ఇప్పరుసున జపార్శ్వచరులయిన చతుస్సహస్రయక్షప్రవరులం బరిమార్చి పేర్చిన ప్రహ
స్తాదుల గనుంగొని నిజేంద్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుఁడు వారిపైనరుదడించిన॥ శా॥ ధూమ్రాక్షుండెదిరించి శాత శరసద్ఘం
బేసి పెల్లార్చిన। నామాంత్రికుండయి యక్షుడారిపుగదం దాటించిన న్వాభూతా। ప్రాంబున్ వెలవాడ మూర్ఛిల స్వకీయాం
ఘ్రిఘట్టన। స్విప్రుత్వంబ మహాపాజా చేద ఘటకర్ణ జ్యేష్ఠుండత్యుగ్రుఁడయి॥ క॥ ఆమాణిభద్రుఁ గనిశితా మితశరవృష్టి
గురియసతండకుపితుం। డయి బాణములు నూపులసుర। ప్రాణి పేరెదమున టంగా సేయుటయున్॥ ఉ॥ అందున నార్చిన జ్వర
ముఖుడగ్గిన దాహతి మాణిభద్రమా। భిందిలకించికొట్టినజలించియ తడంబమౌళి యోరపా। టొందెడు దిగారముకలో త్త
ముయాయన పార్శ్వమౌళినా। జెందెనభిఖ్యయంత పెలు చేబలు చెంబలు సేసలార్వంగన్॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున దశవదనుతో లంకాపతి
యనంగనుంగొని॥ సీ॥ పెను గంచపర్వతల తోడ పడుగడుపు పిరుపిపించు మును భూటామశూల గోలుపు జయజయానకవసధీశ్వర

— (※ రావణకుబేరుల ద్వంద్వయుద్ధము. ※) —

మహేశ్వరమిత్ర యనుచు జారిలకోటులభను తింపు। జననకంబునారాజము కెరి కీన్నరిగాఁ గణిలభయభాగములంగొలవ।
సుస్సేనుహాంపుంపు విశోకస్తంబు వెలయంగి పుష్పకయోధులు సుగ్రీకరి సికింగొలువంగ। బర్హంభుర్హాశ్యపధుల రూపంబులూని। గొ
లుపబంగారు శేకికిగుడుగదాది। సాధనములొప్పగిన్నధీశ్వరుఁడు వచ్చి। చుఱుకుచూపులదశకంఠుఁ జూచిపలికె॥ ఉ॥ మ్ము
వుడు నీకొక సోదరుండు జయగింప గయాలెరంబొంచిన। స్వస్మసితగించినాక లుకవాని జంపిన స్ఖయింపరే। దివ్యమరిగంథత డన
రుడంచితివిస్ను సేలసీకు దెం। దంమున మేలు గాదలంచు నిన్నేయనందగుంగాకి దుమతే॥ ఉ॥ రోగికిభక్ష్యభోజ్యములరోగ
ము హెచ్చుగతి భ్రటుక్షుధా। రోగికి నీకు మాద్యశహితోక్తులుఁ గ్రోధమున్ మించుమటికి। స్నిగుణచర్య లేటికి నిందయొనర్పంగ
నీక తెల్లమా। రోగలబ్ధ పృథ్వ్యపస్ఫురంబారసి రౌరవబాధలం బొందుచున్నెడన్॥ ఉ॥ ఆపదలావహించుదురహంకృతినిగమురా
ముఖుడుగ్రవుం। బాపములాచరించి విషపానమునన్ పశరీరమంతయు। నాప్యుపశమైన చిందిలుజవాత్మనవైన్యమ పాశబద్ధుం
డయి। పాపఫలంబుఁ జెందు నెడఁ బాపముఁ జేసితినంచు పడుదురుకన్॥ ఉ॥ అన్నకుఁడుఁ ద్రికన్నరునకొపదియె వ్వడొ సర్చవాని
గ। న్గోన్నమహోగ్రపాతకమగ న్దనుకస్థిరమృత్యు వెప్పుడున్। సన్నహితసి కన్వలగుసంపదపుణ్యవశంబటంచులో। ని
న్నియు నెంచి ధర్మమును పాంచు జనుండు సుకృతార్థుఁడయ్యెడన్॥ చ॥ కిలఁగికబుద్ధిపూర్వకిమగాజను దేశ్రయించి యుదగ్రక
యూ। ఫలము సుఖారాకాసిదిసుభంబశుభంబిదియంచు చెంతి సి। స్థిరనిసకమున్ముల్ సలుపదేవతలం డబు మెన్నరందిన। గ
లిమియు బన్మియు చ్చుట సెగల్గుసుఖంబెలభించునచ్చటన్॥ చ॥ ధనమదమునస్తుమాపహావనితా జనతాదులు బన్మిసంతరిం। చిన
యుపయించు ధర్మములు సేయకయుండిన నేమియంచున। య్యనిమిషులందఱుం బగతురంచు మసాగడలొందనున్నని। సన్న
సుజుడ వసన్నగన్గనిరయంబు రయంబున రంపఁబోరికన్॥ క॥ అనితపదోఱటయూ తెకటభన। దనిమ రీచప్రహస్తధూమ్రాం
క్షులకా। ద్యపిమిషరిప్రమంత్రులుమా। రొగ్గనిలువంగలేక చసికికొంచతననునన్॥ చ॥ అనిన టులాగ్నుమంత్రులు ధనాధిపు
కోల్ తలకోర్వలేమినద్ద। నుజపరేణ్యుడుగ్ర సితిత ప్రదరంబుల వానిముంచిన। గసలుచు తెలికిన్నరీ శిఖావళి వానికేరిటుప
జైత్రఖం। డుసరీద సేయ భూరిగదగయికొని పెట్టుగ మోదియార్చినన్॥ మ॥ కడకోపించి చిరాశాననుఁడు తనివడని శిర
ముంజొచ్చి హో। నొడ నల్లుగ్ర శరంబు వేయుటయు యక్షేశుండ ధీరత్వమే। ద్వడిగోడ జగదారపంబమిరగ్యాగం
బులన్నిండడన। వ్వుడుపపహ్న్యస్త్రముసై వవాడడచెనంభోబాణ వేగంబునన్॥ మ॥ శరసంధానదృఢానకషణక్షత్తకజ్వా
ఘోషణంబుప్పర। స్పరధికార రపులాకరచందమున మించన్ విశ్రవస్సుతులి। గవ్వుగోర్మిన్నస్పుటబోగుడుం గరలు
చున్ రోషించుచున్ డాయుచున్। హరియుగ్మ బసిద్ధజిద్ధులు శోర్యస్ఫూర్తిబోరాడగన్॥ క॥ రణమున వివిధాయుధ
ధా। రణమున సరిసోయడుగు రాక్షసవరులన్। ప్రణుతించిరమరులసురో। గ్రణియున్మాయఁగొని న్యాయ్యరణవిముఖుం
డయి॥ సీ॥ ఒకసారి మేఘమై యుఱుమిదిగ్విపించుపిడుగులు గ్రమముగ గురియు। నొకతేపసింహమైయుద్వృత్తిం బలు తెంచు
బలుకొంచికహాకసహోర్చటపహించు। నొకమారికొండమైయుక్షీలనాదిరించునటరించిమిగసిగ్గద దరఁజేయు। నొకమాటు
వార్ధియై యూర్ములతో మించుమించిరోదసి పెల్లవైచు। నొకరపరివ్యాఘ్రమైపచ్చు నొకరపారి। దంష్ట్రియాయి
లోచు నొకపరిదారుణాహి। కరణిగనపించు నొకతూకగానుపించు। కడగుమాయనిరూడినయ్యసురవరుడు॥ చ॥ ఇటు
పలెబెకురమాయల ధనేశ్వరునిన్ భ్రమియించి వికృమో। ద్భటగతిమించి సిద్ధురగదం దలమోదిన గ్రొత్తనెత్తురుల్। జోటు

జోటంగ నారంబూవిన యశోకము గాలిఁ గూలుచాడ్పునం! దటుకున వ్రాలెఁ జేతుపయి దానవసైన్యములుల్లసిల్లఁగన్॥ వ॥ ధనదుం డీగతి మూర్ఛ జెంది పడనంతఁ గనూఁకుడ త్తెఱఁగ । కుసాననం దాతటని సమీపమునకుఁ గొంపోయె యత్తఱిం । బునవృత్తంబు వానికియుఁ గిరిబింబుల్ సొచ్చియున్నచ్చికా! ననముల్ దూఱియుఁ గోనలంబడియు దైన్యంబొందరెం తేసియున్॥ గీ॥ మూర్ఛ మునిగినధనదు సమ్ముఖముఁ జేరి! శంఖపద్మాదినిధులు నిశ్చింతిమాన్చె! నంత దశకంధరుఁడు నిట్టులన్న గెలిచి! సొలవ కాతనిసగరంబు సొచ్చి యుచట॥ సీ॥ శాతకుంభ స్తంభ సాహస్రములుగల్గి వైడూర్యతోరణాంకములు గలిగి । సద్వమౌక్తికవితానవితానములుగల్గి శశికాంత వేదికాచయము గలిగి। సొగసైన మకరాల సోపానములు గల్గి కప్పురాలలో పటియొప్పు గలిగి । కామితార్థము లిచ్చు ఘనవృక్షములు గల్గి వికచకల్హారదీర్ఘికలు గలిగి। మానజసవంబు గల్గి కామగతి గల్గి । కామరూపంబులు వహించు గరిమ గల్గి! ప్రబలు పరమేష్ఠిరజిత పుష్పము గాంచి! యందు పైనెక్కి యతఁడు తా రాద్రికరిగె॥ మ॥ తరళోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్యద్దివ్యమందారవిం । దరజోబృందమరందతుందిలమిళిందధ్వానసంబంధగం । ధరమాబంధుర మందరానిలుని చేతన్ శాంతినాయకాధనే! శ్వరుం డన్ దేవ్పిరిభితి సేన గోవలజ్జం జేరె వీడ న్యాడన్॥ ఉ॥ ఆజితనూజవింటి వెడశౌననుడిట్టులఁ బుష్పకంబుతో! నాజిజయంబునున్ స్మరసియావలఁ బోవుచుఁ జూచె ముందరన్! రాజితశైలమున్ దపనరథ్యశిరోధికృతత్యాద్రగతా! రాజితశాలముందటుచరత్కర సింహశరత్సుకోలమున్॥ గీ॥ చూచియచ్చోటి వింతలు చూడవలసి! బలసి యిరువంకలును దైత్యభటులు గొలువ! జెలువమొలికెడు నమ్మహాశిఖరమెక్కి । యక్కడ జరింపమారీచుఁడ శనికనియె॥ మ॥ కలధౌతాచలదీధితిప్రచయమోగంగా ప్రవాహాంతికో! జ్జ్వలడిండీరనికాయమో శబరయోషాభిన్నముక్తాస్త్రనిర్ధళితపాండిచితచామరవ్రజమొ నారంజిల్లు శెండాపు చేతులఁ జేయు పండిన రెల్లుటెల్లునను మాదోషాచరగ్రామణీ॥ సీ॥ శైలజాసహాసగోజ్జ్వలరుద్రకన్యకాచరణలాక్షాపంకమొనసిననదియొ యుదితగంబును పెరసింపొందు గావునవిపులంబు గాఁబల్లవించినదియొ! తనగిరీశత్వమందఁజనఁ దోఁచు నభంబునంత పెంజెడలు వహించునదియొ! నానుభోగచరద్భుజంగభోగమణిసమంచితప్రభ నాక్రమించినదియొ! లేక ధనాధు గెలిచి త్రిలోకవిజయ! వాంఛపటు జెంచు దేవరివారి కోఁప! ఆఁపమునుండినదియొ నాఁడ దూఁతరణ! కిరణగరిగైరికంబున గ్గిరి వెలింగె॥ చ॥ తిరుముగ జైత్రయాత్ర చను జెంచినవన్ గనియా కుబ్యత్తున! రథ్యముల బాట్యమిచ్చి రవిసంజ్వలితార్కమణీపథానరింపరలనివారి సేసినవనభవ్యసుకాదివిహరంగమో క్తివె । భరియుతిసప్త దిక్కరి జపకాంతులవెల్లదనంబుఁ జూపుచున్॥ సీ॥ చిగురుఁజొంపములరంజిల్లని యలతోఁటు చెలుపపర్ణకు వేఁకసేయు నేమొ! విరిగల్వనిరుల చే వెలసెనికొల్లనిందు జంద్రజూటు మకేళిసల్పు నేమొ! సంతానసుమనామసనలూనెరికొనన దేవకన్యకలుప త్రింతు రేమొ! పువ్వు పుప్పొడి దుమ్ము పొదలెను ప్పొదలలో సిద్ధాంగనలెపుడు వసించునేమొ! తన రెబఱుబిల్వ దుమ్ము తనపలివటం! బ్రముధచర్యంకిపిచ్చపట్టులేమొ! యనుచుమారీచు జెలఁగి సంచటనచట! నభ్రసురభర్తవిహరించునవసరమున॥ సీ॥ చిమ్మచీకటి గ్రమ్ము క్రొమ్మానిగుమిసల్లిబిల్లి యాడెడు పందిళ్లనడుమ! వడిఁబాఱు నిరితేనెవాకలందు పెలవెంబడి ఘుంఘుమనుచు మ్రగమదనుతాలనోలు వ్రాంగుచిరవాదిసాదలలో గుంపు లునడు సురభ్పొన్నపొప్పొడిమూగ! మొలసిన లేఁజెప్మరల నెమ్మొగసుకమ్మబంగరుపూఁదోట పజ్జనపురు! మరకతనిబద్ధభూములమలయిరేవ! లుంగగాత్రిన్నయలచెన్నొసంగుపొగడమ్రానీడలంగు నోకఁకోనలోన!! పుష్పకవిమానమటు సాఁగిపోక నిలిచె॥ చ॥ నిలిచినఁ బట్టెరకంధరుఁడు నివ్వెఱగందియుఁ జేలనిచ్చటి న్నిలిచెను శక్తుఁడేయి శమనిల్వగదీనికి నిర్గమస్థలంబు! బులుగల వోటు చూడుఁడటఁబొండని మంత్రులఁ బంపవారలు కేలకులు సంచరించి పరికించియు హేతువుగానక య్యెడన్॥ మ॥ అల మారీచుఁడు దేవవింటెయిది యావిద్యుత్తుఁనింగానియు! న్మల వైమానికరింపదో యతము క్రోధోద్రేకమైసిల్వెనో! తెలియుండంచనునంత లోకపిటుపైదీప్తాస్యుఁడయిన బ్జుబైబలధుర్యుండగు నంది యందు గనియప్పొలస్త్యతోనిట్లనున్॥ చ॥ నిలిచెవిమానమంచురజనీచర నివ్వెఱగందనేల! యానెవ్వుని దేవితోహరుండు నేఁడు విహారము చేయుచున్నవాఁ । డలగరుడోరగామరవిభుచ్చరువాఁడు దురీడఁబోడనిం । దులకరు డెంచినీబలమునందెఁజేసి పోకతొలంగు నావుడున్॥ చ॥ పటపటపండ్లు గిటుకొని పఙ్క్తిముఖాసురభర్త పుష్పకం! బటు డిగి శంభుడెవ్వడ మహానను నిల్పెడు నంతవచ్చెనే! యిటఁ నునీశ్వరున్ని బువనిచ్చినయట్లు లగాఁ జెయించుద । త్తటమున నుండియా గ్గిరివతంసము క్రిందికి వచ్చి చెచ్చెరన్॥ క॥ ఉరుశూలముఁగొని రెండవ । హరునివలెనొదీప్తవిగ్రహము మీఱఁగవా । నరముఖమొందిననందిని!

(*) నందికేశ్వరుఁడు రావణునిశపియించుట. (*)

బరికించి దశాననుండు పకపకనగియెన్॥ గీ॥ ఇవ్విధంబున దనుఁ జూచి నవ్వుచున్న । యతివిమూఢుని దశకంఠుని బైఁ జూచి! యపరిశివుఁడైన నందీశుఁ డాగ్రహమువ । హించి కటకటమదరగా నిట్టులనియె॥ చ ॥ కపివదనుండనైన ననుఁ గన్గొని నీవవమానదృష్టితో నిపుడు హసించి చావుఁ గదయాదృశవక్త్రముఖుల్ న్నఖాయుధుల్ । కవులికసీకులంబడపగల్గె దరంతటఁ గండ్లఁ గర్వమున్ । దపమున బుట్టుబెట్టిద ముతానె యడంగెడు రాక్షసాధమా॥ శా॥ శాపోక్తుల్ చరింపకున్న నెదిరించన్ రాదె మొంతేనినిం! దాపారయ దిమ్మున్నగా మృతుఁడ వైనావిట్టి పీనుంగుపై । నేవుంబూపగ నర్హమా నెయిది గాకీ చేయు పాపంబు చే! నాపద్వార్ధిమునింగ

పోవగలవే గాయింకనిన్నోంచగ ॥క॥ అనియానందిశపియించిన। వినియానందించిసురలువిరులుగురిసిరి। వ్వినువీధిదేవదుందుభు। లును మురసెక్ బొసెసుఖులోకములెల్లన్ ॥ఉ॥ అంతదశాననుండు సుమదాంధుమగావునశప్తుడయ్యు। నొక్కింతయు జింతలేకమరిహెచ్చువధీషణరోషవహ్నినే। త్రాంతరశోణకొంతులుబయల్పఱుపంగలరౌతశైలరా। డంతికవర్తియైపలి కెనగ్రమునన్ సలుచున్నవందితో ॥ఉ॥ వెకులు పేర్మిలనిచ్చిననుబేర్మిలవేనీపశుబుద్ధిమాటలం। దక్కనెవకక్కగా నెదిరిదన్ను లెఱుంగవటుంపుపుప్పకం। బిక్కడనాగిమీఁదపదిభుడికసు ఖంబుననుండు గానిలే। యొక్కనవెండికొండనదిదమే బెకలించిరజం

—— (*) రావణుడు వెండికొండనెత్తగా శివుండు పాదాంగుష్ఠము చేదాసినదని మాట. (*) ——

[illegible] ॥ఉ॥ అదురా [illegible] గ్రహంబునోరయనుదగ్రవిగ్రహంబుతో సమ్మహోగ్రావంబు [illegible] చుట్టుగనుపట్టునెఱిశిరియొంబదఘట్టనంబుగావించిగిర్యా [illegible] విశంతికరంబులుసారిచి హుంకరించి [illegible] దండంబులోఁదొంటితో నొరయని [illegible] నిజదంతసంఘర్షణంబున దిగ్గజంబులు [illegible] ంబులు తెనపైనురువ [illegible] చూడగొప్ప [illegible] నలగిపడగలవిసిసమసినదదగ్రజాగ్రన్మణులు [illegible] ంగునగనిజడువునందము గొగిలిం [illegible] దెబ్బనంగూలనెత్తంబుపట్టులబొర్లిగిం [illegible] చాలించియున్నెడవునన్ సలువలేక వెల్పుకలువ [illegible] చెమరింతగులుకుగుబ్బలువులకింపనెన్నొనక్క [illegible] స్తంభంబు లూనగొనితద్రయంబునం జెంగటిపిమా [illegible] వీరభటులునిరువంకె [illegible] చండీకేశ్వరప్రముఖమహాప్రమథగణేశ్వరులు శిరశరాసనాట్టీస [illegible] సర్వజ్ఞుఁడయ్యును జ్ఞవడయాటకై యాతనియ [illegible] పరమేశ్వర క్రీడోచితమణిఖచితసౌధప్రాకారగృహాళు [illegible] మ్రోంపసహింపరాని దరంబునంగరంబు బిసికికొను చుబద [illegible] రుద్రకన్యకలనన్యశరణ్యలై దైన్యంబునొందనరవిందబాంధ [illegible] హాహాకారంబులతో బట్టబయలనిలిచి చూచుటకు బెట్టులికి [illegible] బెట్టిదంబుగావింపగట్టువిల్లువట్టినదిట్టమెట్టుపట్టు [illegible] సర్వతలంబులు నూల్కొలంబులై పొడవడంగ బెదపెదగఁడొ [illegible] పాతాళ బులోతుగను [illegible] నిర్గతపేలమణిగణ [illegible] ప్రముఖభాసురకుసుమవిస్ఫురణపరాగవిసరం [illegible] వ్యావసరంబున ॥ఉ॥ అసురాధీశకరావధూత [illegible] సెమ్మగ్గుందనువిద్యుమాన్ వడరనాఁదో [illegible] ఇప్పద్ధంబున ॥ఉ॥ బంగరుతళుకుచెకుకులను బం [illegible] లింగమఖంబొసఁగినచెలింకి వ్రగిఁట [illegible] శంభుండద్రికుమారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వ [illegible] ॥క॥ అనితలకెంచేంచేతనగవా। ననముసందగనంతుడాస [illegible] ॥గీ॥ ఇటులనదపుర భుజశార్య [illegible] బెత్తు। కొనసమర్థతలేక [illegible] ॥ఉ॥ [illegible]

ల్లంజు। కర్కులలన్ దీవిపెల్లగిల్లసురలాకంపింపనంభోనిధుల్। గలఁగన్ దిక్తటులొడ్డగిల్లఁబడినోళ్ళం బెట్టువాపోవఁగన్॥క॥ తల
చిరిమనుజులకాండ। ప్రళయంబిదియనుచుఁ దిగులుపడిరి మరేంద్రాదులు యక్షసిద్ధసాధ్యులు। కలఁగిరితొలఁగిరి పదంబు గ్రహ
రాణ్ముఖ్యుల్॥శా॥ ఈరీతిన్ జగముల్ దలంకఁగను వేయేండ్లార్తుడై కూయఁగా। నారంతన్ విభుదైన్యపాటుఁ గని దైత్యేశుండు కన్సి
రుమున్నిరయి పారఁగ నేమి సేతుమనుచున్ నిర్విణ్ణతం జెందినన్। మ్మారీచాదికులాతనిం గనియ సామాన్యత్రిబోధంబునన్॥గీ॥ పలి
కిరవధారుదయి తేయపట్టభద్ర। భద్రగజచర్మధారిపై భక్తియుంచి। యాంచితోక్తులనతని నుతించితేని। యీనిరోధంబునెడవాపు
నీక్షణమున॥ క॥ హరుఁడున్నతకరుణానిధి। శరణన్నఁ బరిగ్రహించు జగతిన తనికిం। బురుడున్న చేయజకినకా। బరులెన్నఁగ లేరుత
త్ప్రభావంబనినన్॥ శా॥ ఆపన్నుండగు పంక్తికంఠుఁడదియానంచున్ ఎలాప్రేక్షణ। శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునం జేం
తించుచున్ వేదవిద్యాపాండిత్యము సర్వశాస్త్రకుశలత్వంబున్ మహాసాహితీ। నైపుణ్యంబును గానవింశతియు నెన్ గంగోర్ధ్వ
తుంగార్భటిన్॥శా॥ అస్తోత్రంబును కామనోద్రజణీమకాధ్యానాట్టికాయిన్నర్వదుం। డస్తోక ప్రియమావహించి పెనుద్రేలావేశ్మసై
నై త్రిరన్। హస్తంబుల్ వెకలంగ బాపికొనిదయిత్యస్వామి పౌలస్త్యుల। స్వస్థప్రాంజలియైనుతింపదొడగెన్ గంభీరవాగ్గుంభనన్॥
దండ॥ జయ జయ శంభో సాధువశంకర। జయ జయ రిపుభటచయనాశంకర। శరణు నిరంజన భక్తజనరంజన। శరణు ప్రభంజన జగద
వభంజన। పాహి పురాహవబంధురవిక్రమ। పాహి యవిద్యాపంకరవిక్రమ। యచ్చుగనిను దెలియ వృతోలి చదువులు మెచ్చినిని
త్తువు మెంగు పదవులు నీకెవ్వరిపైని లువదు కోపము। లోకుల కెంచఁ దెలుప్రదు ప్రతాపము। పరుదుసజ్జనుఁడను భావవిశేషము। బో
రెడుదు నీమదిఁ బూర్ణామోదం। బభవు నిభవు నిన్ను మితిదయాపరు। నభిమతియింప బ్రహ్మాదులు నోపరు। అలుఁడనుదాంధుఁడఁగ
లుషోత్కృష్టుఁడఁ। జలచిత్తుఁడఁగడు జడుఁడ నికృష్టుఁడ। నేమి మంచి బాగడఁగ నెంతటి వాఁడను। స్వామి మమ్మతి శరణాపన్నుండను। నీ
దాసుఁడనీకనేమి ముల్లెచకు। నాదుర్వృత్తిము నంబున నుంచకు। మెనుగక చేసితి నిశ్చిడపచారము। శరణన్న నుగ్జసత పెవిచారి ము
వలసితిని సేవకుల మహత్త్వము। తెలిసితిని యిన్నేడి దేవర సత్త్వము। నీకను డెరచిన నైగడు బెజకములు। నీకనుమూసిన నిలువవుజగ
ములు। యిట్టినీకు సరి యేనని పెచ్చితి। బొట్టిక్రొవ్వున ననపొగడగ వచ్చితి। నాగుణమెంచకు నను చాటింప్రము। నీగుణ దెంచవసేవా
లింపుము॥చ॥ అనితనుప్రస్తుతించినదశాననుఁ జూచిపురారి నవ్వుచున్। దనుజవరేణ్య నీస్తుతికిఁ దయ మెచ్చితి ధైర్యశాలివక్షు। దను
నుతియిచ్చితిం జనుప్రసిద్ధంబగుచోటికి నీభుజాబలం। బనితరసాధ్యమంచు విని యారయ నెప్పటికిం తెలియన్॥గీ॥ మక్షపాదాంగుష్ఠ
పరిపీడ్యమాన రిజక। పర్వతముక్రిందఁ జిక్కుపడినయప్పుడు। జగములద్రువవి రావంబు సలిపితందు। వలన రావణుఁడనుపేరువెల
యమునిన॥ఉ॥ ఆదశకంఠుఁడీశ్వరుని కానతుఁడై శివనన్ను బ్రోవనా। హాదముగాగ్ర నేనియుసుమంతఁ గొణంతయ లేని యాయపన్
నీదగు చంద్రహాసమును నెమ్మినొసంగుమటన్న శంభుఁడు। కైకొదువయిచ్చిపింపుమటన ఖండశరాయువునిచ్చి యిట్లనున్॥మ॥ దితిజార్థి
శ్వర నీవుకోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువున్ సేకునిచ్చితినిక్రొవ్వున నీతఁ జేకొనకదుస్సీలుండవై నుంచునా। దృఢివొందించితి నేనిమావని
ముమ్ము మేబేరం బొమ్మన్నచో। నతఁడాశూలికి మ్రొక్కివీడ్కొనివిమానారూఢుఁడై యుబ్బుచున్॥క॥ తనపరివారము గొల్వఁ
గ। జనియెన్ రజతాద్రికిగ్గి స్వచ్ఛందగతిన్। మనుజేశ్వర యనికుంభజుఁ। డినకులునకు దెల్పి మఱియు నిట్లని పలికెన్॥మ॥ ఇనవంశో
త్తమ వింటె పంక్తివదనుండిలా మకైలాసవా। సునిచే మన్ననగాంచి పొంగుచు భ్రమంతుండాదియై నైనికుల్। తనుఁ గొల్వం జని
హేమకూట హిమవత్ప్రాంతంబులన్ గంధమాదన నీలాచల పారియాత్రములయందం గ్రీడసల్పెన్ కరవహన్॥మఱియు॥సీ॥ విరియుం
చునొక వేళ జంబూనదీతీర సౌవర్ణవాలూకాస్థలములందు। విహరించు నొకపూట పెల్పురాతోటల బొదలుఁగొజ్జగిపూవుపొదల
యందు। క్రీడించునొకపట్ల కేసరశ్వేతాంజనాద్యద్రిరాడధిత్యకలయందు। నలరునొక్కెడ కేళినగుణోదమానసప్రముఖదివ్యస
రోవరములందు। వెన్నెలవులందు మెలఁగెడు నమరఖచర। యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స। రోభుజంగాదికులు మహాత్రాసమొంది
తనుఁగనుంగొని పాఱ నద్దశముఖుండు॥సీ॥ పట్టణంబన రాదు కట్టాయితంబుగా నన్నైమట్టుడి చేసి చుట్టివిడియు। బలవంతుఁడన రాదు
బలియుండై యెంతదవ్వులనున్న వడి నేగి గెలిచివచ్చు। సురజాతియన రాదు కరమల్గి యొటుజన్న జననీక శస్త్రాస్త్రసమితి నొంచు। ధ
రణీశుఁడన రాదు తనకు నోడినన్న దాక నీరసమున వీఁకజాపుఁ। బాయపు నెలంతయన రాదు పాపమునకు। భయపడక నెట్టులయిన
నుబట్టికలయు నర్హవస్తువులటఁ గలవనరాదు। దుడుకుమయి జొచ్చికొని తెచ్చు దుష్టుడతడు॥వ॥ ఇచ్చెలువు నందనయిచ్చకువచ్చిన

——(*) వేదవతినిజూచి దశముఖుండు మోహించుట. (*)——

హెమ్ప వనచ్చటచ్చట నచ్చపలుండు నిచ్చలు మెలంగుచునొక్కనాఁడు హిమవత్పర్వతంబున కును త్తరదిగ్భాగంబున నొక్కసుంద
రోద్యానంబు సందర్శించి యచ్చట॥సీ॥ ఘనమండలము నుధాకరమండలము నిండు నటుల మోమున జటాచ్ఛటలు నెఱయ। వలజకా
వలు చిక్కువలనొప్పమృదువల్కలంబునగుచవలీకుచంబులొరయ। దెల్పుకుచూపుల సెటికిగెలిచికయికొని యానోనా గ్రిందక్కపాజి
నంబు వెలయ। నఖపాళి దెడగు మాన్పడు మంచు నుడులు దైవాళిలె వాస్ఫటికావళిష్ట మాకదగ। గప్పుసుమ రజంబు దొరసిన కల్పలతక
బ్రాపుగవిభూతి చేతమయి దీగ వెలుగ। నొంటిగిరికన్యవలె నొప్ప నున్నతపసికన్నొకర్తె జాటలా రాక్షసుడు॥గీ॥ చూచి

యాచెల్వ చెల్వంబులో చనము! కబ్బుసంబున గాంతు నుబ్బున! బుష్పకము డిగ్గి సరభసంబున దవ! శ్రీగమనసత్వరతి
కేనవ జ్జీవను ఖుడు!!సీ!! నీకులంబెయ్యది నీనామమేమందు లెవ్వాని దానవు వనంబు కలిగెలే ఈ యంబు కానపాల్ గావిం
చియేలకృశించెదే యిు గురుబోడి!! స్త్రీపాప్రా నాథుడు నిను నేలు భాగ్యమెవ్వారికి గల్గనెంచెన్నలాడి! యేతపంబొనరించి యీచె
ల్వారంటి నోయింక తపంబేల యొనరయున! కాక చెందినసేసి లాడువ చిత్తమును వెండియు శాగాంచుననితలంచి! చూపఱుల
యిచ్చె వేమాఱు తాపముంచె! చేమినీచక్కెలెత్తిగింప వేల తాంగి! యసివిగసుబ్బచన్నులకునీ సత్తి పెన్నెగులు ప్వరిపికిజ్! సిబటువుంబి
యుంచులకు నీవల! పాయప్పు కల్గికెంతిరో! యీబసుమంబు కబ్బరి మెయిగాటి వేణి యుపట్ట చీరలే! యీ బిసిసైన పల్కుల ముళిత
పమిష్టమనోజభోగమే!సీ!!అణుమధ్యనీ మాధ్యమణి మంబువహించు వాహీకటిని కటిన హిమ గాంచు!గిరపుచనీకుచగిరు లొందు
గరిమంబునలినాక్షినీ తెప్పలలరులఖిమ!ఘనవేణిసి వేణిమనుఘన శ్రీవా ప్రిపతివనీ మయి ప్రకాశాప్యత కు నెరపు!నంగననీభర్తయు
ఖిలేశ తరుడగు జలినీకువతుడగు జలుకువిల్తు! దెన్నివ యిు భవములగళ్గియు గురుబోడి! జెలతనము నసీతపం జేలజేయ! గాదవయెద
వినదిదియంచు మృదులభణితి! జెఫులకింపుడబంధువ్వ నేయు మనసా!క!!ఆ నెలత యుపప్పలుకులు! వీనుల కేడ జేసి వానిపిశ్రవసుతుగా

——(శ్రీ) వేదవతి తనతపోవృత్తాంతము రావణునికి దెల్పుట. (శ్రీ)——

దానెరిగి హీనుడనక యహీనతనాతిథ్యము సరిగి యిట్లనిపలికెన్!!మ!!దనుజాధిశ రసశకధ్వజుండను కుశధ్వజుండను మహాత్ముండమువొప్పనా! యా
నవేదంబు పఠించువేళను దయింబయి నేనువాపిోవంగా! ననుబ్రేమంబున జూచి వేదవతియన్నామంబుగా పెంచి పెంచిన తేజవ్వాన
ముప్పతిల్లుటయు జేజేలు మునుల్ రాజులున్!!క!!ననువలసియు ధీవణను మెఱంగని వేడెనహరికినిత్తు గానియొరునకి! వ్వాం తాపాజ్జీనీనని
యొవ్వనికి నయిననొసంగడు ప్రకచ్చిన వేళన్!!ఇవ్వఘంబున!!శా!!ప్రాతి ప్రశ్వాసము జెందియుండ దైత్యనంబాహాత్మ్యుడవ్వదంభుడన్
దయిత్వ్యంబొక్క డమువచ్చిను జ్ఞానకునింపా వేడియునన్నచూ! నత్యంతము దుర్బలాసి ఖడ్గమునని ద్రాపకత్తు ఖండించియు! హాత్యన్వా
మునశించెను దేసనియిల్లాలగ్నిసొచ్చె నావేళన్!!గీ!!తల్లియునుదండ్రియును జనమ్ముధనదయిభాగ్య! మునకు గతిగయ్యగలగకప్పూర్ణని
ష్ఠ! జనకునిప్రతిజ్ఞ గడ తేర్తునని తలంచి! వెన్నునిగురించి యిటతపము న్నదాన!!క!!కంటకినియిచ్చ టపంతలు! వింటవినాపూర్వక
థసవిస్తారమునన్! కొంత వియాతిథ్యముతడు!వ్వంటివిచటజనము గాత్మసి తృప్తమయెసెనన్!!చ!!తనకిదిదకెర సంచుఁబమదంబునప
జ్ఞ ముఖుంపుమీనకే!తుసిచిగురాకుబాకుమదిమ్మంతనచాళిమిమాకిపేరగా! జనియిందియేమి వెఱ్ఱియలజవ్వనముంబొలిపోవవి
వ్వడం! యనేకలకాలముందపసిచాపస్పునదాంచెదురవృద్ధకాంతవయి!!ఉ!!వెన్నునకిత్తునంచుబలు వేమరు చేకొనితం! డియాల్లుటన్!
గన్నులజూచియుణ్హరియె కావలెనంచుదపించెదూరంకే!కన్నరికంబుకా అడవిగాచినవన్నెలజేసిరంపుయోన్! సిన్నని మంం
చెసిజనకునికి గుదియించినవెఱ్ఱియయ్యెడన్!!మ!!హరితానేబలవంతుడయినను సుమీయయ్యోగ్నిరోధించియో! కరుడుగ్రాసిన
ధింపనష్టపడిదోర్గర్వంబు గాన్పించెనే! హరియన్నామముక ప్పకుంబెదయు నేలాయీవృథాభ్రాంతయిం! కతోయింకన్ననుబా
స్తుమేలగుయపస్త్రైజఃప్రభావాఢ్యుడన్!!చ!!అనవిని కగ్గముప్పిగుదటాకుల గొరెపు కేలుదోయిన! వ్వనజడళాక్షిమానసికొని వాని
ననాదరదృష్టిబూచి! యిటనటవివాదముల్విడువు శ్రీహరినేఘుడయినను దసల్పునెతగుబ్రహ్మవంశమునబుట్టియు మాఘగర్ల్గ
ముమానవక్తటా!!సీ!!అవ్వయంబులకెల్లనాదికారణభూతుడగుతాతగవినాతడతడెకాడె! జనమోముఖముఖాచారనాంధ
లంబులరసియచ్చు ప్రదాతయతడెకాడె!నీయందునాయందునిఖిలాత్మలందంతరాత్మయయికనునాత్మయతడెకాడె! సముడ
యుద్యదుష్టశిక్షయుశిష్టరక్షయుబ్రతియుగంబున సేయునతడెకాడె!యాగమాంవరసాస్యార్థమతడెకాడె! యన్నిజగములకధి
నాథుడతడెకాడె! యట్టిహరినెంచ నేరకహంకరించి! నిర్నిమిత్తంబునిందింపనీకుదగునె!!మ!!పలుకుల్వేయును నేలలెస్సవినుమా
పౌలస్త్యనామేనునా! యెలప్రాయుంబును నామనోగతులు నాయిచ్ఛాభిమానంబులా! జలరుద్ధారికిధారవోసినవిదుమాటంతు
ల్విసర్జించి పెద్దలువర్తించుపదంబునన్ మెలగుమత్ దయినంబెనోడయ్యెడన్!!గీ!!అనిపనికిమందునిలకభయంబుదొలక! గలకబి
ల్లికిదొలగురాచిలుకపగది! నావలికిబోవ జేటులయాపళికిని! నతసునిశరావల్లికిని దాళకసురకదిసి!!చ!!జెలిమన మోవిపానగము
చేవడ జేర్పకమోము మోమునం! బలుమఱు జెచ్చు ముద్దిడక బాహులతాపరిబద్ధు జేసిన! న్నలమియుగౌగలింపకరహస్యముగా
బహుబంధవయిుఖముల్! దెలుపక పోవనేల యని తెంపున వేణికబట్టి యీడ్చినన్!!చ!! కలకవాలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలియె
త్తివేగ్రియుడున్! మలచవు వేణివట్టనడుమందెగి చేతికిదునక చికెటనం! బులకళుకొందికయిక పిసుతుండిదిదీనితపఃప్రభావమం
చనవడియున్నన చ్చెలియు నివ్వళికింజనికోరిధమూరియై!! మ!! ప్రళయాగ్నిజ్వలితేక్షణప్రభలనప్పొలన్మ్య నింగాల్పునట్టులనీ
క్షించిదురాత్మనిన్నువు డెరుష్టుండంచుఁ జింతించియున్! డెలివిన్విశ్రవసుందలంచుకొనియాతిథ్యంబు గావించిమాట్పుటుకుల్ప
లికినిన్నింతయుంగలిగెనోర్వంగూడు నేయింకిటన్!!శా!! ఘోరస్ఫారమదీయజోపరహన క్రూరార్చులన్నీరుగా! నీరూపంబుద
హింపకోర్చితిదపోనిష్ఠార్థలోభంబుచే! నోరినీవిపుడంటుకొన్న మెయి నేనొల్లన్ జ్వలద్వహ్నిలో! నీ త్రైర్నిదినిమించుపూ
నికనుజన్మింతున్ ధరన్ గ్రమ్మరన్!!గీ!! అనిమహోగ్రతంబలికికోర్ధాగ్నితోడ! నచటయోగాగ్నియనుమండనటుల జేసి! యా

వ్యేదుటనిల్చి శ్రీహరినాత్మననిచి। యేవుసెడిదయిత్త్యుదునువిననిట్టులనియె॥ ఉ॥ ఏనునిజంబుగాహరిపయిన్ మదిఁగల్గినదాన నేని
నా। పైనలినాక్షుఁడాత్మయుడిపత్నిగఁజేకొనుమాటతథ్యమవు। నేనియయానిజత్వమునననిర్ధరబుట్టిదశాస్యుబుత్రమి। తాఁవిసుజయ
క్తిద్రుంచనైపమవ్యేదగాకవివహ్నిఁజొచ్చినన్॥ క॥ వేదవతిమాటనిజమగు। వేదమువలెననుచు మోవి సెవినువీధిమహా। మోదము
నగుసుమవర్షములాదిత్యులుగురిసిరఖ్యజవనీనాథా॥ గీ॥ యతిసుతయునట్లుగయికసిసుతకృతావ। మానపవమానజాజ్వల్యమా
నకోప। దహనసంయోగయోగాగ్నిదగ్ధయయిపి। దగ్ధతాస్నిగ్ధదైవయత్నంబుకతన॥ సీ॥ తనపద్మవాసీసీత్వను జాపవహించుక
దోయజాంతరమునదోల్తబుట్టె। నదెనీకుమిత్తినే యగుదెంచితినన్నగనిబజ్జిక ముఖమున కేకానబడియె। నతడు పెట్టియ బెట్టి వే
యించిననబ్ధికిబుత్రియాటచటదెల్పె। బహుళోర్మిశమునబయలుజేరిపి దేహరత్నగర్భాగర్భంత్నమయ్యె। జనకవినాయకుడు
యాగశాలగట్టి। చోటదున్నించనా గేటిసురసదొంచి। సీతయను నేరువహించి చెలువుగాంచి। పేర్మిశ్రీహరివగునిన్ను బెండ్లి
యాడె॥ గీ॥ శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ। వాహనాదులుమానియిట్టేవకుబము। ఖ్యాతిగైకొనమానచాకారమూని। నట్టి
నిన్నాశ్రయించుబట్టాభిరామ॥ క॥ సాకేతనగర రాజమె। వంకుంఠమునీ వెహారివై వహామా। కొక స్తనియోకవులా। నాకవు
లుయథార్థమిదిఘృణాగుణజలధీ॥ క॥ కృతయుగమున వేగవలీ। సతియయితపమొంది త్రేతజనకజయయితా। మతిదలచినటుల
పట్టిన। ప్రతియు నెరవేర్చెదప్రభావంబనదే॥ ఉ॥ నావిని రాముడద్భుతమునంగలశోద్భవుజూచియీసతి। బాలిఁ వణుడట్టుతొల్లి
యగిరాయిడిబెట్టె నెకోపి ఘమూర్తియయి। పావకులోఁ పంబడినహాలికగన్గొనిచేష్టదక్కనా। డావల నెందుబోయె దెలియ న్వల
యున్విని పింపుడంచ్రనన్॥ మ॥ అనిననం గ్రంపఁ గుంభజుండని యెరామా యెవ్వేడన్నియుం। గనిజేయున్నయినమాఘనతలో
కంబుల్ ప్రశంసింపన। జ్ఞునిచందంబున నాలకించెదవుపాఁ జ్ఞుల్నిచ్చలో జూపులం। గనునానందముసీవె కావున వినుర తృశ్చర్యలా మీద
టన్॥ గీ॥ అటుల వేదవతికన్యయవలశిఖలఁ జొచ్చి దుగ్గటజూచియచ్చోటవాసి। చపలుడప్పంక్తి ముఖుడు పుష్పకవిమాన। మెక్కి
కొనిధరామిదిరుగుచునొక్కనాడు॥ క॥ ఒకభానస్వాహాస్వరశు। వికవినిధాజ్యాహుతప్రవర్థి కీలా। ప్రకరానలధూమవ్యా। ప

——(*) మరుత్తునయజ్ఞశాలకు రావణుండు వచ్చియుద్ధము సేయుట. (*)——

కమగునొక సవనమంటపముగనుగొనియెన్॥ క॥ కనియెవ్వరిమఘమోక। న్గొనిరంమనిశుకునిసారణునిబనుపహసా। దనిపోయి తె
లిసి క్రమతి। వినిపించిరియిటులనుచు వింశతిభుజుతోన్॥ సీ॥ అవధారుజయరమాయత్తుడైనమరుత్తసత్వంసహాభర్తసనకర్త
యయశ్యేవనుజాడుగమహత్త్వశాలిసంవర్తకుండుగ్రతుప్రవర్తకుండు। బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యులగుచేల్పుమన్నవా
రివహించుకొన్నవారు పశ్యపాత్రివసిష్ఠకవృశికామలుపుణ్యభాజనంబులుశత్సభాజనములు। హయిమమణికాంతిదగుశాలయ
జ్ఞశాల। మెచ్చివాడుహరుండర్ధమిచ్చి పాడు। విప్రయోగంబు మునులచేసుప్రయోగ। మయినదసివారు తెలుపగానాలకించి॥ శా॥
ఆహా నామెరుటన్ మఖంబొకటిసేయంబూనెనేవెఱ్ఱియో। బాహాజన్ముడువిఘ్నసైదవదొభాగంబులెట్లందగా। నూహల్ చే
సికొమాశమీసురలటంచుగాఁ హానకీడనో। త్సాహశ్రీవహించియచ్చటకిదయిత స్వామియే తెంగన్॥ సీ॥ నమ్మియున్నను
గ్రంమిదొంమిసేయునటంచు నెమ్మిదూఫుసురాధినేతదాల్చె। నాకొన్నహరిథాకచేకొన్నవాడంచుకాకవయి ఖరిదండకరుడు
పూనె। మించివాకితదాక్రమించి మేమెంచునోయంచునంచవిధంబుగాంచె పరుణు డొండుచూడండుమూర్ఖుండుముపనటం
చుడొ డయయిగలిదాఱియుండెధనదు। డితరులాతురులయి జాతిహీనరూప। ధారులయి పాసిరంతనదశవఖుండు। దారు
ణాకారుడై మరుత్తక్షితీంద్రెగబ్బె నుటవచ్చినిలుచుండి యిట్టులనియె॥ క॥ ఓయిమరుత్తక్షితివర। నేయుదాపేక్షం జటికే తెంచితినా
తో యుద్ధము నన జేయుము। నీ యేటికి వెఱచితెని వెఱచితిననుమీ॥ మ॥ ననుసీ రాజులలీలజూజవలదన్న। సవ్వత్తోనమ్మరు। త్తనృపా
లాగ్రణిశత్రుకోటికులగోత్రపాభవాచారముల్। వినకేయుద్ధము సేయనెవ్వడవుసీవృత్తాంతమాద్యంతమున్। వినగాంక్షించె
దదెల్పునావుడుమరుద్విద్వేషిగర్వంబునన్॥ మ॥ వినుముర్వీశ్వర నేబుల స్త్యకులుడ న్వేధోవరోద్యత్ప్రతా। పనిరూఢుండదశా
స్యాముకుడమద్భ్రాతన్ ధనాధీశుము। న్నవిలో గెల్చివిమానమున్ గొనిత్రిలోకాతీత మాహాత్మ్యమొం। దిదినవాడన్ రణభిత్తు
యిమ్మావినపృథ్వీనాయకుండిట్లనున్॥ చ॥ అపురమరేమి నేమహిమలన్నను గెల్చితివన్నమాటవి। న్నవిశదమయ్యెనాయనదనం
బగువుప్పకమునహింపబితె। భళిభళియింటగెల్చికదడ శ్యాకరచ్ఛలగెల్వబోవలెన్। భువనములందుకీర్తియును బుద్ధము
దీపసమృద్ధిజెందదే॥ ఉ॥ ఇంతటిధర్మశాలినిజనెవ్వరెదొరొక్కనిగెల్చువారురే। మ్మంతప్రియయంబులింటులయినరణంబొనరింప
నేనె। న్నంతకుచెంతకుంబచుతుంతకు నేదగువాడనంచునం। తంతకురోసమీసు బెరయన్ ధరణీశుడు లేచివచ్చెన్॥ మ॥ శ
రచాపములు పూనిచవ జకవచ స్ఫారప్రభల్ భూనభో। గనమల్ నిండనజాండఖండసముద్యచ్చిజినిస్వన। స్ఫురణన్ రాజా
దశాస్యుపయిజనగనచ్చోట్లమైధారుణీ। శ్వరచూడామణిపోకుపోకుననిసంవర్తుండుదాతద్వనిన్॥ చ॥ పలికెకెంబళొంవ రేమిమ
తిభాసిలదీక్షవహించిశత్రుపైపలుగుటనాయమేమిదిమహా। క్రతువిఘ్నకవిఘ్నమైభాగులమూనశించునదశమఖుండమునాదు
ర్జయుడ్మేలవసితో। జలముపసంహరింపుపురుషత్వము నావినయమ్ముమరుత్తుడున్॥ శా॥ ఆసంవర్తుని మాటజేకొని పరత్యక్తాస్త్ర

కోదండుఁడై। యీసుఁడు రోషముజ్జగించి దనుజేంద్రుం డుపేక్షించినా। తోఁగఁగా త్రిమము సేయ నోపక మరుత్తుఁ డా డెందుఁడి యాటం। చూసన్న్ (దిగు) హాపభుల్ బములు మోత్రియం బెటుచాటించుచున్॥ ఉ॥ ఆమఖశాలజొచ్చి కుపితాత్ముఁడై మునికోటి ద్రుంచి యయాగపంములు పెల్లగించి పశుపక్షి హరించి ఘృతంబు పహ్నికుం। దంములడించి సోమలతలన డంచి యసోమ తనమంచు యాజకుం। డంమెయిబలగనొకఁ గతి సక్కడ బాసిచినేన్ బలంబుతోన్॥ క॥ హరిహయ ముఖ్యులు భయములు। గిరికొని శిఖికాక హంసకృకలాసగతుల్। ధరియించి యంమహాపద। ధరియించితి దీనా హితమాదలచిప్రియోక్తిన్॥ సీ॥ కన్నులీకలు చంద్రకములు గాఁ గను వేళ నెంబి గాబలర ఋరినెమికొనగ। దెదగాలము మనిర పెతాత్మకనధు క్షికలుగ గాజముడు గాకముసఁ కొనగ। బాలునీతును నేరు పదుచు నే స్వబలమో విహారంబును దధీశుడంచ కొనగ। దలవె డీవలెను ఒపదన వుబంగరుచా యదులకించదన రాజు తొండకొనగ।। ప్రీత్యంబుపద నుతమ మెలముకెదక। వరములజ్జంతువులకిచ్చి వారుసవన। భాగము ల్గొనిపోయిరి పార్థివుఁడుమ। ఖము నెంవేర్చె సంవర్తమౌనికరణ॥ చ॥ అతులపరాక్రమత్త భూవిభుని యాజ్ఞధరాస్థలిబాసి యార్చుచుం। బటుమహా భటుల్దిశలు ప్రబద్ధలు సేయనజేయు దెధరా। పిటుడుపరాక్రమోద్భటులపీక నెదుర్చుచు నోపమన్న చో। టదన గెల్పు గెల్పు డెల్పుచు దశాస్యుఁడు దింమరె భూమి యంతయున్॥ సీ॥ పరిపంధి వదత మఃపంకజన్యది భూవిభుం డైన దుష్యంత భూవిభుండు। వయిరి రాజ ప్రాణ వాయుభుజంగాధి రాజయిమించు గాధి రాజు। హరిశవుర్యఘటి తాఖిలారి వీర మృగాపహార ణాజిమృగయుఁడయి యలరు గయుఁడు। శత్రుహృచ్ఛేదన త్రుమచక్ర దీర్ఘురఘోష సురధుడయి క్రాలు సురధుఁ। డహితనుత చారుగౌరవుఁడ గుఖరూర। వుఁడు మొదలయిన నృప

——(❋) రావణుండు అనరణ్య మహారాజతో బోరుట. (❋)——

పుంగవులు మహోగ్రు। డవుద శాస్యునితో డబోరాడలేక। నోడితి మటంచు వచియించి రోహటించి॥ గీ॥ ఏమి దెలిపెద సింక శ్రీరామచంద్ర। యొక నృపుఁడయిన నెదిరింపనోపడయ్యె। రావణాసురుఁ డైన సరణ్య నృపవ। రేణ్యుఁ డొకరుండు దాకె నిర్భీతుఁడగుచు॥ ఉ॥ ఆ వివరంబు చెప్పెదద శాననుడిట్టుల నెల్లరాజులన్। లావుదొలంగఁ జేయుచు బల్వాన్వితుఁడై యొక నాడయోధ్యకె. తెవడి నేగు డెంచిపలుతెంమనరణ్య నృపాలుపేరికిన్। సిఫులప్రతాపము గణింతురె దికులశూరులందఱున్॥ క॥ అనుమాన మేల వెలచిన। ననమా యోడితి వటంచు నను మాటచులు। కుననమానవపతి చెవిసోఁర। ఘనమానము రోసమీసుగనబడి దనియెన్॥ ఉ॥ ఏలదురుక్తులాడెదను రేశ్వరమం మెదిరించి పోర గాజాలుదు వేని ద్వంద మునజకగ నిల్వమబిలుకమ్మ ర్చెన్। జేలతనంబుతో ఘనులు పెద్దతికంబు గణింమకొందురె। యాలములో పలం దెలియునందఱు బిరముల్ అంచు బల్కుచున్॥ సీ॥ పృథ్వీస్థలం బెల్ల బెల్లగింపక జాలు పెంపొందు రథములు పెక్కువేలు। ఘనగాత్రహిమనాకాశ మెత్తదుభంగి బెడగైన యేనుగుల్ పెక్కువేలు। చక్రవాళము నైననజకదాటెడు ధాటి బెరయు ఘోటకములు పెక్కువేలు। కల్పాంత భైరవాకారులై నూహులై బిరుదులందిన భటుల్ పెక్కువేలు। మికటవు వికదిక్కులబికటిల్ల। నొకమొగిదన్ను గొల్వగా నుకమీఱ। కదనమున కాయితంబై కదలిపోయె। రావణుని మీద మనయరణ్య నృపతి॥ క॥ ఆవిభుని సైన్యపతులకు। రావణుని సైనికులకు గ్రరణమయ్యె దిలోకివిస్మయావహోద్ధతి। దేవాసురయుద్ధమైన తెలుగు ననవధీపా॥ మ॥ దనుజుల్ నీలశిలోచ్చయోచ్చితపులుధ్యద్బాహులుగ్రాశనిధ్వను రౌకుల్వడి బిట్టిముట్టిభటమస్తంబుల్ రథాంగంబుల శ్వనికాయోధరి పార్శ్వముల్ కరటిహస్తంబుల్ పిదారింపను యాఁవసర ణ్యాధిపు సేనగాఢపుల రణ్యాన వలెన్ గూల్చినన్॥ సీ॥ పడగలు గొడుగులు పావడల్ వీచోపునొండొంటిపై వ్రాలియుండు నెడలు। తొడలును మెడలు చేతులు గాళ్లు వ్రేళ్లుపకలుడొకలొక ప్రోగుగన్న యెడలు। నరిములెంములు క్రొవ్వు నంజుడు మెదడు ప్రేవులు నెత్తురొకటై కలయునెడలు। హారకుండల కిరీటాంగుళీయక కంకణాంగదాదులు చూర్ణమైన యెడలు। బహువిధాయుధ శకలముల్ పడిన యెడలు। కలిగి పలలాశనోత్సవకారియగుచు। దనబలము నేలపాలైనయనికి జూచి। యలిగి యనరణ్య భూపాలుడవుడు గడచి॥ చ॥ కరమున విల్లుపూని లయకాలకృతాంతు నిలీలమవుర్వి టం। కరణ ముదితక్రిశ్రవధఘట్టన ముల్ ఘటియింపజేరు। త్వరమున సూతుఁడున్ నడుపన్నెదిరించినజూచి పక్షికంధరుఁడవరణ్య నింబెలుచనవ్వు చునీసు వహించి యిట్లనున్॥ గీ॥ ఆకలియు బప్పి గొన్న సరొదు లాహారింపనర సేన దెచ్చి యార్పించి పటుల। జటుల మహానుకవని శిఖిజ్వాలికలకు నిన్నొనగ వచ్చితే యన్నన్నృపుడు గినిసి॥ చ॥ దనుజుడు గిరీటముల్చదియ దాకన నేకశరంబు లేసి యార్చి నశత శాతబాణముల చేదశకంఠుము రాజునొంచియా। తనివి యింద్రుంచి సారథివధంబొనరించి హయాంగ ముల్గళించిన రథహీనుఁడయ్యొకదజేకొని శత్రుని మోదె మోపినన్॥ గీ॥ దండె తాడి ఘణిరీతిదశను ఖుండు। పుడమి కద్ధతిలంఘించి పిడుగుబోసు కలకుటకు జేతదిన్ను స్తంబు వ్రేయు। వాయుహతసాలలీల భూవరుఁడు గూలె॥ ఉ॥ అగ్గతి నేలగూలినధరాధిపుగన్ కొని సంక్తికంఠుఁడున్ బుగ్గిలనేక వెసీనగిబీరములాడితి విప్పుడింతలో। దగ్గతెనోటు మృత్యు వెచటన్ నను గెల్వగనెవ్వడో పుని। సిగ్గిటు దేసెనొ మనచించిననిద్దురి వస్తవచ్చునే॥ చ॥ అనితను దూలనాడినజనాగ్రణి కన్నులు విచ్చి దైత్యునిం। గనుగొనినన్నునీవిపుడు కాఱియ బెట్టిన నేమిమీదటన్। నినువధియించు నొకఁడు మహనీయ చరిత్రుఁడు మత్కులంబునన్। జననము నొంది నట్టి పరుషంబులు పల్కకు పొంమము రావణా॥ చ॥ పురుషుఁడు కర్మసంఘమున బొందు సుఖంబును దుఃఖమెవ్వలె। న్వారికివిరోధముల్సలుపు వారిదిదయు వశషంబుదీన

గా। తరతమహింసనేఁగనక దానము స్వాధ్యాయ నాదికర్మములె। వారసితినేఁ పలుకఁబోలిపోవక నట్లుగఁ గాకయుంచవలెన్॥ క॥ మించి నతమిఁ సురలు గురి। యుంచిరి మందారవృష్టి యుదినిజమని మోౕ। యుంచిరి పణవాదులునుతి। యుంచిరి యసరిన్యాన్నృపయుతివిభవం బుల్॥ క॥ అనిసహింపక చ్చేడు గహంకృతితో నటువంటి సత్త్వమే। కదని నినింత చేసెదుది గాంచయా వైరఘుమానవం నుజల్। గద గొని యి స్తగంబు వగుఁటఁ వడినొంచి జయుఁ బు. గాఁచిస। మ్మదము వహించియే గెనఁ మానికి నవ్వుచు రాముఁడిట్లనె॥ క॥ అరినో ర్వ్యజాలు వీరు బు। ధరనెక్కఁడఁ తేరొవి ధర్మము సెడెనో। నరపతుల శౌర్యధైర్య। స్ఫురణాటుల నేలగలిసి పోనమిటికిన్। వ॥ అనిపలి కియుంత నిలువక॥ మ॥ అకటా సూర్యశశాంక వంశ్యులగు బాహాశంభవుల్ నాచ్చి రో। స్వకరాస్త్రంబులు హానిఁ జెందె నెమనస్సంప న్నతల్ సుంతనే। యొకఁడైనన్ రిపునొంచకున్నకతమేమో హిన్నవింత య్యెడిన్। సకలస్తుత్యత పఃప్రభావధియా సందేహముల్ దీ ర్ఘవె॥ క॥ నావినిలో పాము దాని జీవిత నాయకుఁడు నగుచుక్షితికన్యాదృగ్। జీవఁ జీవహిదానన। దైవాత్మకుఁడైన రామచంద్రుని కని యెన్॥ మ॥ తన చేఁ ర్జితుఁడైన శాత్రవుఁదోర్దర్పంబుఁగీర్తించినన్। విని సంతోషము జెందు సట్టిఘనుఁడుగన్ విశ్వానసి శాగ్రణీ। హ ననంబోర్వక వాని యోటము లేసి వాలించ గాంక్షించె డెం। తనివర్ణించెదనీ గుణస్ఫురణ రామారాజచూడామణీ॥ క॥ ఆశ్రమమున

——(*) అగస్త్యమహర్షి కార్తవీర్యార్జునుని ప్రతాపము రామునకుఁ దెలుపుట. (*)——

ధరఁ దిరుగుచు। విశ్రవసుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా। ర్థశ్రవసాదులకోడిద। విశ్రుతకదలు గలవవియు వినుమని పలికెన్॥ శా॥ ఆ హాంసోన్నతవజ్ర సౌధరుచి సౌధాంబోధి దివ్యాపగో। ద్వాహోపక్రమసూచకోపరిచరత్పాంచస్వధగాంరమణీ। సావాప్రచ్ఛ నిస్స్రుతాంబుగణచచ్ఛవవుక్తికస్తోమమై। మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామంబొప్పు భూమీశ్వరా॥ శా॥ ఆపౌరిలర్జునచక్రవర్తి కృతవిన్యత్యక్షోణీభృత్కీరవా। గ్ధప్రత్యత్యుశశాంకమూర్తి నతదారిద్ర్యార్తి విచ్ఛేదనో। ద్ధప్రతిష్ఠప్రదయానువర్తి ద్విచతుర్దిగ్దంతిరా డ్డుంతకాఁ। తిప్రద్యోతితకీర్తియలు యెపుడున్ దేవేశ్వర స్ఫూర్తితోన్॥ సీ॥ అనవద్య బాహాసహస్రముల్దనచక్రభావమంతెయుబ ట్టబయలు నేయ। నణిమాది విభవంబులల్లదత్తాత్రేయగురుకృపదనుముంచుకొనుట దెలుప। సంతతోదార్యమష్టాదశద్వీపంబులే లె వితనకల్మినేరుపరుప। దక్షిణనాయకత్వమనేకసతులతో విహరించుతననేర్పు విస్తరింప। సార్వభౌమఁ లామ దైజగతియేలె। నప్రతీహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త। దానపావకకీలితానర్ఘదుర్గ। నార్జునుండగు కార్తవీర్యార్జునుండు॥ క॥ ఆ సార్వభౌముడమితవ। శాసంగతసార్వభౌమచందమున బహుస్త్రీసంయుతుడై యొకనా। డాసన్నసరిద్విలోకనాధృతిఁ జనియెన్। మ॥ చనివింధ్యా చలసార్వభౌముని కటాంచన్నర్మదా డీబా। గ్వదసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రియుధుండంగనా। జనతానేకవి ధాంగసంపదలతో సామ్యంబులౌ వస్తువు। ల్గనుగొంచున్ లతికూనలందొరసి వేడ్కల్బెంపెజైత్రుఁడై వలెన్॥ శా॥ తత్కాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణులు గొల్వను। ద్యత్కౌబేరవిమానమెక్కికొని యుద్ధాపేక్షరా సర్వభూ। భృత్కోటీరకటీర రత్నికరాభీలద్యుతిప్రస్ఫురత్పదకంజద్వయుఁడర్జునుండనెడి వార్తల్భూమిలో మించినన్॥ క॥ అతిరోషంబున మాహి। ష్మతికిం జని రావణుండు సరసిరిస్పృహావ। చ్ఛితినాయాంగతి మీయధిపతికిం దెల్పుడన సార్వభౌముని మంత్రుల్। అతనితో నిట్లనిరి॥ సీ॥ బలువేస డములపై బండ్లపై బ్రబలోత్తరపంక్తిపై ముందుగా బరువులేఁగ। దననువర్తనలీల దారుణాయుధరుచుల్దిలకింపసుభటమఖ్యులుస నంగ। రధికహాస్తిపకతో రంగికుల్వలకొనిమేడెమైకను చూపు మేరనడువ। జెంతలనెవ్వారిం జేరరానియ్యక బహుకంచుకులు బరా బరులు సేయ। సవ్యపల్యంకికారోహణములొనర్చి। రాణివాసంపుసతులు పార్శ్వముల గొలువ। భద్రగజమెక్కి మా రాజు పౌరిభవమున నస్మ దాతీరవని కేగినాఁడు నేఁడు॥ శా॥ నేడేవచ్చునో రేపె వచ్చునో వనిస్త్రీయుక్తిఁ గ్రీడించుచున్। రాడో రాజులచిత్తము ల్దెలియనేఁ తుఃకులాద్యత్తుమె। వ్వాఁడున్ మాపురిఁ జేరిసికరణిఁ గర్వస్ఫూర్తినిట్లాడఁగా। లేఁడు గ్రుడవతండు వచ్చిన నుబాలిన్ రంము ఘేలౌనసన్॥ శా॥ ఆచూటల్విని నవ్విపంక్తివదనుండవురఫు ఱుబూమె లే। లామీయేలికనా ప్రయాణకధ లెల్లన్వెన్నవాఁడైవధూ। స్తోమంబుం గొనిడాఁగ నేగెనభీతుం జేసిపోరాడునే। భూమినాౕవణుఁడందువారినగుచు న్వోవ్యెన్మదోద్రేకి

——(*) రావణుండు వింధ్యాద్రికేగుట. (*)——

యై॥ గీ॥ ఇటుల మహిష్మతిపురాధీశుఁ గాన। కసుర యుచ్చోటు వాసి సైన్యములడాసి। యలప్రహస్తుండు మొదలయిన యఖిలమం త్రపుంగవులు గొల్వనవ్వల బోయిబోయి॥ మ॥ అవలోకించె దశాననుండెదుట దివ్యస్త్రైణవీణారవ। శ్రవణోల్లాససరిసోన్నమత్ఫణఫణారత్నప్రభావాత్మభీ। తివిభావత్తటకుంభిఘీంకృతిఘటద్దివ్యద్గుహాంయాతమా। నవరార క్తజటాంశుకింశుకఘృణివ్వింధ్యాచలగ్రామణిన్॥ వ॥ కనియు కొంకఁచకటికీఁజకఁ నరిగిసుంగ గరుడ గంధర్వాది దేవతామిథునంబులఁ ధువనంబుల కుదగు పృథువనంబులలోఁదరలనియుంలకిరవగు తోరంపుటీరంపు గుంపుల బెంపుగను మవ్వంపుదివ్వెలవలెనిక్కటిల్లు గనగనని మణుల కై కెరలు మధుకరనికరంబుల గతుల తెమ్మెరలవలనఁ జలద బుహొందు నలరులయందుండియుఁ దొరుగు మరందధారాబృందం బువాఁకలంగలసి ప్రవహించు సెలయేటి నీటి తుంపురలం దొరసి మందగతులందిరుగు మందపవనంబులందారొగఁ యావటిం చుసాను చరద్భుజంగసంఘంబుల పూత్కారంబులం బెగడు వడి వడిని గుడంబరువులిడు తమపడుచుల జడుపు దీర్చుట కెదురు

వచ్చు తపసి పేదల కటితటీరమణీయతరవ్యాఘ్రచర్మాంబులడంబుగనితల్లడంబున గ్రేఁగ్గులుకు కన్నెలేళ్లు మేయుమొల్లంపుఁ బచ్చి కబకుమచ్చికలెచ్చరించు పచ్చరాగసులచెంగటంగనుతట్టునీలరత్నాకరంబులవిభాకదంబంబులంబు దనికురుఁబంబులనియుం దరుపరిప్రద్యోతితజ్యోతిర్లతావితానంబులు తటిల్లతాప్రతానంబనియు నెంచియాఁగాదని పన్నిదంబులు సరిచిపరతెంచిప రికించివృషభమైనాఁడినవారిం గేరడంబులాడుచెంచుమించుబోఁడుల కరాంచలశరాసనొన్ముక్తదురాసదశరాసారంబులం బగిలినవేణువులనుండి రాలుమెఱుంగుముత్తియంపు రాలుదందశూకాండంబులని ఖండింపం దివురుశిఖండిప్రకాండంబులవి స్ఫురింఛంబులనాప్పసాంద్రతర చంద్రికాద్యోతములింద్రచాపద్యుతులని చరించు రాయంచలచంచూపుటచరణారుణప్రభా స్ఫురణంబులంగాఁగలించు జేగురులతోఁగరంబుమీటగుకూడర్ఘూటంబులగ్రీడించుచు నప్పర్వతకంధరుండు॥ వ॥ అచలో పాంతమునంగనుంగొని యెదుంభంగభంగానిలా। భగ్నాశ్లేచరబాలికాతిలకభాకాప్రస్థలీఘర్మదం। బ్రచురస్నాతశర్మద స్ఫవమహీమాహ్యస్తనానాసరి। త్ప్రచయాంతర్మదనర్మదిజ్ఞలగళద్దంతావళోచ్చయుర్మదః॥ వ॥ కసికోయష్టికచక్రసారసబ కకౌంచాదీనానాఖగ। ధ్వనులస్వీనులుచందదూర్మిలుపితాఁ శ్రేవాఁస్త్గ్నులు। న్వజాతోత్పలసారసౌరభములన్నాసక్తదీ యానిలంబును మేనున్నఫలత్వమొందదితిభూతమూర్ధన్యుఁడుఁత్సాహియయి॥ క॥ అత్తటిం జేరబోయి వియత్తటినికిసాటియయిన దారాయనుచు। న్బోత్తుంగంబగుతటమున। హత్తివలెం సింపగఁబ్రస్తుమషలికెన్॥ చ॥ జలశకునాకులచ్ఛకులజాలవిలోలవిలో కనంబుల। జ్జలుకెఱిగించుచుంగమలవండచలత్తరలహంసిగాగరుచ్ఛలవసనాంచలంబుపగుబాయితకోకపాళిఁగప్పుచు। స్బలి యుఁడవైననీయెదుటనర్మదసాధ్వితెఱంగుపూనెడిన్॥ చ॥ తనవిమలోదకంబులసుధామధురత్వమునఁ ఫెనయుక్తమవు। తనసికతా తలంబునసితప్రభయందనునాశ్రయించుగా। ప్పవననవద్యశైత్యమునుబాల్పుగనన్నదితండ్రిపోలిక। నిల్గనియునడంచెఁగ్రింద నె కళంకముకర్గముకైతవంబునన్॥ మ॥ జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం। చలనోపద్రవధారుదకమాతీశంకావ్యాది కేతస్తతో। ఖలవాఃచ్ఛఘనప్రవాహయగులేవందోచుమూలన్యమి। జలజాస్తప్రతిబింబమొందెజనునేసంసర్గదోషంబిలన్॥ వ॥ అరుణాబ్జద్యుతినీముఖద్యుతులచేసత్యాప్నతోర్మిచ్ఛటా। గరిమన్నీకరపంక్తిశేశకునరేఖల్నియసశ్ఛాయచే। హరియింపంబడె

—— (*) రావణుఁడు లింగపూజ సేయుట. (*) ——

నందునిన్నుఁబోగడెన్ హంసాస్ఫటినార్ద్రిరా। ట్తనిరత్నమువింటివేయసురచంద్రాయన్న లేనవ్వునన్॥ చ॥ అవ్వుననిమంత్రి తోఁబలికియందఱుఁజూచియహస్కరుఁడునా। యవిరళకాంతికిన్ వెరచియింబరమధ్యగుఁడయ్యెఁజల్లనై। కువలయబంధువాలె గనుగొంటిరె యున్నది గ్రుంకియందరుం। బువులికగోసితెండుశివపూజకటంచుదశాస్యుఁడంచినన్॥ ఉ॥ స్వామిహసాదటంచుఁశు కసారణముఖ్యసమస్తసైనిక। గ్రామణులంమహానదికిరంగములుద్ధతిలావరింపగా। సామజపుంగవస్ఫురణస్నానములాడిడికూ లధారులై। యామహానియమన్యలసుమాపచనంబొనరించిరందఱున్॥ సీ॥ తొలుగకెందమ్ములుతుంమిపూలబ్బెంఁడపుష్పపొ న్నలుపొగడవిరులు। సన్నజాజులుసురపొన్నలుకలిగోండ్లుమల్లెలుసంపెంగల్మొల్లవిరులు। బొండుమల్లెలసోకములుమంకెసలు నందివర్ధనబులువీరవాడివిరులు। గోరంటలునుగొండగోగులుదేవకాంచనకుసుమములుఁగొజ్జగివిరులు। మాచిప్రియుగురువే రూమరువకంబు। దవనమునుగగ్గెరయుబిల్వదళములాది। యెనపూజార్హవస్తువులపుడుదెచ్చి। వంతులకుగొండపొడుగుగా పై చూటయును॥ వ॥ పరితోషించిశివార్చనాకుతుకసంబద్ధాత్ముడై లేచియా। శరమూర్తన్యుడునర్మదాతటినిలోనంగల్పపూర్వంబు గా। స్మరవైరిన్స్మరియించుచున్మవిలేన్మంత్రంబువేమాటుభం। గురనిష్ఠన్జయించివెల్వడివిడుంగుట్టిటినేసుంబున్॥ క॥ ఏడతమ నశుచియగునాక। సైకతమునబడిదసించిస్మారణప్రాప్త। బహుకాంచనమయలింగముఁ। జేకొనిప్రాణప్రతిష్ఠచేసిసునిష్ఠన్॥ సీ॥ ఆ వాహనమువృషబాధివాహనునకునాసన। బద్రిశదాసనునకు। నర్ఘ్యంబువిషధరానర్ఘ్యభూషణునకుఁబాద్యమాద్యమశక్షా వేమ్యావహునను। గలితావ్యతాభిషేకంబమృతాత్మునకంబరంబతులదిశాంబరునకు। యజ్ఞోపవీతంబుయజ్ఞాభియాతికిగంధంబుగంధ దమ్యగంధునకును। హారిదవలాక్షతలువంగరాక్షతునకు। నర్పణమొనర్చితత్సహప్రాభిధాన। ముమలనుబంత్యాక్షరిమంత్రమును చదు వవక। మునచునవద్రియమునవిరుల్పూజజేసె॥ గీ॥ అమ్మహాపూజకొనసాగినట్టులైన। సంగరంబునగెల్చునేశత్రునేనిఘ్నమొంది నవాడునవ్విధమునుత్త। చిత్తుడవుటగణింపకచేయిదోడగె॥ క॥ ఇరువదిచేతులశాంభవ। పరిపూజనసేయుచుఁ బండిపంక్తిమాఖుం డౌ। హరిహరహరహరహరహరఓం। హరయనిపదివోళ్ళబలుకునబరమద్రుభవన్॥ క॥ కదలనిగాత్రమాకిఁపుచుగ। వలదనిపద్మాసన మునశివానాదమునపై। జెవరనితలపులుజలము। గదురనిచూడ్కులునుబంక్తికంధరుఁ డేగన్॥ గీ॥ ఈవిధంబునఁవమహాశైవతిలక। మ లితనయమునినవ్యోటికెలనునుంచి। యుంచితప్రీతిఁబూజగావించుచుండెనంతనక్కడగాస్తవీర్యార్జునుండు। సీ॥ చిగురులుగల్లు చోఁజిగురులుపమకేలుచిగురులశక్తితోజెలమిసలుప। బువ్వలుగోయుచోఁబువ్వులదమనవ్వుఁ పువ్వులతెఱతోఁబొత్తుసేయ లతికలుసేరుచోఁలతికలుతమలేనూలతికలమృదురీతులనుబెనంగ। దేసియాల్వడయుచోఁదేనియల్లమమోవితేనెలరుచుఁబొం దికలఁజెంద। మాటలాడుదుఁబాడుచుమందమందగమలములఁగామినీమణుల్గలసిమెలసి। వనవిహారంబుగావింపదారగూ

డి। చలరేనవమన్మథుఁ లీలనర్జునుండు॥ మ॥ పరితస్రస్తలతాప్రతానము పృథక్పృథక్ప్రవాళచ్ఛదో|త్కరమారాన్నిపతత్సుమం
బు యుగపద్ధ్వాన్తక్షయంబంజనా|చరదిందీవరమగ్రతఃప్రవిచలచ్ఛాకానికాయంబునై। ధరణీనాథవధూవిహారములనుద్యానంబు
జాసీంబడెన్॥ అ. వ్రుష్టు॥ మ॥ శ్రమతోయార్ద్రకపోలమంసగళచందన్మాల్యయామ్లానగా। త్రమసహ్యాక్కృకంబుకంబలికమధ్యస్థాల
కంబానతా। స్యముదారోచ్ఛ్వసనాకులంబునగుస్వస్త్రీగణంబుతో హైహయుం|డవరియుక్తబలారియట్లరిగు రేవాంభోవి
హారస్పృహన్॥ గీ॥ ఆరిగిపచ్చి వాహినిరైనయంత|హతరంగిణీబాహుసహస్రమనను। గార్తవీర్యార్జునుండడ్డగట్టి శిము
ఖీసహస్రంబుతో జలక్రీడలాడె॥ లయగ్రాహి॥ హించుచువయస్యగ్రహించుచుదదంగములవంచుచుదరంగములముంచుచుజ
లంబుల్। పెంచుచునొకళ్ళొకరిఖించుచుసరోజములు|ద్రుంచుచుముఖాబ్జములనించుచుందొగిల్‌పాగ్రిఁ జించుచురథాంగులఁగలం
చుచుమరాళములఁగాంచుచుదమిన్బ్రొదుపనెంచుచుంబతింబాగ్రి। ద్రించుచుజలేభులకుగొంచుచుఖగాళిబెదరించుచు జలంగిరిహా
సించుచులతాంగుల్॥ సీ॥ సార్వభౌముని నొకర్తసతిపద్మముల వైచి పద్మమూల్ వగుననిపరిహసించె|చక్రవర్తి నొకర్తుసకరటికవల
యంబులముంచియిపినీకుబోలుననియె। రాజుపైనొకతెకైరవిణీమధుధారమధుదారఁజిలికినర్మంబులాడె నర్జునుమేనొకర్త
యుతివచాహవల్లికలజుట్టియాచిక్యగరిమఁజెల్పె। గట్టునాయొకర్తెసహస్రకరుఁ మీదఁ। దఱుచుగాదొకర్తెనుశైవాలతమము
నించి। శలపనికియొక్కటియెయ ర్యుక్త బటంచు। విభుఁడుచిరునవ్వునవ్వనవ్వించెసఖుల॥ క॥ మాహిష్మత్యధినాయకు|బాహా
సేతువుఁజిక్కుపడి కరతోయా|వాహిని కడుసుడివడియెన్|సాహసిచేఁబట్టువడినసతిచందమునన్। మ॥ పతదభ్రంకషతీరభూ
మిరుహారామై పాగ్రిదుర్భవత్సైవమై|హతనాళీకమృణాళనాళయయుభితాంభశ్చవాగ్రిశమై|కృతవీర్యాత్మజబాహురోధము
నబైకి బొంగిరేవాసర। స్వతిపాగ్రిగ్వాధిచాయుతన్మటలెజ చత్తుంగభంగార్భటన్॥ మ॥ గిరివైరంబెగగోసిమత్తమారిమా
డ్కిన్ బాణునవ్యోముభూ|వరదోస్తంభవిజృంభముంగడచిపోవన్‌బల్మిలేకప్టైన|త్వరయయ్యుక్రమ్మువచ్చిపజ్జెముఖిక్షిప్తస్వర్ణ
లింగాప్చనా|స్ఫురితద్రవ్యములెల్లముంచుకొనియెంబ్రొగ్రిఢ్యుత్ప్రవాహోద్ధతిన్॥ వ॥ అనురోధించెన్పాలకుండతనిపైదండెత్తి
పోవ్నోటిభూ|జవలిచ్చానసచందదూర్గిసిరిసచ్ఛద్మంబునఁబలుకుచున్|వినకున్నన్నదిమంచిముంచెనోయనన్‌విఘ్నంబుపూజా
విధిన్। మొనయన్ దానవచంద్రుఁడస్ఫుతరసాంభోరాశియగ్నాత్ముడై॥ మ॥ చరమాంభోనిధిచెల్మిమేలయనుచుంజాలించిపూ
ర్వాంబుధిన్|దొరమెంబోయెదవో తరంగిణియుదెందుంగానమందున్మహే|శ్వరపూజానియమంబుమానకంద్యానంబునం జే
తమం|తమరుంబబ్బిప్రవాహకారణమదోద్రోనారయింబంచినన్॥ క॥ వారలలో జతురులుతక|సారణలభ్రిగతులగుచుజరమ
డిశకుద। త్రిశమునసరంబునామడ|దూరమునసవిసిరిమదవతుకలకలముల్॥ మ॥ వినిమకాంతలచెంతగన్గొనిసిరిపాగ్రివ్యటాల
కాలాంటము|ధ్వనినీలాలకవిస్తృతాళికనుదగ్రస్వాగపాహాసహ। ప్రసరుద్ధాభ్రిశత్రుసిబ్బదసంరక్తాంతనేత్రున్‌సుమో।
హనగాత్రుంగృవివ్యపుత్రుపలఖేలాయత్తచిత్తాబ్జుఁడున్॥ క॥ కనుగొనివ్వెఱపడిచ|య్యనముగిడిదశాస్యుఁజేరియంజలిబంధం|
బొనరించిపిలిచిదేవర|వినుడొకవింతయనియనిగివేగరులంతన్॥ మ॥ ఘనసాలోన్నతిగాంచినాడుమరుసింగారంబునన్‌మించి
నాఁడనదిన్‌స్వీయభుజాసహస్రములనాటోపించిబంధించినా। డునవీచాంబువిహారతత్పరతవాంద్రాండావిజృంభించినా|డు
నరగాగ్రిణియెవ్వఁడోయొకబవిష్ఠుండాసురగాగ్రిమణి॥ క॥ తనకరములవలెనివ్వా। హినితరగలుమించెనసైడియూసునగాబో|లున
తంబుగట్టువాడం|దునబదమరజనకతటిఁతూరువుట్టెన్॥ క॥ దేవరకంటెనుమించునొ। దేవరకుసమానుడవునొతెలియబడదు

(*) రావణుండు కార్తవీర్యార్జునుమీదికిదండెత్తిపోవుట. (*)

మే। పరకావిధుబోలిన|భూవరుగనియెలుగమనినబుద్ధిచలింపన్॥ మ॥ శివపూజానియమంబుమానితొనజేజేపెద్దమాహిష్మతీ|
ధవుడాతండుభళికనంబడెనుయుద్ధశ్రేణిమాతారత|వ్యాపిశేషంబులుగాని పింకుజనుదెండఁచున్‌వడిన్‌లేచిబా|నవయోధు
ప్రథదతివాహముకనానాసేవలున్‌గొల్వగన్॥ వ॥ కదలిమదాధికపదాతిపదాఘాతభూతధరాతలరాగపటలంబుతోఁగలసి
మలసిప్రతికూలమారుతంబులెదురుకొనసుకుగ్గొనకపత్నిమోన్నుఖుడైపర్తిముఖుండుతత్తటినీతటంబునఁజనిన॥ శా॥ రం
భోరాశతగీతనృత్యరసినిర్మగ్నాత్ముడైయాత్మదో। స్తంభస్తంభితనర్మదాహ్వయసరిత్కల్లోలజాలంబులో। గుంభద్భ్రు
వ్వలెగేళిసల్పుసృపముఖ్యున్‌దవ్వులంజూచిర। క్షాంబోరుత్ప్రతిమానవిశతిదృశుండైరావణుండిట్లనన్॥ శా॥ చేరంబో
వప్రధానులడ్డముయియాక్షేపించియుల్లైగగాఁ। మేరానివెటబోయెదెవ్వడిపు నెంమింగొంమల గూడినే। డీరాజున్నరహా
స్యమెన్నవిధియేమియన్నమీరాజుతో। బోరన్‌వచ్చితిరావణుండ బిలువంబొండాతనిన్‌జెచ్చెరన్॥ క॥ ఊరకపోవచూ
చిం। బోరకదశకంఠుఁడనినఘోరికృపాణ। స్ఫారప్రభలినుబొదువగ। వారలతనికసిరిథైర్యవైభవమెసగన్॥ క॥ సమ
రముఁకనుదునొప్పని। సమయంబునవచ్చిపిలుజనునేనీవా। త్రమనకతడేలయేమో। పమెరంమదిరింపంబంటుబలములన
ననన్॥ చ॥ వినిసహింపకద్దనుజవీరులమంత్రులురాజమంత్రులం। గినుకనెదిర్చిశస్త్రచయకేళికగాఢులజేసివాఁగొ। ట్టినభ
టకోటిభక్షణముసేయుచురక్తములానుచున్‌మదం। బునజలరేగియార్వనడిపోవహైహయసైనికాగ్రణుల్॥ మ॥ పటు బ

నారాచపరంపరల్గురిసి యుచుం బెట్టె బ్రహ్మాస్త్రాదిక స్వహాలక్ష్మీకించిన నాగబాణజనిత వహ్ని శస్త్రాస్త్ర ప్రత్యస్త్రంబులన్ బ్రకాశించి వేలకొలఁది చుట్టుకొనినఁ జూచి చుట్టు క్రమ్ముకొనుచుండె. గహనంబగ్ని సఖుండు గూల్చి క్రియ యుద్ధంబున సేనాధ్యక్షుల్ నిర్జించెన్. ఇవ్విధంబున హాళిహళ్యమానమై విశ్వసృజ జాగ్రణి చేఁబడు నస్త్రశస్త్రములు లక్షలకొలఁదిగఁ జూచి చనిక కుంభకర్ణుండు జూచి రాజు మందిరమునకుఁ బరుగెత్తెను. రాక్షసాధిపుఁడు బలిమిని సైన్యంబుఁ జెలఁగి కోపించి దండకాననమునకుఁ బోయె. అర్జునుఁడు రణమునందు మంత్రులనుఁ జెఱఁగొని భుజబలసంపదచే మాన్పెను. దోర్దండచలంబున సేనల రోషంబున జృంభించెను సకలదేశాధిపులు కలఁగిరి. గీ॥ సేనలు రాజులు పడుట చూచి మొఱలిడువారిఁ గాంచి విజయుండై నాఁడు పటుధైర్యమున జయించుటకుఁ బరాక్రమించినాఁడు. మించి రాఁడి ఘనపుఁడు పరాక్రమించినాఁడు. వ॥ అను మాటల్ విని గాఢప్రౌఢిమ నిగిడి రోషాగ్నిం బ్రవృద్ధుఁ బోనిచ్చి సధూమంబగు భ్రూకుటిస్ఫురణము మించె దంతఘట్టనంబున ననుపించె విస్ఫులింగములు పొక్కి లోచనంబుల జ్వాలలు జనియించె నృపుఁడంతట నన్యబలసన్నాహ సంరంభితుండై గీ॥ ఒదవ్ర ప్రగాఢమైన రోషము జృంభించి మిటుబల్కె ధరాధిపుఁ రోషమేల చేయు సనుచు సప రోధ కాంతలకుఁ బలుకుచున్న సెగల లోభంబులు నా సిరోఘంబు చేరి ఉ॥ భూషణములు సొమ్ములు దాల్చి తపటములఁ ధరియించి విశేషదివ్యభూషాదివస్త్రములఁ బసుపుఁ బూసికొని పెక్కు జెంపియుం గొప్ప సవరించి వేషమున కాంతనవ్వెఁ జ్యోతిలోఁ బ్రకాశించి దగుము లెస్సగ రావణుఁడు దీర్ఘ గరిమ గీ॥ ఆసమరాంగణంబుఁ జేరఁ బ్రవేశించె బలము తోడ గజారూఢుఁడై కలాగ్నికరోదయుఁడై రాక్షసబలము వెంబడి గదలి చనియె ఘోరమై వ॥ అతిఘోర ప్రతాపుండై ప్రహస్తు ధూమ్రాక్ష వీరులు ముందు నడువ బలపడి దిగ్విజయుఁడై దక్షిణమునకుఁ జనియె చలనము నొంది వేలుగుఁ బ్రశాంతాచల రాజశృంగము నా వెలసె తమోవల్లిఁ బాపి మైలపడి రోషజాఢియుండ సిరోచరుల్ గీ॥ వానిపాటు చూచి వడిగలవాని మెల్లమంటగల దానవులు మంత్రివర్యు శోకముచే సిరసెత్తి

——(*) కార్తవీర్యార్జున రావణులకు జరిగిన యుద్ధము. (*)——

వనోకలోకములకు విడనాడు పదతి పాఱుటయును॥ శా॥ సేనలన్ జేరుచు బాహుబలముచ నతిభూషా వృద్ధుఁడై దశాస్యుఁడు పాపక్రియల బుసకొట్టుచు కౌశిక్యం బారెను. భ్రాంతుఁడై సింహమువలె గర్జించు సింహంబుఁ బోలెను ప్రస్థానకర్తలై దశగ్రీవుండును దానవుల భేరీ మ్రోయింపుఁ డనఁ డా కాలముల॥ వ॥ ఇట్లు పూనిన కార్తవీర్యార్జున దానవులు దారుణ రణమున గజతురగ రథ పదాతి సేనలు ఘోరాడంబరంబున సమస్తంబు సంపూర్ణంబుగ వృద్ధిఁబొందెను భేరీనినాదంబుల మ్రోఁత మిన్నుముట్టె దండధరుండును భయంపడి ధ్వజంబుల రంగులమై చండప్రచండ చండీశ్వరయోధులు సమవేదాన దానవ సముద్రయోగులు ఖడ్గ తోమర ముసలాదుల నెదుర్కొని పెక్కుమందిని చంపుచు మొండెంబుల నెత్తురు గాఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ బలిభ్రమణంబుల జటిలమై చుట్టుకొని చెట్లు విరిచి సైనికులపై వైచుచు వెట్టగా వ్రేయుచు పడవేయుచుఁ దొలఁగి కొందఱు విఱిగి పరుగెత్తుచు దప్పించుకొను దిక్కులఁ దప్పించి పడుచుఁ బడిపోయినవారు రక్తంబున తడిసినవారు సుప్రసిద్ధులు సైనికులు శస్త్రాస్త్రంబులచేఁ బడి జీవితముల విడుచుచుఁ గజంబులు బ్రమ్మగ్గు నగ్గలికలతో నుగ్గాడుచు నాళీకాది పదవిన్యాసంబుల విస్తారంబుతో నొక్కరినొకరు మొగి యడుచు నొక్కరి నొకరు బలముచూపి తెలిసికొనుచుఁ దొడరి బలములను గూల్చి యొకరొకరిని దలపడి యుద్ధము సేయుచుండఁ బ్రతిమల్లులకుఁ బోయి యుద్ధసంగతు లడుగుచు నుప్పొంగి పొంగి యుప్పతిల్లుచు నుప్పొంగుచు వీరులకు దాపుతో నుద్ధాటంబున వైరులకుఁ బెట్టి యొండొరులను మ్రొక్కుచు మొండెముల గొట్టి పడఁబడఁ బ్రేలుచు మెడలు గట్టుచు మట్టుమీఱిన ఘట్టనలచే సకలభూతంబులు భయభ్రాంతులై హాహాకారంబులు సేయ నలుదెసలను బెట్టిదంపు సాదకుల నఱ్ఱొత్తుచు హుంకారంబులు సేయుచు హాహాకారంబున నేయుచు వ్రేల్చి బోరుమని యొక్కరొక్కరి నార్పుచు నొకరొకరి చేతులు పట్టుకొని సిబ్బితిపడి సిడిగొని వెనుకఁ ద్రోలుచు కొనుమని పోరు సలుపుచు నిశితశరములు బాహుబలంబులు సహాయముగఁ బరిభ్రమించుచు చెల్లుమనిన పెక్కుమంది నొడిసి దడదడ గాలిసర్పంబు వలెఁ జుట్టుకొని సేతువులఁ జెట్లు నడుమ గజాననంబులుగా మెట్టుచు భుజాస్త్రాలంబులచే వచరించుచు గర్జించుచు లక్షలకొలఁది చిందులు వేయుచు శివగణముల మెచ్చగఁ దద్దరిల్ల నంబుల చెట్లు తడవుగ దారుణయుద్ధంబు చేసిన సమయంబున॥ గీ॥ అలుకవహించి కార్తవీర్యార్జునుండు బాహుగర్వంబు గర్జించు సజ్జ మూకుఁ యొగి నేయఁ జేయునదియు నుండుచు కాలమేఘము నఖించ గనుపించు మించుబోలె॥ క॥ దనుజుఁడును కార్తవీర్యార్జునుఁడు నురమున గదబడిన గుండెలు సెదరఁ జేసె. చనిన దిశ తమకంబున సూర్యతేజముఁ గలిగిన పెద్దవెలుంగు ఇవ్విధంబున॥ ఉ॥ కొమ్ములు గ్రుమ్ములాడువ దఘోర వృషభములబలె పెక్కు బోరుచు నుమ్మను దేవేంద్రుఁడు తద్ది మహాగదవైచినఁ బడి కింకర్తవ్యతాకులుఁడై వరశక్తిచే గాసికపడక వింటికి పెట్టెను. రణమున నెగ్గి మార్చెఁ బడకంబు పడమింబడి పొత్తు చెప్పెఁ గడుఁ దెగడి చ॥ గరుడుఁడు సర్పముంబోలెఁ బ్రకటించి రావణుఁ రాజు దాసిమూఁకఁ గదిసి బిగట్టి వైచిన క్రిక్కిరిసి యంటు పాశనిబద్ధుఁ జేసెను. చనుబలము మా వలన్ గురియు సయిన్యములతో బురికొలుపంతన నుర్వర దయచూపక కట్టి భటులు ప్రహస్తముఖ్యాసుర రాజసయినికుల్॥ చ॥ ఇటువలె బట్టముట్టుకొని యొక్కఁడు కేగెను రాజనిల్వమెం ఘటిపనికై వనబము

వాలకవాని గ్రహింపగూడునే! లెటులనని నిద్రావిహీనమునద్ప్రభునగావిశేషనీ! పటులభుజమూలకరంబుల ... పక
రిస్థపోషమై॥ మ॥ అంకాలాభ్రములభ్రమణ బౌదుమ్రనట్ల గోర్జనుండ్రక్కలు। నక్తనవాహనమ్మాడిబాహ్రి ... తా
దిశస్త్రంబులే! సినవాంతండనియెల్ల జేవానిసినుస్సో రాస్సుదైవారమీ! దనవైవంగడునాల్చవిచ్చిచరాస్త్ర ... ॥
అస్త్రము॥ సీ॥ దశకంఠవర్ప వేదండకంఠీరవజ భుజమమ గాసివంటిజనాలు వాగడ! హోదసీమహారంబు భేదిల్ల సేనావాహ బుంజదూ
ర్వ ఘోషంబులెసగ। జంభారి మోర్లవచ్చు లచ్చుగణి కాంబుజాస్యలుదండలాస్యములుసలుప। ఫలముఖ్యోపాయనంబుల దీవన
లుసిచ్చి మొడనేడ బ్రాహ్మణులెదురుకొనగ। సఖిలశృంగారములుమంచు నాహ్మనగరి। మించి త్రైశ్వర్యము నటుపెంపు దీప్తి। చార
ణస్త్రీగణము త్యాలజల్లుచుండ। గోలుప్రనకునే గజనాథరుండజయుండు॥ గీ॥ ఏగపేరోలగమునదేవేంద్రవిభవ। మునసమునగంగవసి
యించి యెల్ల జనులు। వెలుగుపడదైత్యుదైతనాలవేయుబంచి శాంతిపురముప్రవేశించెనగ్గనుండు॥ క॥ కొట్టితినంబునసద్దలుబట్టిచె

(*) కార్తవీర్యార్జునుని చేఁబట్టుపడిన రావణుని పులస్త్యమహర్షి విడిపించుట. (*)

రంబెట్టినట్టి పాపంబున నే! దిట్టయిలువను బొబన్న దిట్టగ గోఁయనుండెనతడు। దీనముఖుండై॥ ఉ॥ అంతటగొన్నినాళ్ళకువిశ్వప్రసు
లంతయు దెల్పబవ్రుప్రస్ఫు! శాంతమలెన్నగా విని దయాబ్ధి పులస్త్యమహర్షి సంయమున్! చెంతలగొల్వచుండ్రుపుభుజే శెహధాత
విధానవర్ధరా! కాంతునివీటికేగెకుతుకంబెసగన్ మొగసాలనిల్చెన్॥ మ॥ జనపాలుంగని ద్వారపాలురుపులస్త్యబ్రహ్మవచ్చె
నా! డవిజ్ఞాపనమాచరించుటయునర్ఘ్యాద్యంచితద్రవ్యముల్! గొనిపాద్యగ్రహణమునంబురోధనంబువంగోతిస్సుని ద్వాపదాంబుయు।
చనిమాహాత్మ్యనికిమ్రొక్కి యర్ఘ్యగతిబూజసేసిభక్త్యన్నతిన్॥ శా॥ ధన్యంబున్సుగృహ్యంబుదబ్జు ... స్థానిసలిలంబ్బె ... ర్థిస్వ్యం
డనున్నతభద్రపీఠిదివెరయున్ప్రవృద్ధిమంబలెటుసక్ మాన్యంబయ్యెగులంబుకీర్తిలువెలసెన్ మాహిమ్నతీక్షసేసనా! బాణ్య...
వగొలిశైవిమ సుసంభావించి సేవించుటకా॥ ఉ॥ వీంతనమాభవత్పాదులువీరిలమత్యాలువీరుబాంధవుల్ వీరలువీరుసన్న...
వీరలునేనునునికుటుంబంబుగా! నీరుగవెంచినట్టి పనులెల్లను జేసెదమానతియ్యవే! కాంతుదకాగ్రగణ్యయనిగౌరవమొప్పడపిన్నకం
చిరన్॥ పంచచామర॥ పులస్త్యమౌనివంతసిల్లి భూతలేంద్రుతోననున్ భళిన్నృపాలసీప్రవిక్రమకీర్తి ... దలంప
నద్భుతంబులత్యుదాత్తభోగసంపదల్! నిలింపనాథునింబి యన్యనీకుసామ్యమున్నదే॥ చ॥ బలియుండు జిక్కుంబడియె ...
దొకవింతగాగనీ! బలమునుతింపనేల ప్రవిజ్ఞూడునిన్నెదిరించి కంఠములు। గలడె ...
బ్రతికినయట్లు యుద్ధనుబంధవిముక్తునిజేయవేడెదన్॥ క॥ జనపతి ... చినగనిగాపించుము ...
నిపశముఖువిడిచిప్రియంబునవాతనిసత్కరించె ... పోదులకున్॥ గీ॥ సత్కరించిదశాస్యునాపికపంబుగసమ్యాక ...
నధిపు నంచి పత్రముమారడించి ... బంక్తి ... పుబాసి చనియె॥ క॥ వసనెనసేసలముమ్మ ...
రుగవచ్చు మంత్రికోటులహర్షంబునవాదరించి దిశాదిచ్చి సప్రప్పక మెకిందనుజశేఖరుడచలన్॥ శా॥ ...
ముఅమబాంధుదైత్యపాలస్ఫటా! నపాకర్ణాభవాగ్నితేజముల నెవ్వానైనగ్రేడించుచున్! నిష్కారణ్యమునసాధారాజనులపా

(*) వాలి రావణాసురునిగర్వంబడంచి పరాభవించుట. (*)

నిండెవరాజేకరుడుం! కిష్కింధాపురికొక్కనాడువడిసేగెవాలితోబోరగన్॥ క॥ ఏగిపురద్వారంబు బిట్టాగ్గి ...
నవిని ... గుస్తెల! మూగికొంగగనబుట్టిటు! గాగలయూంబుసముల్లగర్జించుటయున్॥ క॥ అపరముబునియొ ...
డహదంబిదశముఖుంగనియె! మీరావణరవచ్చిన! కారణమెంతింగి. పుమనినగస్వమునననున్॥ క॥ వానివ ...
నగనాసకింపినమరకీడా! భీలతబూపగవచ్చితి! నాలస్యంబేలపనుపుముగచరయతనిన్॥ ఉ॥ నాసిని ...
నీవిదిమేమువెంటివే! రావణవాలితోడబవరంబొనరింపగనెవ్వడోపుబో! ...
తె! దీపరకాపనిందొడని యొందయుసొచ్చిరొనివెయుంగుమీ॥ చ॥ వనచరనాథునింటగొడరవచ్చి ...
జేప్రోవులయిగిరులకైవడినన్ను విమానవేంద్రనీ! పుంజనువాలిసోచవనుపులభరియింపగనోల్ల ...
తుపజ్ఞులధ్యానములాచరింపగన్॥ అనియుంతనిలుపక॥ సీ॥ మహీతమోగుణవేష్టవ్యమానోరు మందాన ...
మాలివాలి! మాయావిముఖదైత్యమాయాజనసాహసకేళీభీషణబాహకేలివాలి! పదఘట్టనోర్వ్య ...
గశతసన్తశయయలివాలి! వజ్రధ్వజోత్తాలవాలవిక్షేపణోత్పాతనక్రపాలివాలి! ...
రికయినబ్రతుకచ్చువొటు! కాముకహడదశసికయుద్ధంబువలెనన్ననిపుడెదక్షణాబ్ధికేగువానిన॥ క॥ ఆత్రాయుణ్ణ ... గోత్ర
శైలువింటిమిమునెయింక్రోతులవుదినం! చెత్తినమదమునదనుజకు! లోగ్నమడానుమడపి నోపదిగిగి॥ ఉ॥ ఆగఆప్పుడే
శంబున॥ సీ॥ అతులితాసంతపథశాంతిశాంతుడైధరణికిపగినమార్తాండుడనగ। సుత్తరదిశ ... వేదకరుపమ్సి ...
శగజేరినకాంచనాద్రియనగ। ననవరతాంబుసానాయాసమున దీరమాత్రమంచిన బాడబాగ్నియనగ। ఘరచరసాకి ...
గములతో గపిమాపుదాల్చిన మాన్యప్రతాపమనగ। దుర్నిరీక్షుగ్రభావంబుతోనుదగ్ర తనువుతోగిలికాథిలశరివా। వల్లి

తో శోభనముఖ వైభవంబుతోన। వంధ్యగతి సంధ్యవార్చునవ్వాలిగనియె॥ మ॥ కనిశాఖామృగమాత్రుగాదలచి రక్షస్స్వామి యి
య్యుగ్రప్రభ్రష్టుని శంకించి గ్రహింపనెంచి తనమంత్రులదవ్వులన్నిల్పి కిన్నానదానొక్కడ పువ్వకంబు డిదియందఁ సద్దుగాకుండ
నా ధ్యానబాధంబులు వెట్టుచుఁ జేను వైయుంతంత నే తేఁగన్॥ చ॥ పదములచప్పుడింత చెవిదాటినగన్నులువిచ్చి వాలికిన్నుద
లనె వానిగన్నోనినను గపటంబుప బొంచి పొంచి పట్టెదనని రావణుండును నిగిడెఁ వడివీని భుజాంతరంబులం బొదివి చతుఃపయోధు
లను ముంచెదనంచు జపించుచున్నెడఁ॥ మ॥ చరణాగ్రంబుల దిన్నగానదిమి పశ్చాద్భాగముం జేరియా శరుడున్న స్థమలోర జేసికో
నిహస్తంబుల్ పట్టింపబూనినఁ । హరిదంతి గ్రహించుచు పట్టు బలుండల్వాలిబల్ సందిటన్ । శిరము ద్రొక్కలుబాహుల జ్జులి
తికించెం జంఘసత్త్వంబునన్॥ ఉ॥ చక్కలజక్కగానదిమి బాహుశిరః ప్రముఖాఖిలాంగముల్ మిక్కిలినొవ్వజేయుచు నమేయ
బలంబున వాలి మింటికిన్ । గ్రక్కున సుద్ధమించెదనుఁ గ్నోని వేల్పులు సిద్ధసాధ్యుల్యా। మక్క మహాపరాక్రమ సముగ్రుడితండఃసంస్తు
తింపగన్॥ గీ॥ ఇట్టు సుద్ధమించిన యింద్రుని గారాబుపట్టి చిబువనాడిసి పట్టి పట్టుచు। పన్నగారిదారి బశ్చిమాంబుధి జేరి । నరుగ నంత
లోననద్భుతముగ॥ శా॥ ఆకాశంబున ఖగ సమగ్ర ప్రహస్తాద్యాసు రామాత్యులు। హ్వాకారి ప్రియసూతి వాలజనిత ప్రస్పగ్రజ. ఝూంఃలో
జేరికంబొవ్వగ దూలికల్ చెదరుగ్రీతన్ మేఘుల్వ్వచ్చిచీ। కాకైకపోయెదు జోకనొచ్చచని రాకంపింపసర్వాంగముల్॥ క॥ తోయద
ముంగొనిపోయెదు। వాయువశ లెవాలి పంక్తివదనుని టులగొం। పోయి వడిబశ్చిమాంబుధి। తోయములమునింగినియావ ధూర్వహ
మతియై॥ చ॥ ఇనవృగనప్ప యోధీఘతి యింపగలట్టి క్రియాల్ఘటించియు। త్తరజలరాశికిం జని యధావిధిస్నానము జేసి పంక్తికంధ
రునలవొకసందిటను దాల్చి యెతూగుపుర్వ వార్ధి జేరియం। దుదజపరిష్టతెల్లఁ యమోన్నతి దీతిచియివ్విధంబునన్॥ మ॥ కృతకృత్యుం
డయి యింద్రనందనుడు కిష్కింధాపురోద్యానప। ద్ధతి బ్రాకిం దివిభుజాంతరంబున మహాదైన్యంబుతో కేరిలున। దితిజాధీశ్వరునం
దు వైచి పగుచుం దేవారిహా యొప్పుడం। చలినిం బూడసవాసి యిట్లనుగవీ తాహాం క్రియావృద్ధత్యుండై॥ మ॥ తనువాద్యంతము జెమ్మరిం
పభయయ గాఢవ్యంబు గాల్పింపగ। న్ననలన్ బాప్పములాపసింపవడకుందోడ్తో బవర్తింపభో। నునసిట్టూర్పులు ముంచ లేచిదను జేం
ద్రుండంత తాగ్రమ్మరన్। జననంబొందినంచు నెంచి యానియెన్ శాఖామృగస్వామితో॥ వ॥ బలియుడవైనని వెనిర పాయాదయాధ్యుడవ
యినని వెని। శ్చలమతివయిననివెనిలసద్ధృతివెనను నెకొకసి। కిలనొకరుండు శాటియగు నెసురనాధకుమారసిన్ను నే। డెలిసితి నే
డుపక్క ముగదీఘ్రమదీయమదాంధకాదముల్॥ శా॥ కైలాసంబగలించి శంకరుని చేశిద్ధంబు బ్రాపించిది। క్కొన శ్రేణిగలంకి మిం
చినయంగ త్రాంతరాళంబునన్। దూలకబువ్వలెవేలజేశితివిసీదోశ్శక్తి మోఘ్రవృధా। స్థూలంబయ్యె మదీయశౌర్యవఖిల
స్తుత్యప్రభావోదయా॥ చ॥ గరుడుఁ రయంబు మానసము గాంచినవేగముచండమారుత। త్వరయు భవజ్జవంబునకయి ననుసా
టివస్సునే। సురగరుడోరగాసురులజూచితసీదృశబాహువిక్రమ । స్ఫురణ తెరుంగ సత్యమిది స్తోత్రముగాదు ప్లవంగపుంగవా॥
ఉ॥ అన్నవునీశ్వభానుసుతు నట్టులనేనును గూర్మితమ్ముడన్ । నన్నుగృహంగనుంగొనుము నాధనమంతయునీదనీవునే । నెన్న
టికిన్ని చెప్పఁ పహించి వెంయుండుదమన్న సింద్రజుం । డన్నరభోజితో డనవుడట్లనె సఖ్యము చేసి వేడుకన్॥ క॥ బాంధవ్యుడగునా
తనిగి । కిరాఖకుదోడుకొనిపోయి స్నేహమునజగ । ద్బాంధవసుతుఁ జూచినగతి । బంధురమతి జూచిమిగుం బహుమతి జే
సెన్॥ క॥ మానసము దారతనప్పట। మానసముపసియుఁ చిమిగులమైత్రియగనియ। య్యాసురపతి సత్కృతుడై। యాసురపతిసు
తుమవనుపన గెన్నపాలా॥ వ॥ అనిపలికి నాగస్త్యము శేఖరుండు రఘువీర శేఖరునకు వెండియు నిట్లనియె॥ మ॥ చతురంభోధు
లనైత్యముంచినభుజాశవుర్యధ్యువచ్చాసవిన్। హతుంగావించితినొక్కతూపునసమి తాత్రిమాత్యపుత్రంబుగా। గృహవీర్యా
త్మజుగ్రుంచినయిచిన త్రిలోకి వర్తితుఁ రేణుకాసుతునజ్జించితి వెంచశక్యమెవిధన్ ద్రోణీసుతాధీశ్వరా॥ క॥ వినుమవ్వాలి కథయి
ట్టుపలెద। ఇందుకిష్కింధ వెడలితనసహజముకం। బుమునుపటిపలెన్నపతుల నని నొంచు చుధరజరించు చునకాలమునన్॥

——(*) రావణునికి నారదసందర్శనంబగుట. (*)——

శా॥ సర్వాంగీణవిభూతి కాలతులుశరశ్చంద్రస్ఫుర చంద్రికా । నిర్వ్యాహంబుగనన్ జటలభుజగమాణిక్యచ్ఛటలసాటిగా। స
ర్వజ్ఞమ్మునసాల్కాలమురహించన్ మించు దేవర్షి యింకొర్వాణిస్తవనార్హకీర్తి యెదురైనన్ దయిత్యుడుప్పొంచున్॥ ఉ॥ దం
డముబెట్టి సేమమెకదా మునినీవే పరియయ్యావారికెం। దుండిపుడెంగ బోయెదరొయోచన లేమివిశేషమెద్దిం। బ్రహ్మాండమానం
దముసుకుం దెలియుంబడకుండునెసర్వము నన్ధరా । మండలనాధుగెలుదుమద్భుజశౌర్యము మెచవచ్చునే॥ వ॥ అనిదనుజతురవ
చనంచ నావిశారుదుండు నీరదపథంబున నసుపుష్పకంబు నిలుపుమని యమ్మింకియ తనితో నిట్లనియె॥ మ॥ యశమునం దేజము బాం
ధవప్రియము ధైర్యస్త్రైర్యముల్ గన్నని । కుశలంబే దలతున్ శుభంబెకదనీకున్ రాత్రి సాధీశయా । దృశశఘరాధ్యుండ వీవు
మానవులతో నేవేళం బోరాడగా గృశతంబా డెమదీక్క కొంకకచునేమియన్న వాక్రుచ్చెదన్ ॥ క॥ పిచ్చకపము బ్రహ్మాస్త్ర
ము। విచ్చలవిడినిగుదజ్ఞేశరువిధమింతెకదా। మచ్చరమునదనుజతిపై। దెచ్చునిపాలియింపనీఘదిదుగుటతెల్లన్॥ మ॥ అకటా
నిష్ఠుగుల్చు టోజమునిబాహాశక్తి నాయించుటో । సకలాదిత్యవినాసము ల్వరియఘటూశకున్నివారించుట్లో। వికటవ్యాధిజరా

వికారకృశులన్వి భ్రాంతులఁ మర్త్యులఁ। బ్రకటక్రోధముల జయించినవికారంబందరే మాదృశులు॥ క॥ సామజరాజకరదో
ర్మల్లశ్రీతో మాటాడి సిపారునటులదోశ్చఁ మనుజస్తోమము దారోగించి నిసం। గ్రామమునివాచరింపగావను గొన్నాఁ॥ మ॥ వరమ
జ్ఞాసను వేడినప్పుడును దేవశ్రేణులంగానినే। నరులన్వానరులఁ గణింపననవే నాయందు బెట్టితాత్ముల। బరివేధించుటమానిగో
ల నేవలసీనఁ బాతాళవాసులఘనా। ధరులఁ దయిత్యులు లేరె వారసదు లేదయి తేయవంశాగ్రణీ॥ వ॥ అనిమనుజహితార్థనై
రావణునకురసాతలజయోద్యోగంబునందు బుద్ధిపుట్టించియున్నలువపట్టియంతనిలువక॥ గీ॥ ఇదిహితంబుగనూహించియింక
మనుజ। కోటిపయిధాటిచూపక నేటినుండి। చనుముపాతాళవాసులసంహరింప। నీగెలువు గెల్పుగాదుతయిత్యేంద్రయాన॥
ఉ॥ నారదుమోముజూచి యెలనవ్వుచు [illegible] ఖాసురుండనుఁ। మీరుమనుష్యకోటులకు మేలుదలంచితిరేముమంచిదే। శూ
రులుభీకులంతొడరి శూరతజూపినశూరుడందురే। భూరిగుణాభిరామతసుబుద్ధిగణించినమానవచ్చునే॥ వ॥ బలిసద్మంబునకే
గిదోర్బలిశు [illegible] భద్గరముఁ మాన్చిర్చె। త్యులయావు [illegible] ఉదంచి భోగివరుల దూలించివత్తుఁరసా। తలయాత్రాసుమతి
ప్రదానమును సీంద్రాజిచ్చి తెయున్నసం। దులకానందము బొందిపద్మజుసీపుత్రుండిట్లనుఁ గ్రమ్మఱఁ॥ మ॥ అలవుప్పొంగరసా
తలాధిపుల బాహాటోపముల్మాన్పగా। నలతేనిందాలుదోర్త్రసంయమనితో [illegible] నీరాకరుం। మలికంజెందిజమంద [illegible]
రోగించిన సమర్థంబు బానచ్చటం। కలుగు [illegible] తనిం జయించి [illegible] నామెచ్చుఁ॥ ఉ॥ దేవమునీంద్ర మంచియుపదేశ
మొసంగితిరంతకాదిది। గ్గనతలఁ దురంబునను గెల్వ బ్రతిజ్ఞయొనర్చినాడు మా। న్నావిధమెచ్చరింపహితమవ్యాజయింతును వశ్య
మాతనిఁ। దీవనలిచ్చి మీరిపుడతిప్రమదంబున వీడుకొల్పుటఁ॥ క॥ పనివిని మోదనని నారద। మునికిన్వినయోక్తి యుక్తి మొక్కి దశా
స్యుండు సుమతిగా నిజముగెల్వలగ। జని యెచ్చలకలకలంబు చదలంబాదలఁ। ఉ॥ నారదుడంతనిట్లనిమనంబున నెంచె దశాస్యుడెంత

—— (*) రావణుండు యమునిసంయమనీపురిపై దండెత్తుట. (*) ——

యుం। గ్రూరుడు మాడు లోకములకున్నతసేయగబూనుకొన్నవా। డీరసమెక్కుడంతకుడునింతడనంతటిరిత్తవోవునే। పేలు
పోరుపోరుగనివేడ్క యొనర్చెవదన్నదో యిక॥ చ॥ యమునికిదానిపెద్దయము [illegible] మొందక రావణుండు సం। యమునకి
భోయెంకనెటులయిననుమంచిదిమర్త్యకోటిబన్నముగడతేఱెనింతటగ నారిలివేల్పులమీదజూపుపె। క్రమమదిమేలుగాదయి
నన్గ్రామమెచ్చకపోవవచ్చునే॥ ఉ॥ ఇచ్చటదామసింపదగదిప్పుడెయాతనికవ్విధంబు। వాక్రుచ్చెదనంచునారదుడు గొబ్బునసంయ
మనీమహాపురిం జొచ్చిచిత్రరత్నమయశోభితదివ్యసభాంతరంబులో। నొచ్చెములేనికన్గొలువున్నజముం గని చేరబోవగఁ॥
సీ॥ కన్వాగాగ్రే [illegible] జేయులో వంకసము చిత్రస్మృతివివాదములుసలుప। దమరుదెచ్చినపాపిశతులముందరనుంచి
యెడనెడగి కరుల్ హెచ్చరింప। నెన్నరెవ్వరినొంతు మెండెందుబోదుమంచు కృతఘ్నలనియామయములువలుక। కవిలెలోనన్న
ప్రకారాల బ్రజపాపపుణ్యముల్చిత్రగుప్తుండుదెలుప। ధర్మపీఠంబునను గాలదండపృథ్వి। సహితుడై నిండుకొలువుండిసకలలోక।
వంద్యుడాతండునుమానివచ్చురాక। గాంచి మోదురేగ మ్రొక్కి యర్ఘ్య [illegible] బొసంగి॥ గీ॥ ఉన్నతాసనమునను సిచిపూజలు నేసి
కుశలమడిగి ప్రియము గూర్చినిచటి। కేగుదేర నేమి హేతువు మునినాథ। తెలుపవలయుననినబలికెనతడు॥ మ॥ నిఖిలస్తుత్యభుజప్ర
తాపనిధివానిమీనదండెత్తిచ। చ్చేకంబుండైనదశాననుండతనితో సిద్ధంబుయుద్ధంబగుఁ। శిఖరిస్సైన ము దాకినుంచి గళిసిచేవం దు
రుప్సంగరో। న్ముఖభావంబువహింపుమన్ననగియ భోజాప్తపుత్రుండుఁ॥ ఉ॥ మేలువరేమిమాపురముమీదికి రావణుడేగు
దెంచినం। జాలుభవత్ప్రపాదముననౌర్యకలంబుఫలింపజేసెదం। గాలునిగాలదండమెఱుగ దొకొ వృత్తముపెండవానికిం। గా
లమడగ్గరించెనదిగాకయెడఁ మదివిట్టులెంచునే॥ క॥ మంచిదిరానిండతయు। గాంచెదరీమునులుమీరుగర్వోద్ధతులుభా। షించుబని
యేమియుంచుమ। మంపతదైత్యుమునమండెనటదశముఖుడుఁ॥ చ॥ హాలహాలతీక్ష్ణభంగులులయాంబుధరప్రతిబింబరూపము। ర్బ్రా
ళయసముద్రఘోషములు దాడలకీలలనేలుతేజము। ల్విలియమహోగ్రరవప్రదములువింతలుగాదగువీరగాత్రము। ల్గాలిబటలశౌ
రాజపు [illegible] వృద్ధతిజూచివేడుకఁ॥ ఉ॥ అయుతదివ్యభ్రపుష్పకమహాప్రభలానిరయాంధకారము। న్నైయుడశాస్యుడద్యపగ
నుగొనిమెన్న [illegible] కోటి త్రులం। గోయగపేరిమగాగళలగొట్టగదిట్టగబెట్టు వేదన। యమ్సేజికిర్కిసుకిర్వె నిచేష్టలదకిర్తించి
చూపేరికలఁ॥ సీ॥ ఉకుకుకోవలడుకర్లోకింతమర్మములల్ట్టితీయగ మొరత్వెట్టువారి। గొప్పివిప్పలయోటగుగ్ర్చిబోసియక
పాపవిధానముల నేయబోరలువారి। నెత్తురుచీమునిండినకూపములవాశ్రిలిప్తుగులంగముద్రొల్వబోగువారి। గత్తులగొసిన
కాయముల్హావాహిముసముంపగచెసుపనవువారి। చిట్టుగాలినపెనములబెట్టిపేల్పు। విట్టిపడియుట్లుమూల్గిల్లపట్టవారి। స
త్తతై కటాహపాపమునశోక। తప్తులపవారిజూచెనద్దశముఖుండు॥ సీ॥ పతుపాపులుకరాటసాయిలసన్నితో క్షపరలుకేవ్వ
నపవాదపడెసువిధము। కులహంతలనుభ్రామగోఘ్నులుచ్చావ్యసనిరోధకంబుబడిలోజువిధము। బ్రహ్మహంతయసురాపా
నిస్వర్ణస్తేయసూకరంబునబడిస్రుకువిధము। స్వగురుతల్పగుడుసుస్వప్నగామిన్నహంసత స్తకంధిలకుంచలవిధము।
కూడుసంగోడకిని బట్టుకొన్న చెసగు। అరుహపబ్బాజశ్రారి [illegible] లవిసము। దగనీ గురుల [illegible]

యాతనలగూలు విషమతడవటజూచె॥సీ॥ శ్రుతికి వేదంబుకు చెప్పిడి దూబదవేనిందకును విమోహపాతకముగనుట। నతిథులవృద్ధు
లనరయక అన్నము దిన్న పాపకర్ములు క్రిమిభక్షితులగుట। క్రతువు సేయనగవాసకళతనన సద్బ్రాహ్మణులగువాడ భోజ ఖిన్నులయి యొ
రలుట। బ్రాహ్మణుండయ్యు చేరములాడుదుర్జాతియు ధకూపంబుననవశుడగుట। బర్వగామియగు గృహదాహిబంధురోధివ
యుతరణి గూడి కాలుట వనమున అకి। వంచించినదురాత్ముడసిపత్రవని దొరుగుట। జూచి దశకంధరుడు తలలూచి॥వ॥ మఱియు॥సీ॥
నవరత్నమయ భూషణములబూనినవారి దివ్యయానములెక్కి తిరుగువారి। వికచమందారమాలికలు చుట్టినవారి జేగీగోడగుల
నీడ వెలయువారి। మృగమదశ్రీగంధములిత్తాంగులగువారి వీణొవి గానముల్విననేతివారి। నచ్చరల్గౌబుజ గౌల్వ యిచెల్వగనువారి
మేలిమచ్చులమీద మెలగువారి। చంద్రసౌమ్యంబు తగను తేజంబు మరుని। చెలువమింద్రుని భోగంబు శివ్రుని విభవ। మూనిభద్రాసనస్థు
లైయున్నవారి। ధార్మికులజూచెనొక వంక దశముఖుండు॥ గీ॥ చూచి నేను మొదటజూచినవారికయ్యెడలొ నప్పవీరికధికసౌఖ్య।
యుక్తి మెలగజేసెనో హా జమునిమహత్తు। పాతియానుచు బలికి పంక్తిముఖుడు॥చ॥ పురుషుడు కర్తయే దురితముస్సుకృతంబొనరిం
పగర్తయె। కరుడిదిసీవుసేయుమనగాగడకర్మ మసవృస్వతంత్రమే। నిరహితులెవ్వధాపరిభవించెదరీ ఖలులంచు యావ్యకిం।
కములనవల్చి రావణుడు గాఢకృపస్విడిపించె బేతలక్కా। క॥ భయపడునిరయస్థులగని। దయయనుపేరెఱుగనట్టి దశకంఠుడు ఏదయత్రు
ల్పైనన్నవారలనయినవిపద్దశతలం పనలవిమెయాధిపా॥గీ॥ఇటులనిరయగతులనెల్ల విముక్తుల। జేసివారు హాయిచెందపొగడ। విక్ర
మింపగడగు వింశతిభుజుజూచి। శమనభటులు నీరసములగారలి॥మ॥ పరిఘాసి శ్చురికా పరశ్వథగదా ప్రాసాదినానాయుధో।
త్కరముల్వాపిదశాస్య పుష్పకము మీకంపిల్లుగావించి హుం। కరణంబుల్ఘోరిసాట్టహాసములు టంకారధ్వనుల్మీఱభీ కరులైయు
క్కుటజుట్టుముట్టుకొని మార్గంబున్నిరోధించిన౯॥ మ॥ దనుజాధీశుని మంత్రులజ్జము నిభృశ్య శ్శ్రేష్ఠులంబిట్టు మా। ఱ్ఱాఁకినిత త్సాధ
నము లర్థించుటయుసకోపధాత్ములై శూలముల్। గోసివారుం ద్రతిపక్షసత్ఫనికుల ద్రోదేశమూలుమ్ముయా। ద్విపసీలాచలగర్జరం
బులనవాలెన్గ్రాప్తపెన్గిత్తురుగా।క॥ నెత్తుటజొత్తిల్లియుబలుల్। మొత్తములయి రాక్షసులు జముని భృత్యులకుం। జిత్తంబులను
తముల౯। న్యస్తరమునుహత్తుకొనిరణంబులు సేయ౯।చ॥ సమముగబోరుసద్ధన జసైనికులం దెరలించి కింకరోత్తములు। పయోజ
ములన్నిలధారలకాటుకకొండగప్పచి। దమునదశాస్యు మేలుశరధారలగప్పి నవుల్లకింశుక। క్రమమున రక్తసిక్తుడయి క్రౌర్య
ము శౌర్యము ధైర్యముందగ౯॥చ॥ఇరువదిజేతులన్వివిధహేతితతుల్గొని యొక్కపెట్టకిం। కరుల పయిన్నిగిడ్చినగ కాధికులై రాక్ష
కొందఱచున్నోచ్చిరి యొకకొందఱకతహతశేషుల్ క్రమ్మఱడాసి పంక్తికం। ధరుమెయిమూంచిరస్త్రములదమ్మతడద్భుతముం
దిచూడగ౯॥ క॥ ఇక్కైవడిరక్కసునకు। వెక్కసమున దొడరుజముని వీరభటులతో। నుక్కునమార్కొని నోరగ।
వాకరుడుంగలుగడసురయోధులలోన౯॥ ఉ॥ అప్పుడు రావణాసురుడు యామ్యభటాస్త్ర పరంపరల్దనుం। గప్పినగం
కట బవిసిగాత్రము భేదిలనొచ్చికన్నులన్నప్పలు కుప్పలై తొరుగ నేలకుడిగ్గి। తత్తీయశపుర్యము ద్దప్పర మవనసయిపకవడిన్వ
లు ప్రాణిగుణంబు దీటు ద౯॥ మ॥ తపనాదిగ్రహముల్ఘదధ్వగతిజెందన్వేలుపుంబెద్దమి। ట్టిపడన్బోగివరుండుడీలుపడదం
ష్ట్రిస్వామియుంద్రెళ్ళసప్త। పయోధుల్గలగంగులాగ్రుంలుచలింపన్వారకుల్గొల్లపా। శుపవాస్త్రంబరివోసియంతకభటు
ద్రున్కొంద్రయోగించిన౯॥ మ॥ బహుశస్త్రవ్యహతోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబులం। మహనీయాస్త్రము సన్న
నించి పొగలున్మంటల్చెలంగన్మహా। గహనంబుల్దహియించు దావశిఖిరేఖ౯మిత్రభూభృత్యుల౯। దహియించెన్నిమి
షంబులో భువనమత్యాశ్చర్యమున్పొందగ౯॥ గీ॥ ఇటులయమభటకోటులనేపడంచి। చటులమగు తచ్ఛరంబుపసంహరిం
చి। పురముల్చేర్చినపాలాక్షుబోలియట్టి। హాసమొనరించెనతడుసంయమనిబెదర॥ఉ॥ ఇంతయుజూచుచున్నభటులేగిక్రతాం
తునితోబరాకు దుర్దాంతపరాక్రమక్రమధురంధరుడద్దశకంధరుండునే। డెంతయుమించిపాతకులనెల్లవిముక్తులజేసియు
న్నవి। భ్రాంతులుగానకనేకరులబాహుపత్రంబున। గ్రుంచిపొడనగ౯॥ క॥ కటకటులదరబటుభూ్రి। కుటిసిటలస్థలినటింప
గొప్పమిడుకురు। చిటచిటగత్నులజెదరగ। గిటగిటరదనములు బెట్టుగీటుకొనిక్రుధ౯॥ క॥ కూ్రపనడచు శమనుడు
అక। తేరకుమద్వీరభటులదెగటార్చినయావైరికి డెదజూచెద। సారధిచనరథముపెమ్ముచయ్యననగ౯॥ క॥ తోర
పులత్తుకచూపుల। వారువములుదట్టమహిషవరకేతువు చె। ల్వారసమకట్టితేరా। సారధిగొనితేరనెక్కసంరంభమున౯॥సీ॥
క్రోధనపావకుండు మండలంబులనేత్రగోళంబుముల్మంటగ్రుంమరింప। గులికంబుచతురాకృతులగాంచెనామిచుదంష్ట్రి
లగలిసివక్త్రంబువెలుగ। ద్వాదశద్వాదశాత్ములతేజమొకటయినగతి దుర్నిరీక్షప్రకాశమెసగ। బ్రళయకాలాభీలపాథోధర
ములీలదాళపహోత్రాలతనువుగ్రాల। గాలదండంబుపాశంబుగాలమృత్యు। వగ్నిమయమూదరముతకుసాయుధము
లు। మూర్తులుధరించినిజరథంబునవుబుం। దశముఖునిమీదికరుదెంచె దండధరుడు॥ అప్పుడు॥ సీ॥ ప్రళయార్కబింబంబు
పగిది నూర్తిప్రభారాజతంబగు దివ్యరథముజూచి। సందర్శనసుయుప్రచండానలజ్వాలలంబూనుకాలదండంబుజూచి। కాలపా
శంబు ముద్గరము గైకొని మోగ్రిలదుళకించు కాలమృత్యువును జూచి కల్పాంతభయమురవ। క్రోధ్యంబ కాలంబునందె మూపగబూను

యమునిఁజూచి। యతనిఁడాకారమునుఁజూచి యదరి బెదరి। చెదరిపదములుతడబడనుదరిపాటు। గదురుకదరుచునెంతేదాల్మి
దుదుపదుప। జాలకసురబుపరిచిరిత్స్వాకుతిలక॥చ॥ సహచరహుంక్రియోగ్రమహిషప్రవరోత్థఘోరకంఠఘంటికా। బహుళ
ఘణంఘణధ్వనులుపార్శ్వసమాగతకింకరాగ్రణీ। కహకహఘోషముల్తురగకల్పితహేషలుచండమారుతో। పహితపతా
కికార్భటులభంగురచక్రరవంబలొప్పగ॥చ॥ నిమిషములోననిట్లుగజనీచరముఖ్యునిజేరవచ్చినం। యమునివిఘంటుశూలహు
సలాసిగదాప్రముఖాయుధంబులో। శ్రమొగిఁగిగిడ్చిపేరలుకన్పడనార్చినరావణుండుదై। ర్యమహిమనొర్చిశస్త్రజనిశితాశుగ
కోటులముంచెవాతనిక॥శా॥ ఆయస్త్రాంధతమిస్రమర్కజుడుమధ్యాహ్నార్కచండంబునం। బాయందోలిసహస్రబాణము
లనపాలిస్వర్యవొప్పించినం। గాయంబంతయునెత్తుటదండియనాకంపించియుగినద్దై। తేయస్వామిపిఱిందికింజనగనుద్వ్య

——(*) రావణుండుయమునితోయుద్ధముసేయుట. (*)——

త్రిక జమునింజూచుచున॥శా॥ బాహాస్ఫాలనమాచరించిదశచాపజ్యాళిమోగించిశో। ర్యాహంకారతమించిహుంకృతుల
బ్రహ్మాండంబుభేదించియు। త్సాహశ్రీవహియించితూపులమీరదక్ష్యనించినొప్పించిన। స్తహూరాత్రములొక్కచందమున
బోరాడెక్సమానోద్ధతిక॥ ఇప్పదంబున॥మ॥ తనతోజోడయిపోరురాతుసునిదోర్దర్పంబుసైరింపక। య్యనకుండెకశిరాసుడ
య్యెబపివేలేసెకశితాస్త్రంబులం। దునమేనంతయుగంతలయినదశవక్త్రుంవంతమూర్ఛిల్లియుం। తనెలెప్పైర్లియుగాంతకం
తుహరదుర్దాంతాశ్రుధావంతుత్యయి॥చ॥ శమనుడపవుడువీనిశితసాయకముల్మమియింపుమంచున। య్యమరవిరోధియాతనిహ
యంబులసూతునినాలుగేమబాణములగలంచివేయుబలుసారసముల్మయివాటనేసివి। క్రమమునవార్వగాజముదుకస్నల
మంటలుగ్రమ్మజూచిరి॥చ॥దనుజబలంబుబయినడరిలచ్చిఖవేడినకాననేక్కచే। ప్పనననలిరేగికాల్పగగనుంగొయంతకుము
న్నెవచ్చియ। వ్యాతెలగెల్లజూచుచతురాస్యగిరీశసురేశముఖ్యుల। య్యనసుతులోవశక్తినతియించిరిమొందిరిరాక్షసేంద్రు
నిక॥ఉ॥ఆమ్మొడమృత్యువిల్లనయొనర్కజుతోననిబూనియేమనా। శ్చెన్యసురాధియాతియెదురయినినునొంచుచున్నజూడని
గ్గమ్యెమనింతయేలననునంపుమొకించుకలోననీను। గ్గమ్యెడునట్లుచేసెదనురాసుదులింస్రనుకోపమొంచెక॥మ॥నను పట్టన్న
శమేవిధాతకయిననన్నాచేతగాశంబపాదనపయితెయుమజంభపాకమధువృత్రవ్యాఘ్రినాగాసు [illegible]
డాదియగురక్షశ్శేఖరుబ్రాగ్గుటబ్బవదాలస్కదుపంపుమన్నజముడున్నరియిరింపుమంచాత్మలోక॥ఉ॥ మృత్యువుగంబంపికందనయ
హీనబలంబుతోలంగుముద్దరవు। ద్ధస్యమపాపముగ్రప్రవధంబొనరింపగలేపుసర్వలోకాద్య [illegible] పాదకమహోగ్రదణ్డం
ముకాలదండమునక। దయిత్య్యమీదవయవసుచితంబిపుడంచుదలంచిశూరతక॥చ॥ బ్రతుకడు గానిప్రేయికబంక్తిముఖాయని
కాలమేఘనిర్వృశదమితాశనిస్ఫురణశాంభవసాలదృగగ్నికీలికా। ప్రతినిధికీలలన్బవనపంక్తిగలంచెదుకాలదండమున్। స్థగ్గొని
వయివమూలినబితామహుండడ్డము సొచ్చియిట్లనుక॥చ॥నిలునిలుకాలదండనుతిష్ఠుముమీతనమీదవయించగా। వలదుసస హరింపు
మనివద్యవివేకతపంబొనర్చిన। న్నలరగజేసి యందునసురాసుకికోటికజేయుడయిపద। త్రివరమొందినాడిపుడుబ్రదెల్పినవావచ
నంబువప్పదే॥గీ॥ కాలదండంబమోఘంబుగాకనేన। యాచరించితిదీనదశాననుండు। నొచ్చిననునోప్పకొన్ననానోడపుబొంకు
జెందునటువలెగాకుండజేయుమనిన॥శా॥అపయివస్వతుడబ్జగర్భునిచనింబాలించిసద్భక్తితో। దేవాదేవరయాజ్ఞగాజేజగమున
లోదీపించుమీపలుకుల। న్బావంబొందెడునట్టులయివనమురంపాయింబుతోగాంచితి। న్నావుంజేవయుగల్గియుస్వముఖులిల
యెదన్నీటికిక॥క॥మాటిమియూనతిజవ। దాటకనడుదుటయొగెలుపుదనుజానచేనాకోటమిగలిగెగదాయన। నేటికినిరిధంబులో
నదృశ్యుండయెక॥శా॥కీనాశుండిటులేగపన్నలబ్రుమునీగర్వోనసంఘంబుతో। దానంతర్ధివహించెనారయమయుధ్ధంబెం [illegible]
బోయెలంకానాథుండుశత్రుండెదెవనుడునంగ్రృతరాహులంబొందిదై। త్యానీకాన్వితుడైరసాతలజయస్వ్యాయత్తచిత్తుడై
నక॥చ॥చనిచనిచూచెముందటనిశాచరశంఖముతోయబాలికా, జనఘనఘోలికాయితవినాలవిలోలతరంగకేలికా। పవహి
చూళికామణిశిఖాపఖవిద్రుమపాలికావిమా। తనదుచిమూలికావిహితమాపనసారధరసీథిక॥క॥ గాంభీర్యమునంత్రో।
ధనసేయబోవుదటులదత్గర్భముజో। న్నిశాటుపున్నీయాలో। జనియెన్నిదయానకాంతిసరణిగణింపక॥ఇట్లుధంబున జ
చని॥మ॥దవిషద్దైవసణచక్రవర్తికనిమొప్పైవేంద్రరోకాగ్రభో। గవతింగయిరవపద్మపద్మబరిఘూకా [illegible] గాథభో। గ తి
వాజితనాలభోగవర్శృంగజ్ఞ్వలదోర్భగధో। గవతిన్వాసుకియేలుభోగవతిచాస్తైవిలీరాపతిక॥ [illegible] గొని [illegible]
యట్టుచ। దనబలములువిడియబంచిదారుణబేరి। ధ్వనులకలదానుద్వారం। బునవెలకొనియునికిభుజగముఖ్యులబిలుచక॥ఉ॥నాడ
దివిన్నవింపజనివాసుకిబంధులగూడవచ్చిబ। ల్వారణముగ్రధాశ్వములవారణగానికలిచ్చిమేముమీ। వార [illegible]
రమటచుహితోక్తులాడదే వారియువారివీడుకొనియప్పుడిచాసిచమూసమేతుడయి॥చ॥ మణిమయసౌధసౌగ్రృహముపశి

——(*) రావణుండునివాతకవచులతోబోరాడుట. (*)——

ల్పముస్వరయధార్థమపు। మణికలియన్పురంబునకమర్త్యవిరోధిజయస్పృహాపరా। యణతజనన్నివాతవచాభిధులకడెవా

రు రాక్షసా|గ్రణులు పయోజగర్భవరగర్వితులాతని రాకఁ గుబ్బుచున్॥ చ॥ రణమున కేగు జెందె భళి రా దశకంఠుఁ డటంచు శత్రు భీషణ పరుషోచ్చలోచ్చకవచప్రభలుస్మితదృష్టికాప్రభ|స్వతేజభవ స్తనిస్తులస్ఫుర ప్రాణమహాప్రభలుం జెలంగ రావణు యమాత్యులు దోడరి వారలోనరించిరి పోరికిఁ గూరి రంతటన్॥ ఇత్థంబున॥ శా॥ ఖడ్గాఖడ్గి భుజాభుజి చోదరతు నైన్యనికులాహినీ| రౌద్ర ధీరరవంబడంసుఁ గగ్గల్మొలగాలానల|త్విడ్గాఢప్రకటప్రతాపములు వర్ధిల్లన్ మరుద్వత్సరో| రుద్గర్వాదిమనోభయంకరముగా రోషించి పోరాడగన్॥ ఉ॥ ఆలమునన్ నివాతకవచాసురవీరులవీకకోర్వగా|జాలని మంత్రిపుంగవుల సైన్యములన్ గనపంక్తికంఠుఁ డా|భీలభుజాప్రతాపమును బెంపును దెంపుచు మీఱ వారితో| రేలుబగళ్ళు నాకనలిరేగి మొగింబది రెండుమాసముల్॥ శా॥ బద్ధస్పర్ధలతో నివాతకవచుల్ పోఁ ద్రుంపఁ గాఢసన్నద్ధత్వంబునఁ బట్టుపోరగ తానందుండు వేంచేసినన్| యుద్ధంబేటికి మీర లిందఱును జేయుల్ పంక్తికంఠుండతి|క్రుద్ధుం దెవ్వనిచేన సాధ్యుఁ గడికె మీకున్ సంధి సేయఁదగున్॥ చ॥ సమబలులౌట జేయఁదగు సంధి బలాఢ్యుసితోడ సంధియౌ|న్సమరముగాదు హీనునెడ సంధికి నియ్యకొనంగ జల్లదీ| యమరవిరోధమీకు సముడౌట సఖిత్వము మేలటంచు గ్రవు|ర్వ్యాపడ చిపద్మజుండరిగాఁ ట్టియొనర్చిరి వారలయ్యెడన్॥ గీ॥ ఆనివాతకవచు లధికసంఖ్యంబుతో| దనుజహయ్యాకరింపఁ దశముఖుండు| కొంతకాలమచటఁ గూర్మిమెయివసియించి| వలయుమాయ లెఱిఁగి వారి వలన॥ క॥ వారలవీడ్కొని వరుణజ|యారంభము తోనకదలి యప్పథమునజే|వారవరుడశ్మపురమున| పెరిటి దొకపురమును జూచి పృథుశవ్యమునన్॥ ఉ॥ అప్పురివాకిటన్ నిలిచి యార్పులొనర్పగ కాలకేయులా|చప్పుడు లాలకించి సభ సంబున వెల్వడి పంక్తికంఠుఁ డయ్యును| నప్పుడు తారసిల్లి తమయగ్గలికల్ గనిపింపమీకుగా| నిప్పతికత్తివట్టు నెపమ్ముటు కండనిమంత్రులాగినన్॥ శా॥ కల్పాంతాంబుదగర్జితంబులెసగంగా గాలకేయాసురుల్|కల్పాగ్నిప్రథమాన తేజములతోఁ గల్పక్షయాతఁయ్యాసంకల్ప|ప్రోద్భవ సన్నిద్ధ వఃసధ్వ గడవి దర్పాకీలకీలచ్ఛటా| కల్పానల్పశరాళి వృష్టి గురియం గంపింప రా

——(*) రావణుండు కాలకేయునితో యుద్ధంబు సేయుట. (*)——

సైనికుల్॥ మ॥ తన సేనాధిపులొందు దీనదసయెంచ తా కాలకేయున్ వహిం|చినవీరంబు జూచి పంక్తిముఖుఁ డాక్షేపించి రోషాగ్ని| కళ న్నానలుజ్వాలలు వృంచ సద్ధనుజులం గూరి రాస్త్రజాలంబులం| దునుమన్నైనలు విచ్చిపోవఁగని విద్యుజ్జిహ్వుఁడత్యుగ్రుఁడయి॥ ఉ॥ ఏకలుగంగ మీకుదగునే బెదరోడఁగ నంచు సంగరో|ద్రేకనిరూఢిసందఱకునా కరుడకొత్తల జేసియొండుది| కేగకవారి లోగల నీయెసేత్ర సూహగబంక్తికంఠుఁ బి|టాగి శరౌఘ లఘునావళి యొకర టంగ ప్వచాట్పున్॥ క॥ ఆసందడి జగడంబున| నాసురపతిమలిధి యుద్ధమునఁ దాయకతనపయి| డాసి చేసినసుత్తి| వ్యోసిన నుముకొండు గాగ విద్యుజ్జిహ్వున్॥ ఉ॥ ఉద్ధతి రావణుండు తన సోమాఖలు మెచ్చగ తుచ్ఛతానుగుల| బద్ధ వలోధుల ఒకదిర బట్టి సమంగ నొసి పెట్టురదంచిన| స్వద్దథరాతలంబుచనోదరబానాంగళాదియుక్తమై| బుద్ధికి జాడికన్ వ్రస బూస్పెగ్ర తాంతుసీవటయిల్లసను॥ క॥ శరనిధి తరగల తెలుగున| గిరికొనిపఱతెంచు కాలకేయాసురుల నెల్ల| గరచంద్రహాసధార| స్ఫురణంశరిమార్చియార్చె భుజబలమలరన్॥ చ॥ తనవిజయంబు జేరోటని మూడంబున నెంచు ప్రహస్తముఖ్యులం|గని యిదియేటి మెప్పుకడ కజ్జ్ఞధీశుని గెల్చినంగదా| ననుఁ గొనిమాడ జెల్లునని నవ్వసిమానవ

——(*) రావణుండు వరుణుని యశ్మపురంబుల జయించుట. (*)——

రాధిరాధుఁడయి చనియె| విరోధిఁ బట్టణముచక్కటికిన్ తక్కటగర్వసంపదన్॥ మ॥ చనకోయిలాసనగాధిరాజతులిశ్వచప్రభాదీప్రమై|ఘనవప్రంబు వెలుంగజూదియిది యొకా బోలుగాం డాధినా| ధుని పాలించు దదీయ గోపురమునం దుండె చేరి శక్రధ్వజకుక్షి|నలంకాపుర నాయకుండని యెడ బాళ్వృత్తాలమే ఘూర్ణిటికి॥ ఉ॥ ఏదశకంఠ రా యము డనుజేంద్రుడసంగర కాంక్షుఁ చెచ్చితిన్| మీదొరతో గణింపుడిది మీఱలెమం మెదిరింపనోపిసన్| గాదన నేగు దెంపున చుక్రకరాలలో పలికేగి యెందు కీ|రోడధి బోలు వెల్లముడవా కక్కటి గన్పడఁ జూచి మొక్కుచున్॥ సీ॥ కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరాదికములతోఁబొడమిన దివ్యమూర్తి|వాకిలిగొన్న దేహకీర్తిస్ఫూర్తి గానమృతంబుగురియుసౌహార్దమతివి| స్తనవిస్రవత్సోమధారఁ బుట్టినయిల్లు పాలవెల్లిగ జేయు భాగ్యవతివి| కోరినవారికిఁ గోర్కులవ్వారిగా దయనిచ్చు లసమానదానవతివి| యున్నిటఁ జరించుకీర్తి మైకొన్నవెలి బ్రధఁ ళ్ళు నుచిమించు మొదవ్వులతల్లి వీట్టిని న్నుగనుగొంటి శుభముల నేను గంటి| ననుచుసురభికి వలగొని యసురవిభుఁడు॥ ఉ॥ అచ్చటి ద్వారపాలకులసందరఁ జంపగ జేసి వీటిలో|జొచ్చిరగేచ్చ రావరుణసూను లెఱింగి చుభంగురక్రుధ| న్వచ్ఛవిరోధిసయినిక లవాకకతూపుల ఖడ్గధారలన్ నృచ్చిరధాప్తసంఘభటవర్గముతో వెసబేర్చి యార్చినన్॥ శా॥ ఆధూమ్రాక్షముఖ ప్రహస్తముఖ దైత్యామాత్యులతుగ్రబాహాసస్త్రక్షేపాసమూర్ధని హతారాతవ్యావయుధ శ్రేణిబా| ధోధీసాక్షజదంతి మాహాభటులందున్ నాటికాలాభ్రగ| జ్జాధిక్యాఘనాట్టహాసములోక్కుత్క్రంబు ఘేదించినన్॥ చ॥ ఉపలక్షించి పమోధినాథసుతులో హానిబ్వడం చాసురా| దిగసేనాసులనిల్వరించియసిపంక్తి

——(*) రావణుండు వరుణసుతుల సమరంబున గెల్చుట. (*)——

కప్పించి తేకల్పమో|వసరంబుంటి విదరింపజేసి బహువా గ్తాంబప్రభల వీంబదో|గ్రకోపంబున బంకీకంఠుఁ శరీరంబు మలబంచినన్. శా॥ ఆశ్చర్యంబుఁ హూంజమందగఁలా న్ప్రసిద్ధకోధితా| తేజఃపుంజమునుద్ధతి విపటుశక్తిన్ స్ఫారఃహంగాబ్రి

హస్తిముంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ చూపెన| ప్పాశిపోర్ధ్వవసూతరధ్యంధముల్భగ్నంబులయికూలసన్॥ చ॥ అరద ములుఁ హయంబులునియంతలుఁగూలఁదీరువోక | వ్వాణసుతుత్ ప్రభావమునవాయుపథంబునసిల్చిభూనభోం| తరములు మోఁగియాఁగార్ముకగుణంబులుదీఁటుచునమ్మహోదరు| స్సరములనొవ్వనేసివివశత్వమునొందఁగఁజేసిరిసునన్॥ మత్తేభము॥ చ॥ అశనిసమూహముల్ గురియునంబుదసంఘములో మహోగ్ర కరశకరముల్నిగుడ్చులయకాలవిభాకరమూర్తులోయన| న్నిశితశరప్రకాండములనేకములాకరటనించినొంచిర| ద్దకముఖునాఁతఁడుఁబ్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై॥ శా॥ జ్యా ఘోరిధ్వనులాకసంబుఁబగులించన్బాశహస్తప్రభల| క్షోభించన్ శక్తిశూలముద్గరగదాకుంతాదిశస్త్రోత్కరం| బాభీలోద్ధతిం బైపయిన్నిగుడజేయన్ మర్మముల గాఁడనెం| తో భీతిల్లి పదాతులై ధరణిఁ గావ్యోమాధ్వగులడిగినన్॥ మ॥ అవలోకించిహసించుచు న్దశముఖుండాహాసనున్నించిపో| వశంబెనుతహానుజేసెదనికగువార్ధిశుగల్పాతవా| యువుబారింబడినట్లు లెత్తిరిగిడాయుండె లపాలిణంబులా| సవిసర్జింపుడటంచువారలపైగుసైన్యంబులంబంచినన్॥ గీ॥ ఆబలంబులుశస్త్రాస్త్రహతులనొంపబడలివరుణుని కొమరులుపడమిబడిర| యనుచరుల్గాంచిపోవగేహములుచేరఁ| జూచియార్చుచురావణాసురుఁడువలికె॥ క॥ శబ్ధులుగలిగియుఁ గాండస్ఫురణకుదూరమైనవానివృత్రకులయ్యు| స్పరసేనలువెనుచఱచుచుఁబఱ తెరఁగఁగఁబాణిపోవఁబాడిరెమీకున్॥ క॥ బలము చెడినీళ్ళకంటెనుబలుచనైతింకమిమ్ముబాధింపగరా| దిలుసేరితంత్రినైనం| గలసికిబనువృడపిబెట్టుగానతడగన్॥ క॥ ఆమాటల బఱచుచువరు| ణామాత్యుండగుప్రభాసుడాలించిపటు| స్థైర్యమునవినిచిదనుజగాత్రిమణీవినిట్టులనియెఘనవాక్ప్రౌఢిన్॥ మ॥ అ సురాధీశ్వరయీడలేమువరుణుండబ్జాసనుంగొల్వబో| యెసమానుండగునేసయుందొడరుఁసీలెదుజోకంబులఁ| దసమానుండ వునీప్రతాపమునకీగంభోధిగాట్ప్రత్రపౌత్రసుహృత్పుంగవులోడిరాతిడికవేరాబుద్ధినూహింపుమా॥ క॥ వరుణసహస్రము వచ్చినఁ| దరమేనీనుగెల్వననినదశముఖుఁడుత్సా| హంసోన్నతినార్చుచున| ప్పురివెలుపడిచనియెదూర్యములరొదలెసగన్॥ క॥ అని కలుజుడెతిగించిన| వినిరామస్వామియవలవింశతిబాహుం| డనిగోరిచాచటికరిగెనో| యనఘానేవినగవలతునినియుడుగుట యున్॥ చ॥ అనఘజనావనైకచతురాచతురాననచంద్రశేఖరా| ద్యనిమిషరాజమానసచరాసచరాచరవిశ్వలోకప| త్తనమహా నీయరూపమధురామధురాపురకామినీజనలో| చనకువలాబ్జదాస్యవనజావనజాతవహంబుదోపమా॥ క॥ భద్రాహ్లాదమహేశ్వర బల| భద్రావరజాగ్రగణ్యభక్తశరణ్యా| భద్రాద్రిత్రిహరణకరణను| భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ॥ మాలిని॥ పన్నగాధిరాజ త్పాదసేవనాపరా| పన్నకామశేంద్రచంద్రపారదాభకీర్తిసం| పన్నగాలవాదివంద్యమానబాణధోరణా| పన్నగాథదేవశ త్రుహపార్శ్వహస్తమస్తకా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యాసన ధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభిఃర్గ్లితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యాలంకృతసిలాంస ధురంధరధరాధిపసంభావితరస్తనీయునమకశాయుగంధుబంధుర మనీషావిశేషమందానవసుంధరాధరశోభితాగజీతశా స్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననం దనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనంరనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగానని ర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందుఁదృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. ❋

శ్రీమదుత్తరరామాయణము-చతుర్థాశ్వాసము.

(❋) రావణుండుబలిచక్రవర్తిని జయించుటకు చనుట. (❋)

శ్రీరమణీమణీమణి| ద్వారవతీసర్వ్యవాసివధూహృ| త్సారంగనివహమోహన| నీరదసంకాశరుక్మిణీతరుణీశా॥ గీ॥ అ వధరింపుముకుంభసంభవమహర్షి| చంద్రుఁడిట్లనుశ్రీరామచంద్రుఁజూచి| రఘుకులాధీశయారీతిరావణుండు| దుఁజయంబుశ్రీకొని వరుణాలయంబువేడలి॥ క॥ అతులమతుల్యబపుచుదితి| సుతులుగొలువవలరగిసురచింవిభవో| న్నతుంసురభాసించఁబోలిన| సు తలముగనిమెచ్చిసొచ్చెసోంతననఁచటన్॥ సీ॥ కలకంఠశుకశారికారవంబులచేతవలవొప్పనుద్యానవనుల చేతఁ| బద్మరాగారవచా రుపరిఘాంబువుల చేతభాసిలుకనకవప్రముల చేత| మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికాచలిచేత రాణించుమణిగోపురములచేతఁ| గా రుడోపలబద్ధతోరణంబుల చేతఁగనుపట్టువిపణిమార్గముల చేత| సత్కమహాకృత్తికమంటపితానముల చేత| ధవళిమగతుంగసౌధ యానములచేత| భవ్యశశికాంతసోపానపఙ్క్తి చేతఁబొలుపుమీరెనువొంతదివ్యపురము గాంచె॥ గీ॥ కాంచియచ్చోటిబహు శిల్పకల్పనలకు| నద్భుతంబందినగరబాహ్యమునవిలిచిదనుజవిభుఁడీనివాసమెవ్వనిదొవేగ| నరసిరమ్మనిసేవానినంపుటయును॥ చ॥ అతడుమహాప్రసాదమనియాత్తొవాలికిబొచ్చియచ్చటన్| వెతకిముత్ప్వరింగసకపేఓకవాకిటికేగిరజ్జన| స్థితినడరాయుంగసం బడినఁజెచ్చెరనవ్వఁటికోస్నవాకిళ్లు| జ్జితనమమీఱదాఁటిచనిసప్తచరుల్వసియించునాకిటన్॥ మ॥ అరుణాంబరోత్కటకాంతితోసనాస యుండానీలగాత్రంబుతో| నంవంబులగోపనేత్రములతోనాజానులంబోన్నతో| ద్దునబాహుకవ్వంబుతో...

బరస్ఫూర్తితో నరుదై చూడ్కికి నొక్కఁడు దివ్యపురుషుండు చోద్యంబుగా స్ఫురించినన్ ॥ ఉ॥ అసురమంత్రిశేఖరుఁడు యజ్ఞవాటిలో నతఁ డట్టహా
సముం జేసినఁ గాసిఁ జెంది వెఱచేఁ బఱువెత్తి దశాస్యుఁ డాసినం బ్రాణము చేఁ బొంది వచ్చినవిధం బిది యేమి మహాస్త్రదుర్నచో నా
సురవైరిశేఖరుఁడు కకావికలైనఁ బోల్పఁ జాలునే దెల్పినన్ ॥ ఉ॥ ఏ విచిత్రమైన దిమహాపురుషుండతఁ డెవ్వఁడొకో యొకో కన్నారంగ నేను
జూచెద నటంచు విమానము డిగ్గి నిల్చి కద్వారుఁడు ద్వారపాలకు మతివేగము సంగ్రమింపించిన యట్టి ద్వారము చేరఁగాఁ జని ప్రధా
నుఁడు నెవ్వి సదస్యులు చూచుచుండ సీ॥ కిలకిలారవభీలకిపృథ్వికవానిదంష్ట్రికరాళవక్త్రంబువాని బభ్రుబభ్రుకేశపాశంబు గలవా
ని సదీర్ఘకంబుకర్ణములవానిఁ గుప్పగా నిప్పుకల్గురియుకన్నులవానిఁ జటులబింబాధరోష్ఠంబువాని సంరక్తకరకర్పరశస్త్రసుజా
లములవాని పుష్పనిభోర్ధ్వరోమములవాని భ్రూకటిపాభిసూచకభ్రుకుటివాని నుద్ధతోన్నతఘనబాహుయుగళివాని గు
ర్కరకొదమయామునికొనసలుచున్నవాని నొక్కపురుషునిఁ జూచె దైత్యోత్తముండు ॥ గీ॥ చూచి యాదివ్యపురుషుఁ జూచుచు వేడి చుం
ఫులకజాలకలికఁ జెందుతనుఁడు నాఁ జెలఁచి వెఱగుపడి యుట్టైనిలుచున్న వింశతిభుజుఁ బలికె నవ్వేళ గంభీరభాషణముల ॥ చ॥ కడనపు
సేయవచ్చి భయకంపితగాత్రుఁడవైతివి తాఁకు జేసి నెదవిడి యేమిరా అతివరశేఖరధీరులు ధీరవృత్తిఁదన్ నీవదురె బలీంద్రునిం దోడు
తోనఁ గవచ్చితో నన్ను బహూరోహణం గదలం దివచ్చితో సమరకాంక్షితశూరుఁడఁ దెల్పు నావుడున్ ॥ క॥ తొలఁగిన ధైర్యము గ్రమ్మఱ ని
లుపుకొని దశాననుండు నిర్భయుఁడగుచున్ బలిఁ దోడరి వచ్చినానని పలికిన నప్పురుషవరుఁడు పకపకనగుచున్ ॥ సీ॥ త్రైలోక్యవ
ర్తిత్తాదార్శ్యశౌర్యోద్ధతోజ్జ్వలకీర్తిబలిదైత్యచక్రవర్తి భుజవానికసహస్రకరప్రహాకృహ్యగ్రసమవర్తిబలిదైత్యచక్రవర్తి యవలో
కనమాత్రసేవానందకరసిరిజనమాఁర్తిబలిదైత్యచక్రవర్తి జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాప్రకల్పితయజ్ఞశతపూర్తిబలిదైత్యచక్రవర్తి
స్వవశచక్రపరిచ్ఛన్నసకలశక్రుఁ చక్రవిస్ఫూర్తిబలిదైత్యచక్రవర్తి యమ్మహాత్మునిఁ దోడరిసకలవియుగునే వైనఁ బోవల తేఁ బా

——(*) బలిచక్రవర్తి రావణునకు విష్ణుప్రభావంబు చెప్పుట. (*)——

హ్మాసురనాథ ॥ క॥ అనియవరోధము వానిని జనియవరోధమున నసురచంద్రుం గని నాక్ ॥ వినయాదికగణసాంద్రం బని తపిభో
గామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రుఁ డున్ ॥ చ॥ కనుఁగొని యట్టహాస మొసఁగం జని బాహుపుల ప్పళించిని చ్చిసదశకంఠుం గని బలిత్రిదశారిపు
లస్త్యవంశవర్ధనయిటు రమ్మారమ్మని కరమ్మునఁ జెంతకుఁ జేర దీసి చయ్యనఁ దొడమీఁద నుంచుకొని యాదరపూర్వమూగాఁగఁ గౌ
గిలించెన్ ॥ ఉ॥ సేమమె మీకు బంధునకు శ్రీయుతపుత్రులకున్ శుభంబె నీ వేమిటికిం దువచ్చెదవు శీఘ్రము కోరిన కార్యమంతయుం జె
ప్పుము నేనొనర్తు నిసిపింపుము నాఁగఁ దదంకవర్తి యో యామతుఁజాశియుఁ బలికె నక్కడ మాటనుఁ బెట్టుచున్ ॥ ఉ॥ మాని నన్నుఁ గ
ట్టి పైచెఱ నిడియుంద యుటఁ దెల్పఁగ నాలకించి నే హరి నెఱి డిరించినాం చిభువనైకజదాస్యుహ తాన్యసైన్యనికా స్థిర విజయుండు తృప్తిఁ
గఁ జేసి నీవనంబుఁ దలంచి వచ్చితిన్ ॥ హరి యిప్పుడెడనుండు నిన్న ల్లసలస్స బలీంద్రుఁడిట్లనున్ ॥ క॥ కిడపట్టవాకటనీవి పృథకగమా
ట్లాడినట్టి పురుషుఁడె విష్ణుండు ఁడగనొకచోనుండియు నడఁగక నైల్లెడల దోఁచునతఁ డను రేంచా ॥ మ॥ మునులు నారాయణుం డెడ
నం సనని హామత్తాతయాత్మీయప్రు ॥ శ్రుతి వేధింపగ నాతఁ డెల్ల వేడలం దుఁ బూర్ణుఁడై యుండునం చనని సనంఁ డెఁగోరిఁద
దీయాస్తానగస్తభమున దన్నృసింహాకృతిఁ బ్రవించి విమతుఁ దండింపఁడే రావణా ॥ మ॥ వినుమ విష్ణుని చేతఁగా దైతుకుండు
త్రంబు నసంస్లాఘుఁడున్ ॥ దనువు గర్భ నుంభశంభనముచీద్రవ్యోమధూమాసు శౌర్జు వైరోచనకాలనేమికసకాత్యులోక లుట
లగాలకే ॥ యుసిశాట్కుల్మధుకైటభాదికులుసుగవుటల్పురాగీశ్వరా ॥ క॥ మనవంటి దైత్యతండము వన జాక్షునితోడ నెటుల వైరము
గావింప చినవారవ్విభుచెనో చ్చినవారునుబలి యుదోడరి చెడమనకేలా ॥ గీ॥ నరొకసి శౌరి బంధించినాడటంచు నెంచెదవు గాని తె
లియలేవెల జనులఁ జటుల సంసారమోహపాశముల గట్టి పాత్రి భవంబున వెలయుఁ బట్టె నబటి ॥ సీ॥ చెలఁగి ప్రపంచంబు సృజియిం
చునొకవేళ నొకవేళ సృజయింపకూరకుండు విభుఁడు తానె పోచు విశ్వంబునొకవేళ సాక్షియై యూరకుండు నామరూపముల
తో నటియించు నొకవేళ నొకవేళ నవిమానియై యూరకుండు దుష్టరాక్షసశిక్షు దొరకొను నొకవేళ నొకవేళ సమబుద్ధి నూరకుండు
నెటుల దోఁచిన స్వేచ్ఛతో నటుల నుండు నెఱఁగి భజియించువారల నెఱిఁగియుండు నంత మహాత్ముఁడు గట్టిని యట్టికట్టు లన్న పిడిపింప
నీకు నాకలవియగునె ॥ చ॥ అసిబలి దెల్పఁబట్టుముఖు డౌనభయంకరివృష్యుయుక్తుఁడై ఘనతరకాలచండముసు గైకొని వచ్చె
శాంతున తవి గుసినోదిలించి వెండి మలగు ద్రునితో బెకలిమించు నన్నైనకగలం డెవిష్ణుఁడు నిచిపుడతం డెటువంటివాఁడఁ ౯ ॥ చ॥ బహదై
త్యేంద్రుండుగ్రంమఁబలికెనో పౌలస్త్య వేదాంతవే త్తలకుం గానఁబడదవాదిలయు దేవద్విశ్వసృష్టిస్థితి ప్రళయాదకుఁ డవ్విభుం
డతం డెపో బ్రహ్మాదిరూపంబుల న్వెలయుండవ్విహామంబునిట్టిదని నిర్ణింపన్ సమర్థుండనే ॥ సీ॥ యాగంబు లాజ్యయుయాగైకఫ
లములు వయ్యాగాహుమంత్రంబులతఁడె చుమ్ము దానంబు దాతయు దానసాధనములుం ద్రావార్హకాలంబతఁడె చుమ్ము యోగం
బు యోగియు యోగోపదేష్ట యోగానందమహిమంబులతఁడె సుమ్ము ధ్యానంబు ధ్యాతయు ధ్యానంబు ధ్యాతృవ్యమూర్తియునతఁడె చుమ్ము తన్ను విసదమ్ము జేరొకన్న దను నెఱిఁగిన వారి సుఖముల గడతేర్చి వాంఛితములు కరుణ నొసఁగూర్చు
బంధమోక్షములకతఁడె కర్తసుమ్ము బలిదైత్యభర్తయనిన ॥ క॥ వైరోచను మాటలు చెవి దూరక యురుదెంచిమున్ను దోఁచిన

యలదో। వారికనచ్చొగానక। నారాహరియోడిపోయెనని గర్వమునన్॥ గీ॥ అట్టహాసంబు సేయుచు [illegible]
తరము లెసచాసివచ్చు। కేసరివిధానవతివాకిళ్ళు గడిచి। వృషభకంఠుకైలాసతేయపుంగవుండు॥ [illegible]
చేమద్బాహాబలస్ఫూర్తికి। న్బలియయుంగన్గొనమిస్థలంబు నికంబద్మాన్త్రతద్వాసులు। నైలువ [illegible]
జితోబలుకుచు। న్బలువారున్నవారు ప్రస్తుతులొనర్ప న్నంత సంబోంధుదుకన్॥ వ॥ చనియుబగ్గి [illegible]

(*) దశవదనుండు సూర్యునిమీదికి యుద్ధమునకు బోవుట. (*)

డుహేమవద్గంధమాధన కైలాసాది పర్వతంబులతిక్రమించి యావ్వల॥ సీ॥ పచ్చాపుగుమివీచువిధ [illegible]
రులదిరుగ। బావడలిచునట్లుపతుల చెప్పుటబద్యోదల మాన్పుసతులు నేత్రముల మెలగ। దీపికావళి [illegible]
వితానములుపత్యాకల వెలుగఁగ। జూపఁజెంగటసిల్కు సొబగునహారులు సుగరుదుబాచాంతికముల [illegible]
మపటముగట్టి। సైరికద్యుతికునికుమగంధమలది। వేడక గంధర్వగానముల్ విచుమించు। కాంచన [illegible]
గీ॥ కాంచిరజతాద్రిబెటికినకరణిదన్ను। దెలుకవలవనిగిరికానక బెట్టెనీకు। దటచరతుల్కుంఠికర [illegible]
మంత్రియాననవ్వికొనుమనపట॥ శా॥ అనాడెల్లవసించితగ్గిరివినోధారామశిలావిలో। కానం [illegible]
స్వామికార్యంబునన్। స్నానాదిక్రియలాచరించిమణిచంచత్పుష్పకంబెక్కి ధా। యాని [illegible]
ద్యోడన్॥ మ॥ అమరత్మాధరతుంగశృంగగతదివ్యాప్యంబుననవ్వారివాహ [illegible]
లో। కములున్నిద్రపదంబుమున్నగునెడల్గన్గొంచుదల్లాములు। న్నమరిక్రీడకు బిల్చుచున్న [illegible]
[illegible] మణిభిత్తిలేకిటులనుద్యద్వేగియైయెలత యోజనములొప్పుచు ప్రభాకరార్చకులకు। న్నాయాధి [illegible]
[illegible] నములకుంగాలోచి తార్ఘ్యాంబువర్జనసంసక్తులకున్ని వానమగుఛాన్పల్లగ్రాముంగన్గానెన్॥ వ॥ [illegible]
రవలోకంబగువాలోకబోచనిలోకంబులుదటియంబొచ్చియచ్చట॥ సీ॥ [illegible]
హేవలుచెలంగ। గనకదండోద్దండకరదండమాతరప్రముఖసా [illegible]
గ్యాజుషోక్తసారమంత్రాళిచ్ఛటిదగ। జామరగ్రాహిణీఛాయా [illegible]
ట। హారకుంజలకటకకేయూరముద్రి। కాద్యభూషణభృత్యులతోనముదు [illegible]
క్తాంబరగంధమాల్యములతోనత్యుష్ణతేజంబుతో। హ్యైం [illegible]
ప్రభానువృతితోందోదెంచునద్దానుని। నీవిశ్వంబునన్నికన్గెకొనక [illegible]
హస్తావృశీఘ్రింబెయా। యనంతరంజనిపంక్తికంరుడనిసేయన్వద్చిబోరాడర। హ్వని [illegible]
మిత్యుక్తియై। నచవాక్రువ్వగజేసిరన్నానిసయన్నాకారివాక్పద్ధతిన్॥ వ॥ అనంటమను [illegible]
నికటంబుచేరనెడవార్శ్వకులద్దమునొచ్చియేలవచ్చితివిటకన్నగావణ [illegible] చెప్పినవాక్యములల్ల [illegible]
రంబంపుము నానినావాదుచెప్పేదన్॥ వ॥ అపుడ శేరిప్రముక్కయువధార [illegible]
మరంబొనరింపగవచ్చినాడుమితో। రవుభుజశక్తియొప్పనము [illegible]
దరోయిదిమేమివాప్పచున్॥ మ॥ ఆహారికత్యోడిట్లనుదశాస్యునితో మనకేటిపోరును। [illegible]
చాలదే యయాహాలికేలయిప్పటికినోడితిమన్నను గప్పగాదుపొం। డాహావకేళినో [illegible]
వారిలోదంపుడనువాడువచ్చపంక్తి। [illegible] దానికయ్యామి [illegible]
ల్చితివేడు [illegible] ॥ శా॥ ఆధ్యాతేయుకులేశ్వ [illegible] ఉండవుముదాహాన్నానజ [illegible]
లాభ్రమో। [illegible]
వ్యలన్॥ క॥ [illegible]
దజేవప్రక్రమించినచుంతన్॥ [illegible]
చితస్థితిచూ [illegible] వేళన్॥ సీ॥ తిలకంబుదిద్దు [illegible]
లేనగవుజూచి [illegible] తప్పాదండరొంటిదనుచు। గలపంబుపూం [illegible]
చు। గవ్వుపువిదెమిచ్చుకనికిముచ్చటవినవేడ్క నైమౌ ఊటవేయుకొనుచు। [illegible]
గారుతేదెక వేలసంఖ్య। [illegible] లుగొల్వదనమోలినరుగునొకట దివ్యాపురుషునిబాచి [illegible]
యకసొగసుమితి। భాలతులచుగూడిపోవునిప్పుడుషుడెన్వ। డనరముని [illegible]
డు॥ సీ॥ ఒకనాడుజలపానమొనరించిబహుకాలముపవసించినవాంఛితసి [illegible]
ము సేసినతుహాసాలి యితడు। దిగుచరాలినపండ్లు దినియునేకాబ్దములు [illegible]

బుగ్రసమాధిమానినఘనుతితండు। దనుజవరయూతఁడమృతంబు దాఁ విక్రల్పు। వృత్తములనీడనీ వేల్పు వెలఁదిమంది। యుద్ధరమ్ములు నొక్కొకోనుచుఁజిరాయువండి। వెలయఁబోనొదుని తెసిపైనలుగవలదు॥ మ॥ అఁయమవృకగణింపగానినుచున్నలతస్మణి స్యందనం। బునజుందాంశుసప్రచండరుచి వేల్పుంగొమ్మలుంగొల్వగా। జను వెఱ్ఱొక్కఁనిఁజూచి యెవ్వఁడితఁడో సన్మౌసినా సంగరో।ర్విని స్వామి పిఱుకొంతఁ గూలినమహావీరుండుడయిత్యాగ్రణి॥ వ॥ అకొండబోరి పొఱుంపనుడివిననూకొని చునయ్యు సురమండలాఖండలుండు వెండియుఁ నిజాగ్రభాగంబున॥ సీ॥ ఉభయభాగములందుఁ దుండికొమ్మలు వీచు వెలిజామరములు వెన్నెలలు గాయ। బద్మరాగవిమానభాసమానద్యుతుల్ కపటసంధ్యారాగకాంతి నింప। విణెబువాయించు వెలదులు గాంధర్వకనకచట్టులనెల్లగరగఁజేయ। హారిమకుండలకిరీటాదిభూషణరుచుల్ సింగిణింబంగారు నీరువోయ। దనుజదాచ్ఛినమరుని చందమునంద। ముందియుడు వీథిజనుచున్న యొకపురుషు। గాంచి పీడెవ్వఁడవచాత్రకనకదాంతి। యితఁడని తపస్వి దెలుపదయి త్రైశ్వరుండు॥ క॥ ఆబుషి గనియతిశేఖర వీరులలో నెవ్వరేని విసుకనాతో। బోరాడఁగఁగలవారుగ। లారె తెలుపుమననతఁడలకతోకినన॥ ఉ॥ ఆయతధన్మకర్మజనితాంచితసవ్యుత్కరసానుభూతికయి। పోయెదు పారువీర సురపుంగలవీలడాసికయ్యము। ల్సేయఁగ రాదు వీరునని సేయఁగ రారు కృతార్థులవుటనీ, కీ యెడఁబోరగావలసెనేని గణించెదనొక్క శూరునిన్॥ మ॥ అతఁడెన్నాడనియంట వేలిను

——(❋) రావణుండు మాంధాతతోఁ బోరి సంధి గావించుట. (❋)——

మయోధ్యాపట్టణాధ్యాసియయి చతురంభోధిపరీతభూభరణదీక్షాదక్షబాహాబలో।న్నతి మించు సూర్యవంశ్య నందనుఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు ని।ప్రతియువు వీరుడు నికకిమిప్పటి నరేంద్రశ్రేణిలో రాఁడె॥ క॥ నావిని రావణుఁడవ్వుచు।నివేశింగంచినటులఁదఱుఁ చెదరతని।న్దేవబుషీశ్వరయిపుడ। బ్బ్వావరు డెందుండునిపుడపో యెదననినన్॥ మ॥ అజభూమిత్రుడు వశ్రీకసివ్రసననేరారాతుసాధీశది।గ్విజయారంభముఁ బూని నేడె దెయోధ్యానగ్రశంబుమీఁబద్ధహు। ధ్వజినీసంగతి నేగు దెంచు తఱిణమాత్ర। బోర్చి నందద్ధగా। భుజుతో నీకురణంబుగల్గునననుబొంగా। న్దశగ్రీవుఁడున్॥ ఉ॥ అంతటఁగొంత సేపటికి సచ్చటికిన్వినవచ్చె ధారుణీ। కాంత ఆథాంతరస్ఫురితకాంచననిర్మితఘంటికాధ్వనుల్। స్వాంతమయజ్ఞప్రధీసయింధవమేదుర కింకిణీధ్వని। ద్దంతిఘటాటక్రకటితధ్వజచిత్రపటీపటుధ్వజల్॥ క॥ అరవములు వినిదశముఖు। డిరసమునడిల్లి లేచియి దెచను దెంచెన్। ధీరుండు సయయువ నాశ్వకసుమారుండనిపడి నెపక్చిమంత్రులతోడన్॥ చ॥ ఏదురంగబోయి పంక్తిముఖుఁడెంపునుసొంపును దెంపు పెంపుచ। కదనమునర జసంబు భుజగర్వముగల్గియు పాలుని। గదిసిన రేంద్రసేను దశకంఠుడ సంగరకాంక్ష వచ్చి। న్నెదరకనన్ను మారొకని ముఖితుడవైనదోలంగు నావుడున్॥ సీ॥ నిడువకన్నుల కెంపువనడరు కుంజికకర్ణ స్వాంకవమదముతో సంధిసేయు। గనుబొమల్ ముడివాందుకంటెముం సకగరంబునను న్నచాపంబు గొనయ మెనయ। జెను గాడ్పు సోకగఁ పించు కెంజిగురునా బెట్టుహుంక్రియలాసిప్రేదవియరడ। రమణియరత్నహారచ్ఛలంబున మనఃప్రకటరోషజ్వాలబయలుపడగ। జుఱుకుచురుకు దశకంఠుంబూచియాం। గ్రయోరిపోలస్త్యరాతోడనారణంబు। సేయవచ్చితివంచి దేమాయెనెదుట। జక్కనయి నిల్వరా యాంచు జనపిఘుండు॥ క॥ పిడుగులకసుదోడువో। కడి దిశరములసురరొంము గాడగనేయ। న్జడియకనాయుఋములకా। పడెసివుడిచినుసులనుచు బంక్తిముఖుండున్॥ మ॥ పడికోదండము లోకసారిగొని దర్పంబొప్ప మాంధాతపయి। బదరాసారమునింపదద్విశిఖవర్షంబున్నివారించిత।న్గవియున్నచ్చుని శాటపంత్రిమణులగ్గాటించి భూభర్త బెట్టిదపుదూవులనొంపనంతకునిమాడికనా।వణుండుగ్రుడై॥ మ॥ తనబల్జోదులనెల్లనొక్కట నయోధ్యాధు రోధించబం। చినవారందఱు జట్టు ముట్టుకొనియాక్షేపించి కోపించి మించి। సీశాతాస్త్రపరంపరల్గురిసి సింగంబు మాతంగభంగి। జనముస్సేయగడంగినట్లునృపుడుత్సాహంబు రెట్టింపగన్॥ సీ॥ తునుకబంద్రడంచు శాయకములనొప్పించి పారణు నేడింటజడియసేసి। ధూమ్రాక్షు నేనిమిదంతూపులనాగిలించి మారీచుని బందిటమదమడంచి। జంబుమాలిని మూఁడు శరములబజగించి మాపార్శ్వు నాల్గింటనుచుటుమాన్చి। త్రిశిరుసింబదియేను దివ్యాస్త్రములనొంచి। దుర్ముఖు నైదింటఁదూలనేసి। వెండియుబ్రహాస్త్రముఖులనుద్దండచండ। కాండమాలభండనము సేయకుండదఱిమి। తరమెననగెల్వనికనిదసముఖాసు। రాగ్రగణ్యుని మాంధాత యపుడు పొదివి॥ ఉ॥ క్రోధించి విచ్ఛేదశాలిఁ గసక్కంధుఁ చందమాంగ్లెంది ముంచెను। క్తంచరరాజు పేమరముగాడఁగ ముద్గరమెత్తి వేసినొప్పించి। నసొంము సిల్లి కృతపెంపుననెడ్పసిపోదురాజని। న్నంచెదనేండుదండికడశంచతిరోషహితాయిత్తుడై॥ ఉ॥ అకనకాద్రిబిట్టు పరసంటియదప్పిరొదిర్చియవ్విభు। డెక్కిన తేరుచెక్కలుగ సేసి హయంబుల ద్రుంచి సారథిం। జక్కకనొంచి కేతనము ధారుణిగూల్చిన నాగ్రహించి వే। రొక్క రథంబు పై విరకులోత్తముడెక్కి లయాంత కాకృతిన్॥ వ॥ పటుతరఘంటకాక్వణనబంధుర మహామహనీయశక్తియు। క్కటిగొని పంక్తికంఠతుదిగంటి విపిష్టామ్మునియేసిం యార్చెం। దటుకున నేలిమూలసుస దానిసడంచిదశాననుండు భూ।ర్కుటులెసగన్। నృపాలుసయుంగుంతములిర్వరిపూన్చి వైచినన్॥ మ॥ అవిఖండించియు ఖంకకాండములుచండాంబుద్రభోష్పండశాల్యు। వనాశ్వప్రియసూతియే యదనుజప్యాకోంబు ఛేవిల్లైన। శివిస్వత్సునదత్తదివ్యశరమాపైత్యేశ్వరుం డేసిన। స్వపశుపవ్యాసరేశ్వరు దుడపిజుల్ విభాగ్రిజిం

తింపఁగన్॥ తదనంతరంబున॥ చ॥ నిమిషములోపలం దెలిసి నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁడు । ద్యామరవిరోధిమీఁద జలదాశుగమేసిన వాఁడు మారుతాస్త్రమునఁ దచ్చెదరించి పతిక్రియ తానుశరంబు లెత్తి భోసినచించెన్ । విమతుఁడు రవుద్రబాణమున నిల్వె దదీయశిఖాపరంపరల్॥ శా॥ మాంధాతృక్షితినాథుఁ డుంగరతిభీమసూర్తి బహ్మాస్త్రమున్ సంధించె న్దనవింటఁ రాక్షసభటుల్ సంత్రాసమున్ జెందఁగ । ర్వాంధుం డద్దివిజారి పాశుపతమే యొంబూని నెయ్యెత్తఁగన్ । గంధిశ్రేణికలంగఁ గుంగె దరయాకంపించె స్వర్గాద్రియున్॥ శా॥ ఆయుత్పాత మెఱింగి యాఁడకు బుం స్వర్గబ్రహ్మ వేంచేసి యే । లాయా యుద్ధము దీసలోకముల కెల్లన్ భీతివాటిల్లెమీ । రాయుష్మంతుల రై చెలంగఁగలరు గ్రాస్త్రోపసంహారమున్ । సేయుం డన్న నదాజ్ఞ జేసిరటులన్ విత్తంబు లుప్పొంగఁగన్॥ క॥ ముని పతి లోకహితంబుగ । మునుకొని శమకేళిసఖ్యము జేసి దనన్ । జననాయకుఁడు యథేచ్ఛం । జని యొద శాస్యుఁడు నుజని యెజం ద్రుని మీఁదన్॥ వ॥ ఈచందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధ రాజరునితో సంధిగాపించి స్వాగంభిక బంధుమద నిర్గంధనోత్సాహంబు వహించి మహనీయ పుష్పకారూఢుండై యమ్మహాగిరి వరోపరిభాగంబున శుక్ర మించి యావల పిడంబి తాడంబరంబునం బోయి పోయి పదివేల యోజనంబుల పొడవున బ్రథమభూమికయన దగియుఁ గణితాధరచరణారుణప్రభాపహాసితాభినవ హంసమండలంబగు హంసమండలంబు వని మరుత్పథంబు గడిచి యావలతనంత దూరంబు గడిచి పుష్పలజలాపిప్లుత పువహలావ రకాది బహువిధ జలధర ప్రకాండంబులకునుండ నిరవగు రెండవమండలంబు నతిక్రమించి యావక్రవిక్రమ సాధ్యులగు సిద్ధచారణ సాధ్యులకు విడుపట్టగు మూఁడవచోటు దాటి యమ్మీఁదట నవనాయకధిరతోడ గ్రవినాయకభూతప్రేతపిశాచ నిశాచరగోచరంబగు నాలవకక్ష్యాంతరంబు దరలితరళీకృతవిస్తృతకర శీకరనికరంబులు నభోగనవలాహకగర్భంబులు నించుచును దంతితామరతరంగిణీ తుంగతరంగరంగత్కోమల కుముదాపహృతులం బోలు పుమీరు కుముదాది వేదండకాండంబుల విలాసంబుల కునదేశంబగు పంచమప్రదేశంబు వాసి వాసవాసి ధారానివారిణోద్ధార దారుణరోగరుజ్జాతసంచలనసమజ్ఞాతవాతావధూత సకలగ్రహమండలుండగు పండజమండలాఖండలునకు విడాగు నాఱవ త్రోవున వెడలికడలిబోలిన గంభీరత్వంబు భారవినిశ్శ్వసత్యసంపదలను బెంపుగ విసిస్ట్రోవ లీలఁగాలుజనుదగ్ని పరిముఖమునిరత్నంబులకు సిధానంబగు సప్తమస్థానంబు నంబమలు జేరి యవారిత కోకమండలునం బాకిసరిజ్జలబిందు బృందంబున జేలువందిచలువల కెల్లసల్లనగు నెనిమిదవని

——(*) దశాననుండు చంద్రుని మీఁదికిం దొడ్డి త్తిపోవ జనురాననుండ తెనిమానవ్రుట. (*)——

లవారాసికొనితదూర్ధ్వమార్గంబునఁ జనలుండకదశసహస్ర యోజనంబులరిగి యుద్విలన యొకటి యోజనాయతంబగు సుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున॥ సీ॥ తేజము నోహరమూర్తి ధరణిచారి నివారిత పమయప్రాంతమైయొప్పవిడగుం । దన యచితశౌభ్యద సుమాత్రయించిన విధులకుఁ దక్కె వెలయజేయ । దనవిలాసములు చెంతలనున్న గోపిణీ ప్రముఖకాంతలవింత చాళింప । దనచంద్రికామహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకు గప్పురంబు గాగ । దనరు మానధాము సవృజన్యధామ సోము । జేరఁబోయినయంత టశిశికిరణ । పాళి పైపైని నోలసినబంక్తి నుఋ్ఋ । మంతురలమేను లెల్లగంపంబు నొందె॥ క॥ చలిజవగాకవడంకుచు । నలజడి బడి మంత్రులెల్ల వయ్యాయిచటన్ నిలలేము తొలఁగి చనుటకు । నెలవీపలెనను దశజశేఖరుఁడలుకన్॥ శా॥ ఆహా తావక దేహముల్ వడక జేయం జొచ్చె నింతయ్యాగ్రునై । నీహారాంశుఁడు తాళు కీర్చుకని యాగ్నేయాస్త్రగవ్వ దాస్త్రంబున । దోహంబుల్ శశిమీఁద నించుటకునుద్యోగించినన్ భాలభూచాహకౌర్య మెఱింగి వచ్చె టపుం బర్హాసనుండు దిర్పుడన్॥ గీ॥ వచ్చియిది యేమి వస్సభవశ్సుగ్ర । బాహువిక్రమమి నీ సితభానుమీఁద । జెల్లు నెచూప నీతండు చల్లనివాఁ । డీవ దగ్నిబాణముల్ వీవుమలుక॥ మ॥ అనివారించి విధాత వెండి యును వశ్యాసి మహా సావాసంబున కే మెచ్చి శ్రీమంత్ర మొకటి టిదయఁ పూర్వంబుగా నిచ్చెదం । గొనుమన్మంత్రజపంబు సొంగమయిననే ఘోరాహవక్రీడని । న్మెనయున్ గెల్పు వికష్టమైన నశుభంబే తెంచు శీఘ్రంబుగన్॥ చ॥ అవిమృత్యుజయమాపడిల్యాడమంత్రమోత్రవానివేళన్ జపిం । పదగున్నికని క్తికీలకబుషిశ్ఛందోధిదైవంబులుం । దుదిమోతామంబును దర్పణంబు విధిబుద్ధికొత్తం సెఱింగించి పూ । ర్ణదయ మ్మంత్రము నొసంగి వెండియును గీర్వాణమాధవుఁ డిట్లనున్॥ గీ॥ అసురవల్లభ పాత్రిణస్యంబునందు । సిశివారాధ్రోత్తమమైన । నేజనుఁడవిఘ్నమగజపియిందు వానికొదవు విజయంబు మాకియాగాయుదమెయు॥ సీ॥ దేవదేవుఁడు మహాదేవు తీశు భూతభావనుఁడ భవుఁడు భవుఁడు శివుఁడు । భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుఁడు కూటజూటుఁడు వెయ్యాభుజిచర్మ । ధరుఁడు జగత్పతి హరుఁడు లలాటాక్షుఁడు ఈశాకాంతకుఁడు మృగాంకశేఖరుఁడు । పశుపతి శూలికపాలిక కాలగ్రీవుఁడు గ్రుండు భీముఁడు త్ర్యంబకుఁడు గిరీశు । డనలుఁడవ్యయుఁ బోత్రుఁడునని చెప్పి యప్పుడు దవిన॥ మ॥ శశిజిష్ణుంచి తిసంధున నైలవున జాటింపఁగాఁ బుచ్చెన్ । దశలస్ ఘూర్ణి జేయుమహాగ్న్యములతో దేవాచలాధిత్యకా । విశదేందూపలభూమికిం దిగి కడున్ విభ్రాంతితో నచ్చటన్ । దశకంఠుండు సునింద చెనబరసలే ద్వాంతంబు మైబాటన్॥ వ॥ యిట్లిథంబున నాటిరేయెల్లన చోటపిత్రమించి మరునాఁడ రుణోదయంబున గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి॥ క॥ అలరుచులంకకు నికబో । వలనొరుసని యమాన్యభృత్యవర్గము వినగా । బలికిన బుగడలవిడిసిన । బలము లవి

వినియించి దైత్యపతి పయనం బై॥ చ॥ మణిమయదివ్యపుష్పకవిమానరుచుల్ దిశలిండ నిండగా। గ్రహకులి తుంగ కలకా ఘటసరంపాతతో

—— (*) దశగ్రీవుండు దేవయక్షాదిస్త్రీలఁ జెఱఁబట్టుట. (*) ——

నమువన్న సంకుసారణుతున నేక భంగులను ప్రస్తుతి సేయఁగఁ బోవుచుండి రా। వణుఁ డొకనాఁ డస్వైరవిహారి మొదవం దన వారలఁ జూచి యిట్లనుఁ॥ మ॥ ఎలనాగ్రామంబులు చెల్వముల్ చతురతల్ హేలావిశేషంబులుం। గలకన్యామణులెవ్వరొక్కొ బలిమిం గాంక్షానుకూలంబుగా। బలుమందిం జెఱఁ దెత్తు పావనిమహాపార్శ్వ ప్రహస్తాదిమా। ర్గుణులు సోముల్ వికసిల్ల నిట్లనిరి రక్షోనాథు ఖండింపఁ దగన్॥ సీ॥ మదిమనమెన్నఁడు లేనికోటచు మాటి మా మకుటల్ల నెన్నెలు వెల్లుకన్నిగములకమరు। సోలభ్రులెటుకుచూపులం ధ్రువహా చకుటలాం యక్షురమునుల్ మనుజకన్యకలకమరు। నిమ వాలుజడలు పెందొడలంచు నడలు నెన్నడుములు నాగకన్యకలకమరు। బాటుల మేలిమి మాటలతీయదనంబు గంధర్వకన్యకలకమరు। మణియు దక్కిన జాతులమంద యాని। తారవులు వహించి యందు రొక్కొక్కరి వగల। వీరిలో మెచ్చవచ్చినవారిఁ బట్టి। తేవలయు నన్న నిందఱు దెత్తు ననుచు॥ మహాస్రగ్ధర॥ కరుణాలేశంబు నస్మత్క్రమముకలుభశంకా కలంకంబులాత్మం। జొరనీక పూర్వదేవాసురనరవరచతుశ్శ్రవస్సౌఖ్యవిద్యాధర సిద్ధాదిత్య రక్షోందుభుజగ గరుడగంధర్వ యక్షాదికాంతల్ పుర కాంతాళ్ జిత్వబల్యంబో దిరిదె దరి వాపోవగా బెట్టె తెచ్చెన్। స్రగ్ధర॥ బొచ్చున గేహాంతరంబుల్ వడిసినమగలం జుట్టలన్నిట్టుపట్టల్। వచ్చున్ శీతాసి ధారన్ వనితలతలలన్యగ్రుడై పట్టియాడ్చుం దెచ్చున్ యానంబు చేరన్ దైన్చ చెడి తనుసిందించిన చ్చిరముల్ల్లా। త్రుమన్ నైన్య రించిన నన్నన్ నైలుపు డెటకుబోగూడి మీకంచు నవ్వున్॥ సీ॥ సీమంతమౌక్తిక శ్రేణి యూల్లన రాలఁదట్టించి ముందలల్ పట్టి యీడ్చి। వలుదచన్నులహార వల్లికల్ తెగిపోవబయ్యెదల్ బలిమిమై బట్టి విడిచి। కంఠ క్రోవిన్ సరుల్ గాసి యై యీవనయూడబలుకీలుకొప్పు బట్టి యీడ్చి। కడియముల్ గాజులుంగరములు బిట్టూడ బల్లవహస్తముల్ పట్టి తిగిచి। మూలమూలలనొదిగిన మొక్కవేడు। కొనిన మాయన్నకావవే యనినవృద్ధ। జనులమాటుల కేగినసకియులెంత। పొరలినేడ్చినఁ బోనీక చౌలు శైబవ॥ వ ఱియు నగ్గ సీ.. ం మగురి మేర మెఱుంగక తలిరుం బ్రమలమ అయ్యనున్న మెఱుంగు బోడులవత్తముాంమల కింగనున్న యుత్తమాంగనల దమిత మనమగలతోఁ గలిసి కాపురంబులు సేయుమహాపుణ్యుఁలబురోపవనంబులం దోడి కోడియలతోడ నాడుకొనుచు క్రీడించు కాంచనాంగుల జలకేళికల్లం దేలుబాలికల ద్యూతావినోదక్రీడలం జిక్కినచకోరభామలు బెక్కువగలనే చూరించుకొనుచు వచ్చలాతువులవిషయంబు లెక్కపెట్టక మద్యంబును నిపురాంబురాశి మద్యలగిరికదరంబులయందు వేటుకలఁ జెందుకుందరి. లసోధము డి తాళ్వందంబులందిరుగు మందగమనలంబరాంగనలనక బాలికలనక యెల్లజాతుల నాతులన్బలాత్కారంబున బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబు పైనుంచు నప్పుడు హాహాకారంబులతో విలపించువారును బలికిన దిపలుకుచు దపించువారును నేమి సేయుదు మని పలవించువారును నింతటి పాపపచ్చు నేయనితల్లడించువారును మునుమసిమిను గువలెని చ్చెడు గొకటడ నుండి వచ్చెననువారును త్రికత్రయనకు సృష్టికర్త యైన్ దర్మములిచ్చేవనువారును నంకనెక్కడి ధర్మంబు లోకంబులన్నియును నధర్మోపహతంబులై చెడుకాలంబు సుంచువాసకునరుత్రయుంతయు రాజకంబై దిక్కులేకపోవునే యనువారును నో స్వామీ యింద్రచంద్రాది దేవతలారా సాక్షులై నయాపద నివారింపరే యనువారును పెకాగ్రి సనిజేతులు వెండికొండ క్రిందజిక్కినాడ త్రైయవడంగ గ్రొక్కిన గ్గనూచంబు సేయక మరలవరంబులిచ్చి హారుండు తమగోడుబోసికొనే నేనువారును హా కుజ్జేమి సేయుదొ లవృట్టువుల నేమి పాపంబు చేసితిమో యిది యనుభవింపక పోవునే యనువారును జననీజనకగురుబాంధవ ప్రాణేశ్వర సుఖ ప్రముఖసుహృజ్జనంబులదలంచుకొని కన్నీరునించువారును నిట్టూర్పు బుసగిడంచువారును రావణా యింతదురాగతంబు కొఱగాదు మదిమదినుండియిట్టి పాపంబులకేల యొడిగట్టెదవనువారును దవవారినండఱంబట్టిపట్టి సంబునదెగగొట్టినట్టు సుమ్ము దెగగొట్టి పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మను వారును నాడువారి యుసురు కొంచంబు గాదు నిన్నును నీవారి నినీ యిఱుగా వించుజుమీ యనువారును నిన్నివగలం బోగులు మగుఁలం బట్టి తెచ్చి వీరికలన నేమి సుఖంబనుభవించెదనువారును బహుసంసారచ్ఛేదనంబులు సేసి యీనడియనుదోసంబన్ని నాళ్ళకు వీడుకొంగలవాడవని వేమఱుసింట్టువారునునై వానిచుట్టును నెరసినయ పయశంబుగనుపింపజేయుకై వడి వీడినకేశపాశంబులతో వానికి గ్రహతాపంబులుపరూపంబులై పొడవడంగువడువున దెగపడు మౌక్తికహారమణిహారంబులతో వానిపాలిటి రాక్షసస్సామ్రాజ్యలక్ష్మి సౌమనస్యంబు బాడినతెఱంగెఱిగించు భంగిందుది ముట్టవాడిన ప్రసవదామంబులతో వాని సుంచుకలుషజలరాశి యిట్టిదని తెల్పు నట్టులనిట్టలంబుగబుట్టి ప్రవహించు నేత్రకజ్జల ప్రవాహంబుతో వాడెక్కిన విమానంబుతో వానిభస్మంబు జేయజాలు రోషజ్వాలికాభీలకటాక్షజాలంబుతో గడగడవడంకు కౌనులతో జమువు చెంమటలు దొలంకు మేనులతో నిట్టూర్పు సెగలంబొగులువాతెరలతో నశ్రుజలధారలందేలు కన్నుదామరలతో మంగురుల మొగిలు తెగల మెఱుంగు పడి మెఱుంగు దొఱంగు మోము చందురులతో డెందంబులు సందడించు చింతాపరంపరలతో బొరలుచుం దెరలుచు నలతనాంకుచు వ్రాలుచు సోలుచు మూర్ఛిల్లుచు గార్చిచ్చు చుట్టుముట్టి ననొల్లంబోవు లేళ్ళవలె నప్పల్లవపాణులు వెల్లవెల్లనై ధైర్యంబు పెల్లునను ల్లంబులొక్కింతజేసికొని తమయంతవట్టు గూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణును ద్దేశించి యిట్లనిశపియించిరి॥ ఉ॥ ఏము పతివ్రతాత్వము దక్షించినవారలమేని యున్నినా, ట్లేమిగా

అంతలేక వరించితి మేనిమవియమూరముల్। కానుమి శౌత్ముఁడయి చెలువగాటని బూనెనయాద శాస్యుఁడుం। గామినివంకి నేయ
డగుఁగ కసుతానుజబంధుకోటితోన్॥ వ॥ అంతఁ బిలిపించియంతనిలువక॥ సీ॥ మనవారివీమపుణ్య చినచంమున వీనివానివగదుటలుప
ట్టిచిరవలదె। మనవలమైచికి మనముగుండెడ లీలవీనియాంద్రనుబలవింపవలదె। మలపంటసతులబల్మిఁ బట్టుగా డ్సైత్తుబవ
హాస్తముత్తల్లఁ గనియువలదె వనితలు మట్టిసేవ్యగనవ్వుచున్నాఁడువీనితలల్ గొట్టి వేయువలదె। ముదుచుబాళ్ళిజేప్పఁ దిగియుద్య
లనుబోఁడ్లు। తన్నుదిట్టుచుబిట్టు రోదనము సేయ। నాలకించుచునిస్తైజుడయ్యె నెగ్గుసిగ్గు నెంచక తలఁప్రోలు చేరె నితఁడు॥ ఇవ్విధంబు

——— రావణుండు భర్తృమరణంబునకు వగచుచున్న భార్యలను శ్రీరాములతోఁ గూడ జన్మస్థానమునకుఁ బంపుట. ———

న॥ చ॥ విమతజయుంబు గాంచి వంవిదపూానంగ నేఫ్పఫ్పకస్థిత। ప్రమదలయార్తనాదములు పాటలెవారికిదోడుచంశడ। ఒగ్గడు
నముతోడ నూర్పణఖయుక్ విలపించుచు వచ్చి యున్నపాదములఁ బడెందృగశ్రుజలధారలు కాల్వలుగట్టి పారఁగన్॥ గీ॥ ఇడినయ
నుజనేత్రిబాష్పంబుధారలు। దుడిచియాధరణముదోపమూట। లాడదోడుగునద్దశాస్యురకర్పసి చిత్త। మెఱింగిచెలియాలు శీఘ్రము
ట్లుజనియె॥ ఉ॥ విను బులేరే మెండ్ర బ్రతివీరులనయుజనకోజయింపరో। యింరిసమెత్తినీవ లెక్కవత జెందితి అందినోందిరో।
తూరతనికుబూపనగుచోటు బులేవెమ పోరాగపాపముల్। దూరును సైనినా బ్రతుకుటు యింగ జేసితివేమి సేయుదున్॥ వ॥ వ
రులోనరిందు నాలముల బావిహిత్తాశ్రితబంధుకోటిడ। త్వరిమతిబ్రోవనోపుదటబాంధవులండ అనన్యులయన్నచో। గపుణాదొబంధ
గినీతియును గాంచక వారలనీవ త్రుంపనై। క్వ పునినున వ్రుగాదె నైదువాదునిశాచరచంద్రయింతయేడన్॥ క॥ బలియురగదోయలు
తనుగా। దిలిచెశ్లేంద్ర పధనంబు చెత్తు పనాకిప్లుబ మఱదింబొరిగొననీ। వతేవ యుధర్మంబు చెప్పువారలుగలరే॥ క॥ అటయూ లైపి చె
లియుఁగను। గోసియాతడంగు కులమునను మరుతెలుగక డా। సిననిపెనిమిటిదునిపుత్త। వెనుక నేతిగిపాకిపడితి వెలదిరోయుచు
టన్। క॥ చేవప్పినకార్యముఁ కు వేదనబొందుదు శెజాలి విడుపుఖికమనః ఖే । ముపిధివప్పి సంగావరపోనీకువాదునానాముసై చెప్ప
మా॥ ఉ॥ఏమకొ అంశనీకుజం జేతు ఈకోఁనమౌల్ల వస్తువుల్। ప్రేమమడి సేవొసఁగెంచపింపకునాయనుజాతనయినని। న్నీనుపీరిచె
రిచూడఁగలరేటు మూనవద నిత్యకానవగ్రామణులిచ్చవచ్చినన్ కారముననుఁ జరియింపఁబ్రమెపెర్త్యేడన్॥ చ॥ మనవినవెల్లిఁ వఖర
మానవభోజివరుండు దండకా। లమునగూడఁ గొద్ధనుజవర్గముతో వలియుంపబోయెడిం। జనుమతదానరింపునినుసర్వదనంబు
నునేఁటబంధుమౌన్ వనజనశాక్షినాకడకువచ్చుచుబోఁవుచునుండు మెప్పుడున్॥ క॥ నేనొకటియునతఁడొకటియు। నేనికువ్యు నామీ
యునియనేకగతులను। న్మానించిఖరునిరతు। స్వెనాన్వితుబిలిచిదనుజశేఖరుఁడనిమెన్॥ చ॥ కవిఁచియుంచె రాతుసనికాణ్యుగా
గలదండమదండకా। టవియటుగా వసిల్లుచుచటంబున నాలుగువేలురాక్షసుల్। భవదనుజన్ముఁ లుంగొలుచునాలైమువిట్లుకనోపు
హింపని। యువరజదీనిశూర్పణఖ వారసికొంచు సమాదరంబునన్॥ చ॥ ప్రశిసుడు పంక్తిదూషణుతుధీరుఁడనీదళవాయుచుండుట।
ద్దశముఖుడానిరంబనుపను వాను నేగిబల బుకోజతు। ర్దశభువనంబులంగలక దారుణమ్మత్తిలగుండుదండకా। పశముల పాలిమృత్యు
త్యవఖరాబ్యము సేయుచునుండెనయ్యెడన్॥ ఉ॥ ఆదశకంఠుపంకినగరంబొప్పరంబాకయుంతఁ జూచ్చెనో। లేదోనిజాగ్రపుత్రుఁ

——— (*) ఇంద్రజిత్తుమహేశ్వరక్రతునొనర్చుట. (*) ———

డటులేలునికుంభిలనథర్వక్రియనో। త్పాదనకాంక్షమునిర్విధి తాను నునేగెవిశానసేవకుం। పాలిదపరీతబుద్ధియయి యిచ్చటికన్ జను
లంబడింపఁగన్॥ మ॥ దశకంఠుఁ డీటులన్నికుంభిలకుదాఁ దత్ప్రీతితో నేగఁ గుం। దుతపద్ప్రోద్ధత హోమధూమకలితా స్తైంకర్బ్రిటిధీర
యువా। పశతాక్రిన్నమనా గ్వైమంటపగపుం బ్రత్యగ్రయజ్ఞైపవి। గతిఖాకృష్ణమృగాజివాస్వితుసుతున్ దర్శించిప్రేమించుచున్॥
మ॥ అవలోకంబునమున్నవంఁడవివాటుంబోవ్రు రాలోనభా। ర్గక్లిష్టా హాంతిఁకర్దహూనఁనమునః కాంతింబ్రకాశించునా। పాంఁ ధీ
తూనిధి మేఘవాధుఁనుమౌవాఁయుతునిందంద్రిబూ। చినితింబ్రణతోత్తమాంగుఁడయి మౌడ్బైక్ రెండుమహాస్తంబులన్। అప్పుడు॥
చ॥ ఇరువదిచేతులంగొడుకు నెంతయుఁగూర్మి విగౌగలించి వే। మరునడునెత్తిమూర్కొనుచుమంచుఁ బులకింపముదశ్రువర్షముల్। ల్గ
రిదొరుమమోముసాశెరనగోందుసెగందను వెల్లగాసి గా। జీరముగనీడనే చపసినేసెకు పన్నగించువానుడున్॥ మ॥ దితిజాచా
ర్యుఁడువల్కెనాతనికిబజ్జిగ్రీవనీపట్టిదీ। క్షితుఁడయియుఁపునముదాల్చిచాడుదినుపగ్నిష్టోమముఖ్యంబులౌ। క్రతువుల్వెకొనెనేఁడువిం
చెనిశ్వాసునినారాధించిమాహేశ్వర। క్రతువుంజేసినశంభుఁడితనికిసాక్షాత్కారముఁ జెందెన్॥ వ॥ ఇనకీలాగుప్రసన్నుఁడయి
నశివుచేదంఘూతనాగాంగుచే। దనియెంగామగమవ్వనదృశ్యరథమును। ద్యామ్రస్త్రతూణీరము। లనువ్రుదానుసిపేరిమూఁయుయు
బద్రస్త్రంల ప్రదానాజేయవా। ర్తనమున్నీసుతుఁడీమఖంబమునననీ దర్శించిమాటాడెడన్॥ ఉ॥ ఈతరుణాగ్నిహోత్రిక్రృతకృత్యతి
జొందుసముత్తమం। ఘాతముననుగ్గం సేయఁ దశకంఠయుద్ధశ్వశదావిరూధుండయు। శాతశవీముఖంబులురుబాపముజేసికొనెవిటి
నిల్చి। న్నీకనయాగ్రణింబాదువనేరడుశూలియునంచు బల్కెన్॥ చ॥ హర్షముజెందిరరణహృదయముచ్చటివారికెటుంగనినా।

——— (*) విభీషణుఁడు రావణునకు బరాంగనాపహరణము గూడదని నీతిచెప్పుట. (*) ———

మనవిభుఁడాఖృగూద్వహునిజూచియిటెల్లను నుంచిదయునన। ధ్వనిములుజేసిశత్రులగువాసవముఖ్యులగెల్చెనాసుతుం। డనిభది

నంబు సప్పదగునయ్యా సురారులకంద బలుకుచున్॥ ఉ॥ అచ్చటబాసి సానుచరుడయి దశకంధరుడు మున్నుదా జెఱల్ దెచ్చిన కామినీ మణులదివ్యవిమానము డించునంతలో వచ్చి విభీషణుండు తగవా పరకాంతల బల్మిఁబట్టగా హెచ్చెనె నీశపుర్యమిది యేలయొనర్చితి రాక్షసేశ్వరా॥ ఉ॥ అంగనలిందు నీకు గొదువా త్రిదివాంగనలేమి భాతిత్రు। న్యాంగనలం బతివ్రతల నార్యుల భార్యల దెచ్చి గానినే। యంగనఘంబువాటిలు మహాపయశంబును నగ్గలించు దానంగడ తేరునాయువును నద్యుతియున్ సిరియుం బ్రతాపమున్॥ ఉ॥ అంటిన మండుచుండుట మహానలకీలలు చేరబోయినం గంటువహించి యాయువు సెరల్ సిగుడించుట గాలభోగి సుల్। జంటన సహింపనాయువు వెసం గొనటంగ సపించు మృత్యు వ్యక్తల్। గంటికి లెస్సయున్న పరకాంతలు మేలని కోరవచ్చునే॥ ఉ॥ ఏనరు డెప్పుడేని ఘటియించు నుదగ్రఫలంబు వ్యర్థకడా। వానికి బ్రాప్తమవున నెడివార్తయ ధార్థత గాంచెనిద్యేడన్। దానివచింత దృష్టము గదా నవనాయక విన్ముసీమలో। రానల నెల్ల బట్టిరభసంబున సీవిటు దెచ్చునంతలోన్॥ ఉ॥ మానక మాల్యవంతుని కుమారిక కూరిమిపట్టియ

—— (*) దశవదనుండు మధుండను రాక్షసుని పైదదండెత్తుట. (*) ——

యిన కుంభినసబల్మి గయి కొని యభీష్టము మున్ మధుడేగని ప్పరిన్। దానవులడ్డమైన నవిధారనడచి పరాంగ నేచ్చునా। త్మానుజ గోలుపోయితి కదన్న పరాభవ మెల్ల చాలుకున్ నేసికుడీ॥ ఉ॥ అంమధుడేగుడె చునవ్రతబిమ్మునింగి సమాధినుంటివే। నమ్మియి మేఘనాధుడు సుగజ్ఞపదీక్షలింపకుండెనే। తమ్ముడుసప్తపంయి దెరచుపదన్ను నెఱుంగకపోగా నానికిం గ్రమ్మతిపోవగ గ్గెనలు గందగదాతల మీదనింకిటున్॥ గీ॥ ఏం మనియింటి చేని యిట్లే క్రమించి। మానస సెహాదరింగొని బోయెనా మధుడు వాని। బట్టిచంపినపకీర్తి బంధుహాని। యాశునుపశ బుంధవుల తెల్పుననుజాగిసి॥ క॥ మంచిదినెకెవెంతనయిపహాగ్రమూ దెల్పెద వేసించుప్రోలించుకయయి భీతివ మించుకనోనరుడు నొచ్చి దైత్యుల దుంచిసహించద నెబలిమితో గొన బోయి చెలంగుచు మునిమయాలించిసహించవచ్చునె భళీ మధుదానవుడింక హెచ్చునే॥ ఉ॥ చిచ్చోడికట్టినట్టు చెడు సింహసటాచ్ఛలిలూద్చు పుచ్చుకొని జోచ్చుమ దాంధుబోలితెనపూరత రావణుమీనబూపగా। వచ్చెగదాపమధు దబహువాహలకుం బనిచేమిముస్సుదే। యచ్చెదుగన్న చోటికిరయింబున నేగిమదంబణంచెదన్॥ ఈ। అని యుగ్రాగ్రహా గ్రహాపిచణం బున నొడలెరుంగకకునుంగొనలనిడు గురులు సెదరనుదరిపడి యుప్పతి మొగంబు బహాలదించిమనెన్నెవాడతన సన్నిధిలి స్థలస్యస్తహస్తుండగు ప్రహస్తునిం గనుంగొని యిట్లనియె॥ సీ॥ సంగరోచితజగస్యందనాస్యందనాశ్వపదాతివితతి సన్నద్ధమై వెడలజేయు మాపమంత్రులై న్యాధిపులు మున్నుగంగలవారి బిల్వ బకవళ్ళబనావునే। డితి దెసి నీయున్నాడటువనకుంభకర్ణునిప్పింభమికరిక్కమెంచి। యాంభిషణుగొల్చియేపరకీలంకగావ గాదగు సేనకావుబెట్టు। మనకుదోమగనుయాపుత్రితనయుడేగ। జనిసి పేగిజయనంబు చెల్పుమాజి। నిధుదోలుతగెల్చి నీరమీదమగపు గెల్వ। స్వర్గమునకేడనడెన్నునరగనవలను। దోరి సెలవిచ్చిన క్రమమున బహువారము నెల్ల గూర్చి పణవహాలు డుకాకు। మురజజయానకకాకు। దివ్యరుహాద్యగన బుతోమ సహాద్రతివెడలెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వెస దెచ్చి లువదివెలయుతుచ్ఛామిణులన్న చుకగంబుకబుడమిపడం గరిహారిక సఘజంగఘరానిగళ గోహఘదనులహాలంకృతి హాకసంబుజగుఱిభూసి చామరి కేతుసంతతచ్ఛాయలమార్తాండ బింబుబుయిగుపడగ। సయిన్మైజోజాతసాంద్రాంధకారంబుభట్టప్రపాణ ప్రభాపటలిఁ జగ। క్రమునన క్రబలశోకయగ సుతేడ। కుంభకర్ణుండనయనుజ్ఞభలీల। నేగుచేరగదశకంధు జైగివతుసి। ట్టణము మీదవిడిసెవత్సప్రులడర॥ క॥ మధుదయిత్యాకఫురమానకి। వ్విధమునజనికోట చుట్టువిడిసిన యాహాగ్రి। క్రుధయోధులఱరదదశము ఖుండధికోద్దతివానవీటకరగ బెలుచన్॥ గీ॥ అరగి మధు సంతిత్సరమసబాడగాన। కచటనిచటనరయనంతలోన। నావిధంబువిభాభామి భాంతయయితను। యన్నరోషమడతూనని తలంచి॥ క॥ మాంతవేణిజీను। భీంసమునలాభిధానప్రియనందనకుం। భీనసమొదరుగవచ్చిదశాననచరణములకు। వాలియార్తిన జలిసన్॥ క॥ అడలొప్పి సంక్తిమాఘుడు। స్పదతుండదిలేవనెత్తి బాలానీకున్। ఐడునేలనేడిమధుడెకడనున్నాడనిన బడుచుకళకళపడుచున్॥ ఉ॥ కన్నుకశోకబాష్పములు గ్రమ్మగపల్కె మధుండు బల్మిమయి। నన్నటదెచ్చిగొన్నపుడెనా విభుడి వ్యసనంబు క్రూరుడను నన్నను జూచి తొల్గుటయు నాకము గాదని త్రుంచి కేసియో। కొన్నసహింపనేర్తునె యయొన్న మహాధపాత్యదకిత్రుమున్॥ ఉ॥ ఏదొకకార్యముంబడజుకించుక తాల్మి సహించిచేసి తన్। క్షేమము గాంచ దాస్య కతకీన్న నసోదరి గారవించిమా। త్తైత్రువసేయనింపొదవినట్లయినన్ మధుగా పుమంచున। గ్గాదిలితోడుకోడదశకంధుని సన్నచుబల్కె గ్రమ్మతిన్॥ ఉ॥ నెమ్మది పంతమానుతరుణీ ఘనగా చితిసిన్ను గూర్చి నీ। కిర్మలిమొగ్గంసేవల గ్రక్కున నాజలిచరాగ్రణిన్। నిమ్మనుమించి మీదబవరుబోనరింపగనే జెపోవలెన్న మ్మునదీ యభాషలసినస్వనితావణిసంతసింపుదన్॥ చ॥ చనియభ్యంతరకేళి కాగృహావంహాశయ్యాస్థితునిద్రబోవ్వునిజాంధీపుని స్రగ్ జీవిపటు సత్వంబైన మాయన్నయిం యిపైబోవుచునుంటినిన్నుదనకెట్లో మూర్తిమైపోదురన్నానిచాల్గింపగవచ్చె నావిని మధుండానందమానెందుచున్॥ ఉ॥ ఆదశకంధుజేరంజనియచ్చినలిచ్చిదాధోచితంబుగా। సాదరభాషలుంబడసి యాదరకుండగవిందు బెట్టియా। మోదమునెయ్యమున్ వియమంగన పించిన హృష్టచిత్తుడై యాడినశేషమాతసిగ్గహామ్పునకిచ్చి కమించి వేకున్॥ సీ॥ నిధుండాలపము లన్ని పెఱావర్షసహస్రారంబుగా నిచ్చిపేర్చిమధుండాంచన్మణినామొపిద కొనిస

వ్యగ్రబాహుళవ్యూహంబు। న్మధునిం బోలుమ అంచిదోడ్కొని మహామాత్యుల్ బంధులు। మ్మధునింగూడి పలాశులాదటం జనంబవుల

(*) రావణుండు మధుసహితుండై ఇంద్రునిమీదికి యుద్ధమునకు వెడలుట. (*)

స్త్ర్యం డుప్పొంగుచుఁ॥మ॥ వెడలెన్ వాజిఖురాగ్రఘట్టనలనుర్వింధూళులు శేషాహియుం। బడగల్వంపంగ జమూసమూహజరజఃపారంపరిన్వేల్పుటే।అతుసుండెంద భటాట్టహాసశంఖాభీలఘోషంబులన్। జడధిధ్వానవిడంగ స్వఃపురజిగీషాబద్ధచేతస్కుఁడై॥ వ॥ఇవ్విధంబున వెడలి యక్కడిం దింకఁ సిరికిఁ లక్ష్మీం తో కుఁడు లేనినిడుదపయనంబులం జనిచనిసీ॥ ఘరారియంగట్టియర్పి రుచుగలపనంబున సేననడిపించు భూరిశక్తి।పాళెంబు డించుచోఁ బయనంబు సేయుచో నెందుల గ్రందుగానీని నేర్పు।పనికిం రాఁగల వీరభటులకు నాడాడ బహుమానములొనర్చు ప్రాభవంబు।వలసినవస్తులవ్వారిగా శిబిరంబున దెక్కింపించు మహావిభూతి। యడవులేఁబులుపల్లంబులనకనుద్ధ।విడరధాదులతో జొచ్చు విపులధాటి। తనకె చెల్లునసంగ నద్దశముఖుండు। వెండిమలదండకేగ్ర దాఁగి దండు విడిసె క॥ ఈలీల వెండిమలకడ।చాలెముడిగి పెళముడిగి పరిసరవరకం।కేళీవనసాళిఘన। కేళీవనదర్శనేచ్ఛ గిరికోనలమెలఁగెన్॥ఉ॥వాసవుమీదబో వుదశవక్త్రు।డుగెల్పుకపీంపవిక్ర।మోల్లాసిపలాశిసంగతి జెలంగులతాంగనలింపొసంగభృం। గీసదుదారగానములఁ గ్రేవలఁ దెమ్మెరదాల్పుకొవిరుల్।సేనలు వెట్టి రోకఁ మొగిఁ శ్రీకరపల్లవరాగముల్ దగన్॥మ॥తరుణాదిత్యులనిగ్ర

(*) సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాది వర్ణనము. (*)

హించుటకుఁగాదండెత్తె నాదిత్యభీ। కరుడిప్పట్టి యముఁ శాసుకుండితసిరం ద్రోక్రప్తాతంబునే। జనరాడిత్యుడనోర్వ నేర్తునెట్టు భాచండత్వమిం కేలయ నఁరంశన్ భానుడు మందరశ్మిగను గుచుంగాన్పించె దోస్త్రోమతన్॥సీ॥హంసాఖ్యగమటదిక్త్రైఘనపృథ్వివంకిలనభోనదిగ్రిడసలిపె నేమొ।యాకాశమణిమయాటనాత్మగుణప్రభాశ్రేణిగన్పడబ్రకాశించె నేమొ।ప్రతిసంధ్యలసదుర్చ్ఛ్రబలమంధేహాదైత్యులదాకి నెత్తుటదోగె నేమొ। యపరదిక్పతిమిత్రుడసుమిత్రుగెంబట్టుకొనకోసంగిన గప్పుకొని వాడె నేమొ।నస్తనప్రీతిఁ గఘాశచరము శైల।కటకగైరిక ధాతురాగములనైనె।తనువులిందినగొనిగొని వాడె నేమొ। యనగనరుణిమజంతాకుఁ డవుడు మెరసె॥ వ॥ అపరత్మాధరి మెక్కవచ్చసరిసీజావృప్యాలోకించి భీతిపరీతంబయి తస్కుహాకుహానదృష్టత్వముజ్ఞాపనిత్రా। రుపురసైటకొట్టి చీకటులబారుంబోలె సిడల్బుడు।। పథాకాంతివకీంచెదౌనుని నయాగ్రస్త్రీకకంల్యారుచిన్॥సీ॥ అబ్జికాంతశోకాంసకారమునిజోదసంగిభ్యంగక్తైతవమునంగ।జక్రివాకీజాతిన్వేశాతిశరహోత్తృణో జపప్రభాశ్రేణిదెల్ప।ఖరపంక్తితమినిబయోగమునగాంచవిరాగమహితఘోషతగుకోటరాఫ్రిని యుమవ।దినలక్ష్మిపదవిజెందినవిపత్త్వంబుబికచకైరవకాంతివిస్తరింప।నచలసంఖ్యాశస్యముత్రాకానియమితరాజీనిశతిలేదనిబాండాధిపతినిఁ బేట। కొనెనమతలపునచరిగనోనిలునగబుద్ధి।హంబుచిత్రవాలెపచిమాలిదుఁఒమమాలి॥మ॥ ఇనుడస్తగతుడైనఁ బాంధజనులన్ హింసింపమాగుండనుగా। చ్చిరకె దామిరముగ్గసంపులాజగాజెంగల్వపూమొలక్లో। ననబంహెంచినిపాంసతతినిస్సహనతా వ్యాసంగబాహ్యప్రవ। ర్తంబాగ్నిబకీటకీలనుచిసంధ్యారాగముల్ దాజిలెన్॥చ॥అలసిపతంగపోవుడపరాంబుధిగ్రాలిన వేడ్కతోరసా।తలమునునుండిముస్వేచ్ఛలిదారుణకాలభుజంగసంఘముల్। గలయగనెల్లదిక్కులను గ్రమ్మెనొ శ్రేష్ఠునసంగరాహువం। గ్గలికతమోంకతిన్ జగము గైకొనెనో యనమించెఁ జీకటుల్॥ గీ॥ ఉప్పునముపేనొప్పదుకన్పట్టుటిను ప్పతిలిపెట్టరాలిసకప్పురంపు। రుప్పలాయ రుచిందాకోనకాభ।తారకావళ్లులంబరస్థలిని నెసె॥సీ॥రతిచన్నుబట్టల రాణించుకస్తూరికాపంకముసదిలకంబుఁ దిద్దినిహర తియుగశ్రీ బోమెకునెల్లకెలకుసింగణిపిల్లు చేధరించి।మోహంబు రాజిద్రొమ్ముడియెమ్మొకెనయంబుసబలువారి ఉమహంబుపట్టిత్తి।ఇచ్చి కోడలికన్నులకు నీటువచ్చునిలోత్పలశరంబు లొనరదాల్చి।అలితకలకంతకోలాహలంబు తెసగ।దళమహారొసచెండుగెంపగాదంటకోటి।గొల్వరాచిల్కనాంబాపజగుంభోమెకె।దర్పకుడుపాంథజనులపైదండువిడలె॥ఉ॥కోరిననుచితోసింపులఁగోపించనిచ్చిసుగంధసంపద।లుప్పాగలుగొన్నచోరిచిరజోగుణయుక్తదళంబులొందగా। జేరకసేయుపద్మినులశ్రీ దొలగంగనుమూదిన్నొపొంద్రము।బ్బెరెమచాళ్ళులాగ్ర తివిశేషమెలంగుదు దెనిపిసుల్॥మ॥ తొలిపక్కల్పరికింపగ్గొలుపలుందున్నదని చుపకంగుమలసప్పంకజకోరకాగ్రమునస్త్రీకాస్త్రప్రాపించుతొ। కలుముకుల్ సుదసప్పళించుసరసింగాన్పించునాత్మాంగమ।తిలకింపుచుబతిజించుగోకిమొకపెంతెకంటుసతంస్తమైక। తలపలకుహులుపెలుపగ।నలయాచకోరపలవనటలడఁవదొలుతన్। నెలవినిచినవెచ్చెలియున।దొలివిక్కునధవళకాంతిదోరంబనచ్చె॥ సీ॥యామినీపాంథునాయకురాకవినివానియమ్మగులకిడిట్టిపడుగనన। శ్రీసహోదరునిగర్భీకరించిన పూర్వదిక్కాంత నెమ్మోము తెలుపనంగ। దొలినెలదాల్చు కేదారవిడిరుయిలనిర్మించినమకరాల ... యనగ। గొనుచు రాగలడంచు గమబొంగువాహినిపరునియాగ్నుల మించునురగనంక।దూర్పుదిక్కున దాంతిమదోపంత। లోనదోస్తోదసమయాభిత్రానమాని। పిన్నపదమునివాళింపవేడ్కనెత్తు కప్పరపుదివ్వెయనసుధాకరుడువొడమె॥ భుజంగప్రయాతము॥ క్రమించెంబ్రగాఢాంధకారంబు పెల్లా। క్రమించెన్ దవింజక్రికల్గాకాభ। ల్గమంజెన్ ఛరించె దెస్సంగొకిపెలా। శమించెం జకోరవ్రజశ్రేణియార్తుల్॥ మ॥ సపచంబావిపకాంతిలక్ష్మి

దోలుతఁ బ్రాణించెదికుఁ డ్యభాగవిరాజన్మృదుశోణమృతహలనరంగచ్చక్రచ్ఛదచ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిజంచత్ఫుల్ల
సౌగంధికాటవిసంబంధవిభాధురంధరపటిష్ఠత్వంబు వాటిల్లె॥ వ॥ ఈక్రమంబున గ్రమక్రమప్రవర్ధమానంబయి నెగడు నియ్యా
గణిసాంద్రచంద్రికానికరంబు హరిహరిదంతదంతావళచతుర్దంతదంతుర ప్రభాసముల్లాసంబున నుల్లసించియు లసితగిరిమల్లి
కాప్రసవవల్లికామవల్లికలమల్లంపు కాంతులెల్లం గొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థల చరత్పటిశ్వరసటాచ్ఛటాస్వచ్ఛతరవి
భాగుళచ్ఛంబుల నాచ్ఛాదించి పల్లిమెకంబుల వెల్లజలులతో నల్లిబిల్లియై భిల్లపల్లవాధరులు భల్లపరమ్పరల వ్యగిలిచ్చినముదురు వెదు
ళ్ళ నీర్డి ఝల్లున రాలినలుజెసల నేసిన క్రొత్తముత్తెమ్ముమొత్తంబుపయిన త్తమిల్లించి త్తజక్రీడాయత్త చిత్తంబుతో నెత్తమ్ము
పట్టులహంతిమరులెత్తి వేడుకనాన్దతితోఁగూడి క్రీడిన్పుఖచరమత్తకాశినుల బిత్తరమ్ము చిత్తమ్ము చన్నులపయిఁ జికుఁ వడువెల
యెకుడు మగరాలసరుల నిగన్నిగలకగపడి విమానమ్ము లెకేయ యుప్పరమ్మున దమయిచ్చ గాదిరుగు వచ్చరయొప్పలాడులకప్పు
కొప్పునన్జుట్టిన వేల్పుచెట్టుపూదండల దండితనంబున మెన్దుంకొంగి పురోపవనసరోవరపరిసరమ్ములనొప్పెడి వ్రప్పాడెదుమారంపు
తిప్పలకుపనాథులనైచ్చుకొని మచ్చికఁగలసి విహరిన్పు నెడఁజీ చిటుకుఁ వన్నం శిథిలించి మోములు వెలవెలమ్ము అన్వెదరిప
దరెడివారిఁ జూచి కిలకిలనవ్వులతోఁ జివ్వలకు నివ్వటిల్లియుంటి ముంగిళ్ళం దెల్లని చల్వపాన్పులయిం బక్వళీప్పి వెన్దలకడ నెవచ్చెద
మని వాక్రుచ్చి ప్రౌఢ్ధుపోయి వచ్చిననునుకొంద్రఁ గటాక్షింపక మొగమ్ముల వలమ్బెట్టుకొని నిట్టూర్పులు నిగిడించి మించిన వలవున
నిట్టట్టనేరకయుంకయున్నని నేరమ్ము గావన్దగునని తమయుడుగుల పైవ్రాలిన గెంలిసదతాడనంబు గావించుకొన్పు వెలయాం
డ్రచరణనఖకాంతుల పైదొంతరలు గొని యింతలింతలబుడుతలతోఁ బంతులు సాగి పరమాన్నాదిపదార్థమ్ములు భుజియించుకల
వారి వెడిపళ్ళరమ్ములకు నించకంచిన సమ్పృతక్షీరధారాపూరంబయి జలధవృతమయ సౌధోపరిపరచిత మృదులశయ్యాత
లంబులం బొరలు విరహిణీజనంబుల విరహపాండురశరీరమ్ములం బూయకపూసిన ఘనసారంబై యుబుసుపోకలను నెలకొంటలో
మెఱుంగుఁబోండులు చిన్నిపొన్నగున్నలం గనిపూయకపూచెననసవి టినున్నెజాసికీర్తమూర్తి ప్రవింపి భునంబుల వ్యాపించె
ననముజ్జ్వలంబులం బ్రవహించు గంగాతరంగిణీజలంబులకు ల్లపావనత్వంబు పంఘటిల్లనొకటినైయిటువలె వెల్లివిరిసి నతనయ
శ్శసిసిరూపణక్రియాధురీణంబై ప్రజ్ఞానందకరంబగు సుజ్ఞానంబు తెలుంగునంజెంగి యుల్లటఘ్నల్లుండైదెల్లప్పుడుర మావల్ల
భుంమతనలోనుల్లసిల్లనతనిసర్వవ్యాపకత్వంబు సత్త్వసమగ్రంబగుబదానువహించి పాలవెల్లి ప్రపంచంబునం దెల్ల వ్యాపిం
చెనో యనం జకోరకానికస్పృష్టాకరంబై కరంబు మెసిసితసగిసీమహాకుముకుళంబుల వికలత్వంబు పరిహసించు లీల దొఱసిమ
రాళకులాధ్యక్షవలక్షపక్షంబులకు వన్నియ పుట్టించి గుహాకుహరంబులు వెడలి సలువందగు కోనలలోఁ జెలువుగులుచలువ రాతిన్నె
యలనెలకొన్నతమ వెనుకదిక్కులకొదిగి యోమొతించి కన్నులుమూసి పలుకున్న నెచ్చెలుల పేరులు నొడివి తమమెచ్చి చేమూతలు
సడలించువారిం బెడమఱలి చూచి కేరలిన వ్వచిలువరాసపడుచుల క్రేంగన్నులతళుకులం దులకించి కిలకించితవతులగు యువతు
లం గలిసి యలసిన కాముకుల ఘర్మకణజాలలీలావిలాసంబుల నపహరించి హాలాగసపాదిలీలామదలోలాస్మకత్వంబునం బరిత్య
క్తచెల్లలై బయలు దేరి బహువికారంబులం బొదలు శబరాభీరమ్లేచ్ఛాదిజాతుల నేల సలభాంతిపరిధానధారణంబున కుంగార
రణంబగునై ఖరిఖరించి శరధితరంగమాలికాడోలికాకేళీకాలోలజలబాలికా పాలికలతనురుచులవండనించికొను పాండుర
డిండీరఖండంబుల మెండునం గండుమీలు గండుమీలజరరవిశాలధాళధాళ్య ప్రకాశంబులకు సకాశంబగు విధంబావహించి కేలా
లతామందిరాళిందంముల నింపొందెడి గంధర్వమిథునంబులో మెఱులకు మొనపంటసగంబు గొఱికియిచ్చు తెల్లనియాకుమడుపు
లం నునుంగువలైననంగి పెనంగి సంక్రందనచందనగంధీన్పాలికఫలకంబు నంగుళుకు కర్పూరతిలకంబుతోఁ దులదూఁగి వేఁడివేల్పువెలం
దిమిన్న వేనలి నలవరించుకొన్న సన్నజాజివిరులసరులసిరులం గడలుకొను యంత కాంతిస్ఫురకాంతాభణి సీమంతమౌక్తామణిసం
తతులకు వింతకాంతులు సంతరించి పుణ్యజనాగ్రగణ్యులావణ్యవతీకరముకురదీధితి ప్రకరంబులె సుకరంబగం తెలుంగునై కొసిర
త్నాకరాధీశ్వరవధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమానధవళచామరద్యుతులకుం బెన్నద్దిపద్దునంబుద్ధి రహించి గంధవహాగం
ధనింధురగమనావతంసశ్రవణావతంసకైరవశ్రీలంగీలుకొనసధనవాయకాంగుళికలతజవాణిముద్దికాను కారిత్వంబునడంబు
మీఱి కుమారజనకప్రియకామినీవక్షోరుహాత్తుప్రమపటాంచితకంచుకచ్ఛాయల మెలంగి యంరజభసీతాంగరాగసంవతగంగా
ధరాంగద్విభావిభవంబు శోరణంబుగనిశరవణస్ఫురణంబుతో బొలపిరిపోవు కైలాసశైలంబు పైదండ విడసిసదశమఖుసివిర
భటులచేతివిచ్చుకత్తులతళత్తళలమాత్తుకొని యతని వెలిగొడుగులపడగలబెడంగులనుడుగనికడిమిందొడరి ఘనసారవిభాసితం
బు గాకుండియు ఘనసారవిభాసితంబై తారకాభిఖ్యాభిరామంబు గాకుండియుదారకాష్ఠీఖ్యాభిరామంబై చకోరరంజనకరంబు
గాకుండియుం జక్రరంజనకరంబై హంసప్రకాశదూరంబుగాకుండియు హంసప్రకాశదూరంబైన దాన్యువదనంబువలెను ప్రస

(*) దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానవనమందు విహరించుట. (*)

న్నతాసన్నంబై కౌముదిగావున సకలపదార్థపరిజ్ఞానంబులకు నిధానంబై యనూనంబయ్యెనయ్యెడ॥ గీ॥ అట్టి వెన్నెలబైటదశా

ననుండు। తనబలంబులకేడగాఁగందలఁగి వెండికొండపై నొక్క నెలయేటిదండ నలరు। యలరుదోఁటఁ బ్రవేశించి యన్నెలవున॥ మ॥ అవలోకంబులకుం బ్రియంబడరఁ జేయన్మల్లికామాధవీ। లవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరనిం। బవటాశ్వత్థకపిత్థ హేమకదళీపాటల్యశోకాదిభూ। జవిశేషంబులఁ డంబు మెచ్చుచు యథేచ్ఛం గ్రీడగాఁ బెంచుచున్॥ శా॥ ఆకర్ణింపుటనంటి మోకనడి చాయన్మించుపన్నీటికే। ళాకూళీందిలకించియా దరిని జెల్వంబైన చెల్వంగ రా। రాకట్టు దెలిచల్వదిన్నెఁ గనియా రావెంత సౌఖ్యప్రదంబయికన్పట్టెఁ దీస్థలంబనుచు దైత్యస్వామి యందుండఁగన్॥ సీ॥ నెదంగి వాసనల్ గులుబాడినునుసుం పొన్నపువ్వులవలత్రుళ్లు గ్రపిస్తి। పొగడల పరిమళంబులు గొన్ని లాలించి మొల్లల నెత్తావి కొల్లలాడి। పాటలీసుమసౌరభము చూరఁగొని మల్లియల సుగంధశ్రీలన పహరించి। విరవాదులనె సంగుసురభిళత్వము గాంచి చంపకామోదతస్కరతమించి। పరిసరిసరశ్చరమరాళపక్షచలిత। లలితజలబిందుబృంహితుందిలత జెంది। మెట్టచెంగల్వపుప్పొడల్ మట్టిమెలఁగు। చలువతెమ్మెరయమ్మేణి శమముమాన్పె॥ శా॥ ఆమందానిలు వెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధపుష్పంధయ। స్తోమధ్వానము మించన చిలుకకీసూక్తుల్ నిహింపంబిక। శ్యామా గానము వీచెనంతనలకాసౌధాంతర స్త్రైణవీ। ణామాధుర్యసువాద్యముల్ ద్విగుణమై యానందంబొనగ్చెన్దగన్॥ ఇట్లుధంబున॥ మ॥ పలుతావుల్వెనచల్లితెమ్మెరలు పైబయిడాయ రేరాజువె। న్నెలగాయన్మధుపాళి క్రమ్మ యగలకంఠీపాళిగూయన్మరు। ల్లలనల్గానము సేయ నొంటి నిశివేఁదోటలో నైందవో। పలవేదిన్వసియించు పాంథుఁ స్మరాపస్మారము త్సోవే॥ ఉ॥ చక్కని దిండితత్తడి వెసం దుమికించుచు బజ్జెనకం దుడా। చిక్కితివంచు నించు విలు చేకొని మెకిలి డికల్వతూపుచా। లెకలడు కినుకతో దొడిగ మేసీ మనోభవుడార్చెఁ న్గురం। జిక్కని తాల్మికత్తలము చిన్గిన్ క్రుంకిలి సునారియాత్మలోన్॥ సీ॥ చకలని జాలి చెకుల నొకుల నవ్వుచుగదాయి యాచందురాతి న్నె యింపొనర్చు। గలకి పెకిలి సొరుగాంచునవ్వుచుగదాయి పొన్నపూదోటయింపొనర్చు। జాసవా తెరతేనెలానునవ్వుచుగదాయి తెనెసెలయేఱు లింపొనర్చు। సుకతిముచ్చటచేఁ సోకనవ్వుచుగదా గాఈచిలుకగుమి బలుకులింపొనర్చు। నతిదవిరునవ్వు వీక్షిలచునప్పుడుకద। ఈశరచ్చంద్రచంద్రిక యింపొనర్చు। బెకలలేటికినిం బోకల టకులాడి। ఇపుడు దొరికెనిగదయన్నియింపొనర్చు॥ గీ॥ అనితలంచుచు నుస్సురుమనుచు బట్టి। నగలుగా వెన్నెలలు గాయఁ బొగలఁ దేని నట్టెచూచుచు విరహ దుద్దుదగుచు మద్దు। గుమ్మయొకల వెరాగోరుకొనుచునుండె॥ అయ్యవసరంబు॥ సీ॥ కులిశాయుధు నిండు కొలువులో గుజరాతి మేలి కోపుల గొంతవె

(*) రంభ నలకూబరుని కడకుం బోవుచు రావణునిచే నున్నయుద్యానవనంబునకు బోవుట. (*)

ప్పునడసి। ఇని మొనదెగి వచ్చినట్టి వీనుల నెదురొల్క నజోడ చేడెలగూర్చి పనిచి। ఇనుగోమినడిదలకే నెవస్త్రాన చునవుకచుయ జ్వాలకాళబలికి। చేలిమి చేవెంటవచ్చిన మేలకాదిపూర్ణెందుబింబాస్యలనిండ కనిచి। మాణిపద మైపథస రాజుపట్టి మీద। బాల్రిన్నెర సేయ రంభలోపలికి బోయి। కానెచనుకట్టు బంగరు గజ్జెలాడి। గానదక్షీప్రమున జలకంబులాడి। సీ॥ ఎలమావి చిగురువమేలి జిలుగుపావడ మాచి వలజని చలుకపావడధరించి। చద్రికపదివన్నె జేలమేలసి హొన్నుజిగిబుగి సౌపసిచీరగట్టి। కస్తూరికాపంకపుస్తగాద నిదిటుగాదాలికుంకుమనగకదమంది। జంటమస్తపుకట్టు జటొవికేశపాని గహించు మొగ్గలరవికదొడిగి। కప్పురతిలకంబును త్నాలకమ్ము దోయి। తారహారముమగరాలదండ లెట్టి। పేటపాపటబొట్టు నునిటుగులుక। నాత్మకంపైవ సింగారమవధరించి॥ క॥ ఎడలేక కపుల వాసవ। లడరెసిచాగాబుకొన్ని యాకులు మడుపు। ల్పడతుకవడనిడుకొనివె। టడిబడి రంభ సంభ్రమంబున వెడలెన్॥ వ॥ ఇవ్విధమున నల్లు వెలువడి యప్పల్లవాధరి నలకూబరోపగుహనోల్లాసంబునన్బయలుదేర మేలివలిపెసరిగంచు చలువపై తాల్చి శాలువ మేలుముసుంగిడి శిరోధ్యానంబులో వెలింగె మునెలరేఖ ద్యుతికరించి మగరాలపంజరమ్ము చంకలరేఁగువలరాయని పట్టంపురాచిలుకయం గుచుట్టబటుడిట్టతమ్ము శోనవనిధి పట్టభద్రుని కట్టుపధమ్ము వట్టిచందంబులం బెట్టిన మెట్టెలు కటమ్ముల తో పట్టుగా మొరయ రజతగంకరుగు వెండి పెనట్టిసమయంబున॥ క॥ అరుదెంచి తోడి చేడియ। బరికించి నమీపసువ్యోబడతియలకా। పురమడెయ దేయాచకలని। దొరబంగరు మేడయనుచు దొయ్యలి యానన్॥ మ॥ కనియెన్మత్తగజోల్క నోత్కరపూజాక్షా నోత్కటాంభఃకణా। గ్రవఘఃపాంచిత తారకన్ సురనదీవంగత్తరంగాబ్జరం। గనటద్ఘాతృతురంగసంఘుకంకాకృద్వాక్ లాంఛకే। శనదీవ్య ద్రథఘోరమున్ దశముఖోద్యద్వాహినీ వారమున్॥ క॥ కని యది రావణు సైన్యము। లని తెలిసి వయస్యఁ జూచి యసురులు మూర్ఖు। లృచరాదీ తెరుపువనికజన। దగుగిరిమీద మనకు నఖిల యరో యనుచున్॥ క॥ ఆలలనామణి యసురులపాళెము నటకొంత దొలఁగి పావనసందా। శూలంకవయంబిదరి। కేళీవనిజొచ్చె నిజసఖురత్నముతోన్॥ గీ॥ ఇవ్విధంబున దశకంఠుఁ డే తనున। న్నయలదోట మేదైవయోగమునను। లేమ పులియున్న పొదఁ జొచ్చు లేడి పగిది। జొచ్చియచ్చోటు మెచ్చవచ్చు నప్పుడు॥ సీ॥ అప్పద్మ యనకీలొప్పవజుట్టిన విరిమల్లెసరముల పరిమళంబులకొల్లఁ మనుచుటసోయగము దాదిద్దినకర్పూరతిలకంబు కంమతావి। యబ్బోటి బిగిగబ్బి గుబ్బలంటలదిన కుంకుమగంధంబు క్రొత్తవలపు। లచ్చివ్వ చెవిసందిన మరుసంపెగపువ్వు చాయలజవ్వాదిసౌరభంబు। లంమెఱుగుబోడి వుక్కిలిటీతంమలమున। భుగులుకొను వాసనయుఁ గొని పోయి పజ్జె। ముఖునియాసలు సఫలత్వ మొనయనెదుట। బెట్టె జలపాది దెంమెరపిన్నవాడు॥ శా॥ అయ్యామోదము నాసికాపుటగతంబై యున్ దశాస్యాసుఁ డం। దయ్యారేపరమాద్భుతంబైన

దివ్యామోదమే తెంకొనే। యొయ్యారంబు మిటాంచేసినది యీయుద్యానభూభాగముల్। వెన్నెలాయెటులైన ధాతనిపుడేవె

—(※) రంభారావణసంవాదము. (※)—

నోళ్ళ గిత్రింపనే॥ వ॥ అనితలంచుచు నిజాగ్రభాగంబున॥ క॥ కరకంకణపదముంజీ। రరవంబులు దిశలనొరయ రశనయూ మొరయన్। మరుని జైత్రగణ్ణ నువలె। శుభసమున వచ్చు వేల్పుసానింగాంచెన్ ॥క॥ కసనిద్వేణపడి భ్రమగొని। తనువున అచికొంతవడికి దను దెలిసి దశా। ననుడవ్వనితతనూవిలసనముఖ పలుమారు బొగడసాగెందనలోన్॥ సీ॥ మంచిదృష్టికి మిఱుమిట్లుగొల్పెడు నిది తెలియ గాదు మెఱుంగుదీగెయే మొ। కాళ్ళం గుచకిట్టి శగలచేయుచుసాబగైన వెన్నెనసోగయే మొ। వెన్నెలసోకిచిన్నెలన్న వెయిది మరునిరా చిలుకసాంబా చిమేమొ। చిలుకనామ్యాపిలికి జెలువం తనడలుంతు నాయిది కికిరాయుంచయేమొ। కలికిరాయంచకి సొంపు సవ్వు గలదె। యొప్పె లదిదిజాళువా బొమ్మయేమొ। బాళువా బొమ్మకీవిలాసములు గలవె। మెచ్చనగునచ్చరవెలందిమిన్న యేమొ॥ మ॥ సురసుందరిసృజించెదివిసజుండయినను సూత్రిలేకున్నని। యుదుటుజుబ్బలపొంకమీమొగములో నాయ్యారమీమేనలో కసుమకకన్నులబెళ్కు [illegible] శృంగారమీ। పసియార్వన్నెపసిండిచాయమతియేపద్మాక్షికింగల్గునే॥ సీ॥ కలువలీడవచ్చు గలువలకిటు [illegible] సోగసుడాలు మెఱుంగు చూపులున్న జక్కవల్లాటినాజను జక్కవలకిట్టి యెడలేనిపొందిక లెన్న దును న్న। [illegible] దగు దేటులీదీటుసగుంపుబాయక జతగూడియున్న। జెండంబున కిపోల్ప జెల్లజెందమునకీ యన్ద చాపు చెలుగుచెన్వొంది యున్న। నెటులసాఫల్య మిన్నుక యేనిలేని। వానినెటువలె బతిసేయవచ్చుదీని। జళుకువాల్గన్నులకుసుబ్బచన్నులకును। గన్నకీలొన్వు తనమెడయొప్పనకును। ఉ॥ పచ్చలజిగి [illegible] ణంములనుభాసిలు దాపళి కేలజాళువా। కుచ్చెలకొంగు దాల్చి [illegible] జెలిచేతకాలు [illegible]గా। హెచ్చుపిరుందుభారమున సోంపక సన్నడలింతకొంకగా। నచ్చటనుండి యొచ్చటికి నేగెదునో యేదియొ [illegible] పాటునన్॥ [illegible] సువాల్వాత్రల బెళ్కు నెమొగమునందుం దెల్లమౌ తెల్వెగు। [illegible] నటల్ గిలోకనుత్తంబు పలుకోరకల్పాంత సంబుతోం। గొనుభావంబు సఖీహితోక్తులపరాకన్ మీటికొల్పంపరొయొ। కరనిపయిమేల్పడ నేగుచున్నసోలపుంగాన్పించెచూడిక్కికన్। సీ॥ ఏ మోహనాంగుడీ యెలనాగమున్ పటల్వంచు గొంగిట గార్వించునో కొ। యేయెమ్మెకానికీఇంతినా తెలతేనెలిచ్చిపయికొంకరవి యిచ్చునో క్కొ। యేచనోహరుండీ వధూమణిమణితంబు చేంబారవశ్యంబుజెందునో క్కొ। యేవన్నెకానికీలావణ్యవతిగోటి చెనకులకళలూర జేయునో క్కొ। యీ వెలందిజన్మ [illegible] లేమియొకొ। మేలుగొనిన న్నరతికేళి నేదొకొ। [illegible] నసిదశాననుండు [illegible] తినట్టె తలచి॥ ఉ॥ బావువెగానిం [illegible] పదుకొసం దల్లడ [illegible] లేజీవలెగుండె [illegible]। జేన్వడి వేల్పువేలందిపోవ నా। [illegible] వకునద్దమై [illegible] సొంపొ మోహంబుగ [illegible] రావణుండనన్। ఉ॥ ఏవ్వరి దానవే జలరుహేక్షణ యెచ్చటి పేరు చెప్పవే। జవ్వని యెవ్వనిం [illegible] న పోయెదవేటి [illegible]। జవ్వనమున్విలాసమును జక్కదనంబును సిటులూరకన్ బుహ్వలు కానికయి [illegible] గ [illegible] మోహిని [illegible] నన్న [illegible] బెట్టిన [illegible] మోహాంధకారి [illegible] రవికెలో [illegible] [illegible] సందిమోహాయలుగ [illegible] కింపనామోదములుజని [illegible] గన్బరపు రేఖపగు నెం మొగంబునందు। [illegible] [illegible] దీచందురాగరంబు [illegible] సిం గారమూని యీయింతి గూడి। యెందుబోయెదని వేళయందు బాల॥ సీ॥ దినము ఫలాహారము [illegible] చిలుకలు [illegible] పలుకనేర్చె। దలి [illegible] దినిత [illegible] పాడనేర్చె। నలరుతేని [illegible] చూపులు [illegible] నేర్చె। జలము [illegible] పసినజలసోగ [illegible] నేర్చె। [illegible] పాట [illegible] బ్రతిమాలగాపాదుగ [illegible] ॥ ఉ॥ కొమ్మ్వకచేతబట్టి [illegible] కెలిరికలెత్తదేసియా। [illegible] బరవిస్మిత [illegible] । గొప్పవిలుంచుపైనొలసికూడిన [illegible] ॥ [illegible] నేనిజ [illegible] నందియుం। [illegible] తూస్వరసేసెసి [illegible] । మెలకమిటూరి [illegible] మొగంబొకయింతదొ [illegible] కలినును తెప్పలార్చి [illegible] కౌగిలింపవే॥ ఉ॥ లోకములేలువేల్పు [illegible] భయమ్ములే। చేకొనుమంచునన్ను నుతిసేయుచు [illegible] ట్టవాడనే। నీకునిజంబుగా వలచినే [illegible] జలిచేసి [illegible] దం। జేకొనిమోవి [illegible] నదయసేయగ దేత గదేకలంపగాన్॥ మ॥ అనుమానింపకునన్నువంటిపురుషుం [illegible] చిందో [illegible] । జనిపేటోకరిసిడా [illegible] నాయందుకన్ విమర్శిమా। [illegible] తయుంగలదెనిచెల్వంబు సాఫల్యమం। గననామ [illegible] వేషునిబలాత్కారంబుగావించితిన్ ॥ క॥ గడగడ [illegible] తడబడ [illegible] [illegible] వాకొనినా [illegible] గోడలవావి [illegible]

కోవిదులన్యులు మోహదృష్టిపై। వాడినమాన్పని వెకలియందపుకింపెదవేమి సేయుచున్॥ చ॥ పొలుపగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి
శ్రుతుల్పరియించి ఘోరని।ష్ఠలదపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియలూదినమిమ్ము వంటి పె।ద్దలెతగువారియున్ వరుసఁదప్పి చరిం
చినమ్మ చెల్లగా। ఖలులికబాయనేరుతు రెకాపదముల్ దను జేంద్ర నాపుడున్। కలపకపకనగి దశకంధరుఁడు। సకినాతనుజనకునీవు
సతివైకోడల।త్రికమెపుడు సేసితివిని। మొకమే నెఱుఁగ దెల్పు మునిజంబని॥ శా॥ అంభోజాననపల్కరాదవకసుతుండౌ నేక
దాసుంచితా।రంభుడా నలకూబరుండతఁడు భార్యంగా ననుంజేకొనెన్। రంభానామము దానగోడలినిగా నానీవు నీకట్టితో।
సంభోగించిన యప్పుడె తెలియుమీ చందంబు దైత్యేశ్వరా॥ ఉ॥ నీకొమరుండు మెచ్చుటకె నేడిటు వంటివనోజ్ఞవేషమున్। జేకొని
పోయెదన్ వినుపుశీఘ్రమె పోవలె వేచియుండు నా। రాకకతండు విక్రమధురంధరుఁడించుకయు గ్లనేని చీ। కాపదదున్ జగంబుల
దిగాక తపోధనవంశుడారయున్॥ క॥ నన్నుగనికోడలనుచును। గన్నులగప్పకొని ప్రియము గావింతురుమీ। యన్నయనుబదినె యనన
టువలె। మన్నింపగదగదె నీవు మామవుగావే॥ చ॥ కొమరెనికు లేరె పదికోట్లు లువత్తురుకోరితేనియా। తమకము మేరగాదు సుతు
దారెను బట్టినశాస్యుడెంతయు। క్రమమొనరించె జూడుమన దాసరివారపకీర్తిహేతువౌ నిమిషసుఖంబు గోరిజననిందలబొందు
దురే భవాదృశుల్॥ మ॥ తగదయ్యా నశకంఠవంశగుణవిద్యాశ్రీలబో కార్చుచే। తగదయ్యా యిది తాలిసన్ విడి పెద్దల్ సన్న త్రోవం
మెలం। గిగు సత్యంబు వహింపవయ్యయని నాగ్గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా। నగుచున్ దైత్యుఁడు రంభ వాతెలిసెగాం తానితో డల్ చూ
చినన్॥ సీ॥ పౌండరీకనిరూఢి బరగువారికిగాక కలికిని కనుదోయి కాంచదరమె। హరిమెధకలనబాయని ధన్యులకు గాక పడతి నీలేగా
ను పట్టవరమె। తెలిక్రైదు వలదార సీలుసూరుల కగాక చెలినీకటాక్షంబు జెందదరమె। ధర్మసంగతిమీఱద గుర్ధీరులకు గాక చెలి
యనికనుబొమల్ తెలియదరమె। రాజసూయక్రియాలీల రహివహించు।సుగుణులకుగాక నీముద్దు మొగము దొరయ। దరమె యిత
రులకత యెంతుత మెంతన్న।దరమెజగిచనన్న గవజేర్చి శతదుణిబోవు॥ చ॥ కులిశము చేతగాని పనికోమలిసీను నసోగకన్గవ దాల్। త
ళుకుమి హారి చూపులెకదానెఱ వేర్చుబలారికోర్కులో।గలవెలయా డరే నెల్లను శిఖామణివివేకదాపిక కియల్। సలిపెడివారి
కంచితఫలంబుగ దానినుకూడియుండుటల్॥ చ॥ వేసవిలుకాడు మనస్సరిధవించె నికన్ని నామానజాలనె। కడిపెడవావులెన్నెదవు కా
మినిచెంకొడనేను మామ నెకడి కోడుకేటికోడలవుకంటి మెయచ్చ్రరమచ్చ కంటికెక్కడనొకరుండె భర్తయనగావినయుంటి
మెకకుఁ లేటికిన్॥ మ॥ అలివేణి పదిలోపజంబదునొకంప్రైయుండెనో లేదోజ।క్కుల రేరాజులపట్టియె స్తుటనేసికున్ వాడు నిక్కం
బుగా। జెలువుండెకదనికుమామనగుదున్ జేజేలకున్ నీకు నన్।గలవేవావులు నన్ను మాత్రము వితా కారింతురే మాటలన్। సీ॥ జన
కుండు సుతుడునుజన్మంబు సేసిన వనితవారేమి కావలయునీకు।నన్నదమ్ములు సోమయాజులై వెలసిన వనితవారేమికావలయుని
కు। బావమఱదియుబవరానగూడిన వనితవారేమి కావలయునీకు। నల్లుడు మామయునని పెండ్లి చేసిన వనితవారేమి కావల
యునీకు। వావివరుసలు గణియింపవచ్చితేని। వనితమాతోడ మాటాడవశమె నీకు। జాలునిక నెలరంభ ని కేలు పట్టి। బాలగోసి పోయి
చెంగల్వ పాన్పు చేరి॥ సీ॥ తమకించి యొకింత నుంచి తమ్మిబోలిన మోము జిగదక్క మోములు చేర్చి చేర్చి। మెలతూండ్లనగు బా
హువులు కుంభ బెడిదంబులగు సందిళ్లు సందించి దిమిదిమి। అవలీల దళితములట్లు నవరైన చెకుర్లు పాదువారగ ముద్దులాడియాడి
చిగురు గేరెడు మోవి నొగలించి పలుగెంపులకర జేయుచు జేనెలా నియాని।కుసుమమంజరులన మించు గుబ్బ చన్ను। లగడుపడ బె
ట్టుకర ములనదిమి యదిమి। తీసజలించి బలిలించి నెలతనవుడుకి తీసరతుల నంచె రాక్షసవిభుండు॥ మ॥ అకృత్తాశ్లేషపీడి
తాననమయుక్తాపమవ్యంజిత భ్రుకుటీకప్రణయంబ కల్పితసకృత్స్వం భావమవ్యక్తభం। ధక శౌమర్మమబద్ధకుజలమసంద
ష్టాధరంబై। త్యంకులేంద్రుడుంగరగించె దానిపతిమాహావాని మేల్లెట్టివో॥ మ॥ కటిచక్రంబుచలించె హారంగత ముక్తాతార
కల్రాలెనం। తట మోవన్ దోగ ఊనిగుంతపలబాధ్వాంతంబు వ్యాపించెను। త్కూటనుక్రోజగిరుల్ వడంకెనవలగ్నవ్యోమసం
మున్ మేఖలా।ర్భటి మోసెన్ దనుజుండుబన్ని మయిరంభం బట్టిభోగింపఁగన్॥ సీ॥ రాజహంసవిహారరమణీయతా హల మా
కొలనిలులా ముంబుకలచునటులు। సింధునాయకుపొందు సేయబో యెడి తరంగిణి నిభముగలగించి నటులు। పున్నాగసం
శ్లేషమున కెకురా నెలతీగె జెనకి గాడ్పు చలింపచేసినటులు। వలరాజు జేమించు వహించి కాంచి ఝలకించు నలముంచ గిటినొంచి
యలచినటులు। ధనవిభునిపట్టి గనుసట్టిశలవు బుట్టి। యెగురంభను దలిమి మైనిటుల బట్టి। బెట్టిదవు కేళినలమట బెట్టి విడిచి పె
ట్టైనశకంఠుడా మేలుకట్టి పెట్టి॥ వ॥ ఇక్కడ వడినం మొక్కలివగరకసిచుకల రాజు చేత నొక్కవ్పుష వునవిడువంబడిన సింబు
గావరు ను గబ్బి బెబ్బులి వాతికింజిక్కియు జిక్కవడిగిన హరిణికరణి రాహు ముఖగహ్వరంబునం బడిబయలు దేరిన చంద్రకళ
చందంబునను ద్ధగృధ్రతుండాగ్ర నిహతిదప్పి పెంపడు చిలువ చెలువ చెలువున జెదరి ముంగురులతో బెదరిన బెళుకు చూపు
లతో బిదిలిన నీవిబంధంబులతో వదలిన కేశంబులతో గగిలిన బింబాధరంబుతో నాగిలిన చెకురుటద్దంబులతో గరగిన కవురంపు తి
లకంబుతో బెరిగిన తారహారములతో బడలిన నెమ్మొగంబుతో వెడలిన శ్రమజలకణాలతో నెలసిక చామరలతో నలసిన
కోమలాంగంబుల వాడిన విరిసరులతో వీడిన భూషణంబులతో సనియాడు చిన్నిబుడుగులతో నసియాడు వెన్నడుముతోన

లగినగబ్బిగుబ్బలతోఁ గలసిన నెమ్మనంబుతో గాలిపడినజఘనంబుతో వాడిపెడిపతనుకాంతితోఁ బ్రీలినకంచుకంబుతోఁ రాలినచెక్కుటద్దములతోఁ బోలుపులేనియంగరాగంబుతోఁ దలఁపరానిదీనభావంబుతోఁ గసుగందినబాహులతలతో వసగలిగిన పెందొడలతో నెడలేనిగోటిచెనకులతోఁ గడలేనిచింతాభారంబుతో నాకారంబుదాల్చివచ్చినశోకరసాధిదేవతవలెనస్థైర్యపరయాతవఱ్ఱిటోఁ బ్రవకెరుదువచ్చియపూపడించినమెచ్చికమాటలాడు నెచ్చెలిక్తైందండగ్గానియ్యలయుచు సొలయుచుసిగ్గుదొఱంగి గ్రొవ్వునిగిడించుచుఁ జనిచని॥ మ॥ అలకాపట్టణరాజ్యమధ్యమునకీవానీపుంగోటలో। పలిబంగారుహజారముం గడిచిన గవాక్షగంపురామేడలో। నలుకంగీలజనంగొట్టుకేళికజోహరిద్రక్తెందంబు బొంగ్రళ్ళఁగ రౌతునువాక్రిసినట్టిపడకెంటగంమించుపూఁబాన్పున॥ సీ॥ హెచ్చువాసనవకుళించుచుట్టినయాకుమడుపుఁగొదిపిచెడునడవదాని। వినికివేళ యొదంచుపినెమెచ్చిదమేళ్ళయించి తెచ్చినగానవిద్యదాని। బొలివోనినేర్పుతో మరాన్పుటెత్తులుగట్టినెడలగానికలిత్యువిరులదాని। బగిపాపకులుసట్లువ్యయకాంద్రపమొకసాలగాచినారసితెల్వకటికదాని। నించుకయు దేఱిజూడకసెంచుమిది। పాల్తియును లేకనింతబొద్దాయెరంభ। రాకయున్నదదేమి కారణమొయనుచు। దలచి నలకూబరుఁడు నెరిపళ్ళిఁబోదె॥ క॥ ఆడలుచుగాటుకకన్నీ। రూదుగ కజడివట్టి కురియనొడలు గడగడ గ। దడగనెనిట్టూర్పులసకలఁడరగదీనగతినవనిగులుపవాఁపు లెఁ॥ ఇద్విధంబున॥ చ॥ అమగలవాఁపు వెయేద్యజనరాలివిరాళిఁయి పింతతరంగ। బడరగలవనె గ్రిమెుఁడెగయుందిడిచేకోనిగంసంగవఁగ। జత్తెగాయునచుత్తువుల్డుడిచెటాటెకిక్రొ ముడిచక్కఁ జెట్టియా। భిడమొగమేట్లగన్గొనికుబేరునికూరిమిపట్టిముల్లునఁ॥ సీ॥ కవజక్కవల టెక్కుగాంచునిచనుదోయికలికివేమొగటినుంపగాసిపఱిచె। గోడముతుమ్మెదలవ్నిపోదఁనిసెజ్జెకురుల్చెలియయేమలినుండచిక్కుపఱిచె। వెలలేనికళలతో వెలయునీవెందుమోముపనిఁకమేపికలుండవాడుపఱిచె। నంటెనగంచుపూనటిబిరుసుమునుమగునయేది జాఱఁతియకదుపఱిచె। సెలంత యేచలదిరుందునీపిసాళి। కొక్కవాల్గన్నులనునీమృగమ్మజేసె। పసిఁడిబిపరింపుమేనచెమముడుమీరి। చేటెఱుంగకనిన్నింత జేసెనవిని॥ ఉ॥ కోమలివంనుస్నిగనిగఁదు

—— (*) నలకూబరుండు రావణాసురునిశపియించుట. (*) ——

చుమేను సెమర్పగెబుకేశ। దానుచేదోయిమోడ్చి ధవనాయపూనందగుజూచి పల్కెనో। స్వామి నినుగనుంగొనెడివాఁడవిపంబున నుండిమాపయి। స్వామిజేటొడగూడు కొనిదయ్యనసేటకేగుచేరగ॥ మ॥ ననుఁగోపందిలకించి పక్తి మునుదడనాయ్యఁబనం కేలుపట్టినచోటబట్టిముంచినట్టి తెలిగంటిభట్టిభోగింపవచ్చునెమామాతగవెంచుకోఁజఁనటంచుఁ జాలబ్రాధిఁ జిచినఁ। పినడ దుష్టునుబల్మిబల్మిబట్టికట్టిచెన్నేమాటలింకేటికిఁ॥ చ॥ తగవునుధర్మమాకొనని దైత్యుఁడుకింబలుకానదికుటఁ। కగపడిగానిబొంకుమునియుంజగస్పడపూవాఁపు యుచుండగా। వగలిఁ నేలదైనబలవంతుఁడొకండిటుచేసెనంచుని। మొగమునదెప్పినేప్పదయామున్నాగిలించుటకావిజెందెదఁ॥ చ॥ అగములప్రకళించు చుటలిశౌయుధునంతటివానిపీటపై। జగడముచేయబోవు నెఱసాహసిపట్టివవాడుదానసే। వగవిడిపిందుకోఁగలనవారణమానమానంబోకమంచరఁ। దెఁవకజోత్తున్నమనదిక విధిసేసెనను గ్ర్యకాంతగాఁ॥ క॥ నలకూబను బిగికౌఁగిట। నలరుచుసుకిఁ నుంచురంభయటయురుపదిచే। తులనక్కసిబలుసందిట। గళనళినండుమటదైవగతినేమందుఁ॥ మ॥ అనుమాటల్విని గుండెదిగ్గుమన గాహాస్యంబుకెంపెక్కుతో। నెవగాగన్నులమంటలంటికొనగానీర్ష్యాభిమానంబుల। న్నెనుగాయంబులనాత్మవొప్పికొనంగా బేల్గ శాంతిఁడము। ల్పవగానన్నలకూబరుండుదనుజుఁ శాపింపనుద్యుక్తుడై॥ మ॥ తనలోనొక్కనుహూర్తమయ్యసురికృత్యంబెల్లజింతించిపీ। పినిరోధించుటమంచికార్యమనుచుఁ నిక్షగ్ర గావించిదిగ్గనబూచానువుడిగ్గిదోయిటుగంగాతోయముంబూబు। ద్ధినిరూఢస్థితినిల్చి రావణునినుద్దేసించి సక్రోధుడై॥ ఉ॥ ఈదనుజుండుకోరికవహింపనిరంభనుభళ్మిభట్టిన। ట్టాదటనింకవొప్పని మృగాక్షులబల్మినిబట్టనేనిస। మ్మోదముదీరనంతశిరముల్పదిద్రయ్యబడినూఁద్రక్కలై। మేదినిగూలుగావుతనిమేషములో భువనంబుమెచ్చగఁ॥ మ॥ అనిశాపోకముల్విసర్జనముసేయం గానె సన్నెచ్చిభో। గనివర్షించిరిపుష్పవర్షములవాగ్న స్ఫారధారాధర। స్వనగంభీరమృదంగఘోషములదిక్చక్రంబే ల్లినం। గ నగాపేరినుతించుడుఁ సతులుసంతోషించిరెంతేనియుఁ॥ క॥ ఆపౌలస్త్యుడు మారునిశాపమువినిపంక్తిముఖుండుసంతాపించెఁ। బాపించెనాటనుండి యు। గోపసలమమోఁబుజానుకూలత్వంబుఁ॥ తత్సమయంబున॥ శా॥ అన్యాళీభవప్రపత్తరమహాశ్వాసంబునంగూర్మినై। మొన్నందెవ్వరిరావణుండతనిదుశ్చేష్టల్నివారించనే। దన్నన్నలకూబరుండెప్రబలుఁడంచుఁ సుధాభువనుతు। ల్పన్నఁ సాగిరికాలంబడినబాలల్వొందిరానందముఁ॥ క॥ అలప్రియురాలికినిటువలె। నలకూబరు డుత్సవంబొనర్చితదీయా। విలభావమడచియిచ్చకు। వలసినటుల మెలఁగె రామవసుధాధీశా॥ వ॥ అనిపలికియగస్త్యమహామునిచంద్రుండు

—— (*) ప్రభాతవర్ణనము. (*) ——

వెండియు రామచంద్రునిట్లనియె॥ సీ॥ పౌండరీకసమృద్ధిబాపగాశశికిఁ జామలగెనా వెన్నెలల్పలబాతె। బఠివంఁజకసుకుపతులకన్నులపోలికరాజుచెన్నేరకొరముల బడలె। బద్మినుల్వేతజెందఁ బహసించినదోషమున నాగగుమదినుల్ముడుపుదొటిగె। బాంధసంహారపాపమునమూర్ఛిలెమారుడనరతిరుచములనలసితూగె। నిదురలునిడిగింపునారతికెదలఁబ్రా

లు ప్రాలుగంటుల యాణిముత్యాలసరులు । శైత్యమానసుల్కి పడిసభ సమున లేచు । తత్పతులన వ్వెదీపికలబ్బవళిరుచులు ॥ ఉ॥ కంతుర
తాంత తాంత విటఘర్మకణాపనయప్రవీణసౌ । ధాంతర భామినీవ్యజనతాంతవృత్తక చోత్తరీయచే । లాంతమృగీమదాగురుసి
తాభ్రపటీరవిశేషవాసనా । క్రాంతములయ్యె దిగంతములగ్రమ్మెనిశాంతమరుత్కిశోరముల్ ॥ క॥ మునుకొని వేకువతరగని । దినమ
ణిగనందివురు పూర్వదిశకుంగోనజూ । పినముంగరముత్తెమువలె । గనబడియె న్వేగుచుకటికలధౌతరుచిన్ ॥ ఉ॥ కాయజుచారికో
డిసును గౌతమికై తమకోడిజాతి పా । డాయెను రేంద్రుడట్టిదొరనాగిజయికపడశాన్యుడీయడం । బోయెదు నిత్తెలంగు వినుప్రోలి
కిం దెల్పుదమంచు బెట్టుగా । గూయుచుచున్నవోయనగ కుక్కుటముల్ ప్రొదసేసె దిక్కులన్ ॥ క॥ తమింధుంగప్పిసినయంబర । రమపు
లకాంకుర పరంపరలు దోడ్తోద । త్సమయశశిరానిలుసిచే । సమసెనోయనం దారకావ్రజంబులుడంగెన్ ॥ క॥ చెలిమికినందుబలుకొర
ములతోడను దేవమన్ను మిట్టిన యుదయాచలపతికి వేళవిచినం । తెలివిచోపుజిగిగుమ్పు తెలతెలనయ్యెన్ ॥ గీ॥ ఇందుద్విజరాజు నా
మించు చందమామ । మనల నిద్రాంధకారాబ్ధి మునుగజేసె । మేలుకొల్పెనినుం డెంత మిత్రుడనెడి । భాతి పులుగులు కలకలపలుకెది
శల ॥ చ॥ లలితమరందకాంతి ముకుళంబుల జిక్కిన కైతవంబునం బిలుకల నాంగ్రసమ్మి విడిచిపెట్టిరి శ్రీ. బ్రతిపక్షబంధులౌ । కలువలకో
ట్టికై యవిరయుగందినగ్రమ్మలు జేరు తేటులన్ । కలకల నవ్వె బద్మినులు క్రమతరాచ్ఛవిభాచ్ఛలంబునన్ ॥ మ॥ గిరిబృద్వత్తముబాసి తా
వికిరవాకెందమ్మిపూమించుటు । ప్పరిగెన్ శ్రీవెలయున్సరోవరసభాభాగంబునన్ సెంచె బంభరభామామృదుగానముల్ వివరప్ర
శ్యగపదార్పటు । త్తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్ ॥ చ॥ అలయుక మొల్లెడన్మెలగియదొకచో నితిరేతరాన
నంబు ఖదిలకించియొ డొకటిమారోనుచున్ దమి జేరిదంచువు । గ్గళిమూలనుంచి నిప్పి రెండకల్లనువుల్లదియించి చొకుకచూ ।
డుకలుపెగుడంబరయోయహా కుడుంగములన్ విహరించె జకకావల్ ॥ శా॥ ఆందోళింపగజేసె మందురజతాహార్యంబులం కేశ్వరుం ।
డేదుం గర్జయుడింద్రుపీఠారయుచోసె మెంపనోటామసోం । పొందంగానికణుత్తునంచు దొలికట్టుత్కంఠతో నెత్తుమో । ల్చిం
దాకెంపు తెలుంగునన్ దనరె భాస్వద్బింబముల్ దూర్పునన్ ॥ శా॥ సగ్గంపుల్ బలుచిల్వరాపడగనన్ క్రాగెంపు రాచాయలన్ । డి
గ్గంద్రావివవారుణాబ్జకృహవాటిభాగమాచంచలాద్భగాథ స్తపకుండమద్యుతులతో రెట్టించి భాశల్లెపు । త్యాగ్రిగ్ర్యాతతథా
ఖంగాగరుచులన్ భాలారకశోణాంబుల్ ॥ ఉ॥ అంతకుమున్నె రావణుసి శౌటకులేంద్రుండు వీశసిద్రుంగై । యంతికవాహినిస్నాల
యుచాహ్నికకృత్యములాచరించి యుద్దాంశరణోత్సవంబునన్బ్రధానసహాయదరపుత్రమిత్రసా । మంతసుహృద్భటోత్తముల
మున్ననదోకొనిసేనలబ్బగన్ ॥ స్రగ్ధర॥ కదలెంగంభీరభేరీఖరగవిహతిభ్రాజత్ప్రగావపాదాళినగ్గై । సదరన్ హాస్తిందహా
స్తాంచిలవమధునజేజెలపెంద్రోపలెల్లన్ టాదుకొందన్ స్యందనప్రస్ఫుతగతులకేత్కోణిపీల బకాంక । గ్గదియన్ వ్యాపించుబట్టి
కటులరవిరథత్తత్తసాంధత్వమూనన్ ॥ చ॥ కదలిదశాననుండు మలయగా లఘునాథునగర్జితధ్రి । ప్రబభాసిసింహగర్జల పౌరగు
హాకుహారంబులాననన్ బలుగమ్రోయవేల్పుమలపజ్జకు బోయెడటయపాదను । ల్చిరుల మధురంగలయు జేయుచు సేన
లుగొల్వ నుద్ధతిన్ ॥ గీ॥ పోయి తత్సమీపమునకుగానగవచ్చు । వేల్పుపుర మూచి చూచి విస్మయపడి । చేరియుపవనముల సేనలు విడిపించి

—(*) రావణుండు మరుత్తుని పట్టణము ముట్టడివేయుట. (*)—

యులక్షహస్తగనిదశాస్యుజనియె ॥ మ॥ కనుగొంటే యమరావతీపురవమంగంగా ఖేయతోయావగా । హానసక్తామరరాజితామల
సపత్రాక్షీవిహారోత్థపు । తకనదంభఃకణమాలికాతులిత ముక్తారత్న శిల్పప్రిక । ల్పనభాగ్యప్రవిభావలక్షితనభోగంబుఖాసిత్తె
డెన్ ॥ సీ॥ ఈపట్టణంబులామమేకదా శతమన్యు రాజసంబొందించు రాజధాని । యీనగరీరత్నమేకదా బహుపుణ్యములు సేయుప్రజ
చేరుపుణ్యలోక । మీపుటభేదనంబేకదా యెల్లసౌఖ్యములిచ్చునుఖాతంగన్నదవి । యీపురిగారిముణియేకదా రంగహతులు
ప్రాపించు ప్రాశ్యస్థలంబు । కల్పవృక్షములున్న శృంగారవనము । లీవిహారంబున నెకదా మెసకమెసగు । గామగవిగట్టివిదిగదా
గాడిపట్టు । దీనివర్ణింపబర మేష్టికయినదరమె ॥ సీ॥ ఏచాయనున్నరేరాచరావాళిశ్శగొమదుమీరిన దివ్యగోపురము వలె । రావిధిగ
నుగొన్నహీరవారప్రాసాదాంగణోత్సేదసౌధమణులే । యేతో జలానిసినగేతకీపున్నాగసుమనోమనోహరసురభిభవనులె । యే
యిండ్లుచూచిన హీరతారచిరత్నరత్నసంపన్నరాజితములె । యెంటబూచిన బలుకోర్కులిచ్చుతరులె । తాడబూచిన వేమకడ
డుకోలకులె । యెచటబూచిన బ్రతిలేనికృతకగిరులే । యిటులగాకున్నఖ్యాతి యెటుల గాంచు ॥ మ॥ పరిఘాకారసురాపగాలహ
రికాపాండుద్యుతుల్వ్రజబా । స్వరవప్రాచ్ఛతరప్రభుత్వి దుశిలాసౌధాంసుయాధంబులి । ప్పురిమైగప్పిన చూడనొప్పె । దిజగ
త్ప్రాణైశ్వభవంబుంజయిం । పరహింపైకొనుగీర్తిపై కరిప్రహస్తాచూచి తేనావుడున్ ॥ చ॥ అదివిని మంత్రియిట్లను సురాదికులేశ్వ
రకీర్తిగాదుగా । యిదిభవదీయవిక్రమసమృద్ధిని జేశ్వరిమినే సేయనో । క్రిదశులకేమి చోటో యసిదీనతవెల్వలనావురిందిరా ।
సుదతివర్గభావమనుచుంగనవయ్యెమునాడు చూడ్కికిన్ ॥ మ॥ అసురాదిసభవత్ప్రతాపసిఖ పయివ్యాపించె నాబద్మరాగసము
జ్జృంభితగోపురప్రభయుదగ్రంబయ్యెదద్ధూమజా । లశమశ్రీలవిశాలనీలరలఘుల్గావించె వజ్వాలలై । స్లెసగెన్ ద్వారకవాటవిదు
మరుమల్వీక్షింపుమీపొలునన్ ॥ మ॥ తనుశోధింపగనేగు దెంచినవిమముల్ దర్శించి ఖేదంబు జెం । దినస్వర్ణత్మీద్భృగక్రశతోయకణపం

క్రీడాబోలి కేళీసరసీకనదాఖిలమరాళకుటుంబు గరుక్మాంబరాశ్రిత శ్రీద వర్ణుపచంద్రదాశ్మసు వేశ్మజాలకగళద్వారపూరమొప్పారు డిన్॥ ఉ॥ ఈవరకిప్పు డిదివిజులేలగ జూచినయట్టి పుష్పకా ద్భవరిపన్నుబంభుప వలీఢ్రపిష్టప మాక్రమించినాఁడె! రావణదంతితో డసురరాజును బల్విడి బట్టి తెచ్చె దర్పాన విని రావణుండుచితనవ్వు వనాత్మజుఁజూచి ముట్లనెన్॥ ఉ॥ అంతటి వాడనామువెక దాయయి సన్మథుమేఘనాదదే! వాంతక కుంభకర్ణులవరాంతకముఖ్యులు కూడి ముష్పరం! బంతయునాక్రమించి చతురధ్వములానుక నిల్వ డంతజం! భాంతకు డేమి సేయునొయా టన్న మహాసాదసి! యాత్రమాస్తుడన్॥ సీ॥ కుంభనికుంభముఖ్యులతో డసలకుంభకర్ణుండు దూరుం ప్రాగ్వని యుందు! మాల్యవంతుడు సుమాలియు బలయుక్తిదగ మేఘనాదుడు త్తరమునందు! ధూమ్రాక్షరుధిరాక్షదుర్ముఖాదుల గూడి మధునిశాటుడు పశ్చిమంబునందు! మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణి కొల్చి తా నుదక్షిణమునందు నిలుచునట్లుగని యమించి సకలబలము! పంచి యందందు పిడి ముగబంచినాడు। గడల నాల్గింట ముద్రముల్ గ్రమ్మినట్టుల! జెలగి పటువాద్యములమ్రో యజేయుచుటయును॥ వ॥ అప్పుడు॥ మాలిని॥ మురజపటహఢక్కా ముఖ్యవాద్యస్వనంబుల్ ప్రజతిముని సేవా పాళిబల్మారు మిన్నేన్। సునిలు చెవులు సోకన్ బిక్కి భీతిల్లి రాస్వః పురినలుదిశలం దుంబుట్టెచిత్తాకులోటుల్॥ సీ॥ నిండిన గేహముల్మోడినట్ల నెయుండిబ లువిమానము తెకిప పటు సవారు! దగు సువస్తువులతోడ మవారిగా భీతియెసగ విహార్లోకమెకురువారు। నొక రితోనొకరు చెప్పక యథాయుధములు మీదెడ కేడకంబరు వెత్తువారు। నెందుబోగాల్యాడ కిండ్లలో మూలలమూలల సొచ్చి వడకుతోవలయువారు। నెచ టజొచ్చినబోనిత్తు రేనిశా! లిడి గోలల గ్గలు వట్టిరింకేటిస్వర్గ। నునుచుస్వర్లోకమునకును వచుగువారు। నగుచునడభూందిరమరాలయు మ్మువాధు॥ సీ॥ రంభ తరాతులకు నప్సరస్త్రీలతో గూడి వీధిసరాళంబు వెడలబాసె। సోమయాజులకు ంభామేనకల గూడి శృంగారవన మవిత్తి పబాసె! బ్రహ్మ ధర్మిష్ఠులకు బసడిమేడల నుండ వెలంగుల గానములు విసగబాసె। సకల శివ్యోపపాదకులను సఖులతో సల జేపనదీనియములాడ బాసెను। స్నుసురలనునిండ్లలోనుండి నైనెని! సారదినటు వికి తలలెత్తిచూడబాసెనలబలంబులతో గూడియలబ లంబు! బమరవుర జుట్టుకొనునట్టి యవసరమున॥ చ॥ తలకుని గోటలెల్ల డలతల్పులు వేల్పులుమూసి డాసికొ క్షత్రిశముల పైనినగ్గలము దారోహని మరో నివిక్రమింపగా। కలరణ శూరులయినయవికారులవెల్లల హెచ్చరించిరై। బలములరాక దెల్పసురిపాలకు పాలికి బోయిరి యవ్వేడన్॥ సీ॥ కలిముద్దు మోము జూచును నాగకన్యాః వీన గానము వినువింత హాయలు। వేల్పులమనవులు విను చునచ్చరముచ్చెక్కింటులనటనంబు గాంచుమురువు! ధనదాదిహితమంత్రిజనులతో బలుకుచుమును జవాదులకున వ్వేనయుహారువు। క్రముకపువారలకు గేల్మోడ్చుచు గరుడానతిచ్చుయుక్తులెనగు హెచ్చరికయు! దనకుచెల్లునసకగసంత సమెసంగ! వైజయంతం బు పైగొలువై జయంత! ముఖుబ్రహ్మసుఖులు చంద్రముఖులు గొల్వ! నిందుకొలువున్న దేవతానేత కనిరి॥ మ॥ కనిజో హరిదగ్గో టి సల్లవసలంగావున్న వారేగుదె। ఓనవారిం దవధారు దేవయనుచుం జేమోడ్పుతో గంచుకం! ల్వినిపింపం దొలునాడె వేగరుల చేవిన్నట్టి వృత్తాంతమున్ । దనలోదోచి బలారిమీరలిటకున్ రాగార్యమేమో యనన్ ॥ ఉ ॥ వారువిశతు లై యనిరి స్వామిద శాస్యుడు కుంభకర్ణుడే । వారి మేఘనాధుడు ప్రహస్తమధుప్రముఖుల్మహాచమూ । వారమగొల్వ వచ్చి యిదె స్వర్గము నల్గడలావరించియు । న్నాగనివిన్న వింపసురనాధుడు రోషకషాయితాత్ముడై॥ శా॥ పౌరా రావణు డబ్జగర్భవరగర్వా యత్తుడై నాపురిం । గారింపం జను దెంచె నేతనబుజాగర్వంబునా చెంతనా । వారీ వీరిదలంచినట్లనెనసున్ వాడెంచగా బోలుకానిరిత్థా బలవార్ధినస్త్రబడబాగ్నిన్ నే డెమ్మింకించెదన్॥ అనిపలికి కొలువుకలయు గనుంగొని ॥ సీ ॥ కోటవాకిళ్ళబ లోట త్రిశంబులలంగనులు నేమరక కావి మోహరింప । దారుసిలాయంత్రతతికొంమకొమ్మలదొరంబు గానించి దురుసుసే యు! దలబాముడికముకత్రశములకే జెముకత్తియాదిగాగలవి ముస్తిదొనర్ప । సరదమద్విపరదంబులశ్వముల్మొదలైన సకల వాహనముల సంఘటింప! దగినవానిని యోగించింత ససమీక। మునవసించు పులోమజాముఖ్యసతుల । మరియు జనువారి బట్టిచ్చ న్నమూగణమునను! స్వర్ణగిరిశృంగమునకన్పి శతముఖుండు॥ ఉ॥ కామగవీసుధాకలశకల్పకదివ్యమణీ విభూషణ। స్తోమముమా టుచేసితనతోడి పులోకముగాజరిపించుసి! ద్దామరసాధ్యరుద్రతుషితాసిలభాస్వరముఖ్యదేవతా! గాణిమణులకిం నోత్సుకు లుగాసెలవిచ్చియొకండు చెచ్చెరన్॥ కమలవిలసితవృత్తము ॥ వనజనయను గినివరదుని జేరన్। జనిముకుళితకరజలజయుగుం డై! తనువునబులకలు తలుమగ మించన్! వినయముదగనువిభుడిటు లెంచెన్॥ కవిరాజవిరాజితము॥ జలజదళేక్షణ శాత్రవము శిక్షణ శౌర్యవిచక్షణచక్రధరా! కలితరవిగ్రహకాంతిసువిగ్రహకల్మషవిగ్రహకంబుకరా! విలసితకేతనవిస్వనికేతనసిస్మితచేత న వేషయుతా! సలలిభవాసనసమ్యగుపాసనశార్ఙ్గకరాసనసాధనుతా ॥ మ ॥ అవధారయ్యధశాననుండు సబలుండై నే డునాపట్టణం । బవరోధించినవాడు తంముడు నుదోడ్డైనాడు తత్పుత్రకుం । డువృషాంకప్రియుమహామనిష్ఠ బలిష్ఠుడై వి జృంభించినాడు విశేషించి నీమధుండు బంధుండయి వాడు గూడి వాడి వచ్చెడన్॥ ఉ॥ ఇంకులకేమి బుద్ధిగణియించెదొ వయిరులు నెట్లడంచెదో! ముందును వెనక్ తోచక యమోఘదయానిధి వంచు జేరితిన్ । ముందుబలాదిశత్రుజయమున్ భవదుక్తిన కాదెక ల్గెగా! విందము కుందని వెకదశేగతి వేగతులందలంచినన్ ॥ ఉ ॥ ఆయసర్వభూతములకాప్తుడ వయ్యును మంముగూర్చిదై

త్యాగసహాఖ్యగాంచితిదద్రాఖ్యయథార్థముసేయుమోదయా। నీ తిపాలముంచినవసీళ్ళనుమంచిననీదెపేంవ్రుని। వారమనీదుచిత్తమనువాసవుజూచిజనార్థనుండనుజా॥ వ॥ఆసురవర్షేణ్యాయిట్టిసమయంబునరావణకుంభకర్ణులిన్నసురములోపలంగెలువశక్యముగాదుకదీయునందనుండమితపరాక్రమక్రమసముద్రుడజేయుడుమిద। గొంతకాలమునకుమానుషాకృతిజెలంగివధించెదవారినంచరిక॥ చ॥హరియటుదెంచియూంకదళాస్యునిదాకిఁ ధింపలేకక్రమ్మరెననునట్టిలాఘునముమాత్రమెవేసివుడెగుదెంచిన। హ్లరిహాయనీవెపోయిపలలాదులనూగోంసితోంటిపట్టులం। దుంమొనరిఁపునిప్పటికిబోడ్పడిమీదశుభంబొసంగదక॥ శా॥దేవత్వంబుననుండియేపరునిమర్దింపగలేనంటివే। నీవేలాగుచరస్వమొందిపగవారింగెల్చెదంచేనిరా। జీవపోర్ద్ధ్వవుమాటనిల్పుటకుగాజేకొంటిశాంతంబిక। భావిపాలించితరామరూపమునఁ బ్రాపలస్త్యబోసత్తునే॥ మ॥అసిపీడోల్పినవజ్రివచ్ఛిరణవాంఛాకల్పులన్వేల్పులం। గనిహర్షించిజయానకాన్పటులథకాహసంకఘోషంబుల। దనుజస్తోమముగండెడిగ్గునసరత్నప్రస్ఫుట్ఛత్రకళంకస్వనద్ధ్వజఘటికాఘుమఘుమోగ్రస్యందనారూఢుడై॥ సీ॥ద్వాదశద్వాళాత్మలతోడనడిబదుమగ్గురువిశ్వులునుండునడువనుమాలిమప్పహద్యురుతుష్టితులతోడ నెనుంద్రుపసువులునెవసికోలువ। మెరయసర్వదనలుగురుతోడనలువదితొంమ్మండ్రనిలుబుగొలువ। రుద్రినేకాదశరుద్రులతోబద్దలుసాధ్యులుద్యత్తినడువ। గరుడగంధర్వచారణఖచరసిద్ధయక్షకిన్నరకింపురుషాహిగుహ్యకాలితేయమహారాజికాదిదేవసమితినలుగడగొలువవాసవులవెడలె॥ చ॥పేరువడియెప్పుడ

—— (*) దేవదానవులయుద్ధము. (*) ——

ప్పుడరివీరులదాకుదమంచువిప్పుకొత్తులజెడగుండలత్తనతోదనముండడవచ్చునెవవీరులకునుజేయావిదుటయురోషముతోజనిదైత్యవీరులందవపడిరాసురాసురులబాహోంనిగ్రతరాగ్రహంబునక॥ వ॥అప్పుడుగొప్పచప్పుడుప్పెళ్లబాహులప్పలింపుచుదరారేణువులుప్పరంబునంబొరయగప్పించుచుదమచేతిహేతులనరాతునవొప్పించుచుదదదొరలమెప్పించుచువేల్పులనుగోపాగ్నిజితలోనములనిప్పులుకులబరులనీలునిలుండనియెలుంగెత్తిపిలిచినసిచిచెదిరించిఖడ్గాఖడ్గిందలపడియడిదంబులుపొడిపొడియైపుడమింపబడినజిక్కిముడిడిబడిబడినదరువడిసిగుణంగచాకచింపెనంగసులరికరసులరనంగుచెలికాంద్రడుసహాయుడైయారసంబునందాకొనంబైకొరనంజేసవాణీవాడీపెరసిమున్నుతమవారలనొప్పించిపరివిరులంగడచిపోవిడకయ్యింజేసికయ్య పుటుగవడిగనంబడజేయుదేవతలనుబంతంబుమెరసికుంతంబులబడగ్రుమ్మిలనెమ్మివొప్పిదప్పులెంచకతరాంచితకట్టిసంబులవప్పిరికడునాస్త్రప్రసాదితకుంతంబులానుకొనియుట్టినప్పైనడిమికింజెగగొట్టికట్టలుకవిల్లైగసీజంజట్టితఁబునెదుటివారియెదుటునూన్పుదానవులనుగరకరిస్నిగయమెరయుసురిలయలురంబునగ్రుచ్చివీవునసుచ్చిపొఱుమంతలోమరలంచీవియవారలవాచేరంగియామగంబిసురియుతోడికొంబుకరంబునటలంబతోబబట్టివలకేళికరవారంబునందనలుకుటుకునందెగనరుకుసవీరులనుజెట్టిదవుటాకలంబొడిచినకడువులనుండిబొసబొసనెతలుపెవులప్రొవులదిమిదిట్టననంబుకొనడుమంజుట్టినటివట్టిచేయుంగలబడంచికట్టుకొనితముసెంచునారీజుట్టుకొనియుట్టిజెట్టినంబులేయాచరించునిశాచరునసిద్ధంరగబాహూకంబులందలలుబగిబినొగిలిబుడబుడనెత్తురుక్రకులచుండియుంబెండువడుకకందిందిరవుల వక్షస్థ్సలబులనూలంబుల గ్రుచ్చిపడదోచియేడైరజూవుపోటుబంట్లునుగరోకుఢాకధారలభుజశాఖలునరికిపైచినంగరుకచిగెడికయరులంజులుకుచులుకునగనూంగొనుచుమొఅకుతనంబునమీదికురికిబెట్టుగాబడఘట్టనంబులుపరిగించుకట్టడిరనజానునెపరుగనండిచూచుచుతమయేలికలతోపూర్తుబలిదెయింద్రరదముదించివచ్ఛెదమనినొడివినపడివినంగడిమిమెరసిప్రతిజ్ఞలీడేర్చుకొనిసొంపునందునిలుంవులుచబెడబాబ్బలిదునునెరురుగానముచుదుపెకుకవంపికగతురప్పైరోషంబుందారొంసితోపరియుద్ధంబిదీవానరుంతురికాదివివిధాయుధంబులపాదనంబుమోవజ్యైరింగించునక్తంచరులనువడికలననింటివారిందలంచుకొనికేకించివచ్చియచ్చటచ్చటచ్చరంబులనెదిరిబలంబునొచ్చిరిచ్చినొచ్చువారింజచ్చువారింజూచినిజకులస్థానపౌరుషంబులుదలంచుకొనియుంచుకొనునభిమానంబుతోగ్రమ్మరందొడరివచ్చువిడచ్చురులునుజనకాగ్రజామజతనూజాదిబాంధవులును ప్రమందినబొలివోనబంటుతనంబునంగంటలకుపైనురువడించియొంటిపాటునందమయింటిప్రతిష్ఠలునిలువుకొనుతొలిచేల్పులనునూఆబుగాయంబులంబడిరుగాయంబునొప్పిదలపకసేల్వివానిగాయ్యంబునకుబాటుపడునుర్త్యభటుకోటులంగలిగియుభటంబులవీరభటులారభటులకోనుబ్బిగబ్బిబెబ్బులులవలెనుదుటుగలబొబ్బమెకంబులవలెనురుషునిపిడుగులవలెనుమగనికార్చిచ్చులవలెనడివోనికాలసమర్పంబులవలెనురువుడింపనిమహోత్తులవలెనోలమూనగొనకనొక్కవందంబునంబోరుచుండిరట్టియెడ॥ క॥ పచులలతలులతలుమునుకుదుపడుచేతులుజనుసింబెదువదుగుండెలుచేదప్పడుమేనులుగడత్రోకకడువడునడుగులుటంక్తిముఖభటులకుగలిగెక॥ సీ॥ అప్పుడురావణుండంపయాజ్ఞకోపసుపార్శ్వధూమ్రాక్షయూపాక్షధూమకేతుజంబుమాలిసుమాలిశతమాయమదిరాత్రునఖరమహోదరమహాకాయదూష ణత్రిశిరోనరాంతకమరాంతకమహాపార్శ్వమారీచసుప్తఘ్నసూర్యశత్రువృశ్చికరోమనసర్పరోమాజేధకవచవిరూపాక్షకాలనేమి। దుర్ముఖసుకాదివీరవై

త్యులు ప్రహస్త సహితులై తీవ్రప్రహస్తశస్త్రశస్త్రధారాళదక్షులు కీంటి దీక్షతు బనారంచు రామరవమున జి గీష్ణులై యెదురుటయు ను॥ చ॥ అసురుల మారొకొన్న నఘువు డంపిన సిద్ధునాద్యులశ్వను। ల్వసువులు భాస్వరుల్ దుషిత శర్యులు రుద్రులు శక్యులు గర్వసాహసమున నౌకౌటయుల ప్రహస్తుడు నున్నగు సైన్యనాథులకు। మసలక నాకిం ద్రులను మారొకొనన ద్రుల బోల్కొని వ్యెదకు॥ చ॥ అడరుచు హుంకరింపుచు హుంకృతులూపుచు నస్త్రధారలన్నుడివడ జేయుచుం దెగడుచు న్బ్వెడిం ప్రమనిల్వగింపుచుం గడ గుచు నోసరింపుచు ముఖాముఖీ నిల్చుచు బిట్టదల్చుచుం జడియుక పోరిరయ్యుభయ సైన్యములం గలయోధులుద్ధతిన్॥ చ॥ హాయుబుము జే

——(*) జయంత మేఘనాథుల యుద్ధము. (*)——

భయము నాగినకైవడి దేవవీరు యుష్యల నెదిర్చి శస్త్రములన స్త్రములన్ని గిడింపరక్తనిర్ఘ మురతో డిజంగమ ధరాధరపంక్తుల బోలి వారలం దలు వేసిలుయ్య గాంచి యేలనవ్వుచ హించినుమాలి యీను : కా॥ చ॥ నిలగన దోయి దేవరథిని పరులారయటం చుగుజ్జ్వలజ్వలనరుచిం బ్రకాశన గుస్యందన మెక్కిగుణం బుదీటుచు। స్బల వృసైన్యపాలకురపై బళియానతుస్యసాయకంబులు గిగిడించి యార్చి పొరివారిని రాత్రిసుపై భవంబునన్॥ చ॥ వసువుల బిట్టదల్చి పితృవర్గముల న్బెగడించి విశ్వులల్వసు జేసి సాధ్యుల జవంబడగించి శరాళి రుద్రులకున్ దోసంగుల జెట్టి చారుణదోహళము ల్సడలం చియమ్మరుద్గణసరముల నొంచి భాస్కరులబీరము మాంచి పరాక్రమించినన్॥ గీ॥ ఈను మాలిసురలనిటులజిరుకులబెట్టనీసుమాలి చూడ నెలయును చువసువ్రడాయు పేదవలెను సోవి త్రావాక్య వసువు విక్రమించినవాని దాకి॥ శా॥ పీరత్వము గానిపించితి మేల్మేడింక నాశౌర్యము । స్నీవు నవానివల్ల దేయసుచు నిర్భిదాస్త్రధారహతిన్వావిస్ఫుట సుమాలి నొంచుటయు సోపాహ భ్రూకుటి భాజితుండై వాడేసిన బాణముల్నరికి పూర్వాదిత్యుడ ద్దుగ్రతన్॥ శా॥ ఆకాశం బవియుం దు వార్పులెసగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచున్ । బాకారిప్రముఖామరుల్ బగడ జంబద్యుజ్జశాతాశుగా। నీకంబవ్వసు గాత్రపంకజరమునన్నించె చసో త్పాటనవ్యాకీర్ణ క్రుధ మైన కేసరివలెన్వాడ ల్లివారి పై॥ మ॥ పదినారాచము లేసి మయిని వుసిగ్సస్తంబు గావించియు ఏదిచాణంబుల తోంమగల్చి కరరారాజచ్చ రాసంబుము। ప్పదినాల్గింట ల్ద్రుంచి సారధిచి। కి పాతంబుర ధ్వధ్వజచ్ఛిదను ప్నల్వది సాయకంబు నొనర్చె ల్వెల్పులుప్పొంగగన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ విగిధుడై నను మాలిపై వడరీ సావిత్రుండు పుత్తావ ధరా ధరశృంగంబుశశార పాత మునవిద్ధ స్తంబు గావించుపై । ఖరినుద్దండభుజాగమండితగదాఘాతంబున వ్వానిబన్నిరముగా గాత్రము నుగ్గు జేసిరివిజశ్రోణుల్ప్ర హసింపగన్॥ గీ॥ అతని పాటంబు జూచియు । శుధారా స్ఫూరితాతులగు నెల్ల రాక్షసులు ను దలలువిడనాయుధంబులంబడపై చిరముగు విడిచి చనిరఘువి రేణ్యా చ॥ ను దిపొలదిండి చేటు తనమాకె కోదండపాటు వేల్పుమన్నిదోర గెల్చునిటు గని నెమ్మదిని సురరూసమాచ్చగెం పొడ వెడిచూచ్చి తోదను జయోధులనిల్పుచు మేఘనాథుండా॥ చ్చిదళుల బిట్టైది ర్చైన తేరు శిఖిద్యుతి సుల్లసిల్లగన్॥ క॥ ఏరింబిశికిశిఖాబ ప్రదర పరంపరలనమరదల వనముదహింపభాండ గాజగతిస్ఫుత్త గకటదలరి దము దుర్ణేరీతు గలిజలి సుంపక॥ క॥ అక్కడి విజోదు మందర జక్కడిలిచి తేరి చూడ జాలక నివిబాల్లికల మెంబులన లెనలు దిరుకలకుంబ అచి రేమి దెలి పెదచిధి పా॥ గీ॥ ఇక్కడింటి దేవతలలో నవాకాడనిరావణి నాస్మజు నెదురించి నను సే టు జాలక సభిజన చూచి శశలముఖుండు పేరులంగ త్తి హారలం చిలిచిపలికె॥ ఉ॥ అమరశూరులార తగవా పెరవారలు చూచినవ్వ సంగ్రామము నించి యిట్టి భుజగర్వము ఖర్వము సేసిరూరకే। దేమి మింటికిట్లు పా త్రేవరొ కింపుకనిల్వెడు నేగవారు భా। హామహిమంబికస్నవ జయంతుడు మాస్వనటం బలుకగన్॥ ఉ॥ అంతకమున్నె రావణిరణాచనిగెల్వంగ నుత్సహించి కాలాంతకశౌర్యవంతుడు జయంతుడు సారథిజూచి దేవతా సంతతి నొందు రావణనిశాచర సూచి నెదిర్చి పోరనే। డెంతయు నేడ్కగొని వ్యోజవనింమురథంబు యంబుకోనవన్॥ ఉ॥ హ్వాని పుహ ప్రసాదమునిచయ్యా నాతనితేరి శూతుడా। గీ॥ మేఘుండాగతింబ అపగాము ఖరనాదములుల్లసిల్లము త్రిసుతుండు రావణి వదరగ మారొకొని భూరిచాణ ధారా గ్రాముయా గాఢం చేసెనమర ప్రకరంబ దిజూచి క్రమ్మటన్॥ చ॥ పక పకనవ్వి రావణి సెబాసురయోరి జయంత దేవతానికరములో రలాఘ్యుడవు నివెయొకించుక సేవు హాని పోవకనిలు నిచ్చి వంబొగడన్ చ్చమనిన్నిపల్కి శాత సాయకముల సారథి న్వా యవయంబులనొంచియహంకరించినన్॥ వ॥ శతమఖనందనుండతని సారథి నొంచిని శాత సాయకపంక్తులనించి మేనురుధిరంబున ముంచిన వాచ్చి దండతా। తతభుజగంబు మాడ్కి భ్రుకుటీకృత సోఘుడై యదసా । న్యనయుడా జయంతుని సహాయులనొవ్వగ నేసె మేఘువుల్॥ వ॥ ఇచ్చెలువున జయంతునికి దోడు పడవచ్చిన యచ్చరుల మేను లుచ్చిపాఱి రొచ్చయంబులు నిగిడించియచ్చిరు తరకరుడంతు వెండియు॥ చ॥ అరథము మీదనుండియు భయమ్ముల్వడకుగ్రతమంబు పన్నియుం బరగతుడైన రాసవకృపాణపరశ్వధభిండివాలము। ద్గరీపరిఘాసితోమరగ రాము సలత్తూ సికాధిసాధనౌ। తకర ములు సైలశృంగముల గాటము గా గురియించె నొక్కటన్॥ ఉ॥ అందున భీతిపొందినసురాళులందరు నిచ్చనచోట నిల్వకే । డెందెదసంగనాత్మ భటులెంతయు వంతగనంగ జూచినం ప్రక్రందనందనుండుదశకంధరసూతు తతములపరంపరం గుందియు దేవసైన్యములు న్గొల్ల జేయగడంగుచున్నెడన్॥ గీ॥ ఆమహేంద్రకుమారు మాతామహుండు మనుచు పడలయోటగనిత మాయవలన నెత్తికొనిపోయెజలరాసి కెవ్వరతనిపోక తెలియక నద్భుతాబుధిమునుంగ॥ క॥ పతిలే

సి చానసల్పదై। వతనేనగలంగి దానవప్రభున తుచేంతి దైన మొందగనిసురపతి। మాతలిదికుం చూచిపటుమతిపలికెన్। చ॥ అలజ
డింజెందె సేనలుజయంతుని నెకుడగానసైతి వేల్పులకున జేరం దైసమలభూస్థలిరామణిమించెవీసితో। గటహావెంటబ్రు
న్ననికిం గార్యము గాదురథంబు వేగమా। తలియటుబోనిమ్ము నివధ బొనరించెద నేడునావుడన్। సీ॥ కమనీయశతకోటి ఘంటి
కాగణఝంకారవము చేదిక్కరులవనపుడుదోరయ। దశసవాశ్రోద్ధ గతరమణీయచక్రచంక్రమణస్థిలి జగతివడక। సకలలక్షణవిచ
క్షణలక్షహయఖరాంతరజోహతులసముద్రములుగలంగ। శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోచ్ఛ్రిత టార్భటిన్ భస్తటము వగుల
జక్రచాపగదాఖడ్గశక్తిశూల। కుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ। వాంఛపులశత్రు దుస్సాంతులపహరింపసమరవిభుత్రేసవా,
తలయపుడునడిపె॥ చ॥ సలుగడలన్ స్వరుద్వసుగణంబులుసాధ్యులరుద్రులశ్విను ల్గ్రాలువవరాప్సరోయువతికోటులుముందునటిం
పసంఖమర్దరమురజాదివాద్యనదంబులుభోరుకొనంగజారణుల్ పలుకరుమెంగాదనికిబాకహరుండరుదెంచుచున్నడన్॥ చ॥
అభిముఖుడైదశాననుండుదంచికకాంచనకింకిణిక్వణత్ ప్రభితదిశాకరిశ్రవణకోటరమాధమెకిరావాహినీ। ప్రభువిరువంకలంగ్రా
లువబంధుతూర్యరవంబులాప్పశ్వ। ర్విఘునెదిరింపమాన్చివీకుడురాణితానెదుర్కొనెన్॥ ఉ॥ అత్తరిగ్రొత్తగాబరిపసం
వ్యోసురామరయోధకోటికిం గాత్రులబట్టశత్తలుకత్తపున్నగరాళత్తితవ్ మొత్తములై నభోమణిని ముంచెనభస్తటిసీపహౌం
ద్మాలం జొత్తిలచేసె సైన్యయుగశోణరజఃపటలంబులొకటన్॥ ఉ॥ అందునునిందు చేరగలయట్టిదొరల్ వ్రెగి యోధులుగ్రస్తై।
యందరునందఱై వెలుగ వార్చుచునొండొరుదాకపోరిరా। కందునగుంభికర్ణుడటకే త్వరముందుగనన్నెదెందమానంగనుగుం
దగారణమొనర్చె మహోగ్ర శూలహస్తుడై॥ మ॥ పదఘాతంబుల జానుగట్టనములన్ ముష్టిప్రహారంబులం దిదసానీకనాంబు
చుంగలచుముందీంత్వమొందించుడున్। రథసంఘర్షముల స్నభంబువగులన్ శౌద్రాకృతిస్ఫందగా నెదిరింపన్వసగాకభిక్షీన దేవా
దాదులుర్విశ్వరా॥ ఉ॥ అద్రితెలంగునస్వరచాలణంవమున్మదియించుసాత్రవా పద్రకారినయ్యనురభర్తగనంగని శాంద్ర
మూర్తులై। రుద్రులువచ్చితాకిరిమరుత్తులు బిట్టెదరించిరాద్రిస్ఫుగద్రుమసంఘముల్ గిరిసికారిచెట్టికమీతియొకర్టన్। శా॥ ఆ
దిత్యుల్ చెల రేగియుద్ధతుర మేసస్త్రప్రవర్షంబులన్। జేధింపంగిరిపీఠ్యరంబులహింంచెన్నేత్తురల్యాతియు। చార్జింపన్ రిణధూ
మిమొల్లనపుష్పాగ్రస్తులై యాప్రహాస్తానిల్సెవలవెల్లగోలలుగ చేయన్మేరెబోరయ్యడన్॥ చ॥ కరిమకరాహికరర్కటకకచ్ఛపమీ
నడగాహఖడ్గరా। సరచతురీతహంతహారిశల్యతురంగగండకాద్యురుతరకైకవాహనములుద్ధతి నెక్కరావీరులా। సురంలవెడ
రొక్కటమొగింబూపకులచ్చెగుపందిచూచడన్॥ క॥ అనంతులనమరంచునమానవుడొమెలవంగవసువులుతుషితుల్ ధ్గాసిరియవిధా
రలదెగ। క్రేసిగిరోసమునననురవీరులశిరముల్ అప్పుడు। సీ॥ తెనుగులుజంబులుతుడలగుద్విజంబులుశరాలబడుగజములునడ చెడు
రజములు। ప్రీలునెమ్ములు నెలరాలుసోంములు చికురలోంమరుకాళ్లురుండమ్ముందుజోళ్ళుసడలుఛత్రములు గాత్రములుద్రుగ్గాడు
కరములుదునిగెడుశిరములుపారలురౌతులుభీతి దెరలుహూతులుద్రవస్సి యెఱుగుబండ్లును బెట్టుచెఱుగువిండ్లు। పారుసెత్తురుచే
రులు దానవస్త్ర। ధారలుసుమీరుగాములదారుణల్గి। పేరుగల వేల్పుదొరలవెదీరునాత్మబలమవీక్షించిరోషించిపంక్తిముఖుడు
మ॥ అనురాధిశథమూసమూహములదివ్యప్రోనిలజ్వాలలన్ సమరక్షోణిగలంచినం దెరలియాసైన్యంబుదైన్యంబుతో। నముచి
ధ్వంసిరథంబుమాటువకుచన్నంగిన్నంనేత్రాదరుద్రములాలక్తపరోరుహద్యుతులజెందన్ జిష్ణుడత్యుగ్రతన్॥ క॥ అరథముదశ
ముఖునిదండరువడినడిపింపు వేగమాతలియనుచున్। గురుకార్ముకమొర్వీటం। కరణముతో వచ్చునంద్రుగనగొనియెతడున్॥
ఉ॥ శారధినెచ్చరించిరభసంబుననిర్జరరాజు తేరికిన్। చేరువమైతనుంబొదుపుచిల్లరవేల్పులవాడతూపుల। స్వీరులచేసి మాతలి
ననేకసరణంబులనొవ్వనేసినం। బెరలుకన్మతకతుద్విడుపేర్చిదశాస్యుసెనిర్చెశూరతన్॥ మ॥ శతకోటిప్రసకోటిశాతవిశిఖాశారం
బులసైందవ। ప్రతతిన్నొంచిధ్వజంబుచుంబిమకుటీభాగంబులన్నింటిసూ। తతనుత్రాణముజిచిమించినసురాధ్యక్షున్నిరీక్షిస్స్పి
యు॥ పలిమైరాక్షసుడాగ్రహించిదశకోదండికరోస్తంభుండై॥ మ॥ పదహస్తంబులనస్త్రమాల్ వోడినభోభాగంబు చేర్తిల్లవే। ల్పు
దొరల్ స్వంగనేసియార్చినసురుల్ లైకేశ్వరుండుస్సితి। ప్రదరాసారమునించెనిద్రసనచెంద్రస్వారబాణాళు। ల్గనిసెచ్చునుని
దానంగ్రమ్మదిశలగాండాదకాంరిచ్చటల్॥ శా॥ ఆపెంజీకటిలోకవ్రకీయపరకీయానీకినీ చేదద్బ। గ్వాబ్లవారెగదుగ్లై
సు గానుములుతానన్యోన్యముంబోరుచో। దీపించెంబుజఖడ్గకాంతలపుడు చేద్రిక్రీంచిపోలస్వ్యసే। శాఖంక్తిపశము ంశ
ముందంబొందివిభ్రమందంచేసిరిద్దాతల్॥ శా॥ ఆసేనాక్షపణంబుగన్గొనికశాస్వాదిత్యవిద్వేషిరో। షాసూయావిలమాననుండ
గుచుసింహాస్ఫూర్తింగర్జించివి। క్షోసంగంబులిలనిప్పులుప్పతిలను గ్రథూమటుల్లోచనుల్। న్యాసిల్లందనసారథింగనియె నుం
పృట్పమోదార్బటిన్॥ క॥ ఇదనందనముననుండియు। నుదయశిఖరిదాకనిండియుండెడుసైక। త్రిదశానీకినడుమస్పదుక
మనరథమునడుపుపాపీణ్యమునన్॥ మ॥ వసురుద్రానిలభాస్వరప్రముఖదేవశ్రేణితోనెడుజీ। ష్ణుసమీపంబునసంహరింతు
బొలియితుందోమగావత్తురా। రాక్షసపాక్షాయుధయక్షరాజసమనస్వాహాశదూనాదెల। న్వెంసగైకొండుదదీయలో
కమలదోర్వీరంబుతో నావుడున్॥ మ॥ అతడార్గాగెరథంబుదోలగసిహాసాక్షుండువీక్షించియ। ధ్గితిజాదీశ్వరుండేచ్చనుం

బెట్టింగి యాదిత్యాదులం బలెకా నేడతిశౌర్యంబున బ్రహ్మాదత్తవరగర్వాయత్తుఁడౌ రావణుఁ। డ్ప్రతిబోధింపదరంబు గాదుగ

(*) మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట. (*)

దబ్బెన్న బట్టి తెత్తుంజుడీ॥ మ॥ అవలోకింపుడు మీఱలిందఱు మదియంబైన శౌర్యంబట ।చు విజృంభించి బలాదిరక్షణపరస్థుండై చక్రిం జేర మురారి।వరుండుదత్త భాగవర్తియు యుమీ తెంగొంత సేపంతన। ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించె దైత్యునతడద్దా వేంద్రుఁడా కేళవర్ణ॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ కుడియెడమలు గాదిగుచు నెడనెడ మారొత్తనుచుఁ దలగివె గుచు శరములు జడిగొనఁ గిడించుచు బడి। బడిఁ దగుచుఁ దొడరి తెంపు పనికిం దగుదుఁ॥ మ॥ పలుచందంబులఁ బోరుచున్న యెడ జంభద్వేషియాదిత్యరుద్రులతో ముప్పదిమూఁడు కోటుల సురలైంద్ర తో విజృంభించికొ।లలు సే పందశకంటు నిందొడరి దివ్యాస్త్రముల్ నొంచె।తులవి ఙ్లన్ దెగ త్రెసి పట్టుకొనన ద్రోగింపు ధైర్యంబునన్। చ॥ అరదము చుట్టుముట్టుకొని యొంగిడ శౌర్యం బిట్టదచ్చె పై।కరికి తెమర్చి పట్టుకొని యుద్ధవిడిందమ తేరిమీఁదికి। న్నఁగ పతిగొన్ని బోవుటలు చూచిని శాటులు సుర్కి దానవే।న్వరుఁ డదుచి కేఁల దైత్యులకువచ్చెను ద్ధమంచు గూయిడన్॥ ఉ॥ ఆరోదలాలకిఁ చితె ము మంబ్యయుం పాయియుగాఁ చి సంగరకూర్రుం డు మేఘనాడతికోపము తోశిఁకిం బుట్టినట్టిబ। త్రైరున కోవృతన్ హా ఫలు దివ్యదనుశ్శలధుల్వెలుంగ। గౌధీరము నాదనోహరవరీక్షనరాగత శౌర్యధుర్యుడై॥ చ॥ కడువడి నేగు దెంచి దశకంటునిచుట్టునుసింపేయాగియుం। డెకి తెలు కంటిమూఁ కలఁ గడిందిబలంబున డాసి యంపపెం। జడిసిగడించి వజ్రములు జర్మములుం బగిలించి నేత్రము లమ్ముత్రులఁ గట్టి శేక బలుమచ్చిక మాశ్మలు హెచ్చిరి పగెన్। సీ॥ అరదంబులదలించి ఖ్వేరద బలవడిఁ చిదరదమ్ములగు నాయుధములఁ ద్రుంచి।పడగతెగుఁడ జేచ్చిగొమగులఁ మిగులఁ గూల్చి వడిగలతేజీలఁ బడమివాన్నిచ్చి। శిరములఁ బగిలించి గరములు నొగిలించిరములు విశికసంతతులు ద్రుంచి। హనువులు నొప్పించి దవనువులు దప్పించి తనువులు శితశస్త్రములమొంచి । భటులఁ బడలించి యాశ్వికార్భటుల మాన్చి సారథుల నేసి ధీకులంజడిపలంజేసి।హస్తిపకకోటి నలయించి యాభవదత్త। తాన సీవిద్యదాల్చియ ద్దనుజసుతుడు॥ క॥ అలుకం దేవను దానదృశ్యుండయి మాయాధ్వాంతము నిల్పల। న్బలియం జేయుచు నింద్రనినొప్పి దివితత్పార్శ్వస్థితులౌ దిక్పతు। ల్బలకన్నాత లిపైబ తాకబయిరద్య శ్రేణిపైఁ జేరిపై దలుతూపుల్నిగిడించి యాచ్చెనబల పర్యర్థివిభాన్త్రితుడై॥ ॥ అంద బన్నొదడగ్గి యగ్గలికతో నైరావతారూఢుడై।వరునింగానకనాల్గుదిక్కులరయుం దౌలస్త్యవిభ్రాంతుఁ డగో। చరుండై గోచర చక్రవర్తి సాలయశస్త్రాస్త్రముల్చించి బం।ధురమాయాతమి రాంధుడైయతనిన్బరుండా జెనె చాపాన కేన్॥ మ॥ తన మాయాబల లలి నీతిసు ధాంకపప్పా వమిబంధించియు।దనుజాధిక సుతుండు నవ్వుచుం ధస్త బుపోసింటగట్టినఁ గన్నదశానుఁ ద్రిదశకోటింగూడి బంధించనెం।చినఁ జేయుటం జికిలి ద్రయానుచు జెందంబు బూరించినన్॥ ఉ॥ అత్తెఱంగెల్ల బెల్లముగ నారసి యాబ్బను దైత్యహస్తము। ల్నత్తలి మేఘవాదుం బలుమా ఱనుతించుచుంగాక వేయుచు। న్నృత్తము సేయుచు న్జెలగి రింద్రుని కొండపాటు మూడలే। కత్తరి రుద్రసాధ్యమరుదశ్విమలాంచన్ సుధీరసుతులై॥ చ॥ చలమున రావణుం బొడివి సాయక జర్ఝరితాంగుఁ జేసితి।న్బలములనొవ్వ నేసి గుడిచాయక పైపయిఁ గ్రంముకొన్న బిట్టలసితశౌనముం మనుబ్రియత్నము తోఁ నచి సేయుసంబరిస్థనమునను డిచూచి శభసంబున రావణి వచ్చియార్చుచున్ ॥ మ॥ ప్రళయాభ్రింజమిరాళసల్లయుదగ్ర బెబ్బడం న్వరిన్పైసిల లున్న పర్వతశృంగము ల్కరములు నేయూరవర్షించి। దవ్వులకుంచాలంగ దోలితం ద్రిగని దివుల్వారి రింద్రుఁడుండుడు। గ్చకిలుడైరా చెయుచిక్కి నేలఁ బికసంగ్రామంబుఁ దైత్యేశ్వరా॥ మ॥ మగంటిమినిడుగాని సురమండలితో నసిసయనేలము జగముల వేనాథుండవు సైన్యముల స్మరలింపఁ బాపునికి గుపదెవీడేంవాసవు। టంచనుజూపిన మేఘనాథుని। న్బిగియుగవుంగిలించి కడు ప్రీతివహించి దశాసుడిట్లనున్॥ చ॥ వెలసె గుణంబునీవలన విక్రమధైర్యనిధానపోరిలో। బలరిపునంతవానిఁ జెఱఁబట్టగా నెవ్వరికైనశక్యమే। తెలిసితి నీప్రతాపము దితిప్రియపుత్రులు మజ్జగంబుల। న్వలసినయట్లు కొంటి నినువంటికుమారుఁడు గలిగియుండుటన్॥ ఉ॥ అందరిలోన బె ఫునుజయుం పున జెందితి గాన ముందుని।స్యందన మేగనిం ము వెనుచకిరసవచ్చెద నేను సేనతో నిం దఱుజోదులుం గొలువ నియ్యెడ నంచు గుమారుని బంచి మిన్నందిబలంబుతో వెనుకనై దశకంధరుఁ డేగవేడుకన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ సుతుని బురస్కరించుకొని సూరెల మంత్రులు సంస్తులింపగా శతముఖుఁ గంటెదిగ్గుననన సర్వనిశాచర సేనగొల్వగా నతులమహావిభూతి మెర యందనపోలికిఁ బోయి సోదరా।న్వితుం డైపౌరులుల్లసిల్ల వేడుకనొంచుచునుండ రాఘవా॥ క॥ అనిసుంపజు డేకీగించిన। విని యింద్రుఁ డెటుల మరల విడుపించుకొనె। న్విని సింపుడవలికథయని। మనువంశన్నపాలమౌళి వణియడు గుటయున్॥

మ॥ నత తృణభరణాంబారిద రిపుసేనా వారణావాణా, రిత మోహాత్తపనాయిత గుణశ్రీధారణాధారణా।న్వితచేతోభవ దయాదయా ముదితకుంతినదనానందనా।యత ధాత్రీజహరాహరాదిక సవర్యా భాసితాభాసితా ॥ క॥ అమరార్చితపదకమలాకమలారమణి మీపగతహరమణీ।రమణీయుదయైకమనాకమనాకృతిముషిత గోపికామాధవా॥ పృథ్వీవృత్తము॥ ఘనాభ్రచరుణాధరీ ప్రణంతికర్ణసంతర్పణా ఘనాయితఘ్నణారసత్రవిలసత్కటాక్షేక్షణా క్షణాధ్యశలణాగతోచ్చయ గృహార్చనాకారణా।రిణాశకణాదపర్వతముఖార్యసంరక్షణా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీ మదనగోపాలకృపాలబ్ధకవితావిలాస మానారితచతుర్వ

ధానదక్షకవీశ్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభినుతిపాత్రతో దీక్షవితీర్ణవైభవాదః కృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాదిపసభాంతర స్తవనీయనయకళాయుగంధర బంధుర మనీషావిశేషనందానవసుందరాధరశోణితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకర కంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణరాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసంక్రందనపురోహితమాయావిలసాభిదానయశోగాన నిర్మాణప్రవీణ తానీదానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు చతుర్థాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము - పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమత్సప్తాబ్ధిజిత్త్వ । యామంజులచరణతలసమాసాదితలా । మోహాకరించణవ । మధ్యస్ఫురితరత్నశుభకాంతిని ధీ॥ గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుడిట్లను శ్రీరామచంద్రు జూచి । రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మజుండు సురపతిగొని లంకజొచ్చుటయును॥ శా॥ ఆశ్చర్యారాతిభయాత్ములయ్యు వసురుదాద్రిదుల్పుధాసిద్ధ్వప । త్పశ్చాద్భాగముం జేరికొంతవడిబద్ధస్పర్ధబోరాడితా । దోశ్చక్రాదిక దాప శ్వధముఖాస్త్రౌఘాయుధస్తోమముల్ । నిశ్చేష్టత్వము జెందజేయుటయు శ్రాంతిబొందివారందఱుక్॥ మ॥ ఒకచో గుంపులుగూడి నిముసములకు యుచ్ఛ్వాసము ల్నించుచుక్ । వికలత్వంబున వైరిగాంచుచు నయోమ్పృతాదిదైత్య ప్రదాధిక తేజోనిధి కింతవంతవోడమేక్ దేవత్వముక్ రాక్షస । ప్రకరాధఃకృతమయ్యె గాలగతిమాన్పంగగూడ దేవ్వారికిక్॥ గీ॥ యేమిసేయుద మింతకు హేతువలవి । ధాతగదయంచు మహాత్ములకిక్రైఱంగు । విన్నపము జేసితద్వచోవృత్తి మెలగ । నన్నటి

(*) దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుబోయి యింద్రునిపరాజయము చెప్పుట. (*)

కిమేలనితలంచియప్పుడకదలి. సీ॥ యెదురుగావచ్చి దేవేంద్రునిబోడగానక ల్లస్వర్గము వారుతల్లడిల్ల । నింద్రునంతటివాని కెంతవచ్చెనటంచు వనటనువర్లోకవాసులడల । జేజేలుతండ్రి బాసిన ప్రజలైరయో యనుచూచి జనలోకజనులుదగవ । శతమన్యుజరబట్టజాలి రేపగవారలనితపోలోకంబు ముసులు బెగడవాసవుండెంతు జనెనోవివణుల గుచునమరులేపటికివచ్చిరో యనుచుసత్యలోకమునగాపురంబున్నలోకులరయ । జలజగర్భునిసభ చేరజనిరిసురలు॥ మ॥ చని నానావిధదివ్యరత్నమయభాస్వన్నవ్యశిల్పంబులం । గననైనేకవిధానతారకమిలాశుశ్లాఘ్య । గతాద్రిదిచిత్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులందళ్లొందియాత్మ । ప్రకాశసిరూధోన్నతిదివ్యమానాకమహాసౌధాగ్రభాగంబునక్॥ సీ॥ కపిలమారకండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతో నొకమోముమాటలాట । సికజేయుదగుసృష్టియిది సేయుడనియుప్రబ్రహ్మలకొక మోముబదులుపలుక । భావగర్భములాడ భాషాభూటితో నొకమోమునగుచునహ్మోక్తినముప । నస్సరఃకమలాస్యలాడులాస్యము లొక్క మొగముచూచుటకాభిముఖ్యమొంద । సర్వతోముఖచాతుర్యధూర్వహత్వ । మొందిడెందంబుచెలువొందనున్న తాబ్జరాగసింహాసనస్థుడైరాజసమున । బెద్దకొలువున్న జేజేలపెద్దగనిరి॥ మ॥ కనియావిత్వమరుద్రసుప్రముఖులేక శ్రేష్ఠులాపెద్దవేల్పునకుక్ సాగిలిమ్రొక్కి మోడ్చినకరాంభోజాతయుగ్మంబులా । స్నాతలంబులజేర్చి । నిల్చినధయాథారేధిరేయుడైమీరు । వచ్చినకార్యంబిది యేమిదెల్పుడని రాజీవాసను డాడినక్॥ మ॥ అమరుల్ స్వామిపరాకునెడమరలోకారాధ్యడౌసంక్రందునక్ । సమరక్షోణినెదిర్చి రావణతనూజాతింబంధించిదుర్గను శౌర్యంబునగొంచిబోయెపురికిక్ దద్ఘోరమాయామహా । త్వమునన్నేమునుదూరివచ్చితిమిమా తాపంబువారింపదె॥ ఉ॥ గట్టులమట్టు పెట్టుబలుకైదువబట్టినయెట్టిదిట్టకుక్ ద్విట్టతసంబువానిపాలదిండికిలోబడిగాసిజెందగా । నెట్టుసహింపవచ్చుజగధీశయశక్తుచందమొంచచూ । పెట్టుకనేలయుండువిడిపింపగదయ్య దీనవవల్లభుక్॥ వ॥ అనిప్రార్థించుదినాటకోటగనియాహమెంతగార్యంబునక్కనిలింపాగ్ర

(*) బ్రహ్మదేవుడు యింద్రజిత్తునకు వరంబొసంగి యింద్రునివిడిపించుట. (*)

ణీంచుదాతకరుణాస్ఫీతాత్ముడై లేచకొ । ల్వవనున్నందఱుగొల్వంగ వెల్లజిగిపుల్లుంజేజిపై నెక్కి ప్రకుక్క నలంకాపురికేగె జారణముఖుల్ గైవారముల్ సేయగక్॥ గీ॥ యేగితనకు బూజలిచ్చి మతాత్మజ । భ్రాతృముఖ్యుత్తున సపంక్తిముఖుని । నాదరించి మింటనధివసించి విరించియంచితోదనుజులలరబలికె॥ ఉ॥ వచ్చదశాస్య యెందునినువంటిబలాఢ్యుని గానవేల్పులుక్ । మచ్చరమొప్పగెల్చితివిమారొక్కనిజిష్ణునిబట్టితెచ్చియు । ప్మతుత్సుతుడింతకంటెభుజశౌర్యమయున్న వేయింక దేవతా॥ వ్యాచ్చరసిజముల్బొగడసిత దుమేటగునింద్రజిత్తనక్॥ చ॥ అమరులబోవ ముజ్జగములార యని ప్రతిష్ఠ సేసనాడమొదటవాడుకారియబడ । దగడింకిటనానిమిత్త । మయ్యమరవరేణ్యునిదువుమంచుబయోరుగహార్భుడాడువా । క్యములుదశాస్యసూతి ఘనియంజలి సేసి వినీతినిట్లనుక్॥ మ॥ గజధారాధ్యపదాబ్జ సురలిపుడాజ్ఞాపిల్చి వల్లెజయం । తగునన్వీడెద నాకొసంగుడమరత్వంబన్న వాణీశుడు । న్నగియిట్లాసురకిన్నరప్రముఖవానాప్రాణిరించోత్తికిక్ । జగతిక్ లేదమరత్వమింకొకటగాంచ స్వోపాయచ్చెక్॥ చ॥ అనవినిమేఘనాదుడనువట్టిదయేని మహాత్మవైరితో । పనియొనరింపగావలసినప్పుడు వేల్మియొనర్చి మహోమము । హవ్యనినిజనియించు దివ్యరథమెక్కినచోనమరత్వమొందని । మ్మనుపమహామవిఘ్నమయినప్పుడునాసముశమ్మతించితిక్॥ చ॥ తపములు బెక్కుచేసిక తాచయనుత

ష్యజానగంపఁబడియె। నిట్లలపరాక్రమంబుగ సేవేడెడనీయఖిలావమిత్యా వేక్పని? పౌత్రజుండు గనిచ్చితినట్లగునఁ విబ్బ్యజాం।
డప్రుడువిము త్రుష్ణాన దివిజాదిపుదో డాొకి నివేడకమీర? ॥క॥ వారలనటవీడొొకనితనవారలతో గగనమార్గవర్తియుచో।
గాఁపపజజ్జా। భారంబునశిరముఁ బరదఁతె॥ సీ॥ వీడిన సిగజాఱువితపుష్పసమలతో మొరుష్రడించినవాడు మోముతో
డ। వందది దెగిరాలు హారహారములతో వదలిన భూషణవ్రజముతోడ। బలుకట్లువద్దులేప్పడు భుజాగ్దలతో నలిగిన వలువదువ్వలు
వతోడ। చరిశరజఘ్ఝరితాడ చువములతో బడక బొడము చేటెపాటుతో డనడుగు లెడసెడదడబడన శుజలమ। డరఁడలనసనడ
తెంచి రంఘ్రికఁ యి। యుగలివాళ్లినబలువైరినూరడించి। యెంచితపేర్మి మించి వివరించి యోని మౌ లోటకవృత్తము॥ చాలిను
నైననపంతిసునైనక। గాలవశంబునగర్వఫలంబుల్। మేలుయెకిడయుమేకొనకున్న్నైవెలవనోర్వధనిం కెవపిఁడ్రి। మాతోలజ
న్మంబునజేయుకర్మము లుచెందు నంగా దఱంగాంతరక దలచుందప్పకయాశరీరమునసౌకర్మ బుగన్నిస్థితుల్। తెలియన్య్యము
గావు హృదృశులక జేవెందనీకన్నమే। కలంగిు గెన్నినుసట్లుపూర్వకథ గకగ్నిపుమా తెల్పెదక" వ॥ అనిపల్కి శతానందు

—— (*) ఇంద్రునకు అహల్యాప్రాణనాథుండు శాపమిచ్చినవిధంబు. (*) ——

డువుఁడనకు క్లిష్ట్రిమై॥ శా॥ నేపెన్చించినకామినీమణులలో నీటొందుసీలాలక। న్నెంకొకరక తెన్నష్టి సేతునసియుని హర్ష గావిం
చి నా। నానావ్య విశేషవస్తువుల సౌందర్యాంకములూర్పిలో। కానంగాకృతిగా సృజించితినవా ల్యావానభామామణి॥ గీ॥
హాలుమునాగతిరువఁపఁ హానము భావమునెయుహల్యంబు నాజను ట్టిహల్యను న్నెలంతకులేమినిహాల్యయ నుచు। నేను బలికత నై
టుగవే బుంద్రదపు॥ సీ॥ కమలమై కదిసుధాకరకళావిభంబులొకటిగాయెబలపా దియుండుటకుసుభ్రిరసంపదలుసంపెగపు
వ్వవిలసనంబొకటిగానై చెలువొందియుండుటకును। రాడిమీబిజసంకతిశుకమణీసూభుంబొకటిగానై చెలవొందియుండుటకును।
శంఖశోభాగ్యంబుజా సువీణాస్వరంబొకటిగానైచెలువొంది యుండుటకును। నేబ్రయత్నంబు సేసినదాన్నెలతకన్ను। వమొగము
చన్నుగుమి రాసిన యుదరములు। మోవికంఠంబును స్వరమును సృజించి। కాంచితిను శంద్రఘటనా ఘనశక్తి॥ సీ॥ పూర్ణేందుబింబ
మెప్పమలిప్వదా యిగానను టూఱుదీనియాలనముననిగవజక దలబానుగా జేసెవానసనసడిచిలిక చవుచమలవలన। బగ
లుక్వలచెల్వుప్రబలలనియుండను పూనణదీనికందోయివలన। మించినించుక సేపుమంపనిగ్గించలెడనుట్టుదీని దేహంబువలన।
చావుకొంసితెన్ససృజియించబ్రహ్మ యనుచు। గొలువవచ్చినదేవ తాకోటిదలప। నీవె వెలదిసిమనుచునన్న నీవువచ్చివచ్చియడుగు
దుమరిచితేనజాళ్వణి॥ వ॥ పలుమఱు నీవు వేడిన। నభశ్చరులె. దరువచ్చి వేడినంగటకినొసంగ కెవ్వరికి గౌతమమౌనికిదానినిచ్చనంగ
శివళమందిరపుగతికాంతకృతాంతలతొంతరంత ముచ్చులవిడివాన సాంధుజము బద్ధలువ్యాపిసదెయ్యమూర్తినై॥ క॥ ననుదూరు
చు గౌతమమునినిదూఱుచు గుసుములసితవర్లివలన। ద్వినిదా యుచునచ్చిలిబెంగొనగోరుచువొంది పొద్దుగ్రుంకక యుంటె॥ ఉ॥ ఆన
డిరేయికొడివెలెవాగ్చటిసేసిమనీంద్రుడనిన్నదీ। స్నానముచేయబంచి కుహూ రాముని వైచనిగౌతమాంగనా సూనరతోత్సవాంబు
ధినునుంగుచునుండితివంతలోన నంపూనియావచ్చిపిన్నుగనివచ్చరమల కయునిచ్చ హెచ్చక॥ మ॥ కటూకారము బూనిమా
నిసతులంగాంక్షించియాలాగుకా। సిపసున్నేసుబడంగి రాడవెబలాకంత గర్వంబు దేవ్రపతిశక్రుమ కట్టికట్టికొని పొవందీటు
బొంమంచునక। శపి యుంచెంగదరాటిరాపమదిగొ సండిల్లెనినాటికిక॥ క॥ ననుగలసినజకాంతం బెనుదట్టయిమనుడుమానిని
శపించిజగతిజక్కసనసతులుశయమగపిగెద। రనిముని యూసనటులగలిగిరడిమొదలుప్రజల్॥ చ॥ వగవక మీయఘంబు నవాసప
వవై। ష్వవయాగమంచశంబునగొనరిపుమీయనుగుభ్రాతృబులో ముడువార్థివైరిచే। నగపడనీకదా చెవలదాతనికై వెతో
శెంపనంచున। న్నగరిపునూడించినలినప్రభుపుండవు జేగపిటికిక॥ వ॥ కమలజుండానతిచ్చినప్రకారము నంగ్రతుఁ వాచరించి కే
దమడిగివాసవుండునిజధామముచేరెన్నపాలరావణ। ప్రముఖులకంబె రావణిపరాక్రమమెకుడయన్న మాటని। కడమపు
దదాయటంచలగగస్త్యమహామునియానతిచ్చినక॥ గీ॥ ఆపురావృత్తమునరావణాత్మజన్ము। విక్రమము పెద్దయనమాట
వినిరఘుప్ర। వీరుడనుచెంచసభనున్నసింద్రజిదైత్యరులత్మణునెంచిరపుడు॥ ఉ॥ శ్రీరఘురామ చెంగట వసించి విభీషణుడ
గ్రజక్రమం। మాటుపిచెల్పగా వినిపహర్షముతో నృపుజూచిమున్నక। నారగజూచినట్లమనియానతినియ్యగనేడు వింటిన
యా రెయుగస్య్యజెంత మహిమాధికుడంచునుతియ్యెడక॥ క॥ మైతావరుణిధరి శ్రీపుత్రిపతిజూచి యనిమై బుంభావ
కశా। ధాతాన్రంనికరోక్తిసు। గాత్రపదపుటకకటకఘటితోగ్ఘటుంక॥ చ॥ జడదిమందాధకారహారి శార్యరినేశ్వరధామము

—— (*) కపిలమునియైననారాయణుచురావణుసకున్సస్వరూపంబుజూపుట. (*) ——

న్నుని। నడిగినమాటకింక నొకయద్భుతమున్నదియాలకింపుమిద్వరవునరావణుండు బలవంతులమా రొకనువేడక నొకక నా
డెడపకశ్చిమాదిదరికేగితదంతికనానఁబునక॥ చ॥ పరిచరులాడిగంబుసనుపన్నచిపుల్ హితభావలాడగా। శరధితరంగరంగ
దురుసైకతసీమలసంచరించుచుచ్చరివరధారుణించుహీనపర్వత మోయనమించునొకభూ। ఘరమణిజూచిచేరజనిదానవు
డందొకకొనలోపలక॥ సీ॥ నికటావనీబుంక్తికిగదానిజటాంశులాభ్రమేదితరశింబులై వెలుంగ। నాసన్నఘురముఁలంబాన

నతోన్నతాబ్జ మేచక తారుణాంభోరుహములనింప। సవిధకుంలిజాపు జముగ్రీవాలగ్నపద్మమాలిక సౌరభములబిల్వంబరిసరపల్లవ ప్రకటితపల్లవ మంజుపాదములన్నఖ కాంతి బహాసింప। బద్ధపద్మాసనస్థుడై పరమనిష్ఠ। గన్నుగవమూసుకొని పద్మ జికమలశయ్యమీది। తాళమాలిక చెవి ప్రేలరాత్మయోగ పూర్ణసుకముదునొక మహాపురుషు గాంచె॥ ఉ॥ కాంచి సమీపభూమి దశకంఠుడు చేరగ దప్పిపంగనే। తాంగించలవిధి యప్పతి లెంగ్ని శిల్ఖుగ్రిక్రుటికరాళముఖు। మించె మాఖంబుబాహువులనమేక శితాయుధయాంధము న్విజృంభిం చెడునూరుహాళ్లి గనిపించెమరున్వసురద్రసంఘముల్॥ చ॥ గ్రహములభానుడ౯ గిరులగాంచనశైలము వేల్పులందు వృత్రహుడ మనిభంబులం దుజన్రదంతియు జెట్టులగల్పధారుణి। గ్రహము వెలుంగునట్టులజగుద్రమఖాపరమూర్తులందుదు। స్సహమునుగూర్చి జేసుకొని యొసంగెను వాఘనుబూచుచున్నెడ౯॥ సీ॥ ఉరమున శ్రీదేవి యమారుల ధర్మంబు శలవునమదనుండు పదముదమము। బుూపునబిత్రసంఘముమను శల్యములమరుద్గణములు గుష్టి శాగరిచయమ్ము। వసువులునదుము పార్శ్వమునలది రుద్రులుకన్నుగవ సూర్యచంద్రులగ్రమునరుద్రు। లశ్వినుల్చెవులబాహాదండములను ధాతయు విధాతయునసనుదైవతములు। రమ్యమౌనిబందమునదబి ఖరంబు పాణితలములను భగపూషులుతగనఖములు। భుజగతతి రోమములదానములు తనువున। వివిధదివ్యులు దీసమునవెలయు నవియు॥ శా॥ ఆవింతల్గని యారి నాయెదుటమాయల్సేయగా జొచ్చెవా। డివాడంచు యమియ దురావణుడు వహ్నిజ్వాలికాభీలలీలా వేలాస్త్రచయంబులా ఘనుని పైనందందవర్షించి। వీరవేశంబున జొచ్చియార్చిననతండాటోపమేపారగ౯॥ క॥ బొడంగు జూపులనిప్పులు। జడిగొనవడి లేచి సన్నశోధింపగ। నక్కడ దుస్సచ్చితెరయొరి। చేదు గాయనియపతి ముష్టి చేటొటించెక్॥ ఉ॥ ఆ ఘనముష్టిఘాతము మహాకులిశాయుధలీలమీచిన। న్వాయున రావణాద్రిత౯ ధరణిద్రవ్యాలు మహాకుజమ్మాయునంగదై। తేయుడు గూలెగూలినపతింగని మంత్రులు చాకవచ్చినం। బాయగ జేసె హుంక్రియ నెటల్లి చుడప్పుడు మందు ధూర్వతా। గీ॥ అట్టి మష్టిబొటచియసుదాకినొగిలించి। యతని వారిహుంకి నెగలంగియమ్మహాను బాపుడంతికరగి గుహా। భ్యంతరంబున సొచ్చెనతని యనుస॥ ఈ॥ ఆ మెడమూర్చదేతీదనుజాగ్రణియుండనచారి జాలచిన। న్నిమెడను ష్టినొంచిన తండెక్కడకేగెనటన్న వారల। య్యాయిక నేటి కాతడు భయంపడి యగ్గుహనొదిచెచ్చెదం। భోయొబరజ్ఝుఖుండొడర బాపుడు రేమువంటి ఒల్లిదుల్॥ క॥ అదిగాక బాహువిక్రమ। మదనంబిననిక్కమహాత్మునితో। చనుచున్నలిపాతె దుబంధ్లకుపల। వనపదములు చాపదను జవల్లభయునిక౯॥ చ॥ అరిగి గుహాయతంబు ప్రళయాంతకుడయిననుబోవనిత్తునే। నిలువుడుమీరలీడ నని నిర్భయుండై ఖిడ్గాంధకారమున౯। దళమును కొనంగ మహాభూమదిలాగుననున్నగుహాంతరంబులో। పలికి దశాననుండరిగె బాణకృపాణగుదున్వైలు గంగన౯॥ అరిగి తత్ప్రదేశంబున॥ సీ॥ అంజనభిన్ననాకారులయి ఘోరశస్త్రాస్త్రధారులై విలసిల్లు వీరవరుల। నఖిలలోకైక మోహనశీలా సౌగన్యలావణ్యవతులైన దైవసతుల। నవలోకి మాల నెత్రిపహ్నండుంబు భస్మంబు సేయజాలిన మహాసిద్ధవరుల। శంఖచక్రసదాసి శార్ఙ్గముల్ గలచతుర్భుజముల చాల్చిన పురుషవరుల। జూచివారల తేజంబు సొంపు పెంపు। గరుతవనమును దనుభీతుగా। వానర్పసుక్పతలుత్తరమునసండవెరచి। ష్ఠిచిదశకంఠుడగ్గుహాభ్యంతరమున॥ సీ॥ దివ్యచందనమాల్యభవ్యసౌంభ ముఖ ఘుంసునిసు హారములు। గమ్యగ్రీవ। మహానీయకోటీరమకరకుండలమణిస్యూతాలంధకారంబు తొలగద్రోయు। గగనభాగము నసనపత్రపంక్తులచాలికముర మౌన మార్త్రిససరములలర। జామరగాహిణీచటుల కంకణనిస్వనంబులు చెవుల గానందమొసగ। దగునరచ్ఛంద్రచంద్రికాధవళితదివ్యాంబరశింబిపదాబ్జముల్ చాలయుకతె। దోడితలనిడుకొనియొత్తగదదో యిపొత్తి। నిదురవోవుచు డియొకసౌఖ్యనిధివిభుండు॥ గీ॥ చూచియాయన చెంగటసొబగువాలు। పెక్కుజూపుయునచ్చెలియనబ్బె। తెప్పవేయకకలనుదుర్వ్రత్తు జగుడు। బెంతకొకయింత జేరినయంతలోన॥ గీ॥ మొతిగియమ్మెటితాయుసుంగిజనజిగు। చలువవెలిపట్టుదొలగించినిం గల్చి। సగభసంబుననట్టహాసంబు సేయ। క్షంశకభుబాభీతిల్లి విపశుడపెన్ని॥ క॥ వినతుడయి గొంతవడికద్ది నిజాబ్ధిప్రభ దొకింత నెప్పియతని౯। సవినయమునగని యెవ్వండవునీవు మహాత్మ యేర్పడగ జెప్పగనే॥ సీ॥ రుద్రునిగనుగొంటి రుద్రునకిటువంటి చారునొన్నిద్రరాద్దంబుగాన। జమునితో మారొంటి జమునకునిటువంటి కరకుశోదగ్రగ్రహము గాన। పదనునిబొగడంటిదపనునకిటువంటి ప్రతిమేతరప్రతాపబు గాన। గనకాద్రిపైనుంటి గనకాద్రికిటువంటి యతిమసృణాగ్య్ర హైర్యంబు గాన। నింద్రచంద్రాదిదిక్పాలనెల్ల గంటి। వారియందీప్రభావమెవ్వరికిగాన। నిగురిలోనిప్పు తీరునకవితో మెలంగబడదన్నవగి యితడెట్టులనియె॥ గీ॥ ఇప్పడెల్లసునన్నునీకెఱుగవచ్చు। నేదశాననయిక మీదనీవ మొత్తగ। చింతలోపలనదరిశేనింతవాడ। నసుచువివరింపబోనరి యట్టులుండె॥ శా॥ బ్రహ్మాశాసవరంబుల౯ భుజనముల్ దారి చి బ్రహ్మాణ్డల౯। బ్రహ్మాణ్యంబులు పెట్టగా మెలగిన౯ బ్రహ్మోక్తిసంచరించితి౯। బ్రహ్మాఘ్నున్నిమనింకమిదసలోబాహాబలంబొర్పడ౯। బ్రంహేశాదిసురేంద్రులడ్డిపక౯ భజింపుదు రావణా॥ క॥ నేనెవ్వడంతలంచితొ। నానిజరూపంబు జూచి నామహిమంబుల్ నానామమెఱిగి కొమ్మని। యానన మొకయింత యెఱుచిపంనటిలోన౯॥ సీ॥ జ్వలనకీలాసహస్రముల దొక్కరేఖ యుదవరుచి కోటులచటదోచె। సరసురాసుకవియచ్చరసిద్ధసాధ్య రుద్రాదిపింగుహ్యకతతులచటతోచె। నఖిలసముద్రంబుల

ఖిలాంతదీపంబు లఖిలసద్విద్యలచట దోచె। నభము భూమియు గాద్భుత సుత్రములు గిరులామ్నాయముఖ విద్యలచట దోచె। నట్టి ముఖములెన్నెకు వెలమి జెక్కిళ్ల నయననానాపుటంబుల నింతె సదము। లమిత బాహువు లమిత భూషాంబరాదు లమిత శస్త్రంబుల మూర్తియందు దోచె॥ క॥ ఆయద్భుత తేజోనిధి। చాయంగరి యొద్దితో మచందంబున దైతేయుండును హీను డైతన। కాయము గంపింప వెఱచి కన్నులు మొగిచెన్॥ వ॥ ఇత్థంబున॥ గీ॥ కన్నులన్నియు మొగిచిన క్త్రంచటరేంద్రు। డమ్మహోదమూర్తి కానతులాతరించియంజలులొర్చి దేవనీడని వధించు। నంతకంబేశు భంబేదియనుచు బలికె। క॥ అదటగిరితో గుహతో। నా దేవుడెవ్వ డయ్యెనద్భుత భయసం। మోదములు వెలయు మాది। బాలలతో నచటువాసి యతదరి గన్నవా॥ గీ॥ రామ గిరింగోనగిరి చెంత రావణునకు। గనబడిన దేవుడెవ్వడో యంగ నేల। యతడె జగపితా వతారుడౌ నాదివిష్ణు। డాయనకు నీవు బేమిమ్ము తెనగలడె॥ వ॥ అని పలికి యగస్త్యమునిచంద్రుడు రామచంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయముఖముల నెవ్వాని స్మరియింతు రెల్ల బుషులు। జగదుత్పత్తిస్థితిసంహారకృత్యంబు లెవ్వాని క్రీడలని వ్రతిల్లు॥ చాగ్రిబలు కలికి పాపటకు సిందూరమై యెవ్వాని బదకాంతి యెసగు మొసగు। దెసికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై యెవ్వాన నామంబు లింపెనర్చు బస్మజేం దాగి దేవతాప్రభువు లేమ। హా మహానమేయమాయాబ్ధిలో మునింగి। డరియుడాపును గానకతల్లడింతు। రతిహార వివెకావెపట్టాభిరామ॥ సీ॥ పదపంకజరజఃప్రభావంబుచే రాలనతివగా నొనరించినందువలన। సాతాన్నటాలత తాటకుంచు దాల్చు విల్లీల విఱిచినయందువలన। ధనువు గైకొను నెపంబున గామదగ్న్య బాహాశక్తి హరియించినందువలన। నిజజూతో బతిన చెషన లీలనొక కోలన మహేంద్రసుసుతు గూల్చినందువలన। ననిన జేయూపురుద్రుంచినందువలన। నాదినారాయణస్వామి వగుట దెలిసె। నరయ నరుడవె నీవు పట్టాభిరామ॥ మ॥ పది మోముల్గలదండి నిక్కు సునర్ని భంజింపనీలాగు నీవుదయంబొందిన నీ పనుల్గదపనుద్యోగించి రుధాబ్జజ। ర్బదినేంద్రాబ్జముకామరుల్ పవన

——(*) శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతుని బ్రశంసించుట. (*)——

భూభలూకరాడ్భానుజాం। గదముఖ్యాగ చరత్వముల్గనీరి కాకుత్థాన్వయగ్రామణి॥ ఉ॥ అందఱునందజౌ నెకర యందఱిలోబవనాత్మజుండని। యందుఱవప్తిగట్టినను హాతు। డుదాత్తగుణోత్తరుండు సం। క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాతుసముఖ్యులవోక్కరుండెపో। రందెగఁజూడనోపు బలరాసి మతింబదరంబెయొుతనిన్॥ మ॥ అకలంకాత్ముడు పాయసూన్యడఖిలోపాయాధికుండంచెతిగికడామెవ్వరిలెక్క సేయగల తాంగింబూచిగమ్మంచుము। రికయీమారుతి జేతకిచ్చితివి భూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా। సకలజ్ఞుండవు రామ నీవెఱుగవే సామీరి మాహాత్మ్యముల్॥ సీ॥ కదలండితడు వజ్రకటినవిగ్రహుడంచు బోలగామై నాకశైలమెఱుగు। వెఱకడితడు మహావీరశేఖరుడంచు శోధింపవచ్చిన సురసయెఱుఁగు। గలగడితడు భూరిగాంభీర్యనిధియని వడితాయయిచ్చిన వసధియెఱుగ। బలిమినీతడు మహాబలువంతవాడని కెరలి మార్కొనిలంకిణియెఱుంగు। జీవదాయకుడితడని సీతయెఱుగు। రామ సాంతకుడితడనియక్షుండెఱుగు। నధికుడితడని రావణి యస్త్రమెఱుగు। సిద్ధమిది యని రామ నీ చిత్తమెఱుగు॥ సీ॥ అవనిజాహృదయశోకాంధకారము మాన్ప దపిరూపుగనిన భాస్కరుడితండు। దసరంధరోద్యానంతరువులు గూల్పమై దాల్చు జంఝామారుతంబితండు సైన్యసపంచకసప్తమంత్రజ గురుల్ ప్రాల్చు బాణమునోందు వజ్రమితడు పరిపలాశికుల్యంబు భస్మంబు కాపింప శౌరమాసిన పవజ్వాలయితడు। రావణుని దైత్యలతద్రుంబరంపమితడు। దైత్యులకు కాలమునదోడు మృత్యువితడు। సకలకలిలోవనచకోరచంద్రుడితడు ఖరకరాన్వయమీ కేదుగడయునితడు॥ ఉ॥ రాక్షణుపుత్రకుం బెనల రావణుకుం బెనువాలికంబెని ప్పావని బాహువిక్రమవిభాసితుడించు యొగ్గె నేనిలో। కావంహావళిగను మహర్షుల శాపము చేస్వకీయమా। లావెఱుగండు మతకరిలాగునసుండు నీతండు రాఘవా॥ గీ॥ అనిప్రసంగవశంబెన నలసుతుని। బ్రస్తుతించి కుంభసంభవుని మాట। లమృతధారలవలె వీనులారన్ ఏలరి। మొతడుతో జానకీజాని యిట్టులనియె॥ మ॥ కలసీనంభవ మీరు పలికిన దనిక్కంబంజనాపుత్రుడన్। బలుతెప్పెంగొని కాదె దాటితి విపత్పాథోధి యో భానుజా। దులునన్ గొల్వనొనర్చె నీతని మృదూక్తుల్గా వేయింమేటికే లభక్తిన్ ననుగూర్చి చేసిన పనుల్వర్ణింప గాశక్యమే॥ సీ॥ తనవాగమృతధారధరణిజప్రాణముల్నిల్చి నాహృదిలోని నెగులు దీర్చె శరణుజొచ్చిన విభీషణుగూర్చు కొమ్మని తెలిసి మాకు ప్రతిష్ఠ గలుగజేసె। బవరంబులో బేర్చి కంకికందుయురస్థలి ముష్టిహతి నొంచి సగము సంపె। బహుల చేమానులై నప్లవగోత్తములకు జీవములిచ్చి మాప్రాభవంబు నిలిపె। బడిన లక్ష్మణు బతికించి భానుకులము। నిలిపెనంతట జనని కనిర్వహించె వేయునిక నేల నాకొఱకై యనేక। దనుజవీరుల ద్రుంచె నీయనిలసుతుడు॥ ఉ॥ తమ్ములబంధులం గలసి తల్లులనుం గని నేను సీతతో। గ్రమ్మఱ నీ యయోధ్యకధికారము గాంచినుకేను బెల్లన। త్యమ్ముసమీరసూనుని సహాయత గాదె మునీంద్ర యెన్ని జన్మమ్ములకైన నీతని ఋణంబెడబాపుకొనంగ నేర్తునే॥ చ॥ అదియటులుండె నీయనమహామహుండ కఱజు చెంతనుండి బ। ల్లిదుడగు వాలి నేలవిడల్చంపకు పేక్షయొనర్చినాత్మ। శక్తి దెలియకుంగాక యనికినరవహించిమహర్షులేటికి। సదమలమానసాబ్జ నకు శాపమొసంగి రెఱుంగ దెల్పవే॥ వ॥ జననంబాదిగని మహాత్ముని భూజా శౌర్యప్రభావోన్నతు। ల్వినగాంక్షించెద దెల్పుడంచు మునునద్వీరావతంసంబు మూపు। ననాత్మీయకరంబు సాచి జగతీవుత్రీమనోభర్తన్ వేడి

సబలెల్లన్ మునినానటన్ఫుట జటాటీకాభ్రంగగార్భటిన్॥ ఉ॥ చండకరాన్వయాంబునిధిచంద్ర రఘూద్వహ మాసమీరవు। త్రుం

—(* హనుమంతునిజననము. *)—

డుమహాత్ము తౌనెకదతొల్లిటిపుట్టుక నేకపాదరు। ద్రుండితడంచుగొండఱుబుధుల్ గణియింపుదురారహస్యమె। వ్వండెఱు

గుంజరాచరభువంబులెఱింగినసివుదకల్గఁగన్॥ శా॥ సాక్షాచ్ఛంభుఁడుగాక యున్నఁగలవేచ్ఛంపనీశౌర్యధై। ర్యత్యంతప్రతి

భాప్రభావములురుద్రాంశంబునంబార్వతి। కుక్షిన్వృద్ధివహించచావకునిలాగొన్నాళ్లువర్తించియా। యక్షయ్యాద్యతీవి

స్ఫూటంబవనగర్భాంతస్థుడైచాసిలెన్॥ చ॥ అనిలువరంబుచేసిదపనంజకున్ జనియించిజన్మమె। త్తినవుదేహానునింబొదవె దే

వతలిచ్చువరంబులొందియుం। దునశిశువౌటగర్వివలెదోంచినమౌనులుశాపమిచ్చిరీ। తెనికొక్కరుండు పేర్చియ నిదాకన్వశక్తి

యెఱుంగకుండగన్॥ గీ॥ దానదనరావెఱుంగడుగానసితడు। వాలివధియుంపడదిగగవాలిభానుసుతులఁగొన్నాళ్ళన

రిగాగఁజూచికొలిచి। యుండెగావునబగఁబూననొల్లడయ్య॥ క॥ లేకున్నహనుమకెదురే। పాకారిసమారుడీతడుప్రభ

—(* హనుమంతుండుపలభ్రాంతిచేరవిరాహువులఁబ్రమింగనుద్యోగించుట. *)—

వించుటసీత్రాకాంతలెన్నఁదెలిపెద। నాకర్ణింపుమనిమరియునంమునియనిరమెన్॥ సీ॥ తనధైర్యమకోడికనకాచలేంద్రంబు

సిగ్గుతోఁదనభక్తఁజేసికొనఁగ। దననాము మునకుచితంబుగాదనుదాకిశంబసాదనసామజంబదూల। దనకిపోనీయమంబుగను

భరద్వాజాదివాచంయములకు సేవలుజరుప। దనబాహుశాఖలుదైత్యేయభీతామరులకునునిలువనీడలుఘటింప। దనరు

కేసరియనుపేరవనచరేంద్రు। డతనికంజనయనెడికన్యకనొసంగె। నతనిమాతులరుడువిక్రమాతులుండు। కుంజరుండను

వానరకుంజరుండు॥ క॥ రంజిల్లజేసెగేశరి। యంజననిదివింతయనుచునందఱునగన। కుంజరసుతతోనకరిపి। కుంజరుడొక

కొన్నినేండ్లుకూడిసుఖింపన్॥ శా॥ సంసారోత్సవకారణంబగుతనూజాతోదయఁబెంచియా। హంసీగామినితోఁబహువ్రత

పరుండైదానవవ్వానరో। త్తంసుండిష్టముజెందనేరకమగుడ్ దైన్యంబుచేదైన్యవి। ధ్వంసంబౌనతనిన్భజింపుమని కాంతారత్న

ముంబంచినన్॥ క॥ పతియనుమతిగౌరీసతి। ప్రతియగునయ్యువతినియమభవ్యమతిసదా। గతియనసదాగతియనియా। వ్రతశపం

బూనరించెబెక్కుకాలమ్మదిపా॥ ఉ॥ ఆయమసేయఘోరతపమంతటమెచ్చిసదాశివాజ్ఞనవ్వాయువుప్రస్వేదరస్థితశివస్థిరతేజ

ముదెచ్చియిచ్చినం। దాయజగందిగర్భమయితొరవువేడుకనొక్కవక్షమి। య్యాయితతేజుదాల్చిమరి యంచితమాసొక

వాసరంబునన్॥ మ॥ అమరుల్ దివ్యసుమావళుల్గురియరంభాద్యప్సరఃకాంతలా। డమరుద్వైరులగుండియల్బెదరమింటన్బేరి

కాగోముఖ। ప్రముఖధ్వానములుప్పతిల్లదిశలొప్పంగగాంజరీగర్భవా। సమునందుండియునిగన్ మించేసితడంచద్బాలభాను

ప్రభన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ లలితసౌదామినీతులితదేహమువానినరుణాదుణాంబుజాస్యంబువాని। రత్నకుండలభాసురకపోలముల

వానిపింగళకంకనేత్రములవాని। నాజానుదీర్ఘబాహాదండములవానిధవళయజ్ఞోపవీతములవాని। హారప్రభావనోహారివక్ష

మువానిగమనీయకరకంకణములవాని। మంజురుచిపుంజిగనుహాన్నముంజివానిబసిమిగనుపట్టునునుపట్టుపంచెవాని। వా

సవధ్వజనిభవాలదల్లివానినకుకూమారునిగనితల్లియాత్మనలరె॥ గీ॥ అలరిచెక్కునొక్కియక్కునజేర్చిము। ద్దాడినీకుఫలములా

రగింపవలసనన్నుదెత్తువాపోవకుండునా। యన్నయనుచుదల్లియడవికరిగె॥ ఉ॥ అంతటిలోననీతఁడుదయాద్రిపయింబొడతెం

చుపన్నసికాంతుజపాప్రసూనరుచిగాంతుగనుంగొనిపండటంచువి। భ్రాంతివహించియుత్కటితోడద్రపిపైకెగసెన్ సమీర

నాగాంతకవాణవేగపరిహాసిసమిద్ధమహాజవోన్నతిన్॥ గీ॥ ఎగసిచనుచున్నయీతనితెగువజూచి। గదనచరులైనగంధర్వగరు

డయక్షసిద్ధిసాధ్యులునివ్వెఱజెందియమ్మ। హామహుండెవ్వఁడోయనునంతలోన॥ గీ॥ భానుకడకేగునప్పిన్నవానినేని। కెండ

దాకకయుండనుద్దండవృత్తినుడిగమిన్నెటితంమిషప్పొడిదుమార। మెసనివడిగాధ్పవెనువెంటజనుచునుండె॥ సీ॥ పదతాడన

ములచేబద్దలైపాథోధి పాలికల్ మూలికాభంగిజెదర। నూరుఘట్టనలచేనూర్ధ్వగగంధర్వాధ నగముఖ్యన్నిగన్నములుగాగ

బాహువేగంబుచేబఱతెంచువైమానికులవిమానంబులకూలిపడగ। వాలవిక్షేపంబుచేలాజనులబోలి తూలినక్షత్రములన్నె

లరాల। దేహకాంతులుచకచకాదేఱిచూడలేకఖచరులుబెగడిచికాకుజెంద। నేదియనుజూడకీజగద్దీతచరిత్రుం। డట్టిచ

నిచాలబాసనిబట్టైనపుడు॥ సీ॥ ఒద్దసేవలుసేయుచున్నఛాయాదేవిభీతిల్లికరములబిసికికొనగ। భయనివారణమంత్రపంచ

తంత్రులైవాలఖిల్యాదుమౌనులుప్రేపనొందగ। జడుపుతోంగ్రానువుల్విడిచిమాఠరముఖ్యపారిపార్శ్వగులెల్లబాఱిపోవ। హత

శేషమందేహులట్లుగావలయుబోయీభానునకటంచునిచ్చలరు। నలరునాపద్మహితుబట్టియానసమున। బెట్టుకొనటట్టు

వేడిగాన్పైవిడుచు। నడుచుజేతులుసెగమైనయదియటంచు। గినిసియాకటికడిమిసయ్యానిలసుతుడు॥ చ॥ జగదుపకారి

యీప్లవగ చంద్రుడటంచుదలంచిభానుడున్। ధగధగమండుచుండుకిరణంబులవేమిడిజూపడయ్యెరెం। డుగడయేలగనం

తదపనున్ గ్రహింపగనాడుపర్వమౌ। టగదియవచ్చెరాహువచటంగలవారరుదందుచూడగన్॥ ఉ॥ అగ్రహరాజ

బట్టినమహామహునీతనిజూచిరాహువత్యాగ్రహవృత్తితో గహకహార్భటిజేయుచుడాయవంతసూ। ర్యగ్రహణంబుమాని

యువురాయిదినల్లనిపండువచ్చెనం। చుగ్రలయోగ్రనిగ్రహతదొకకానాతనిప్రమింగబోవగన్॥ చ॥ జడిసినిధుంతు దుండీతనిజ

కలఁగనుంగొనలేకన య్యెడం । బఱువెత్తి యత్తెఱఁగు వాసవుతో నెఱిఁగింప నాతఁడుం । గడు వెఱఁగందినీ క్రమమున్ గ్రక్కొననంత
టివీరు డెవ్వఁడం। చడుగుచు నాల్గుకొమ్మల మహాకరి నెక్కి శతారహస్తుఁడై॥ గీ॥ నలుగడల స్వియచ్చర గణంబులు గొల్వగ నేగు
దెంచియు। జ్జలరుహబంధు చెంత ప్రతిచండకరుండు ననద్రుర్నిరీక్షికాంశులందులకించి నీమనుగ నిఁగ్గ నయెవ్వఁడో వీడటంచు బేర।
లుకవహించి మత్తకరి నచ్చొపయింగ నియించి యార్చు చుఁడన్॥ క॥ పాండురుచి మించిన దియా। సుందుహరింతున తిత్రవపడిక డుప

—(* హనుమంతుండు ఇంద్రుని వజ్రహతి చే మూర్ఛిల్లగా వాయుదేవుం డాత్మ మూర్తి నుపసంహరించుట. *)—

సి పా। పండ/గుట దెల్లసుకీతఁడు। చండాశునివిడిచి యలగజము పైకరికెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ గీ॥ కేసరికిశోరిమ మృట క్రీడమిది। కు
ఱికినంతభయమ్ము భారిస తులొందు చుండ బవనహతిదూలు శౌరదాభ్రంబు లెల్లనభ్రమను విభుండు దెలజంఘారగారల॥ ఉ॥ భద్రగ
జంబుపై నమ్మసుపావనసినొందిోకటక్ జయింపలే । కద్రులవకలు లించు కలిశాయుధ మద్ధ బూన్చి వెవ నయ్యాదీచరుండు వా
మహానుపం మునసొచ్చినమూర్ఛ జెందిపూర్వాద్రిపయింబడెంగ హాకవ సగ్భట జేయుచు రంహవు ప్రబ్బగన్॥ చ॥ పడినకుమారు
నిగని సంప్రభంజనుఁడాత్మ దపించు సుంద్రుపై। నడిరేమకినలతో జగముల న్నియు నిండినయాత్మ మూర్తిన। య్యెడ నుపసంహరించె
ప్రజ లెల్లను జేష్టలుదక్కి మిక్కిలిన్। జడిమ వహింపబుత్రుఁగొని శైలగుహాంతరంబు చొచ్చినన్॥ సీ॥ యాజకుల్ వహ్నిహవము
లుద్రేల్పగఁ జాచుహస్తములు సాచినయట్టులుండె। దివిజులు ప్రేరేపదినెగసిన దేవయానంబులెగిరిన యటులనుండె । మునులు నదీ
తోయములదోఁగ ముంచినయంగముల్ ముంచినయటులనుండె। బహుమృగనర ముఖప్రాణులుర్విని బట్టు నడుగులు వెట్టిన యిట్టుల
నుండె। భానుమండల మొకరచాబాపికొనియె। గాలగతి దప్పె సతులొల్లడ చెవేడ। పాత్రమడివోయి బాహ్యమభ్యంతరంబు।
గాఢ్పబంధించి చనినయకాలమున॥ ఉ॥ ఆవిపరీత ముల్లని భయంపడి కొందఱు తాపసోత్తముల్। దేవవరేణ్యుడాదియగు దే
వతలుంబరమేష్ఠి చెంతకుం। బోవదలంచి యుబ్బు కడుఫుల్లముఖవన్నెడిలేని పాదమల్లాడ తియన్నమేనులు గలంగినచిత్తములుంగ
నంబడెన్॥ గీ॥ ఒకపథంబున జన్ము రాస్యనోర్ధ్వకేగి। కడుప్రయత్నంబుతో మ్రొక్కలిడు ప్రయాస। మనగరంబులు ముకుళించు కొ
నిముగంబులెత్తి నగవొట్టికొనవారలిట్టులనిరి॥ శా॥ వాణీనాథ జరాయుజప్రముఖ జీవశ్రేణులందొల్లిని। ర్మాణంబినొనరించి
వానికి జగత్ప్రాణుంగ నా సర్వధా। ప్రాణాప్రాయుని గా సృజించితతఁడీ పట్ల స్వైరో ధించితి। త్ప్రాణితిభ్యమొనర్చె నేమిటకొ
యీబన్నంబు వారింపవే॥ ము॥ వనజాతాసన దేహనామ సవనద్వారావరోధంబుసే। యుని తాందవ్యథమాయను ప్రతతిసద్దాం
తాంగనాశ్రోణితో। నెనర్మైవేదన జెందనీయఁడగునీ వెల్లై నవారించియు। య్యనిలున్ స్వస్థుని జేసి ప్రోవగదయ్యా లోకముల్ గా
వుమన్॥ చ॥ వనరుహసంభవుండని మెవారలతో వినుడంజనాఖ్యయా। వనితకు వాయు తేజమున వానరవీరుఁడొకండు పుట్టిచ।
య్యానన నినమండలంబుగని యాకటి పెల్లున బక్వమాఫలం। బనికబళింప గా నవు డే యాడకు రాహువు వచ్చియుగ్రతన్॥ సీ॥ తనపా
లిదాయ నుతపనునిగ్రహించు నాంజనేయుని జూచి యాగ్రహించి । వెఱపింపబోయి తా వెఱచి శీఘ్రంబునబలతేంచి యా
దవస్పతిని గాంచి। భానుతిబోఁడు పస్వాగ్ర్యాను వేల్లొకల నినియమింపదగువగు నేయటంచు । నూరిన నామీద నారహావిదివె ని
యమ్ము తెంబని యింద్రుడలుక వాడమి। యప్పుడే వాహువుతో వచ్చి యరుల చెంత। నున్నకపిబాలు గని నిజాయుధము వైవ। హనువు
భగ్నంబుగానతఁడవనిపైవ। బట్టిగని గాఢ్పశోకంబు బట్ల లేక॥ గీ॥ ఈబలారాతి చేసిన రెగ్గుదలచి యలిగి యాతఁడు పాలించు నఖిల
జనుల। వనసుతుని లీల జేష్టలుదక్కఁ జేసె। నింక నగాఢ్ప్రార్థింపనేగవలయు॥ గీ॥ వాయువధికుండు సకల దేవతలలోన। వాయు
వాధారమఖిల జీవంబులకును। వాయువే బలంబు ప్రాణాదివాయులీల। వాయువే చరించుచుండుని కాలయముఁ లనుఁ॥ క॥ ఆయన నతే
కున్నశివ। ప్రాయంబై యుండు జగము పలతెండిక నవ్వాయువు। ప్రార్థింపుదము స్తోత్రోయజసంభ ప్రుడువారితో జనుదెంచెన్॥ క॥ చ

—(* బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబులొసగి పవనుని సంతుష్టుం జేయుట. *)—

ను దెంచి మారుతాశ్రిత। ఘనశయిలగుహాంతరంబుకడ నిల్చినయ। ప్పనజభవు రాకగనుగొని। యనలుడు గొడుకుగొని వచ్చియా జ్జ
నకు మ్రొక్కెన్॥ గీ॥ మ్రొక్కినసమీరుగని మేలయిక్కడుండి। పని యొనర్చితి వత్సనీపట్టియేడ। వీడెకదయాని పవిదారవివశుఁడైన।
యసులమారు నిగను గొని యాదరమున॥ గీ॥ పలుకుల వెలందితబుకు చెక్కలవిచిత్ర। పత్రములవ్రాయ నేర్చిన పాణినతని। సుతుని
నెమ్మునివి రినశోషదీర। హానువేబైగు నానచేవలె జెలంగె॥ గీ॥ మూర్ఛ వెలిసినయంజనముద్దుపట్టి। నంకమున బెట్టియజుడు మున్గాంచా
డుచుండ। గాంచిహసించి నవక్రగతియడంచి। గాఢ్పజగములకుత్సాహంకాదియయ్యె॥ చ॥ అనిలునకిం పొనర్చు మదినంబుజసం
భవుడెల్లవేల్పులం। గనిసురలార యీకపిస ఖామణిలోకహితార్థమీదటన్। మనకు ప్రియంబొనర్చు మదమత్తనివాటులనుక్కడం
చుగా। వునసీతడు ప్రశౌర్యవిభవుండు గమీరు వరంబులీదగున్॥ గీ॥ అనిన సురలెల్ల మేలనీరవుడు వజ్రి। తనశతారంబు దాకయు హను
పువెలయు। కతహనుమంతుడను పేరుగాంచునితఁడు। వజ్రహారినొవ్వఁడికననీవగమొనంగె॥ సీ॥ బ్రహ్మదండంబున బ్రహ్మాస్త్ర
మున హాని వందనీ పీఘూయువజుఁడొసంగె। శూలరౌద్రాస్త్ర పాశుపతాతికములచె జెడనీ ప్రభావంబు శివుఁడొసంగె। దనకాం
ల పాశంబు దండంబు మృత్యువీయననొంచ లేవనీయముఁడు పలికె। నాత్మతేజమునశంతాశమిచ్చి తివిద్యలిచ్చెద నీకనన్నీయిన డు
వలెను। దాశమున నంటుబడనీలి కెవరుణుం। డగ్నిదనచేత నశియింపఁడని మోదనడు। వొసగె దనగదవాగలనీయునికిరా ల్ల

క్తైదుష్పుల నొవ్వెడనిక గ్గపలికెన్॥ క॥ తకిలేన దేవతలా కొలక । లోకకలక వరంబును నొసగిరుత్సాహముతో। సకలామలగర్భుడని
లుందికుల గనిగణించె నల్లదవిజులునినగన్॥ పంచచామరము॥ సమీరసూను మారుడుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యుడప్రమేయశక్తి రామ
కార్యభారమూని రావణా। ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుడై చలిదిచు లేదసా। ధ్యమీజగంబులందు వీనికంచుబలికి బోయినన్॥ క॥ సం
తసమున నంతనభస్స్వతుండకోరుడుదు గొంచువచ్చిప్రచింతా। క్రాంతయుయివగచు కేసరి। కాంతకోసగియ తనిమహిమగ
ణియించివనెన్॥ గీ॥ రామయాపిమ్మటనకా దెయామహత్మ్య । దంతికాశ్రమలుచూచ్చియచటిమునుల । వలటలాజినములు
వచ్చి వారివూన। సములుగలిచినగోపించి శాపమిడుట॥ క॥ శాపమొసంగినబళ్చి। త్తాపముప్రాపించిదోశ్ప్రతాపముడిగియ
త్తాపమునులకు సేవకుడై । యీపవనజుడుండెపిదపననిజునిచేరెన్॥ ఉ॥ బోనుననున్నను త్తహరిపోలికెబ్రహ్మాణశాపయుక్తి
నెం। తెనియు సౌంతిజు డనితడతని। బాహుబలం బెఱింగినన్ మానముచేయభానుజుడు మంత్రులలో పలనెల్లవాయువై। శ్వ

—(* పవనజుండు సూర్యువద్ద వేదశాస్త్రాదులు చదువుట. *)—

నసులట్ల నీవురఘునాయకసాయకయందు రెప్పుడున్॥ చ॥ వినుమిక నొకలపంతరఘువిర యినుండువరంబులిచ్చువే । శ్వసనిన
మాటనెమ్మి పిదలంచి శ్రుతుల్ పఠియింపనెంచియీ । యనయొకనాడు భానుకడకప్పుడు వేగముతోడబోయిగ్రమ్మ । కిలనగ
రు శ్రౌద్రచ్కృష్టిబిలకించి పయోరుహబంధుడిట్లనున్॥ మ॥ చదువుల్ నేర్చుకొనంగవచ్చితివోవత్సా త్రోవనెట్లభ్యసిం । చె
దు రాముని వలనల్లగూడదుగ దాశీఘ్రింబునన్ బోయినన్ । మదియెకాగ్రతం జెందునే నుడువుడ ఏన్వియపూర్వుడ। య్యా
దయాపూర్వి కులనిత్పే బాదయుగళంబున్ సదదేహాగ్రుడై॥ క॥ మనుహరిద్రివిక్రమాకృతి । గనుపించినయిటులనూర్ధ్వక
ర్పరమెల్లన్ । దనుమయమునుగ నిండిననీహనుమతలపిజూచి వెరచెనఖిలజగంబుల్॥ శా॥ భానుండద్భుతమందెనంతనిజరూపం
బూని యీవానరుడు। డూనీ రేరుహబంధు తేరికైపరై । యాకాశమార్గంబునం। దానెంమేవడిబోవుచున్ శ్రుతులుశాస్త్రంబు
ల్ పఠించెబటి । జ్ఞానగ్రాహకతావిశేషములకుంజండాంశుడుప్పొంగగన్॥ గీ॥ కుడిచిచల్లనిసీడలుగూరుచుండి । గురువుచె
ప్పినచదువుచరీధరవడుగులు। నిరశనుండయుపరచుచునింగిగరుకు। ఎండకుసహించిచదివెనీతండుఘనుడు॥ క॥ ఈశాఖామృగ
శేఖరు। తోశతభృతికవిబృహస్పతులుమృదుభాషా। కౌశలిశ్రుతిముఖవిద్యావైశారద్యమున సాటివత్తురె తలపన్॥ సీ॥ వయిరా
గ్యముహిమకివడుగునివాసంబు వినయంబునకునీతడునికిపట్టు । శమదమోన్నతులకీచతురుడాధారంబుదాక్షిణ్యమునకు నితం
డుచూడు । సౌశీలమునకీప్రశాంతిశాలిబిడారు పరహితక్రియకిప్రసన్నుడికట । విక్రమస్ఫురణకీవీరవర్యుడు రావుగాంభీ
ర్యగరిమకీఘనుడు ప్రాపు । బ్రహ్మవిద్యకునిమ్మేటిపట్టుగొమ్మ । ఘనతబోధనమునకునీయనీసిథాన। మతుల ధైర్యంబునకునీమ
హాత్ముడిమ్ము రామనీభక్తిగీవ్వ్యారాశివెలవు॥ సీ॥ గురిమీఱిరోదసీకుహరమొకటటనుంప నుప్పొంగుబ్రళయపయోధికంటె।
జగములన్నియునొకట సారెభస్మముసేయ నడరెడుకల్పకృశానుకంటె । బహుపర్వతారణ్యపటలిజూర్ణముసేయగ
డగుసంవర్తాశుగంబుకంటె । బ్రహ్మాండభాండంబు బట్టిబ్రద్దలుసేయ దివిరెడువిలయభైరవునికంటె । నధికగాంభీర్యమతు
లితంబగుప్రతాప। మనవధికవేగమద్భుతంబైనరౌద్ర । మీయ్యనిలపుత్రునకెకలడచన మోర్తి। వాలిగిలియనిలుతురేవసుమ
తీశ॥ క॥ ఇనసుతుకడనితడున్నా । డని మెఱిగియెవాలిగొందయళుకుచునుండుం । దనకేమియితడుగలడని। యినసుతుం
డునువెఱవకుండునింద్రసుతునకున్॥ గీ॥ అనియగస్త్యమహామునిహనుమమహిమ। లద్భుతంబుగదెల్పిన నాలకించి। సభికులనిఱ
జుబదివేలందములను । బ్రస్తుతింపగశ్రీరామభద్రుడలరి॥ ఉ॥ ఆవిపులప్రభావనిధికందలిసేసిమునీంద్రవింటినీ । చెవివిఖ్యాతి
హాసములుశ్రీహనుమత్కథలాలకించితిన్ । దైవతనాథుడున్ రవియు దండ్రియనన్ వినినాడవాలిసు । గ్రీవులజన్మవెట్టులె
ఱిగింపగదేయనిమౌనియిట్లనున్॥ గీ॥ రామభూపాలతొల్లినారదమహర్షి। మేదపంబున్నవనమున కేగుడేర। వాలిసుగ్రీ

——(* వాలిసుగ్రీవులజననము. *)——

వులేయుంతివలనబుట్టి । రననతడుదెల్పెనవిధంబవధరింపు॥ చ॥ అమరనివాసమైమణిమయాంచితసానువులొండెల్లలో।
క్షములధరించిపర్వత శిఖామణినాదగుకాంచనాద్రిమ । ధ్యమశిఖరంబునందునియమాన్వితుడైయొకనాడుభారతీ । శవల
ముఖిమనోహరుడు గాఢసమాధివహించియున్నెడన్॥ ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతదాల్చినయప్పరమేష్టికన్నులం । జాఱె
మరందబిందువులుసారసపత్రవినిర్గతంబులై । దారిమదక్రుబిందువులతండవిహస్తములన్ ధరించినన్ । శూరపరుండుబు
ఘవిగజుండనునందనుడయ్యెనందనున్॥ క॥ ఆనందనుసజ్జనునిచ । యీనందనబూచిబ్రహ్మహైరణ్యధరో । ద్యానమ్ములగల
ఫలములు । జేనెలదఱచోపుకొనుచుదిరుగుమటన్నన్॥ ఉ॥ ఆవిధియాజ్ఞమస్తకమునందుధరించియతండుకాంచన । గ్రావ
వనాంతరంబులనిరంతరముంజరియింపుచుంబసూ । నావళిందెచ్చితెచ్చిగురునర్చనసేయుచునంపగ్రంమఅం। బోవుచుగంద
మూలఫలముల్ భుజియించుచుతుష్టమాన్పుచున్॥ మ॥ ఒకనాడుత్తరశృంగమునంగడిసియ య్యోరన్ శతానందపుత్రాకుండే
క్షించెబ్రఫుల్లహల్లకసముద్యద్దీపికల్ షట్పద । ప్రకరప్రాంచితధూపధూపములువీరన్ రాజహంసచ్చటల్ । వికచాంభోరు
హసౌధవీథిదగఱినింజెంగుకాసారమున్॥ క॥ వీక్షించియతుకులలరగ। నక్షణమునబుక్షవిరజుడా డిగ్గిసీతను। బ్రక్షాళనవిధి

దీవించి । సాక్షాదమృతంబుబోలు జలములుగ్రోలెన్॥ సీ॥ క్రోలితిసనిడ తెటయి కేలసిసిలు । గనుబడిన జూచియోష్మపాషనల
రుండు । సహజడబుద్ధిబ్రతివసచరుడువీని । దమ్మైదనటంచుసరసిలోపలికినురికె ॥ గీ ॥ ఉరికియంతెవ్వరిః గానకురకసీట
బడితినసివజ్రఘటితసోపానపజ్క్తి । జేరినంతసరోవరశ్రీస్వరూప । మిచ్చైననసొకరుచకరుసియింతియవ్యాసీ॥ తనశోణక
మలాంఘ్రిశలరుచుల్మగరాలతలివెట్ల గెంపుమెట్టులనొనర్ప । దయసోయగపువాలునును బెళుకుచూపులకోలనెలగలవవ
ఋవెలయజేయ । దనకుందనపుమేనితళుకులుతటధరారుహఘనావళిగొమ్మెఱుంగునింప । దనగబ్బిపలిగుబ్బచనుదోయిచ
క్రదంపతులసజాతిభ్రాంతిముంప । దనపెదవిసాంధ్యరాగంబు దళముకొలుప । దనకచభరంబులమిరసం తతిస్ఫురింప
దనసగవువెన్నెలఘటింప । దరుచరమణిరమణియై యుందువిహరించుసమయముననుః॥ మ॥ కమలజగొల్చియ త్తైరవుగాజన
చుప్పసురాథిరాధుడుసం । గమలహితుండునచ్చెలువగన్ గొలిదర్పకుడేయుపద్మకో । సమలంగలంకేదా సిబిగచనమ్లబా
సినెడుచకన్నులుం । దమివెలయింపనిర్వునుదత్తరమందుచుబోకనిచ్చినన్॥ చ॥ మరుబధికంబుగాగశతమన్యసితేజముసిర
మించియు । త్రుణిశిరంబుపైనొలికెం దత్సమయంబునబగ్మినీమనో । హరునకునింద్రియస్ఖలనమై యచయ్యనబోయి తద్ద
శాం। తరమునవ్రాలెనందుపలనందమకంబులుదీలువారికన్॥ గీ॥ శిరముమీదబడినజీషుడేయుముజాతి। పాలమున్నచాటవ
చ్చినిలిచె। నట్టిచోటబుట్టిపట్టివాసవుపట్టి। వాలినాజెలంగవసుమతీశ॥క॥ ఉగ్రకరుతేజమకరుం। బుగ్రీవగళాంతరమునము
న్నొలికెగదా। యీగ్రీవనుద్భవించుట। సుగ్రీవుడనంగసూర్యసుతుడుచెలంగెన్॥ చ॥ తనమెడహేమమాలికమదంబుననా
లికొసంగిపాకశా । సనుడరగెన్ దివంబునకుసప్తహయుండునుగూమిఁబుత్రునిం । గనిహనుమత్సఖిత్వమధికద్యుతియుంగని
వృద్ధిబొందుమం। చనిచరమాబ్ధిగుంకజనెనాక్షజుడుద్భవమాటనోయనన్॥ఉ॥ అదినశేషమెల్లదనయుద్వయుతోనటన్ వసిం
చిసూర్యోదయమైనగాంతయియుండుటమానినాటమూర్తియై । యీదృశపౌరుషంబుచెడియేటభామిసినయితనొయ
టంచాదిమవానరుండు వెఱగందుచునచ్చోటువాసియేయ్యెడన్॥ చ॥ తనవలెవానరాకృతులదాల్చినపుత్రులగొల్వబద్మగ
ర్భునికడకేగి మ్రొక్కుకుటయుబ్రతయు గాన్వితునాత్మపుత్రునిన్ । గనిముదమంది నెంతొగంటితనంబున గనవిదాదూర
నిఘరకేగిమెల్లకపికోటులబ్రోవుమటంచుబలికెనన్॥ గీ॥ వినిహసాదవియాబుఋక్షవిరజుడయ్యె । యిలసరిస్సున మునిగినతివ
రూప । మేలప్రాపించెవేగిననేలయడగె । నానతియ్యగదేయన్నరజుడుపలికె॥ ఉ॥ అచ్చటదొల్లిహార్యపవయస్యలతో జల
కేలిచేలగా । గుచ్చితుమైనరకరసులుగొందరు । కామినులైజలంబులో । జొచ్చినసిందుజొచ్చిపురుషుల్జనట్ల నెయాదు
రందులో । హెచ్చినకినరనట్లుశపియించితిరోహితమయ్యెనయ్యెడన్॥ గీ॥ అప్పిశమునేనువినియుండియంతగొంతా । కా
లమునకంమహాదేవిగాంచివేడ । నచటమునిగినమగవానికాడురూప । మొకరునాడుండుమరునాటనుండదనిరె॥ గీ॥ కా
వునదినంబుచనినసీత్వ । మడగనింకనేలతామసంబవనికేగి । మించుగహిపిశ్వకమణిసిమిఁకాంచెచెలువ । మందరపిరంధ
బాలించుదుండుమమచు॥ క॥ నిషదుషణ చేసిదివ్యప। రిపారరములనగిపనుపబుక్షపిరజుద। ప్పపదరభనృపదూర నిచని
పిరంధసుతులతో సుఖించెప్రభువై॥ క॥ జననియయితానెకసిరమున్ । జవకుండైతానెపిదపసంరక్షించెం। దనయులవః
శరకులనిధి । యనగాజనుబుక్షవిరజుడరకులేంద్రా॥ గీ॥ వృద్ధుడైపిమ్మటనుబుక్షవిరజుడుద్ర । సుతునిదనరాజ్యమునక
ధిపతినిజేసి। భానుసూనునియువరాజుగానొనర్చి। చనియెవవ్వాలికథమీరువినినయదియు॥సీ॥ అధిపయిుఋక్ష్యకథయావ్వగెనభ
క్తి। వినినవ్రాసిజదివినవిపులభోగ। భాగ్యములుగల్గిబహుపుత్రపౌత్రయుక్తిదనరుదురుభూమిదామరతలసరగరు॥ మ॥ అని
వింధ్యారిపచించివెండియనురామాధీశుతోనిట్లను। స్వినుమూర్వీశ్వరదైత్యుడట్లుకపిలుస్వీక్షించివిభ్రాంతుడై। తనలోవాఘన
మూర్తియే తలచుచున్దైత్యారిగాబోలుని । యనగాకన్నగలాజెయన్యులకు సీయంచత్ప్రభావోన్నతుల్॥ అనితలంచి
వెండియు॥మ॥ కిషగవారైనగధారితోదొడరితద్బాహాబలక్షీణుడై। తెగిహెమాక్షముఖాసురప్రకరముక్తికిం జెదగేయ

—(* రావణుడు బోధార్థియై సనత్కుమారునియొద్దకుపోవుట. *)—

గతిం। బగగోవిందునియందొనర్చిసుగతింబ్రాపింతునంచుంగడం । గగురుప్రజ్ఞసనత్కుమారుకడకేగెన్వాడు బోధార్థియై॥
సీ॥ ఏగిచలిగట్టుపైనొకరుయెడసనత్కు। మారుజితమారుబ్రహ్మకుమారుగాంచిహర్షపులకాంకితగాత్రుడైయతనికెఱిగి।
హస్తములుమోడ్చియసురయిట్లనుచుబలికె॥ మ॥ అమలజ్ఞాననిధానయీజగములందస్యక్తహానారనా। స్యమునీశగ నస్త
లామలకముల్సర్వజ్ఞులౌమిమ్ముపం। టిమహాత్ములంతులైనశిష్యులయకొటల్యాత్మనీక్షించిని। కరుముగాదానకనానతిత్తుంగ
దాకాంక్షానుకూలార్థముల్॥ మ॥ అనఘాయెవ్వడనాదిమధ్యలయుడై యవ్యక్తుడైయుండునె। వ్వనిచేనవ్యాసధీశయుక్త
మగువిశ్వంబెల్లనెవ్వానిచే । రొరసినన్ బంధవిముక్తియావిబుధవర్యుల్బద్ధినెవ్వానివ । తదనమూహించగజాలగట్టిఘను
నిందర్యంబుగాదెల్పవే॥క॥ నావినిసనత్కుమారుడు । రావణునకుననియెవినుమురరిపువరస । ద్భావముతోనీవడిగిన। దేవు
నిమహిమంబునీకు దెలిపెదదెలియన్॥ మ॥ అనఘుండవ్యయుడచ్యుతుండమలుడవ్యక్తుండనిర్వాచ్యుడం । జనదూరుండఖిలే
శ్వరుండచలుడచ్యుండమేయుండరుగు । చుననవాదిశ్రుతులగ్గడింపనుతిగాన్సున్ బ్రహ్మమాబ్రహ్మమే । వినునారాయణ

కృష్ణ విష్ణు హరి గోవింద దాశ్యులం జెల్వగు౯॥ సీ॥ అంతటంబరిపూర్ణుడైనిండియుండియు జలధిలో శేషాహి రయ్యనుండు నఖిలలోకేశ్వరుండను ఖ్యాతి జెందియు వైకుంఠ పతియను వాంతి గాంచు। ధవళనీలాదివర్ణనీయు క్తినొందియు నాసీలఘువ। దేహాంశవగ వెలయు। సకలజీవులయందు సమబద్ధ వెలగియు ఖలశిక్షు సాధురక్షయు వానర్చు। సభయుడయ్యెను ధార్మధర్మ మవతరించు మాయ బాసియు మాయ చేమ హేమ గాంచు। బోషకుండయ్యును గ్రద్దై పోవడంచు। నట్టి హరి నెంచ శక్యమే యసురనాథ॥ సీ॥ రి స్సు వచ్చు యంత గలుగు బ్రహ్మాండముల్। గన్ను మూసిన నవి గాంచులయము। మది దలవంచిన మాత్రనొందవు నేక్రియ వైన। మది దలంపక యున్న మాయ యడగు। జేపట్టిన ఖలుండు శిష్టుడై వెలయు జేపట్టకున్న బుధుండె పామరుడగు। వలపిన సేరూపము లనయి నవతరించు వలకున్న రభంబు వెలుంగు। నాభి మధ్యాంతర హితు డవ్యక్తుడఖిల। భువనసృష్టిక్రియా హేతుభూతు డతని సంస్మరించిన సకలదోషములు వాయు। హరియ సేవింపదగుదయివసురనాథ॥ సీ॥ విధుదర్శనంబు చేసి బుధబోధానం సాంభోధి హృదయాంభోజపదము ముంచు। హరిప్రభావంబుచే। నాశ్రితషడ్వర్గ భద్రదంతావళ ప్రతతులగు। మాధవప్రాప్తి చే మనశిలాంచిత ప్రజ్ఞావనంబులు పల్లవించు। జక్రిగ స్ముఖము చే జన్మమృతిక్లేశ మారుతో ద్రేకము లయుటుడుగు। బాయువా ద్యాస్సికాదితాపత్రయంబు। తలుగు గలుపాంధకారి ముల్లులగు నహిత। జాతిదుర్వృత్తి మూషక సమితి గలగు। నరయు మింతయు గ్రమముతో నసురనాథ॥ చ॥ అనవిని రావణుండును మహోత్తముకుందుని జేతసంగరం। బునహతులయిన శాత్రవులు వొంచెడి సద్గతియా నతిఖ్యావే। యనహరి చేతనొచ్చిన సురారులు శ్రీహరిలోకమందియుం। దనయమువిష్ణు రూపధరులయి హరింతురు రాక్షసేశ్వరా॥వ॥ అనిపలికిన సతుకమారుని వెండియు యిట్లనియె॥సీ॥ పరిణవంబుజపీయిందుఫలము కేశవు జేరియట్టహాసము జేసినంతలోన। భాగీరథీస్నానఫలము శ్రీధరు జేయు నస్రా [illegible] మునిగినయంతలోన। బహుకాలచింతనాఫలము నారాయణునకై వీక్షించినంతలోన। బ్రాబలుకలనుతించు ఫలము నందకపాణి నదలించి తిట్టినయంతలోన। దనువు గృశియింప శాంతితో దపము సేయు। ఫలము బహుమత్సరంబుతో బద్మనాభు। నాగిమెయివాంగమాలాకున్నయంతలోన। గలదు హరితోడి పగకంటెగలదె మేలు॥చ॥ చపలత లేని చూడ్కులను సారెకు శౌరిముఖంబు చూచుచు౯। విపులరణోచ్ఛ్వవంబుల నువిష్ణుని పేరులు పెట్టి పిల్చుచుం। గుపితమనస్కులై యెరసికొంచు ముకుందుని మోలిగూలుదై। త్రపతులభాగ్యమెంత సుకృతాత్ములకైవసు గల్గ నేర్చునే॥ ఉ॥ ఆయుధధారముంచి రుధిరారుణ చందన కర్దమంబునం గాయమునించి శాతవిశిఖప్రసవాళిపైనిగిడ్చిదై। తేయిబుకో గ్యచేతనశిప్రముగా గయికొంద్రుము క్తిస్వా। ధ్యాయతపోమఖక్రియలు దాల్చిన ధన్యులకంటె ముందఱ౯॥ చ॥ పలు కులువేయు నేలమధుభంజనుకిం నతిశోఫలంబుశ। త్రులకనియమ్మహామునివరుండె జేశీగించినపం క్తికిందరుం। డలరిముకుందుతో సమరమబ్బినె యున్ని సుచేతజచ్చిరి। శ్చలపదమొందగాగలనె శాంతినిధీ వరింపవేయన౯॥క॥ సనకావరజుండిట్లను। గనకాక్షుబ్బీర పంక్తికంధరవిను మా। గనకాయునితో ననిమా। గొలకసికాయము విడువగలవు కుందకు మదిలో౯॥ గీ॥ అసినము వమందిశతకంతు కంసుసాను భావుగసియెన్ని నాళ్ళకప్పనీయునర్పు। హరియనంతండు వెండియు ననియె గృతియు। గాం త్స్యమువమాన చేంద్రుడై హరిజనించు॥ అట్లైరంగరింగించెద నాకణింపుమా॥ సీ॥ వేల్పులు గావించు విస్మరంబులు విఁచుహరిని స్సురపదియించ నాస్మరించు। రవికులాబ్ధిజనించు రామనామము గాంచు పసి జన్మము గాంచు రిపులనొంచు। శిలజెల్వ నరినొంచు శిష్టులిబాపము సంచుజానకి వరియించు చింతసంచు। జామదగ్నిగలంచుజనకకాజ్ఞ బాలించు మునివృత్తి ధరియించు వసిజరించు। సహూపరము కుకఖాండిప బంచు। సరగఖర దూషణాదుల సంహరించు। నవసి తసీవ్రగోసిపోవ నాగ్రహించు। నదిని మిత్త్రంబు నిసు రాముడు వివధించు॥ సీ॥ మణికిరీటము వాడు మకరకుండలకాంతి దళుకొత్తు చెక్కుటద్దములవాడు। నిడుదకన్నులవాడు నీలమేఘచ్ఛాయ గర మొప్పు దివ్యవిగ్రహము వాడు। కంబుకంఠము వాడు కౌస్తుభ శ్రీవత్సలక్ష్మి యుతోరస్స్థలంబు వాడు। కనకాంబరము వాడు ఖడ్గాదిపంచాయుధములమించు చతుర్భుజముల వాడు। చిలువదిండి పైమారియై మెలగు వాడు। శీల కనుసామువయి బవ్వళించు వాడు। సీమనోరథమీ డేర్చునిక్కముగ నుకంసయింపమన్న రాక్షసవిభుండ॥ గీ॥ అతని బెదుకగ తులసుతులౌన స్పుచుభక్తి। నతులొనర్చి దేవపతుల నతుల। నతులబీతులొండన చ్చోటు జెడబాసి। చన వెస్తై వైరవృత్తి జనవ రేణ్యా॥ ఉ॥ రామున్నపాలవింటి గదరావణుబుద్ధిసమృద్ధి జానకి। గాముకుడై హరించెనని గానకపలుకరామయింది రాశ్యామ యటంబు నీవు హరివంచు నెఱింగియుద్ధభూమినీ। చేమ్ముబొందగావలసి సీతనొసంగొనిపోయె లంకకు౯॥ క॥ అనిపలికి వ అసియుగలశజ। మునిపూజకటయ్యుని యెగమళముకులవసమయగ్ర గనటన్నిటలతటి। లోచనరటదంఘ్రిప టకటకచటులార్భటుల౯॥ మ॥ రవివంశంబున నెన్ను డెప్పుడవతారంబొనెయమ్మేటితో। బవరంబెప్పుడు గల్గునో యెప్పుడతద్బాణాహతిం గూలెదు। ర్భవనున్ముక్తుల్లోవు లేని దివ్యపదముం బ్రాపింతునోయంచు నెం। చివిరాగస్థితి సంచరించు నసురశ్రేష్ఠుండు సీతాదిపా॥చ॥ నె మకిసనకుమారగనిసేనుహిమంబు లెవిన్నదాదిగా। నమరనిరోధనీ మదికిలల జనింపసురాలి నొంచులో। కములనలంచు జన్మములు గాంచిన బిఘ్నములాచరించుసం। యములగలంచు బుణ్యాసతులున్న గృహించు జరించు నయ్యెడ౯॥చ॥ అలయక యిట్లు

[illegible] లోకముల్। పలుకుమ బెట్టు నుంచియొక నామమణిమయపుష్పకద్యుతు। లుబుదిశలావరింప

గజనంగహరుండనంగని । ర్మలరుచినుల్లసిల్లుసురమౌనివరుండెచెలఁ వ్యాసవ్యాడక్ ॥ క ॥ ఎదురైనపోరుదిండికి। బదిశిరములపొలసుపడిప్రణతుండైనా। రదమెచటనుండి యెటజని। యెదవెఱఁగింపుముపశేషమేమియటన్నన్॥ చ॥ ఎలనగవంకురింపమునియిట్లనురావణయింక నేమి వింం । తలువివరింతునీవిజథాటికిభీతిలియూర్ధ్వలోకము । ల్వలసలుదియ్యసాగెబలవంతుడవన్నను నీవెరాకనీ కిలనొకరుండుసాటిగలఁడేయన బెట్టుగగేరినవ్వుచున్ ॥ మ ॥ బుబుమీసల్వడిగోల్పుచుబ్బిగువుతోఁబాలస్త్స్యదేమంటివా వలసల్గిసెనెయుంషక్త్వలోకములు దేవర్షీంద్రియర్లైనినం । దులకేగంబసియెమిశౌర్యమునఁనన్నుండాకిపోరాడఁగాఁ। గలవాడెకఁడ సుంపునికఁమునగవకాంక్షింప వేనాన్నుపుక్॥ ఉ॥ ఆమునిగొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి యోపకగ్రామసింజూచిపల్కె సురకంటకయ్యము సేయగోరినక్ । రీమసముప్పతిల్లఁ దెలిదీనికిబొమ్మచటంజతుర్భుజల్ । తామరతామసాక్షులుసితప్రభుబుందురజేయులందరుక్॥ శా॥ చండాంశుప్రతిమానతేజములతో సౌవర్ణభూభృన్నిభా। ఖండాఖ్యన్నతవిస్ఫదేహములతోఁగో మోదకీచక్రకో । దండాఖ్యాయుధపాళితో దనరుశ్వేతద్వీపుల్ దద్భుజా । కండూచండిమంబాపనోప్రపుకు లంకానాదపొమ్మంచనక్॥ క॥ ఆరావణుండుక్రమ్మరనారదుగనియేతపంబొనర్చినవారా వారాసియోరఁబెట్టుము। రామూఢతజ్ఞానతెల్పుమునినతడనియెన్॥ మ॥ హరిసేవాపరులచ్యుతాంఘ్రికమలధ్యానాన్వితుల్మాదవ। స్మరణసక్తులు బవిష్ణుమంత్రజపితుల్ చక్రాయుధార్చారతులరుడారూఢకథాశ్రుతిప్రియులురక్షశ్శేష్ఠయందుద్భవిం । తురునారాయ

—(* రావణుడు నారదప్రేరితుడై శ్వేతద్వీపమునకుఁబోవుట. *)—

ణచక్రనిర్దళితగాత్రుఁన్గాంతురర్ధివిలోక్॥ ఉ॥ నావినిపంక్తికంధరుఁడునారదువీడ్కొని వేడ్కమీఱన। ద్దినిగనుంగొనందలంచి తీవ్రముగాఁజనుచుండివార్ధులక్ । దీవులుబర్వతంబులునదిప్రతతుల్విపినాంతరంబులున్ ద్రోవలుచూచుచుంగడచుదగ్ధనముద్రముగాంచెముందటక్॥ గీ॥ కాంచి బెంగటనుంత్రిపుంగవులఁగాంచి। కాంచితిరేయూయకూనారకాంచికిన । మంచితక్షీరనిధిహీరమణివిరచిన। కాంచిరుచిగాంచిచెవులువహించెనెదుట॥ సీ॥ శరులవాలోత్క్షిప్తజలకరంబులుమెఱుగు ముత్యముల్ ముంచుపరాదు । కలికిరాయుంచఆకర్ణలమించుతెలిచాయ తెరలతేటయు లెఱుగరాదు । జలబాలికాపాలికలపొక్కిళ్లవర్ణలాపర్ణములు భేదమరయరాదు।తఱుచుగాగిరిగొన్నసురుగులకుప్పలనిసుకలికుప్పలనిర్ణయింపరాదు।కనుగొనుందుదాత్తదాతృత్వజసత్కీర్తి। ముంచుకొనెననిసహజమైమించుధవళ । కాంతిదిక్కులనెల్లఁబిక్కటిలవెలయుఁబాలమున్నీరుకన్నులపండువయ్యె॥ సీ॥ వలయుకోరికలినియ్యఁగలపెయ్యగలిగిముషింపచున్పరితుష్టి దెందుబెల్ల । మెడగెంపురాతాళినిడుకొనినమాలిలిబ్బిగుబ్బెతఁబ్రబ్బియబ్బుబెల్ల । వింటిజెర్వరిమేటివెల్లగౌరునునికుడెవులనిలనెక్కిచెలగుబెల్ల । గటికిచీకటికిన గ్గలమైనచేవన్నెలాడివెన్నెలగిఘుగూడుబెల్ల గూటిచనివేలుపులెతింగికొనుటమెల్ల నమరంనమీనిమ్రాకులనమదుబెల్ల । హారుఁమశ్రీకంతుఁడసుపేరవనదుబెల్లఁ డలఁపనీక్షీరవారాశివలినఁగాదె॥ మ॥ వలమానాంబుకరీంద్రహస్తచలనావర్తభ్రమంజోయదా । వలిమంథానమహీధరభ్రమణభావంబూనశంకాబ్జశై వలకూర్మాదులవత్తరంగములరే వల్లులబున్యవ్యోని । కలశాబ్ధింబునరప్సరోజననశంకాహేతువుల్ ॥ చ ॥ అనుపమబాడబావలసి ఖావళిపైఁచనివిడిచెనోయనం దనరింఁబ్రవాళవల్లికలుదానవువారకనుండపంచుప । ణానమొనరింపుచున్ దనుజనాయకుడవ్వరరాసిదాటిచెందినకుతకంబుతోడదెలివివిగనుంగొనిచేరఁబోవగన్॥ చ॥ స్థలమహిమంబుపెంపున నిశాచరనాధవిమానరాజము వ్వలఁజనిలేకనాయహాతివారిదముక్ వలుగ్రమ్మఱంగమం । త్రులుభయమందింబున్నెలవుదొడ్డదిమేనులుకంపముందెడిన్ నిలిచెదమేముప్పకమునిల్చిచూనసురేంద్రనావుడున్॥ చ॥ నగుచుదశాస్యుడట్టులయిన స్నిలువండలీపుష్పజకంబు శీఘ్రక్షితినిడిగ్గిసాహసనుగాఢపరాక్రమధైర్యసంపదల్ । మగటిమియుందగన్ దురభిమానముదోడెలిదీవిజొచ్చెపో। యెగరుడకేతుదర్శనసమిద్ధమనోంధదుర్నివారుఁడై॥ వ॥ ఇత్తెరంగునసైతేయద్వీపంబుశ్వేతద్వీపంబుప్రవేశించితత్ప్రదేశంబున॥ సీ॥ ఘనసాదసితవాలుకాప్రదేశంబులుశశికాంతవేదికాసముదయులుములు। మరకతప్రవిభాష్యమానసోపానముల్పద్మరాగోల్లసత్పర్వతతుల సౌవర్ణకమలభాస్వరసరోవరపాలుహరిచందనాంచితోద్యానవసులు । వివిదవిద్రుమలతావృతలతాగృహములుబహువర్ణశుకపికభావనములు । బందురానేకవిధవ్యపరిమలములు। మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములునిర్మలోదకపరిపూర్ణసిద్ధిణులు।గలయడల్ చూచిదనుజుఁడకర్జముఁజంది॥ మ॥ఐకశృంగారవనంబులొసఖులతోనొయ్యారముల్మైఅభ్రు । త్సకతపిగ్రిడయొనర్చుభామసుబరత్నౌఘరత్నవీక్షించిచెం। తకుఁభోవంజెలియార్తపట్టియు జేతంబెట్టియెవ్వాఁడవే। టకినిచ్చోటికివచ్చినావడినంగుంఠీభూతగాంభీర్యుడై॥ క ॥ జకిసీయుజడియకవిశ్రవు । కొడుకందసముఖుఁడరణముకోరియిచటికిన్ ।నడతెంచితినను మాగొనని। యొడవిరునినొకనిఁగానమేముందుననన్॥ చ ॥ కిలకిలనవ్వియచ్చెవిసఖిమనులంగనియన్నలారవిం।తలుగనఁగొంటిరేయిడుగోతానంటయుక్కడసున్నవారితోఁ । గలహముసర్వవచ్చెనట కాదనిపట్టినవీడుచేతిలో. । పలికెడునేడు బహుభంగుల బ్రేలెదువంటుజూపినన్॥ ఉ॥ వారలలోననేఅొక తెవచ్చిరయంబునజేతిలోనదా । భీరుమదక్షయున్నయతిభీతులరావణుబ్బిపానిపం । కెరుకానీనుంబెటుకొనక్రేసరబొంగ్లినబొగ్లెనీకయా । రౌరవిచిత్రమైనపుగగచ్చెనడంచజెలఁగుచున్నడన్॥

గీ॥ దాని పాణిఁ నున్నవాని వేఁ డోకరిత్తె । బలిమి దిగిచి తలలు గుదియ జేతు । లిరువ రియ్యఁ గల్గి యీ ప్రురు గెంతవిం । తామె సను చుబట్టి మాడఁ దొడఁగె॥ గీ॥ ఒకతె చేతనతని నుండనిక నుసుతు । లొకతె చేతిహ వొకతె యొడిచి । బూచి బూచియనుచు బోని కపిడి కళ్ళఁ । బట్టి బట్టి గాసి పెట్టుటయును॥ క॥ ఆయిందు ముఖుల చేబడి । రాయిడిఁ బడినలుకుడువ చు రావణుఁడు వడిఁ గాయము నొచ్చి యదోల గుసు । పాయము మఱిలేక యొకతె పాణిగ బడినన్॥ గీ॥ చేయిగ బడిన మ్మో చెల్లని చెడువురు । గేడ నుండి వచ్చెనీడ కంచు । జడసి కేలనన్ను ఖియ పైపై చిననది యునతని బట్టి యాగ్రహమున॥ క॥ మా చెలినిగ బవ వచ్చితి వేచెడువురుగ యని మింటి వెగసిర యమునన్ । డా చేతనున్న రక్కసు నా చక్కటి వార్ధి విసరియది సచ వైచెన్॥ క॥ వైచిన పసిధారాని హత్రాచలము బోలి దైత్యఁ డంబుధి వడెనన్ । జూచి సుర మారి గంతులు । వైమచు దెలివి నున్న వనితలఁ బొగడె॥ శా॥ శ్వేతద్వీపము కొంమలిగతి తతనుంజి కాసు గావించినన్ । దైతేయాగ్రణి భీతి విస్మయ పరీస్వాంతుఁడై యింతయుం । జేతో జాత గురు ప్రభావమను మంజింతించుచున్ లేచి లం । జ్జా పతంబులు ప్రోచి లంకకరిగెన్ సామంత సంఘంబుతోన్॥ చ॥ వనితల చేత గాసిపడ వచ్చితి విష్ణునితోడ నెట్టు మా । రొనగలవాఁడు సంచు మది గొంకడు రావణుఁ డెట్టులైననిన్ । నని నెదిరించి వాం చెదనటంచు గణించు వచించు వానిఁ గాలం । దన కెదు రెవ్వరంచ నిమదంబనితోఁ చును విన్న వారికిన్॥ ఉ॥ కాంచన గర్భదత్త వర గర్వమునం గడు మించి యున్న రా । త్రించర రాజునట్టి తెలిపి విఘూటుల చేత గాసి చే । యించిన వాఁడవీవె యెఱుఁగ వేయిదయేల యెఱుఁగ నట్టులా । లించెద వజ్జ చాంధకులీనత జెందివ లేరు హేతుణా॥ చ॥ సబలు శత్రు జేయుదువ గత్తు బలాఢ్యని జేయదజ్జునిన్ । విభుధు వొనర్తువ ప్పి ఘధినిన్ జడుఁ గా నొనరింతు నెల్లెఱుఁ । గఁబడు బవత్ప్రభావమజ కంతు హరాదులెఱుఁగ లేరు వే । డబమ్ములు గానైహిక జడ తత్వములున్న వేని కు రాఘవా॥ మ॥ ధరణీ దైవత శాప వాక్యమున వీ ద్వారస్థులై దేవతా । పరుడై మూడు భవంబులన్ విను గనం బ్రార్థించినన్ ఘోనివై । హరివై తొల్తిటి దైత్యరూపములు సంహారంబు గావించితి కరుణన్ రావణుఁ గుంభకర్ణులయినన్ ఖండించి తి మాపునన్॥ క॥ శాపవశమ్మున నిరివు డై పౌలస్త్యుం పుకోరిన డువలేనిచే । నే పదగను ద్వాపర మున నీ పదిభవమందిద్రుది యొనయు విముక్తిన్॥ అని కలశజుండు వెండియు॥ గీ॥ రాముఁ గనుఁ గొని శ్రీరఘురామ రసత । ధామ శుభనామ కారుణ్య ధామ । పలలామ దశకంధర విరామ నీ మహత్వ మెఱిగి నుతియింప వేర్తునే యించుకైన॥ సిరోష్ఠ్యసీసము॥ జయ దశరథరాజ జఠర సాగర చంద్ర జయ తాటకా కరీంద్ర । జయ ధరారిక జగజ్జాల రక్షాదక్షదయ యారసరిరంజనకటాక్ష । జయ ఘనాహల్యాఘ బయ దాంఘ్రి నరసీజ జయ సహస్రాజిత్య సదృశ తేజ । జయ సంధ్ర్రిధర సరాసన ధరాధర చక్ర జయ నిరీక్షాసక్త జటిల చక్ర । జయ ఖరాది నిశాట శైలాఖధాన జయ కిరాదికృతార్చనా సన్నిధాన । జయ నిశాత శరాఘాత జలనిధాన । జయ జనకకన్యకాధిప

—(* అగస్త్యాది మునులు రామునిస్వస్వనివాసంబులకు బోవుట. *)—

జయ నిధాన॥ చ॥ త్రిదశుల చింత జాతేన మరి తత్తి వంతలుదీరె మానసం । మదముల మీరు నివసమాతఁ బ్రదుంచి జయంబు గాంచి నేమేకొదుచయ బేని నిన్నుఁ గనుగొంటిమి వేడుక లన్యేఁ బోయివ । చ్చెద మిలమంముబంపు రఘు శేఖర నిన్ను శుభంబులొందెదున్॥ గీ॥ అనిన నానంద కందళితాంతరంగుఁ । డౌ రఘుస్వామి కలశజుండాదియైన । మునులకు గరాగంబుజంబులు మొగిచి సూక్తి । వినయము వహింప నిట్టులం విన్నవించెను॥ చ॥ అతుల తపో మహత్త్వ నిధులార లసత్కరుణా కటాక్ష సంగ్రతుక నెల్లి సౌఖ్యము బుగల్గుట యెంత యెమిమ్ము గన్నచు । పవిత్రములు నిల్చు దేదలం పనేటి నివర్తుతునైన మీదటం । గ్రతువులు నేనొర్చవాడ రావల యును గృపమీర బిందఱున్॥ శా॥ వీనుల సౌఖ్యము జెంద మీ వచనముల్ విన్నందునన్ మిమ్మునన్ । మానంబొప్పఁగఁ జూచి లోచనములానందించె యుష్మత్పదా । తిను నన్ గృపఁ జూడఁ డంచ నిసభక్తిన్ మ్రొక్కి దీవించియుం । మౌలు ల్వీడ్కొని పోయి రంత రఘురాము స్వామి హృష్టాత్ముడై॥ ఉ॥ వారి గురం వికొంత వడివర్ణన సేయుచునుండి పిమ్మటం । బౌరుల నిష్టబాంధవుల భానకు మారవిభీషణాదులం । గూరిమి శమ్ములన్ సఖుల గొల్చిన భృత్యుల సాదలాంచితో । దారమ్మ దక్తులం బనిచి తానను లోపలికేగవ వ్యోదన్॥ చ॥ చరమ నిశా నురక్తి రవి జాత తె సముఖ్య తిమీర బ్బైని । స్ఫురణల దారె జక్రముల భోగము రెన్వి జాళి సంధ్యకున్ । సరసుల జేరె పెడములి చకోరికిఁ బత్తులు చారె వేడకున్ । దురుసుగ మారుడస్త్రములు సూరెద మంబును మేరె దికులన్॥ ఉ॥ అంతకు మున్నె రామన సుభాధిపుఁ డంతిపురంబునందు సా । యంతన తిక్రియయాని చయమంతయు బీర్చి కేళి కాగృహా । భ్యంతర సీమ భూమి తనయాకృత సేవల స్వాంతమెంతయున్ । సంత సమందన హర్ష మహ చందమునన్ సిదురించెనయ్యెడన్॥ చ॥ పులుగుల నెచ్చరించి తగ పువ్వుల దుశపుచ్చితంములం । గలశల నవ్వ జేసిన మగాడ్పుల దికుల నంచితాకరా । విలస వైభవంబడచి వేకువ వేళర హింప రాము । లోలువ గవంగ మాగధముఖుల్ చను దెంచియు దంచితార్భటిన్॥ సీ॥ చోరవైరాసి మారిచారుల జేరిమీఱు వాము భీషణ మేలుకొలుము మేటి తాఁ బేట బూమెలు పూని మంధాన శైలమెత్తిన ప్రభోజస మేలుకొనుము । ఘోణిసై సంభృత క్షోణివై రిపు యుద్ధకేళి గూర్చిర నూర మేలుకొనుము । భక్త మాటలఁ బట్టి బలి కంబమును బుట్టి వెలసిన నరసింహ మేలుకొనుము । లీలపటువృత్తి గనుధన్య మేలుకొనుము । మేదినీశ ప్రవర్ధన మేలుకొనుము । గోలి కోదండ ఖండన మేలుకొనుము నీలసీలాంబుద శ్యామ మేలుకొనుము॥ చ॥ మునుకొని దేవనీ వ్రతనుమూసిన లోకమహస్తమించుసీ కనుఁగన విచ్చి చూచిన జగత్ప్రియ మె

లఁగానుపిష్టమూర్తికి యా। నిను గొనియాడఁగాఁదరమె దుర్గహాలిజగంబు బ్రోవవే। మనుకులనాథ యంచు బలమాఱు నుతింప వారు సుశ్లోకఘటితంబులుగ నొసఁగెన్॥ క॥ విని మలరి సీతనకంటెన్। మును మేల్కొని చెలువుఁబూని ముందట నిలుచుండిన సీతామెగమగని పతి వెనుకకు మణిదర్పణంబు వేడుకఁ గనుచున్॥ సీ॥ వాడినవిరులతో వాసుదేయానగ్రకజ్జలకలితాలికంబుతోడ। జీటుల మైపూతతో సీతాత్పృథూరోజకాశ్మీరగారుపత్రంబుతోడఁ। ఒడలునెం మొగముతో బజ్జిరథస్న్నాహగలహారిదార్వింకగళముతోడ। గోళిగ హాసీను వెడరిథగీర ధారఁ। కన్యకాదినదితో యశలితపనక। కలశములు సీతసఖులూని కాంచియున్న। యల్లమజ్జనసాలకు సధిపు డరిగె॥ చ॥ జలకములాడి కొంజిగులు చల్వలు దాలిచి పుణ్యవేదిపై। నెలకొని సంధ్యవార్చి జపనిష్ఠలు దీర్చి కృతాగ్నిహోత్రుఁడై వలయుధరామచంద్రులకు వారిగదానములిచ్చి పంచిమా। తలఁకునమస్కరించి కులదైవము గాంచి భజించి కమ్మటన్॥ సీ॥ మణిసహస్రములదోర్ని మణిసహస్రంబులడం మెచ్చనికిరీటంబు గాల్చి। మొగము చంద్రుని గెల్వమొనయు కితిరియునంగ। దెలివి గాగపురంపు తిలకమూని। నిజగుణావలి నీలని మలశ్రీమించుకలుకు ముత్యాల చౌకట్లు నించి। చెలిమికి సికింబూను బలు విరుల ముఖనాగరముల వజ్రాలకటకములిడి పొసగ కుంకుమగంధంపుఫూతరత్న। హారములు గాన రాము తియదింపటంగి। రహిదొడంగ నొద్దపితాం

—(* రఘువీరుండు కొలువుకూటంబున పేరోలగంబుండుట. *)—

బరంబు వెలయ। గొలువు సింగారమయ్యె రఘుప్రభుండు॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నగ్గొలువు సింగారంబై యప్పుడు తలంగకుండఁ గపుడుం ని జాంగనలు ఖాళంబులు వాలుచూపులతో నివాళించి మేలికపురంపు బాగాలొసంగి సంగయి కొని సీతయు సుంగు నెచ్చెలి యిచ్చియుంచిన కాంచనపాదుకాయుగళంబు పెట్టుకొని తనగండపెండెరంబు రవళినను సరించు గలుకుటందియలరవలి వెంటవచ్చి ప్రజమి పట్టి యిచ్చు మడుపులందుకొనుచు భద్రచతుశ్శాల్యాంతరంబులు గడచి యయ్యంతిమురలనసిచిన ముందంబున నెదుర్కొని పవననందనుం డొసంగిన కయిదండ గొని తనయురు గెలంకులనకలంక ముకురముఖులు పట్టు హజాంబట్టు జిగి గచ్చుటరిగలనిగనిగలతో నొజయుమణిమకుటప్రభలకు నికటంబులగు పద్మరాగమణిద్వార దేహళివిటంకంబులు బొంకఁబయి మీరు హజాలంబుజేరి యంతకు మున్నె యచ్చటికి వచ్చియున్న వసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠులకభివందనంబు లొనరించి తదంచితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁ గాంచనమయోచ్చాసనంబున నెలకొని కాంచనగిరిశిఖరంబుపయి విండోలగంబున్న యన్నలఁగనంబులయన్న విన్నాణంబు వహించి తలంపు రావిన్న గదియాపై నెలకొన్న వేల్పుమన్నె కౌనిచెన్నున నున్న నిగని తిన్నవగు నడలు మిన్న గలత్తొడలు మిన్ననగు కొనుల హాళాన్న జిగిమేను బజెళుకు తెలిగన్నులుగులుకు వలిచన్నులు దలిరుసిను మోవుసరుల పేనుతె వుట గలయొప్పులాడులు తమ కప్పు పెన్నెఱులకుంజోడి గాకివి వెలవెలనయ్యెంబూడుండని తెలివి పెడువడువున వెలిచామరంబులు వైవఁ జందురునగు మొగంబులు కొందఱు కుందరదనలు తమ తెలివినగవు వెన్నెలల చెలువంబు ననలవరు చలువ పావడల వీవఁబెట్టుకలవ లెబ్బుక నేర్చిన కొందఱు కలకలా ముబుతమకులుకుగుబ్బలం బోలకున్న నీళ్లు మోయించి రనబాళువాగిండ్లు పూని కెలంకులం గొలువు సేయఁ గాఢజడిమంబుల నంగొమరగు కొమరుప్రాయంపు ముద్దుగుమ్మలు కొందరు తమ తమపనితావులకు తావలంబులగు పట్టి వేళ్ళసరటులకంచా వెత్తావులు దాళ వృత్తానిలంబులు నొలయింపసుంపెంగముకురాలం డెకురాలగలచకెరగబొమ్మలు కొండఱు కపూర్వవీటకా పెటికాదులు గైకొని యంతంత నివచితమతమయూడిగంబులకు సమయంబులరయగొరనెలతో నెదురున్న దురలగలచదురాంగ్రు గొందఱుల బురుహాకరంబులఁ దరంబుమలివీణెలుడకరాలబిల్లని గ్రొవ్వలుగిన్నరలు జెంగులుపాంగబులు దరంబులు మొదలగు జంత్రంబులు గొని తత్తదుచితలయస్వర తాళమేళనంబుల దానంబులు విస్తరించి యనురాగంబుతో గాలోపితరంగంబులు సేయుచు మనంబులలరం బాడుచు సభారంజనం బొనరింపనిలింపపకొలువు వెలచెలువల చెలువంబులు మెచ్చనిణచ్చులాడులు గొందరరాళపతాకతామ్రచూడసూచిముఖ కటకాముఖత్రిముఖ సర్పశీర్షార్ధచంద్రమృగశీర్ష హస్త విశేషంబులు సేలోకనియుంబు గానమనీయముఖవిలాసంబులు బాసిలమధ్యమద్రుతవిలంబితంబులు డంబుగులుకసూళాది తాళంబులమేళంబుల రంగగురక్తి లెసంగనభినయింపుచు జడురుపదము దేశీయము మొదలగులాస్యవిధంబులు వినిపింప బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రాదిజనంబులు చిత్రప్రదేశంబుల వసియింపగురుకరూపఘూర్జర సింధు గౌరథార సౌరకాశ్మీరచేదకుంతల పాండ్యద్రవిడబర్బర చోళపాంచాల మగధమాళవ మత్స్యమళయాళ నేపాళ కొంకణ కొంకణయవన బంగాళకళింగ ప్రముఖ నానాదేశాధినాథులలలికస్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియింప కోసలరాజకన్యకాగర్భపయఃపారావారపరిపూర్ణ చంద్రోదయాదిశ్యమ్యాతాన్యా నైపుణ్యలావణ్య ప్రముఖనిఖిలగుణాలంకారరత్నదక్షణత్రుష్కులాధ్యక్ష శిక్షాదీక్షాధురంధరధరాకుమారికా మనోరమణీయమనఃకమలకమలాకర విరాజిత్రాజహంసోత్తంస విహారహారకేయూర కటకమకుటకంకణాంగుళీయముద్రికా తులాకోటికారిభూషావిశేషాభిరామ జయవిజయీభవయని వందిమాగధబృందంబు బహువారంబులు గైవారంబులు సేయ సౌదంబ్లకసాహానీనాదంబు లెసంగ రాజసంగోచిత వచనరచనాపటులగు కవినటగాయక పరిహాసకవిదూషకప్రముఖులు భజియింపనింపుసొంపులతో నుబ్బుచు డెబ్బదిరెండు నియోగంబులవారు దూరంబుననుండి సేవింపసిం దోలగంబుననుండి విదేహరాజముఖ్యులగు బంధుప్రముఖులనుసరించుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులు వచ్చి సేవించిననాదరించి యుచితాసనం

బులనుండని యుండు పుడు గాయురూపంబు దాల్చిన యంగదాది వానర వీరయోధులతోఁ దనవలపటి కెలన నుదగ్రమణి పీఠంబుపై నున్న సుగ్రీవుం దప్పటప్పటికిని నుచితోక్తులన లరించుచు మంత్రిచతుష్టయసమేతంబుగా దన డాపలి పార్శ్వంబున నున్న విభీషణుఁ సుప్రేమంబుగా నవలోకించుచు సజచరణపీఠాసన్నవర్తియై గుహానుమత్కపి చక్రవర్తియుప మాద్యలంకారకలితానవద్యాగద్యపద్యాములదను బ్రశంసించి నన వధరించి సంతసించుచు విద్వత్ప్రముఖ తతజన విద్యాపరిశ్రమంబు లరయుంగుచు హితపురోహిత మంత్రి సామంత మిత్ర ప్రముఖుల హర్షభంగి బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుచు పౌర జానపదాది ప్రకృతిజనంబుల విజ్ఞాపనంబుల వధరించుచు దీనానాద జనంబులు గోరిన ధనకనక వస్తువాహనాదులిప్పించుచు దేర్పుమెఱసి పౌరాణికులెఱిఁగించుచు సముచిత పుణ్యపురాణ కథాప్రపంచంబున వీనులకు విందు సేయుచు నక్షత్ర మధ్యంబున నందెజరిల్లు రాకాచంద్రుచందంబున గ్రహసభాంతరంబున విలసిల్లు ప్రభాకరు భావంబున నంజెలంగెన య్యెడ॥ సా॥ ఆరామక్షితి నేత చేకొనినయంబౌదార్య మైశ్వర్యమున్‌! దారుణ్యంబును జెల్వ మచ్చి నృపులాస్మ్రాజ్య సామ్రాజ్యర । ఘోరంభంబులు మానివర్చి పథాత్మయి త్రాలై యుండిర । పౌర ల్జానపదారులొందాకపనుల్పాటింప రెప్పట్టునన్॥ క॥ ధ్యానములమాత్రమునబరమానందము సంగబ్రహ్మమాకారముతో । గానంబడిన

—(* శ్రీరాముండు జనకాదినృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట. *)—

ను జూచిన మానవుల నందవార్ధి మగ్నులుగా రే॥ చ॥ ఇనకులశేఖరుండిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లగా। దినమును బాకశాసనుగతింగొలువై తన పెద్దకొల్వులోఁ । దనరుచు నొక్కనాడు మయివిధంబున బంగరుగద్దె నున్నయ । జ్జనకనృపాలు జూచియుపచారపురస్సర భంగి నిట్లనున్॥ చ॥ జనకుని కైపడిం బ్రజల సంతతము న్దయ జూచి బ్రోవగా । జనకసమాఖ్య మీకన రెశాత్రవశేషుయొనర్చి సీతతో । ననుపమ సౌఖ్యమేగనినంతయు మీకృపగాదె మామగా । రనుట నెకాని మారశధావ నిభ తత్క్రమీకు ఖేదమే॥ ఉ॥ పెక్కుదినంబులాయె మము బ్రీతిగనుంగొనివచ్చి యెన్నినా । ళ్ళికరుడమీరలున్న శుభమేయగునైన బ్రజాభిరక్షకల్‌। దక్కుచసింప రాదనిగదా వివరించెద బోయిరండుమా । దిక్కుకటాక్షముంచుడని దివ్యమణీమయభూషలిచ్చినన్॥ ఉ॥ అమిధిలాధినాథమణి యుల్లముఁ డాసంగి వరత్న భూషణ । స్తోమము మిహీణినందినృప సోమయయో వేటికిమాయయంచు నన్ । బ్రేమ బహూకరించుట యె పెక్కుధనంబులు సీతలక్ష్మిని । వేమరు వైచి నిమహిమ లెంచుచు నూరికిబోయి వచ్చెదన్॥ క॥ అనియుచితభంగివీడ్కొని। జనకమహీభర్త రామచంద్రుననుజ్ఞం । నన వెంటభరతుడనుపం। జను దేరంగమిధిల కేగు సంతసమెసగన్॥ ఉ॥ ఆత్తని రాఘవుండు వినయంబున కేగయముఖ్యుఁ డౌయుధా। జిత్తుని జూచి పల్కె నృపశేఖరయీనిభవంబు యుష్మదా। యత్తనుమాసుమెకేకదయా స్వలుమిరెట దామసిప్పిచ। జిత్తమునన్ను మీగురుడు చింతిలు మీరును బోయి రాదగున్॥ గీ॥ యిమ్మ్మబనుపంగ వచ్చి సౌమిత్రియనుచు । నమితరత్న స్వర్ణశ్రేణులతనికొసగి। బ్రేమనన్నియు మరలనప్పించి యాహ్వా । ఘణితనుతియొప్పియజ్జనపాలుడరిగె॥ క॥ శ్రీరామచంద్రుడంతట। వారాణశ్యధిపుఁడగు ప్రవర్ధన నామున్‌। భూరిగుణధాముని జనఘు। గారవమును నంజూచి ప్రియముగ నవబడఁబలికెన్॥ ఉ॥ నీవుగుణాంబురాశివి విసిత్ముడ వెంతయు శ్రద్ధయ మాండఫు। బావనమాళి వాదగలఁ చామపుసేశమువైన బావిగా । గావునబాయ జాలనని గద్దిరుడిగ్గి కవుంగిలించి సంభా । వనగొనిపీమ్ము భూసభానుసేటినిజసఖ్యలెంచగన్॥ క॥ తనువాత త్రిశధరణీ । శ్వరుల బ్రియంకరుల రామచంద్రుండు వెలిదా । మరగేకలు పెదచల్లస। కగుణంబదన చూపులాల యాగనుగొనిపలికెన్॥ మ॥ ధరణీనాయకులార మీభుజబలౌద్ధత్యంబు నంబక్రికం । ధరుడగ్గిన్నరడెను కారణముమాత్రంబిందు తెహీ లోనినా । కరుడన్నా యెడనెయ్యముంచిన యమహాగణంబొప్పమీకుదరట్‌ పరిపాలింపగనిం । కబొండునిసుధాప్రాప్తమ యోక్తులంబలికెనన్॥ క॥ ఆయుచితోక్తుల నవనీ । నాయకులానందమొంది సపరక్షణసంధాయకు రఘునాయకు ముఖభ వాయక మగని యనిరి ముకుళితకరాంబుజులై ॥ సీ॥ అఖిలభూతమయుండవగుటనీ విజయమం వాజిజయంబను టనిస్వంబుకాదె। యొకటికీవ నేలసకలంబునకు హేతువై యుండుద వియుదర్థ్యంబకాదె । యంతరాత్మకుండవై యందరలో నొక్కరియాకృతిను నికితర్థ్యంబకాదె। నీయందు నెయ్యముల్నిలుపుట నయమగణ మానస్న మాటదర్థ్యంబకాదె । పఘుడవయ్యున మానుషవిగ్రహంబు। దాల్చి వెలుగొందు నియ్యాజ్ఞ దలలమోచి। పోయివచ్చెదముంచుముపూర్ణకరుణ। రాజదేవేంద్రదశరథరామచంద్ర॥ గీ॥ అనుచుతించిన వస్త్రమాల్యానులేప। వీటికాదుల తద్ధరా విభులకొసఁగి। వినయమునఁ బిన్నతమ్ముని వెంటబను ప। వాగఘూత్తముపీడ్కొనివారలపుడు॥ మ॥ అవనీభాగముకంప మొందగనదేకాక్షౌహిణుల్గొల్వగా। జననాథ్వధ్వనిర దాటి భూపతులుదిక్చంక్రమంబు మార్గోన్ముఖులా। ధవులెల్లంజని రాత్మభూములకు నైత్యచ్ఛేదనంబాదిగా । రవివంశాగ్రణి చేసినట్టి బలుకార్యంబుల్‌ ప్రకీర్తించుచున్॥ గీ॥ ఇటుల జనకాదిబంధుల నెల్లనృపుల। బనుప రామాజ్ఞ నరిగిన భరతలక్ష్మ। ణాదులాయానృపాలకులంపినట్టి। కానికలతోడ వచ్చి రాఘవుని గాంచి॥ సీ॥ పట్టుపేసుంగులారట్టాశ్వములహొన్నుగట్టుల మెచ్చునిఘనరథములు। బట్టుచుట్టులనేక పరిమళపేటికలకలంకరత్న పర్యంకికలును। ధనమణిరాసులు దాసదాసీజనుల్మణికిరీటంబులు మణిసరములు। జాళువాసో

—(* శ్రీరాముండు సుగ్రీవాది వానరుల విభీషణాదుల బహూకరించుట. *)—

మ్ముబసరిగెఘువ్వలువలహైమమాణిక్య సింహాసనములు । బట్టెమంచంబు బొఁడమైనపఱుపులు దీటి। బొమ్మలను బోలు ముద్దుల

గుంమవాది। వైనకానుకలుఁగొలువున్నయధిపుదృష్టి। పథమునందిడెసద్భక్తిఁబ్రణతులైన॥ క॥ కాకుత్స్థుఁడలరియర్ఘ్యము। లౌకొ
న్నివిభూషణంబులతులాంబరము। ల్చేకొనిసుగ్రీవాదిమ। హాకపులకునివ్విభీషణాదులకొసగన్॥ గీ॥ ఒసగెరఘురాముఁడొకహా
ముౌనిభల్లు। కేంద్రుఁగని తాతతగునునికిచీగ్రహింపు। మనినన న్నేలకొమ్మ నెననుచుముసలి। కేలననవ్వెసభహారమిచ్చెవిభుఁడు
క॥ ఉరములమణిహారంబులు। కరములగటకాంగులియకప్రముఖములున్। శిరములమిసిమికుళాయిలు। ధరియించిచెంగ
ఖిలతరుచరముఖుల్॥ గీ॥ వారిలోనవిశేషించివాలిపుత్త్రుఁ। నిన్నుఁదుత్పుత్త్రుఁఁబిలిచిజానుకయుగళి।నిలిపికొనితానెతోడపుల్లసి
యునుదొడిగి। యిరకసుతుఁజూచిపతియిట్టులానతిచ్చె॥ క॥ నినుగొలిచినకపులందఱు। ఘనకార్యధురీణులగుచుగడిదిపన
ల్చే।సినవారునికుమారుం। డతనిసుతుఁడుమోజకర్మ్మలననతఁడనిమెన్॥ సీ॥ శాఖిశాఖలనెక్కశాఖామృగములకు హేమా
సనములపైనెక్కఁగలిగె। వలకలకౌపీనవంతులౌకపులకుఁబట్టుఁబరిష్మలుకట్టఁగలిగె। వనభూరజముగప్పికొనిమెలఁగువనా
టులకుజవాదనాదులలందఁగలిగె। ఫలమూలములుదినిబ్రతుకుమర్కటులకుమేలోగిరంబులుమెక్కఁగలిగెవాడలనేబోడిమియ
లేకనున్నచలిమి। ఖులకుగటకాదికములూనుకొనఁగఁగలిగెనటవిచరులకుఁబురిదిరుగాడఁగలిగె। శ్రీరఘూత్తమనినుగొలిచి
నకతమున॥ క॥ నెయ్యమునుగల్గినద్రుహ। వైవను మేరువగుమేరువయైననుద్రుణమా। నీనెయ్యముదఱిగినన్। వానరులెంతయనరామ
వసులేశుఁడన్॥ క॥ సివారిధిసన్నుతి గావింపపుగాకసహజగాంభీర్యనిధుల్నీవారిందరువినుత। భావింపఁగవీరిపనులుపఁ
మాద్భుతముల్॥ సీ॥ ఘనభూమినుచ్చిగోగ్రములెకకఘనులకునీచిన్నగెద్దియలెకకఁ యెంత। బలుకాంతిబలమేశుపలువలఁగ
ప్పెడిఘనులకిదిలుగులుగట్టు యెంత। తులలేనిశుభవాసనలమించుఘనులకీయలంతితావులగంధమలందుయెంత। యమృతాశను
సామ్యమందినఘనులకునికూడుగవిగొని మెక్కయెంత। యధికగుణరత్నభూషితులయినవీరి। కీభూషణతతులుఁ హింప
యెంత।యఖిలజగములనప్రతిహతరయమున। దిరుగువీరలకీప్రోలదిరుగుయెంత॥ చ॥ వనసిధులన్నియుంగలచివైవవసుందరిగ
ల్లగింపసూ। ర్యునిదిగమింగఁబూకలయరుద్రుస్సినైనసుమారొకనంగనో। పినమనులీమహాకపులుభీతివహింపుదుఁరేమహాతు
శాసనమునకట్టి యాజ్ఞగలశౌరనిధిన్నినునెంచశక్యమే॥ మ॥ అనిమైత్రింగొనియాడెమంత్రిసహితుఁడౌపంక్తికంఠాత్మజన్। ము
నిలాలించిబరీముఖాగ్రణులకెంతోవేటకబుట్టించియొ। కకనిమేషంబనితోంపబెకకదినముల్కాకుత్స్థరత్నంబుమ।న్ననలక

—(✻ శిశిరఋతువర్ణనము. ✻)—

దేలిచెవారునుండెనమితానందాబ్ధినోలాడుచున్॥ క॥ శిశిరమరుదెంచెనంతట।నశలాయతగతివహించెనైత్రమ్ము తెగల్। కుశల
తడెంచెదిఘంబులు।కృశియించెవఁడంకుముంచె నెల్లజనములన్॥ క॥ అంబరమణిసాంబరుఁడై।యంబరువిడఁజరమగిరికినుర్వంశ
కుఁడు। య్యంబవమానసఖుమం। చంబులఁగ్రిందటనెడాగుజవియల్పంబే॥ సీ॥ మద్దుగుమ్ములమొగంబులజూడనేకానిమాన
సింపనుచంమామఁజూడ। జవరాడ్రనిమందహాసములుచెందెనేకానిపిలువరుపందువేన్నెలలబైట। సకులకెమ్మోవిపానక
ముగోలనెకానికాంతుసేయరుపానములుగోరెఁ। జెలువలకునదుగణములకుబ్రాకనెకానితలపరుకృతకభూదరములెక్కఁ
జెలులనాభీసరస్సులేచేరికాని। యెల్లరుసరమ్పెలనుజేరియోలలాడ। మానినులకంమయోరుపులెకానిసురటిగాలిరానియ్యరఁగ
పులకాకలమునను॥ సీ॥ దినముప్రాతస్స్నానమొనరించిద్విజులకునగుకర్మ్మలోపభయంబుకంటెఁ। బ్రాచిపసుల్సేయలేచుకో
డంద్రకౌనత్తలవలనిభయంబుకంటే। గహువులోనూరమేగగమన్నచరులకునరివుచేనొదవేభయంబుకంటెఁ। గహణజంబొన
రింపఁగడఁగుకాపులకారయమ్మిబైరుచెడుపన్భయంబుకంటే।గడిదియవ్యోసీతుఖగమృగీపశువర। ప్రముఖజంతువులకుభా
వములను। జాలమించెమిథునసంపరకసౌఖ్యంబు। శిశిరమహిమనుతిసేయవశమె॥ క॥ కాచెనువిరికలుతఱుమగ। బూచెంశ
మంతివిరులుభూమికిబరువయి।తోంచెఁజణకాదిసస్యము।లేచెన్‌బలుమంచుజనులహేమంతమునన్॥ గీ॥ యెల్లజనములదిలచూప
సీకవలయు। నల్లహేమంతఋతురాజుయశమురిసర। నాధరించెనోయనగమండగ్గలించె। రోచసినదంద్రచంద్రికారు
చిరరుచులు॥ గీ॥ కొండలెల్లనుమంచుకొండలయికనిపించె। లడవులెల్లిబూచినటులలమించె। దీవులెల్లదెల్లదీవులయిరిహి
గాంచె। మాపుచేపుమించుమంచువలన॥ శా॥ ప్రాతర్వేళలమందుచున్కుగమిజొంపంబయినలేవచ్చిరన్। శ్వేతశ్రీదులకించు
యెంతయారహించెన్సర్వభూతంబులన్। శీతగ్రాంతివడంకఁదానచలనై చెల్వొందుభూదేవికిన్। శీతరుప్రభుడిచ్చెవజ్ర
ములరాశింబోలినల్వంకలన్॥ తతాకలంబున॥ చ॥ వలవులఁగ్రమ్మగాబొగిచివండినకారపుఁగాయఁగూరల। పళ్ళములఁదియ్య
చేరోలువుపప్పురసావులింపుటోగిరంబులఁపుడుగాచితెచ్చుఘృతముంబలుమాంసములరకవుఁగ్రమము। ఖ్యులఁరఘురామచంద్రి

—(✻ రాముండు వనరాక్షసులవేఁటాలఁ పుట. ✻)—

బ్రియమొప్పభుజించిసుఖించిరెంతయున్॥ ఉ॥ అయ్యెడనొకకనాడినకులాగ్రణిభానుజుఁజూచినెమ్మదిన్। నెయ్యమునెచ్చిక
నాతోఁడనేకవిపద్దశలోచిన్చేయుసా। హాయ్యముచేతనేవిజయమందితినన్నుతులేలపెకకనా। కృతవ్యోనునీకువచ్చియనఘూ
యుకనూరికిబోయెమురాగదె॥ సీ॥ అంగదునసుగోచ్చయంగదునలరింపుహనుమంతుగుణవంతునాదరింపు। జాంబవంతుఁబరా
దిభునంతుభరింపునునుహాజితదవానబధబంధపు। నీలుసేనానాలనాభీలుకాలనసేయుశతబలినతబలినపధరింపు। తారుని

త్రిదశస్తకాంతగతాక్షింపుశరభునాసురసింహాశరభుబ్రోవు। జగవయగంధమాదనగ్రథనకుముద । పనసధూమ్రసుషేణా దిబలిముఖేంద్రు లిందరుమునరముగ మేసులిచ్చినారు। వీరినెలనురత్నింపువీరవర్య॥క॥ నిషఠంటకి యైతెన చెడి। కిష్కింధకుబోయి యుంకఁ గేవలకరుణా। నిషఠా కృతమతివై వానవి। దుష్కార్యము లెంచకంగ యునిబ్రోవదగుఁగా।క॥ అనిపౌనఃపున్యముగా।నినకు లపతివాలినుతునినేలేడుపని యుయ్యినజునకుదెప్పియుపగూ। హనమొనరించి యెల్లకపులనలరించికృపక॥గీ॥ అంభిషణుజూచి మహాత్మ్మనివు। పుట్టినప్పుడె వెన్నెలో బెట్టెనల్లి। వినయధర్మని వేకము ల్వేఱయేల।బోధలైనను వినునాదుబుద్ధియొకటి॥ చ॥ కొలి చిరవారు రాక్షసులుక్రూరముమానసముకఠవైకరికి । నినువదుకాలపద్ధతిననేకవికారములొందునెంచునన్న। దలకఁకనన్నై నెనరుఫర్మముపై నియమించిలంకని। శ్చలగతిబ్రోవు దార్మికుఁడ శాశ్వతుడై వెలయుఁగ విభీషణా॥ క॥ మణువకునీతిసీతిసీతులు। మణువకుమామదిఁ బ్రేమమనకపిష్వరులకు। మణువకునీతలిదండ్రులమరువకుమన్నరఘూకులాభ్రమణిదెల్పుటయుఁ॥క॥ అరఘుపతివచనామృతధారల। బడ్డి జెందివరువరకొ। వివులిటులననుచుబాగడిరి। సాకేతుబహువార్థిలోకఠపరిమోష్ఠియిరహాంక సీ॥ శతబృహస్పతులైనసవతుగాలోకబృహస్పతినీమనిషకుసాటియగునె। వేనుడియజులైననేమాత్రమోకానియొకయజుండేకూ కృపనుయగునే। లక్ష శేషాహివల్లభులై నేమొకాకొక శేషుఁడబల్కెడదియగునే। కోటిమన్మథులైనదీటుగారొకమన్మథుఁడీవె యపుడుదున్యాఁడగునె। తలపశతకోటిమేరుభూధరములైన। గొల్పదగుఁగాక యొకమేరుభూధరంబు। పోల్పనెన్నైలక్ష్మీకి పోలికయగునె। రవికులాంబుధిచంద్రశ్రీరామచంద్ర॥ సీ॥ ఎన్నిదోషములున్న నెంచకనెంచుకగుణమున్న మెచ్చిచేకొందువనుచుఁ। చాటించుపలికినపలుకుబ్రహ్మవరంబుగాబ్రదిష్టకుదెచ్చుఘనుఁడవనుచు। హీనుఁడైనసమాశ్రయించిందనునెంజూ చివంచదానఁజూతువనుచుఁ। గొలిచినవారినిగూర్మినాచంద్రతారకముగ సౌఖ్యములొసంగిబ్రోతువనుచు। బహుబస్వజులనకప్రజలనందఱగన్న। ప్రజలలిలబ్రోచుఁప్రభుడవనుచు। నీగుణంబులెంచునిఖిలలోకంబులు। రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర॥చ॥ అనికొనియాడుచున్నసమయంబునమారుతసూతిస్వామికిఁ। వినుతునొనర్చి పల్కెరఘువీరభవత్పదపంకజంబులఁ। ఘనతరభక్తి మెల్లపుడుగల్గనిమీకథయెంతకాలము। ర్వినిదగునంతకాలముశరీరమునిల్వవరంబొసంగవే॥ఉ॥ నీకథలెప్పుడుఁ వినుచునీపదచింతనమాచరింపుచుఁ। నీకరుణావలోకములునీమృదుభాషలునీవిలాసముల్। నీకలితప్రభావములునెమ్మదినెంచుచునున్నఁగాకయే। లాకపిమూత్రిఁజేకొనియాలాస్థలిఁజెందవృధాయునున్నతుల్॥క॥ శ్రీరామునికథామృతధారలుకణాంజలులనుద్రావెడిధన్యుల్। కోరుదురేయమరత్నము। తారుదురేజన్మమరణదారుణరుజలఁ॥సీ॥ కౌసలేయత్వదీయకథలూకొనవనివాసనంబుకల్మషమూసరంబుగాదె। తాటకాంతకనిన్నుధ్యానంబుసేయనిక్షణమువారితక్షణముగాదె। జానకీరమణశేశరబుంబొనర్చనిఘటికవిషాపూర్ణఘటికకాదె। సాకేతనిలయయుష్మత్పూజనలుపనిజాముమృత్యువు। నిల్చుగీముగాదె। శ్రీరఘూత్తమనిన్నుదర్శింపకునకడచుకాలంబుగాలంబుకరణిగాదె। రామయటుగాననిన్నునారతముఁవినుట। దలచుటన్నాదృతులకుచితంబుగాదె॥ఉ॥ చావిని సంశసించిరఘునాధుమగర్వియడిగ్గిగ్రకుఠనం। చావనిచేతులంగదియబట్టికపుంగిటనుంచి పల్కెనకసనిపుడిచ్చయించినవిచ్చితిబూమిగలంతకాలము। వావకకీర్తియుక్ నిలుచుతండ్రిచరింపుచిరాయురున్నతిఁ॥ఉ॥ ఆపదబాసిప్రాపయిన యన్నకుబ్రత్యుపకారమూనఁగాఁ। గాపురుషుండుగోరుబతి। కారముసేయదలంపడార్యుడు। యీయాపదరాదలచ్చి వటులొఁసిధన్యుఁడవైనసీకులే। వాపదలేఁబ్రతికియౌప్పుడుఁజేయదలంపగావనీ॥ మ॥ నినబూజించునతం డుచాహీకుడనన్నిటననెప్పుడుం। గనిపింతున్నినిపింతురచ్చలువేడఠంద్వత్కథల్ ఖ్యాతితో। మనుమంచుఁహనుమంతుబల్కిరఘురామస్వామినుగ్రీవుఁబా। యనివైమార్యపుతాళిగైకొని తదీయగ్రీవనుంజేఁగృపక॥ క॥ ఆహారములొకైకను। నోహాకముంబూనుకొనిహనుమదగ్రేశుడుసం। దోహవృతామృతాహారాహార్యమొ యనుచుజూపరగ్గింపంగ॥ చ॥ ఇటువలెరాముఁడాశ్రితుల నెల్లక్రమంబునబుజ్జగింపుచుం। బటువుణిభూషణావళుల పారముగాదయచేసివెంటయుఁ। భటసహితంబుగానసుపభానుకమానవిభిష్ఠాడులే। మెటువలెచాసిపోడుమవనీశ్వరయంచునుముక్తకంఠలై॥చ॥ పంపలఁగన్నులందొఱుఁగుచాష్పకణంబులతోరఘూత్తముం। బలుమఱుఁచూచుచున్నిచి పంచితిపేరఘురామచంద్రమాస్థలులకంచుమూహులు విధంబునవేడుచుఁబోయిరంతయుం। గళవళపాటుతోఁగరుణగప్పినరాజునుచాయగూడునే॥ ఉ॥ భ్రానుకులీశుఁ కరణిభానుజుముఖ్యులనీడుకొల్పి తన్మానితశౌరధైర్యములుమాటికినెంచుచునార్యబంధుమి। త్రానుజం

—(* పుష్పకంబుధనేశునిపంపునరామునిగొలువవచ్చుట. *)—

త్రినుక్షితిపరాష్ట్రముదాకవిభాతకంబునం। దానువసించియుండెనుజనస్తవనీయశోభిరాముఁడై॥చ॥ తదవసరంబునఁ దశరథప్రియసూతతికినొకఠదివ్య మూర్తినివసించియుట్లనియె దేవకుబేరునిపుష్పకంజమీ। పదములుగొల్వవచ్చితింగ్నపన్నునుచేకొనుడన్నురాఘవుం। డెదితగునేపతిఁ విడిచియేటికివచ్చితివిందునావుడఁ॥ గీ॥ అనిమానరాజమనియెదేవరయాజ్ఞయట్లుప్రోలకాలతమగనతడు। మీగుణంబుమెచ్చిమీసేవగావింపు। మనుచుమరలబనిచె ననునరేంద్ర॥ ఉ॥ ఆయాసపంషుడున్నునుకొకరయుంరకనేనుపత్తునే। నాయెడసంశయంబుడిగినన్నుగ్రహింపవటన్నజానకీ। నాయకుండుసహిఁచి

స్వజనంబులంబుష్పకారాజపూజనల్ । సేయంగఁబంచి పన్నగయుఁజెన్నయు చూపడబలెర గ్రుచ్చుటల్॥ క॥ ఓడేయయి సర్వత్స్వమ। నేవలచినయవు డేవంమునిచ్చని యవనిం । పౌదెసకేవ్వపుపోయిన । మావృత్తిమముమురువకుఁదనే నివనుచుటయుల్॥ గీ॥ అంకిసకలలక్షణాఢ్యుడౌనాకృత। లక్షణునకునపిప్రదక్షిణంబు । నర్చిదక్షిణంబునకునాక్షణంబున। నేగనీక్షణములకె ఱుఁగబడక॥ మ॥ రఘువంశాగ్రణియంతసంతసిలియర్థస్వామియారౌరమెం । తెఘనుండాత్మవిమానమేయొసఁగెమత్సౌఖ్యాంబుగాంక్షించిచె । న్నిసుటింపదగురాజరాజతఁడు బన్నింగన్నినత్యున్నతుం । డఘుమూరుండనిపల్ల బలెరభరతుం డావేళపూపకంబునన్॥ ఉ॥ దేవభవత్ప్రతాపనము దీర్ణాతనార్యవిరోధికారియా । రావణుఁడీల్గెఁగానధనరాజుప్రమోదము జెందిమీకునం । భావనగావిమానమణిఁబంపెదశౌస్యభరించుదోషముం । బోవునెపుష్పకంబునకుఁబూనిమిమున్ప జేయుం పకుండెనన్॥ చ॥ ఉరుమతిమీకుఁబంబులకు కొకరకుబారుదెయోలయెల్లదిగ్వరులను జెన్నిసేయుటకెకాంచనపీఠులర నైన భోగము । ల్పగుపముక్షిమకుకరుణించినవంచునెరెంతు దెప్పుడే । పరసునమీకుపేదకలుపఁగలమోయను చుందురాత్ములన్॥ సీ॥ నర్ణరాధీశుండు నెలమువాఁడువానలుకోరినధనినెల్లఁగుంయసాగె । జ్వలితప్రదక్షిణార్పులతోడసౌవ్యంబుఁనేవేళపహ్నివహింపఁబోడగ । మికలలిముదుసల్లదకలదక్షినవారిం బాలియింపశమనుండుపూనడయ్యె । వీచికాగ్రములవీనమణుల్వూనిసిరథితటములనిండఁనిచె । శైత్యసౌగభ్యమాంద్య సంచారియగుచు । గంధవహుఁడెల్లగ్రోణులగాసిమాన్పె। బడెనగిఁజలపనలెత్తిపండెసగణి । రఘుకులోత్తసంమీరెలురాజ్యమునన॥ సీ॥ సుతులులేకకలంగుసతులేకకడనులేరు సుతవియోగముఁజెందుసతులులేరు। పతులఁబాసినకళావతులులెవ్వడనులేరు పడంతులరాసినపతులులేరె । దారిద్ర్యదుఃఖసంతప్తులెందునులేరు కలిమిగర్వమునఁజెందుఖలులులేరు । వ్యాధులనాధులవగచువారలులేరు సందలొందినవారలెందులేరు। వెరెజారులుచోరులులేరుదుర్గ్వ । చారులగ్నిరుజాహీతౌష్ణా్కసుధార్తి । వాతదుర్భిక్షభయమైనవారులేరు। రఘునిసులోత్తంసమీరేలురాజ్యమునను॥చ॥ క్రతువులనుదానముల్ప్రజలకల్మషచర్యలుదండనీతులుం । చితపకరక్షణవ్యముకృపిక్రియలుక్షద్విజరాజవయశ్యసం। తతభవనంబులుంగలిగినాలుగుపణాముల్లసిల్లుటం। గృతయుగమల్వలంజలఁగెద్రేతరఘూత్తమయంచుఁబలికనన్॥క॥ ఆభరతుమధురభాషల। చేభావనుపల్లవింపసెపింభోజం। శ్రీభ్రరతుండలద్యుతి। శోభిలుచెనకలస్వింతంబుతోబగుననలరెన్॥ క॥ ఈభంగిపెలసుంరాముని । వయిభవకరచదువుకొనినప్రాసినవినన్ । శోభిల్లురాజనులవిభూతితామాధ్వములుగలిగియప్వీభుకరుణన్॥ఉ॥ సారమహామహెజ్వలముసారపభాసివిభాసితాంగశృం । గారచరాచరాత్మకజగద్భరణాదరణాదరాత్మసందారును ధీసువిహారణక్రమదక్షమదక్షసాచర । స్వారథరాఘరాసవని భారవిరాజవిరాజవీక్షణా॥క॥ శంబరహరజనకజను। శ్వంబరమ్మగయాపుష్పలిందసతతానందాశంబరసిధిగృహాదివుగిం।శంబరమాకలితవక్షజలజదళాక్షా॥తోటకము॥ కురుపిందసిభోజ్జ్వలకుందరదా। దరదారుణచక్రగదాభరణా।భరణాదరకీర్తివిభాస్వరభా।స్వరభాకృపమంచిత వందనమయా ॥గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాధివర్ణితోదీర్ణవినిగ్నవైభవవాదకృతరాజరాజనాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరప్రశస్తయ నయకళాయోగంధరబంధురమనీషావిశేషమంధానవసుంధరాధరశోణితాగణితగణిశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటపఁశపయు పారావారపరిపూర్ణాకాసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజిత సనందనపన్నమాయావిలాసాభిధాన యక్షగానసర్వాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు పంచమాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము — షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమహిళాన్నలలాటత। టీమృగమదసారసంఘటితరేఖావీ। క్షామకురాయితజాంబవ। శ్రీమానవశేకపోలఢీజనలోలా॥గీ॥ అవధరింపుమురామచంద్రావనీశ । చంద్రుడీభంగివిభవస్తవనిస్తంద్రుఁడగుచు । బ్రజలసంచఅదాగనెహపజలకరణి। నరయుచునుభూమిఁబాలించునవసరమున ఉ॥ భాసిలెఁజైత్రమాసమతిభాసురపల్లవక్లిస్తకోకిల।గ్రాసములోకజయిత్రతిరాజరాజరాగ్రవిరాజకంకుక। ప్రాసముకీరనాకృకథసాంధజనత్రవణాంతరాంగుళీ । న్యాసముకేసరాజసుమనస్సముదంచితగంధవాసమై॥క॥ తనకంటెనుగ్రతేజం। బునదనయుడుదక్షిణమునఁబొదలనచనునే। జనదత్యుగ్రతెనిలుపఁగ । నసినటువతెభానుఁడుత్తరాశఁజరించెన్ ॥ సీ ॥ తమక్రోవిసేసినధాక్షిలితకరూసలర్చించువివిధవస్త్రాళులనఁగ । మలయకోమ్మజడానిమలయానిలచిటుంపురహీనీడ్చివయిచినరవికెలనఁగ । వనదేవతాగాత్రమునసుజైత్రుఁడునించికడగిరాలిచినచికటసమనంగ । సమయమాసవుఁడగచ్చదచయచ్చేదనంబానరింపధరాలుతునుకలనఁగ । బయనములువోపుపధికులపాదములకుఁబకవుగనిపింపణరవనిపరువులగుచుఁ। బండితరుశాఖలనుండిపడినపండు । టాకగుమినుండుకొనియెవన్యాంతరములు॥సీ॥ అవ..సుహిళలపుఁజైత్రునియుండు రతిఁజెందురాగాంకురములగుకుయొ । ప్రాంచితాంగముసమాఖ్యశ్లాఘ్యజటీమక

సమిధరించు పెంజెడలగుంపిం। వనముదవాభిఖ్యావహియించుఁగావున జనియించుకలికాసముదయంబో। మధునశంబున బేజు
మాల్సేయ మరుఁడుంచు సవిరహస్త్రాస్త్రక్షత్రచయము । యట్టులంబుఁగొప్పునగట్టుకొన్న । జెడగుచెంగావివలి పెవా
వడలు మునఁగ। నలరెటోపలకర మంథోధనముల । తొగవిగ పలజిరిగించిబిగువలలరి॥ గీ॥ అతనుశాస్త్ర రీతినతిశయిం
పఁగఁగల। మేలిగుములదోరలిబాళిమెసి। యభ్యసించెగోకిలాభకప్రకరంబు। ఋత్విమనోహరైకసూక్తులస్ఫురదు॥ మ॥ వసు
ధాజంబులగంబుతోచటగెపల్లులకుమర త్నాళినాం । గిసలశ్రేణిహెంపఁగోయిలలు భక్షింపస్వకీయోక్తియా । రసమూరన్మరి
యొంఢురత్నముల వర్గంబుంచెనేమోయనం । బసరొంచెందలిరాకులన్మరకతప్రస్ఫూర్జద్గ్రజత్పదుత్క॥ సీ॥ పాదపంబుల పై
రిపాఘోవములమీఁదగనిపించునతుత్రగణమనంగ । నవమల్లికావసంతనమ గమంబునజనియించుపులకల చాలనఁగ । వనమ
హాభూమిపుట్టి నెమవలేవిరుచులచేఁ గొమరొందుమగరాలగుమియనంగ । వనరాశిగానవబాళమల్లునుగల్గి నటుదోచిన మా
త్రికాళియనఁగ। నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము । లందు జెలువొందుసితనఖచ్ఛదమునఁగ। మిత్తునారెకుమధుపకిశో
రకములు। కోరికలుచెందగోరకవారకంబు॥ క॥ పదనిజగిచిలికిచేసిన। మదనునినునుతూపు లైగలుమధుడీగురులమే। ల్పొదల
నిడెవనముగ్గల । గుములుతలికొత్తమ్మలందుగుదిగొనిపొదలక్॥ సీ॥ నన్యపరాగచందనచూర్ణ పేటికల్మదలసంమోహన
మార్గణములు । కొందమతేటులగన్నకోరుకలపంటలు వలిగాపువెచ్చలువల్వలకొటారు । లావనిరోదతేనియలకణజం
బులువనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకునెడలు । సకలదేవవర్యులకు హేతువులుపిరహివఘూజన్మముల కెదురుచుకకు । లఖిలవిషయం
గగన్యాంబులనగదగిన. । యలరుగుంపులుగముకంబులైగుళుచ్ఛ । భావమువహించి యెడలేకబటువులొంది । యలరెగొ
మ్మలకువములయందములను॥ చ॥ రవములేస్యయుచుభృంగకోకలకశోరశ్రేణియుఁగన్వియో । గవతివారముటూరటూరము
లకేగుఁగీశుకాదిప్రసూ। నవిశేషాంశుకసంగతికి రజమనూనంబయిరహింపఁగంబు। ప్పవతీత్వంబువనేందిరావమణికిఁబ్రా
పించెనమ్యాపునిక్॥ చ॥ సుమసమయాధిపుంగలసి సొంపునఁగంగశలాటుసంతతి। గ్రమమునగ్రాంచెగర్భములుగయికొనిన
ట్టులమంజరీస్తవా । గ్రమిలితభృంగనిలిమనగందులిపుష్పడినిండఁజెల్లడా । లమరమరందఘుగ్మమొలయున్వలనెక్। తలకూ
నలస్యిక్॥ సీ॥ మతునికర్చింపనామునిసమకట్టినపచ్చరాబరిణలబాగుగాంచి। ఫలములాశించికొమ్మలనాశ్రయించినరాచి
లుకపలుకరహివహించి । ధరణియాత్మజతరూతకుమునొకటబూడి బహురూజములనిల్చభాతిమించి । లతికాఁగన
లునేపాలకుపట్టువచ్చమేల్పట్టు బంతులగుట్టుబైటనుంచి । యసమసాయకజనకాభనతిశయించి । పసిమిహెచ్చినపచ్చిక
పసవహించి । నుస్పుణహావదశ్వహరికాంతిమహిమనొంచి । పసరుబాయలకిసుగాయలెసకమొనస॥ క॥ తానుద్యానగు
డొంపు । భానుమహామహియాధిచాటించినయా । ద్యానంబునబహురూపము । లైనకజానోయనగఫలములరుణిమసల
రెక్॥ శా॥ సారంగప్రసువాసుపెందారత్నిరహింపంబల్లునస్రేణికా । రారంజిల్లతికాతతిద్యుతులు మీరంగీరచంచూ దీత।
ద్యానస్ఫారఫలప్రసవపయోధారల్దగక్ శ్యామలా । కారశ్రీదళముల్దనర్చుఘనరేజన్మూర్ఛనాలోఘముల్॥ చ॥ లసిపోరసాలం
సాలకిసలప్రసనన్యాసనానురాగబా । ప్రసవపికస్వనంబులువికస్వరతక్ విసిచొకిరయింపునక్ । మసలుశుకత్ప్రలాపముఘన
త్వరఁబోవకనిల్చినంపునక్ । శ్వసనుఁజుమందమంద గమనంబులజెందెనామనిక్॥ చ ॥ హాళిహాళినప్పుడిచ్చినక్రియస్వారి
చేసియలానునేటులుక్ । మలయముదాచఁబెట్టినక్రమంబునబంగ్రసించుచిలుకలుం । దలచుకొనిసంగరించినవిధంబునఁగొం
జిగుమల్గహింపుకో। యిలలునుగల్గియానసిరహించెమహీజనరంజనాకృతిక్॥ గీ॥ ఆట్టివాసంతవేళరామావనిప। మౌళిము
స్ర్ముటిముల మాటిమగువచూలి। బాళితోఁగూడివనపాళికేళిసలుప। నుల్లమునజనియింపరహిమించియొకకనాడు॥ సీ॥ కలితాళికస్త

—(* శ్రీరాముఁ డుద్యానవనమునకు బోవుట. *)—

స్తకస్తూరికాతిలకముముఖలావణ్యకాంతిదెలుప । నునుపాలకాయయొంటులునవశ్రీగల్పశవలయుగ్మమునకీర్ణనవధరింప।
ఘనమాలికాజైత్రనక్షత్రమాలికహృదయస్థగుణపాలినెనుకపఱుప । మకుటకీలితపద్మమణిసుమముల్జనవీక్షణాళుతమల్లలట్లానస
గొల్వ। మిసిమిబంగారుతెలుకులమేలిగుప్ప। వుచేయుంగులులలితాంజవాచలమున। నలగునగుణాతపచ్ఛాయనవలప్రోయ। రా
ముఁడఖిలైకనయనాభిరాముడయ్యె॥ మ॥ పురకాంతామణులాత్మరూపవిభవంబుల్చూచికందర్పగో । చరతందద్రగనుంద
మందపవనాంచత్స్పందనారూఢుఁడై । స్తుతుడించుస్నూతగూడిపైతుర్రి దిలకించంబోవుచందానంబు । వ్వరథంబెకికిలజావ
రోధసహితుండైయుదముప్పొంగగక్॥ శా॥ ఘూర్ణానందకరాంగసౌరభము రంగత్కంజరాగోపల। శ్రేణిధాగధగన్ఫు
రద్రదవమద్రిస్పర్ధికాభూమిస్ఫుటా। రీణోగోజమెసంగమోహనకశాకేభామనోహారమా। గాణిక్యంబిరువంకలంగడసిశృంగా
రంబునక్ గొల్వగక్॥ క॥ ఒకచోనటభబపరిషత। సకకాయకవైణికాదిచతురులుసకవి। ప్రకరంబునుగొలువగదీ। ప్రకరగాం
స్వయమణిపురోపవనమునకరిగెక్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునందనవిలాసంబునకుచితంబైన మితపరిజనంబుతోనరిగిపురపరిఘాయుతా
యతోత్తుంగతరంగరవానుషంగరంగద్భృంగయుగయుగసద్విహారణోచిత పరాగవిసరకేసరయూథసరోరుహభాసురస
రయూరోధంబునంబొదలు కదళి కరంజక వంజుళ సరళ వకుళచందనహరిచందనపిచుమందమందారసింధువారతాలమాతల

సాలహింతాలనారికేళ పనసఖర్జూరజంబీరమధూకబంధూకకింశుకాశోక కదంబప్రముఖతరుకదంబచ్ఛాయలనొయ్యగం బము సాగిపోగలకు నేలకతీగలతోఁ గలసి బాగుమీఱ యమిరియంపుపొదలతుదలం బొసంగు లవంగలతాకుడుంగంబులతో నకంగి పెనంగియుసంగులతైలంగు నరంగయు నబుంగవల్లికల నల్లుకొని యల్లి నిల్లియగు నాగవల్లికలప్రేంకలజేకొని మోకలగుపోక ల్రమాకుల తీగలబంధురంబుచబొందిన ద్రాక్షపందిళ్ళసందునం గ్రందుకొను సుద్రావతతుల సిలకకొన్న బండిగురిగింజతీగచప్ప రంబులనొప్పుపప్పరంబు నంటుకప్పురంపు రటసుంటి గుప్పునంగప్పుతావుల రాపుకొనుగజ్జిలేమావులఁ జజ్జలను జగ్గంచు గొజ్జంగి యీరంబుల నంటుగోరంటలతో జంటదాయని గెంటనలయుంటు నిరింటులతో గెంటునిగోడంగుల తెగలతో ఘుగుల కొనుసంగలవా సనల డాసివాసగన్న నాసనములయూసన్న సరణి జిన్నబన్ను సన్నజాజులతోవన్నె కెక్కు పొన్నగన్నెరులదొరలు సురపొ న్నలు పొప్పొడి మసారంపు తిన్నెల చేవంచాలు పన్నిటికాలువలదరుల పొంత పంటుమిసుచేమంతుల చెంతలసందగొన్నబొండు మల్లియలంగలసి మొల్లంబులగు మొల్లలతావులగొల్లలాడు భ్రమరదంపతులయింపుసొంపులు దింపుసంపెంగల సందడులగని రుగుపొగుగులై పాసుకొను సిరవాసులపూదటబ్రోటచూసుజాదులతో దులపూగి కనుపట్టుకలగొట్టుచెట్టులపట్టునట్టలంబు గాబుట్టు మెట్ట కెందమ్ములకు దోమబుట్టు పులగు చెంగలువలచలువలు నెట్టుకొను పట్టి వెళ్ళకడలమీరుచురుపేరు సరువుసగుభా ళించును పవంపు వలపులతో జెలిమిసలుపు సూదిమల్లెతీగల నాదుకొని పొంగడదగి సపొగడలగడలుగొని ఘుంఘుమవాతపోతం బులచేగదలు పారిజాతంబుల కొమ్మలప్రేలు జాలువారుగుటు యవ్యాలల కోళ్ళగీలుకొనురతవంపు మెఱుంగుల దురంగలించు కృత్రకాచలకందరంబులందిరమ్ములగు మందిరమ్ముల మెచ్చి మూడ వేడుకజొచ్చి జోడుగూడుకొని వచ్చిన యిట్టిగ్య గవాక్షంబు లుబొచ్చిపో కూడకలికి వెనుకచికుర వకరాన యయ్యచకొర దిండి తేజీలను కురుల నెకరు సకెరంబులాడునకరడి సగొజాతరాగ ధాపురాగంబుల సరాగంబులకు చిగురులపొగరున నెగరు కోకిలల పంచమస్వరంబుల గరబుం నేలరాయుసంగుదొ అగజ లధారా శీకరంబులంగనుంగొని యంతరంగంబు బుప్పొంగ నటించు నీలకంఠంబుల పింఛంబులయొప్పు తప్పక చూచి విప్పగలక ప్పు మొగులను దిగువనగొలంకుల కెలంకుల నిలువదలం కేవంచలించు రాయంచగలరుదంచలభాళధళ్యంబుల సమయంచలాల తలసొంపుసంపాదింపనిలింప వలసంపనలబొంపిరి వోవునయ్యేలదోట డాయంబోవునవసరంబున॥ సీ॥ సవిభపంకజవసీచ రమాణకలహంసగరుచంచలాంబువఘుఞ్జ్యంబు గాఁగ । దనయంతబరిసరంబున దక్షిణమరాలకంమ క్రొవ్విరిచాలఁ కానరాగా గ। నళినకుటుంబములరాయిడి జేరువలజాలునవపరాగంబు గందవడిగాఁగ। గావ్పుసోకి చలించు కయ్పారక నళీకాదళము లత్తా ళవృంతములు గాఁగ। శారికాకీరికాసమంచద్రుతంబు । వైదుషిభూషితోరుస్తవంబు గాఁగ । నమరనారామలక్ష్మియారామ విభుని । బూజగావించుచుండానబోల్చెనపుడు॥ చ॥ ప్రసవరజంబుగంవడిపైకెగజల్లుచుభృంగఝంకృతిం । బాగగను చుఁ జలజపూగమరందకణావరీము। శ్రమసమితితో నెదురొ్కని యె సొంపుసగంధవహోత్కరుండుదా। రఘుహితుఁ డైదెలంగ రఘురాముని యుల్లముపల్లవింపగ॥ సీ॥ కలకలబలుకు చిలుకలకొలికి దమజాతి గాబోలనసి చిలుకకదపపొదవ । పికి త్తైనె లుగ క్తిచిరదొయ్యాలిదమ కులమసకోయిల లిగుంపుగూడ । వెడజారుకొప్పుతో గపమిఱుగలావడి దమవిద్యానిచెంట్లు తారసిల్ల। నటనతో నదుచుచందనగంధిదపుబండువనియొంచ బలగంబు వెనుకొనంగ। శతసహస్రసఖీజనసహితజనక। దుహి దగణికాసమూహంబుతో గొలువగ। ననుచరులనెల్లననిల్వనానతిచ్చి। రాముడభ్యంతరవనాంతరంబుసొచ్చె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లతో బ్రతియైన గజనిమ్మపండ్లు కొన్ని । జనకకన్యపిసాళీజలుకుకంగో యితోసరిన్నైన వెట్టదామ రలు కొన్ని। సీతాంబుజాతాక్షి చిరునవ్వుచాయతో సవతైన విరిమల్లెసరులు కొన్ని । కోసలాత్మజపెద్దకోడలి సెంమేని జిగి బోలు మేలిసంపెగలు కొన్ని। మైదిలిదేవిదంతసంపలసొంపునకు సమంబయిన కుందబృందములు కొన్ని । యేర్చికొని తెచ్చియొనకులా

—(* రాముండు సీతాదేవితో నర్మోక్తులాడుట. *)—

ధీశ్వరునకు। నేలయివన పాలకులు కానుకలిచ్చుటయును॥ గీ॥ అవికటాత్మజంచితుఁడగు పుటలరుబొండ్లు । చేకొనిన రాముడావేళ సీతఁజూచి । వనితపేయంగములబోలు వస్తుసమితి । చేకొనకమానుకనిల్చు నేచిత్తమనిన॥ మ॥ దరహాసద్యుతిజిల్లువెన్నెలచం దంబొందె నెంమోముచం । దురునందుండులకింపగా గలికి కాంతుండా డుసర్మోక్తికిన్ । శిరమెక్కించుకవంచి క్రేవలగటా క్షంచెందదీక్షాపరు। పరలేశావులుగామమందు రఘురామస్వామినే సెన్ వడిన్॥ చ॥ అలికులవేణి లేనగవొయారపుచూపు ముద్దుమోముక్రొం । దళుకుకడాని బంగరవు నక్కులటెక్కులజిక్కులచెక్కులుం । బలుచనిమోవి కెంజిగురు బల్మెయిజూడ కానిత్తొటబో । గలిగెనవింతలెవ్వియునుగన్ గొనసొల్లడు రాముడయ్యెడన్॥ క॥ తరుణి దఙణాంగుళములకరము నరదె లించి యహిమకరకులజశిఖా। భరణముతనువునబులుకలు। పొరయగ వరవీధిప్రియముతో వహరించన్॥ వ॥ ఇత్తెఱంగునవిహ రింపుచున త్తరణి సలగ్రామణీకనకకన్యామణితో నిట్లనియె॥ సీ॥ ముదితనీపదపద్మములబోలనిచిగుళ్ళపాళ్ళి బికశ్రేణిపాలు చేసి బాలనీ యవయుశిలతో సరిగాని ప్రసవాలియళిపజ్క్తిపాలు చేసి । పద్మాక్షినీమోవిపంటితో సరిరాని ఫలరాశి శుకకోటి పా చేసి। వనితనీ తావితో నెనగాని బహువిధ పరిమళంబు గాడ్పుపాలు చేసి। యుపవనశ్రీవధూటి నీమొప్పిదనిబు। చిలుకపలుకుల

బియతిసేయుసాగె। నవనిజవుగావుననుసహజానురాగ । మవనిజావలిచూపెపల్లవమిషమున॥ మ॥ జలుకుంగన్నులడెకెరా
మున్మనురభాషింగిరతతుఃఖారముం। గలితభ్రూయుగళీవిలాసమునసింగాణింగచ్ఛ్రేణికాం। తులమార్వ్వపిభఫంటుబూరగో
నియుంచోడ్ తోడసిబోటులిం । దులగంజేమరుపూవులంజిమమనుద్యోగించిరజ్ఞానవా॥ చ॥ కనుగొనిపటం యంటనగికొగ
టజెచ్చమొగంబుజూపిమూ । గొకనిపదముంచిపాడిముఖగుంభితమారసమొలిక చెట్టులన్ । ననలొందవించినీచెలులొనర్చు
ప్రసూనవిరామమిచ్చనిం । గనబడనీకవించితివికామినిమెంతప్రవీణురాలవే॥ సీ॥ గోరంటనెదనుంచికొంముయశోకంబుతన్ని
తివిదమేమితిప్పినర్చె । సఖిగోగుతోడముచ్చటలాడి సురపొన్ననవ్వితివిదియేగుణంబుదన్నె । గలికిప్రేంఖణముచెంగటం
జాడిపొగడపైనుమిసతివిదిమెదురుక్తులాడె । జానమామిడినంటి సంపెగకును మోము చకరబూపవదేమితకుర వద్యె।
దిలకభూజంబుకారుణ్యదృష్టిజూచి। సింధువారంబుచెంగటజేరియుసురు । మంటివదియేమియపరాధమాచరించె । నుపిద
యీపక్షపాతహేతువుగణింపు॥ సీ॥ ఈద్రాక్షపలములకెరురవోనిమోవియీసారిచవిజూడనీవె చెలియ । యీమంజరుల
కుమనిడేమొనిచన్నులింకొక పరిపటనీవెసఖియు । యీయినంటులకును హెచ్చైనొసితొడలీపారిపటనీవేలతాంగి। యికప్పుర
పుచెబ్బకెసయొనిసురాటమొనిపలుకులింకొకసారిపలుకుమతివ । ముదితయీలవలీఫలంబులకుజోడా। పెద్దయోతళుకుచెకు
లిముద్దుగొనవే । యనిసమస్తవస్తువీక్షణమున।రాముడవనిజబలుకనారామమునను॥ చ॥ అలపరితేనెపానకములానెడితే
టులదాటురేపజె । చ్చెనలిరేగిఝంకృతులు సేయుచుడాయుచుమీదమూగినన్ । వెఱచికవుంగిలించుధరణీసుతనకరు
ననుంచిమోముపం।జిఱునగవంతురింపరఘుశేఖరుడిష్టపలాప్తిరంజిలున్॥ ఉ॥ నాయికతావకీనశుభనామము నెచ్చెలిపలుక
గంటివే। కోయిలపలుకున్నదనికోమలిపల్కనజావదానగా । దీయెడయెలుంగువినుయీగతిబలుకగలేనిలజ్జన । కోకియి
లమాకవత్తిగయికొన్నదనెన్ గఘురాముడొప్పగన్॥ చ॥ భ్రమరసమూహమల్లపుడుపైకొనినన్ హృదయేశయేయుపా।
యమునయబాఱదోలతిరటంచుధరాసుతపలుకరాముడో । రమణియుపాయమేమిటకెరంగుగనినునుముకురచంపక । భ్రమ
మదలింపగానవియుపాత్తెనటంచనిపల్కవెండియున్॥ చ॥ పరిచంపకప్రసవపఙ్క్తులబుట్టినపట్టవాసనల్ । గరళములయిప
యింబొరయగాసిలివప్పునదాళినీపరం। పరలుభవత్పదాబ్జములపైనొలసెందమునొంచుచంపకో। త్కరములనీజిగింగెలిచి
కావగదే యునిద్రమొకురుకయివడిన్॥ గీ॥ తేటులానుపువ్వుతేనువాగునుబక్వ । ఫలరసప్రవంతిపైకగీతి। దొరయయుశశిలాంబుదు
నియుద్రివేణిగా । మగువయిచటనుండుమాధవుండు॥ గీ॥ ఇట్టులపుపువ్వుగుత్తులనట్టనడుమ । గలికిదుళికించెచాడిమీఫలయు
గంబు । కంటెకంబట్టురవికెబిగికటలియుబ్బు । నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనీటుబూని॥ గీ॥ తరుణికడువింతనీముఖదర్పణము
న । బ్రతిసలించెనుశుకదష్టపక్వబింబఫలమనుచుభర్తభావగర్వముగబలుక। ముదితమునిమునీనగవుతో మొగముపాంచె॥ చ॥
పొనపొనపొన్నమిన్నపయిబోటిరొమల్లికప్రాకిమాటికి। నున్నసరిలేనెజిందుచుమనోహరభృంగరవంబెసంగగా । లినొఱ
యుమన్ రతిస్నమువలెంజెలునొందెడినన్నల్గడల్ । గనుచునతాంగినవ్వనమొగంబదిమెంబతిపేరురంబునన్॥ మ॥ ఎదపైప్రా
లినబాలమైనవిమిసోనికంగముప్పొంగగా । సుదతిచిక్కితివెండుబోయెదపటంచుంగంచుకంబున్వజల్ । పదొడంగన్నికడంబు
నంజిలుకపలుకంగలికపలుకంచుట । శ్రోకదవంబోవగడంగుసీతవగెరామోర్వీశ్వరుండయ్యెడన్॥ ఉ॥ కోమలులంవనోహ
రులగూర్చుమనోజునితేజుయియ్యరా । రాముశుకంబువిఘ్నమడరంబలికెంగలకంఠిదీసినిం । కేమణిముద్రజూపిభ్రమియించె
దనంచుస్వరత్నముద్రశ్రీ । రాముడుచూసబింబమునిర్వాలెశుకంబవనిజమెచ్చగన్॥ ఉ॥ శ్రీరఘువీరశేఖరుడుచిత్తమురంజిల
బలుకచిలుకముం । జేరహియింపసీతగసిచెల్వగొనీయధరంబునింబికా । శ్రీరసమొలుకరాచిలుకచేరెడునంచునొజల్లినవ్వు
లన్ । వారకమాటుచేసెదవువంచనసేతురెయాశ్రయించినన్॥ మ॥ హరినీలాలకచిలుకనీపలుకుతోడయియుండగాముద్దుచ
క్కరమైనందమునేసిపంపగడెనీకెంగేలగీలించినీ । సరసాలాపసుధారసంబయినగాంక్షుగ్రోలగానియ్యవే । తరితీపేల
నటంచురాఘవుడుసీతన్మించెరాగాంబుధిన్॥ ఉ॥ తనవేజన్ గ్రహించినారమకందర్పప్రభుండలకతో । మనపైనేసినపూ
వుచాలనగగొంమాయిల్లక్రొంమావిచా । యనెరానెన్వరిమోదుగల్పవనబాలాందోళనక్రీడలం। గనుగొంటేయనితత్సమీ
పమునకుంధాకుత్థుసడేగెగ్రహిన్॥ ఏగితత్ప్రదేశంబున॥ చ॥ కరమునమెట్టిదనిమిపిరిగైకొనిరాఘవుడందుకోపెసుం। దరయు
నియాపజూపివనితామణిఝంచుకనిక్కిపాణిపం । కరుహమునాచినంబొడవుగామటియున్ గరమెత్తుబాహువూ । లరుచు
లుజాఱుపయ్యెదచెఱంగుగుచంబులుబూచువేడుకన్॥ సీ॥ సిగిడినిక్కినజాఱునీవిగన్గొనువాసవెలదికందనితీగవిరులబూవు। వ
గుచమొత్తి ననూనవుబచూచుకితమిదలోదరికిబన్నిచేటిదారిజూపు । నళిపక్తికలికికౌగలియిచ్చననుకోరిక బొలతికిషరి
పువ్వుబొదలజూపు । బడలిపయినొఱుగునన్నాళినాళికిగప్పరపుదిప్పనొప్పనట్టుచూపు । నధరబింబంబుపైగాంక్షనడరు
కలికి । చిలుకనవలించజకెరచిలుకపలుకు । వినుప్రియంబుననెలమావివను జూపు ।సీతకప్పుళరఘువీరశేఖరుండు॥ మ॥
ఎలనీగన్నుమకాంక్షజేలసులతాంగిఠీగకున్మోకం । జెలియన్ రాదువిభేదమంచనెటిఁకింతిపొకవేరాకపో । కలనీకంచకుపేఱులే
డుచిలుకంగైనుంచకేచిలుకప । లుకలోనికపలుకలోగాంచలేమనుచుబలుకన్ రాముడాయామెదన్॥ ఉ॥ అంటితివేమొవు

వృతతియాలతకూనినశ్రైనసంటున। న్నాటకునుముందుచాకననియుప్వలికేగిన సీల ఘ్నుటక్। వెంటవ్వు పొదరిద్దగి। వేసరిచె మ్మటవొప్పదొగినం। బంబునలంతిదిల్లుడుకృపానిధికౌగిటగ్రుచ్చెనంతటన్॥ గీ॥ ఉలరుపుప్పొడదుమ్ముకప్పిశలసెఙయ। జెందకనుడాసినటయాడుసీతజూచి। యధిపుడొనెరజోపతివయిరివనుచు। బలికెవిభ్రాంతిగనునంతబరిహసించె॥ వ॥ ఇవ్విధంబున వివిధవనోదంబులం దగిలివిహరించుచువిపుల పరిమళమిళితప్రసూనవల్లరులవహరించుచుంగంపువిరి తేనియలు గ్రోలుచురసానుభవొల్లాసంబున సోలుచుజిరమచీకటులగ్రంము పుష్పవాటీరంబులలో దూరుచుగోజ్జంగిపువ్వులజల్లం జేరుపడోలికాకేళికలజొకొంచుం గొప్పకాశయలంబులెకురుచు నెలమానిక్రేవలనిడలనిల్పుచుగలిరాచిలుకలంగేలిచుచు గిసలయకుసుమలలితతరు శాఖలూపుడు భ్రమరసముదయంబులంజొపుచు మత్తమయూరంబులనదలించుచు మరాళదంపతుల దెవరించుచు బన్నీటియేటికెసరతుల మెలంగుచు గొప్పెన్నెలరాలతిన్నెలపై జెలంగుచు బ్రణయకలహంబుల పూనుచు దరుల శాదులకుబరిణయంబులాచరించుచు విష్వలవిడిచరించుచు సీతారాములారామకేళిం జెలిరయ్యవసరంబున॥ క॥ ఓలకించుచున్నపతిమా। పులకింపుగ మెలగుజనకపుత్రికనెంతో। నలరించుచునాయమతో। జెలిగుంపునుమాటచయముసేయుచువే

—(* సీతాదేవిచెలికత్తెలతోగూడినుకుమాటచయంబుబొనర్చుట. *)—

డుకన్॥ రగడ॥ అతివ మరుశరములకునత్తిభటూవళికాత్రు। ప్రతిలేనివనసస్యపాళికానసికాత్రు। ఏకముడిపిడజెకిపొగడకేటిపినికరు। బాకపుూత్రికలయెద్దిపొదచీకటినికరు। గలిగొట్టుమట్టుబొటగట్టించెచెలులకరు। నెలకట్టుగెంపవ్యోగిపాదములలకరు। తళుకుబంగరుపిసులుదాచి నావనెమ్మోల। సగుకేలబలరుదాత్రితరుఫలముల। సలివేణచెంగటనెయలరికాచెనునిందు।యలమల్లెలపుగనియ్యపెకానికానిందు। ననలబదులంపనినవ్వులతెలనుమంచె। బన్బూసినెమంతిబంతెనదిప్రియముంచె। గలికీకను లేనవాకలముందునియ్యాలలు। తెలిగంటమనకిచటరిగ లేయుయ్యాలలు। తరుణయి మల్లికకుదగునుసహకారంబు। వరలుముకెనవిరువెననికలంకారంబు। కొంపుమంకరుడనుగులాకరనిను సేలాలతలు। సెంమిపినుకలకంఠనేర్పవాచాలతలు। మారేపుబంతికైనుగుపకపుగొరెర। చెరరాగదంయుష్పచెంతసటిగొరెల। యింతిదిశితొనాద సెసిదిగొహింతాళంబు! వితపిగవాదీవికేలకాంతాళంబు। మదపతులతొపిగొనముంసవామూలంబు। సవతీకంజపెవ్వధ స్థూలంబుతూలంబు। మగువపలుగెత్తక వెనురుపంపుతొపులకు। ముగుదవిపనుశొకముల పలియుతొపులకు। పెట్టకెయ గవిరుల మెట్టకవెలతమాన। పాలతిముదకనాగెపొనవిన్నసీడలకు। జలుకుపలుకులుతెలుపుచేరినవినీడలకు। జెలియకెంజిగురుకెజ్జగురుసరిగిల్లకుము। తలపమరుచాకుగెదగికెరాగిల్లకుము। చెలిదీనికిసదయసేయకెలజనంబు। నెలతెకురెపెరుపేణినిగన్నదవనంబు। పూచిమోదుగలిలబోటిదగవారిజము। నీదరణములనాయునెగదెస్థలవారిజము।సారసొత్రీబాలెనసెయమతంపకుపలంబు।పరికెదజదేమొపలుమాటుకుపలంబు। వలంబయాడలజడలవరలెదటిజాలములు।తలపపెలగలకు గాపసితెయిజాలములు। లేమబలపిరులబాదలెడిదేవకాంచనము।నీమేనికాంతినీంతిగొమింపెకాంచనము।మావిమునుజెరటిమినుగుపమాదిపలంబు। కాపలసెనేసిగొనుకాన్రమాదిపలంబు।కనకాంగికనుగొంటెకర్పూరకదళికలు। సెనుపిపొగదలుచుసుపిష్పపెకడిమల జెడగుకెంజాయిగనుపించెనుగదంబములు।నబలెసభినడలకిదెహంసికదంబములు। తేసుమద్యపగొనారదముసనిస్వరములు। ఘనకుంరంటకకంటకములుచానఖరములు।వెల్లినైతొరగెగురువిందలమరందములు।చెల్లపిరులనెగనిరిశెలలు తేనురందములు। హేమాంగిసీకందునెమేయిూలకుచములు। భూమిజతుజెమరించెబొకపలకుచములు।దరక్తైనవిచడనుందరిగకందరాళములు। కరవీరములకెలగైకొనెదరాళములు। పుపుబోడిమేమిటికిబొసెమెడుతరలికలకు। నవలాయులరేగకినలేనొతరళికలకు। బాటిరతేలులొ అసిపదగదవేగణిరలకు।బొటిమిక్కిలియలతపుప్పైగడెగణికలకు॥క॥ అనిసరసోక్తులగమలానసలునన్వదిమిబడలినగున న్మైగమల్। నును చెక్కులు జెమరింపగ।జనకజకణనిల్చిరట్టిసమయమునందున్॥ సీ॥ చిగురులన్నియుహరించితిరింత్రమీరక్రీలచెన యినబోపింపుడనుచు। దనితేనెలెల్లగ్రోలితిరింకేమిపచొమధువనగనుణించిపనుపుడనుచు। ఫలములన్నియుగొల్లకొట్టిలరింకేమిబింబోష్టనుబనయినబలుపుడంచు। గంపుకొప్పివిరుల్లెల్లగయికొంటిరింకేమితానప్పనసాంసలిపొమ్మడనును। వేడకొనవచ్చుగతి కవితతితెంట్లు। చిలుకగుంపులువలికరువలియుగరను। ఘాటగొంగసుగంధాస్తికసుగరింప। బడలియాడ్డదనిచెచిరిపడతులపుడు॥ చ॥ లలనలుబాహులంబుధములన్భిగిచనులగప్పకొప్పలం। బలుకులబాటలన్ లతలబల్లవగుచ్ఛమిసిందకీరకోకిలములనెప్పటట్లకలిగించవనెందిరమించెబూర్వభం। గులపనసీజయుక్తినుసుకొంపములచేసనిసెగిడుమనే। చ॥ చెదరినముంగురుల్దమదుచెంపుటవొగినతొళుకుచెక్కులు। స్వర్ణశోణకప్పుగొప్పు వసివాడనమోసాడయింతజాలుప। వెదరానియాసలేగపునుసిట్టదుతొత్రిలుపద్దయంబుబెల్లొదవెడియూర్పులంగలతలొదరిగన్సొనరాములిల్లనుకన్॥ చ॥ అలగతి విందుబింబముఖిమక్కటుయుంగముచంమరించెగు। బ్బలనవికలమాన్పకటిభారమకంగయిదండగొంమునె। చ్చెలులునుమేమునొకరొనరిసేసెద మేపనినైనమూడిగం। బులుగనిముంపుమన్నపతిమోమరపంచిబోటిరుల్లనుకన్॥ చ॥ ఘనగసగుంభనంబులెసగన్ పావనాధికరాగముప్పమీ। రసుపమితామృతస్ఫురణనాపరందునపేడు జెందెనైనసురుచనొఘుపుష్పహారణంబు

నబుట్టినశ్రాంతిపోయెనేం । చినయుడ మేఘపుష్పములు సీతరఘూత్తమయంబు దెల్పినన్॥ గీ॥ స్వామినగుచుఁజెలువసరసులు గాంక్షింపఁ । బలుకనీవే నేతులపద్మనయన । గగనకుసుమమధ్యగామింప మేఘపు । ష్పంములరుగుసనుచుఁ బలికేకొనుచు॥ క॥ వనితాసహస్రములుగొలువ। వనితాంచెప్రేమ రామవసుధాపతిజ। వ్వనితోసవ్వనిలోపలజనియెఁ జలిగాడ్పు సెలగుచల్లని త్రోవన్॥ క॥ చనిముందరగనెనిందర । ఘనఘుందిరములకమందలితమరంద । శననుంగలైసభృందుల। స్వసభంగులరంగ సంగంజలజాకరమున్॥ చ॥ కనుగొని రాఘవుండువలిగాడ్పునఁ దేగిన తేటిగుంపు । గద్గుసదమసద్దుంల్విడిచితోయజమండలీసం చలార్ధ్వనిఁ దెల్పి తేఁకఱజాలు జిగివెన్నెలలంచుజలితుపక్రపజ్రికా । నెగులుమాన్పభూనుఁ దరుదెంచెనన్ దరిసిల్పె వేడుకన్॥ చ॥ జనకజఁజూచియీసరసి శైవలకేశినిపద్మకోరక । స్తనినిసవాహుకంబుగళి సైకతచారునితంబ మిసలో । చనయనుసుగాన నీసఖియబాష్పనశ్రాంతిహరించె రాజహం । సనికరపక్షచామరజ చందనశైత్యమరుత్పరింపరన్॥ సీ॥ కలికిజక్కువలుసీవల గుబ్బలనునుప్పెపఱలెంచె బావువపట్టైనేమొ । పెలదితుమ్మెదలుసీఫనలిసీన్కించి యారుదెంచెగురులు కాంచెనేమొ । చెలు రాయంచనిచున్ననెన్నడలకై మలసెజుట్టరికంబు దెలిసెనేమొ । చెలిజలేభములుసీచికిలితో డల్గూచికెచె ప్యత్తిజలిబుగాఁవ ప్పించె నేమొ। పొలతిసీబెళుకువాలుచూపులకు షసి । తళుకులకనోడునును బడసెఁవాళి। యిచ్చెదవ జాతిపెద్దలంచె తిగియేమొ । యువిదసిరులున్నబాంధవ్యముదవు కెంత॥ సీ॥ ఈయామిజాలిక మీఁదనీవువినోదింప నాంమ్రేడితంబులై యడరుకున్నె!

—(✻ సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము. ✻)—

యీకల్వలికమీఁదనీవుపట్టగలింప విగళితమధువులై నొగలకున్నె । యీయంచలికమీఁదనీవుపట్టదలంపఁ దొలగిశైవలములఁబాటుకున్నె। యీతేఁటులికమీఁదనీవు రాయిడిసేయఁ బవిధకుంజములకుజరుగకున్నె। యీరథాంగంబులికమీఁదనీవుదయుమ। నెగసికమలవనంబులనీఁకుగన్నె। యీయిసుకతిప్పలికమీఁదనీవు। కొలనుసొచ్చినప్పుడె పెందడిపోకకున్నె॥ క॥ శకులములకుదుమికెడులకు। ముకులగరుతలనవలినములఁపుప్పొడిజా। నకియిచ్చటనెఱసెదటా। కకమలినీమీఁదజల్లుగందవడియనన్॥ చ॥ సకియకలంకతోయకణసంగతపద్మపలాశ । మధ్యహల్లకరుచులొప్పెడింగొలకులచ్చిసినుంగనిచెన్నెహెచ్చగా । మరకతపాత్రలోవిమలమౌక్తికముల్జతగూర్చికారత్నదీ । పకలననిచ్చువారతులభావమునంగనుగొంటెయిచ్చటన్॥ మ॥ చెలియబ్జంబుభవత్ముఖాకృతిరహించెంగానజందజ్జుడై । యలరెన్సీముఖవైఖరింగుద లయాంబైనతఱశంకఁజునీ । తళుకుంగన్నుఁబోలికౌరే పగలుచెందన్ తేకవిన్నాదనల । బాలయుంగానపకేత్రమించెను ధుప్యాప్తికన్ గొంటివే॥ మ॥ అనివర్ణింపగనంతజానకి వ[illegible]న్ । మినుకుంబంగరుజిల్గుబాత పనులన్ మేలైనవల్వల్పడ । ల్చినునుంజఁదురుకావిపావడలు బాలంబూని కేల్దంమ్ములన్ । ఘనరత్నోపహహారమిమాటుగొనుచున్ గానారమున్ జొచ్చినన్॥ సీ॥ పద్మాయతాక్షులప్రపదసంపదలచేగుఁబుల కొకవింతకొమరుగలిగెఁ । బడతులతళుకుపెందొడలచేజలదటి కరముల్కొలిపింతగలసుగలిగె । దరుణీమణులమేలితనులచేదలు చైనతరగలకొకవింతయురవుగల్గె । గిసలయాధరలపోకిళ్ళచేవతుణాలఁవబ్రౌకకొకపింత వన్నెగలిగె। గోపులబూనులనళులొప్పె త్రొత్తసిగులు। సుఖులగుబ్బలఁ దుళ్ళికించెజక్కువకవ । నళిపలముఖద్యుతులఁమించెసఁయుజమునం। సుదతులక్రమంబునగొలంకుఁజొచ్చునపుడు॥ సీ॥ [illegible] యీబసేతుజవానేరవో పొలతిలోతెటుమించిరిసుమనుచు । నితనేతజనటంచుసెలుగమాయామిదసోల బెట్టిటునో యెదుండుమనుచు । మనయుద్దిమాస్తుగుమ్మనగొప్ప యెవిసుంచెనెండెటోమెడనొపోసికమనుచు । వలదురోకముమించిముల నాటనఁధాటి రెలనాగమతిచితివేమఁరనుచు। జెంతజేరినసీవేమిసేయుదాన। వాయయిపట్టిపగ్గలేలమ్మయనుచు। సరసపల్లాపముల కేళిసలిపిరంబు। జాకరంబున బూణకా చంద్రవాస్యలపుడు॥ సీ॥ మొగముల గాన రాసిగిరికామినుకురగోల సెల్లజలభ్రమండలముఁలెన్నె । గుచములుగానరో గొప్పలీదసరోదరంబల్లగములకోగకములనెన్నె । గ్రొమ్ముపల్గాన రాగొదుకెలిదిగదటాకఁబెల్లగాఢాఁదకారిపయ్యె । ఓటుసులుగానరాభిసంపోననలీపదీఘికాకాంతరమెల్లదీవులయ్యె । బాహువుల్గానరా బద్మపాణిశీద । సరసిమెల్లమృణాళైకసఫసమయ్యె । నంగములుగానరాగాంచనాంగులీద । సారసాకర మెల్లబంగారమయ్యె॥ గీ॥ కుచగిరులసీరిలోరాయగొమ్మడెమొకతె। మునిగిలేచిననెం మోముమురువుచెందె । శైలమథనంబుననుదొల్లిపాలవెల్లి । జననమొందినపరిపూర్ణచంద్రుఁడగడే॥ మ॥ జవరాలొక్కతెవోల్టిదన్నసరసీజాతంబులన్ నొంచిన । ట్టిపిఘూటిస్మరలంబయోజములఁ దాటించఁగనక్కింబియెం॥ బుపులందోనినిజస్తనంబులరుణాంభోజాతకోశంబులం । చుపెసంబాణములుచాపఁబూచి నగిరచ్చోనున్నికన్నామణుల్॥ మ॥ సరసిందోచినముద్దు రాంద్రమొగముల్సత్యంబుగామించుతా । మరలంచుబలుపెత్తబోయెడుమదోన్మత్తద్విరేఫంబులా। సరసీజాక్షులవాలుచూపులుసరోజాతాటపిన్ గ్రాలిసం। బరరోలంబకదంబకంబులనుచుఁబయినెత్తిపోతుండ[illegible]కరియాణామణులూనుపంకుమదములాకస్మిరముందావిక। సురియున్గంధమసంగ్రహించియరిసందోహ[illegible] సాహులగాసికోరిచేసరసిపద్మాఖ్యపద్మాక్షియి। ద్ధనాఢ్యమధనంబులెంచరువిన్నూత్నద్రవ్యవాంఛాపరుల్॥ ఉ॥ ఆతనజ[illegible]లవిహారమొనర్చుచుదర్పమొందియుం । దీవరపత్రభంగములుదీర్ణతజేయగలూటమేలయుం । [illegible]

నెఱసేయఁ జొచ్చెవత్సర । శ్రీవిరుదంబు చించియల చేగొ వారలపత్రభంగముల్ ॥ తత్సమయంబున ॥ ఉ॥ వారివిహారముల్ గనియ
వాంఛితజారవిహారవాంఛలో । గూరిన సీత వేడుకన్ కూలుడు గాన డెలుంగు బోలిన । వ్వారిజగంధితో మొగలు వైఖరి గెల్చిన
హంసమైరయా । కారముతోధరావరశిఖానుణి గద్దియ డగ్గెన య్యెడన్ ॥ సీ॥ ప్రతిలేని తన మోము పరిపూర్ణ చంద్రబింబ మొయిం
చు జక్రదంపతులంగ । గనమయిన తనకొప్పు కావంబునియొయుంచు రాజహంసకుటుంబ రాజి బెగడ । గనరాని తన కౌను కంఠీరవ
మును జనక రేణుకరీంద్రసమితి జెమల । దులకించు తనతను ద్యుతి సంపెంగ పూయించు బంభరీక చయంబు చంచలింప । జరణకాం
తులు పంజ కెంజాయలను పుడు । బ్హ్మనవలక్ష్మి పల్లడపాటు జెంద । హేళికుల రాజమౌళి కెంగేలు పట్టి కలితమిస్నకొలకులో పటిక
డిగ్గి కి॥ డిగ్గి వరాగ్గజ గామిని । నగ్గలిక న్సరసిలోని కధిపుడు జివిధుల్ । శెగ్గలిక రయముగ నును । డగ్గర మెడ కౌగిలించి టెక్క
డగనగుడున్ ॥ ఉ॥ జానకి జూచి యొక్క కలశంబు భరించిన వారలెంతలో । నైనసుజొచ్చియీదగ మృగాక్షియు రోరుహాతుం
భయుగ్మముల్ । బూని యపేటికిన్ వెటచి పోయెదవంచు రఘూద్వహుండు డెనం । గానగి యంకలత్ దాంగి పతికా యమనన్ దలమై
పెనంగుచున్ ॥ చ॥ మొగము వెఁడెంబు నెన్న దుటి ముంగురులున్ కళుకొందు చూపులున్ । బిగిచను దోయి చెంమగిలు చెక్కులు తేట
లు ముద్దుమాటలున్ । వెగడు నునప్పుడు త్తరము పేసుకలుంగ లసీతచెయ్యులుం । దగిలి విభుండు లోమజేచెతత్సరసిన్ పహారిం
పవచ్చుటల్ ॥ సీ॥ దీఘజబాహుపుల్ప నికించు బరికించి జలదంతిహస్తముల్ జెలియ జూచు । విభునికన్నుల తెల్వ వీక్షించి వీక్షించి
వెలిదమ్మి రేకుల తెలివి జూచు । జెలు వొనిమ్ము హాయిదిలకించు తిలకించి సెలో నఫ్లలంబులసి టుజూచు । బ్రాణేశుగళ రేఖ భావించు భా
వించి శంఖ సౌభాగ్యంబు సారె జూచు । నధిపుదరహాస సంపదలరయు నరసి । సరసిజరమరాళయుగ గరుచ్ఛాయ జూచు । సతని
యవయవములకు నోడ్డౌనా కాదా । యనుతలంపున గొలని లోన వనికన్య ॥ సీ॥ తొడలబంటి రంముజడెయు కయ్యని యంతనంత
లోతునడయాడ నేర్చెన్ । జేలుపిదులాడబూచి తేయాంచు జేయిచ్చి చెల్ల నెల్లన నీదులాడ నేర్చె । నలయంచబట్టి తెంపున కోరక-రే
చి నిబ్బరపుటేతల సీటదిరుగ నేర్చెం । బాణిబూనినం మిబ్బన్ని బాగొప్పవైచి చననిన బొనీకంటికొనగ నేర్చె । దొలుత నెగనాగవనక
రతోయధార, ముంచు కరవారిధారల ముంచె నేర్చె । శ్రీరఘుస్వామియంభోవిహారవేళ । ధరణికన్యకకన్వ్వచందములు నేర్చె ॥
ఉ॥ అంచలనంచబోలిక మటలాపినిందిరం బోలి నాచుమ । జ్బంచులమించుబోలి తెరలంచెరబో మణిక్రొత్రి బోలియ । కాంచన
గాత్రి రాఘవునికన్నులకింపొనరించుచున్ జలా । భ్యంగతకేళి దెల్పె సరసాళులు పన్ముఖమాశయింపగన్ ॥ గీ॥ దశరథాత్మజు
కరవారిధార ధారు । ణిసుమారికకుచలపై నెటసి చెకుర । లోచనికణలీల మొగమాని మెలసె ముఖసు । ధాకరుని గొల్వవచ్చి
నతారలనగ ॥ మ॥ అలివేణి మటెసీతయాత్మకిరశోణాంభఃకరణాసార । పఁక్తుల కౌస్తుంభరసప్రవాహరుచినెంతో మించె
కాంతల్ హంశా । హాళి నొందఁ బలమౌళి సించె రఘువీరాంచత్కుచశ్రీలన । జ్జలము ల్సేకొనె చాకశౌనల శిలాస్పర్ధి ద్యుతిస్నిగ్ధతల్ ॥
సీ ॥ కొదమజక్కనగోటదుచ్చిన పద్మకోశము రేఖను గొంటె సఖియయనుచు । పద్మినిపై నెక్కి భ్రమరంబు మధుర సంవాసు
చందముగం బెచానయనుచు । జలదంతియీంపతణసరణి హస్తాగ్రంబు జొనిపిన తమిగం బెసుదతియనుచు । నుత్పలిస్యాద్భ
తోర్మిశోలికనంచ నిదురించు వగగంబె నెలతయనుచు । ధ్వనువెసగ బలుకు చునుఖగధ్వనుల విసుచు । సీతతోగూడి రఘువీరశేఖ
రుండు । బాలలు స్వపక్షమున సీత పక్షమునను । జల్లుపోరాదగ నుగొంచు సరసి జెలెక॥ తన్మేగమగువలు రఘురాముని తెగకా
మినులముంచి మించిన నగున । జ్జనకజన గవులడీఘుణకయనిమిషదీర్ఘికవిలాసమయ్యెడ గాంచెన్ ॥ ఉ॥ తనకుందవ్వగు పద్మినివ్వలసి
సీతాదేవి ప్రార్థించిన । న్మనువంశాగ్రణియయ్యెకాంతను స్పృశింపన్ మ్రొక్కన ర్థంబుగా । కొనుమీ వేనిను దెత్తువాడకనుచున్ తోణి
జబాహాంతరంబు । నబూనెంగమలావధూటనెదపై మున్నుంచుకొన్నట్టులన్ ॥ ఉ॥ కామిని కేలు దమ్మెకనకద్రుపద బ్జయుగం
బు మోము కెం । దామరనేత్రపద్మములు దగ్గరు చాంబుజ కోరకంబులన్ । రామనృపాలశేఖరు నురంబున జెబయోజమాలి
కా । శ్రీమహిమంగ చద్యుతులు చెల్వస గెన్నగు పాళిపోలికన్ ॥ ఉ॥ ఓలలు వెట్టి గెల్చిన పయోరుహగంధి బూనకుండెనం । బోలద
టంచు నీతిగల భూపతి గావున దానెపూనినా । కేలలి తాంగి యీ రఘుకులేశ్వరుండచును సీత నెచ్చెలు । ల్గేలి యొనర్పరాముడు స
ఖీయుతుడై విహరించె నవ్వుచున్ ॥ చ॥ కమలమరందబిందువుదకంబున జిందియమందచంద్రికా । క్రమమున మించె నేమియిడి కాం
తుడయుండు ధరాజ వేడినన్ । రమణి సరోజలక్ష్మి మగరా తెలికం మలుస్కికొసంగవే । గమకొనుమంచు రాముడనగ్గైకొనబోవ
[illegible] చెలియల లోనసన్నగదు జేసెద వేరము రామయంచుం జెం । గలువ ఘూటిభతణ యెదగ్రంమగత్రైచిన
[illegible] నశ్మ్మి పూపులనవారణములిందిరామడందునం । దలకినయట్లచే రెవసుధాసుతమాటు సకన్ సఖు
[illegible] జించి కాడొరలు దండన సేయుదరొద్దివారివా । తప్పునకగ్గిమందికల దాననటంచునమారుతూపు
[illegible] గూడి భశౌయథ మోముద్రిప్పినం । దప్పుచ సహింపుడంచు సతినవ్వుచు గొగిలి యుచ్చె భతణతన్ ॥ ఉ॥
[illegible] శక్రమ్మిచముసుచల్లబో । రాడినక్రాంతిబీజముల కాంకురముల్లలవారగుంజరీ । సీక్రీడలను
[illegible] కేళి చెలియు । స్నేడుకనెల్లి దేలెరఘువీరుడమారుడుకేక వేయగన్ ॥ అప్పుడు ॥ సీ ॥ ఆమృత
[illegible] భరింపం జేసెననిమిషాలోకా ప్తి సధినసించి । వ్యాకభిధానంబువలెనె కెక్కగబూనెగదియా

నలవిలాసగతులుడంచి । శ్రీరామాహ్వయముసార్థమైరహించవహిచెఁ జెనులమందస్మిత శ్రీలదొరసి । వనసమాఖ్యప్రశస్తసూచకంబుగ వాల్చెగొమ్మల చిలుకపలుకులజలంగి । కమలభావంబునుకరంబుగా ధరించె । లికుచకుచలకచాలికరుచిగొని । శరమనెడి పేరుసజమందమెఱసె మెఱసె । శఖుతనువులనొలసితత్సరసిజలము॥ చ ॥ అడకెడి వేడుకనొండొరులనంటినయప్పుడుకౌగలించిన । ప్పుడుజనియించు సాత్త్వికముపొల్పుతనూపులకాంకురంబులం । గడలమేలంగబోటులకుగానగనయ్యేకనొలాడిచె । కుడతమిఘామికన్యసురఘుప్రభుపుందని నొందిరివ్యేడ్క॥ చ ॥ అనివబచూపులకరవికలాగ్రణిమైకిగినల్లకల్వలం । కువలయనేత్రనవ్వలుకఘుప్రభుచూపులు రెల్లగల్వలెకురున్వయయినింజెసెడమునుగనొసినపుష్పములకంటెరెట్టిగా నవ్వురదసూవరుల్సరసికర్పణసేసెరనందొలంగుచున్॥ చ॥ సఖులుపయోదముంగడచుచంచలలోయనవెల్వడగమధ్వికచపమోజహల్లలతతింగొని కేళియొనర్చిసీళ్లలో। మకరులజెచ్చిపోయెదరుమానినులంచుసరోవరంబిరా । మకరముతెలాసవెసప్రమోహసహమాన్మిఖగస్వనంబున॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ చెలువలుముందుగవెళ్వడి । చలువలుచెలువలరగట్టిసకలాభరణం । బులవనసహొకిగిపవలిబిబలువుగగ్రొమ్ములులుప్పానిదాగొంచునెడన్॥ సీ॥ స్తలగుబుచ్చంబులస్వసికాకృతిహస్తక్రమసలవములుగప్పికొనగ । వర్ణజాంబుదలీలపహియించుకచపాలిలెటతరుస్థితకేకిపటలిబిలువ । రాగజైటులరాగదాగనానుసాగ్రరవౌగంబునవతాస్యపద్మములొదుగ । దడిసినజిలుగుతొదలుకుతలరుచుమేనినించులకొలలనెల్లమించుకొనగ। గానుగడగపడకర్రేకపుపిరుంపు । ధారమునవెన్నడమతొట్రుపడందటాక । మపసికన్యకవేలు యథిప్రగూడి । దరిసిచ్చినసఖులులదఱునుజేరి॥ క॥ కొందఱురఘుకులభర్తకు। గొందఱుమిధినాథుకూతునకత్యా । నందకరంబుగనైసె । యంగిరిస్వాంగజతుష్విధాలంకృతులన్ ॥ అప్పుడు॥ తొలకరిమించుకందొగలతొగలతోయజతారహారకాం । తులదగునవ్వక్రొన్నవలతోనలతొరెపుగుబ్బచన్నులం। దొలగెడికొనుచంచలతతోలతతోదగుమేనితావికిం। దులయగుకొప్పగేదగులతోగలతోయవనేశమించినన్॥ సీ ॥ ఒప్పులొలుకుడిదళుకుకొప్పులోదులకించుకమ్మగేదగిరేకులమ్మగులకు । వలిపపైతాణిపావడమీదదగునుందుజిగిబురుసాచీరసొగసుమీరె। బొనగుచంద్రప్రభిభ్యబొట్టుపైగనుపట్టతళుకులస్తురికేఖసొలపుదెలిపె । రవికబూన్చినలీల సవరొందు తెలిగందములుఁ దినచందంబునందమయ్యె । రత్నతాటంకములు బవిరలునుచావి । లీలముత్యాలసరములుకీలుకలుకజెము । లాదియగుసొమ్ములంగంబులానియలరె । నవిభుఁడసీతసింగారమభినుతించె॥ సీ॥ మొకమున్రాలుజానకి వాలుచూపులు కస్తూరినామంబుఁ గడలుకొనఁగ । బయికొన్నసీతనెమ్మేయిదాలు కటిబద్ధకన కాంచనకస్రీరఁగొగలింపఁ । దులకించుకులకాంత తళుకుచెకుకులకాంతులురము గంధపుపూతనెరసికొనఁగ । గెలసమించుధరాజకెంపురాబొగకల జిగిచెవిజవ్వాదిచెన్నెకలరఁ । గదసినిలుచున్న సౌమిత్రివదినెగారి । జిలుగునవ్వలు మగరాలచిరెపితాలి । ననగిపెనగక్రిలోకమోహనవిలాస । ధాముడైమించెసీతాబరాముడప్పుడు* చ ॥ ఒరవ్వవహించిజానకియునున్నచెలుల్గణికాశిరోమణుల్ । పరిసరభూమిగొల్వనరపాలకుడాసరసీతటంబునన్ । గిరికొనుగజ్జుమామిడులక్రేవజగాకుసుబందతీగచ । ప్పరములనీడజంద్రమణిబద్ధవితర్దినసించియున్నెడన్ ॥ గీ ॥ అంబకౌసల్యపనుపమహానసంబు। జనులుమానసమలరింపఁజాలుభక్ష్య । భోజ్యచోష్యాదిక ములకవాజ్యదధులు । మెచ్చదగుమాలసకాకమల్ దెచ్చుటయును ॥ సీ ॥ వగవగకూరలువరుగులప్పడములునొంపుపప్పునుమించుటోగిరములు। సహ్యోప్పుతంశులుఁజక్రలుకెరల్ పచ్చళ్ళకిచ్చళ్ళుపాయసములుఁ । గలవంటకములిడెనలువడలప్పముల్మిరసంముల తేనియలుఫలములు। గారెలుబూరులుచారుమోరులుఁగమ్మనిమాంసములుఘుమ్ముమనుచు । వలచుపానీయములుచేలుల్వరుసబసిడి । పాత్రలధరించిజడ్డింప్స బాత్రులలన సహచరులబంతిమకొనిజానకీం । తాంగితోఁకూడెరఘువీరుఁడారగించె॥ క ॥ మధురసగుంభనములగల। మధుపపదాసకమలచవులునుజేరసనతకన్ మధురిమసారెకుబొగడగసతిపతిసుఖలీలలనలరెననమునెన్॥ శ॥ పొలొనిగూడియుపృతము। గ్రోలెడిసురరాబొలికొణిసుతతో । గ్రోలెసుధారసధారల । బోలినమాధ్వీకరసముభూవిభుడెలమిన్॥ మ ॥ అవనీకన్యకగూడియిట్లుచతురాహారంబులందృప్తుఁడౌ । యవనీశాగ్రణికామినీకరణివ్యాసంగభృంగారుకాంబుపుంకధౌతకరాననాయణ పరాజ్ఞుండైనబోభూమిపు । త్రిపెసంబావడయిచ్చిపైటఁ దడియొత్తెన్ఫతర్పాదాజ్జముల్ ॥

—(* సీతారాములుద్యానంబునందలిమేడపైగొలువుంపుట. *)—

ఉ॥ అప్పటిమేడసప్పపాటుడునవాటతరకేళినగాగ్రసీమజా । పట్టెదుకెంపుటుప్పరిగెబాలిగనుంగొనిచందుచట్టులం। కట్టనమెట్టునింపిరిదఁజముచిప్పెడికెంపుగుంపులం । గట్టిగమెట్టుపైవెలయగామినికెల్లొనిమెక్కియుకర్ఱడన్॥ సీ॥ నిలువుటద్దములతోదళదళవ్విబ్రగంపుగుంపులంరామొత్తములనెసంగు । బలుగోడలభోసంగుమలిపచ్చపగడంపుబొఱుదూలబులవారసూను । వుబదిందిరాకంబముబ్రవాలుగరిమఁబులనుమెఱుంగులరంగులనుచుసిరెడ। ప్రతిమలరూపుమేల్వడెదొచెశశికాంతపుతెపెటదాంగయగముదరికిబచ్చికబెడంగులిమమేటిపచ్చరాల । చిలితిన్నెలముంగిళ్ళజెలగుచలువ । చప్పరముక్రేవజలయంత్రజలకణంబు । లాలయపునింతబుదిలకించియుత్సహించు॥ చ ॥ విరితొగచందచవాతెగలపేడగయానమయింకణంబు

| బరచినరత్నకంబళిబాగుగసూర్యప్రభలంబుగద్రియు | స్వరులువెలుంగుబంగరుపువన్నెగాబురుసాతివానస్సై | ధర
లోఁ | బరచినరత్నకంబళిబాగుగసూర్యప్రభలంబుగద్రియు | స్వరులువెలుంగుబంగరుపువన్నెగాబురుసాతివానస్సై | ధర
ణిజతోవసించెంబతితళుకుతలాడలంచేతులూనుచుక్॥ అప్పుడు॥సీ॥ నీలవేణియొకతుఱనిలువుటద్దముబూని గమలాస్యయొకతె
బాగాలొసంగె। కరియానయొకర్తె తెకాళాంజెధరయించె గీర్వాణియొకతుఱ గిండిబూనె। కలువకంటియొకతుఱ చలువపా
వడవైచెసొగసులాడియొకతుఱసురటివిసరె | కలకంఠియొకర్తె త్రిగ్గివాగమొనరించెజవరాలొకతుఱ హెచ్చరికదెలిపె। నతి
వయొకర్తె తెబిరుదుపద్యములుచదివె। భామినియొకతుఱ వడిబరాబరులొసగ్గె | సీతవామాంకమునసుంచిచెలువుమించి। రవి
కులస్వామికొలువున్నయవసరమున॥ సీ ॥ జంటముత్తైముకుట్టుజంటురపికెలనంటిబిగిగుబ్బచన్నులుపికరుటిల్లి। మగరాలచికి
లికంములడాలునిద్దంపుచెకురుటవములతో జెఱిమిజేయు | ముకుళతరుగాంభోజమూలునిటాలములాని కుంతలాళికులంబుకూడి
కొనగ | దగహాసరుచిగాంగయ్యురిగిలుకోమవాలు గళలీల జెళుకువాళిగస్సులర | గొబ్బమపాయంపువెలయాండ్రగుంపు
రామ। చంద్రునకుంగోల్వగ్రముకరులు సంఘటించి | [illegible] రధిపుననుమతినహస్తలాంత
రముల॥ క ॥ మృదుపాకంబురసస్థి | [illegible] మొదలగనృల్వానువంశ
ముఖ్యునిగుమల్॥ మ॥ అభికాస్త్రాపకరప్రభా [illegible] బుధిజంఘాలతరంగఘుంఘుమరవాదృ్వా
తధ్వనిన్వంది మా | గఘులట్ప్యద్భటఘోషవ [illegible] మెచ్చగా జడిపిరాభూమిశ్వ
రాగ్రంబునక్॥ చ ॥ కవిసేనఛ [illegible] | రరి రుసదీటువెట్టులాడికంబుగనో త్రిస్వ
వంబులన్నియుక్ | సన్నుగునహింపదాళి [illegible] ప్రబంధమాత | [illegible] వరపాలునకుస్వినిపించె
పిణెయుక్॥ చ॥ సర్వములయా [illegible] కంబుబా | [illegible] సెబానెరమీటుకులం
బుతాయియు | ద్విరస్ఫురితంబులంటుచుని [illegible] | [illegible] ధావతినెచ్చుకొనెక్ రస
జ్ఞతక్ ॥ ఉ ॥ తంబురమీటెపిఱ్ఱోక [illegible] స్తగించిరా | కంబునుర క్తిరాలుగరుగస్వలుమోటులుపల్లవించన
[illegible] బంబుపాడినం | గోష్ఠంబులు [illegible] ద్విగ్రుతక్॥ చ॥ దపమ
గముదళిధ్వనులు దాళరవంబులు [illegible] | [illegible] | నృడు బలునించు
లుగవి సెనల్ చాలంగించినమించుమంచిన్ | [illegible] ॥ ఉ॥ మంజుతరాంగభూ
షణసమంచితకాంతులురన్సనేలమిం | [illegible] | [illegible] ద్విసమ
తండులకంచివిలాసమెంచబు | [illegible] ॥ సీ॥ అభినయ [illegible]
నైనతయుప్వేలయ గాబదదాళివిధ మొనసెంట | లాగున్నె [illegible] | బు
రికడుచంకబంగరుబుట్టితగుజా [illegible] | [illegible]
కషుక్ | నలరివినుపింపబగి మెచ్చుపింత నేడ్పు | [illegible] | [illegible]
గ | బంతుల ఘువంతులూని [illegible] ॥ సీ॥ [illegible]
యూవలావచ్చి యుతరేతనముదొల్త నిలిచిత నిలవృసనిలిచిన | [illegible]
తిఱచూపిమూపి | తాళవాద్యరవానుకూలంబుగా మంద దృతమ్మగుగతులను [illegible] | [illegible]
చిత్రవతఱనభంగుల జెలగిచెలగి | విడిబడినంమభోస్మదభ్విరవిమలన | [illegible] ॥ సీ ॥ వారి
వారికళాగౌరవంబులెల్ల | ధరణిజకు దెల్పుచును దారతమ్యమెఱిగి | [illegible] | కొంతవే
సాలించిరఘువీరకుంజరుండు॥సీ॥ ఇతనినియిరుపార్శ్వములరనింకరవురోసెడి | [illegible] నెలతొ
నన్నపాలిక హేళిగ్రుంకంజరనుసంధ్యాక్రియుబదీప్పిజనవిభుండు॥ సీ॥ కుంభస్థలంబు [illegible]
గాసామ్యమూనచుంగితోనొలయుచుపత్తుంగాంచకముడాలుబలుచీకటులజొకరిబగిఢసిల్ల। భూరిబుదరు [illegible]
ళితారాగణశ్రీలజేరబిల్వ | దంతరవ్యయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధివిశ్చకయుదవిజితోవియ్యామందు | గమందమ [illegible]

——(❀ సీతారాములుబత్యాన్నంబుననుండి [illegible] ❀)——

[illegible]
తచిహ్నములబూని | యమరుశక్రుంజయంబుతో జమంత్రబంధుసామంతుల [illegible] ప్రాంతమునకు | [illegible]
స్త్రీమయ త్తిరనమువెడలి॥ సీ॥ వలుబుంకలనునిండినవనభోమణికాంతి [illegible] | బటుహాగోమం [illegible]
వాదిబహువాద్యరవములరోహోంతరములనెరయు | సఖులగొల్వబచ్చ [illegible] |
లవంకవలెవంకనొలసి వింజామరల్వేవేలగొడుకులుపేజరునెజప | భద్రకరి నెక్కి శ్రీరామభద్రమూర్తి | కోటచంగ్రలక్
తెల్లగొల్లలాడి | తంములార్యులుభటులుబాంధవులుహితులు | జేరికొలువంగబురిబ్రవేశించెనప్రభు॥ చ॥ పలుమరుజా
యుండియుశుభానుకులేంద్రుసిరూపసంపద | తెత్తియగబూచొనుచలి వీడిరసపౌరసభూటులిండ్లలో | గలసనులన్నియ
న్విసచితాండనసౌధములెక్కితళుకుచె | కులజిరుచెంమటలోర్తుగగోరకమీరగబూచిరన్విభుక్॥ ఉ॥ కోమలియోతుఱ

మారుపరిగోలల నేలెడువారలు చూపులన్ । రాముని జూడఁగా బరిసరంబున నున్న ఖతాంగియయ్యయో । యేమెచ్చ ధూర్జటి నీవు న నేరించుక యెంచక వాడి మాపులం । గోముగ జేపాఁడయి నరఘుకుంజరు జూతురఁ బేయనక్కరపిహిన్॥ గీ॥ రాజసము మీఱ జను చెంచి రాజు జూచి। సాత్త్వికము నీవు పూనిన చందమేమి। తామసము సేయ కిది చెల్వ భామ యనుచు। ప్రౌఢసఖి యోర్తు దన చెలి బరిహసించె॥ ఉ॥ జాతినబువ్వు దండజడ జక్కఁగ జుట్టక కొంత పాణిపం । కేరుహసీమ బూనుకొని శ్రీరఘురాముని జూచె ముత్తైపున్ । సారణ గండ్లనో తుఱ నినుజూచిన నన్ను మరుండు నొంచెద । తూర్ణ్యిరసుమాల పిఱంబులి పిగోయని చూపగ చెచ్చెనో యనన్॥ చ॥ ఒకరమణీ శిరోమణికుచోపరి సీమ వెలుంగు కెంపురా । చికిలి మెఱుంగు తాళి శిఖ శేఖరు రూపముగా నుపిఁచను త్సుక మతి సారెగుబ్బచను పోయిని జేర్చుచునుండెయొద్దిబా। లికలను చెకుఁలన్ బ్రతిఫలించిన రాముని జూచె జంకెనన్॥ చ॥ చెలువ యొకర్తుకా బోఁటితన సిబ్బెపుగుబ్బల పత్రభంగముల్। వలనుగ వ్రాయుచుండియు దెవశ్చెరఘూద్వహుఁడన్న భ్రాంతి నెన్నె। బలుముఱు రామనామము లెబంతులుగా లిఖియించనగ్గలన్ । వెలుప డెజేరునీ దియని పిధిసిభవేఁ కుఁ చెప్పెనోయనన్॥ గీ॥ అతివయొకర్తె యుత్తుంగ హాస్యమెకిఁ। రామచంద్రుని శృంగార రససుధాప్ర । హాహమీఱం పరంపర వలసఁగ్రోలి। ఊష్పలార్పక యచ్చరయొప్పు దాల్చె॥ ఉ॥ అందరులీల జూడనొక యింగని తానును వచ్చి తాజసతి । క్రందనునందమంతయు నెగాదిగఁగన్ గొని దొక్కియుట్టియా । నందమొయిందట్లొం జెదయునావలె నేయని యీసుఁ జెంచె భూ । నందని కెట్టులుండు నికనాధుని నందఱు జూచి యొక్కనన్॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ రాకాసుధాకర శ్రీగిరిమదు మోము కళలుట్టి వడసారెగాంచికాంచి । యాజానులంబి బాహార్గళంబులు ప్రేమ నిగిడి తీగెలు సాగ బొగడి పొగడి । కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కంజాతయుగళోల్యమిచ్చనిచ్చలు మెచ్చి మెచ్చి మెచ్చి । బలుతల్పునగునురస్స్థలము పయివెటివి యాతమి నిల్పియే మేమొ తలచి తలచి । మెఱుగు నీలంపు చామన మేని చాయఁ । గనివిమోహాతమంబులో మునిగి మునిగి । కోమలులు లాజాక్షతోత్ఫుల్ల కుసుమరాజి । సేనలొలుకంగ యొగసాల చేరి విభుడు॥ క॥ వేదండము డిగి భరతుడు । కయిదండ యొసంగ బాదకమలంబుల కుం । బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణు । డాదటు జలజాక్షులిచ్చి రారతులుదగన్ ॥ శా ॥ శత్రుఘ్నుండతిభక్తి బాద్య మొసగన్ సౌమిత్రి పార్శ్వంబునన్ । ఛత్రగ్రాహకుడై వసింప జగతీజామాత సంప్రీతుడయి । మిత్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెంమిస్వీళ్ళకుం బుచ్చి భూ । పుత్రీరత్నవిచిత్ర సౌధమునకుం బోయి స్సహోస్తంబుగన్ ॥ గీ ॥ పోయియటవింతయా నొకభూరి చంద్ర । కాంతగృహమున సోదర్యగణము నమ్ముఁ సుఖుబుగొలువంగ నొక జాము సరసగోష్ఠి। నెలమి వసియించి మఱి వారి నుండ్లకనిచి॥ వ॥ అయ్యాదాత్తగణోత్తరుండు జానకీమత్తహంసగమనారిరంసావరాయత చిత్తంబున దతాఁలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి చికిలికించిత పటిసమంచిత కరాబ్జ రాజయల్లాయుజ్జకవ్యజనోజ్జ్వాశశీతలవాతలహరీనివారిత ఘుస్మరారిన్నై యునాంత గస్తూరికా సారకర్పూర శకల సముదయోదయ ఘనసార ప్రముఖప్రశస్తవస్తువులుగ్రంముకొని ఘుం మను తమ్మలంపుకంమ తావులకే నుంగులకు నంగరాగవాసనల డాసిన కైశికప్రసవమాలికా పరిమళంబులను నింపుకొనుగంపు తేటుల దీటుల నీటుగను మేటినీలంపు రాలనిగన్నిగల నేడు చికిలిలోపల క్రేవల నేలుజాళువా పంజరంబుల చిలుకల వలుకుల కుమాఱు పలుకు గోరువంకలవంకల జెలరేగిక వకవలు గొణుగుచు గొరలు ఒకదానుల యూరజంపు టెలుంగుల నెఱుంగని కమఱుంగు చేయు మెఱుంగు కెంపురా సౌరణగంటి చిఱుత తెమ్మెరసోకు నందనంత మొరయు విపంచికల తావప్రపంచంబునన్ ప్రాణంబులు పచ్చెనోయన మెచ్చు సుప్పాణిమువ్రాయంపు గచ్చుటోపరుల గ్రచ్చకొని మచ్చకంటు బుకీలెరింగి బంత్రంబులు గదలించి చందనపు విచోపులు వీచుకుందనంపు కీలుబొమ్మల యొంపులకింపు గుబ్బుజూడబూడ వేడుక యొగుమ నెగడు పైకి మేడ యెక్కి యక్కడ ॥ సీ ॥ రతిజొక్కి కేళినీరమణి గుబ్బలమీద వ్రాలిన వలిరాచవాసనగసు। కిని సికీల్జడలను గొట్టినరోహిణి కెక్కి యొక్కి మమతబూపెడిచందమామవలపు। పౌరుషంబున మించిపోలొ న్నెదను చియలను డువెల్ప రాయని విలాస । మథరంబు గ్రోలమ్మ సరంభ చిలుకంబు బట్టి వేడ్క ధనేంద్రుపట్టి సొయలు । కలయ ప్రాసినపటపట గోడల మెఱుంగు। మేలిముత్యంపు తలుపుల బూల చెంగ్లు। వాతెగలు ధూపధూమంబు వదరిఘలుల । గిండ్లు మొదలు గల కేళిగృహమునందు॥ సీ॥ కడపెన్నె బొమ్మ చెక్కుటపుచొక్కపు కోళ్ళ పగడంపు నికరంపు పట్టెయిలను। సరిలేని మంచి సజ్జర వేత పట్టెయు బరపెనరాయించగ సులపరుపు। నరివిరివిరవాగి వీరులబూన్చిన పాన్పుపై బఱచిన వలిపంపువలువ । గొమరొందు నేకరంగు ముదుంగు తలగడ బ్బలితంపు బురుకాల్పట్టు బటువు । లమగమగ రాలపనిచప్పరము మెరుంగు । చాయబురుసా తెఱయురపిరాంచంగ మించు । పట్టెమంచంబుపై రామభద్రుడున్న యవసరంబున జనకకన్యాలలామ॥ చ॥ తిలకపురంగు తోసలిక దీపులు నెన్నడు టన్నటింపగా గలవపు తావినల్గడల ఘంవునగన్నరిగించు చెల్వకు । చ్చెలలపరంజిపెట్టియలు జేరగనంచెలు మ్రోయ సోయగంబొలుకగ వచ్చెనత్తఱి రఘూత్తము చిత్తముతత్తరింపగన్॥ క॥ వచ్చికపురంపుబాగా । సిల్పిపిదపమడుపులొసగియుంపగు సేవల్। మచ్చికదొనర్పజెలుం। డచ్చెలువంగలసి మెలసి యానందించెన్॥ మఱియును॥ సీ॥ బంధచాతుర్యసంబంధముప్పణము గామ్యాత కేళిప్రౌఢి దొరసి దొరసి। కలరవామలక న్నికనటకు ఫలను గాగడ తేరిపేడఁలగల సికలసి । యలరుఁపుక్కిటపిడియం బుబుంకువలు గానధరామృతరసంబులానియాని। పరిరంభచుంబనిస్ఫురణలేక ములుగ సొలపు తోగలశంటిచొక్కి। చొక్కి సొ

గను మా [illegible] మిగుల [illegible] పుష్పములయుంగ జపుగుంపుల్ పచ్చు పచ్చ, పులకలెసఁగఁ గమణితమింధనసనసని। సతి యుఁ దత యుజలగిరిసైన్య గతుల॥ చ॥ [illegible] పేటుబడ [illegible] గలయున్ఛతి మోహభారమో। తెలియఁ దుసిచ్చ [illegible] రని [illegible] [illegible] ములలం। గలకలుగానికూటములఁ గ్రిందు [illegible] చిరిమచిరి ర్వ్యాంక॥ సీ॥ మనసునఁ మోహంబు [illegible] మూలలందు [illegible] రులుపలుకఁ బలుకఁ లెల్ల। సించుకల్లు [illegible] యోగించువా ల్యూ ప్రియురాలసు [illegible] నుఁ పుల్లెల్ల। సదసుక [illegible] హాస్యలంబులయుం కరాలు [illegible] రులం జెచోటులెల్ల। రతిమ నోహరుమనో [illegible] ముఖేలవనములఁ [illegible] సితలంచుతలంపులెల్ల। వారిచో [illegible] కరాలు వారివగలు। వారి [illegible] చి [illegible] వారిహాసపు బుడుములు వారికళలు వారివల। పులకలు [illegible] పరమ [illegible] గడ॥మఱియును॥సీ॥ నెలనసనదు టిమ [illegible] చకరాగ [illegible] ప్రియముతో గీల్కొన్న బట్టు నేర్పు। పన్నిటసనం మోహము [illegible] మొనగ్చితిరుగాదలకంబు దిద్దనసొగసు। చి [illegible] మటబు గ్రంథము మెఱుంగు లేజెకురులవలను గామకరిక [illegible] సరచికురాలద్భుజవ్యాజి కస్తూరికస్తు [illegible] కొంగనము। హెచ్చినుగంటము జూపునొచ్చె నేము। వెత్తుదు నెయించుసంఘి గేలుం చు నెనరు। వెలదిరొమ్ము [illegible] వీడెమిచ్చు। బాళిజవరాలి గరగంచుభ [illegible] యలరె॥ సీ॥ గళరవంబులు నేర్చి కళరవంబులు పలుసిగ్గుతో నెబ మోము జేర్చ [illegible] యలు। చరణలాక్షముఖాంబుజమునగప్పె [illegible] మించుటద్దంబుబూపు సొగసు। కొన రుమాట [illegible] కొన్నచిన్నె గణింపగనుకతో సుదరి జంకించువగలు। దోడసుంచి [illegible] జన్నుదోయిగసి [illegible] జె గ్గ్ [illegible] నిబాళిన లసుమమత। తమకమున మించి [illegible] మేమి తెప్పలాచ। రించితినోయన్నియనుఁ [illegible] మియించుడనుచు। వినయమున జంద్రముఖి [illegible] భక్తిపుపచి త్తంబుజరగించెనిమిషమునను॥ చ॥ చతురతపింతిబంధములసారెకు గలస్పన సేయుచుంబవా। రతులబెసఁగుచుఁ [illegible] రాయడి సోలినఖచ్చిదార ద। క్షతములగ్రంథ [illegible] లపు గాంచుచుఁ గంతుడు [illegible] సూత్రపుం। బ్రతిమలపోలికం దనరా [illegible] బయితో చెవారికిఁ॥ క॥ ఈలీల రేలు భూమిజ। నేలుచు బగలెల్ల భూమి నేలుచు దగ్గ శ్రీలోలుండై యేక స్త్రీలోలుండనగబతి ప్రసిద్ధివహించెఁ॥ మఱియును॥ సీ॥ ఘనలతా [illegible] తేటులకేళి దనరు కేళాకూళిడగులయందు। శారికాపికకీరసల్లాపములుమీఱవలనొప్పు శృంగారవనములందు। [illegible] చెలిమందిసెఱచితరుల జెందికహిజెందుమణిమందిరములయందు। దపనీయరుచి బాలతపనాంశువుల సెలజాలలీలా [illegible] లసమితియందు। నందమగు చందురాతిన్నెలందు జంద్రశాలలందును మాగుటుయ్యాలలందు। మసి [illegible] మహా [illegible] గూడి। యహరహంబును విహరించె [illegible] డు॥ క॥ శ్వశ్రూజనగురుభూసుర [illegible] స్థగతులు [illegible] బగజనస్య [illegible] శతశతులం సీతదగెబతి [illegible] ॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యంబులహఃకాలములఁ దీర్చి [illegible] యంబరాభరణమాల్యానులేపనములసమయోచితస్ఫూర్తిసంగ్రహించి। భోజనపాన తాంబూలాదికములు నేహానుగుణంబుగా నవధరించి। [illegible] సనంబులందు గేవలసక్తి జందక [illegible] దగురీతిననుసరించి। [illegible] సీత నేలుచు బ్రజరక్షించుచును। హోమ [illegible] వసుధ బాలించె రఘువంశ [illegible] భుండు॥ క॥ పదివేలకోట్ల యేడులు। వదల [illegible] స్త్రోగాల [illegible] పదివేలేడులుసుఖించె బహుసౌఖ్యములఁ॥ చ॥ జనపతియిట్లు సీతమెలజవ్వనము దేలవలెనని ప్రజలెల్లదలంప సీత గూడుక।

—(* సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట. *)—

తయు గొల్లలాడుచుఁ। దినములు గొన్ని దాటగరతిప్రియుడత్ర [illegible] ముటూటమాటగా। ననితరగర్భచిహ్నలచలాక్ష్మజదాలిచె రాజమౌళితో। ననిశముఁగూడితొల్లి యసలాక్ష్మగర్భము బూను [illegible] ॥ సీ॥ కంములవగరాల కాంతి గ్రట్టనో నాగదపు సలేచె [illegible] పురిమించె। బూటకస్తూరిపోలు [illegible] నో నాగగలిక చూచుకముఖనలు [illegible] రతికాంతుగృతశా [illegible] చెప్పెనో నాగనళినీల వేణి దేహముగృశించె। త్రివేలుసీలపు [illegible] మించెనో నాగగదియానమూగారుగా అ కొని యోజడిమప్రాపి [illegible] సంభవించె। దౌహృదముజానకిదేవి దాల్చు గవుడు॥ గీ॥ ఇటులగర్భిణియై పూర్ణచంద్రబింబముఖి యొకనాటనొక నాడు [illegible] ఖులువింత। వగలమై సేయనప్సరోవనితబోలి। హెచ్చి [illegible] తో చెంతకువచ్చుటయును॥

—(* సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలఁగఁగోరుట. *)—

శా॥ ఆలోకించి వరస్మితం బెనయ రామాధీశుఁ డుప్పొంగి యచ్చో బాలి దొడ [illegible] నిమించు [illegible] లేజెంచట। [illegible] ఫీలబెల్మి [illegible] కొటములు [illegible] చూపర్యుల్ల సత్తారహ। రాగుప్ప [illegible] లుదీరు [illegible] బలి [illegible] ॥ వ॥ దరహాస్యంతు [illegible] యటంద [illegible] నో। వరపీఠిగతచంద్రకండ [illegible] చిపెవ్వాపించునో చంద్రకాం। తరమంగ [illegible] కిత్తి [illegible] యునంద [illegible] డనిచెకురాలు। దరుణీపాండి [illegible] ॥ మ॥ స్తన శృంగార సంబు [illegible] సమున్నత్తి [illegible] ముంకాసుపిం। చిననీనంబగు పీతకస్తురి [illegible] । జినతత్త్వాదియొన [illegible] నుమితా [illegible] । జ [illegible] కదీప్తి [illegible] జడయా [illegible] ॥ క॥ గడ [illegible] భార మునజడిని [illegible] కనముతో। [illegible] ముప్రకి। [illegible] గదసెలి॥ క॥ సోమునిగొల్చి [illegible]

మోముఁ గనుఁగొనవె ముచ్చి ముద్దిడుకొనెనో కామిని యిదిగాదేని యు । నీమొగము నంటి తావి యేమిటికొదవెన్॥ చ॥ జడగతి బాదముల్ పలిన బాష్పనవాలుమిటారిచూలన్ । బడలికమబ్బు ప్రాకొనిన బాగున మోమున బాండురద్యుతు । ల్పొడసినలీలమంటి చవిచూపఁగ సజ్జవహించినట్టు నీ । యొడ దనుఁ జేమి తైనయొక యిచ్చ జనించిన జెప్పవే చెలీ॥ క ॥ పెన్నగులమరిలనంతరవ్వాఁ । యఁ బులుఁగు వినియంగ మన్నించి గీయితవాంఛిత మీ మోము నూత్నముగఁ బెడఁగెమఁగడది । యిత్నంబున జేయవలయునతిపరోయనుచున్॥ ఉ॥ మాటలు బాలికాంతకుఁ బమాటికి జేసి యలోలలోచనం । బాటలగంధి సిగ్గుప్రతిభాషిత చాతురి నడ్డగింపఁగా । గాటపుకాంక్షయుఁ దయుఁ బ్రకాత్తెఁ బదిందువరఁ సేయనల్లనన్ । మీటిన స్రోయఁపి తెనలెకుఁబుచు నెలుంగున వర్తితోఁ సనుఁ ॥ శా ॥ సారంగీశుకోచిదన్ప్రపదద్విష్పసింహాపోతక్రమం । బాజన్నంతక రంబువుల్ని గుడ జేయున్మి చు భాగీరథీ । తీరారణ్యములన్వసించు మనిపత్నీశ్రేణితో డక్కఁపలా। హారంబుల్గొని మొక్కి నాయమెలంగ బ్రాణేశ వాంఛించెదన్॥ ఉ ॥ నావినిసంమతించిరఘునాయకుఁడాసతి వాదరింపుచుఁ స్నిపదలంచి నట్లతఁణిమణిపటి రేపటంతలం । బావన గాంగభూములకు బం పెదనంచు మెలంగు చెకలిభిఁ పొవహీలంగనుద్దుగొనియాయమ బోపలికన్ పిపింమటన్॥ సీ॥ అడపంపుచోరవా జేటువాయిరకెడ నెడమడిచిన తెలనాకుమడుపులొసఁగ । జీరాఁపుదుప్పటి చెఱఁగుఁ జేపూని వెంబడిగిండికొనివచ్చుబుడుత డాదుఁగ । ద్వారపాలకులు తత్తరముతో వడిలేచి ముకుళి హస్తులై మ్రొక్కులిడఁగ । బనుల సందడినెదుర్పడిన దాసీ దాసజనములు జడసి పార్శ్వములకొదుగ । కటకవారునుదగుమాతెగములవారలు లవసరంబుననియోగ్యులాడనాడ । బాడగనియఖోచితాకృతుల్ వ్వారసికొలువ మధ్యకక్ష్యాంతర

—(* భద్రుండు పౌరులాడ నిందావాక్యముల రామభద్రునకుఁ దెల్పుట. *)—

ముఁ జేరి మనుజవిభుఁడు॥ గీ॥ లలితనవరత్నపీఠమలంకరించి మంత్రిబంధుహితాప్తసామంతవరులు భద్రదమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ । సఖులఁ గొలువంగఁ గొలువుండి సంతసమున॥ సీ॥ శ్రుతులు శాస్త్రంబులు స్మృతులాలవరించి విద్వజ్జనుల్సేయు వాదము ల్విచుచు । బ్రౌఢోక్తులలర బౌరాణికుల్ విపింపు వివిధ పురాణార్థవితతి వినుచు । నవరసాలంకారనైపుణ్యంబులమహాకథకులు గణియించు కథలు వినుచు । జాతియమేర్పడ సరసభంగులబరిహాసకుప్తైలుపహాస్యములు వినుచు । గొంత ప్రొద్దుపుచ్చుకొని కొలిచినవారి నెల్లబనిచి వలయు హితులు గొల్వ । దగినరీతిగొంత దడవుండి హితగోష్ఠి । భద్రుఁ బిలిచి రామభద్రుఁ డనియె॥ ఉ॥ వింతలుభూమి నేమి యునవింటివె పౌరులు నన్నుఁ గూర్చి నిం దింతురొ మెంతురో తెలివి తేజన నీకు రుపోదరాదువే। కాంతమునందు నేనుఁ జనునాఁడు మరో వినకుంటివో తుపి న్నంతయు నీవు దాఁపుక యథార్థముగా వివరింపు నావుడున్॥ మ॥ కరముల్మోడ్చి వినీతిభద్రుఁడని మొంగాకుత్సవంశేంద్రనీ । చరితంబుల్పది వేలనోళ్ల బ్రజలెంచన్విందు నేనెందులన్ గురునాజ్ఞాన్విసంచరించి లవణాఖ్యా పారముంగట్టి యా। సురురంగొట్టిన చర్యలెంచకివిమెచ్చోట్ల నైవనిందంతురే॥ చ॥ నసునకుశక్యమే యనిమొనన్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే । శ్వరులజయింపవాలినడపంగపివశ్యులచేఁ బులుల్గొనం । బరుషశరాగ్రబిందువుగ బల్లడలిన్ ఘటిపనీతడా। హరిముఖ హరుండాయుచుజనులాడఁగ వించునకేంద్రనావుడున్ ॥ చ ॥ ఎలనగవంకురింప ధరవల్లభుఁ డమ్మఁబ లెలభద్రనీ । పలుకి వినికలామాన యినపౌరులుభూమిజనుల్ శుభాశుభో । క్తులు వచియించు చోటననుఁ గూరిచి జానకిఁ గూర్చి నిందలు। బలుకక పోవరత్తెంగబద్ధములాడక తెల్పుమీ యనన్॥ శా॥ ఆభద్రుండు వినమ్రుఁడై పలికె దేవా నీవు పల్కాఱున । నీభంగి న్నిజమే మి దెల్పుమనినన్ హానాక్సకుఁ బ్రులపా । లేకాభావ్యంబనివిన్న వింతు నడిమీకేలా వినన్మాగ్ఖులై । వేభూపాలురమెచ్చ తీనబఁడిరే పాటి పాటింపఁగన్॥ సీ॥ కరుణఁగల్గిన రాజంతిరవునిగన్నమెత్తనివాడంచు మెచ్చంతెస । దురుసుదండనలఁ బధదోధరయే ఎదారగిన్నహింసాపహుండని మొంగరతని । ధయిర్యసంపన్నుఁడౌ ధరణీశ్వరునిగన్న కఠినచిత్తుండనికదయరతని । సుజనులబ్బో దభూభుజునిగన్న పక్షపాతియంచలతిగాబూతురతని । నేవి వెతవంతులే మెరుంగుడు రట్టి । వెఱుకలేని జనుల సరసుచేసి। మొఱకుపఁ బుఱువి నెపికొలుకు మేకొనఁగదే। వగకుదగు నెయ్యంజివరకుమార॥ క॥ ఐనజను రాడుకొని యెడి । నానోక్తులు విపదఁ బంచి విన్నడిగివపు యాచకు వెఱచిగణించెద భానుకులాధీశ విను ము పౌరుల పలుకుల్॥ సీ॥ ఏకళంకము లేని యిక్ష్వాకువులమున సంభవించి యు రామచంద్రుఁడకట । తొడమీఁద నిడుకొనె దోషాచరాగ్రణి యెత్తుక చలనింక నేమిగాల । మంచి నాసిల్లా వింపు కకొంచకముగల దాఁగొనవచ్చిమయులు హెచ్చి । యెచ్చాటిక ము లేక యేలుచున్నాఁడు చెఱకువిల్తానికీజికిరి నాడ । పగఁబు రెకాంతలచుచఁగట్టికొనిన । బలిమివిడిపించుకొని తెచ్చి కలియవచ్చు । బ్రజకు రాజానుమత మెధర్మంబుగా దెయనచు । గొమహూడిపని కెదరవనిజను ॥ చ ॥ వినిని నేను దేసరిక వీథులవీథుల్విన్నమాటలే । యనుకొనువారలూరి ధరఁజ్ఞులనోరలుమూఁదవ్వనే । యికకులరాధపాఠి నీతి నేమనగూడునటంచుఁ దెల్పినన్ । వినిశరాహతలముల్పవుల వ్రేసినలాగు జానకీజెందుచున్॥ గీ ॥ అధిపుడొద్దనున్నయాపు గనుగొని యీవిధంబు మీరు నెఱిగి యొండు । దురెయాటన్నవాఁగ శిరములనంచుచు స్వామియమెది దెల్పువానమని॥ చ ॥ ఎడగగలంగ రాముఁడొకయించుక నేపము తాపమిషాటయు గ్నదఁపఁచమాగమూని నెతమాగొనని వ్వెలుగఁగనివారించన । కొడగలయాపు లంబనిచికించుక నొక్కసాదెరక్కిరియు । కొడకమీదిరా సోదరులఁగకడనొసంగానిరముపొన్నుననన్ ॥ గీ ॥ వాయనవిశిపుచారిదైవా వారి గర్జముల కుమారులు రామ భూమీశ్వరా జయవెలుంక

చేసినభరతాదులిపుడుపిల్చు । టేమొయనియాతుణంబున నేగు దెంచి॥సీ॥ ఉస్సనినిగిడించు నూర్పులఁ బలు వేకసించి కెంమోవివా

—(✻ రాముభద్రుఁడు చెప్పిన పౌరవాక్యంబులఁదమ్ముల కెఱిగించుట. ✻)—

డించువాని । నడగకయెడ తెడునశ్రుధారల నడ్డగించి తెప్పలనప్పళించువాని । నాశ్చర్యరసమగ్నమగుమానసంబుతో నఱక చేష్టలుదక్కియున్నవాని । వెలవెలనై లేనివెడనవ్వవహించిముత్తెపుబొదలుగనమోమువాని । దైన్యమాకారమైనచందము ననున్న । వాసిచెమయన్నగనుఁగొనవారువెఱఁగి । పడిభయంపడితోఁకకటపడికటకట । పడిదిగుల్పడివడకుచుభక్తిఁజేరి ॥ ఉ॥ ఏమి టికింతవంతవహించినవాఁడొన్నృపాలుఁడీవిధం । బేమియొయెవ్వరేమిగణయించిరొయీ వెతయిట్లుదీరునో । స్వామికటంచు జెంతిలుచుసాగిలిమ్రొక్కిరనక్రూమితంముల్ । రాముఁడు ప్రేమమీఱఁగ గరంబులగ్రుచ్చికవుంగిలించుచున్ ॥ గీ ॥ చెంతనం దరనిడుకొనిచేరదేసి । కన్నులనుగ్రమ్ముకన్నీరుకరతలమున । నప్పళించుచుగాద్గద్యమడచియెప్పు । టెలుఁగునూలార్పివార లక్కట్టులసితె॥ మ॥ అనుజతోవ్రచితవృత్తిబూనిమునువాయధర్మంబుబ్రాణంబుగా । యనుగుంజుట్టములారలుస్సఖులు మీరైరా జ్యధురంధరులగా । ననుమీరేయొనరించికొల్చిరటుగానంబూనిబోనెద్దిరై । ననుమీతోనసకప్పడఁజ్ఞులసుసంబావాక్యముల్వింటి రే॥ క॥ అనిననిదియేమిసందియో । మనుకులపతియెన్న్టట్టిమ టాడుడుతెం । పునసనియొండొరుమొగములు । గనుచున్ దిగు లొందివినగ గాకుత్స్థుఁడనున్॥ చ ॥ చెరఁగొనిపోయి యాస్వపురిఁజేర్చె దశాననుఁడాసరెగి । డ్పతిచినసీతదెచ్చుకొనిభావ జ్ఞాక్రకులకొగ్గి రెుగ్గసిగ్గయిుగక । గూడినాతనకులేశ్వరుఁడక్కటుకుతత్రిధమకాముల్ । మతిచెనోయంచునన్న బ్రజమాటికి చూరెడినేమిదెప్పుదుఁగ్ ॥ చ ॥ పరుఁడెపుడేవఁఖూటిజెఱబట్టినవానివధించిసాధ్వియౌ । తరుణయటంచుజేకొనుటధర్మమెవ్వ గావగనెంచరాఘవే । శ్వరుఁడకనేలశంకయనఁజ్జ్మజనులాడెడిమాటలంమౌ త్రై । యారువడిగుండెలోమెఱుఁ మున్నసోద రులార యివ్యోడక॥ వ ॥ అనితన్నుసుద్దేశించిబుద్ధిలేనిజనులాడుకొను సుద్దులుగొన్ని దయావగవ్తె నొద్దనున్న తమ్ములకె ఱిగించియుద్దశరధునిపెద్దకొడుకుతుందుడుడుకు మెంచుకొనవెండియులక్ష్మణునిగనుంగొనియిట్లని యె॥ మ॥ అనఘాలక్ష్మణము న్నెయుంగవసమస్తాపత్యులున్ సుద్రసులు । న్భవనిరేజభవాదులున్మునులుదిక్పాలుల్విలోకింపగా । నవనీకన్యక తెనవొల్లనమ హోగ్రాగ్నిఁబ్రవేశింపుమ । న్నపిధబున్నశివస్న్నెజొచ్చుటరహింద్రైలోక్యముస్మెచ్చుట॥ ఉ॥ అప్పుడువచ్చివహ్నితనయా కృపతోధరణిజజెచ్చియు । యుప్పులకుప్పసాధ్వినుగుణో న్నతనెసకలాంతరాత్మనై । యెప్పుడుగాంతనొచ్చమొకయం తయులేదసయప్పగింపడె । యుప్పులకున్నిజంబులనియాడరెయిచ్చటివెల్వలందరున్ ॥ చ ॥ అనిమెసబంకైకరుడవనమా డెనమేలుదలంచియిచ్చకం । బునకుధరాజమంచిదనిబొంకిరొవెల్వలుసీతధాపమే । గనియనిమాధునట్లులనగాకరంచు దలంచికాదెయ । వ్యానలముమండజేసిచోరమంటినిదానిదల్పరైనగా॥ ఉ॥ మానుకలాడుమాటనెంతవారఁగనెంచిపితో కుజెందగా । నేమిటికంచుమీరు వచియించిననేజమునైనదిట్టగా । భూమినినింద గొందిమృతిబొందిన యయ్యపకీర్తిధాజ నుం । డామిహిరెందు తొరముగ నాపదబొందునరౌరవాదులన్॥ క॥ పిప్పతస్వగద్వారంబవరజమలారక్షణ్యయశమం దులకై । సువిచేకులుత్సహింపుదు । రవిచేకులుగాంతు సేతునపయశముసకున్ ॥ క॥ క్షితిమీదబ్రతికియుండియు । మృతిబొందిన వారునిందలెనసినవారల్ । మృతిబొందియుబ్రతికినఘనులుతనిగ్మలకీర్తిశోభలసరజులారా॥ క॥ కానసడికోడిసాప్రాణము లై నబుబాప్రాణములకెల్లబాప్రాణములగుమి । మైన్మచనుద్యజింతుననగా । జానకినెడవాయుటెంతచర్చింపగన్ ॥ ఉ ॥ దీనతపాయ నెల్లపడిదీఱగజేనిక జానకీసతిం । గానలఁద్రోయబంచుట సుఖంబనియెంచితిమంచిదౌననగి । దైననమంచివెంచుచిసదండములా డితెరేవమీకునా । యాననుడియటంచువిభుడాడినగొండలమందిరందరున్॥ క ॥ జనివిభుఁడంతటలక్ష్మను । గనుగొనిమీవది ననున్నగాంగతటతపో । వనులుగననివేడఁబుట్టెడి । నని వేడినదట్టుగాననదిరామెనెపముగన్॥శా॥ పల్మాటల్పలపెట్టకరుడు డుద యింపన్ రుపెయాలోకనిం । దల్మానంతిసుమంత్రుచొదిరరధాధ్యాసినగావించివ । న్యల్మెదంబున జూడకేమ్మనచగాం తన్నీవుగోరిపోయి । వాల్మీకుల్వసియించునాస్రమముచేర్పన్ డించిరమ్మానెసన్॥గీ॥ ఇంతమైనితమూఖర్వేలయన కు । మహినిజకునాకుదీబ్రతుకునకుఁబంధ । మబయకాదేనిజనులిట్టులాడుకొందు । రయ్యయికనేరపలుమాటలాడకొనగ॥ క॥ అనయాన తిచ్చిభరతా । ద్యనుజులగృహములకుబనుపనానతముఖుడై । కనుగవలనబ్రాలాలుకగ । జనిదధిపుడుడిన్నన గుడుసదనముజేరెన్॥ గీ॥ చేరిమెవ్వారిరగుబాష్పబారిధార । లరుణరుచిగన్నతామరరానిదుర । మాన్యునెల్లసెతజెం దెమనుజులనాధు । డలతనటుసెవేగించిరనుజులెల్ల ॥ క ॥ లోకాపవాదమువనాన్మాకన్యద్యజెపనెంగానోయే మో । యీ

—(✻ రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుండు సీతను వాల్మీకాశ్రమంబునకు దోడ్కొనిపోవుట. ✻)—

కొంతచనినరాత్రి । కాకుత్స్థునకొకకల్ప్రబ్రహ్మకల్పంబయ్యెన్॥ ఉ॥ జానకినిందజేసినప్రజన్పలుకాకలమున్ శర్వరి । క్రైన న డ్డెతెలిగెననజ్ఞపుడు ఁదయమారుణాంశుసం । తానముతోగనంబడినదత్సమయోచితకృత్యములేసం । దానొనరించి లక్ష్మణుడు సద్దైగ్గముఖబాసుమంత్రుతోననున్ ॥ ఉ ॥ శ్రీరఘువంశవారినిధిసీతలధాముడు రాముడంపగా । గోరికగాగమరవ కొనుటకుజానకిమాడబోదెడిం । దేనుసుమంత్రశీఘ్రమునదెంమనిపల్కరధంబతెంపు । సింగారముచేసియశ్వములగట్టిరయం

బునదెచ్చినిల్పినన్ ॥ శా ॥ ఆపౌలస్త్యుని జేత్తుఁడౌటవగ దైన్యంబున్ముఖాబ్జంబున । న్వీసంబంతయు దోపనీక తెగువన్వ
చ్చినపృత్తినీ । తానీమంతినికిన్వనమ్ముఁడెయువమా తాగాంగతీరాశ్రమే । త్తైనక్తిన్నిమనందు డోఁడుకొనిపొమ్మంచు న్వీఘం
డంచినన్ ॥ క ॥ వచ్చితిరథంబు వచ్చిన । విచ్చేయుమటనసీత వేడుకపడుచున్ । బొచ్చెంబులేనికృపనెల విచ్చెనేపతిడగసఘ
పాదమేవనములకన్॥ సీ॥ అనిననేమియెఱుగదకర-టయామ్మ। యనఘజేసియొంటినడచద్రోచి। యెటులవత్తునను మనెడద
దల్లడపడెఁ। లఖనయెఱుగకుండలక్ష్మణుండు॥ఉ॥ అంబుజగంధియవ్వెడవ. హంషణాలపత్నులకంచుగొన్నిహే। మాంబరరత్న
భూషణచయంబులుగైకొనియంముబందియు। న్వంబడెనెక్కెగారథము వేడుకనెక్కెచిరత్నరత్నపీ। ఠంబుననుండెవాజులపహ
టాహుటితో లెనుమంత్రుడంతటన్॥ క॥ రామాజ్ఞకువెఱగందుచు సౌమిత్రిభయార్తిదైన్యసంవృతమతియై। వేమియుననకే

—(✻ సీతాపతిదుశ్శకునంబులంగనిచింతించుట. ✻)—

గగవేగ్ తో మహిజకు దోవనవ్యెదుశ్శకునంబుల్॥ క॥ ఆదుర్నిమిత్తములఁగని। భూజాకుమారిభీతిబొందిపనస్సం యో
గంబడెందనుడినెం। తో వైన్యముమించలక్ష్మణునితోననియెన్॥ సీ॥ నరియదుచెరువాగెగరుడియుబాలయు నెడమనుండియు
వచ్చికుడినినిలిచె। జెవులబో తెదురవ్యెజమరునా వెనజూసెబలిమా లుపిదేవిబ్రైడికంటె । సుడిగాలివితెరిలల్చెట్టుజట్టు
లునెట్టిగడిదిమంటలుబ్రెళ్ళగ్రక్కెనక్కె । యిడ్డమైకాలాహియెదుర్కట్టితుదకెక్కెగనుగొంటెధ్వజముపైగ్రద్దలాడె గావి
రిదిగంతములనెల్లగ్రమ్ముకొనియె। ధరణివిరదిరదిరుగుచండమునదోచె గగనమణిమాసెబగతెఘూకములరైమోసె। నన్నల
క్ష్మణయిదియేమియాగడంబో॥ చ॥ మునకొనియిట్లు మశ్శకునముల్గన్పించుటకున్నెఱుంగువె। ట్టినగతినామనంబునగడింది
భయుంబుజనించెదక్షిణాంగనికరముల్బలించెత్పృతిగానిలెమేనవశత్వమొంజనే । మనివివరించుదానజగమంతయు బాడయి
తోచెజాడిర్కికిన్॥ ఉ॥నాసఖునామనోహరునినాప్రభువారఘురామదేవునిన్।బాసివనాళినున్నమునిపత్నులజాచెదనంచునే
కోర్కెచెల్పుమనినాథుడనంబధునాలుగేండ్లుగా। చినవనులింతేకాయునివిశేషమువెఅొకటచ్చగింపకే । మనివనిబూడగోరి
తెహోయిటులన్విపరీతగాంత్షపా। త్తునజనుపాపజాతికినిదుశ్శకునంబులుగాకయుండునే॥ చ ॥ కుమతివినాశకాలములకున్వి
పరీతవుబుద్ధిబూనియక్రమమంలెకాంత్రచేసి చెడుకావుననానునుగోరరానిది। వ్రమవితలంచిదుర్దశబడంబలతెంచితి మీదపు
ర్దశా। సమితికినిమిత్తములేసారికిగాపేన్నృపాలనందనా॥ చ॥ ధవునెడవాసివచ్చుతెగదారికితాకికివంతయేలని। య్యావశకునం
బులంబొడమునాపదలన్నియుమాన్పిరామభూ। ధవునకునీకునత్తలకుదక్కినబాంధవపారకోటికిన్। వివిధశుభంబు లీవలం
యు వేల్పులటంచునమస్కరించినన్॥ ఉ॥ఆయమచిత్తశుద్ధికినయంబునకున్వెఱగందిలక్ష్మణుం । డీయఖిలైకమాతపతినెప్పుడు
గూడిసుఖించునట్లుగాం। జేయకపాయచేసెవిధిచేష్టగదాయనినింద సేయునే । మోయనబోవుమానుపగనుస్సరనుండలవం
చునవ్యకన్॥ క॥ అన్నవలామిన్నయునిత। డున్నతెఱుగుదుశ్శకునములుడుగకననరా।చున్నతెఱంగగనియును।మిన్నకచనె
నైపగఅగ్రమించగదరమె॥ వ॥ ఇవ్విధంబునసీతాలక్ష్మణులడవులుడచిపేఱులుచాటీపర్వతంబులుగ్రమించి పక్కణాదుల
తిక్రమించిచనిచనిముందట॥ క॥ గోమతినమృతరసోపమ।గోమతిదరుపుంజమంజుకుంజోరుతటీగోమతిన తకలితవ్రవతి। గోమ
పీర్రాపించిప్రోద్దుగ్రుంకినయంతన్॥ క॥ సరిదంతికాశ్రమంబుల । దిరముగవాడుండివేగదేరెక్కి మహా। ధురగతిమధ్యా
గతుంగవాగనంగనా। రంగరంగదంబుజాతరంగవృత్తచంగసా। రంగగంగనంగమంతరంగమంతపొంగగాన్॥ శా॥ ఈచం
దంబుననంగజాచితనలోనింపొందికీతిరించు । సీతాచంద్రాన్యసులక్ష్మణుండుగనియాస్వామియాజ్ఞాపనం । బాచింతా

—(✻ లక్ష్మణుండుగంగదాటిరామాజ్ఞనుసీతాదేవికిదెల్పుట. ✻)—

భరమాయప్రసభయునింతైనన్వినన్లేమినెం। తోచెల్వొందెడిసీయకావినప్రపలెల్లకందెల్పుదున్॥ క॥అనిపలుపరానివ
గపుర। గనుచక్కన్నీరునించికస్తింబజడియా। యనగనివెతయుడిగులుజెన । గానగానజ్జనకరాజుకూతురుపల్కెన్ ॥ ఉ॥
చిన్నదనంబుమించెబురివెల్వడినప్పటినుండినిమొగంబున్నతెఱంగుగాంచి దిగులొందుచునుందునిధేమొయంచుమీ । యన్న
పదత్సహోదరులకాపులకున్శుభమేకదన్నరి । కన్నులనేలనశ్రువులుగ్రమ్మెడుచెల్పగదన్నలక్ష్మణా ॥ చ ॥ అడవికిదొల్లి
నాసుమనిశక్తియురంబునవాటిననప్పుడుం। బొడముదుకంటనీరిపుడుపుట్టినదేట కొతంద్రిచెల్పవే॥ ఉ॥ మానసికవ్యథల్రుజలు
మాన్పగనోపినపుణ్యగాత్రకం। గానదిజేరియుండియును గస్తిపడందగునయ్యావేడ్కతో । నీనదినాటితాపసుల యింతుల
కన్గొనిభూషణావళుల్। కానుకలిచ్చిదీవనలుగైకొనివత్తమురమ్ముచెచ్చెరన్॥ వ॥ అనిపలికినలక్ష్మణునిధైర్యంబుగని తలంకి
చరలన్నిలనియె॥ క॥ కనరానిదుశ్శకునములు। గనినప్పటినుంచిమనసుగలగెడునాకఁ వనులేలమరలిపోదమె నినుజూచిననిను
డించెనెవ్వగలనినన్॥ ఉ॥ కన్నులనీరుగ్రుక్కుకొనిగ్రక్కునలక్ష్మణదేవుడన్నమున్నన్నది నెమ్మదిందలచి। యార్తియొకించుక

దించిధీరత॥ చ॥ అ
డించితల్లిరో। నిన్నటిదుర్నిమిత్తములె నెవ్వగగూర్చెనయోధ్యకేలమీ। రెన్నినసీలనవ్వలికి నేగుదమంచునచించిధీరతన్
రదముడిగ్గియచ్చటఁ బురుండచ్చట సారథినుంచియోడపై। ధరణిజ నెక్కఁబంచి వెతనారఁగనంత దానునెక్కి-తత్సు త్తరణము నె
గ్ని వేగఁదటధారుణిఁ జేరియుశోకవార్ధిలోఁ। దరళమనస్కుఁడై మునింగి ధారగఁగన్నులఁ బాష్పముల్ దొరఁగన్॥ చ॥ జనకజ పూను
దీనతయొసంగఁగనుంగొని యీరెలుంగుతో। జననిరోషాయదీహృదయుశల్యముశోకదవాగ్ని పొంగుకం। చెను
లుజననిందితకృత్యముఁ బూనివచ్చితిన్నసుశపియించుమంచుజరణంబులఁ జెంగటవ్రాలె॥ క॥ ఎడవడ పెదన్నలు
చు। నవపద యెవ్వతార్మి వదలనంగముగ చలం। దుదమొదలు లేనిపసివరుచు జనకసుతయునిగనుగొనియెరు॥ ఉ॥ అన్న
యనేకదీనదశలానిన వేళలనైన నినీవుము। స్నన్నదునింతవంతపహింపష్ఠ ధైర్యముడింప నేల సేఁ। డన్నియు
హీనగణాంబుధిపంచునీగుణం। జెన్నుధురంధఱెవ్వరికి నెగ్గు వలంరుతన్నగ్గ॥ చ॥ పరగతమ్ముఁ తెల్లదల్లులగ భాగ నసే యుదు
వెల్లవేళలన్। బంధనమన్నపోలపాలభంగిగజూతువుబొంక పెన్నటం। బరువమువెల్లిరిరాభ్రాహ్మణభక్తియు రామ
సేవయుందిరమగు సీకుఁబంధ్రజననిందితకృత్యము లెవ్వియుఁజేయ్యవన్॥ క॥ పన్నుగదొలంగినినుమీ। యన్నపరాశరిణఁపయిండ
నాసికా। యన్నసయిభక్తిహాలఁగెనొ।కన్నాయము నేమిఘ్నమైన గాఁజేంచితివా॥ క॥ గురునిందయాచరించితో పరమాపణసేసి
తెపొకృపపారహితుడవై। శరణన్నవారిద్రోహితో। యమలకు వెన్నిచ్చి పెగయతుగించితివో॥ క॥ రామాజ్ఞ లేకదుఃనిసనీ
మనమునసిందుడ తెచ్చితో నాపై।స్వామిమతి యెడసియున్నదో నేమిటికపలెదుపుత్రుండెదలతెంగింపగడ॥ శ॥ సౌమిత్రి భ
యమడ్యెడినున్నపుసూత్ర్మాదేవిజామాత। యాశ్రీమత్పద్మదళాక్షుండగు ఘుకుల తిరాబ్ధిబాల్యెందుడా। పేరవ యిస్సాగిరి
రుండా యనువమత్తైఘేంద్రపహర్యక్షుంఘం। శ్యామాంగప్రభుండుమహాప్రభుండు లెనై నయున్నవాఁడెవ్వరన్॥ క॥ మునుమహ గ్గని
రతుండనగా। మునుమానవపతిదయాబ్ధి మానవ్యతుడైనినుమాపనినానసుమా నెనో। యనునూతమునుమాని శెల్పు ఘనమ ని
నితో ॥క॥ తెలుపుటకుగొంతచింతిని। తెలుపక పోరాదటంచుధ్యానసిచ్చయిత్తందలచుచు వడితెచిక్కుత్తాం। జనకసుతయునిగాత్రు
లొంటుకజనకజనిరెఁ॥ ఉ॥ ఇంతకుఁబూనివచ్చిపచియింపకపోదునె వినుత్సదు। క్రింతుల దైన్యజేబడన సీతను ప్రాణ
నేలుచున్నవా। దెంతవిమోహరాముడని యెగ్గులఁపలికెననాలకించుభూ। కాంతుడునిండజెండసనుగానలలో పదవెంచి
రంపునేర॥ క॥ తుల్లజనదుష్టవచో। బల్లకదంబములహృదయపద్మము గలభూవల్లభుడారిచేఖవదా। యల్లక భరపేదముని
నియెదమ్మా యిసకఁ॥ చ॥ మునులుమహాత్మనిధుల మోఘదయాంబుధులాశ్రయించుకా। ననములుజేరనీవిక దినమ్ములతో
యగదమ్మయుంచునీ। యునికికనర్హమైన యెడలొప్పగణింపగనొగ్గవాలఁ। సీయనదతనబుద్ధిచెమరిచయుంమునిదెంతి
టికైతిజాడుమా॥ చ॥ జనపతిలోకనిందబడజాలకనివ్వనిద్రోయుమన్నజో। వినినహింయుంచికానలకు వేగమునంగొని తెచ్చి
నిల్వగా। జనునెడబన్నణించిభృతిసంపదబొంపిరివోవుచిన్నవాఁ। డనుననువంటిమార్గమునకటావిధియేగతి సృష్టిసేసెనో॥
ఉ॥ అంచితహాసముఁబూనుజవనాంతరభూములనిన్నుడించిర। మ్మంచురఘూద్వహుండనిచెనక్కటయెట్టులొప్పుదుట్లునో। గిం
చెదవమ్మ యెవ్వుడసఖీజనులయ్యెదవంనున్నేమియాహింంచివినంబునింకఁ గ్రమియించెదనంమహత్త్రతామణీ॥ ఉ॥ సీవిమలప్ర
భావమునునీవినయాదికసద్గుణంబులున్నీవుదెలింగియుండియును నిందలకుంబుయయులోడియోజగ। త్పావనసీవుగోరి సేవం
బుననిచ్చటికంపెవాఁడుగా। కీవిరహాగ్నినేకరణిసీదగలాడతడింకమీదటన్॥ ఉ॥ దాయలకైననట్టిపెత నాగొని సెగతిజూ
డవచ్చుని। స్నీయటపీస్థలిన్విడిచినేమెనెటులేగుదు నన్న నేలభూ। నాయకుడిట్టిజెట్టిదముసర్పగబొందమనె నెద్దినైనచో
జేయఁగనోడడికతినచిత్తుడటంచునెత్తింగిపంచెనో॥ సీ॥ మితిలేనియీడిడీమేలంపుమెకములుసఖియలబలగమ్మేజనని సరుఁ। బ
రికింపరానియీబలుమలల్నవరత్నమయచంద్రశాలలే నాతసీకు। గడుభీతియుండపనిగ్రహానముల్ వివహారింపదగినపూదోట
లేతల్లిసీకు। ఘోరనక్రభుజంగకోటితోమలయనిగ్రహాచములులోలదులేయమ్మసీకు।బంధురమణైనయీమహాప్రస్తరంబులింట
డుమణివేదికలెజననిత్రినీకు। గటగటాయింటినిచోటనెటులనిలిచె।దంమసీయునికేమందునమ్మనేను॥ మ॥ జననీసీవుమహా
పతివ్రతవునీసౌశీల్యమిల్లాండ్రకె। ల్లనుమేల్పంతిరఘూద్వహాంఘ్రియుగళీలగ్నాత్మవైయుండుమీ। యనినెనెవ్వడవిన్నవింప
బతిజాయంజేసెనినాంటిడిం। చినహాపాత్ముడనోరికేగుమనుచున్ సెల్విచ్చెనాదెవుడున్॥ క॥ ఆలలనయతనివచనము। తల్లి
న్విని మొసలునరుకనించుకచడిలోఁ। ద్రెళ్లెడికదళీకపలెహా। తల్లియనిబొట్టుసౌరిగిధరపైబడియెన్॥ వ॥ పడిచేష్టుడిబడిబడిబొ
డముబడలికవాడలేటుంగక రెండుగడియలుండికొండొకతెలిసి వెండియువలసియెవసనైతె దీనదశంబొరసియాకృశాంగిమర
గన్నుదామరలవిచ్చివిచ్చులవిడివెడలెడియశ్రుజలధారాప్రసాహంబులు చెకుటద్దంబులపైజాలువారగజాఘనా ముఁటుంగుప
య్యెదచెఱంగుమీదికిదిగజారియుత్తుంగతరస్తనకనకకలశంబులనిండకొన మెండుకొనునిట్టూర్పుసెగలం దగిలిచిగురువాతె
ఱతుకతుకనుడుకనుడుగణంబుల చెదంగునడుంగద్రొక్కుటజేస్చుకదేలలదళితరచికురనికరంబులశకఫలకంబునఁ జెరలో
డందుజీమొవవిరుగసములతో నొంటలకొంగ్సాపెన్నెటులంతభాగంబునంబొరలి పడజడసుపుచెంనుటలంగ్రమ్మరొని నేత్సనగడ
గడవడంకగడంకదక్కిచిన్న మొగంబుచిన్నదనంబునకిమ్ముబాపబరితాపదవానలంబునబడి పురపురబొక్కుచు వాల్గిదా

గ్రుక్కుమ్రింగుచు లేచి కూర్చుండి శోకరసంబాకారంబు దాల్చిన చందంబున జిత్రరూపంబు గాత్రంబు గైకొన్న చెన్నున సాధ్వసంబున సాధ్వియైన కరణంబు గరుణంబు కరణంబు నొందిన తెఱంగున నఱ్ఱెక్కి వెక్కి యేడ్చుచు నేడుపు విడిచి మానంబు పూనుచు మానంబు మానితనలోదానగుచు నగవుడిగి తలయూచుచు దలయూచుట విడిచి ముక్కుపై వ్రేలుంగీలుకొలుపుచు జాలిగొని హాహాకారంబులు సలుపుచు దలపని తలపులు తలపి గోరు గిల్లుచు లక్ష్మణు గాయని యుత నిదిక్కు చూడ్కులు నిగిడించుచు నిట్లనియె॥ చ॥ అకలకు మున్న పసుపుధారపు నానతి దాటవచ్చునే। యిటు మిము లజెందుమంచు విధి యీధర నిన్ను సృజించియుండగా। గడదగ నవ్వులో బుట్టు కానలకేగిన నాడె యేల పదల్ల। యుచితవంచు నుంటి నెఱుగంచు దిట్లగునంచు నా మదిన్॥ క॥ అదుర్ని మిత్రములఘము మిము దుఃఖము సేయుటకు న్నేయీ దుఃఖ మిటులా పాదింప విధి తలంచియె। కాదేయా కోరిక నాకు గలిగించుట యున్॥ చ॥ ఎడసక పూర్వజన్మముల నే మిథునంబుల బాయజేసినా। రడగల బవ్వుచుండితి నొయా రఘునాయక పోనెవాడు కా। అడవుల రామ పాదజలజాత్తి వసించి నేడు నాధుపాం। చెడసిన నాథనై యిచట నేగతి వే నఖరింతు బ్రాణముల్॥ గీ॥ ఏన సాధ్విననుచు నెల్లవారలు నన్ను। సన్నుతింతురనుచు సంతసింతు। గానన దుమస్సిట్టి కటిక నిందలు పుట్టె। యపవ్రోచు రాముడనుచు నెఱుగ॥ చ॥ కటకటక్కు కోపము గుకంచెను జెట్టిదమైన యాటనే। డిటువినియుండియుం బగుల దింతు ఆగాదు గుండెయో। ప్పటివవలెనున్న దీకటికటనూపము శోసనపుట్టిరి ఇయుంచిము। య్యాడవి నెయింక వేవల నవాపదలోలదగనున్న దాననో॥ చ॥ కళకళమంది తెల్పితివో కాకపరాకున వప్పం పివో। కలనయినన్ రఘూద్వహ యడు కానలలోన నుబ్రోయ బంచునే। తెలిసి గణింపు లక్ష్మణ మతిభ్రమయై నదో ... సహా యింపుమి। ప్పలుకు లెఱుంగ కంటి వెత చాటి లెస్స కొక భ్రాంతియున్నదే॥ ఉ॥ ఎన్నటికిన్ రఘూద్వహుని నేనును నన్ని ... రామచంద్రుడుం గన్నుల బాయ ... కల్ల కా కొకల్లకయుండిన బ్రాణ మేలపో। దన్న రఘుప్రవీరు చెవులార గనింతయు దెల్పినాడు చే। నున్నది చెంతగంగ మడుగున్నది నైన నటుల య్యేడుం తదిక్॥ చ॥ పతిమతి నెంచెనే మొతను బాసియు శోకవనంబులోపలన్॥ ... నాఖ్య సుమ గ్రమ్మి రాజను దెంచి శ్రమునిన్। హతునిగ జేయునేల నను నాసగదా బ్రతికించె నాటికా। గతిసక నేమియా సగొంకా యముని ల్పుడు తెల్పుమిన్నియున్॥ చ॥ ఎఱుగని మూఢులాడుకొను నెగ్గులకున్ భయమందియప్పుడే। కలకు మనంబుతో విధుడు కాననసీమకు బంపెంగాక యిట్లుగ సారి నన్నిలిచి తెల్పుమనోవ్యథ తీర్చిని న్నునే। మఱునని పంపడయ్యెన ... తాన ముగూర్మి సేము నెందుకో యెనో॥ క॥ ఆ కరుణయా ప్రసన్నత। యా కూరిమి యా ప్రియోక్తియా గారవముం। గాకుత్స్థుండు మఱచె గదా। యాకస్మికముగ జనించు నపవాదమునన్॥ శా॥ ఆకర్ణాయత నేత్రమై మణిమయోద్యత్కుండలద్వంద్వశో। భాకీర్ణాంచిత గల్లమై సురదనంబై సుందర భ్రూయుతం। బై కమ్రస్మిత చంద్రికావిలసితంబయి యొప్పు శ్రీరాము మో। మీకాలంబున జూచు భాగ్యమిక లేదేమో సుమిత్రాత్మజా॥ సీ॥ అవనిని యోనిజనై పుట్టి మిథిలేంద్రు వీట నే బుట్టిన విధము విసరొ। యెంగరాగముల చ్చిన ... మొదలయిన సతులెంచుకొన్న దిజాలు విసరొ। యాలంకలో దొల్లి ... త్రిలోక్యము నుతింప వహ్ని నే జొచ్చినవార్త విసరొ। యీసీతను విపోవ ... కొప్పని రామ బ్రహ్మాదులపుడన్న పలుకు విసరొ। వినియు గనియు బ్రజలు నను నింద సేసిన। యింత మాత్రమున ... ధిప్రుడు పలికి। యింత తెగువ సేయ నిచ్చగించుట నాయ। భాగ్యహీనతయొ కరిబలరి కనేల॥ చ॥ వనముల కేల వచ్చి ... వల్ల ... పడవాసి యొంటిగా। వని మునిపత్నులెల్ల గుమిగూడెయ ... గద రమాలి వారికే। మని వివరింతు నింత విన దంబుధి నేకరంపుడ వింతునే యనుపున ... లక్ష్మణ ...॥ వ॥ అని పెక్కు వగల నంపుగు పొగిలి మగని తెగువ కబ్బుత పించియు నించుక తగవు దలంచి తెగువ వహించి బహిలిఖిత చిత్రంబు కొలంపు పొందియున్న యంమరందితో మఱియు నిట్లనియె॥ చ॥ వగవు నదోచిన న్నియున దారుణ బల్కితి గాక భర్తకున్। జగదపవాదముం గడు వశక్యమె నేను ప యోగ సుగ్నతం। దెగువ నటుబోడ్చి రాముజననిందుడు జేయుదు నేత దాజ్ఞయ। ల్లగతుల బూని కానల మెలంగెద వేనుగలంత కాలమున్॥ సీ॥ అన్న లక్ష్మణ యిక నాలస్యమేటికి జనుము యోధ్యాపురంబునకు నీవు। ముధ్యగత్తులకును ... మ్రొక్కితిని తెల్పుమచట బంధుల నెల్లవ ... నను మనిక్క పాలనము రామావనీంద్రునకును మ్రొక్కు గా నతిభక్తి మ్రొక్కుమీవు। తనయాజ్ఞ దలదాల్చి జననింద తన జెందనీక కాసలజరి యింతునసుము। భూజనుల బాంధవుల లెస్స బ్రోవుమనుము। తలపనాకేమగడ యనునా నెయనుము। భాపమెప్పు ... వనమునాతి కాబాయదనుము। నెంమిగొనుక ... మింతనాపిందనిప్పుమనుము॥ గీ॥ పోయి రమ్ము శుభంబులు పొందు నిన్ను। నన్నమఱువక యుండుమనా యన్నయనుచు।

—(* లక్ష్మణుండు వాల్మీకాశ్రమంబున సీతను విడిచి మఱల నయోధ్యకు వచ్చుట. *)—

గన్నుగవన శ్రుధారలు గ్రమ్ముకొనగ। నన్నెలంతుక దీనయై యడలుచున్న॥ క॥ ... రాక చకకక। కనవని ... బాయజాలని వత్సంబును బోలి జాలిగొనియా। జననిజనకనాథు గొలువ జనుదునే యనుచున్॥ ఉ॥ అ... మ్రొక్కి కాళ్ళ వదకాడ దక్షిణ మాచరించి ... నెల్లి జలింప ... వదలంగ తోడమా। ... వెదను బాపసూ ... థిల్లగ బ్రోవనే యనుచు దీనత లక్ష్మణుడు జేగెనయోధ్యకున్॥ గీ॥ ఏగనావ ... డపడ। దిరిగి తిరిగి సీత దిక్కు గనుచు। దిక్కు గలిగిసీ దిక్కులేదాయె గా। తల్లియనుచు నపనిపటము ...॥ క॥ తేరని వగనందుండెడి। తేరెక్కి సుమంత్ర సమేతుడై నతవచ్చెన్। శ్రీరామవిలసితావలి। శ్రీరాముని ధ్యానముచు ...॥ ...

(* జానకి శోకించుట. *)

టసీతా। వనజాక్షియునతడుమరలివచ్చునోయనియా। యనజనిత త్రోవపలుక ఱు। గనుచుఁ బెద్దదూఱుకోనచుఁ గటకట యఁ
చుఁ॥గీ॥ రమణిమఱికొంతవడిదాకరథముఁజూచు। దరుణిమఱికొంత సేపు కేతనముఁజూచు। గాంతమఱిమీఁదరథపరాగంబు
జూచు। జడతిమఱియంతటనువట్టిబయలుచూచు॥గీ॥ చూచిచూచిచూకిఁ సుకికఁ తాళిమినకిఁ। వగలబొగలయూర్పు నె
న్గిలి। దిగులదగులగుందివగజెంద బెగడొంది। యలసిసొలసిమూర్ఛలొలసిదేఁసి॥ వ॥ అచ్చెలువ తన్నమన్నముచ్చటలఁదు
నప్పుడప్పుడమిత్రేఁడుచేసినచెయ్యులుదలఁచుకొని॥సీ॥ ఆడిమీఁదనిడక నియోగము పై జేర్చుట చేఁకకటకఁడ సారెవే మొ। చే॥
చెంపటచేలచెరగునదుడుచుట చెలిమికినదితుడిచీటొవేఁమొ। ప్రకటితావికస్వరవిజేచిచ్చుటయనురాగమునకిదియాదర్శ
మొ। కోరినపనికియ్యకొనుటకరుణాప్రబంధంబునకుఁ ఫలగ్రంథమేమొ। మోము మోమునఁగదియించిమద్దుగొనుట। దఃఖించునప్రథంబెలుపకాహాభూవిభుండింతటం।
యేమోహంపు పనికిదీయుదలమేమొ। యెలనగవు జేరఁజూచిలో పలికిన చుట। మేలుచిన్నెలకదివాలి షేరవే మొ॥ వ॥ అనిద
కనంచు నెంచుబఁటెంబాయఁజేసితదైవమా। యనునింకనెవ్వరుదిక్కనువిధాలఁగ ప్రాణంబులెట్లోరాయనఁ॥ క॥ అంమాయ
బలుకవునా। యంమాయనుజాహ్నవీదయానిదినసుజే। కొంమాయనుగలశాంబుధి కొంమాయనుఁఖగమృగములఁగనిఁగ
నియడలఁ॥సీ॥ వనవిహారమునభూవరుఁడాడునెమలుల మమతదలంచికంపముపహించు। జలకేళికేళఁబోఁజెలువుందఁ
గావించుపరిహాసకముఁదలంచుబరితపించు। భోజనాదులవేళరాజేంద్రుఁడొనరించు బహుమానముఁదలఁచుభ్రాంతిమించు
మ్యాత్రాదికములందుదార మెఱుంగనియట్లు కళలంటుటఁగణించికళవళించి। యేకశయ్యావిహారంబులెంచియెంచి। ప్రణయ
లహాంతములవగలవలికిపలికి। వలపుమచ్చటలెదఁజేర్చిచినదివనరి। యింతిపిలిసించెగలకంఠులెల్లఁగదియ॥ క॥ కాంతా
త్నంబిటుల। కాఁరంతారమునందుపగవకాఫలములక। చ్చింతజరియించుమునిసుతుం। లంతయువినివచ్చిజూచియరుదందిక
సఁ॥శా॥ఆవాల్మీకులచెంతకేగినతువైయయ్యావిముక్తాబ్జయా। శ్రీజామాతృ దశరథ ప్రభక్తిగదిగినజేశేయుఁ రాజుదేవేరియో। నా
ల్గొంటలతాంగియో తుఁఁ వనిలో నందీనయైబెట్టువా ప్రోవంగఁగాంలిటెప్పనచ్చి విమె పూబోడిగాఁ వందగఁ॥ చ॥ అనిమును
బాలకుల్ దెలుపనమ్మునియాదరదృష్టినంతయుం। గనిరఘురాముజేవిజనకక్షితిపాత్మజయౌటచుజెలియ రగ। కరుణవటుల ఘ్యాక్ష

(* వాల్మీకి సీతనూరడించి తనయాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుట. *)

పాత్రగొనికొల్చులు వెంబడినేగు దేరఁబా। యనిదయతోలెంమనంబు మెంనయంజనిగాంగనటుఁబుఁజెంగటఁ॥ చ॥ ఉడుగకతేరుచ
న్నదెసమానసీచూడుఁరఁగన్నొలంకులు। స్వేదుమకపొరున ఖద్యోతాలిల్లుచలూఁటలేనియూర్పులుం। గడయిడరానిదంత మెడ
గాంచనిచెక్కిలిగేలుధూళిబుగ్గుం। గుమసడుమేనునుంగలిగికుం జెడిజానకిగాంచినాదిమిఁ॥ శా॥ చేరంబోయిచప్పుడింతవిన
నియాసీతాంబుజాక్షియు। కారుణ్యాంబుధినత్తపోధనమణింగన్గొని లేచినట్లఁ। జాలుఁ తెప్పలొకింత మొత్తికనివి
శ్వాసంబునిశ్వాసముఁ। పింజుఁ బట్టుగనేడ్చుచుంజరణసామీప్యంబునశ్వాసినఁ॥ మ॥ యేసూర్యసుఖముఁగించివగ పే
లాపుత్రునిసద్గుణో। న్నతినీభవఁ మెరింగియుగ్రజలనిందల్ మ్రొగదింపఁగా। దృష్టి తెంపొనంచుఁ వెనితయును నొడ్డప్లి
స్విచారించిన। చ్ఛితినన్మనిధిలాధినాధుల తెసీచిత్తంబులో నెంచుచు॥ చ॥ అటమాటలేలనేనేచునాశ్రమదేశమునిదెకాదె
నీ। కెఱపరికంబులేకనికనిచ్చటనున్నతపస్వికాంతలం। దఱునచిత్తోపచారములొనర్పగలారువివేకశాలినుల్। మఱుతు రెట్టి
నైపగతిమాన్పఁగనెవ్వరికైనశక్యమే॥ చ॥ జనకుడుతండ్రిసద్గుణ విశాలుడుపంక్తిరథుండుమామచు। గ్దనభుజగర్వవైభవ
వీరాముడురాముఁడుభర్తనీకనీ। వనుపమధర్మనువర్తినిధివజ్ఞతజెందకునాధునాజ్ఞజే। కొనిచరియింపుమేలవెతగుందెద
వష్యంమగొంముపూనినీ॥క॥ అంమాయూరకవగవక। లెంమానావనమునీక లీలావనమా। రంమాయిదెజేమలుచే। కొం
మానీముఖముగడిగికొంమూయనుచుఁ॥ గీ॥ అనునయించియర్ఘ్యమాయమకిప్పించి। మానిమణిజాత్రమంబునకు గూర్చి
తోడదోడుకొనిపోయెనిర్వ్యాజ। బంధుజనులుగాకె బ్రహ్మమునులు॥ క॥ సీతాసతితోనిటులఁబ్రచేతసునిసుతుండు వనము చేరిత
నమసం। ప్రీతి మెయినతులొనర్చుమ। హితాపససతులఁజూచియశ్లమితినసుఁ॥ ఉ॥ రాజకులాధిరాముఁడగురాముని దేవి
విదేహధారుణి। రాజకుమారిపంక్తిరథరాజవనోజనిపెద్దకోడలు। రాజముఖిలలామయలరాజసవెబాదర్బోలునీవెకుం।
బూజలు సేయఁగాదగు తపోధనకాంతలు మీరలందఱుఁ॥ చ॥ కడగులురావణాసురుని చేజిఱపోయినకాంతదెచ్చిరే।
లేమననితన్నుబల్కనజలించిరఘూద్వహుఁడీమెసద్గుణం। బెడదనెరింగియుఁ నడీసహింపకకానలకంపినాడుమీ। కెడపక
యీమెత్రోవుడనియింతిని వారలకప్పగించితిఁ॥ ఉ॥ వారుమహాప్రసాదమనివామవిలోచనగారవించియం। తోరపుబాణ
శాలలకుదోడ్కొనిపోయియథోచితంబుగా। సారెకువంతులొని యుపచారము సేయుచునుండిరంతన। కారణకాండ
చెందెనతికౌతుకమూరడ లేక వధూటియుఁ॥ సీ॥ రంగారుబంగారు చెంగావులుధరించుశృంగారవతినారచీరలూనె। భూజ
నంబులమెచ్చుభోజనంబులొనర్చుకమలాక్షి కందమూలములునమలె। జంద్రకాంతవిశాలచంద్రశాలలనుండు జవ్వనిమునిపర్ణ

శాలనుండె। మరలతో శ్రీరాముని రమ్మపై బవళించు బాలికామణి యొంటి పవ్వళించె। గగ్గనసన్నలకు ధ్వాంతకాంతలాచ। రిం
చు సేవలు మెచ్చులికాంచ నాంగి। యొగ్గుని మగ్గకాంతాకృతోపచార। విధికి నెంచన సాధ్యంబు వధికి గలదె॥ ఉ॥ అక్కడ లక్ష్మ
ణుండు నటులారయుదైచను చుండి శ్రోవలో। ప్రొక్కుచు సన్ననీతుడగు సూతుని బూచి సుమంత్ర చూచితే। యక్కట డస్సెను

—(* సుమంత్రుడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసుని వాక్యంబులు దెలిపి యూరడించుట. *)—

త్తముడగు రాత్మజ కెంతయు పాధీవవశ్చేదా। నెక్కటనైసనంచు వెత నెక్కడ ప్రాణము డనోక జే॥ చ॥ అడవుల బెక్కనాళ్ళి
డుములందివిఘం బెడవాసి వైభ్యాచే। బడియుట నెవ్వరుం బడని పాట్లకులోనయి ప్రత్యయర్థమై। యడ దెడ చిచ్చుజొచ్చియు
తి యత్నమునస్సుఖమింత చెందనం। గడపటజానకీపతికి గాపురముం గడతేర దాయెగా॥ మ॥ శివుకోదండము ద్రుంచె వాలినడ
చెక్ జేపట్టె సుగ్రీవునిం। బ్లవగశ్రేణుల నేలె ఘోర జలధిం బ్లధి చెబోఁ... స్యునా। హాఁ ఘనామి నైలటాన్చేసిపనిత్తి కైయరా
న్వయస్వామి॥ ట్టివఘాటింబెడవాసినిల్పగగలండే తెల్పగి తంబునన్॥ క॥ ఒనులుదర ఉక నియె। దరనికడపతిసీలపడి
చెనవనిజ శాపం। బునవగు పాపముజనులదో। జననాథు డోగణెంపు సారథిఁగని యుచున్॥ చ॥ వగచుచుబలు లక్ష్మణుని వా
క్కులు సారథియాలకించి కేల్। మొగిచివచించె నేలవెత మోదముఖేదముగాలసంగతం। దగులుచునుండు నెవ్వరికి దైవము ముంద
ర బాయముం బులెం। పగు నెమహాత్ములతో ల్లిబుధులాడిన మాటలు నమ్ము తెల్పెదన్॥ గీ॥ ధర్మనిధియౌ యసమీత చంద్రదశరథావ। సీత డా
క నాడునిజ పురోహితునిబూడ। దలచిరథమెక్కి సూతకృత్యంబు నేను। బూనగ వసిష్ఠమునివనంబునకు బోయి॥ శా॥ ఆపత్రం
బునకేశవార్షికశమముఖవ్యాస క్తిమైవచ్చియు। ర్వాసుండుషన్ గురుచెంతనునిక్కగ నిదిష్యద్వహిన్ఘిభాసుదృతుల్। భాసిల్లందగువారి
జేరజనిసద్భ క్తిన్నుతుల్సేసిత। ప్రాపేశస్తృంబునకబ్బుచుంగొలిచిభూపాలుండుఃపతిక ల్లగన్॥ గీ॥ ఆతిథ్యవెతివిమాయింటికర్ధి
పయయుచు। కందమూలాదికములు వేడ్కలనొసంగి। తా మునుభుజించియ మ్మునుల్ తగినమాట। లాడుచు వసింపనవసరంబర
సివిభుడు॥ క॥ అలదుర్వాసోమునికిం। జనిచేసిమహాత్మ రామచంద్రుండెన్నా। ళ్ళిలయేలుగాడుకులెందఱు। గలిగెదరాయిక
క్ష్మామణిగతియెయ్యదియో॥ గీ॥ అతనితెప్పులబ్రతుకెట్టిదరక్కవంశ। మవనినెందాక వర్తించునన ఘచరిత। యానతీదగునింత
యు వనిగయుణి। పోడిమిమీతంద్రికర్యాత్రిపుత్రుడనీయె॥ క॥ అనఘాసీతనయాగ్రణి। వినుమీధరబదునాకండు వేలేండ్లేలున్।
మునులెంచ బెక్కయాగము। లొనరించుంబిదపబుత్రయుగ్మ ముగాంచున్॥ క॥ ఆదగ్రసుతునయోధ్యకు। బొందగబతిజేయునా
ష్టబుధమంత్రిసుహృద్బృందముతోసానందము। బొందుచుదదిబ్రహ్మాలోకములకుంబోవున్॥ గీ॥ కొదువమగ్గురుపుత్రకునకి
స్వాదిపువు। పుత్రుబొందియయస్యఘామిలేల। గలరుపెద్దశాలమిలసిల్పసిష్వాకు। వంశమింకనొకరువార్తవినుము॥ మ॥ ధర
ణిజ న్నెడవాసి రాముపనుదాప్యాత్మునుడు పెక్కేడ్లుతా। ద్విరహంబొంచెడికారణంబుగలదా పృత్తాంత మేమంటి। పరిపాటి
న్వయపుత్రువిష్ణువిజూల్ధంగించినన్దైత్యులా। తురులై ముక్ భృగుపత్నినుట్టుజొఁ అనెంతో కూర్మిన కాంతయున్॥ గీ॥ వారి
కభయమిచ్చిపై బలువారింప। నసురవైఁ తేజుయప్పుకంధి। శిరముచక్రధారఖేదించి దైత్యులు। సంహరింపభృగువుచాలగినిసి॥ ఉ॥
దేవుడపంచుని ప్పనిసుతింపుపురందనునింత క్రూరతన్। స్త్రీవధయెట్లు చేసితివి శ్రీధరయీకొలచెందకుండినం। బోవునె మాన
వత్వమునభూమిని నీవిక బుట్టియాత్మపత్నివిరహార్తివంముదువనేకదినంబులటంచుదిట్టినన్॥ క॥ హరికిచ్చినయాశాపము। ప్రా
కసెనతనిమరలఋషులబోధనలతోడా। హరిబోగడీమాస్చేశాపము। హరికధలెట్టులయినమేలెయదిమేలన్నపా॥ క॥ అభృగుశాప
ము వారిడ। నాథుషపహిముంచినీకునందనుడయ్యె స్నిభాగ్యమెంచదగునెక। దాభూవరరాముడొందుదత్ఫలమింకన్॥ క॥
హరికైవహామకైవం। బరమేష్టికినైనవిప్రభాషణక్రోయం। దరమగునేయనిలీలా। హరుడమ్ముని దెలుపన్నృపతి యద్భుతమిం
చెన్॥ గీ॥ ఈరహస్యంబుపురిజేరునెడన్నృపాలు। డానతిచ్చినసేవిఁటినం నెకాని। యెవ్వరునెఱుంగరీవార్తనిప్పుడుపొగల। నన
దెప్పినినిదినిల్పుమాత్మయందు॥ చ॥ కతివయిపగ్గములచనినగాగ్గములన్నియుదీర్చిరామభూ। పతిమిమునున్నగాబనిచిబ్ర
హ్మపదంబునకేగుసీతకై। వెతపడలేదసన్ గృహియువేడుకగారు న్వహాయించిలక్ష్మణం। డతనినుతింపుచుంజనిరయింబునగో
మతిజేరనాటిశన్॥ క॥ మరునాడరుణోదయమున। నరదముసూతుండుపన్నవతెడక్కిమహాత్వరమద్యాహ్నముల్లోపల। ను
పవిమతాయోధ్యయనగుని యోధ్యకుజనియెన్॥ వ॥ చనిడీనాననుఁడ్రైపురద్వారంబునొచ్చి యచటనెవ్వరనింబూడకతలవంచి
నిరాజమార్గంబునంజనుచున్నతనదైన్యంబుజానకీశూన్యంబైనరథంబునుంగనుంగొనిపురజనులుగుంపులుగూడుకొని నవన
నాగానిన్నమనమువిన్నది నిజంబైతోచుచున్నది చూడండనిగుసగుసలంబొవు వారునింతలేసిసంచారచ్ఛేదంబులుమనయూరి
ప్రభ్యాత్ములవలననేకదాయెయ్యెనింక నేనోరుపెట్టుకొనిమాటలాడుదు మనువారునింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుం
డింతసాహసంబుసేయవచ్చునేయనువారు నిట్టిసాహసంబుచేయుకున్ననిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుంజేపగిదింబోవుకొన
నోవుననువారునట్టిరట్టువినినప్పుడుచెట్టువడిపుట్టినకోపంబుపట్టజాలక పాపపుణ్యంబులుకట్టడిప్రజమీదంబెట్టి పట్టభద్రుండి
ట్టిదంపుపనిసేసెనతనినిట్టిట్టినగూడునేయను వారునెఱుకమాలిమొఱకుతనంబుతోనట్టిపరమపతివ్రతంబలికినవారుచల్ల
గాబ్రతికెదరనువారువారువీరిబ్రతుకుబంగారమయ్యెనిప్పుడుబంగారువంటికాపురంబువిడిచియాశృంగారవతి కారడవులంబ

డిబడలికతో నడబుచున్న దిగదాయనువారును బూచిన తంగేడువలె సింగారించిన రథంబువలె గన్నులపండువగ నిండుచూలాలైన డవులపాలు చేసి తాళవచ్చునే మనజనపాలుండేలాగు తాళ్మి దాల్చి నిల్చినవాడో యనువారును నిందు వేవురుగలిగిన కరలేని దానివలె గాసలంబడి తల్లి యెంత సంతాపించెనో యనుచు తాకాంతం దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమాయ యిటువంటిది గదా ట్లపగ వారికైకొందగవును మీయనికన్నిరుసించువారును నైపలు చందంబుల బలుకనాలకింపుచు నేనుంగు మొగసాలకడ రథంబు డిగ్గి సుమంత్రిని సగౌరవంబుగా నింటికిం బనిచి నట్టనవులలో మీపట్టంపు జేపి సిపిడచి పెట్టి వచ్చితినని యింగొట్టుమాటట్టపనంబుతో సధిపతిం జేరుచుక నేటు విన్నసంబు సేయుచు దైన్యరసంబునకు సదనంబగు శ్రీరామదేవుని వదనంబు జూచి యేచందంబున దాళుదనను తహతహదు విన్న నెకొన్ని కష్ట్యాంతరంబులు గడచి రాయంచ లేనికొలనువలె రత్నంబు లేని పెట్టియవలె బద్మంబు లేని కొలనువలె జంద్రకళ లేని గగనంబువలెం సరస్వతి లేని ముఖంబువలె రామభక్తి లేని చిత్తంబువలెను ప్రకృతి లేని సంపదవలె గీర్తి లేని బ్రతుకువలె వార్త లేని కవిత్వంబువలె కాంతి లేని యద్దంబువలె శాంతి లేని తపంబువలె శాఖ లేని చెట్టువలె రేఖ లేని బొందివలె సకల వైభవంబులు గలిగియు జనకనందన లేనందునం జిన్నవోవి విన్నవయున్న యన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున॥ సీ॥ ఏకతంబున దాల్లి యుంతిపలికానకూర్మి పలుకులు వాత్రుచ్చి పనివిపనివి। ప్రజలమిథ్యాపవాదం బాటించి వడి నెంత తెగువ జేసితినంచు బొగిలి పొగిలి। యీమాట సౌమిత్రి యెఱింగింపసతి యేమి యయ్యెనో యనినంచు నడరి యడరి। ప్రాణేశ్వరిని బాసి ప్రాణంబులిక మేన నిలుచునే యని భీతిగలగి కలగి। యేసుఖము నింక నేలని యెంచి యెంచి। నేత్రముల శోకబాష్పముల్ నించి నించి। సొరిగిపలుమారు బాన్పుపైనొఱిగి

—(* లక్ష్మణుండయోధ్యకరిగి రామునకలంక దీర్చుట. *)—

యలయు విభుజూచి లక్ష్మణుండార్జగుచు॥ క॥ చేరి తనయన్నపాదాం।భోరుహమున వ్రాలి యశ్రుపూరము లేత్తై। పాఱనడలంగ్ధృతిసెడి। యీరఘువరుదత సమస్త సుత్రులనుం చేర్॥ ఉ॥ ఆయెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము వెంచి చూచి భూ।నాయకచంద్రుదీనవదనంబున సాశ్రునిరీక్షణావళుల్। డాయగ జేసి దేవర యలంఘ్యతరాజ్ఞవహించి సీతం గొం।పోయి సురాపగాతటతపోవనభూములడించి వచ్చితిన్॥ ఉ॥ ఆవెతలెన్ని యెనగలనరహితులాధిప దాటవచ్చునే। దైవగతుల్ శరీరికిన దాకలదే సుఖమూర్తి జెందినం। బోవునె వచ్చు నాపదలు పుట్టిలయించుటకూడి పాయుటల్। జీవులకున్ స్వభావములు చిన్మయమూర్తి వినీ వెఱుంగవే॥ చ॥ వగచుట పాటిగాదు మిముబంటి మహాత్ముల కాత్మతత్త్వముల్। తగిలి తలంచి చూచిన బృథగ్విధమయ్యాదిసచ్చిదాత్మకం।బగు పరమాత్మ నీవు జగమంతయు నివ్వుదలంపనయ్యెనా।దిరుగుడ నైనసనికి నుపదేశము నొనరించువాడనే॥ చ॥ అవనిజలాగ్నివాయుగగనాత్మకమైన ప్రపంచమంతయున్।వివిధచరావళులు నీవయి నిండి వెలుంగుచుండగా।నవనిజ యెందు బోయినదియయ్యు భవద్వ్యతిరిక్తమైన వస్తు వొకటియున్న దేమఱువుచూపున జూచి తలంక నేటికిన్॥ చ॥ అమలకమిమ్మెఱింగిన మహాత్ములె పుత్రకళత్రమిత్రవర్గముపయి మోహముంచక విరక్తి వహింపమీకు జెల్లునే। భూమిమగొని వందురం దరుణిబాసి ధరాపరిపాలనంబుసే। యమతి చెరాముడంచు వసుప్రజలాశ్రితదత్సణోత్సుకా॥ మ॥ అనిబోధింపగ లంకదేరి రఘువంశాంభోధిచంద్రుడు సమ్మోనం మోముప్రసన్నదృష్టిగనిసం మోదంబువాటిల్ల నీయనవదోక్తి హజారముకు దొరసియన్నాళ్ళు నాళ్ళ వ్యైభూ।జనసంరక్షణ మెల్లి కైనఘుటియించంటోదగున్నేపుకన్॥ వ॥ అనియానతిచ్చి యాతచ్చండాంశువంశముండమస్తు వెండియు ననుంగుతమ్ముని గనుంగొని యిట్లనియె॥ మ॥ సుజనానీకము ప్రోచుచుం గుజనులన్ శోధించి దండింపుచుం। బ్రజలాయా యెడ దెల్పు విన్నపము లొప్పనించు భూపాలనం।బుజనాధీశుడొనర్చి కీర్తివడయున్నో భగ్రప్రమత్తాత్ముడై। నజనుల్ చిట్టుదురిచ్చటన్నిగయ సంతప్తాంగుడై యొనచ్చటన్ క॥ ఇలఱేడు సుకృతి నను మను।బలుమఱులోపల నె యుండి ప్రజవిన్నపముం। దెలియవిన జేనిగిడగు। గలసీ యర్థము నకొకకథవిను

—(* రాముడు నృగమహారాజుచరిత్రము లక్ష్మణునకు జెప్పుట. *)—

మనఘా। చ॥ నృగుడను రాజు తొల్లి యతనిర్మలకీర్తి యబ్రహ్మణ్యప్రియుండగణితవిక్రమోన్నతుడహంకృతిశూన్యుడు సత్యవానా।బొగడత కెక్కి రత్నమయభూషణభూపిల లెనవత్సనై।తకు బహుధేనులన్ దినము దానము సేయు మహీసులాళికిన్॥ చ॥ అతడొకపుణ్యకాలమున నస్పదసంఖ్యములించు నైజకీ।ప్రితపసనక్షిణాకముగ బ్రాహ్మణకోటులకిచ్చు చోటను। వ్రతుడగునొకర విప్రుని పవత్సకధేను వనేకధేనుసం।గతినిటరాసెజుం గనొకత్మ్నేనురుకెల్లి నృపాలుడిచ్చినన్॥ క॥ దానముగొని యాతడేగిన। ధేనువు గలవిప్రుడాత్మధేను వునెందున్ గానక బహుదివసంబులు దీనుండై వెదకె నెల్లదేశములందున్॥ గీ॥ గోత్రిగలగోత్రిలందెల్ల గోవు వెదకి। గాత్రములయుంగనతడంతకనకలాఖ్య దేశమునకేగి యందొకద్విజుని యింటదూడతోనున్నతనదోగ్ధ్రి దమఘనగాంచె క॥ కాంచి హర్షించి శబరీ యనుచుం బిలుచుట యనోడయడగుడెచ్చినవాడ చునదదూడతో జను। దెంచితనివువుమూర్ఖోనం గద్దింజుక్తి ఏసొవశ॥ క॥ తనధేనువుగను జేగనుబనీ యేమెవ్వరికెవ్వనుచుబనివడి వెంటన్ జనుదెన్చనాపువోకొని చనదానమును పట్టినట్టిత్రి సుసుడలుకన్॥ మ॥ తగునే నాయుడనొచ్చి నా మొదవు ముద్దన్న 'బుతొంగొంచుబా।' అగజోరత్వము గావలు త్రైతుగద్దీ త్వాం బెదున్చ్చతి।నిగవీడవెదకి కింజరదలం జేరిటమ్మ చ్చి వాన్నగియా విప్రుడు ఘటాక్రీయన్వధమైనెన్నెలుగ కొందునే॥ క॥ నామొనవిది

నికుహనముగ। నేమందలగలసితప్పియుట జేరినదో। యీమొదవు గానకనె యీ। సీమంతయు దిరిగి యతలజెందితి ననినన్॥ ఉ॥ ఇచ్చినమట్టి నాతన్నృగుడ మొదవుంగయికొన్నవాడనే । నిచ్చట నేవచించెద వెయేగొన్నతో క్తులురాజ చెంతకుం । జెచ్చెరరం ముచూతమని చేకొని నాతఁడు పల్కఁగాదనన్। వచ్చునెయట్టులైననని వచ్చినతండును గొన్నెపసమేత డై॥ సీ॥ వచ్చి పెక్కుఁన ల్గువసు చేసువాకిట। గాచియుతని సంముఖంబు లేమి। రోసి ద్విజులు నృగుని మూసరవెల్లివై। పుట్టుమనుచు దట్టిపోయినరఘు॥ శా॥ ఆ శాపంబు నృగావనీశుసీమ బాహ్యద్వారముల్ దెల్పనెం । శోకించి నిజాంత్రితా ప్తహితమంత్రిశ్రేణికిన్ వ్రాసం। కాశంబా ద్విజశాపము న్నొడివి వేగంబు త్రుసర్వక్షమా । ధీశుం జేసినయానయంబులుహితో క్రిం దెల్ప ధైర్యంబునన్॥ చ॥ వలయును మంచునెండయు పవానయు గాలియు జేరనీవిబ । లుగలుగటు చేయబంచియదికన్పడకుండగ బుట్టులుంబొన । ల్బుత ఘ గసంఘటింపుడనిపల్కినిజాకృతిడించి నొచ్చియుం । దలయుచుమున్నవాడిపుడు నాన్నృగుడూసుర వెళ్ళరూపునన్ ॥ క ॥ కావునన త్తుండగున్నపు। డావిధమునసహాని జెందునసఘాని మియున్। భూనరుడును గురుశాపము । చేవనరుఎమ త్తన్వృత్తి జందియకాదే॥ ఉ॥ ఆకథ యెటులన్న వినుమాదియుగంబున సూర్యవంశజుం । డైకొమరొందు చుండునిమి యన్జననాథవరుండు శత్రుశి। ఖాకులుండతం

—(* నిమిచక్రవర్తివృత్తాంతమును రాముడు లక్ష్మణునకు జెప్పుట. *)—

డుగ హి గౌతమమౌని వనంబు చెంతలో కైకమనోహరంబగు మహాపురియొండొనరించి దానికిన్॥ గీ॥ వల్లుసౌధవిజితవయిజయం తమగు గాన జయజనంతమనెడివరసమాఖ్య। యమర జేసియుచటన మరనాథునిబోలి। యవనినేలుచుండె యాఘనుండు॥ క॥ గురుని ఘుడనదగుతినకుల । గురునింగని యొకట నాడు గుణమతి నేన । ధ్వర మొకటి సేయబూనితి । గరుణన్మరదివహించి కడ తేర్చుడనన్॥ ఉ॥ ఆర్యశిఖాపతంసమత డాతనికిట్లనునన్నుమున్నెయే । ధ్వర్యతకున్వరించె మఖువంటుడు దన్మఖమయిన భూమిభృ। ద్వార్యభవన్మఖంబు వకువచ్చెద దాకు మటంచు బోయినం । గార్యముతో నృపాలకుడు గౌతమమౌని వరించిచెచ్చెరన్॥ శా॥ భృగ్వత్రిచ్యవనాదులైనబుషులం బిల్పించి ప్రార్థించి బు । ద్విగ్వర్గంబుగ వారి జేకొని తదాదేశా ప్తిశీతాచల । ప్రాగ్వీశంభరయజ్ఞశాలదగశుంభత్సంపదం దద్ధరా। భుగ్వంశాగ్రణిదీఘసత్రము జగంబుల్మెచ్చ జేసెన్ రహిన్॥ గీ॥ అయిదువేలయేడుల డిగినవారికి। లేమినాకవరమణిదుకూల। భూతు ణాన్నదానములతృప్తిగావించె। నతవికలిమిబొగడనలవియగునె॥ ఉ॥ అంతరమున్నె యింద్రుమఖమయినదదర్చితుడైయరుంధతీ । కాంతుడువచ్చి యంతయునుగన్గొనినన్నగురున్ద్యజించిదు । శ్చింతమునొకట నన్గురుని జేసికొనెన్నిమిపీనికండక్రొ। వ్వంతయునేడడంతునని యల్కనువాకిటగాచియున్నెడన్॥ గీ॥ బడలిబగలువాకపవళించి నిమియంతి। పురమునందు నిదురవోవుచునికి । నెఱుగడవ్వసిష్ఠుడే లెంచి కాచుట। యిలబ్రమత్తజనులకేలు కగలదె॥ చ॥ ఇటులనుహూర్తమాత్రము వనీంద్రుని వాకిలిగాచి రాకయుం । డుటకును సహింపకాయజతనూజుడు గాయజుమే నడంచుఘూ । జటివలెమండి వవ్విడిచి జన్నము చేసియు జెంత జేరడీ । కుటిలుడువీడనంగుడయి క్రుంమరుగాకని శాపమిచ్చినన్॥ ఉ॥ ఆయన శాపమెట్టిహొన్నృపాగ్రణికాయము వీడెనప్పుడే । కాయముకంటెముందుకడగాజనెనిద్రయునవ్విధంబ ఘూనాయకుడాప్మణో తెలిసినన్నున్నృదాశపియించి నాతఁడుం । గాయము చాసిగాసిపడు గాక నిక్రంమనుజశాపమిచ్చినన్॥ క ॥ ఇతరేతరశాపోక్తుల । యతియును నృపతియుని దేహులయిరప్పుడుదుః । ఖితుడైవసిష్ఠమునిశత । ధృతికడకుంబోయి తన్నుదెలివికొనియనున్॥ మ॥ నిమిశాపంబున స్థూలదేహమడగెన్ సూక్ష్మదేహంబుతో । నమగారాధ్య భవత్పదాబ్జములుడాయన్వచ్చితిన్ స్థూలదే। హముబ్రాపించుమపాయమేమియుకనే నెందావిర్భవింతున్ తయా। సుముఖత్వంబున నానతీయదగునంచున్ దీనుడయి వేడినన్॥ క॥ పరమేష్ఠిపలికె మిత్రా। వరుణులతేజంబునొచ్చి వారలవలనన్। ధరనీవయోనిజుడవయి। భరియింపుము దేహమనుచుబనిచినదతడన్। ఉ॥ ఆవిధియానతిచ్చిన క్రియ న్వరుణాలయమొందునంతనిమి । త్రావరుణల్పయోధితటధారుణిగ్రుంమరుచుండి యొకర్వశి లావణవీథి నూర్వశివెలుంగుటగన్గొని రంధమిత్రుడయి। నావగలాడిచూపులాలయందమినాతడు మన్మధాతుడై॥ క॥ చానగదిసి వంతజఅమధాతుడు పుజావు। నద్గ్రహించిఘటమునందుడించి। వరుణుచెంత మెలగవరుణుండడుకాయంచి। సంభ్రమించి కరియసక్తియపలికె॥ క॥ మిత్రుడు వరించెదొలుతగ। శత్రామునగానికమీరురక్షింపుటకుం। చాత్రమగునేరిమామక। గాత్రము లంచుసుఖముగయింకొనుడనినన్॥ గీ॥ దానికెన్నైనసుపలుక దానికరుగ। వనియొయ్యాద మునుమొచ్చి శాస్త్రనిలవ । లేకవరుణుండుగూ డన్ఖగించెదేజ । మదియుమునుపటిఘటమునందెయిడెవహించె॥ ఉ॥ అంతులకర్గమిత్రుడని దానుమునవరజెందియుండియు । న్నందనుడాశయించవరుణుంనింగదియుంజగన్నికుధర్మవే । యించునభూమిమీదం దేవసియించి పుగెంగఘభాగ్యవంతుసడిం । బాదుమట చుడ్డె గణిబుట్టిరగన్త్యవసిష్ఠనిరుగన్॥ క॥ చనిమొనగస్త్యుండు తిసనును। కివవంశాంభోధిచంద్రుడ క్ష్వాకుడుదోడ్। కొనివచ్చె నవ్వసిష్ఠుని। దనకెన్ప పలెబగోహితత్వమొనర్చన్॥ వ॥ ఇదివసిష్ఠజన్మప్రకారంబిక నిమిరాజవృత్తాంతంబు దెల్పెదవినుమని రామభూకాంతుండనుజున కాంతునకిట్లనియెను॥ మ॥ నిమిదేహంబు పణీయయా భరణసంక్తిచ్ఛస్త్రమాల్యామలేపమునన్మౌను । లకరించిదయాతోనయ్యాగశేషముబుపూ । ణముగావింప

మొనరించి [illegible] మదనకేళి [illegible] వేదిసిం(డ్రుడ | గాంచిమంత్రులుపలికిరకరిజముగాగ ॥ ఉ ॥ తప్పొనరించితి
పుత్రిం మదవ [illegible] చెప్పుడునిన్నచిత్రను తెల్లను జేయుడరింక నిట్టులం। దప్పు లెయించుబలిబతినవ్వు
చు [illegible] | [illegible] భైంప్రతటమట్లనుక ॥ ఉ ॥ ఎంచగనింతకెంతెగల దేయవమాన
ము [illegible] | నంచి [illegible] పర్వమం | గాంచి దస్సకు క్త్రిగొని కాడేవహించితినిట్టిజన్మ
ము [illegible] తకుకరాతనుబ [illegible] నే ॥ క ॥ జనవర దే [illegible] మహాఘుదానదహ
న [illegible] | [illegible] | చను నరెవ వ్వరికే దానిజను నయెనర్వక ॥ ఉ ॥ [illegible] త్తమునకుం బనిబూని
యు [illegible] | సేవ [illegible] సేసితి గా [illegible] భవంబున | న్పావరజాత [illegible] స్వహాయించితి గూర్చి
రు [illegible] | [illegible] గడతెరంగలా డెతలంచి చుచినక ॥ క ॥ ఆసి [illegible] | శునకమురఘు

—(* వ్యసాదిమునులు రామునితో లవణాసుకునివృత్తాంతము జెప్పుట. *)—

రాముడొక [illegible] కాశికేగియటసర | శనతంక్ర [illegible] దపసద్గతి జెండక ॥ ఉ ॥ అవనిపుడంత నెప్పటి
క్రియ [illegible] కేగిపసింపునంతలో | జ్యవనమరీచికశ్యపద శౌదవుల స్త్యగుచికముఖ్యమా | నివరులు వచ్చిరాకటను నిల్చినబూ
చిసుమంత్రు డెంత యు | న్న [illegible] యయ్యా సుర శత్రునికంజలిజేసి యిట్లనుక ॥ గీ ॥ స్వామియి మునానతటారణ్యవా
సులైన | చ్యవనముఖ్యాదిసంయమీశ్వరులువచ్చి | వాకిటనునిల్చివారన్నవడిగ లేచి | వినయము భయంబు భక్తియు బెనగొ
నంగ ॥ క ॥ జనదానిమొనసముఖమున | పృశు [illegible] పోయి పాదములకు వినతుడై | తోడితెచ్చియుచితపీఠము | లిడిపూజలొ
నర్ప [illegible] తెల్లను వేడు క ॥ గీ ॥ తాను తెచ్చినపుణ్యతీర్థములపావ | నోదకంబులుపక్వఫలోత్తరములు | జిత్తములరంగనిచ్చి
యాశీర్వదింప | నెంత [illegible] విని [illegible] రాముడిట్టులనియె ॥ శా ॥ ఆయుస్ దీర్ఘగనోర్వుమీచరణతోయంబుల్ శిరంబూనెనా | నాధు
ర్యం [illegible] నేలమీమునసంద [illegible] | బేధ [illegible] జేసెగావలయు నేయీపుండు [illegible] ట్లమనచో | సాధూత్తంసము
లారమీకు [illegible] గాదనన్వన్నునే ॥ శా ॥ నానామంత్రచయంబునాయనుజసంతానంబునాదేహము | [illegible] సర్వము మీయ
ధీనముకృ [illegible] | దా [illegible] యశ్వముతోనొనర్పదగుకృత్యంబుల్ప్రబోధింపుడం | చాసర్వంకషబుద్ధిపల్కి
మునుల [illegible] ॥ ఉ ॥ ఏన్నపుత్రైనసికరణి నీవినయోక్తులు పల్కనేతురే | మానవసమున్నవైఖరి నెమాటలనా
డెదరా [illegible] | చాను [illegible] బ్రాహ్మణభక్తియదుష్టశిక్షయుం | బూనియకాడెనివిచటబుట్టుట రామయ
టంచు నెంచగక ॥ చ ॥ వ్యవ [illegible] రాముస్నపచంద్రకృతంబునదైత్యవంశసం | భవుడుమధుండు నానొకడుభాసిలువా
[illegible] | [illegible] సుతెంచనుడచిత్రప్రభ | న్నువిజెలువొంది పెక్కుదినములశివుగూ
చితపంబొనర్చెనక ॥ ఉ ॥ ఆతనిమిచ్చిమెచ్చిశివుడాస్మ జటాద్యుతిసాంధ్యరాగము | ద్యోతితకాలకంఠరుచితోరపుచీకటి
దేహకాంతిచం | ద్రాతపమున్ప్రజించ జగదన్నభంగిశింపనమధుం | డాతతభక్తియుక్తినతుడై సుతియించెననేకరీ
తులక ॥ ఉ ॥ సోనుకశాశ్వతుం [illegible] మెండు [illegible] | తేవహి [illegible] జించియదిదివ్యకృపస్మధుచేతికి
చ్చినం | గ్రామమునిర్పుంగెలిచిక్రమరస [illegible] నీవదిధన్నమేవతినినికరమునగానను జేరునాపుడక ॥ చ ॥ మ
ధుడదినంమలించి [illegible] ముక్రమమున [illegible] | బుధరగలంతకాలమును మున్నొనరైదువనిల్పవెదయా | నిధియ
[illegible] | కతంజెందుశూలధరుడైనపుడాతడజేయుడాజులక ॥ క ॥ శూలంబువ త్రి
చెనేనియు [illegible] వైరి చేతవాడుహతుడగు | న్నూలం బెప్పటివలెమాశూలములో గలియననుచు శూలిచనుటయు ॥
ఉ ॥ ఆవరభోజియింతటవశానసుకూర్చి [illegible] నెనతం | భీనసలంకజొచ్చుబలిమింగొని తెచ్చిహితో క్తిజెల్లి నై | యానలినా
క్షీయందులవణాసురుడెన్న లిలాన్న గాంచెనం | బోనిధికాలకూటవిషము [illegible] లికాంచిన లీలరాఘవా ॥ ఉ ॥ కొడుకు దు
రాత్ముడై యటకుజుగుప్స వహించి మధుండు వానికి | న్నాము నివరంబు [illegible] చ్చినశూల మొసంగి ధర్మమా మె | న్ననువిడను
న్నమంచిరపురోలికిబట్టగట్టినెంమదిం | బొడమిన తాపమింతయున బోవగవారిధిజొచ్చెనత్తరిక ॥ క ॥ అదిమొదలుమా
ధుపుత్రుడు | మదమత్తుండగుచుమాదృశమునుల | న్నెలదగనియ్యాడ మనుజుల ద్రిదశుల బాధించు నేమిచెలుపు ధిపా ॥ మ ॥
హరుశూలంబువహించి వాడ శైర్యం బెదిరేచేదానుజే | శ్వరులున్నావి నెమలొంటన న్వైజితురస్మద్రక్షణార్థంబుగా | ధరణీం
దుండగ నెవ్వరేమిటికి నే తాకన్యమున్నేమచే | వరకంచెల్పగవచ్చిరీమునులుం బ్రోవంశెల్లు నాపన్నులక ॥ చ ॥ లవణప
రొధిగట్టిపబలప్రబలానుజ త్రమిత్రబా౦ | ధవముఖ రావణాసురవధంబొనరించిన | మీకులత్యమేలవణముపీనిద్రుంచి
వికలత్వము జెందివమానసంబులు | త్సవజలరాశిదేలెడివిధం బొనరింపధయ్యానాపుడక ॥ ఉ ॥ ఆరఘువీరవర్యుడుగృతాం
జలియై మునులార వానికా | హారముతెన్వివమెకడవిహారముసల్పు చుమునట్టియా | చారమునంజనించునదిసర్వముతె
ల్పుడు వానిబట్టిసం | హారము నేయు జెంతపనియన్న నహర్షులం పల్కిరండుక ॥ ఉ ॥ [illegible] మదావళంబులిరుమా ఘ
హమల్పదివేలం డున్నవా | [illegible] మరు [illegible] లక్షయునొక పూటకా | హారమువానికిన్నధువ నాంతర

జేసి హరించుతోనమా । చారముగూర్చి నుంచితవిచారము దూరమటంచు జెప్పినన్ ॥ క ॥ లవణుని శౌర్యము రఘుపతి । లవ
ముననుంగొనక మౌనులం గనియెంకన్ । లవణు వధింతు నవశ్యము । భవదార్తి హరింతునని చు బలికి ప్రియమునన్ ॥ క॥ భల
తునినల శత్రుఘ్నుని । గరుణాకలితేక్షణములగనుగొని మీయి । ద్ధరిలో నెవ్వడు లవణుని । బరిమార్పంగలరటన్న భరతుడు

—(* రఘువీరుండు లవణాసురుని సంహరింప శత్రుఘ్నుని బంపుట. *)—

పలికెన్ ॥ శా ॥ ధాత్రీశా యకనన్ను బంపుము మహాహాద్యద్ధాత్రు గుంభీనసా । పుత్రున్నే నవధింతుం జివచ్ఛేదయతుల్ భూదేవ
తల్ దేవత । ల్విత్రాసస్థితులింక జెంద కనిన న్వేలేచి భూభర్తకున్ । శత్రుఘ్నుండు కరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితో నిట్లు
నున్ ॥ మ ॥ ఇనవంశాధిపమిమ్ము బాసి బదునాల్గేండ్లు న్వెంతంగూరలే । తిని నారల్ధరియించి మైబడలనందిగ్రామవా
సంబుచే । సినవాడీ భరతుండు మీ శరణసంసేవాప్తి నిందుండ నిందుండ నింతనిలో నెలవణున్వధింగగలనన్నంపింపుడంచన్ బ్రాసన్ ॥
క॥ తలచెదమిపనపన్నము । సిలిచెదమధుపురము చెంతనిమిషములోనన్ । గెలిచెదలవణునిమీకృప । లాలిచెదననను జుమెచ్చి
భూవరుడని యెన్ ॥ చ ॥ అరవిశ్రద్ధైర్యశాలివిక్రమశాలి జనావనకోవిదుండవీ । వపుటనిజంపెకా దెలిసియుంపెదవైరివధించి
భూరివై । భవములశీవు దత్పురముబాలన సేయుము ధాత్రిబోలి మధ । రుమునకు సాటిలేవసరి మున్పటి పెద్ద రాజనీతులన్ ॥ ఉ ॥
ఆలములోరిపుం గెలిచి యారిపు రాజ్యము ధర్మసంగతిం । బాలన సేయకున్న గుబావముపూర్వజు నాజ్ఞ మెయ్యడిన్ । బాలుర
కున్ గ్రహింపనగు బల్కులు మేమిను శత్రుపట్టణ । శ్రీలకు నీవె రాజవభిషేకమహోత్సవమందుమంచనన్ ॥ చ॥ అలుకచు లక్ష్మీ
ణావరజుడగ్రజుమండగ రాజ్యవైభవం । బులువహించుపంజిన్నలకుం బోలు నెయంచన బోయి క్రమము । బలుకక శ్రుకట నన్ ధ
రణిపాలుడు లేనగ వంకురింపగా । లలితమనస్కులై భరత లక్ష్మణులం గలపల్కెన త్తఱిన్ ॥ చ॥ తగునభిషేకపస్తువులు దారత వే
దగువారి బంపుడా । ర్యగురుపురోహితాప్తసచివాదుల బిల్వుడు పిన్నతమ్మునిం । బరనునిబట్టణంబునకు బట్టముగట్టెద మా
టపీటిలో । నెగడగజాటబంపుడననిల్వక వారలుతత్క్షణంబునన్ ॥ గీ ॥ అధిపుటడానతిచ్చినన్నియుజతగూర్చి । గురుపురోహి
తాదికులను బిలిచి । సకలకార్యములను సంఘటించితిమని విన్నవింప రామవిభుడు దనరి ॥ సీ॥ శ్రీరస్తు విభుజయశ్రీరస్తు తేయని భూ
తిసుర శ్రేష్ఠులాశీర్వదింప । బటహగోముఖశంఖపణవాద్యబహుతూర్యరవములు రోదోంతరముల నెరయ । హృద్యవాగనవ
ద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తిగను పించి వందిమాగధులు పొగడ । నటదశాస్త్రానుగుణ్యంబుగా నటకాంబుజాస్యలు సరసలాస్యంబు సలు
ప । దల్లులందఱుగన్నులు చల్లగాగ । జాచి జడుసంతసిలవసిష్ఠుండు మంగ । ళాభిషేకంబుగావింపననుజునటల । పట్టికసువర్ణప
ట్టంబు కట్టె విభుడు ॥ చ॥ భవదనుజన్ము నేడు మధుపట్టణభర్తనొనర్చినప్పుడే । లవణుడు పోరిలో బడి యెలక్షణ పూర్వజమీరు
నెంచుదం । దవిలితలంచినట్టిపనితప్పనె సిద్ధము గాకయుండునా । చ్యవనుడు మున్నుగాగలను మహర్షులు రాము నించిలమ్మెవ్వటన్ ॥
చ॥ అమమకత్నభూమ ధనుమహాప్రభ బాలదివాకరుండొనా । దరుచుచేరవచ్చి ప్రసమదంబునినానతు జైనపిన్నతం । మునిదయ
మీఱ నెత్తు కొని యెర్తముమూలాలియికురు జేచిగ్ర । కురునివాడమీర సుంచుకొని యిట్టెసు తా హృదయే శుడిట్లనున్ ॥ మ॥ అ
మరజ్యేష్ఠుడు తొల్లి మొంకరవ మహనియాస్త్రంబు నిర్మించెడెం । దము సందామధుకైటభాసురులు దానం గూలిరయ్యాస్త్రరా ।
జము నాతన్ లభియించె లోకములకున్ సంత్రాసమాదప్పియో । గము చేనంచదియే యెనెవ్వడిపయిం గైకొంమునీకిచ్చెదన్ ॥
మ॥ అనుజా నీకిదిగ్గ్నిచక్ లవణసంహారంబు దుస్సాధ్యమే । యనిశత్రుఘ్నునకుం బ్రయోగము సంహారంబు బుమంత్రక్రమం । బున
సాంగంబుగ నానతిచ్చి విశిఖంబుం గూర్మి నిచ్చి రా । మనృపాలాగ్రణి క్రమ్మఱంబలికె శుంభత్రాపి ధవాగ్గుంభనన్ ॥ ఉ ॥ అసిట
లాక్షదత్తచమూలాయతశూలము కేలబూనినన్ । జాసవునిన్ జయింపబురుబానవకోటికినయినశక్యమే । దానిగృహంబునం దిడి
తు ధాత్రఘ్నగానలసంచరించు వాడు । వానినెదిర్చినం జయము వశ్యము నీకగు లక్ష్మణానుజా ॥ ఉ॥ అమునెయవచ్చి పుడు చోకయ ౦
చుకవాడెటింగినన్ । శూలము కేల నేమఱదు బుంపదినుంచిదవ్వలం । బాశముడించి నొకట దవ్వుబాణకృపాణధగు
గ్ధపడపై । యాలవణుండు ప్రోల్వెడలనప్పుడె కప్పముగొప్పతూపులన్ ॥ ఉ ॥ ఘోరశరావన్నాలికుస్తితుడై భ్రమముగూ
భోయునన్ । టూజగనీకయయ్యసుర తోననిసల్పుమునిల్పుమత్వర । ద్వారము చక్కగన్ మొలగివాడు గృహంబునకేగని
యున్ ॥ భోమనదెచ్చునిచ్చి జను బూజలొనర్చుము హాగ్రశూలమున్ ॥ క॥ అనిమిషమానసశూలం । బనదగు శూలంబులనిదియ
వసరమునశ । త్రునిగెలువు మనుచుబలుమఱు । ననుజా మెత్తిగించినాడసదిమఱుసకమీ ॥ సీ॥ క్షణములో పలనద్రిజౌకలిం చు
జవంబు పనుమించు హయములు వాల్గువేలు । మణిహేమరుచులరోహిణిమేరువులు మీఱి దండిమూరధములు రెండువేలు । నిగి
తొనలనుయాతుంగాంగకస్ఫూర్తి సరిలేని మదనసామజములు వేయి । విలయరుద్రసనియయిన వెలపింపగా జాలు వీరభటులిరువది
వేలమంది । గొలుపకవినట గాయకకోటిపదం । మాగధసమూహమూరవ్యమణులద-డు । వెంటరాలక్షువగ హోరువెన్ చ్చె
మునకు । గొనిమధుపట్టమునకుజనుము నీవు ॥ క ॥ సేనాధీశుల బటుల బ్ర । ధానుల బాంధవుల హితుల దగ రీతులన్ । నా
వింపు మేమఱకతరి । యెఱుపనుల్గొనుము సముచితాదరణములన్ ॥ క॥ వడిగల వారసిభటుల నుబడనింపకుమ నపు నిడదయ
ంబులమంలిడను వేసవినిన్నొడిసిన । మొడలన బ్రజడప్పినొప్పులెఱుగుము కరుణన్ ॥ మ॥ ధనలోభంబున బ్రోవకుం డెదనమీదంద్రె

ఘటుల్ [illegible] ఘనముల [illegible] రసుల్ భటులచేతం [illegible] దిన్నపాలు [illegible] రుండును నత్రా [illegible] గొం [illegible] జనులుం [illegible] తైలభూటాశ్వపసైపకాలకు. మో॥ [illegible] జాతిజాల [illegible] సచివులుసాయులనిన్నగనీశ్రమంబుతో [illegible] తనులచేనేక [illegible] ధూర్జటిగ [illegible] వ [illegible] మృగళ్ళేష్మల్ [illegible] యుమృగముల్ [illegible] తగనుండి [illegible] కడు [illegible] భటులు [illegible] మ॥ భ [illegible] జలరజో [illegible] చ్యవనాదిప్రతిరాపి కెంజడతో సఫలప [illegible] యుజాం। [illegible] ఇరువరిని సేవ [illegible] కాళింపచే। [illegible] ధించి ప్రార్థింపుము॥ క॥ [illegible] విప్పుడే [illegible] కెళలనుప్రసిచటకు [illegible] సేచిన [illegible] మగకము [illegible] ములున్నై॥ క॥ [illegible] దినమును [illegible] బలియానతియిచ్చిన। యనువున [illegible] ములగూర్చి [illegible] ॥ మునుకొని [illegible] కవుదే మృతే। యనముదమంచితేల్లు [illegible] చేసినవారిదీ। వనమ్రిహింపిచి [illegible] ఊర్ధ్వ [illegible] పుల్లియుధాంచిత [illegible] ఉ॥ [illegible] లేక [illegible] సహ్మనస [illegible] ఫూజ [illegible] సివ। [illegible] ప్రాంతములపరుల్పయుజల్లగ [illegible] స్వర్గో। [illegible] దంబముతో గడ [illegible] హా [illegible] హుతక్॥ [illegible] క పలిత్రిదశేంద్ర [illegible] కదళికలవంబుకొ [illegible] ఘనలికలహాస్తముల [illegible] బూదలంగా। మడకరుల। ముందరు గముపినె [illegible] పరహాయిముల్మసలయుదుటుగనిపింప। [illegible] గడలుటొ దవికొని దెరుగములు జరమలలో యునగజెవని [illegible] నను [illegible] ముడలుగ గసుంగొ [illegible] ద్రిదినముల [illegible] చేరెక్॥ అంబురహము॥ చెందర [illegible] సమీర [illegible] ఉగసన్న [illegible] కి। [illegible] రియా బునబో [illegible] నాగయుమ్మదియు। [illegible] చేరి [illegible] ॥ పర హింతను [illegible] పలమసగ [illegible] పాటుచలరె ట్లాత్తు। [illegible] జాతుల్ [illegible] శుద్ధబుద్ధివిన్ [illegible] ద్వై। యాచ తుముల [illegible] సనుగు। [illegible] డెకవ। [illegible] దనేజికిచ్చట నిల్తునేముని [illegible] ॥ [illegible] మునిచల్కి [illegible] పరవాసన [illegible] వాక్యము లా డగా। దగ [illegible] లబుతో పసియింపనం। [illegible] ఇచ్చిక్కపాలెక్॥ [illegible] ఫలమహా లామలాసంగిస్పష్టి [illegible] లాంతర। [illegible] యమవ [illegible] మాంసకం। జటికా పించి మునీంద్రయిూవనములోజాయిందియూపాళుల। గ్గలమ్మె [illegible] గాపి [illegible] వాప్రుడుక్॥ ఉత్సాహ॥

—(* సౌదాసచరిత్రము. *)—

ఆముంసీద్రాడా నతి [illegible] సూర్యవం। శామృ [illegible] చద్రుడైచిగున్నసుదాసుడ। [illegible] కరుడవ్వి భుంపుపుత్రకాంత [illegible]। తేమదిన్నహింంచిచేసెనెల్ల [illegible] ॥ మిత్రసఖుడనగనంతట। బుత్రుండొక [illegible] చెబుజ్యావకమున। న్యాత్రీసుడకరుమారుని। [illegible] జేసి [illegible] దపమున కేగెన్॥ క॥ ఆమిత్రసఖుండు శౌర్యజిత మిత్ర సఖుంజనంగనలరుచున్నగయా। పేర్మినొకనాడు కానన। సీమన్నహరించెబోలము చె [illegible] గొలవన్॥ మత్తకోయల॥ లయ విభాతి॥ హరులుహరియించుచును గిరులవిరియించుచును గిరులము [illegible] యించుచును [illegible] రులబారిగొంచు। ధరణిపడెల్లెడలతి [illegible] ఉగడించి [illegible] బెబ్బులుల [illegible] విరువురలకాన। [illegible] మృగయూథములనఱుగ [illegible] ముగ [illegible] ॥ శిరముజెగనేసెబాలవరులు [illegible] ॥ మ॥ హ వెట్లకరిగెదరటంచ। ధ్వారకనిసివింటనొశరముదొడి యొకరవులి। [illegible] హితనిజంపితివేక దాఱతు సేయికా [illegible] దిరో। హితమైన తశేఖండనిజాకృతిన్ని [illegible] రాజ్యానిర్నిమిత్తంబునా। [illegible] చెసివారిమేధంబుల్ [illegible] ॥ క॥ అసమ [illegible] గందిక్రమతి యాతండిచ్చా [illegible] వసిష్టా క్షిన। [illegible] యుంబునదొల్లిటి। యాసురుడువసిష్ఠ రూపమచ్చుపడగసా। దాసుగనిసామిషాశన। మాసమ్మె [illegible] గేయుమనియడం గుటయున్॥ ఉ॥ నికరమమాసయించు ధరణీపతి సెంపదినొంచిపాచకున్। [illegible] సెడ [illegible] పాచక వేషధారినై। యకుట [illegible] వచ్చియాత డప్పుని [illegible] మనుష్యమాంసము। [illegible] కవండి [illegible] ధనిముందటజె ట్టిపోయినన్॥ మ॥ మనుజాధీశుమభార్యచేతముసికంమాంసబుతో నన్నమిం। ఫున జెట్టింపవసిష్ఠుడగ్గిలగుపే భూమీశయ స్పృశ్యమా। మనుజక్రవ్యము జెట్టనీమదికిరమ్యంబయినయిూమాంసమే। తినుచుండ్రుంమనుమన్న రాజుమదయంతీయుక్తు డైదీనతన్॥ చ॥ కులగురుంజూచిమీరెమును గోరినచాచకుబిల్చియహం మో। పలలమువండి [illegible] నుచు బంచితివాదరి నాటుసంధాన్ । తెలియమతెన్న మాడక యతిట్లుట యహా మెయన్న నాతడుం। జెలిసెనదంతయుంబాలసుదిండి [illegible]

సమాయెగా మరిన్॥ క॥ తెలిసి వసిష్ఠుఁడు భూవర। తలఁకకుమీ యసురతనము ద్వాదశవర్షం।బులు నన్నుఁబోలఁ గెడిసిన సనతఁ డలిగి గురున్మఁగలదిట్టితనంబు వుడిగొనన్॥ మ॥ మదయంతీసతి యడ్డమై విడువ మోత్సాహ్మమండలాధీశ చె। ల్లఁడు కోపంబు వసిష్ఠమౌని పయి నేలాయింతమాఖ్యానంబలం। బదభాగంబున డించె శాపజలముం బాదంబుల వ్వేడిమిం। గది సెంగబారె భావమం దుసదగన్ గల్మాషపొందుఁడన్॥ క॥ ఆసౌదాసుఁడు యాగము। సేసిన చోటిది యటంచు చెప్పిన జటిలా। గ్రేసరు నుతి జేసె సుమిత్రా సుతుఁ డగగో

—(* జానకి వాల్మీకాశ్రమంబున కుశలవులం గనుట. *)—

ట్టుకొను కుదత్తను సుమనన్॥ మ॥ ధరణీపుత్రియు నాటిరాత్రి శుభస్థానంబులన్నద్ద ప్రహా। తరుర ముప్పిన్నెవ్వగవంశదీపకులబుత్రశ్రేష్ఠులం గాంచెను। స్వరదత్సంభవ వేళ బూలు గురిసెన్ మ్రోసెన్ దివిన్ దుందుభుల్। చౌర సెన్ జల్లని గాడ్పు నల్గడల సంతోషించి రచ్చో బుధుల్॥ క॥ మునిసుతులు వచ్చి రయమున। ననవంశుని దేవి సీత యిద్దరు సుతులం। గనియెనని చెప్ప విని వినివల్మీకికోద్భవుండు వేడుక తోడన్॥ మ॥ యశమున్ విద్యయు భాగ్యముల్ బలము దీర్ఘాయుష్యముం గాంతురీ। శిశువుల్ పుట్టిన వేళ వచ్చి దనుచున్ శిష్యులం బుగా పోయిత। తుకుశలాద్యంబుగ నమ్మునీశ్వరుడు రక్షోనాశ మంత్రస్ఫుర। త్కుశసంఘంబులనంబు నించి జనకిస్నానంబుతో నట్లనున్॥ క॥ ఈ కుశలవములమార్జల। మాకొమరుల కాచరింపుఁడంచు నరక్షో। నీకాదిక భయమడఁగును। జేకురు శుభ సునినటుల జేసిరి వారల్॥ క॥ కుశమార్జితుఁడగు సుతుననుఁ। గుశ నామము లవజలముల గుశలియయినయా। శిశువునకు లవసమాఖ్యయు। బ్రశమననిధియు తడొనర్చె ప్రఖ్యాతముగన్॥ క॥ చంద్రార్కులగతి నింద్రో। పేంద్రుల వలెనశ్వినులరి పాంగు కుశలవులా। సాంద్రతపోధనశాలద। యంద్రావాసము లేక వెలసిర త్యుజ్జ్వలులై॥ క॥ పుత్రోదయము ధరిత్రీ। పుత్రీక్షేమంబున త్తపోనిధి దెలుపన్। శత్రుఘ్నుఁడు విని యారా। త్రోత్రము లుఫలించె ననుచు సొంపు వహించెన్॥ మ॥ హరిహయ దిగ్వధూమణియు నంతవిభాకరు గాంచె క్ష్మాతవరజుండు నిత్యకృత్యమున వారిత నిష్ఠ నొనర్చి యమ్మునీ। శ్వరునకు మ్రొక్కి యాయన యొసంగెడి దీవనలొంది చెచ్చెరం। జనమది శోభి ముఖ్య విలసత్పదవిం జనియెన్ జయార్థియై॥ చ॥ చనిచని యేడు నాళ్ళకు రసాతలిగ త్రైదుమనీతి ఘట్టమో। యనిహరిని లస్సైకల శశాంక కళంక కురంగ నాభికా। భినవ విభా ప్రభావమున బెంపగు భానుజ జేరి యున్నదిన్। ముని గికృతార్థుడై చ్యవన ముఖ్యుల నకరుడ గాంచి వేడుకన్॥ క॥ వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున। వారిచ్చు ఫలాదికములవారన్ తృప్తుఁడై। వారించి గతశ్రముడై। యా

—(* మాంధాత లవణాసురుని చే మృతుండైన కథను చ్యవనుండు శత్రుఘ్నునితో జెప్పుట. *)—

రాత్రి చ్యవనుతోడ నతడిట్లని యెన్॥ మ॥ అనమా యాలవణుండు మేటియని మీరానాడు స్వామితో। ననగా నేను విని టుసైన శివదత్తాఖిలశూలంబు చే। ననిలో నెవ్వరినైన వీడడ చెనేయాచందముల్గల్గిన। స్వనిపింపం దగునన్న నా చ్యవనమౌని శ్రేష్ఠుఁ డిట్లంచనన్॥ క॥ అన్నా లవణాసురు। సన్నాహముతోడ గడియ జనిశూలము చే। మున్నాజి బడిన రాజుల। నెన్నంగా శక్యమే ఫణీంద్రునకైనన్॥ క॥ పచ్చిన నృపులేతని చే। జచ్చిన నృపలెందఱో యసంఖ్యుల జేలా। మచ్చరమున లవణుని చే। నొచ్చెన్ మాంధాతయును విను మువివరింతున్॥ మ॥ యువనాశ్వుండను రాజనందనుడు త్రైలోక్యానత్త హేమాద్రి శా। త్రవశిక్షాఘమదిక్రమ క్రముడు మాంధాతృక్షితీశుండు ముం। న్నవనీనాథుల నెల గెల్చి సురలోకాధ్యక్షు నిర్జించియు। ద్దివముం జేకొన నెంచి దండువెడలెన్ దీవ్యత్ప్రతాపంబునన్॥ క॥ వెడలికడవన్నె గబ్బలి। గడచి దివికేమించి రాగ గాంచి మొగుల్లుత్తడితో నతని జయించుటకడు భరమని యె జేగి వచ్చికపటమతిననున్॥ ఉ॥ ఇమ్ము భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి దాస వర్తత। స్సమ్ము జయింప రావలయు మానవనాయకనీకు యుక్తమై। యమ్ముని పుత్రకుండు లవణాసురుఁడుండగ నెట్లు వచ్చినా। విమ్మొయి వాని గెల్వక యె యింద్రుని పైన నరాజుని గ్గునన్॥ గీ॥ వాని దాకి పిదప వచ్చె వసేవి ట కనిన నటుల సేయుమనుచు సింద్రు। డరిగె నాక మునకును నీ ద్రు డలుకతో। మధువనంబుకడకుమసలకేగి॥ చ॥ ఉపవనసీమ దవుదిగియుద్ధతో నొకదూత నంపినం। గుపితమనస్కుడౌ లవణుకొల్వునకుం జని వాడు వానిచే। నపహృతకాయుడయ్యె నృపుడంతట నంతకుమాడ్కి బేర్చి యంచ్చపలుని జేరబోయి దనుజాతకు రాధమ బోరరమ్మనన్॥ శా॥ కంఠేభంబు నెదుర్చు కేసరివలెన్న జిత్కంపుమన్ వాడు గ। ర్వాంధత్వంబున శూలముద్గవిడి వ్రేయం దచ్చి ఖల్గప్పినన్। బంధువ్రాతముతో నమాత్యతనుజాస్త్ర శ్రేణితో సేనతో మాంధాతృక్షితినాయకుండపుడె భస్మంబయ్యె నొక్కుమ్మడిన్॥ ఉ॥ కావున వాడు మున్ను మొదలకైదు వబూనిన వేళబోరికిం। బోవకు మీన్నృపాలసుత మున్నె సమస్తము దెల్పినాడరా। హావనిభ తత్ దెల్పవలె నాయిక మేమును కోపవశ్యము। స్నీవు జయింతు వాలవణనిన్ నిగ్రహింపుము నేఁడు నా వృషన్॥ క॥ ఆశత్రుఘ్నుడు చ్యవనుని। పేశల భాషలు ముదంబు బెరయుచు నిద్రా। వేశము జెందె డిన్ తగు। శేశయహీతుఁడు దయశిఖరి శిఖరము జేరెన్॥ ఉ॥ అంతకు మున్నె లేచియత డాహ్నికకృత్యము లెల్లదీర్చి యత్యంతదయా తపస్సుల గునచ్చట మౌనుల కెల్ల మ్రొక్కి వా। రెంతయు వేడ్క శత్రుని జయింపుమటంచను పంశ రాస

—(* శత్రుఘ్నుండు లవణునితో బోరుటం. *)—

డిపంక్తింతకృపాణ తూణములు దాల్చి కళిందజ దాటి చెచ్చెరన్॥ క॥ మాధవ దేవికి నిరవగు। మాధవపుర మెదుట బూచి మదిన్ట్రై

ర్యంబుయుం। గ్రోధము వెనగొనుచు ననివి యూధమ్రాణముత్తడు లేచియుండెడు పక్॥ స్రగ్ధర॥ రవిపూర్వగ్రావము చేరక యే మును పు రారంగ సింహాశ్వ విస్పష్ట రమ్య గ్రోహాది జంతు గ్రసన పిలసనా కాంత గేహంబువాసె। స్వపిధారణ్యాళిడా సెన్నెలలయి మెక ములక్ వేల వేలక్। పవనగ్రవ్యాది కొంతన్మనంబు మరణ స్వర్చ్చ మధ్యాహ్న మైనక్॥ సీ॥ సందిక్కసి జీకినిసమిడి భశా దూరాల ఘోణు లబలు నూఱుగ గొరికికొనుచు । బలువచ్చి బాలనుండ నెలవుల దిగజారు వల్లనాలుక చాచి నాకికొనుచు । మదవ త్తచిత్తుడై పదఘట్టనల చేత జెట్టులబడబెట్టి మెట్టుకొనుచు । దేవతల్లడిల్లంగ నప్పటప్పటికి కిగిలార్చుకొనుచు । నెదురులేక యూరి కేతెంచు మధుపుత్రు । ఘనతనూనిరుద్ధ కమలమిత్రు । నతికరాళ వక్త్రు నగ్నిజ్వలన్నేత్రు । జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి॥ మహాస్రగ్ధర॥ జూచే నెక్కించు కోదండము చగుణరవాడంబరంబొందజేయు । న్నిచుండా దైత్యుడలరన్నగడు శిఖిశిఖిన్నే నేత్రకోణంబులానం । జూచె న్బ్రోధీఘుభాహుల న్నిశిత పదగళచ్చతుష్పంప్రయోజన్నిభావ । ద్రోచేసుల్యాస్త్రి ఘ్రాణోత్థ ఘోర శరధి నిశస్త్రుఘ్నుడంతక్॥ మ॥ చూచి కరాళ వక్త్రుడగుచుండగ జెట్టుగ నన్వత్రోపలో । వేచికరంబు నంటు నొకపల్లున బూనియున్నాం। జూచిన హాజికిద్దొడ రిశూరత జూపగ వచ్చి కట్టులం। దోచెభవాదృశుండొకొ యెదుర్కొనసన్నుజయించు వాడనిక్॥ ఉ॥ ఈ పెడబుద్ధి నీ కెవనినియించనో మేజడుడై రదెల్పెనో, హాపిధద్రోయుసీకు వశమా లవణాసురువారి బడ్డవా। రీవర కెవ్వరైన పనిచేయుక నూఱ్వ బ్రహ్మలాగిన న్జావక పోదు వాటుకొనసాగు నెసిపిలువిద్యలిచ్చటక్॥ క॥ దినముననపెకమిలురె ఉచిం। చినిననుమెచి నాయోనె మధినగలిగెగదా। మనుజాధము నీమాంసం। బనిపలికె డులవణుడాపియాడుగ జుచుపక్॥ క॥ కటకటము లపదగన్నులంజిటచిటని నిప్పుకలు చెదర జిలువజిలువ చెం। మటోడలగదలకొనన। కుటిలునకు సుమిత్రపిన్న కొడుకిట్లనియె క్॥ ఉ॥ నీ కొలబుట్టిపోటుబంటునని నెన్నడు రోస్తు బూప్పిదెదోరిదు। ర్భావమడించి మున్పటెన్నృపాలురయిట్లన నెక్ దలంచితేతో। రావణు బంత్రిని ప్రేకగంబులతో సనిక్రసంచినట్టి రా। మావన్నా ధుతమిద్దదగ్ర తాంతుడని కెటువోవె దంకిటక్॥ శా॥ శత్రుఘ్నుఖ్యయ ధార్ష్ట్యమైనహవహించం దేవ భూదేవ । తల్వీత్రాసస్థితి జెందనంక సమరోర్వి న్నేమఖండించినీ। గాత్రం గచ్చటికేలకగ్గదప్రమల పాల్గొ నంగు నీభవ నాపుత్రాదుష్టపవిత్రనిట్లు వమనిన సూడుగి క్రుధాపేతుడై॥ శా॥ ఆరత్నోవి ఘుడార్చుచున్ పఖిలంకాధీశు మున్నే సుబుల। బోరంగ సూల్చిన రాముసోదరుండ వేపోమ్మైన నాకోర్కియీ । డే రేన్ని న్నవ వగ్రజా ప్రహితితకోటింగూడ నేడంతకుం। జే రంబంపెద నీవ్వమంచుబురికిస్నీ ఘన్రింబు వనోప్పటగక్॥ అలుకక్ లక్ష్మణతంముడడ్డముఱ యారా యోరిదో పాటుమా। జ్వలు కల్ప లిరాకొలంగిపో యెదవు రారా నిన్ను శత్రుఘ్నుడి । కరలనంగూల్పక యేలపోవిడచు బింకంబాడి భీరుండవై । తలగన్నెవ్వరె లోకులంచు చెగడక్ దర్పించివాడుద్ధతిక్ ॥ చ ॥ పలికిన పలుకులోరిజనపాలకులాధమయిట్లు నిల్వరా । కలిగెడిదెప్పుడవను చుగ్రకురుబాహువులప్పళించుచుంగిలంలనార్చుచుం జెలగికేరుచు నొకరు విశాలసాలము। గ్గలమగు బన్నితో జెరికిగై కొనినట్టి ము చూచి వైచినక్॥ క॥ అధరకశత్రుఘ్నుండది । పదితునియలొనర్చె బంచభల ప్రహతి। న్నవమె త్తినటులవాడును। పదలసి రోషము నన్పృశుపపక్ష ముగురినెక్॥ ఉ॥ కుగనెడు వృక్షవర్షమునకున్వెనుతీయక భానువంశజుం। డురుతర సాయకగ్రంజమునొకరు మొగిన్నిగిడించి యూర్చెనం। గురి నెడువారసీ శిఖకోటులు పాలములంచు నక్కముల్గు। రినెవి రోధిపజ్ఞిశరకోటన డెంచెనతండు గ్రమ ఙక్॥ క॥ తేవా ఘోరము ద్రుంచం। గానీ ఘోరమననట్టు కంటకుండు పడి। న్నా నాతరువులు వైచిన। మానకయాతడడ చెనిమిషమాత్రి ము బోనక్॥ క॥ తుము రైనశిలల పెళ్ళను। గుమిగొని తుత్తునియ లెన కుజశకలంబుల్సమరోర్వి నిండికొనద । త్సమయంబున సమసెన చటిసాలములెల్లక్॥ ఉ॥ చేమవచెట్టు లెల్లసరి సే । సినిశాటుడు సానుజాసరిత్ । తీరమహీరుహావళులు దెచ్చు బయింబడ వైచుగ్రంమటం । బూరచుమోవ నేడబు నిమారునొపిడనియకుర్మారుడు। న్నారెకు రామదత్తఘున సాయక మేయదలంచుచుండగక్॥ ఉ॥ అంతటనేమతించిలవణాసురుడొకరు కుజంబుదెచ్చిదు । దాణంతరయంబున స్వరము దాకగవేగ్రినతండనొచ్చివి। శా॥ త్రి వహించియూదికాలెసురల్మును బున్నెగ దొందిరప్సరః । కాంతలు జాలిజెందిరిజగంబులు కంపము బొందె చదిన్యేడక్॥ ఉ॥ అదిమృ గాదలంచిరిప్రజాచుకాచునేటికికూలమింక । న్నెదిరినవైరివచ్చెనని లల్లమృగంబుల భూరిమాంసముల్న్ । దినునమెకమ్ చున్న కొండమూర్ఛ కొలంగిపగన్నువిచ్చిచూపే। రుదుటున లేచెలక్ష్మణ సహోదరుడుత్సవమంచె లోకముల్ ॥ వ ॥ అత్తైఅగ్గిన మూర్ఛదేరి యింద్రజిద్వైరారి కూరిమితో బుట్టువుదనకైవడి టబలు చట్టులు చెట్టులు పట్టుకొని పడఘట్టనలనిలాతలంభిట్టుపడ పజువెంచు మున్న మధుదైత్యపట్టభద్రు పట్టిం గనుంగొని వీరరౌద్ర రసంబుతో నంగమంతంతకునుపొంగ బ్రకయకాలాంతకు వెంగనంగనిపించి నిటలతటంబున వికటతరంబుగా గుటిల భ్రూకుటి ఘటిల్ల దటిల్లతాపటలచటులద్యుతులకుదండయగు కో దండంబు సారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించక వైరించనవామ చంచద్గరుచంచల చంచలానిభ విధాప్రపంచవంచనాచుంచు పాత్రీకృత కాంచనసంఘటితపుంఖప్రభాధురీణంబును రీణ తేజోవిభవాధిక మధుకైటభప్రముఖ నిఖిల [illegible] ఖకంటక కంఠలుం ఠనక్రియాచతురిమ క్రియాభిమత్యశయిత్యసంపత్త్రి ఖాణంబును సకలభువనద్రోసనవ్యసనాత్యు [illegible] కాలమృత్యుక రాళవక్త్ర [illegible] స్థాంకురప్రమాణంబు బప్రమాణప్రభావ వైభవాధః కృతచక్రశూలాదినానాయోధ [illegible] బాణంబునగు రావణాంతకప్రసాదానాదిత నవ్యబాణంబు తూణంబు వెడలందిగిచి లవణాసురుప్రాణంబు పహరించుగుఱి

బునను ంబునగూబిన శతకోటిమూ తాఘంశమంవ బోధ్ద హనకకాస్ఫ గణ లగ్రేసేయుతదక్షుండిరుద్ఘుండలంబుడుండ లంబునిపకొని పోడగూడక చూపులకుమిఱుమిట్లు గొల్పట యుసల్పకల్పకుయాకృష్య తరాతుకుపుటిజ్వాలికా మాలిక లో యుఘ్రమైగరుడగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరాదిదేవతలు దేవతా వ్యుష్టుండగు పరమేష్ఠిక డంజనిని మత్పలై యుట్లునిపిన్నవించి రి॥మ॥జగము హ్రింగెడిరుద్రుతేజముజగత్సంహారఘోరా । గ్నియగుచుధ్యానపథానలరగ్రభయము సంశత్రుఘ్నబాణా గ్రిము। జగముల్గాలుప్ప తెరంగునన్వెలిగెడన్న ద్వేశయింకపిధం । బగునోలోకములు ద్ధరింపగదవే యన్నరాపథాత్మండనున్॥ మ ॥ భయమేల సురులారతాల్లిహరింపబాణంబుచే దైత్యారా । జ్ఞజయుముల్పెకులవహంతనినివ్విఘ్నమౌశత్రుఘ్నుడిఃబూని దు । ర్జయులీలన్లవణువ్వధించునికమేసంతాపముల్మాన్ఖ్పద । ద్దయునౌఖ్యంబువహించునన్నజని రుత్సాహంబుతో దేవత

—(* శత్రుఘ్నుండులవణాసురునిసంహరించి తత్పురంబు నేలుట. *)—

ల్॥ చ॥ అలశత్రుఘ్నుడునివ్విధంబుననుదివ్యాస్త్రంబుసంధించి పే । రలుకన్దైత్యునిరొమ్ములక్ష్యముగనేయం జ్వాలికల్గ్రి కొల్ల । న్వెంపశత్రుడుజిబొమ్మునూరియులయుంభేధించిపాతాళవా । సులకున్భీతియొనర్చిబ్రహ్మకపోదిం జొచ్చెన్నురల్మె చ్చగన్॥క॥వాడమువెడలినయప్పుడె । ప్రాణంబులు వెడలిదనుజపతిపవనహతాద్రి ఁబోలెనిరిపమునబడెన్ నిస్థజగములె ల్లశోధ్యముజెందన్॥తోటకము॥ఇలపైలవణాసురుడిట్లొరుగన్ । గతకాలమువానియగారమునన్ । వడినాల్పెదుముగమొన వాల్పెవచేనబువాడెముశూలమునంగలసెన్॥ క్రౌంచపదము॥ తానులబుమీఱంబులునువానలువేచుగ గురియగదలిఘన ఘోషముల్గ్రాపట్టమోయుంకేవలగతక్రియలనువనతలగిరికొనియాడఁగన్ । దేవతలెల్లతిరిసుట్లస్థిరముగగొలువగ దివిజపిధుం డుం । బావకముభ్యాశాపరిపు శక్తిన్। బగతునివడచిన ప్రఘనగనవచ్చెన్॥గీ॥అఘునబ్రహ్మర్షి సద్గుణ ధైనన। ఘనులుశత్రు ఘ్నుదీవించికౌతుకమున। రావణునిసంహరించినరాముబోగడి। లటులబొగడరి దేవేంద్రుడతనినం దె॥ ప్రణయపృత్తము॥ తే జెనన్మహానుభగులిచ్వేళం । జేరెవాణ్కునుజగసౌఖ్యాంబు । ల్లైజెన్లోకులుడసగంధంబుల్। మీరెన్నిజలిమిరజయంబుయి॥ క॥ వచ్చితనినీప్రతాపము। మెచ్చితిమిభవజయానసన్మృద్ధిరినిన్నున్ । మెచ్చితిమొకవరమియ్యగ । వచ్చితిమనఘుసమ్మయడుగవల యుపటన్నన్॥సు॥ అలశత్రుఘ్నుడుకక్రముఖ్యులకునాష్టాంగంబులర్పించియాం । జలిగావించిమహాత్ముల రభవదంచ త్పొదము ల్గొల్వగా । కలిగెంజాలదెమైననిమ్మనునిపొల్లనొన్నదొల్లింటికం । టెనస్సంపదమీఱజేయుతమిపుతెంగల్గనిండటంచున్॥ మ॥ అనినన్నిర్జనలంఘనట్టుల్లతికమ్యంబైథరాస్వర్గమో। యనసింపొండెడునిష్పురంబనుచు। వారంతర్ధిజెందన్ముదంబునశత్రు ఘ్నుడుశత్రిసంహారణమా। భోస్తరఘుస్వామికి। స్వనిపించంతగువారిబంచిహితమంత్రశ్రేష్ఠులే తెంచినన్॥గీ॥ వారినాదరించివ చ్చినసేనల। గలమువిజయసూచకంబులయిన। బటహగోముఖాదిబహుళవాద్యంబులు ఘోరకోలాహలమధురపురముసొచ్చె॥ సీ॥ చొచ్చి తత్పురిప్రజలకుపొంపెసంగసర్జనంబయినమధునిమందిరము జేరి। ధనమణిసువర్ణ వస్తువాహనములెల్ల। జేకొనినసుసీ రాజ్యంబు సేయుచుండె॥అప్పుడు॥ సీ॥ దివసప్రభుశతప్రతిభాప్రచయదీప్రకసకప్రచురవర్ణ మణిమయకలశఘనయూధపథరో ధకలనాధరితభూధరసుధాకలసౌధరాజిగలిగి । నరభోవరవిలోచనముదాచరణసూచకమణిచయకృతాంచలములుగలిగి॥సు పచేభీమభలాళిశుకశారిసముదాళిఘనకేళివనపాలికలునుకలిగి । రంగదుత్తుంగతరగోపురములుగలిగి। కలితగృహాంగపవిపణి మార్గములుగలిగి। వికచకల్హారహారదీర్ఘికలుగలిగి। పొలుపెశత్రుఘ్నువలనన ప్పురవరంబు॥క॥ బహుదుసలుమనసన్యా। వ్యాప రులువచ్చినిలిచివలసినవస్తు। వ్యూహములునించిరప్పురి। నారిచశోభ్యనఘమయునాఖ్యలవబనన్॥ మ॥ తనప్రాభవసగరాముయాం చుచునంచముమసందస్సంపథాస్తిరి। నసుజంత్రోమహాలేమిమయుండెలుపు హృష్యంతాతముండాపమ। వ్వసయుండుటగరపంపకెల్ల ప్రజబున్వర్తిల్లుబంద్రెండుహా। యనమల్రాజ్యముచేసి రామపదపద్మోత్కంఠితయిండెంతటన్॥మ॥ సుగుణాభోగులమంత్రి

—(* శత్రుఘ్నుండు శ్రీరాము పాదసేవార్థియై యయోధ్యకరుదెంచిమరలిచనుట. *)—

పుంగవులనచ్చోటనుంచి శుచిస్మతిం । దగువారిందనవెంటబెట్టుకొనిరత్నవ్యంబనారూఢుడై । నగరావాసులనెల్లపీడొరనిప్ర యాణవ్యాపిగొసైన్యసహులన్వే డుకజేరెనాఘనుడువాల్మీకాశ్రమస్థానమున్ ॥ క ॥ చేరివాల్మీకులకునమస్కరించేసియాత డంచివాశీర్వచనస్ఫూర్తి నాదరించి । యుచ్చ్వసర్ఘ్యాదకములువహించిశ్రాంతి । దొరగపరిజనయుతశత్రుఘ్నుడలరె । అ మ్మునిచంద్రుడుదయతాతనిశనపలెనెల్లలో । కన్నులయుకుమల్లయునకంటకనిస్తారి లేనొలచా । యమ్మునగు లనేసితిపనంతభూజాబలశాలివెంచగా । నిమ్మహిసకుపాటిగలరేశరకౌసలిత్మజానుజా । ఇ.కొకసాటికలవణదిల్గు నెలలోకులబాధనీసునే । శంకవారంగివీనిజనిజంపెపిశూరుడుభూమిపుట్టునే । యుకలిలేకయుండుదుగనసంపదలపుడు మాతలపునీ। ధంకధరించెనేహబుధవత్సలనిన్నునుతింపశక్యమె । రావణుక్రుంచునాడురఘురాముసకనబహుళక్రయత్న ములో। గావలసెన్నశౌనసునికంటెమహొద్ధతుడెయనేకులన్ । భూవరులన్హరించినరిపున్నిమిషంబునక్రుంచెనుచున। దైవసభాసురేంద్రడేమతింపగవింటిమినీప్రభావముల్ ॥ చ ॥ లవణుతోడనీవికల్గినబోరడుపెళనీమువా । గన్నకదానుం డిచూచితిమిసర్వమునిష్పతియంతయొప్పనే । యనునవునీకెచెల్లునని యకుఱనజేర్చిశిరంబుమూరొనెన్ । బ్రహిమంచిస్తు

డత్తపసిపంక్తిముఖాంతకుపితమునిన్ ॥ చ ॥ ఇటుల తెనాదరించిజటిలేశ్వరుఁ డాప్తబలాధిభూసుహృ । ద్భటయుతుఁడైనయాతనికిఁబక్వఫలాంబులఁదృప్తిఁ జేసి చెం । గటియుటజంబునన్నిలువగా నెలఁ బిచ్చిననక్కుమారుఁ డ । చ్చటఁబసియించెభృత్యులుపచారములన్ శ్రమముల్ వారింపఁగన్॥ అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ ఉపసుధారసధారలాలికెకుచందనసరసస్వరస్ఫూర్తిసంఘటిల్ల । రిసనగాదాసిపూదేనెసోనలమించుకథమునదరముస్వస్తిల్ల । గండచక్కెరఁ బలానికమ్ములఁ బ్రవహించురసౌఘునరాగరసస్ఫూర్తిసులట । విరవియయిచెలఁగువాల్మీకులవహాదీక్షమునసాలాపగతులువెలయ । గవలుకుశీజెలువొనిద్రాక్షాఫలలోప। నుసమానితవాల్మీకిమాధురసిచిత । చారురామాయణశ్లోకసమితిగాన। లీలబరియించిపళొత్తుఘ్నుడాలకించి॥ క॥ ఆనఘు ధఁనుంభవ। రామాహృదుష్ట్రానువృత్తులాపదసందు। గ్బమిరకౌశలియావా। క్రామాణికమెచ్చియుతఁడుపరవసుడయ్యెన్॥ క॥ పరవసుడగుదెలియుంగ్ర మ్మరపెసితలయూఁచిసింతమాత్రమునితా। పరవుత్రశత్రుపోఁధికవణమ్మెరిగఁదయునుచుకౌతుకమొందెన్॥ చ॥ అతనినిజావులద్భుతరసాబ్ధినిసింగినిజంబొస్వప్నమో। క్షితినిటుపట్టగాసములుసేయగవింటిమువీరలెవ్వరో । యాతివరుజేరివేడగరగునయ్యాంబునరబరమాదృతంబులి । యతివరుపాలనున్నయాదియారయనెంతటివారమంచసన్॥ క॥ శత్రుఘ్నుడీటులసీతాపుత్రులగానమునువేడ్కబొందియనుచునా। రాత్రిగడచెసర్వజ్ఞ । మాత్రముగానంతభానుమంతుడువొడిచెన్॥ చ॥ దివసముఖోచితక్రియలుదీర్చిమునీంద్రుడనజ్ఞయియ్యగా । సపనయమాత్రికొనిసైన్యముతోడనిలన్మశానుజుం । డవిరళవేగలీలరవియంబరమధ్యముజేరునంతకున్ । రవికులనాథుడేలెడిపురంబున నెన్నియసోత్సవంబుగ ॥ వ ॥ ఇత్తెరంగునంగనుంగొనియభంగహర్షతరంగితాంతరంగంబునం బురలక్ష్మికరాంబుజంబుల ముకుళించినసముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి॥ సీ॥ సామజహయభటస్యందనావళులతో నెడనెడసామంతులెదురుకొనఁగ । భూసురాశీస్స్వనపుణ్యవాద్యములతో వందిమాగధులకైవారములయ । రమణీయవృణిమణికంకణక్వాణనసైచౌలలువేడలనండ్సేసలాజుక । నబ్జముండలపాండురాతపత్రములతో ముందరబలుపెకేకిమాలుపహించ । వారులాలాడబొడగనిస్త్రసుఖంపఁజటహబహువాద్యరవముతో బ్రజలయాలివు। మీఱమొగసాలముందరదెరుగగ్గి। శిరముపైనంజలిఘటించిసగనతడుచు। కోలువునకేగిరామనృపకుంజరుపాదయుగంబుమస్తకం । బోలముగమ్రొక్కెశత్రుపురినుండియుదెచ్చినదివ్యరత్నరా । సులజగుకానుకల్సేసిపరిశుద్ధమతిన్కరముల్మొగిడ్చిచూ। పులుఫలియింపస్వామిమొగముంగనుగొంచటనిల్చియుండెనన్॥ ఉ॥ దేవరయాజ్ఞశత్రునివధించితదీయపురంబుదంచిత । శ్రీవిలసిల్లజేసిపదిరెండుశరత్తులుబాసియుండితిం । గావునమీపదాబ్జములఁగంగొనవచ్చితిదాళశక్యమే । యావునుచాయక్రేపువలెనచ్చటనొంటిగనిల్చినాపుడున్ ॥ సీ ॥ నగచుదంమునిజేరదీచికౌగిటజేచి వసుధేశుడునేలవగవుపత్స। యరిశిక్షయుసుధరాపరిరక్షయునుజేయ కూరకుండగయోసకుదగునే। యుచితకృత్యముమాన్పనోడియుండుటగాకనినుబాసిమేమెనని లువగలమె । వలసినయపుడెందువచ్చిపొల్లులమంత్రముజుట్టులమిత్రులంజూడరాదు। తామసింపకసప్తరాత్రములుమాత్ర । మచటవసియించిపురికేగుమింతెదడవు। రాజులేకున్నరాజ్యమరాజకమగుననినపతియాజ్ఞశిరముననతడుపూని॥ మ॥ భరతునిలక్ష్మణుంగదిసిభక్తినమొల్లుటకించివారియా । దరణముగాంచిపెద్దమమునతల్లులకెల్లనమస్కరించితి । త్పరమహితోక్తులందసరిబంధులవావులమంత్రిసత్తరా । మరులయథోచితక్రియలమన్ననజేసియనంతరంబునన్॥ చ॥ ఇనకులుడానతిచ్చినటులేడుదినంబులునిల్చియవ్విభుం। డనుమతిసేయగా బయనమైజననీబంధుకోటిని । సోకనిభరతుండులక్ష్మణుడుగూర్మినివెంబడివచ్చిపంపజయ్యావనతండయ్యెడన్సబలుడై చనియెన్నిజరాజధానికిన్॥ క॥ యీశత్రుఘ్నునికథయేధీశాలులువినినహితమతింజదివినసతౌఘశతిద్రావీసినశత్రువి । నాననమగురాజ్యమునుధనములగలుగున్॥ ఉ॥ అల్లవరాఘవరియిట్లుచనియామ్మపురీజనులుల్లసిల్లవం । ఘల్లనునస్కతన్ధవణిబ్రోచుచుకీర్తియుక్తిరా । గిల్లియునగ్గభంగశ్రుతకీర్తిమనోరథపూర్తిసేయుచున్ । త్ముల్లకులార్తిబెంచు భయబూర్తి సడందగ ధర్మమూర్తి యం॥ ఉ ॥ అక్కడనక్కడావిమలయంతటనైశ్వర్యముబూనిరామభూ । భుక్కులచక్రవర్తిగతుభక్తులసేవ్యపదద్వయుండునై । ప్రకృతిలసాధువాక్కులప్రసన్నతతోనిగిడించిసత్క్రియా। భాక్కులంగాదరాజసులపాలనసేనెసదృక్కౌశలన్॥ సీ॥ శ్రుతిమర్గముతెటింగిసుస్థిరాంతర్యాగవిమలులైబ్రహ్మభావమునమంచి। యధిగతధర్ములైయరినాశమొనరించియాశలగెలిచిబ్రాహ్మణులగొలిచి। పరమార్థవంతులైసురచిరాసష్టాంగసంగతిగాన్చిరాజయోగమువహించి। తగుశాస్త్రములనేర్చిద్వంద్వసహిష్ణులైతెలివిమహార్యసేనలుఘటించి। బ్రాహ్మణక్షత్రియోర్వ్యభటులుయోగి। జనులమెచ్చంచజగతిప్రశస్తసస్యవతియైఫలింపనేలమూఁడువానలెచ్చ। రాజ్యమొనరింపుచుండెశ్రీరామవిభుడు॥ మ॥ కతిపయమాసముల్చనఁగనొక్కనాడనకృద్విలాపవిస్మింజ

—(* వృద్ధవిప్రమిథునంబుమృతుడగుకుమారుని రామునివాకిటవైచివిలపించుట. *)—

నమత్రుపాశిపరిషిక్తకపోలమువ్యథాభరా। నతమొకవృద్ధవిప్రమిథునంబుమృతుడగుపిన్నపాపని । స్వాతమతికోంచువచ్చిరఘువీరునివాకిటవైచిదీనతన్ ॥ క ॥ హాసుకుమారుక । హాసుగుణనిధానసీకుసర్వాంబటరా । గాసిపడజేసిమమ్ముం। బాసిజనగనేమితప్పుపాటిలెచెపుమా॥ మ॥ మాకగలనిన్నుకంటి సుకుమారశిరోమణిమన్మటిదు । గ్మాకులకున్నేలదకక్కబహు

మాత్రసపర్యలొనర్చి మెల్లఁద । వతఁడు నుగొల్చినన్నొగనివంశమునిల్చెనటంచు నేమున । మ్మితివెదనిన్నకాలమునపృత్యు! వు
త్రింగు టెఱుంగ మేసుతా॥ ఉ॥ ఎక్కడఁజొత్తు మది తెరువెవ్వరుదిక్కుగువారలింకనో । చక్కనితెండ్రిపాదజలజంబులగజ్జలు
మ్రోయముందుమా । చక్కనటింతు విప్పుడొకసారియునాడవుమాటలాడవా । మక్కువయెందుఁబోయె క్షణమాత్రములో
నెడకేగితి య్యెడన్॥ ఉ॥ అక్కడనైనెమువత్సరములయ్యెఁ గుంజెక్కడ మత్యువెక్కడే । దిక్కనపిట్టవింతగల దేతలిదండ్రుల
కౌర్ధ్వదైహికం । బెక్కడ బుత్రులుండఁ ఘటియింపుదు రాత్మజశోకవహ్నిచే। బొక్కుచుదండ్రి సేయునొకొ పుత్రునకున్ దహ
నాదికృత్యముల్ ॥ క ॥ శిష్టనుతధర్మనిధిన జనతుష్టికరుండు రాముఁ డచ్యుతునకెనయండా । దృష్టాంతము పుత్రకసీ। దృష్టాం
తమువలన దెలిసితిమి మృషయనుచున్॥ మ॥ ధరవర్ణాశ్రమధర్మరక్షణము వేదప్రోక్తమార్గంబునన్ । ధరణీనాథుఁడొన
ర్చ దేనియతఁడాధర్మచ్యుతింబుట్టిని । ష్ఠురపాపంబులకెల్ల నెల్లయగు నెచ్చో రాజదోషంబునన్ । దొరయన్ భూజనకోటి
కిట్టులపమృత్యువ్యాధిబాధావళుల్ ॥ వ ॥ అనిసతుయుతుండై పరాసుండగుసుతునిమీదంబడి ధరాసురుండు విలపించి ఖ
రాసురాంతకునుద్దేశించి మతియునిట్లని మె॥ ఉ॥ అసురభీకరుండినకులాగ్రణిరాముఁడు రాజ్యమేలగా। భూసురబాలకుండపమృ
తిఁబొందెనటంచను మాబవాసితో । నీసహజన్ములాశ్రితులు నిన్నుభజింపఁజిరాయురున్నత । శ్రీసుఖయుక్తి రాజ్యమెనరింపు
ముసొంపున రామభూవరా॥ త॥ ఇక్ష్వాకువంశజులు।శౌర్యత్ప్వెలగ్రీవులవనినరయఁగశిశుమృ। త్యుత్ప్వెలపసర మోఘు।ప్రత్వే
శనసీతరమునఁబాటిలెనదియున్॥ ఉ॥ సత్యముధర్మమున్ దయయు క్ష్మాపతిదాల్చిననిట్లు బాలురన్ । మృత్యువుచెందునేయి
క నదేటికిబాలునికగ్నికృత్యమా । చిత్యమె మేము సేయుట త్యజించెదము వెతదీఱప్రాణముల్ । హత్యలుమూడు నుంబొరసి
యయ్యసుఖింపుమటంచునాడగన్॥ క॥ ఆపలుకనువినిభయపరి। తాపపరితాత్ముఁడగుచుదాశరథిక్రృపా । కూపారుండా
పారుని। పాపసబ్రతికించుతమిసభకువచ్చెవెసన్ ॥ క ॥ హితులబురోహితులమహీ। పతులుమహామతులగృతులభాగ్యవృసు
హృత్సంతతులగుణాన్వితులనిజా । శ్రితులంబిలిపించిచింత జేయుచునున్నన్ ॥ సీ ॥ సంవర్తజలరాశిజానుదఘ్నంబుగా మ
నినహారమొండేయమునివరుండు । ఫాలలోచనునితోఁబ్రతిఘటించిపదాంబుజమునగనుగొన్న గౌతమతపస్వి । నిస్సంశయ
జ్ఞాననిధులలోఁదొలుతగీర్తింపగాదగు వామదేవమౌని। భక్తిప్రపత్తిసంపత్తియుగాననై శాశరద్వముసుగన్న నారదుండు। ము
ఖ్యులుజాబాలికాశ్యపమందపాల । కణ్వకాత్యాయనాత్రిమౌద్గల్యభృగువ । సిష్ఠముఖ్యులుశిష్యప్రశిష్యసహితు । లగు
చువచ్చిరిరఘువరునాస్థానికి॥ క॥ సభయులయి లేచిరప్పుడు। సభగలవారెల్ల రామచంద్రుండుసుద। త్సభసన్మునిరాట్పద
ములు। కభివందనమాచరించి యానందమునన్॥ క॥ ఉచితాసనములనునిచిన । ముచితార్చావిధులొనగియుచితజ్ఞుండై।
రుచిగాననశశినింబ । ప్రచురతరసుధాయమానభాషలననియెన్॥ చ॥ అరుదుగగోచరింపనిపదార్థములైనమనఃప్రబో
ధవి । స్ఫురణలమీరెఱుంగుదురుపుణ్యతపోనిధులార యీధరా। మరునికుమారుఁడేమిటికిమ్రందెనధర్మములెట్టు చెందెనో। ధ
రణినన్యధాతవసుధాపతులొక్కలనారదుండనున్॥మ॥ అవనీదేవతలెల్లనంచితతపస్స్వాస క్రియన్ సత్యమా। త్మవివేకంబువ
హింపగాకృతముధర్మస్ఫూర్తి మించుం జిరాయువు। నారోగ్యము నెప్పుడుంగలిగి భూయోధైర్యగాంభీర్యవయి। భవయుక్తిం
బ్రజయొప్పునయ్యుగమునంబాణిక్కృతోర్వీసుతా ॥ సీ ॥ ఆకృతయుగమునసలంజతుష్పాదచారమైధర్మంబుజనప తేజ్యు। త్రే
తసత్యపదంబు తెగపద త్రయగామియగుక్షత్రియులతసంబవుడుతలుచు । తమతపోమహిమలధరణిజనులబ్రోతురాయురా
రోగ్యభాగ్యములుగలుగు । నన్నృతములుప్పలుకుడువచ్చుటచ్చజనుల్పాధులుమాత్రముబొంకుబొరయరెందు । ద్వాపరంబు
నసగపాలుధర్మమేగు। నంమద్విజరాజశుశ్రూషలాచరించి। వయిశ్యులుతపంబొనర్తురవార్యనిష్ఠ। నదివిపర్యాసమైతోచుద
య్యుగమున॥క॥ కలియుగమునఁబాదత్రయి । తలగుసుధర్మంబుశూద్రతపములుతలుచౌ। గలవెన్ని యైనవింతలు।తలఁప
ననహంబులాధర్మములధిపా॥ శా॥ ఆలాగిప్పుడు శూద్రుఁడొక్కఁడు దపోవ్యాసక్తిసీభూమిలో। జాలన్నిష్ఠవహించె నెందు
వలనన్ జచ్చెన్ ధరాదేవతా । బాలుండాకుటిలాత్మజంపిశిశువుంబ్రాణాన్వితుంజేయుమిం । కేలావాలవిడంబమీక్షణమె స
మ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ॥ క॥ పాపాత్ములదండింపనీ। క్ష్మాపతికాపాపమునసుషడ్భాగముసం। ప్రాపించుగానధరలోఁ। జా
పము లేకుండనరసిబజంబోవదగున్ ॥ ఉ ॥ ఈమొడరాజనీతివచియించిరినింతియయొక్కసారిరా । మాయసినిన్నుజేరొ
సినయంతనసంతముతైనపాపముల్ । పాయగనీకుజేకురునె పాపములిద్విజపుత్రుజీవితుం । జేయుటయంతతొల్లికపిసేనస

—(* రఘువీరుండు శంబుడను శూద్రతపస్వినిఁజంపి బ్రాహ్మణకుమారునిబ్రతికించుట. *)—

నిన్ బ్రతికింపవేక్రుసన్॥వ॥ అనిపల్కు నారదుపల్కులాకర్ణించియాకర్ణాంతలోచనుండగు నయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు స
మనంబున నప్పనియొప్పికొనితనచెంగటనున్న లక్ష్మణునుపలక్షించి నీవువోయి యీక్షణంబట్లోణీసురునిమసంక్షోభంబునివారిం
చి తత్పుత్రదేహంబును గంధతైలకటాహంబున కుక్షినిక్షేపించిసురక్షితంబుగావించునదియనినియోగించి కించిన్మీలితనయ
నుండయిహృదయాబ్జపుష్పంబున బుష్పకంబుదలంచినంతననంతానంత మణిప్రభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటాచ్ఛా
దితదశదిశావకాశంబైగగనతారకాయమాన ప్రకూనకాయమానఘుమఘుమాయమానంబగు నవ్విమానంబుసాక్షాత్క-

రించి సంకటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి వీడ్కొని సమలగువారి యావారి యాశీర్వాదవచనవైభ
వంబు నొందిత దామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సమంచితతపశ్క్రియాసముస్నిద్రశోభి
షచ్ఛిదాచికీర్షుఁడు రాఘవద్దావవషహర్షోత్కర్షంబవధరించి కవచంబు ధరియించి కవదోనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి
కార్ముకంబవలంబించి జాతిమగరాతిముత్తెంపు క్రొత్త ముత్తెంపు చెక్కడంపు పసిడంబునం బ్రకటంబగు మకుటంబు తళ్తళలు
వియత్తలంబున హత్తుకొనను త్తుంగతరదివ్య యానలలామంబును సుమంత్రాది మంత్రిజనసమేతంబుగా నవరోహించి ధరావ
రాపోహిక్ష రావహసుహాంజనాచల సదృశాంగ సముంజనాంజ నాభిఘకుంజరేంద్రసాంద్రమదధారాఘోర నీరణదగ్ర్యమ
రఘుంకారరవాభోగంబగు పశ్చిమదిగ్భాగంబు పరిశోధించి సురాపరోధవధూనివహవిహారణోచిత రచితాఖర్వసార్వ
భౌమాత్యఖండగండకండూతిమస్మత్త వేదండగషిటతోర్థండగండోపలప్రకాండమండిత హిమవత్పర్వతసార్వభౌమభూమ
హేమసుప్రభామండలపిచండలంబగు సుదర్ధరామండలంబు దారసి యపరపరిజనకడఁడ నెల్లనరసి దిక్కూలముద్రజసము ల్లోలక
ల్లోలమాలికాకీర్ణ కలశార్ణవపక్షిజపవర్గవర్గనైరావణదంతావళచతుర్దంత తంతన్యమానకాంతకాంతికిరమాసమాక్రాం
తంబగు శచీకాంతపటగంతంబుఁ దాసి దృగంతవీక్షాపరంపర వెదచల్లి యాచొప్పట విపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యాని బొడగానకగా
నకనాచతుర్గోపతిభాగపర్యస్త్వమానికశ్రేణికాస్తోమమహాని వరవ్రంబులా లింపుచు నిజవిమానరాజపరాజమానరాజమ
ణిఘృణిపల్లికావల్లి మల్లెల్లకడకలనసికొన సబ్బల్లి దుండసుసర్వాంకుశ శేముషీధురీణ సర్వోర్వరాగీర్వాణసర్వదా ప్రకల్పితనదీ
స్నానసంధ్యాజపానుష్ఠానసుస్థిరతపోనిష్ఠాగరిష్ఠ తామ్రోష్ఠశరాశ్వత్థతరుప్రణామపురస్సరప్రదక్షిణంబగు దక్షిణంబునకుం బ
ఱతెంచి గిరిప్రాంతంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యరణ్యంబులు సవలోకించి తపోవనం
బులన్వేషించి జనపదంబులు పరీక్షించి ఘననదంబులు నిరీక్షించి గోకులంబులు పరికించి కోవెలలు వెదకి పక్కణంబులు నెమకి
పానీయశాలలు నరసి మఠంబులరయుంబంచి ముఖశాలలు వెదకి యగ్రహారంబులు గనుంగొని యన్నిదేశంబులుం బొడగని
యయ్యిఃపుక మునిసమునుపందమలంగుచున సుందసింధూర చారుశోణాస్త్రభ్రాస్త్రో మధురీణతా వాసనసింధురంబు డంబన బం
ధురచైకస్ఫురలపంపగు సింపు జేగురుచాయల దండిగిడుకొను నొక్కతొండదంబుండరీకషండనోచితకాండ పాండురత
రంగసంవలిశాలినీకావిహారసమాణ మరాళికాపాళికాకేళికాసారంబగు కాసారంబొకటి గనుంగొని తన్నికటప్రదేశంబున॥
శా॥ శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెం గృశాంగున్నిగా। హారుక్ఛ్రోణజటాచ్ఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్ర
తా। పారీణాస్మరణోన్ముఖుఁ భసితశుంభత్పాండురశ్రీనిధిన్। ధీరత్వాకరుఁ జీరధారు నొకతిక్తీవ్రత్తపస్వ్యాస్యుఁ గన్॥ క॥ వీ
క్షించి నిప్పులగువడి। యాఁకతికిన్ డిగ్గి నానికపరోక్షుగతిన్ సాష్టాంగమాచరించి సాష్టా। దక్షురతత్త్వంబు రాఁ దలప్పైదె తల
వన్॥ చ॥ ఇటువ తెనత్త పెధికుని దృష్టిపథంబున నిల్చి రాముఁడో। చటునియమార్థ్యమే శుభమ పాటిల జేసెద పీతపంబుఁదు।
ర్ఘటమిని పీపు విప్రుఁడవో రాజవొ వయిశ్యుఁడవో వివేకివి। స్ఫుటమతిమించు శూద్రుఁడవొ బొంకక చెల్పుము కల్గినంతయున్॥ క॥
నాపేరు రాముఁడండ్రు। భూనాథుఁడ దశరథపుత్త్రకుఁడ మునీ। తాపసనిష్ఠ గనుంగొన। నీపాలికి వచ్చినాఁడ నిను దెల్పుమనన్॥
క॥ కనుమనిపిదివాడనునగణ్యగుణాబ్ధి విన్నవేడగా। హరిహరి యెటు బొంకుదు యథార్థము శూద్రుఁడ శంబుకాఖ్యుఁడ। న్నరవ
రబొందితో నెసురనాయకలోకము జెందుకాంక్షను। ఘోరమగు నిట్టిబల్తపము గైకొనిచేసెదనంచు దెల్పినన్॥ క॥ వినియంతవి
సమువంతునిని। జనుసహింపరాజజన్మ మునిందిత్యం। బనితోనివెనక భూసుర। తనయు మృతిదలంచి కినుకదయ వడవాకన్॥ చ॥
కలకలనవ్వుచున్ కృపణికామణిహారాన్నగ సిబులోనియి। ట్టలపు మెఱుంగు చాయల బెడంగుకటారి జరీనదూసి మం। త్రులుగన
శూద్రుమస్తముకరుకున్ ద్రుంచె దదీయరక్తము। జ్జలజననంబు నుంచె దివిషత్సును వర్షము భూమి మించగన్॥ చ॥ అమరేం
ద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదివ్యగంధర్వసాధ్యమరుత్కింపురుషుల్। బుషుల్ రఘుకులాధ్యక్షు నగ్రభాగంబునన్ బ్రమ
దంబొప్పగవచ్చి పెల్చి పటువాక్ప్రౌఢిం బ్రశంసించి రంతే మరుద్వంతు డనెన్ బురా ప్రత్తసుధాధారానుసారోక్తులన్॥ ఉ॥ వి
ప్లవముల్లాహరించి పృథివీభరమీవు భరింపశోకపా। రిప్లవతాపికారములు రీణములయ్యెభవత్కృపాణధా। రాప్లవనప్రతు
ప్లైపృష్ఠుఁడంగముతోదివికేగెడిన్ సురా। నుప్లవవృత్తివాఁడదెకనుంగొనుమయ్య దశాననాంతకా। ఉ॥ తప్లికులన్వధించిపరి
శుష్కులనేలెడుమింకు మెచ్చినేఁ। డెల్లసురల్వరంబొకటి యిచ్చెద మంచు దలంచి వచ్చినా। రుల్లమునందు గావలసియున్న
యభీష్టము చెప్పుడన్న భూరా। పల్లభుఁడుత్సహించి సురవర్యులకంజలి చేసి యిట్లనున్॥ క॥ కరుణావరంబొసంగుఁడ యగ్గినదేవ
తలారావస్థరా। మగసుతుఁ ప్రాణమిందుమహిమంబలరన్ బ్రతికింతునంచు నే భరపడి మున్ను పలికి సభాస్థాన బాలకుఁ డట్టులౌ
టవా। యగయుబిజేసికా దెయుసునాయనతో ననిరెల్లవేల్పులున్॥ చ॥ శిఖికడుఁ జల్లనై నసుడు శేఖరుడ ప్లగుణంబు బొందిన।
న్నిఖిలశరణ్యమీర నెడు నిశ్చయవాక్కులఁ బొంకుఁ జెందునే। స్వఖరకరాసి శంబుకుని జంపిన యప్పుడె ప్రాణవంతుఁడై। సుఖము
నసున్నవాఁడు ద్విజసూనుఁడు సూనుఁడు గాక భావరా॥ ఉ॥ ఊహకలంగ జింతికలయుందుఁడు మస్పనికాగ్రితాపనో। త్సాహజం
లాళి నైకకలశజన్ము షడుద్వాధశవత్సరయాగదీక్షా హితనిష్ఠనుండెఁ గదసాంగముగా నెఱవేర్చి నేఁడు పూ। ర్ణాహుతి సేయఁ

బూనె మనమున దరమమ్ముని బూడ బోదగున్ ॥ క ॥ క్రతుగర్వపుఁ గ్రతుభోక్తవు గ్రతుఫలదుఁడవిపుడు నీవు గలగుణముగదా । క్రతుదవ లోకించుటయని । క్రతుభోక్తలు వలుకనట్టుల గానిండనుచున్ ॥ శా ॥ కుంభిసంభవు గాంచు వాంఛదగ గాకుత్స్థాన్వయస్వామి యజ్ఞ భారి ప్రముఖామరేశ్వరులు సజ్జంబుష్పకారూఢులై । యంభోజాప్తనిజప్రభావిభవ మారానాగ సంగెన్ । దట్యంభోజాకర పట్టణోపవన శైలారమ్యములు ప్పొచుచున్ ॥ సీ ॥ ప్రాగద్రితటభాగ భాగపారపరాగ రాగభూత ఘనాఘనాగకులము । దారితాభ్రశిఖ తారతారదంష్ట్రోగ్రదార దారయుతోద్భదార దారకంబు । మాలూర హింతాలతింతూల రసాలసాలకేసర సాలసాల యుతము । శబర యోమ చండచండరుక్ క్రూర కాండకాండఖండిత గండ కండకంబు । పిండితాజాంగ గండభేరుండనినద । సంశ్రవణమాత్రవిత్రస్త శరభశరభ । నాగమనదర్శనోద్భ్రాంత హరివరేణ్య । మవుమహారణ్యమొకటి రాఘవుడు గనియె ॥ క ॥ కనియయ్యరణ్యపథమున । ఘనయానము మీద శతమఖప్రముఖులతో । జనపతి సంభాషింపుచు । జనునప్పుడు గృధ్రమొ

—(※ గృధ్రోలూకవివాదమును రాముడు తీర్చుట. ※)—

కటిచను డెంచి వేసెన్ ॥ గీ ॥ మ్రొక్కి నిలిచె నంత నొక్క యులూకంబు । వచ్చి బహుపరాకు స్వామి యనుచు । వినుతి యాదరించ వేఱ గండె రఘురాము । డంపు గ్రద్దపలికె ముందుగాగ ॥ క ॥ శిక్షింతువు దుర్మార్గుల । రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణుల గృపన్వీక్షింతువార్తజనులను । సాక్షివిష్ణుడవు నిన్ను శక్యమె పొగడన్ ॥ సీ ॥ పరగు విద్యాప్రౌఢ బ్రహ్మదేవునకంటె రౌద్రసంపన్నరుద్రునకంటె । గాంభీర్యసుర్యతంగల శాంబునిధికంటె దీరమైన తార్క్ష్యభూదేవికంటె । మతిచమత్కృతసమున్నతి బృహస్పతికంటె నధికస్థైర్యమున హేమాద్రికంటె । ననుపమానవితీర్ణ ఘననాయకునకంటె ధర్మవైకరి దండధరునకంటె । తేజమున భాస్కరుని కంటె దీప్తకీర్తి । శశధరునికంటె ఘనుసవు సకలభూత । సంభవస్థితికరుడవు సర్వసాక్షి । పక్షులరక్షకమొక వాక్యమవధరింపు

ఈకౌశికంబు నాయిలు । చేకొని నా గృహమటంచు జేరగనీదా । వాకిలి నిజ కొంపవోదెడి । మా కౌశికయాగ రక్షణోత్సుక మెపు డున్ ॥ క ॥ నాయనవతనము మాన్పికు । లాయనువిడిపించి దుర్బలస్య బలం రాజా యను । వాక్యము సికర ముసేయగ దేవ నినుగూ బక్షిపతిక నిరయెన్ ॥ సీ ॥ ఇంద్రునంశంబున నెల్లభోగములు దివహ్న్యంశమున చావనతజెంది । యముని యంశమున ధర్మాభిరక్షయొనర్చి నిర్ఋతి యంశమున దుర్నీతి మాన్చి । వరుణాంశనము బ్రజావళికి సేమములిచ్చి పవనునంశమున సౌబలిమి హెచ్చి । ధననాయకుని యంశమున వితీర్ణ వహించి శివుసంశమున భూతిసవదరించి । భాస్కరుని యంశమున బ్రతాపంబుబూని । చంద్రువంశబునను మహాసౌమ్యమూని । యఖిలకల్యాణగుణరాశివై సనిన్ను । బ్రస్తుతియొనర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన ॥ సీ ॥ ఉక్షుసాహారాబ్జులక్షణేక్షుముగలగరుణయు రోషంబుగడలుకొనక । నెల్ల సద్ధర్మమునకునిల్లయామనమున శాంతి । దౌర్లభ్యముల్ సందడింప । నుచితమై విత్రబెంపొందిన మాటలవినయ సౌజన్యముల్ విస్తరిల్ల । దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభిముఖ్యంబువ యిముఖ్యమును రహింప । శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు । నాచరింపుదు వెకటనఖిలభూత । సముడవయ్యును ధర్మసంస్థాపనార్థమిన్ని గుణములు వహియించి యిూశ్వరేశ ॥ ఉ ॥ ఉద్ధను రేయి భూమినస నార్థము గ్రుంమరి తెల్లవారిన న్నిద్దుర జెందవచ్చునని నేను బ్రయత్నము సేసి కట్టితిం । దద్దయు వేడ్కనిల్లొ వటితద్గృహసీమ వసింపనియ్యదీ । గద్దరి గ్రద్ద చేరికలకాలము పోరెడి పోరు మాన్పవె ॥ క ॥ సద్ధర్మగతి నా మువగా । తొద్ధమె మానినియిక సుఖస్థితి బ్రతికద సేని । నిద్ధ చినయాసదనము । కూర్మి న్విడిపింపవె రఘుప్రవరయనన్ ॥ సీ ॥ విలతాంతరవై విజయుడౌ విజయు నినతులరూపజయంతుడగు జయంతు । సకలైకధర్మపాలకుధర్మపాలకునాధివస్తుత సుమంత్రుడగుసు మంత్రు । నరీరాష్ట్రసాధకుండగు రాష్ట్రసాధకుగిభవకార్యత మోరఘృష్టి దృష్టి । యాచక సిద్ధార్థుడనద గు సిద్ధార్థు నవరత మశోకుడగునశోకు । గాంచి వింటిరె గృధ్రఘూకముల వాకు । లని విమానంబుడిగ రాడచటనుంచి । వులుగులను విప్పి మేపకు తోలుతగట్టె । సీధ్రగానుముదుల్వడ సగృధ్రమిట్టులనియె ॥ క ॥ ఏనాడు బ్రహ్మసృష్టైనో । యేనాడు బ్రజాసృష్టి యుద్దంగనెనో । యానాడె నిలువ సెడసు । యానీడముగట్టి శిస్న లేశ్వరయనినన్ ॥ క ॥ ఔచకము నెఘునసూచక । వేచక్షమీదెంత వెఱిమన్ను పలాడంగా । భూచక్రంబు ననుచే । నీచెట్ట మునపుడయ య్యెనీ యులునాగాన్ ॥ చ ॥ అనఁవినిమంత్రి పుంగవులనందఱుగన్గొని రామచంద్రుడో । యనితగధర్మమర్మవిధులారదినాంధను భూజమల్ జనిం । చినపుడెగూడమా తానిచట జేసితినంచనె గృధ్రసూర్వ్యపుట్టి నయపుడే నివాసము నటించినంచనెనిక రానెద్దియో ॥ క ॥ దాక్షిణ్యబును బూనా । పక్షంబులుదలప కుఘమసన్ములెవగా । నిక్షించి తగవుదీర్చువి । చక్షణులకు నిహపరముల సౌఖ్యము గల్గున్ ॥ చ ॥ తగవును బద్ధ్యముల్ హింతవు దప్పకధర్మముసేస్మైనప్పుడా । రగునని సంతసంపవ్యవహార ములొప్పగదీర్చి సజ్జనుల్ । జగతి బ్రసిద్ధి కెక్కెదరు సత్యము ధర్మమె తెలిగి యుండియున్ । దెగమొగమోడియున్న జననిందుతులొందురు రందఘోగతుల్ ॥ ఉ ॥ ఊరక రానిపోనిపడయు క్తులు గొన్ని గణించి వాక్చతు । రాకార ముచూపి రచ్చలను ధర్మము దీర్చని దుర్విచారుడ । వ్వారుణ హాళి దుడుమువందుతు గావున మీరు గృధ్రకా । కాములవాదు దీర్పుడుయ ధార్థము గాననియానతిచ్చినన్ ॥ ఉ ॥ ఆయెనమంత్రుసమంత్రులు దసాజ్ఞ వహించి ముహూర్తమాత్రమే । కాయనతాప్రసక్తమతులై తలపోయిన రేఁద్రుజూచి భూనాయక గూబగొల్చెసవనంబు కృమృషలాడె గ్రద్దయ వ్వాదనధానువ గ్ని మిది యుక్త మువండనకంబు దెల్పినన్ ॥ చ ॥ అలఘుకుధూకపహుండనిరె నౌనదినా మదిసున్నలాగునం । దై

లిపితిరమ్యలూదముగణించిననేవిజమూర్విపృక్షము । ల్గలుగకమున్నెయీగృహముగట్టితినంచునబద్ధమికరడ । స్ఫలికెడిగృఘమిచ్చెదుగుబట్టినథింపకమానవచ్చునె॥మ॥ వినుడేకాననదమైనకాలమునమున్విష్టుండునిటన్నయిం । చినసద్దేవుని యాత్మబుట్టిదివిషజ్యేష్ఠుండుదశుకుక్షిపహ॥ యినగోటుల్వసియించిసర్గమునమార్గాన్యేషియై యున్నెడన్ । జనియించెన్ గనకారవిందముదరాంచన్నాభికాదీర్ఘుకన్॥శా॥అనాలీకమృణాళనాళగతిబన్నాగ్రంబుగ్రాపించుభా । షానాథున్మధుకైటభాఖ్యుల దలించన్నిద్రమేలాకించిడెం। దానంగోపముమించనుగ్రుడగుచున్నాభానరోజుండదు। ర్మానోదగ్రులవారద్రుంచెనతిశీఘ్రప్రాప్తనగ్రాహతిన్॥క॥ఆదానవమూర్ధన్వల।మేదఃపంకమునవ్యామేదినియఫుడు । త్పాదించిశైలతరుస । స్యాదులనజుడందు

—(✻ రాముడుబ్రహ్మదత్తునిశాపవిముక్తినంజేయుట. ✻)—

వెనరసఖిలముగలిగెన్॥ఉ॥కావునగౌశికంబునరికట్టిగట్టినగ్రదనుబట్టిగట్టిగా। నేవధియించుతునేడనుచు హేతిధరింపనభస్సరస్వతీ। దేవవచించెనోనృపవధింపకుమిప్పనుగ్రద్దతోల్లిధా । గ్రేవరుడాశరీరమదిగృధ్రిత జెందుటనిన్నుతెల్పెదన్॥ ఉ॥ పూర్వముబ్రహ్మదత్తుడనుభూవరుడై యితడొప్పుసత్యమున్ । సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యముధైర్యముదల్గికీర్తుల । పర్వమునాటివెన్నెలలబాగునదిక్కులనెల్లబల్వగా । నుర్వరయేలుచుండబుధయూథచకోరములుత్సహింపగన్॥ క॥ ఈతనికడ కొకదినమున। గౌతమమునివచ్చియన్నకాంక్షనతిథిని దేడెంచితిజెప్పెడెయన । నాతిథ్యమొనర్చియాతడడిగినభంగిన్॥ క॥ ఇష్టపదార్థంబులతో । బుష్టికరంబుగనువాడుభోజనమిడియా । ముష్టింపచునకునటువలె । నిష్టాన్నమునూటయిరవడె నేండ్లిడగన్॥చ॥ఇటువలె బెక్కునాళ్లు భుజియింపగ బెట్టినయాతనింతటన । జ్జటవసియించియొక్కదివసంబుననన్నములోనగండయో। కరటిగసికూటిలోజలలఖండము బెట్టితిగానదీసనీ । వటవినిగృధ్రమయి మెలగుమంచుశపించెదయాపిహీనుడై॥ క॥శపియించినభయపడియా।నృపతియుతని కెఱిగిమొఱగనిదిదప్పైనం । గృపశాపముడుపవేయని । కృపణతబ్రార్థింపమరల బుషియిట్లనియెన్॥ సీ॥ వెడదకన్నులవాడు విగ్రహాయుతకోటి విగ్రకాయతకాంతి వెలుగువాడు। రామనామమువాడు శ్యామలాంభోదవృక్శ్యామలాంగకలీలనమరువాడు । మునులపాలిటివాడు వనజాతహితకులా వనజాతహితకీర్తి దనరువాడు । పక్షిబాంకనివాడుపంక్తికధరశిరఃపంక్తికంథరమరుత్పటిమవాడు । దశరథునిబోలునొకరాజు దశరథునికి । దనయుడయిపుట్టగలడాసినతయుడెలమి । మించినీదేహమునహస్తముంచినపుడె। యతివిభుడవౌదువనియెగయతివిభుండు॥ క॥ ఆశాపముషగజేయుము।కౌశికహితకాంక్షనేలగ్రద్దనుజంపన్ । శైశవమునునానరింపవె । కౌశికహితకార్యమనినగనవాణియనన్ ॥ ఉ ॥ ఆరఘువీరమౌళిచతురంబుధి వేష్టితవిశ్వధారుణీధారుణభారనిర్వహణదక్షతినక్షీణపాణిపదముంగారుణికత్వమేర్పడద । గద్దశిరంబుననుంచెసాపసం । హారమొనర్తురంచభయహస్తమొసంగుతెఱంగుదోపగన్॥ వ॥ ఇత్తెరంగుననత్తనణికులపుంగవుండు బంగరుమించుటుంగరముల మెఱుంగులనగరంబుమెఱయు తనకరంబువిహంగమోత్తమాంగంబునం గదియించిన ॥ సీ ॥ మార్తాండఘృణినేలుమనికిరీటముడాలు మొనసిదిక్కులగీలుకొనివెలుగ । సుడుజాలములలీల బెగడగొందుమగరాలసరులపొందునజాలనురముమెరయ । జగములన్నియుగెల్చుతెగువలెన్మదిదాల్చు వలరాజువలెబోల్చుచెలువుగులుక। మంచిపున్నమచందమామవెన్నెలచందమొందుకప్పురగంధమొలవునెఱప । మఱియుదగుభూషణంబులుమహితచిత్ర । వస్త్రమాల్యాదులురహింపవాసవాదు । లవురయద్భుతమనిమెచ్చనాక్షణమున। గ్రద్దయొకపుణ్యపురుషుడయికానుపించె॥ ఇవ్విధంబున ॥ గీ ॥ పురుషుడయినిల్చియమ్మహాపురుషుపాదప। ద్మయుగళంబున వీపన్మరాగ । మకుటరుచులావరింపనమస్కరించి।హస్తములుమోడ్చియిట్లనియభినుతించె॥ సీ॥ జ్ఞానమార్గపారాయ శరణార్థిజహృద్వనాజ్ఞానమార్గపారాయతేనమోస్తు । దీనజవసదాయఘనభంగాంచన్న దీనజీతనదాయతేనమోస్తు । మానసత్వవరాయమానం వాశివిధాసమానసతత్వపరాయతేనమోస్తు। దానవారిధరాయద్ధైర్యసంపద్ధూతదానవారి ధరాయకేనమోస్తు । భానుజాదికసేవ్యాయతేనమోస్తు భానుగోత్రపవిత్రాయతేనమోస్తు । మానితదయాసముద్రాయతేనమోస్తు । జానకీప్రాణనాథాయతేనమోస్తు॥ మ॥ చరణాంభోజరజంబునొకశిలయోషాత్త్వంబున్గాంచెమీ । కరపంకజముదాకబక్షినరుడయిగాన్పించుటాశ్చర్యమే । దురితంబుల్ దొలిగెన్ శుభంబుగలిగెన్ దొల్లిటి. చందాననా । పురికిబోదుదసెల్వొంగుమికనో భూరిప్రభావోదయా ॥ క ॥ అనియెంచి బ్రహ్మదత్తుడు । మనువంశనృపాలమౌళి మణిసమచితభంగిని గారవించిపనచిన। దనదేశంబునకుజనియెదద్దయు వేటకన్॥ చ ॥ అమరులుగ్రొవ్విరుల్గురిసి రంతటరాముడు పా

—(✻ రాముండగస్త్యయజ్ఞంబుచూడ దదియాంశ్రమంబుబ్రవేశించుట. ✻)—

కశాసన । పద్మముఖుబపెక్కుచందములం బ్రస్తుతిసేయవిమానమెక్కి మం । త్రిమణులగూడికుంభభవునింగనేగ వేరకన్యకా। కమలరజోభుకంధరసుగంధసమీరముసేదదీర్పంగన్॥ మ॥ శతమన్యుండటులేగురాఘవునిపజ్ఞంబోవుచున్ రామచూ।చతెయాద్రావిడభూమినేడయినయీచిత్రంబుసామాన్యప । ర్వతమున్గానముతావకీనఘనస్థైర్యస్ఫూర్తిచేగాసినై। క్షితిలోజొచ్చియడంగెనోగిరులన్నీతావిభుండిట్లనున్ ॥ ఉ ॥ సర్వసుపర్వమౌళిమణిసంగతదివ్యపదాబ్జసర్వతో। గర్వితపర్వ

తత్ప్రకరఖండనచండకృపాణికిం బుచ్చగా । నేర్వక మీరు రాగనివసింపక యిచ్చటి కొండ లెల్లనీ । యుర్వి నడంగె నన్నడగు నొప్పునె యీగతి నానతీ వనన్ ॥ చ ॥ నగుచు బలారిప ల్కె రఘునాయక చెంగట గంటివే యభం।గగురుతరప్రభావ వణికకణ కనాదగు తామ్రవర్ణకం। బాగడత కెక్కు క్రొత్త తెలిముత్తెపుచిప్పలు సేతుబంధి నా। ద్యగణిత తావకీన చరితార్జిత కీర్తిరుచిస్వలింగ కెక్॥ క॥ మలయము గనుమ లయజ దరుసలయము బాదాగ్రభరితనిర్ఘరఫణభృ।ద్వలయము గృతపథికశ్రాం । తిలయము నగభావధృతమణికిసలయముగన్॥ మ॥ అదె కుంభీభవనాశ్రమంబదె సముద్యత్తీర్ణశాలోత్కరం।బదె పాథోధరయూథవృద్ధికర దివ్యద్రోమధూమ వ్రజం । బదె శాలాగత మంత్రతంత్రపర హోత్రిధ్వరుబుత్విగ్గణం । బదెయూపప్రముఖాహార్య సాధనచయంబంచున్ సురేంద్రుం డనన్ ॥ క ॥ వినియతడు దెల్పినన్నియు।గనిరఘువీరుండు పుష్పకము డిగ్గి ముదం । బునదద్రవ్యతపోధన జనములకును వినతుండగుచు జనుదెంచె వెసన్ ॥ చ ॥ అజరులు దెల్పగావిని జాగమనంబునకుల్లసిల్లి నం। భజనిపదాంబుజాతముల ఫాలముసోక నమస్కరించు భూ । భుజు డతడిచ్చు సహార్ఘ్యబహు ప్రూజలదృప్తి వహించె నంతయా । గజనిశహవ్యభాగము గ్రగ్గకొని మేగిరి వేల్పులందరున్ ॥ చ ॥ సముచితభంగి యాగిపథి సర్వసుధీ చ్ఛయగ స్త్యమౌనిభూ । రమణుని నాటి రాత్రి నిలరమ్యహవిస్సమమర్చి కందమూ । లములను దేనెలం దగుఫలంబులదృప్తి యొనర్చి తెల్లవార్సు । స్నముఖసరోరుహంబునను నైజదృగాళుల జేర్చి యిట్లనున్॥ ఉ॥ నాడెస నెయ్యముంచి రఘునాయక మీరరుదెంచినం దుసం । గా దెచెలంగె మన్ముఖముగలె తతపఃఫలసూక్ష్మ యున్మహాహ్లాదము జెందవిప్రతస యార్థముశూద్రుని సంహరించియుం। ద్రాదులకింపొనర్చుటసవ స్తము వింటిమి వారు దెల్పగన్॥ క॥ ఐవం యుగి వేన్నృపతులకీ దాక్షిణ్యప్రసక్తి యీ కరుణయు నీ। యౌదార్యశౌర్య గాంభీ । ర్యాదు

—(* అగస్త్యుడు రామునకనర్ఘ్యతర హారము నిచ్చుట. *)—

లుగల వేనుతింపనలవియె నిన్నున్॥ చ॥ నినుఘనుడంచు మెచ్చి ధరణీనర యేమియొసంగువాడనై। నని దెవిచిత్రరత్నమయ సవ్యపుభూషణమొక్కటిచ్చెదం । గొనుమనిసిక్తరఘూద్వహుండు కుంభజమౌక బ్రతిగ్రహింపవ। చ్చునె ద్విజరాజధర్మములు చూచియొసంగుము నానతండనున్ ।. చ ।. ఎలమి గుబేరువంశము దనియ్యగ బుచ్చుకొనంగవచ్చురా । జులకదియెట్టులన్నమౌను లోణిజనంబు బురాజశూన్యతం । దలకి బలారి నిర్జరగణంబుల నేలెడు లీలల దంము నే। ర్పడదగు బ్రోచు రాజ బడయంగ దలంచి విధాత పాలికిన్॥ చ॥ అంగినమస్కరించి చతురాసన రాజొకరుండు లేక యీ।ధరణి వహింపలేము కులధర్మపథంబుల సంచరింపమ। షకరము యియున్నదొండొరులగ్గికొనను కుండెడి చెయ్వి ఘట్టెడిం । దిరముగజింత చేసి యొకధీరునిగన్ సృజియింపవే యనన్ ॥ వ ॥ నంబునసురేంద్రదండిజలనాథకుబేరుల బిల్చి పల్కెమీ । బలములనాలుగింట నొక పాలొసగుండు తద్వదంశచాతుడై। యిలభరియింపనొక్క నృపు నేను సృజించెదనన్న నిచ్చిర । చ్చెలువున వారలందునసృజించె విభాజిత బుక్షుపన్ క్షువున్ ॥ మ ॥ క్షుపుడీక్రైవడి బుట్టి బ్రంహయదనుపన్ క్షోణీతలార్యత్తుడై। యుపుడైశ్వర్యముదృప్తి దాతృతయు సింద్రాభోధిపాశంబుపన్। రిపు నాశంబు కృతాంతు నంశమున దారిద్రార్తిసంహారము। ధర్మపరత్వంబు ధనేశు వంశమున నిస్యాంబూని ప్రాచెం ప్రజన్॥ వ॥ కావున నెవ్వేచ్చినను గయికొనవచ్చు నృపాలమౌళికి। నీవు నృపాలమాత్రుడవె నిర్మలకీర్తి విశిష్టమూర్తివి। త్పావణభూషణంబిక కృపంగొనుమంచు నగస్త్యుడిచ్చినన్ । భూవనశాసనుండు ప్రియపూర్వముగా గ్రహియించి వేడుకన్॥ చ.। అవిభరియించి మౌనిగని యయ్యనసమస్తరహస్యధర్మసం।పదలబొసంగు మీరు ప్రతిభాషలు పల్క ననేరము [illegible] పదగుమకంచు నేయిటికె బ్బుగ్గసువేడగ నై చివారెకా।యిది హృదయంగమంబయిన దెక్కడిదీమణిభూష దెల్పవే॥ సీ। అవివర్ణమౌళి వింధ్యనగంబుమీ పడాయివివర్ణకతిబూనదా మొదటనే। యహితాతిభయదుడౌనహుషావనీభర్త గాహితా [illegible] వనడవబడచె। ధగన్మకయమున నెంతయువార్త కెక్కియు ధమార్శయం చేసంతతము మనరె।దానవద్విజసమద్ధతి [illegible] యింది నానవర్ద్ధి వ్రపగుక్షలోనడపరె। యలసముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ । మైనశింపగొనరెయా శోషణంబు । ముంపుజింగ యునెటులనిసొమ్ముగలిగె। ననుటయనుచితమది యోర్చియానతిండన్॥ క॥ అనననగస్త్యుడిట్లనుఁ। ననఘామ్నక [illegible]

—(* అగస్త్యుడు శ్వేతుడను రాజుచరిత్రము నురామునితో జెప్పుట. *)—

యవలసి యుడిగివదప్పా।వినుమీయాభరణము। వచ్చిన విధమాద్యంతమెఱుక సేసెదనీకున్॥ ఉ॥ ప్రథమయుగాంతరంబున దపంబాచరింపక నేదలంచి యీ। పృథివి నివాసయోగ్యవనమెక్కడగల్గునొయంచు వైకది। కృథపదికుండనై సమధికత్వర దిరిగ్గ్సర యొక్కదికుడనం। బ్రథితబహుద్రుమకుంజనికగస్ఫురితాటవి గంటి రాఘవా ॥ చ ॥ అలశతయోజనాళ మహాటవియాగతి గాంచి చొచ్చియు। న్నెలనువిహంగశూన్యము నునిర్జనముల్ మృగవర్జితంబునై। యళుకొనరింపజాలుటకునచ్చొరుపొందుచుబోయిపోయి చెం। తలపయనోత్సవస్ఫురణదాకొనన్నొక్క కొలంకు చూచితిన్॥ సీ॥ అలలునుయ్యేలలూగుచల రెడియల చలునంచెలశనునల గ్నాంబకముల్। బకములువిహరించి భంగిసారసముల సారసములు చేరిజక్కవకవ । కవకవబలికెడి కంణివారపమెంచమించినందునసిద్రడించె గాన । గానముల్సేయు భృంగముల వేడుకనంగనంతనాదృకాంతి నలరు తొలంగ।రవ మనోహర వాసనల్గలయ వచ్చు। నాచుజలదంతికరముల పాయిశమున । యమునరసిగాంచుసత్తోయజాకరమున। గమురవ

ము ప్రవేశించితి గాల్యవిధుల॥ క॥ ఓజనయ యీవరకొలనొక। యోజనవిస్తారమొందియురమైనదియం। దేజనుసిగానఁ ద్ధరి। భూజావలి నిండుచు నొక తపోవని గంటిన్॥ గీ॥ కనిన యాయిట్టివన మేమికారణమున। నార్యమునఁ శూన్యమయ్యెనో యని తలంచి। కందమూలాదికముల నొకలి యడంచి। సేవసించి నాటిరే యెల్ల నచట॥ క॥ మఱునాఁ డరుణోదయమున। సరసికి స్నానంబు సేయ జనుచుఁ జగదీశ్వర నే దెరువున జూచితి। బరిపూర్ణాంగంబు నొకట ప్రాయపు శవముఁ॥ ఉ॥ చూచి మనోహరాంగమగుచుం జెలువొందు శరీర మిచ్చటన్। వైచి శరీరి యెన్నఁడు దివంబునకేగెనో యీశరీరముం। దేచెద నైనవంటి నశియింపక మించుట కేమి హేతువో। యీచతురంగభూమి గని నిట్టి విచిత్రమటంచు నెంచుచున్॥ చ॥ అంతనొకింత సేపటికి నంబరవీధిని నేనఁ గంటి దుర్దాంతమణీధగద్ధగితరమ్య సువర్ణ సువర్ణఘంటికా। క్రాంతము చంద్రచందన శరచ్చరదామర దంతికాంతిసా। మంతసితచ్ఛ సైకతలసమానము నొక్క మహావిమానముఁ॥ చ॥ అందొక దివ్యుఁ డుజ్జ్వలతరాభరణద్యుతు లల్లసిల్లగా। జందనలిప్త దివ్యతనుసౌరభ ముద్దిశలావరింపగా। జందురుకాంతియుం గుసుమసాయకు గేరెడి సోయగంబునం। గ్రిందను భోగముంగలిగి కన్నులపండువుగాగ నంబడెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వింజామరలు వైచు వేల్పుఁబ్రోడుల కంకణక్రేంకారకలనకంటె। వివిధ గీతావళుల్ వినిపించు గంధర్వవనితల వీణారవములకంటె। నటియించు నప్సరఃకుటిలాలకల పాదకటకఝళీఝళీ స్ఫుటులకంటె। సౌపర్ణ నేత్రభృత్ప్రాస్తికవ్యాసముత్కలిత సామగాన నాదములకంటె। సరససంగీత వాద్యఘోషములకంటె। నోపవాహ్య మరాళసాంద్రపక్ష। ఝంకృతులు మించ వెలయు నాస్వర్గదివ్య। యానమణి డిగ్గి వనభూమికరుగుదెంచె॥ క॥ అరుదెంచి యల్లశవముం। దరిమధిఁ గనిడాసి కోసి కండలు దివిత। త్సరసీజలపానంబున బరితుష్టిం బొందియతఁడు పటువేగమునన్॥ చ॥ కప్పనున న్విమానమణి కౌతుకమొప్పఁగ నెక్కి కేవలం। గొమ్ములు గొల్వ నేగఁగఁ గటగుప్పజనించిన మారకుండకే। నమ్మహనీయమూర్తిఁ గని యక్కట యిది స్వశవయ్యరో తలే। కిమ్మనుజామిషంబుదిన నేమిటి కెవ్వఁడ వీవు దెల్పుమా॥ క॥ హేయమగు వనుజమాంసము। రోయక భక్షింప నాశయులకుఁ దగుగా। కోయిమహాత్మక యిప్పని। సేయక నీకగు నెయ్యనిన సిగ్గున దలఁడన్॥ చ॥ శిరమొకయించ వంచి నుతిసేసి కరంబులు మోడ్చి నాపయిం। బరమవినీతి జూడఁ బలికెన్ మునీంద్ర విదర్భధారుణీ। శ్వరుఁడు సుదేవుఁడన్న నృపతి వసుధుఁడు దొల్లి సతీద్వయంబు సం। దరుసము బూని శ్వేతసురదాఖ్యుల నిర్వురఁ గాంచె పుత్రులన్॥ గీ॥ వారిలో శ్వేతుఁడని యెడువాఁడ నేను। మజ్జనకుఁ డార విను కథమఁ ప్రసక్తి। జగతి చాలించె దత్పరోక్షమున నన్ను। గడఁగి మంత్రులుం బట్టము గట్టిరనఘ॥ ఉ॥ పట్టము నేను గట్టుకొని బాహుజనీతి మెవట్టి శత్రులం। గొట్టి యనేక కాలమును గుంబినినంతయు నేలియంతటం। బుట్టినయట్టి యాసురదు భరావరుగా నొనరించి నెమ్మదిం। బుట్టిన శాంతి నిఘనతపోవనభూమికి వచ్చి యిచ్చటన్॥ క॥ ఈ సరసీతటసీమనె। వేసరక వసించి మూఁడువేలేండ్లు తపం। బేసల్పి పిదప గాయము। వాసి తపోమహిమ దేవభావముఁ గంటిన్॥ శా॥ దేవత్వంబు వహించి యీఘనమణీదివ్యాదివ్యమానంబుపై। నీ వేల్పుం జనరాంద్రలో మెలఁగ గానింతంతనన్ రాసితుఁ। త్తైవేళ నన్నుఁ గాని సేయనిదిన న్నేలాగు ప్రాపించెనే। దేవావాసము జెందువారలకుఁ ద్భుత్పృష్ణావ్యథల్ సెందునే॥ మ॥ ఇదియేమో యని చింతజేసి యొకనాఁడే। బద్మజుం జేరి తత్పదముల్ ఫాలము సోక మ్రొక్కి కరుణాపాథోధియో భారతీ। హృదయాధీశ్వర నిన్ను జేరి యును నేసీలాగు ద్బాధజి। క్కి దినంబుం దపియించుచుంటి యేమియునబలెరెస్ ధాతనాతో గృపన్॥ మ॥ నృపభావంబున రాజ్యమేలునపుడు న్నీవన్నదానంబు దా। నపరత్వంబున జేయనం బుకణమైనం దప్పిగొన్నట్టివా। రిపయిం గోటవిదీర్ఘపావకుఁడ పుర్వినాథ సాధుస్థితిం। దపముల్సల్పుచు ప్రోవవే యతిథి రానన్ స్తుత్తు నిన్నే చెడెన్॥ క॥ ఆకొన్నవారి రమ్మని। తేకువ నన్నమిడువాడె దేవుఁడు దేవ। త్వాకాంక్ష జేయు తపములు। ప్రాకటముగ నన్నదానఫలమునకెనయో॥ చ॥ అలసి శ్రమంబుతో నతిథి యాత్మగృహంబున కేదుదెంచినం। గలిగినమాత్ర మన్నముదకంబు నొసంగక నేడదీర్పకా। యిల సౌరనీక నేమిటికి సేడకు వచ్చితి వంచు క్రూరుఁడై। చలమున బఱ్ఱు దృష్టి గృషి వచ్చిన నేనగు నన్నసేమ గుణ్॥ మ॥ పలసినయన్నవధుర్యలక వారణ బెట్టైడి పాటిసంపదల్గలిగియు బెట్టవైతివటు గావున నార్తి వహించెదిత్సుధ। స్నిఖపక ముస్న మేగిధరణ స్థలి వేడిన వేసిమాంసమా। కవి నెడ మెక్కి తత్సరసిగల్గినతోయము ద్రావిరమ్మిగన్॥ చ॥ దినమును మాంజమీవ్రుదిని తృప్తివహించెదు మాంసనష్టిన। చిత్తమునశింపకెప్పటివిధంబున బూర్ణత జెందు బెకుటహో। యానములు వోవగుంభజమహాముని రాగలఁడాడకం ము। నింగనుగొన మాటలాడిసను గష్టశవాంమిష భుక్తి దీరెడెన్॥ ఉ॥ తానొనరించినంతయును దామనుభూధిపహింపకుండినం। బో నేతపింప నేమిటికి బొమ్మని బ్రహ్మవచింపనిగతిం। బీసుగుమాంసముం దినుచు బెకుటదినంబులనుండిపూనెదన్। హీనత నాతె। అంగిరుముని శ్వేతమెవ్వరు మరు దెల్పరే॥ చ॥ కమలజుఁ డానతిచ్చినయగస్త్యులెకావలెగాకయున్నచో। సమదికచిత్తశుద్ధియును శాంతియు దాంతియు భూమినన్యసం। యములకుగల్గనేర్చునె కృతార్థతఁ గాంచితిమిమ్ము జూచియో। పవలతపఃప్రభావనిధి విన్నపమొక్కటి యాలకింపవే॥ మ॥ పాత్రులకున్ జలాన్నములు భక్తినొసంగము జేసి కాదె వాదన్। గాత్రము కోసి కోసి తిని గావల నెన్న సుబోధ్రువు మిమణిచిత్రవిభూషణంబు మునజేకొని యంచు నొసంగునంతలో। జిత్రము గానఁ గోచరతఁ జెందె శవంబతఁడు తృప్తింపఁగన్॥ శా॥ శ్వేతుండంతటనచ్చరల్గొలువ గాశీఘ్రంబునన్వచ్చి। సంప్రీతిని న్నొకనమస్కరించి కరుణాబ్ధిన్ మీకటాక్షంబు

నన్ ఖ్యాతిం జెందితిం బుధవర్గ శశ్వత్కీర్తితోన్ గడచ తిం గ్రా కొంటిం సౌఖ్యంబు శంకాంతంకంబులు దీరనంచరిగె । సేనంపన్ ఘుగ్రాహణి॥ ఉ॥ ఈ
తపనీయ సూషధరణీశ్వరమీరుధరించినంగుసన్। శ్వేతుడు దార సౌఖ్యముల జేకొని శాశ్వత దాత్మలోకసం। సాళ్పితె జెందు సం
చుగల శ్రసభ వుం డెజింగింపజానకి । నెతమహోన్నతాంబుధి మునింగియగస్త్యునిజూచి క్రమంబున్॥ చ॥ ఓముని సాద్విభౌమశత
యోజన విస్తృతిగన్న యీ వనం। బేమికతంబునన్ ఖగ మృగేతరమర్త్యజనుల్ పొదింపగా। నెముని యోర్వలేక శపియించె వచిం

—(* అగస్త్యుడు దండుఁడను రాజకుమారుని వృత్తాంతంబు రామునితోఁ జెప్పుట. *)—

పుడటన్న నష్టు । గ్రామణిపలెర దామర సగర్భ వధూపదనూపురార్భటిన్॥ క॥ మనువంశ రాజశేఖర । మనువనుదో
తొల్లి గగనమణికుం మణియయి। మనునతనికి నిక్ష్వాకుడు। మనుజస్తుతుఁడుద్భవించె మహనీయరుచిన్॥ ఉ॥ ఆయిక్ష్వాకుడు శయిశ
వంబున సమస్తామ్నాయ శాస్త్రార్థపారీలేయుం డై శ్రుతులన్ని యుంగని ధనుర్విద్యాదిమాద్యత్కళా । వైయాత్యంబున బూ
ని కౌర్యమహిమన్ పార్థివల్లి సామ్రాజ్య రక్షాయత్తాత్ముని జేసి తండ్రి మిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్॥ చ॥ చదివితి వెల్ల వేదములు
శాస్త్రములున్ స్మృతులభ్యసించితి। భ్యుదయకరంబులై జగం నొప్పిన యాగమముల్ పఠించితే। కదతొల్లి ధర్మమార్గము త్తమము
గాన ను పర్థము ముఖ్యంబుగా । మదినదలంపు కామమధమంబుగ జూడుము పుత్త్ర యెప్పుడున్॥ క॥ అది యేమి యంటివేని యు
మొదటను ధర్మము లేక మొన యదు ద్రవ్యం। బది లేక కాదు తలంచిన । యది గావున నేను ధర్మమధికంబంటిన్॥ ఉ॥ ధర్మమునం బ్రజా
పోతము వారలాన వేల్పులు మత్తు రాష్ట్రులుం । గూమిత వహించు తురర్థము నుకూపక మేయభివృద్ధి బొందుదు। షడూర్ములు బీతి
జెందు సుశక్రు లుఁడుగు దురిష్టసిద్ధి యూని న్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్పుదివంబున గల్గు బుత్త్రకా ॥ చ ॥ పరహితమాచరించుట యె
భూ వ్రతపంబని రారి సయము। ల్పరులకుఁ గీడు సేయుటొక పాపమటంచు వచింప నేలయి। స్పరమహితో క్తి బట్టి పరబాధగ దా
యని యాన రాదు ధూ । వసులకు పాపకర్ములగు వారల దండన సేయగాఁదగున్॥ క॥ దండింపదగని సుజనుల। దండించిన దండ
మునకుఁ దగ దుర్జనులన్ । దండింపకున్న ధరణి । మండలపతి నరకరూపమగ్నుడగాడే॥ చ॥ ఎడపక దండనీతి వహియించి
యెకీర్తియు స్వర్గము న్నృపు। ల్వడయుదు రాదిరాజనయపద్ధతులట్టివి గావె యగ్గతి । న్నడువు ము సౌఖ్యమొం దెదవు నందన
యం చు ననేకనీతుల । కొడుకున కాన తిచ్చిన యకోవిదుడా నయయే గెగానకున్॥ మ॥ మనసు తుడుం దదుక్తముగు మార్గ
మున । బ్రజ నెల్ల బ్రోచుచుం । దనమతి పుత్త్రకాంక్షలకుఁ దావలమాటయు దానధర్మము। ల్మనుకొని యాచరించి మఖముల్ప
తతంబును సంఘటించియుం । దునగని యెంగుమారకుల నూర్గురబాంధవులుత్సగింపగన్॥ గీ॥ వారికెల్లను గడగొట్టువాఁడు
దండు। డనేడు దుర్మార్గుడన్నలయట్టుల గాక । శ్రుతులు చదువక సాధుసంగతుల మనక । హితుల మాటలు వినక యధైర్యను
లఁగు॥ మరియును ॥ సీ ॥ వీధిలో బోడగన్న వృద్ధులనరికట్టి వెకలివై యెపలు మాట వెకరించు । నాడబోయిన చోటదోడి
చాబురఁ బట్టి మూర్ఖుడై ముంగముల్ ముజియగొట్టు । దయవరా మేలదౌర్జన్యమూనెద వన్నకన్న తల్లిని జెట్టు కడఁగి కొట్టు।
మారివారిండ్లలోనున్న పసుపులెత్తి బలియుడై యెందైనఁ బొఱవైచు। నార్యులు పురోహితులు ననన్నలరుగు చేర । మారక యెగిల్తి
బిగుసుక కూరుచుండు। సహజభౌర్త్యము బూనిశైశవము నంచె। తండ్రి వెత జెందదండుఁడుద్దండుడగుచు॥ ఉ॥ బాలకు డెంత లే
తనుచు బక్షముతో నొకకొన్ని నాళ్లు భూ । పాలకుడోర్చి వాని నెల । పాయమునం డలిచిన్నెలుంబర । స్త్రీలకు గామెలంగు
టఁ బశిషుల నెంచక నింద సేయుచు । శ్శైలములం గనుంగొని యిసీయని రోసెమనంబులోపలన్॥ ఉ॥ రోస ప్రదావలన్ బుధప
రుల్ దనధర్మమనీష మెచ్చఁగా । నాసుతు నీసుతో నినకు లాదిపుడాతడు పిల్చి వింధ్యనం । వాసము నీకు మేలచట వర్తిలు పొం
మని దూర దేశగుం । జేసె కుమారుఁడం దనృపశేఖరు లోర్వరు మేరమీఱినన్ ॥ చ ॥ మధుమత్తుండగు దండుఁడిట్లు గురుఁడంప
న్వింధ్యశైలంబున న్మధుమతలబను పట్టణంబొకటి నిర్మాణంబు గావించియుం । డధికైశ్వర్య సమేధమానుడయి శుక్రాచార్యరా
చార్య । త్తిఘరింపన్ దలమేలెశతముల్ దేహితుల్ దోడఁగన్ ॥ చ ॥ అతడొకచైత్ర మాసమున హర్షముతో జని భా
గవాశ్రమ । క్షితినొకచోఁగనుంగొనియెఁ జిత్తజనూతచరాళ్యలక్ష్మికిం । బ్రతియగు దానిలగొమరు ప్రాయమునం జ
లువాందు దానినే । కరమున నున్న దానినొక కామిని మిత్తమరాళగామినన్॥ చ॥ గనుగొని మావిలేజిగురు కైదువజోడుపడై
డుమారులే । సీననను వాడి తూపులె వడజికిఱిన స్రుకిఱియ తండాసేరియో । వనతరయొంటి యేటుకెటు వచ్చితె వెవ్వరి దాన వె
మిని । యనుపమనామ మేశరణాగతుఁడవ్విని పింపరేయనన్॥ చ॥ కరము భయంబు బొందియలకన్ని యయిట్లను నోయి రాజ
సీ । గురుడని మించు శుక్రుతొలి కూతురనయ్యనఘుండు మూర్ఖిన । న్నరజ యటంచు బిల్చు నతడంపగదాపసనిష్ఠ నివ్వనాం । త
రమున నున్న దానఁదగు ధర్మము దప్పఁ దలంపనేటికిన్॥ చ॥ అనవిని తండుఁడిట్లని మనంగనభోగవశ యయిన నేమిని। ఘనకటిసీని
యపముగాను నివిగిచన్నదో ముని గనుఁగప బెళుకులుంగనినఁ గాముఁడు తాళఁగు లేఁపుకౌఁగిలిం । మనుచు బయటం బట్టినభయం
పడియుంమని రాక్షసు కన్యుఁడున్॥ ఉ॥ అకట ధర్మమే గురుని యాజ్ఞ పట్టిరమింపనెంచనీ । కెకరడబుట్టి నీమనతయుప్పనిశుక్రు
డు విన్న నైచునే । నికరము మోహమున్న నతనింగని వేడి పరిగ్రహింపుమీ । కకరసపుందనంబు కోరగాదని సారెకు బుద్ధి చెప్పి
నన్ ॥ చ ॥ వినకయతండు గిన్క నిక వెన్న భృగూద్వహుడేమి పలికెన । న్వినిమెత గాక యిప్పుడలి వేణి రోమారుని బారికో

ర్వరా । దనుచుబలాతిష్ఠతఁ గరిసియ గ్గురుపుత్రునిబట్టితూ డెనే । మనివినుపించువాడమదనార్తుఁడు మీదటి హాసివై తుదేఁ॥ క॥ ఆక్రోశింపఁగనిటువలె । శుక్రాత్మజబలిమిబట్టిసురతవిలాసో । పక్రమముచూపియాపా । పక్రీడాపరుఁడుసనియె బ ట్టిదమునకున్ ॥ చ ॥ అదజయు గానతాస్యయయియశ్రుజలావృతనేత్రయై కుచో । పరిపరిషిక్తఘుస్మయయి పాణినిరద్ధక పోలయైనఖాఁ । కురపృదితాంగియైనిటలకుంచిత కుంతలయైమనోవ్యథం । గరముదలంకుచున్నెడ గావ్యుఁడువచ్చిన విస్మయమాత్ముఁడై॥ ఉ॥ కూతుర యేలయింత వెతగుందెగ వెవ్వరునిన్నుఁ దిట్టిరీ । లేతశరీరమిల్లుబడలింపుదు రేయనదంఘ్రిపావ ము । ల్పాతినిజాశ్రులుంగడిగి చాయభిమానముపీటబుచ్చియా । రోతఁ బసేసె దండుఁ దనిరోదనమాతురయయ్యెనర్వగన్॥ ఉ ॥ ఉమ్మగకవెల్లలోకములు నొక్కటఁ ద్రిమ్మిగొడుదురుద్ధ పోలికిన్ । బడిబడికోపముప్పతిలబందుచుశుక్రుఁ గుడుద్రుఁడై । చి డిముడిపాటతో నెదుటిశిష్యులఁగన్గొనివింటిరే భయం । పడకమదీయపుత్రిఁగనిబన్నిరమించినక్రిందు చైదముల్ ॥ చ ॥ మం టకుఁజేరికౌమిత మాడికినశింపఁగమత్తుఁడుమారిమె । నంటియునింటి కేదచదలంటినదుర్మతి సేనతో డగ్రం । దంటగమంటివా నగురియంగలఁ జేడుదినంబులింకనే । మంటినొయంచు నెంచవలదప్పుడె యప్పనేలపాలుఁగన్ ॥ ఉ॥ మావకసాపయుక్తి మధుమంతయు నాలుగుదిక్కులంచు। నూఱామడదాకనున్నవనమంతయుఁ దగ్ధమౌనిటంమన। య్యామివరుండువల్కనదియో రగనేఁడు దినంబుదింత్రుఁ డా । సీమనువంటివానగురి సెన్నశియించెను దండుఁడంతటన్ ॥ గీ ॥ అప్పరంబుజోష్టివృష్టిపడిగియడవి। యగుటవరదిదండకారణ్యమనఁగబరగె । గావ్యనిమహోగ్రశాపంబు కతననాట । నుండియును బ్రాణిశూన్యమై యుండునధి ప॥ ఉ॥ తానుగురూక్తినయ్యరజదారుణమైన తపంబొనర్చెన । కాననమధ్యసీమనున గల్గరజోమయవృష్టినొర్వకం। మా విని జేరిరల్ల మధుమంత ముపౌరులు నానిచేజన। స్థానమనంగనన్నెలవుధాత్రిఁ బ్రసిద్ధిఁ వహించె రాఘవా॥మ॥ అరజాసంగతయోజ నాయుతరసక్రాంతంబు వ్యాపించువా । రుగజోవృష్టికిదప్పిపోదురనెశుక్రుండాదటంగోదరా । సిరసీరముకానలన్ బ్రది। కిస్వేచ్ఛంబోయిరంచున్ ఖరా। సురవిద్వంసికగస్త్యమౌనిదెలిపెన్ శ్రోత్రంబులింపొంపగన్ ॥ క ॥ తెలిపినకథవినిరఘుపతి కలశజునింబెక్కు గతులఁగణియించుకసాం। పలరందధావిధభాషణ। ములననిశిగడపెనంత ప్రొద్దుదయించెన్॥ గీ॥ ప్రొద్దు పుట్టినపు డెపుడమిరేడ భక్తి । నప్పుడాచరింపనర్హమైన । కృత్యనెల్లఁ దీర్పయే తెంచియమ్మహా। ఋషికి నతియొనర్చి యిట్టుల నియె॥ చ॥ ధరగలతీర్థకోటులకుఁ దానకమైపిలసిల్లుమీపదాం । బురుహములాశ్రయించి తిమిమ్ముంగని కొల్చితిమాటలాడితిం బొరసితి మీయనుగ్రహముఁ బుణ్యుఁడనైతి ననుజ్ఞయిచ్చినం । బురికికబోయివచ్చెదదపోధన శేఖర యంచుఁ బల్కినన్ ॥ మ ॥ ప రితోషించి మునగస్త్యుఁ డిట్లనియె నో భక్తావనాంభోజభా। సకరసాధానణసాధారణీ ద్రవలెనజ్జ్ఞ త్వంబు పైఁబూనియక్కరణి న్నన్నుఁ బూజింపనేమిటికి సాక్షాత్తారకంబైనయ । క్షరతత్త్వంబవు నీవు నిన్నుఁ దెలియంగాశక్తులేమా దృశుల్॥ సీ ॥ మొదట నెవ్వ ని పాదమునఁ బుట్టినదియలలో ఘనకీర్తిఁ గాంచెఁ గంగాప్రవంతి । మునిమక్ష్యలెవ్వాని మూర్తిఁ గానఁగలేక తపియింపుదురు మహాత పముఁ బూని । యెవ్వాని వాక్యంబులీ రేడుజగములశిక్షింపఁగౌరవశ్రీవహించి । మహిమనెవ్వని యనుగ్రహముకించిద్‌జ్ఞులస ర్వజ్ఞులుగఁ జేసిన వధరించు । నట్టివారివయి ననీకు నర్ఘ్యంబొసంగి। కన్నులలరంగఁ జూచితిఁ గాంక్షఁదీరఁ । బలుకఁ గలిగితి నీవింత మీ కృపఁబడెయగంటి । నద్యదనోస్మియనుకొంటనాత్మఁ గాంచు ॥ సీ ॥ నియతిరామాయంచు నీనామముజపించు భాగ్యశాలికి వేత్రపాత మేల। నీనునొక్కపరిసైనఁగనుఁగొన్న సుజ్ఞాననిధికి। బ్రహ్మజ్ఞాననిధికి బ్రహ్మజ్ఞానదృష్ఠ లేల। సీభక్తియొనరించునిపుణుఁ జేరి భజించి సిద్ధికఁ బుద్ధికి తపంబు నేల । నీకటాక్షము దారి నిమిషమాత్రము చేరి వెలుగు వెటికిదర్థసేవయేల । నీవిలుతి సేయువానికివి కుల్తమునగ। జింత సేయంచణి మాదిసిద్ధులేల। జానవాథమీపాదజలములు గ్రోలు । ఘనగుణాఢ్యుకిఁ తేవత్వకాంక్ష యేల॥ ఉ॥ ద ష్టి పథంబునంబడిన తేవవిరోధులనైననించుటన్ । శిష్టులు చేరు తావునను జేర్చుదయాబ్ధిక గానినీవునా । దృష్టికి వచ్చి నేనఘ

—(* శ్రీరామచంద్రుండగస్త్యునివీడ్కొని యయోధ్యకువచ్చుట. *)—

టియించునపర్యలు మెచ్చినావునీ । తుష్టియనర్వలోకములతుష్టి రఘూద్వహపోయిరమ్మికన్॥ మ ॥ అనిగంభీరవచోనుగుంభ వింధ్యారాతిగీర్తింపం । చినచోటి తపస్విచంద్రులకు భాశీర్వాదముల్గాంచి పీ । డ్కొని కొబేరవిమాన మెక్కి సచివుల్గొల్వంగమధ్యందినం । బునకున్ రాముఁడయోధ్యఁ జేరయనిమేఁబూర్ణామరాగంబునన్॥ గీ॥ చేరజనిడిడి సుచ్చెలఁగ వె ద్ద। నగరిమొగసాలకడవిమానంబుడిగ్గి దానిపీడ్కొనినంతలోదంము తెఱిగి। యేగుదెంచిపదంబులకెరగుటయును ॥ చ ॥ ఇ రువురు లేవనెత్తి ప్రియమేర్పడగౌగిట జేర్చి రాఘవే। శ్వరుడనుజన్ములార మిమువంటి గుణాఢ్యులు గల్గనాకుమీ । వరణము మా నీబ్రాహ్మణకుమారుడు ప్రాణములొందె నావెతల్ । దొరగెనటంచు వారలను దోకొనిలోపలికేగియచ్చటన్ ॥ చ ॥ జనసుల గాంచి మ్రొక్కియరసంబున వారిలొసంగుదీవన। ల్గొనిసమయోచితంబగుట గోరికమీరఁగ । మజ్జనంబుభోజనమ నొనర్చియొ క్కమణిసౌధతలంబున విక్రమించియ। జ్జనపతి చెంతనున్నయనుజన్ములనిర్వర జూచియిట్లనున్ ॥ చ ॥ వదలక మీ సహాయతం బ వతిఁ లిబల్మి వహించియజ్వన। వ్యోదననువాంఛపుట్టెనవ రేంద్రుడు చంద్రుడుమున్ను కామిత। ప్రదమనిరాజసూయమఖరా జమొనర్చి రితన్మఖంబు సే । యదునొకథన మైనము ఖమొక్కటి సేయదునొగణింపుడా॥ క॥ మీరెయ్యదిరాశిసనడిగారవ

మున నాచరింపఁ కోలవాఁడ హితా! ప్రాంజలులార యసురఘ్ను పీరునకుఁ భరతుఁడనియె వినయంబెనయన్॥ మ॥ ధరయాధారము
సర్వభూతములకున్ ధాత్రీశ యీభూమి కా। దరు వైయుండెడివారు మీరు సురసంతానంబువారణవనో। హరుచేరఁ క్షితిపాగ
తిక్ జనసమూహంబెల్ల యీప్స కృపా। స్ఫురణన్ వ్యధిఁ లునట్టి ప్రాణులు శుభంబుల్వాయ రెయ్యెందునన్॥ సీ॥ అమరనాథుఁడు
తొల్లి యాయాగ మొనరింపను గ్ర దేవాసుర యుద్ధమయ్యె। మనహరిశ్చంద్రుఁడా మఖము మున్ను ఘటింప రణములో బాలిసిరిరా
జులెల్ల। గలువల రాయండా క్రతువు పూర్వమునందు సవరింపనక్షత్ర సమర మొదవె। నభ్ధిఁ ద్రుఁడా దినయ్యజ్ఞంబుగా వింప భూరి
యాధి సాళ్వపోరిమడెసె। నాహవకరంబుగా వృసనాహవంబు। తఱచుగా జేయరెవ్వరు ధరణినాథ। యింతయును మీకెఱుంగ
రేయిష్టగోష్ఠి। కిపుడు మనుబూచియడిగితిరింతె కాక॥ ఉ॥ అంచితధర్మతత్త్వములకాస్పదమై చెలువొందు మిమ్ము బో। ధించ
గ నేర్తురే యొరులు దేవర యానతియిచ్చినట్లుగా। వించ నొకింత నేతురఁ మె సువిన్న షమున్ వినిరాజసూయమీ। వెరచినయట్టి వాన
నియమీ వతితన్ముని మెచ్చె నెమ్మదిన్॥ క॥ సౌమిత్రియపుడు రామ। స్వామికి హస్తములు మొగిచి జనవరసవన। ప్రేమ ముజనించె

—(* ఇంద్రుండు వృత్రవధలవలనం గలిగిన బ్రహ్మహత్యను అశ్వమేధాధ్వరము చే బాపికొన్న కథ. *)—

నేమియు మీమదినిడరాదెయశ్వమేధ మొనర్పన్॥ చ॥ సకలాభీష్టఫలైకసాధనము దుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా। తకవిధ్వంసనకార
ణంబు హయమేధంబం మఖంబాచరిం। చి కదా యింద్రుఁడు బ్రహ్మహత్య యెడవాసెం దొల్లి తత్పూర్వపు। ణ్యకథాసంశ్రవణం
బు సేయుదగు వంచాలక్ష్మణుండిట్లనున్॥ ఉ॥ వృత్రుఁడు భాస్కరోపనగమిద్ధమహోన్నత దివ్యసన్మహో। వృత్రుఁడు బ్రహ్మనచణస
వనిత్రుఁడు నాదగు నొకరుఁడేవతా। పుత్రుఁడ యోజనాయతసమద్ధతగాత్రుఁడతండు మున్ బహు। శ్రుతులతోడ నాత్మగతశత్రు
లు గెల్చిజగంబులేలఁగన్॥ చ॥ పలుమఱు భూమి మున్నకయె పండును భస్సీ భూజనావళు। ల్వలసిన వస్తు వుల్గురియు వారిధియా
ర్ణాలం తృప్తమాలికా। వళిగొప్ప దైవై చునవవర్షములున్నెల మూఁడు వానలు। న్నెలయఁగ నెల్లచోదనరు వృత్రుసిధర్మము లెంచ
శక్యమే॥ ఉ॥ లోకములెల్ల గెల్చియతి లోకుఁడసంగ నలెండు మించియుం। బాకవిలోధికిన్ని యము పాటిల శంబరుఁడన్ గుమా
రున్। స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మికభిషిక్తుని జేసి తపంబునర్చెర। త్నాకరతీర ధాతుణిను దంచిత వైష్ణవభక్తిమీఱఁగన్॥ ఉ॥ వానితపో
విజృంభణము వాసవముఖ్యులు చూచి భీతులై। వాసవవైరిఁ జేరజనితత్పదకంజములాత్మ మానసలింౕ దానితరక్ష ణీరితులు దా
రోగసవందన ముల్ఘటించియో। దీనశరణ్య వృత్రుఁడు పగ దీర్చికగంబు లవంతమాన్పవే॥ మ॥ తపమున మజ్జగంబులకు దా నెయధీ
శుఁడునై సుధాంధులం। గృపణుంజేసి దాసులుగ నేలెదనంచు దలంచినాఁడుద। త్తపము ఫలించెనే నియురుచా యదియట్టులుగా
కముందరం। దపము భగ్నమైతపమునన్ హరియించి విరోధి ద్రుంపవే॥ ఉ॥ నావిని పద్మనాభుఁడెలనవ్వుల వెల్వల జూచి పల్కె
నో। దేవతలార వృత్రుని వధింపగ నాకుచితంబు గాదు నే। నేవరమిచ్చితిం దొలుత నింద్రదశ తార ధరిత్రులందుమా। త్పావన తేజముం
చెదవిరక్షున నెప్పె దమదంబుబ చిరన్॥ సీ॥ అదియట్లు నిగూఢి శాత్రవుని దాయంబోవగానంతలో। గములనాథుని తేజముం గనె
త్రిధాగ సూక్ష్మ తేజనం బాసభా। గము శక్రున్నగ వాల్ల నెంగొందు వ భాగంబుర్వి బాపించిన। సమవిధ్వంసి వధిం చె ధర్మ్యోపహ
తాంగ శక్రుని వృత్రున్॥ ఉ॥ వృత్రుని జంపి దవ్వదెసు శేంద్రుని వేకొనె బ్రహ్మహత్యల। ద్ధాత్రము కంపమొందఁ దమి దిగాద్వ
డి యేప్సరగాతి చేబహు। చిత్రములట్టులై తివెల జొందిరివిప్రులు వర్షహీనతన్। ధాత్రి ప్రశస్త ఫల ధాత్రియనందగ దల్పె
నయ్యెడన్॥ క॥ అనాత్యవల గలిగి సు। ధాహార స్వామి తయశః పైతో లగన్। స్వాహాధిప ముఖ దివిజులు। హా హా కారములు
తోడ హరి సేరి వెసన్। ఉ॥ ఓహరి యొక్క పాజలధి యోపర మేశ్వర మీ రెపంపగా। నాహరి వృత్రుజంపఁగ నహత్య ఘటిల్లెదు
లంగ రాతమున్। గేహము బాసి లోకములకిప్పుడు శక్తి గలం గనెంక మా। కెహిత మానలచ్చెదొక దేయనదాయన పల్కె నారి
కిన్॥ మ॥ హయమేధంబు ముదమ్మునంబుగను రాధ్యుటుండుగావించెనే। నియు నాశంబగు బ్రహ్మహత్య యిసిన సింక్షేత్రలై పెల్ల
లా। క్రియ దేవేంద్రుని గానబోయి మునువై దివ్యాహ్వ కృపదైవ్వని। శ్చయబుద్ధిన్ముని కోటిగూడియతఁడా జన్నంబొనర్చెన్ రహిన్॥
క॥ సవనంబు సేసి వాసవు। డవబృథమొనరించునంతనల హత్యయు ఘో। రవికార కారముతో। దవి జేంద్రుని తనువు దొంగిదవి
జులగని యెన్॥ సీ॥ ఈవిడ వృజుని శమువు నెప్పటి వలె। నిల్క్రమింపగ గూడదు వేల్పులార। యెందు వసియింతు నింక నాకిరవు జూపు
డని నం మిత్ర్యూలా బ్రహ్మహత్య బూచి॥ క॥ పాపముల కెల్ల బలువగు। పాపంబవు నీవు నిన్ను భరియింపనొకం। డో పునెనాలుగు
చోటుల బ్రావింపుమటంచు వారు పనిచిరి దానిన్॥ చ॥ జలముల ఫేనరూపమున సాలముల స్వలుబంక చందమై। చెలుల మెడన్
రజోమహిమ నేకొని వర్తిల రెహత్వయారజ। స్వలలర మించుదుష్టజనసంతతి జెందుటకున నొకరూపా। స్వలకొని యింద్రున్ సురేం
ద్రు డును నెమ్మి విపంబున కేగి రంజిలెన్॥ ఉ॥ కావున నశ్వమేధచ ధికంబు మఖంబులలోన వశ్యమున్। దేవర యాచరింపుడది దేవ
హితంబని లక్ష్మణుండన। న్నావరుఁడున్ హసించి గుణభూషణ యియ్యితిహాస మింపుగా। లనన్వినంగ లిగె నేడని రస్తుతి జేవసీ

—(* శ్రీరాముఁడు తమ్ములకు ఇలోపాఖ్యానము జెప్పుట. *)—

సి వెండియున్॥ చ॥ అనఘ తురంగమేధమఖిలాఘవినాశన మిష్టసౌఖ్యద। బనియిపుడీ వెల్పితి యథార్థము తొల్లి యిలా
నుడా। జనవరుఁడమ్ము ఖంబు ప్రకృష్టముగ్రం ననుబజెందు కాంక్షనై। నొనరించి కామిత వ్యవహితి సూర్వర యేలెనటంచు బల్కెఁ

క॥ ఆపూటకు వెఱగందుచు। రాముని గని తమ్ములు సిరి రాజేంద్ర యిలుం డేమిటికే మగతనము చెడి। బామిని యైయుండె డెలియ లింగ్రేడటన్నన్॥ క॥ అంభోజబంధుకులకల। శాంభోనిధిచంద్రుఁ డాదయాంబుధి పలికెన్। శంబుజటాజ్జ్వలధసరిత్సంభృతగంభీరఘోషసంగతఫణితిన్॥ క॥ అనుజన్ములార యిలుఁడను। జననాథుని కథ పురాణసంహితలందున్। వినబడును త్రైజగంతయు వినుపించెద వినుము చెవులు వేడుక బారయన్॥ గీ॥ కర్దమముదుదివ్యతేజఃప్రఘటితాఘ।కర్దముఁడు నాగమన్నెక ఘనతపస్వి వెలయు నతనికి బలజితానిలుఁడు వితర। శైలబిలుఁ డొప్పు నిలుఁడను నాత్మజుండు॥ క॥ ఆయిలుఁ డఖిలకళాఢ్యా। శ్రేయః పైబారు రూపరేఖాజితరా। మేయుండై జనాజేయుండయి భూమిలోఁ బ్రసిద్ధిఁ బహించెన్॥ మఱియును॥ సీ॥ పరమధర్మాసక్తిఁ బాటించు గావున సకలమార్గణకోటి సంచరించి। సార్వభౌమస్ఫూర్తిఁ జుర్వభరణము బూనెఁ గావున ఘనదానకలన మించు। యంచితానంతవిద్యాశాలి గావున భోగభోగావాప్తి నతిశయించి। జిష్ణువైభవలీల జెలువందు గావున బరిగోత్రసంపదల్ పరిహరించి। గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససాధి పతులు తనవిక్రమమునకు భయమునొంది। యగతికులమంకున క్రాంతమాక్రమింప। భ్రాజసప్రాజ్యతేజస్వి నీవు ముదము॥ క॥ ఈలీల రాజ్యపాలనలోలుండై వెలసియయ్యిలుండొక ప్రాతః। కాలమున నిత్యవిధులను। శీలంబున దీర్చి కొల్వు సింగారంబై॥ సీ॥ అతినెఱ్ఱవరచిత్రకర వేత్రకరకోటి బలసి ముందర బరాబరులొనర్ప। శరదంబుధరకంబుశరభంబులహాసించు జిగిమించు చామరల్ చేలువీవ। గరలోలనరపాలవరఫాలములఁ గప్పురములీలఁ బదనఖప్రభలు నిగుడ। స్థిరగాంగఝరరంగదుఝభంగరవభంగి వేలయమాధగపాళి వినుతి సేయ। నచ్చరలు చెల్వ మెచ్చవిమచ్చికంటు। లచ్చెరువు హెచ్చ దండలాస్యములు సలుప। నన్యగంధర్వయువతి గానములు వినుచు। నిండుకొలువుండె నిలధరాఖండలుండు॥ అప్పుడు॥ ఉ॥ తడపిండ్లుంగటి మేనులుం బిలికిపూందండస్మిటారెంచుపె। స్పిడముజ్జగురు నామముల్ బదనికల్పంపొందు లేదీగలుం। గడియంబుల్ పటిఁ తోచుపల్లడములుంగా సెల్పి పాళింపగా। దుడుములఁ గూడుక వచ్చి చెంచులు నరేంద్రుఁ గాంచి హర్షంబునన్॥ చ॥ వెదురులముత్త్యముల్ పలలవిండ్లు జవాదిపునుంగు చట్టముల్। పెదపెదదంతముల్ పునుగు పిల్లులు జల్లులు జుంటితేనియ। ల్బదనకచాలుగా ఉనుము వానలనంటబవంటుకప్రము। ల్మొదలగు కానికల్ నృపతి ముందట నుంచి జోహారొనర్చుచున్॥ గీ॥ పలికిరా నేల వెకిమీల కొలను సామి। చేతగుత్తగల పెద్ద చెంచువాని। యింటి చెంచెత చెలిమించు గుంటికలని। పొలములోపల జెలగు చెంచులము మేము॥ సీ॥ తొలిపంది బలుచందముల చెంచునన డాక బెరయపందెల లెక్కపెట్టరాదు। కడిదిగారులమూకకసిమసంగడివిక నెసగు సింగపుజాతి నెంచరాదు। జంటనల్ హజ్జబల్దంట మెపంములబలగంబు మితి యెరుపఁ బరాదు। పొలములో లేడి మాడల నేడమసనిని ప్రుబుల సంఖ్య లెఱింగి పలుకరాదు। కటికి మేదుల నెలుగులగా తేనుముల। గత్తినేరి మెకంబుల గణన సేయ। రాదు మాయన్నగానన్నో రాజులయ్య। సోదెమాసామి వేటాడి జూడరాదె॥ గీ॥ వానికందువ మలలపై ప్రాలు మొగులు। చాలునరికట్టజాల్పెంచు జట్టనులకు। నిబ్బనపుతూపుతడవింట బ్రబ్బజేసి। మబ్బుపై బాఱు మెకముల గెబ్బ తెంత॥ సీ॥ డాసియే నుగలతోండము మీఁద నుండియు వ్యేలలూగు నీచిన్ని యెఱుకవాఁడు। లేదీగ బులికిదత్తైము బెట్టి వయ్యాళిపోలుగాఁ బడపి నీదుండగీఁడు। కరిరాజుపిపోవు సింగము వెంట జనిగోళ ముత్యముల్ దెచ్చు నీ ముగుదశిశువు। గండభేరుండంబు రెండుతలల్ త్రెండు చేతుల జించు నీ చిన్నివాఁడు। వేడుకలజేరి యెఱుకకాలం బ్రీలదన్ను। నడవి పందులకోరలీపడుచువాఁడు। తకుటనలుగులగిలుగుల లెక్కసేయ। నేటికిక నీవె చూచెయు వేటలందు॥ క॥ తలకకడెలగెడి మెకముల। ననుగుల పాల్సేసి మృగయునగు ననిపోగడం। బులుగుల వేటలు గనిమె। ప్పలుగులుకచమర బడనంచు బోయలు తెలుపన్॥

※ ఇలుఁడు వేటకు బోవుట. ※

మ॥ మృగయాక్రీడనతత్పర్వతమునధాత్రీపాయకుండక్కిరా। తగనంబుల్ బహుమానరీతి ముదమందన జేసి। యవ్వేటమాటగరిస్థార్భటిరాణువెల్లవినం జాటంబంచి చాలించియో। లగనుభ్యంతరమొందియహర్విధులెల్లందీర్చి శీఘ్రంబునన్॥ సీ॥ సగబాలుక పురవాసనలమించుకురంగ నాభిందీర్చిన గీరునామమమర। విదిసదుల్ పైపైన మెఱయగట్టిన బుఱుపారుమాల్ చెరంగులం సమునం బొదలం। దానికుంకుమపుగందపుబూతందగు పేరురంబున రత్నహారములు వెలయ। నునుపాలకాయయనంటుల తెలిచాయలొలసి చెక్కులకు వెన్నెలలు గాయ। జిలుగు చెంగావి ధట్టిపైం జెక్కికొన్న। వంకిదులకించు పసిండి దువ్వలువవల్లె। వాటు నెఱనీటు గిలక పావాలు మెట్టి। రాజదేవేంద్రుఁడంతఃపురంబు వెడలె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వినుకెంపునడకింపునును కెంపుపల్లంబు దీపించు పచ్చరాదృష్టి దండ। బెళుకునీలంపు సింగంపు తలాడంబు దండి వయిడూర్యంబు నిండు వాగె। నిగరంపు పగడంపు జిగిదొట్టు మొగ ముట్టు రంగారు మనిరిణిసింగిణీలు। గోమేధికంబులం గోమరొందు కళ్లెంబు వజ్రాల మేలంకవన్నియలును। గ్రొత్తముత్తెంపు తెఱలందళుకొత్తుజాన। ముఱుమరకతాళి మెఱుగొందు తరకసములు। బసిడితరటునుగలిగి సొంపెసకమెసంగు। నుత్తమాశ్వంబుఁగొని తెచ్చెసాధ్వి॥ క॥ తెచ్చిన తేజికి వలగొని వచ్చి తగన్ మ్రొక్కి యెక్కి వాగెగొని యహెహూ। యెచ్చరిక సామి యనురవ। మెచ్చగ గంచుకులు వెంట నేతేరంగన్॥ క॥ జోడన లునిబ్బరంబులు। వేడెంబు బమెఱయు రాజు వేడుకతోడన్। గోడాదుమికింపగజతగూడిరి దొర తెల్లభటుల గుమి వెనకొనియెన్॥ ఉ॥ మట్టికుళాయులున్ పసిఁడిగుపుమాటల గుంకుమతావిగంధపుం। బట్టెలుజడలుబలిన బంగరు కాసెలయోరజెక్కి కొ

న్నట్టి బెడంగుబాయపిడియంబులుదళుక్కులమెప్పటుల్లగం । జట్టుప్రతాపమారకులు సొంపుగ్రునపేగిరిరాజుమించలుక్॥ చ॥ గా
టపుబోను బుక్ జిగురుగం డెలుసివ్వగిబండ్లువాగురా । కోటులజక్కుముల్దైఅలుగుంతములుండదడపిండ్లు ఫురుక్ । మిలుగు
దీను ముప్పుణులు మెలిమిమూలికలిటెలూనయా। ఖేటకురాన్నృపాలకాస్క్రేవలనేగిరకేవలత్వరక్॥ సీ॥ కాలుజాల ఖండపాసాజల
కట్టెలు కుపు। జాలిడేగయు మొదలైనమేలిడేగ। తెగలదగనేర్పరించియత్రైములనుంచి। కదలెన్నృప వెంబడిని యాడిగములగ
ము బు॥ ఉ॥ చోసులగుండెలుక్ దిగువనిలిక్కిటకోటులపాలిమృత్యువుల్। గూర్రమగోత్తమాంగములగూలెం పెప్పెడుగుంభీర
వాం। క్రూరనినాదముల్ప్రళయకాలసదృక్ష్మృగయాప్రధానము।ల్భైరవవాహముల్బటులహజ్జలనేగెమరుజ్జనోద్ధతిక్॥ సీ॥వి
దిరించుసింగంబు బెదరించివడిమించి సటలనూయ్యాలలూగుభటుడనేను । గవిసున్నపులిగన్నగదసిగద్దించి గొబ్బలనీడ్చితెనో
పుబంటనేను। గరమూఁదిపైజేపుకక్కనవెక్కికరికుంభమగలించిపరమసాహసుడనేను। శరభంబుకాళ్ళకొంచక పట్టినేలతో
గొట్టజాలినమహాగ్రుడచునేను। గడెదికిటికోటిపాలిటిపిడుగు నేను సకలమృగములనడచు నంటకుడనేను । డేపయికమ
మ్ముదెలిసెదవీవయనుచు । వేటగాండ్రాడుమాటలువేడ్కవినుచు॥ చనిచని॥ స్రగ్ధర॥ కనియెన్నృపాలలోకాగ్రణితనయొ
దురన్నాథద్సికనిర్ఝ । మనమూద్యవ్భల్లహస్తస్థలగతఫణరత్నస్ఫురత్పన్నగాలో । కనజాతాతశంకాకలితగమనథాగఙం
థకుంభీకృటాదా । పనభీతతుంద్రనానాద్వగమృగనినదజ్వాకులంబైనకానక్॥ మ॥ కనియకాక్కనన దేశమున్సుభటసంఘాతం
బుతోజొచ్చియ । ల్లవనానామృగసంఘముస్పలగుపట్లంబోగువారించిచుట్టును। ధానుష్కులుగుంతధారులగుబంటుల్పిల్వ
నేమించితం । బువాదంబులుదుందుభిస్వనముడకాక్కనాదమ్మొంచగక్॥ గికలుచుజోపుడుపెట్టింపగరియుగరియు । గా
నరము సేగరి యుమప్పిడివి యెలుగు । బులియు మొగలగుమెకములుగలకదొలుక । చెదరినలుదిక్కులకుబారె నదరిబెదరి॥
మతిరయము॥ సీ॥ అగ్నియంత్రములు పెల్లాకాశమవియింపబయమంది నేలవ్రాలచాయునవియు । బటుహాశంకధ్వనుల్ప్రిహ్లాండ
మగలింపపులికైనసిక్కులకునవియు । భటులకోలాహలాల్బటులన్నికడలాన బెదరిజంటలువాసి చెపదుసపియు । ధాను
ష్కశింజినిధ్వానముల్చెవిదాఅనులకీదాటుననిద్రలుడుగునవియు । నగుచుబలుచమ్మృగంబులనాగమూగి। యటరివెన్నాడిము
న్నాడియాక్రమించి । విక్రమించిరిముంచికివిశిఖవృష్టి । విభుడుగదియింపబెక్కండ్రువేటకాండ్రు॥ చ॥ విలయఘనాఘనం
బులటవీస్థలిడిగ్గనొయంధకాసురు । డిలజనియించి క్రమంబునెనేకశరీరమలెత్తెనోపిపా।నలమునుమహేశ్వరుడుమిసినంబలు
రూపుల జెంజెనోయన । న్వెలసినసూకరప్రతతివెల్వడెదిక్కులనిర్లునిండగక్॥ ఉ॥ అప్పుడుచెంచులున్సుభటులడ్డము బోయి
లకోరికొలలర । గప్పగనంతకంటెముసుగల్లబయింబడెజాగిలంబులుం । జెప్పెడిదేమికోలములు చేకొనిశస్త్రిచయంబులీ
టెలుం। గుప్పుబకాబశష్పులుచుకోరలజింముచుజాగిలంబులుక్॥ ఉ॥ సారెకుచాలచేరుటలుజాగిలముల్లబళించియీడ్వగా।నీర
సమొప్పదారసిలియూటెలువీరభటాళినొందగా । దారకకొప్పరింపుచును దుష్టప్రిలనిప్పుకలుప్పతిల్లగా । బోరుగడించిపం
డినొకబోయపిడెంబునగ్రుంమెగూలగక్ ॥ ఉ ॥ ఇరవులువాసితారసిలునిన్నిటకెంబఅమేగియొకక్కరొ । కక్కరమొకపంది
జంపియెదగ్రైకొనుచారముసామిచూపుహెచ్చరికయటంచుబలిక్కపరుషధ్వనినొంటరికాండ్రనేకమూ । కరముల గుప్పుగుప్ప
మనగాబడగుంమిరికుంతపజ్ఞులక్ ॥ చ ॥ తెలవగవెండిగుండ్లువలెదేజమమీజినభైర్యవాశ్వ। పంక్తులుపదిన్నైదులొకక్క
మొగి యూరినగోరలజీల్చివైచుచుం । బెళపెళబల్లెముల్విరివి బిల్లులతల్లడమందనుద్ధతి । స్వలలను చెంచి తేజిపయి వచ్చికేదొ
రనొంచెమాపునక్॥ చ॥ గిరిగుహనుండియొకహరికేప్రిపలరాజుహయంబుమించినక్। హరియనుపేరనేనుజలవందగ నీవును
బూనినావెనాస్థిరమగుపేరటన్నపగచేసిలెవైకరుదేరభర్తయుక్। శరమొకటేయుద్రెళ్ళకవెసన్నిగుడన్నతికెంగటారునక్॥
చ ॥ అంయక లేడిమూడగుమి వాగెనుకోల్పులలన్వరించుదం। తులవెఅపించుసింగములద్రుంచుడదార్త్రికరోగ్రశౌర్యముల్గల
శరభాళినొంచిగమకంబునవానిగలంచుజంటపెం। దలలకడించిజంతువులధర్మశతింబతిసించునొకక్కటక్॥ క॥ కిరికరి హరిశ
శభాదుల । హరియింపుభటులలరనట్టిపసులకుం।జొరలేకపిరికియయ్యలు। చరియింతురుశశకములకుజంబుక ములకుక్॥
క॥ఒకతూపుబలుమెకముల। నొకమెకమునెకసాయకోత్కరములనొ। కొక్కకచోవడుచుచురాజ । న్యకులాగ్రణియతడు
వేటలాడెయథేచ్ఛక్॥క॥కడుపడిబలుచెడిమెకమును । జెడుమకముంబడుమెకంబు జేడ్వడుమెకముక్। బడలుమెకమడలెమెక
మును।నెడయు మెకంబయ్యెవటవిని లునిభటులచేక్॥ క॥ కండలుగుండెలున్మెదడుగాటపుక్రేవులునెత్తురేకమై । నిండెనరణ్యా
మంతమృగనిర్హరణోద్ధతమాని యుండియుక్ । వేడియుభూవరుండనుపవేటకుమీటగుడేగవేటయుం। గొండొకసేపుచూ

—(* ఇలుడుసపరివారముగ వెండికొండదండనుండువనంబునమగువయగుట. *)—

చితగుకోరికలిచ్చెబుళిందకోటికిక్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునమృగయావినోదంబునందనివొంది పందికందేలుకండఖిమ్మృగంబుమె
దలగుమెకంబులపలలంబుపంచికొనుటకుం దమలోదమరుపలుచందంబుల సందడింబొందుపుళిందబృందంబులం దిలకించి కిం
చిద్ధరహాసకందళితవదనారవిందుండైయున్న రేంద్రసంక్రందనుడు కొండొకవిశ్రమించుతలంపున పరిమితచతురంగమహా
పతుస్సితంబుగానకాననడవిగడచి యక్కడకుజక్కనియుత్తరపుదిక్కున బెక్కు నిండుచంద్రుల పండువెన్నెల లొక్కట

మెన్నుకొన్న చెన్నున గన్నులపండువై యుండు పెండెకొండ వడకుంబోయి కొండల [illegible] మన్నిసి చేతిచికిలి ఖడ్గ [illegible] [illegible] సేయు శరవణంబు విలోకించి త్రిలోక మోహనంబగు నవ్వనంబు దరియం జొచ్చి యచ్చట॥ సీ॥ తనకీర్తి విలసల్లీల [illegible] [illegible] దునన చంద్రసౌన్య [illegible] నసమునందు ద। [illegible] మంతయు [illegible] యందు దగ్ర ప్రతాపము సుధాధామునందు। [illegible] తనమురస్థలమునందు। దనధర్మసురుచిరత్వము [illegible] ధన [illegible] సమృద్ధి [illegible]। దనగభీరత [illegible] ప్రాదంబునందు। జనను నోపి సృతిని తంతెలమునందు। [illegible] [illegible] ॥ [illegible]॥ ఉ॥ [illegible] [illegible]। [illegible] [illegible] కొని [illegible]। [illegible] ఘోటకరత్నము [illegible]॥ క॥ అన్నతనంబు [illegible] తన [illegible] దనవా [illegible]। [illegible] మకనకరమమరన్॥ గీ॥ [illegible] నేలపరితపిం [illegible]। [illegible] మిచ్చిన [illegible]॥ చ॥ నగ [illegible]। [illegible] కొనివాడటు [illegible] బూడ [illegible]। ఖగప్ర [illegible] [illegible]। దగిన [illegible] జ్ఞ [illegible] నెవ్వరికయిన శక్యమే॥ వ॥ [illegible] సర్వేశ్వరు [illegible]। [illegible] సర్వేశ్వర [illegible] మారగురు [illegible] శ్రేయమకోటిరియు। [illegible] [illegible] నోక నెలమగవతనంబు నొందునట్లు వరంబుగొని విహరించుచుట. *) — [illegible] నెలమగు [illegible] [illegible] [illegible]॥ క॥ అసిరు [illegible] [illegible] వ్యాసంగాసిన [illegible] చయయుండై [illegible]॥ [illegible] సద్రశకరున। జనగిరిజానహితుడైన శంభుని గాంచెన్॥ [illegible]। [illegible] ధనవాదు [illegible]। [illegible] సందనమొనర్చి। యంజలిఘటించి యభినుతులాచ [illegible]। [illegible] [illegible]॥ ఉ॥ [illegible] [illegible] కోటిభా। [illegible] శరణము సేయజాలక [illegible] [illegible]। [illegible] [illegible] లశివా సతి [illegible]। దలు [illegible] [illegible] సూర్య [illegible] [illegible]॥ దండకము॥ శ్రీమ [illegible] [illegible] ర్ధిరతన్॥ [illegible] [illegible] భోజ [illegible] [illegible] ద్వైతాద్వైత [illegible] యత్వలా [illegible] [illegible] తారిణిచాతుర్యపారీణ శైలాటిచారలావ [illegible] [illegible] యాకారణకారరే [illegible] [illegible] [illegible] సంరక్షణా సూక్ష్మ [illegible] [illegible] [illegible] సుధాయి [illegible] [illegible] చారిణిచాలచం [illegible] [illegible] ప్రాణనేంద్రియ స్థానషట్చక్ర నాడీవి [illegible] [illegible] శివారెన్నరోత్పత్తి తత్త్వార్థక [illegible] [illegible] సర్వేశ్వరి [illegible] జ్యోతి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వంచుచ్చలోకించు [illegible] [illegible] గాంచి భావించగాలేక దాక్షాయణి దేవివంచున్ హిమశైల [illegible] [illegible] బ్రహ్మాండకోటి పైదల్లిం [illegible] [illegible] మోఁక్షంబు [illegible] ఖేదంబు [illegible] [illegible] కుండ [illegible] బ్రహ్మాకోటి [illegible] నిసుంజూడగా [illegible] బ్రహ్మేశ [illegible] [illegible] చాన [illegible] యోగ మెచ్చొట గావించినావో నిసుంజూడగా [illegible] ప్రభారాజితంబయిన సీయంఘ్రి యుగ్మంబు సేవించితి [illegible] జన్మార్జిత [illegible] [illegible] తింకేమి కాంక్షింపగా సున్నదె [illegible] చలత్వంబున [illegible] శేషదోషంబుని సత్ కటాక్షంబునం బాసి నేనిస్సుసిడించి [illegible] [illegible] [illegible] పాలితవాజ్య సామ్రాజ్యములబాసి [illegible] [illegible] [illegible] మస్సించి [illegible] [illegible] రక్షింపు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాపూర్వ [illegible] [illegible] [illegible] తాలాగునన్నీక సాధ్యంబులేమున్నవో [illegible] [illegible] ప్రపంచంబు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సూహించి [illegible] [illegible] సంమోహిని [illegible] పాథోధి [illegible] [illegible] [illegible] దిక్పాల కాదిత్య గంధర్వ [illegible] [illegible] [illegible] చింతామణీభద్రపీఠాగ్రసంవాసినీ వాసవా [illegible]

రుద్రనిశవాళి వస్వప్సరస్సిద్ధసాధ్యాది దివ్యస్తవాకర్ణనారోధ కర్ణోత్పలామోదలోభ భ్రమద్భృంగరోజ్జృంభితస్రస్తఖత్పార్శ్వభాస్వద్వయస్యామణి చామరవ్రాతజాలానిలాధూత నీలాలకస్నిగ్ధమధ్యగేందు లీలాలసత్ఫాలకస్తూరికాచిత్రశోణోద్భాసిని సంతతోల్లాసినీ గౌరీమహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీ శాంకరీకాళికంకాళినాళీకధారావళీభీత భర్గాగ్రశ్రితస్వీయవక్షోరుహాక్షోణీభృద్దుర్గదుర్గామహాదేవి దేవిమాతల్లి శ్రితార్తిచ్ఛటాభల్ల భిల్లీసమంగన్నతల్లి నమత్కల్పవల్లి నమస్తే నమస్తే నమః॥ క॥ అని కొనియాడిన గిరిజా। వనజాననసంతసించి వల్లభుమదిలో। నెనరొలక దెలిపి యయ్యాలఁ। గనుఁగొని యిట్లని యెఁగరుణఁగడలుకొనంగన్॥ క॥ నగబాలుఁశంకరుండను। నగబాలేన గుటనీకు నగమియ్యదగున్। మగువయయికొన్నినాళ్ళకున్ మగతనమునఁగొన్ని నాళ్ళు మనుమికఁ మీదన్॥ అని పలికె యప్పరమేశ్వరి యిట్లనియె॥ ఉ॥ ఎన్నిదినంబు లింతి తన మీఁదు వహించి చతుస్త్రీలో। నన్నిదినంబు లుండు మనుపాకృతి నెప్పటపౌరుషంబుతో। నున్న పుడింతివౌ చెలుగకుండఁ యము కామిని వైన వేళము। నున్ననృపత్వము న్మలచి యుండు ము రెంటను సౌఖ్యమబ్బెడిన్॥ చ॥ వలదు విచారమన్న నుభవానికి నయ్యులఁ మ్రొక్కి క్రమ్మఱం। బలికె మహాప్రసాదమన పాయదయానిధి నీయనుజ్ఞచే। నలయక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁ జెందుచు నొక్కమాసము। చ్చెలితన మొందుచుం గ్రమణ సేసెదఁ గాలము పంచవయస్సన్॥ క॥ మంచిది యటు వలెనం బొ। మ్మంచను బొమ్మంచు మోవి హాసనాంకుర ముల్। మించఁగ గిరిసుత పంచిరఁ। జంచలలోచకులు గొల్వఁ జనె నిలయనుచు॥ పంచచామరము॥ ఇలాసుతాధినాధుఁడానతిచ్చినన్నవిస్మయా। త్ము వైసహాదరుల్ నరేంద్రత న్టటిరూపువాసియ। య్యిలుండు గాంత యై మఱొక్కడొక్కడన్న లం గనే। స్థలంబునం జెలంగఁ దద్విధంబు దెల్పవేయనన్॥ ఉ॥ తమ్ములఁ జూచి రామవసుధాపతి యిట్లను నట్లు గౌరిచే। సమ్మతిమై వరంబుగొని సర్వసుపార్థ్వ టమంత్రిపుంగవు। ల్గ్రామముల పొందుముల్ దొరసి కోల్వగ వాహసకోటినొక్కపా। ర్థ్వుఁ మున డించి యయ్యిలప్రసన్నమతిన్ విహరించెఁ గానలన్॥ సీ॥ తిరుగునొక్కొక్కచోట జరణాబ్జములు సోకి మహియెల్ల మెట్ట దామరలుగాఁగ। బలుకునొక్కొక్కచోటఁ బలుకుచక్కెరలకై కలికి రాచిలుకలబలగమొలయఁ। జూచు నొక్కొక్కచోటఁ జూపులు పొదలపై నెలసి తేఁటుల దాటులిను మడింప। నవ్వు నొక్కొక్కచోట నవ్వు వెన్నెలల చే వనములో నెల్ల। గ్రొన్నలు మించఁ। జొక్కముగఁ బాట బాడు నొక్కొక్కచోట। గయిడకోయిలలెల్లఁ జుట్టరికమరయ। సొలసి యొక్కొక్కచోటు నిల్చు సొగసు మేనికంమ తావులు దివి యెల్లఁ గంముమనఁగ॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁ బ్రథమమాసంబున నసమానవిలాసంబుల మించు నమ్మించుబోఁడె త్రిలోకకామినీకామినీయకంబులకు నాస్పదంబై సాను మత్సానుభాగంబుల సాటిదీరిన మాణిక్యంబుల లెడంబుగని ఘనతరవనాఘ మేఘమాలికయంచు దులకించు తొలుకటిమించుమించులవహించి మహితనికుంజపుంజముల చేరువ జారువల్లికామతల్లి గానముల్లాసంబులెల్లఁ గొల్లలాడి కలంకలేని కొలంకుల కెలంకుల బంకజప్రభువు నివారువంబుగా వరఁబున పారువడ సినిలిచిన చోట నిలువక చూచిన చోటు జూడక కోడె పాయంబుతోడి చేడియలఁ గూడుకొని వేడుకతో నెక్కడఁ జాడలఁగిడింపఁ జనొక్కనాఁడు చొక్కపు కొండకడ జక్కని దక్షిణంబునఁ జుక్కలరాజు చక్కని కొడుకు తపంబు సేయు నెక్కు తెరువ తొడులఁ బుంపెక్కు నొక్క యక్కజపువనంబుగని పరియఁ జొచ్చుట ॥ క ॥ విహరింపుచు విరిపూతా। విహరింపుచు గావ్వ మెలఁగ విలసిల్లుచునం। మహిళామణి సహచరబహు। మహికటులం గూడి గహనమధ్యమునందన్॥ చ॥ గగనముతోడ రాయు నొక గట్టు కనుంగొని హొన్నుమాయులన్ని నొకదివ్యచంపకవనంబున గంకణపజ్ఞ రేఖలం। దగికమలాకరత్వము యధాతధభావము నంబొసంగ

—(* వనిత యైన యిలుని బుధుండు వరించుట. *)—

జెన్నులుగుకు నొక్క దీర్ఘికకనుంగొని తజ్జలమధ్యమంబునన్ ॥ క ॥ మరుని స్వేలఘురాచకొమరు నిన్నగ సొగసు మించ మహిమర సింపన్ దురసుతపమూని తెగుచం। దురుసుతుబుధుఁ జూచి యధిమనోజాతురుఁడై॥ చ ॥ గుభుజము ల్వెడందయురమిందు నిగిందు నమించ నేనినెం। మొగము ఘరంపిడాల్ చెలిసు మోవియుఁ జేరలమీరు కన్నులు। నిగిగల పెంపొడల్ గలిగి చెల్వు వహించిన యాతఁడీద బెట్టు గుత తపమూనినాఁడు చెలులార గనుంగొనుఁడంచు దెల్పుచున్॥ క॥ వికచారవిందబృందా। ప్రకటతరామోదభరిత పాటీరమరు। న్నికర చలాచలనిలా। లకలసఖులుఁ గొల్వ సకొలంకున సేరివెసన్॥ సీ॥ కలికి రాయంచవలె సోయగపునడలు। గులుకునక్కలికి చెంగావికోకవదలి। చలువపావడతో జొచ్చెఁ గొలకు నెలకు। మారుమైమారుడను చుగటారు బోలె। అప్పుడు॥ చ॥ హాళిహాళి సేయుచున్ జలరుహంబులు గోయుచుఁ మీద వేయుచు। న్నిలు మసి హెచ్చరించుదు నుసీళ్లను ముంచుచు సన్నుహించుచుం। బుబుగులఁ దోలుచుం గలువపువ్వుల ద్రాలుచుఁ దేనెఁ గ్రోలుచు। న్వెలఁదుకలొండొరుల్గొలన వేడుకఁ గూడుక క్రీడసేయగన్॥ శా॥ తత్కాంతాకుచశైలఘట్టనసముద్వృత్తుంగభంగాకరం। గత్కంజాతనవం జసభ్రమరయుంకారానుకారిస్ఫురత్పాత్కారార్పితవారివారణకరాధూతారి కోమష్టికా। ద్యత్కాంతాగ్ఘటిపీనులబడినదెంతో సౌమ్యుండు ద్బ్రీతుఁడై॥ గీ॥ తపము సాలించి వారిలో దళుకువాలు। గన్నులను వాలుగన్నుల చెన్ను వెలయ నన్నెలత చిన్నిపాయఁపు చిన్నెలెల్ల। జోద్యపడి రెప్ప వేయక చూచునంత। గీ॥ మోవమున నైనుతూపుల పాదు పాహు। తమిదొడుఁ మిమికొంది డెందమ్ము గ్రమ్మికఁ ముకొనిదొమ్మి సేసిన సొమ్ము సిల్లి యమ్మహామహుఁడిటను నెమ్మనమున॥ ఉ॥ యెక్కడనుండి వచ్చె నొకొ యిచ్చెలి యెవ్వని ముద్దుగుమ్మయో।

యెక్కడిసోయగంబిదిసురేంద్రునికొల్వుమెరుంగుబోడ్లకీ । చక్కఁదనంబులున్నవెబిసప్రసవప్రభపుండపవింతగా । నిక్కల
కంరకంఠిసృజియింపగనెట్టితపంబొనర్చెనో॥ మ॥ చిగురాకుఁ జిగినేలు కేలు కవ డాల్చెదంమిచందంబునన్ । సొగసొందు
న్మోగమిందుకాంతరుచిమించున్మించుచెక్కుటద్దగా । పగడంబుంబగడంబుగన్చెదవిమేల్పాలిండ్లు హారంగిండ్లనం । దగురా
యీమృగరాజమధ్యసరిచానంగాననేనెక్కడన్॥ చ॥ పలుమఱుగప్పువెన్నెలులుచారలగొల్వగవచ్చునచ్చపుం । దెలిజిగిచె
క్కుటద్దములుసీడబుసూడగవచ్చుగాంచనా । చలయుగిగల్గినంగలికిచన్నవతోసరితూగవచ్చుని । చ్చెలినడుమెయలంతియనిసిం
గముగొల్వగవచ్చుచాబురే॥ ఉ॥ కొంకకగుబ్బచన్నురనుగుంకుమపంకమలందిచెక్కుల । న్సంకుమదంబుబూనిసెజాణతనం
బునజాతికస్తురిం । బొంకముమీఱగానుదుటబొట్టుడిపున్నవ్వలశయ్యజేర్చిమీ । నాంకునికేళినేలిజవరాలికిబాళిఘటింతు నెన్నడో॥
ఉ॥ ఏలతపంబులన్ వ్రతములీలలితాంగిగూడియుండెనంజాలచెయించుచుకొలనకుజయ్యానవేల్యడేపణశాలకు । న్నాలిద
లిర్పనేగిమునిబాలురచేబుధుండయ్యిలాఖ్యుసి । లాలకయాళులన్నగుర్రైదుగుగుగం బిలిపించియిట్లనున్॥ చ॥ అళికుల వేణులార
యిపుడబ్జవనంబునదంమిటుపుల । న్వెలదిసివ్రేయుచున్వలచెనన్ ధరియించినసల్వగల్వపై । నొలసినతేటిఝుంకృతులకుల్కు-
చుగులుకుచుంగేళిసల్పుచా । నళినదళాక్షికెవ్వడధినాథుండదెవ్వతెదెల్పరేయినన్॥ క॥ నెలతనయనీపదములక । న్నెలతలు
నతులాచరించినిలిచియనఘుయ । చ్చెలమాకెల్లనధీశ్వరి । యిదిచేరనిపున్నవంటిదని తెల్పుటయున్॥ క॥ తనయోగ దృష్టిగర్భమ
తనయోదంతంబుతుడమొదనేర్పడగ । న్ననోజనేర్పడనిగంబుధుండ । వ్వనితలవీక్షించిపలికెవారనికరుణన్॥ చ॥ సరసిజనేత్రలా
రశివశప్తవనంబునమీకుస్త్రీత్వముం । బొరసెబరింకమీజననముల్ ధరియింపఁగనాయనుజ్ఞగిం । పురుషులభార్యలయిసుఖ
ముబొందుచువారలనేస్వజించియు । ద్ధనమునిప్పవాఁసిన తపణమందఅవీడుకొల్పినన్॥ క॥ ఇలయొక్కతెదక్కఁగ
నిల । చెలులందఱునతనియాజ్ఞచేకింపురుషా । పలుగలసివెలసిరొంటిగ । నిలచినయిలజేరిబుధుడనియెననురక్తిన్॥ చ॥
సరసమరాళసంగతిఁబొసంగనిపద్మినిబోలికోవెల । న్సుగుణములేనిమామిడినిబోలిమదభ్రమరాభియోగముం బొరయ
నిపుష్పమంజరినిబోలిపృథావనినియింపనేలన । న్వరునిగనెంకజేకొనిభవంబుఫలింపసుఖింపవేచెలీ॥ ఉ॥ యెవ్వడొయీడటం
చునునిచ్చఁదలంపకుమించుపుత్రుడన్ । జవ్వనినేబుధుండనసుధాకరునందనుంగొనినంతనుండియుం । బువ్విలుకాడునాహృ
దయమున్గొగిలింపుచున్నవాడుసుని । నవ్వుముగంబునామొగమునంగదియింపవెయాదరింపవే॥ చ॥ ఇరుగులవంటినీయ
డుగులికడికకశభూమినిసోకిన । న్గొగిలెరొయటంచునామనసునొప్పివహించినదింతమక్కువం । దగిలినిన్నుచాసిచ
నధన్మువుగాదిఁకలెస్సచూడవే । మగువయటంబునాతడసుమాటకుమోమరవంచిసిగ్గునన్॥ చ॥ యెలనగువంకురింపనల
యిందునిభాననపల్కెస్వామినీ । పలుకొనరించుటెంతయును భాగ్యముగాదెసుఖింపుడిచ్చకు । వ్వలసినయట్లులేమిటికిన
న్నడుగంబలివీవుభార్యనే । నెలమినొనచెడామన్మథుఁడెయిద్దఱకుండగులాటమియ్యెడన్॥ క॥ అనుమాటలుచెవినాటిన । నను
మానమునూనిసౌమ్యుడలరుడపుడు । య్యానుమానినిమధ్యబెకొని । యెనుమానసభవునిపంతమీచేరంగన్॥ వ॥ యీవిధం
బునసలభావజునిహావభావంబుల నయ్యిలరుబోడింబరిగ్రహించుమించుపూవుతావులగు భాళించుతనపణశాలప్రవేశిం
చెనప్పుడు॥ గీ॥ అయ్యిలయుబోడిసిగ్గరియయ్యెరునిచ్చఁ । బచ్చవింటిదునేదారిహెచ్చరింపఁ । బతికివిడెమిచ్చియడుగులఁబ
త్తినొత్తచాలవలపించితమిహెచ్చంబళికెబుధుండు॥ సీ॥ కలికికప్పురపుచాగాలొసంగినయట్లు వేడుకతోముచ్చటాడితేని । మగు
వయూతెలియాసమడుపులిచ్చినయట్ల మెలనింజెక్కిలిచిరనచ్చితేని । చెలిపాదములఁగేలుచిగురులుంచినయట్ల చిగురువాతె
ఱదయసేసితేని । కొమ్మనీజఘనముచేకొనిసరినయట్టుకమ్మ యాపాలయింపైగ్రమ్మితేని । వెలదితగుసేవనీవుగావించినటు
లంగొకెమీఅంగనస్నేహకొంటివేని । నేలనాలస్యమువేంఁదాళలేనిడు । వీరులవిలాసపుకౌగిలివేలతాంగి । కరుణచేకొన
కావవెకలికినన్ను॥ చ॥ అనిపదులోరులందిడినిజాంఘ్రిసరోజములొత్తుచున్నచ । కన్నిచెలిమీందికిందిగిచుగ్రక్కునక్కని
నుంచినంత । బక్కనరన ఘంటవిఘటితకంచుకమిచ్చురగాత్రశీమనస్మునుకొనియె న్మరుండేడిసములబలావాంబులకాంకరావ
ముల్॥ చ॥ చనుంగవపోరిహేమకలశద్వయుదాచినచోపడంకుదు । మినుకుకడానిచెక్కులనుమీటఁగబూనెడుచోఁ జేమర్చు
చున్ । మొనసికటిసువణగాధగమట్టినచోటంబులకల్పహింపుడు । వ్వనజదళాక్షిఁగూడుసెడవల్లభుకేల్దగెదసరొత్కృతిన్॥ ఉ॥
అంటినఁగందుసోయగసురంగముసిడయవ్వత్తిసీటుగా । గింటికిదాజేసుజ్జగునో కెంజిగురటదినాకయోవిబల్ । గంటులోన
చిహ్నచన్నవనజంగునో పాకనభాళిఁజేబింపాలి । గంటిరమింపెవాధుపుస్యకావ్యపరుల్కెగవారలెంచగన్॥ సీ॥ నును చెంమటలఁ గక
గినయంగరాగము పంకమునక్తిమెఅనట్టికొమరుగాఁగ । గ్రద్దయాశ్లేషసంపాతాంగములఁజెలంగుట భుజాభుజిఁ బెనంగుటలు
గాఁగ । నన్యోన్యదంతాచలాక్రాంతరవముఘోష్ణకులాపముగ అుచుంబనములుగాఁగ । గల్లస్థలచపేటగాథవకోషట్టనాదులు
సుస్థిప్రహరములుగాఁగ । జంకెనలువాడికూపులు బింకములుగ । లాలిరవములుబయికొనునలవులల్ల । సములనగపులుఁదై
గునముసమముగాఁగ । మల్లయుద్ధంబుబోలెదంపతులరతము॥ చ॥ ఇటువలెనయ్యిలఁగలసి యిందుకుమారుడుచంద్రకాంత
సౌధఘటికలసన్నిత్రకలఁగ్రావముహారంబులన్సరి । త్తటములఁజల్వజప్పరపుబాయలమవ్వపుబువ్వదోటలం । బటు

తరమంజుకుంజగృహాభాగములన్విహరింపుచున్నెడన్॥ క॥ కళలుగలవానికోడుకుం। గలసిదయయ్యిలకనొక్కకళయొయిచనె న। న్నెలయొతఁడుగళవఱ్ఱింపఁగ। బోలతితననుమానియొంతబురుషుండయ్యెన్॥ చ॥ ఇలుఁడిటులన్నిజాకృతివహించిమహేశ్వ

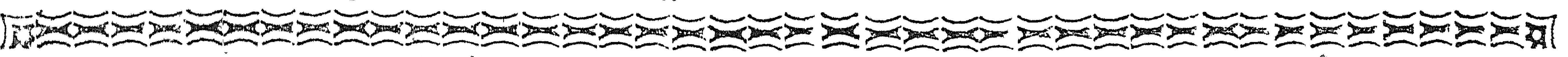
—(※ స్త్రీరూపధరుండైనఇలుఁడుబుధునివలనపురూరవుండనుకుమారునింగనుట. ※)—

రునాజ్ఞఁబోటియయి। మెలఁగుటలచ్చటన్బుధుఁడమినిచుటమానసమతిక్రమించుటల్। దెలియకమున్నుపేటచనుదెంచుటలెంచుచు సేననవ్వన। సలివెదకంచాడంగెగిరిజాసతిమాటకుదప్పుగల్గునే॥ క॥ వనమెల్ల వెదకియిచ్చట। దనసేనంగానకతఁడుతహతహతోడం। జనుదెంచిసరసిమధ్యం। బునసుగ్రతపంబొనర్చుబుధుఁబొడగాంచెన్॥ చ॥ పొడగనియంమహామహునకుఁబొంతకు బోయినమస్కరించియో। యుడుపతిపుత్రబాహ్లీయసినొప్పెడుప్రోలికీనేనురాజని। య్యడవికిఁవేటవచ్చితిభటాదులఁగూఁ డుకవారలెల్లనె। కడఁజనిరోసనుస్విడిచీకాననన్బుధుఁడిట్లనుంగృపన్॥చ॥ వసుధాధీశ్వరనీభటుల్పటుశిలావర్షంబుచే గొందఱు। గ్రసమీరోద్ధతిఁగొందఱున్నడిసిరింకన్వారికైకుందిపా। లనునింబోలకుకందమూలఫలముల్భక్షించియీయాశ్ర మం। బునమస్తాశిహారంబునిల్వుమీచటనామోదంబుతోనావుడున్॥ శా॥ ఆబాహ్లీకుడుసమ్మతించియనునయ్యామంత్రిసామం తనా। నాబనిధుప్రకరంబులెల్లవనిలోనంద్రుళ్ళనేకాకినై। బోనొల్లపురంబుజేరనిచటన్మీనాదముల్గొల్చుచున్మీబోధల్ వినుచుద్రమింతుదినముల్మీరిప్పుడనట్టులున్॥క॥ విశదయశోమంతనిధికిన్। శశిబిందువుగాగఁజెలఁగుసత్పుతుఁడిపుడా। శశిబిం దుఁడుభూభరమస। దృశలితభరియించుఁగాకయికననిపలుకన్॥క॥ అలరాజతనయుఁడలరుచునిలరాజయమైసమంచిడేఁడాదిచ టు। న్నిలువుమమీకుభంబులు। గలిగెడినని తెలుపనతఁడుగ్రకొనిలిచెన్॥ క॥ అన్నెలగడచినక్రమ్మఱ। గ్రొన్నెలనడుచుదురు గలుగుకోమలియయ్యెన్। వెన్నెలగీముకుమారుఁడు। గన్నులలరఁజూచిదాసిగలసిసుఖించెన్॥ క॥ మగువయయియివలచియుం డున్। మగవాడైకొలచియుండుమదనునిభావన్। మగుతనముమగువతనమునుజగతినాయకుఁడుదనకుఁడుసఫలతజెందన్॥గీ॥ మగువనైయున్ననెల యేల్లమమతఁజూచి। చానసురక్తుడైయుండుజంద్రజుండు। మగతనముగన్న నేలయెల్లమానసమూని। తానతివిరక్తుడైఘోరతపముసేయు॥ క॥ విరహాగ్నిమాన్పుకొనజను। కరణిదరుణీబాసియతఁడుకాసారజలాం। తరమగ్నుం డగువానం। దరసాంబుధిమగ్నుడగునతఁడుచెలిగన్నన్॥ క॥ నెలపట్టియిటులనలరఁగ। నిలనైయొకనెలయుమరలనిలుఁడై నెలయున్। మెలఁగుచుగ్రమమునదొమ్మిది। నెలలుసనబురూరవుంగనియెనవియంతన్॥ గీ॥ అపురూరవెబోషించుడనుచు నాత్మ। గుమనకొప్పించెబుధుఁడాతఁడురసుధార। సంబుద్రావించిపెంచెవాత్సల్యమొంచి। యంచితకళాప్రపంచుఁడయ్యె శిశువు॥ చ॥ అంతటనింతియాటుడిగియయ్యిలుడెప్పటిలీలఁగొల్వగా। నెంతయుగూమిఁబుట్టిబుధుఁడీతనిదుర్దశమానునిష్ప డం। చాంతరవైరిహంతలగునత్రిభృగుచ్యవనాదిమౌనులన్। శాంతులఁబిల్వగాఁబనిచిచారుసపర్యలొనర్చియిట్లనన్॥ క॥ ఈ

—(※ ఇలుండశ్వమేధమొనరించి శివునివలనమరలపురుషరూపమునుధరించుట. ※)—

యిలునియంగనాత్వము। బాయంగాచేయుటకునుపాయంబేమో। మీయందురుయాలోచన। సేయందగువసినవారుచింతించు నెడన్॥ చ॥ క్రతువునకాదియుక్తమఁయికదర్దముడచ్చటికేగుదెంచియ। త్యులునుసౌమ్యుడున్నలుపు నర్చనలన్మొదమందిపు త్రునా। నతుఁగనియాదరించికరుణానిధియాశివుఁగూర్చివిశ్వవ। ణితమగునశ్వమేధమొనరింపకయిద్దురవస్థదీరునే॥ క॥ మటు మాయయాడుతతనమొకటొటివడచుఁపనియదెంతగలదతనికతం। డెటుపలెవలసినటువలె। ఘటియింపఁగలడటంచుగర్దము డనిన్॥గీ॥ అందఱుసమ్మతించిశివార్పణముగ। నశ్వమేధంబుసేయించిరతనిచేత। యాగపరిపూర్ణకాలంబునందుమును లకిందుధరుడుప్రసన్నుడైయిట్టులనియె॥ ఉ॥ మీరొనరించినట్టిహయమేధముమెచ్చితిమౌనులారమీ। కోరినయట్లయియ్యిలు నికింబురుషత్వముశాశ్వతంబుగా। గూరిమినిచ్చితిన్మఱియుఁ గోరికలున్నవెతెల్పుడనన్న। కారుణికాగ్రగణ్యునకుఁగర్ద మముఖ్యులుమ్రొక్కివేడుకన్॥ క॥ వేదాంతములకుదోపని। మీదివ్యపదాంబుజంబులుమేమిప్పుడుస్వా। మీదర్శించితిమింతి యు। కాదేమామనసులందుగలకోరికయున్॥ క॥ నారీత్వములేకెప్పటి। పౌరుషమునబ్రతుకమనుచుబగికితిరిగటా। యీ రాజునదిమెయందఁటి। కోరికయనిపొగడశివుఁడగోచరుడయ్యెన్॥ క॥ మునులరిగిరంతనిలుడును। ధునివీడ్కొనియతనిపుత్రు డొడ్కొనిజనకుం। డనుమతిసేయఁబ్రతిష్ఠానకరంమునఁనిలిచిభూజనంబులబ్రోచెన్॥ గీ॥ అతనివెనుకబురూరవుండప్పుర మున। కధిపుండయ్యెనటుగాననశ్వమేధ। యాగమఖిలార్థసాధకంబనుజులార। యనిరఘుస్వామిమఱియునిట్లనుచుబలికె॥ క॥ భూనుతమైనయిలోపా। ఖ్యానంబిదివినినజనులకఘనాశనమా। నానార్థంబులఁజేతురు। మానితముగనశ్వమేధమఖఫల మొదవున్॥ఉ॥ సారసగేహినీసుభృశసారసనప్రవిమోక్షణక్రియా। సారసముజ్జ్వలస్మితరసారసనన్వధురాధరాప్రుతా। సారసదానురాగఘనసాగరరాశివహారసారకా। సారసభద్మశోత్రజనిసారసదృఙ్నయనామనోహరా॥ క॥ ఆబ్జారిబంధు నయనజ। యాబ్జారిగతాసిధనురుదగ్రశయాబ్జా। కుబ్జాతరుణీరమణక। కుబ్జాతగజోపమారికుంభీంద్రహరీ॥ క॥ విరాజవి రాజితము। ఘనతరకౌనకముఖకారణకాయనికారణకమఁఁపరా। సనకసనందనశక్తిజనంకనసాధ్యాభిసంధనసక్తమనా। జని పవనోదనశక్త్యపనోదనచారువినోదసపర్వహారా। వినుతసుదర్శనవిస్ఫురదర్శననవిస్ఫుటదర్శనవేద్యపరా॥ గద్య॥ ఇదిశ్రీ

మదనగోపాలకృపాకలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ విస్తీర్ణ వైభవాదరకృతరాజరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరిత స్తవనీయనయకవాయుగంధరబంధుర మనీషావిశేషమంథావనసుంధరాధరశోధితగణితశాస్త్ర రత్నాకరవినయాదిగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారాపరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందన విజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగానసనిర్మాణ ప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సప్తమాశ్వాసము. ... ... *

ఉత్తరరామాయణము — అష్టమాశ్వాసము.

—(* శ్రీరాముం డశ్వమేధయాగము జేయఁబూనుట. *)—

శ్రీకాంతాధామసుదం । తాకాంతాప్రేమరవిసుతాదృక్కువలవ్యాకీర్ణాతిశ్యామల । తాకలితసుధామలత్మనాద్యభిరామా ॥ గీ ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్రు । చంద్రుడరీతి చెప్పినసతెరంగు వినిన । యనుజమణులిర్వురద్భుతాయత్తచిత్తు । లగుచు మానందమొందిరయ్యవసరమున ॥ చ ॥ మనుకులరాజశేఖరుడమందగుణాంబుధిరాముడంతయున్ । ఘనహ

—(* రాముడు మునులు మొదలగువారలను యాగమునకు బిలిపించుట. *)—

యమేధయాగకుతుకంబు మనంబున మించ లక్ష్మణుం । గనుకొని వత్స నీవు చని కశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వము । ఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరుల గ్రక్కున దోడ్కొని రమ్ము నావుడన్ ॥ ఉ ॥ అలవణారియన్నపతియానతి యాదలదాల్చి చెచ్చెరన్ । గాలవకౌశికాత్రిభృగుకణ్వపరాశరవామదేవజా । బాలివసిష్ఠకశ్యపవిభాండకముఖ్యుల వేదశాస్త్రముల్ । చాల నెఱుంగుబ్రహ్మమునులం దోడితెచ్చె వినీతి హెచ్చగన్ ॥ ఉ ॥ అంతకుముందె నందుకొలువై భంతాదులుగొల్వ నున్న భూ । కాంతుడు వారి రాక విని కాంచనపీఠి కడగ్గి నిర్మలా । స్వాంతముతో నెదుర్కొని సువర్ణకిరీటరుచుల్ దదీయపా । దాంతికభూమి ముంచుకొన నందఱకుం బ్రణమిల్లి వేడుకన్ ॥ గీ ॥ వినయమున దోడితెచ్చి వేశ్వరసముచి । తాసనంబుల నునిచి హస్తాంబుజములు మొగిచి తనచూపు తేటులం మునులవదనపద్మముల యందు నిగిడించి పలికె నృపుడు ॥ చ ॥ అనితరపుణ్యులార భువనాంచితమౌ హయమేధమేను మీయనుమతి జేయువాడనని యాత్మదలంచితి మీరలమ్మఖంబులకు ననుజ్ఞ యిడం దనభోరుననన్నమును తెల్లబలికిరో । జనవరనుజ్జగంబులకు సమ్మత మాత్రతు నాచరింపవే ॥ గీ ॥ అన్యథాభావమొందునే యధిపనీయ । మోఘసంకల్పము నతన్ను ముదము జెంది । ప్రేమ లతిలుచున్నతన్మనోభావముజూచి । పలికెనంమేనాటిగంభీరభాషణములు ॥ చ ॥ హవనముబూడ గారవిను తాంగదవాయుజనిలజాంబవ । ద్గవయకవాక్షభూ ప్రమునలదారను షేణసువేగవేగద । ర్శివినుతగంధమాదనదీముఖమైందసిబాహుకేసరి । ద్వివిదగజప్రజంఘముఖవీరకపీంద్రుల బిల్వనంపుమా ॥ మ ॥ అనులాద్యస్వ్పాసుస విభీషణునిలంకాధ్యక్షు రప్పింపు చ । య్యానబిల్పింపుము కేకయాధిపవిదేహశ్వాదినాధప్రవ । ర్ధనముఖ్యప్రియబంధులన్ హితసుహృత్సందోహముం గూడిర । మ్మనుచున్ లేఖలు పంపుమీ యఖిలదేశాధీశ్వరుం జోలికిన్ ॥ శా ॥ నానాదేశవాసుత్రైవర్ణిజులన్నానానదీతీర వన్యానిత్యాశ్రయులౌ మహర్షులను మింటన్నించుసప్తర్షుల । న్నానాదేవధరస్థలాంతరములన్నల్గొందు దేవర్షులన్ । నానావికులనున్న బ్రహ్మఋషులన్ రప్పింపుమా గ్రక్కునన్ ॥ గీ ॥ బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులై బ్రహ్మబోలు బ్రహ్మవర్చసమిందినొంద బ్రహ్మవరత । బ్రహ్మలోకంబు నివసించు బ్రహ్మమునుల । ననఘ ప్రార్థించి పిలిపింపు యాగమునకు ॥ క ॥ కవిగాయకపరిహాసక । విపథస్తుతి పాఠకులను వీణావాద్యప్రవణులవర్తకనాంశిక । నివహము రప్పింపు యజ్ఞనిలయంబునకున్ ॥ సీ ॥ నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమున మించు గోమతీనదీతీరభూమియందు । జాల్ఫ వెడల్పును శాస్త్రరీతి నెఱుంగు చతురశిల్పాచార్యజనుల చేత । మఖమంటపంబు సిగ్గారంబు సేయింపు మమ్మఖశాలకు నన్నియెడల బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యశూద్రప్రముఖులు విడ్వందగు రచ్చకట్టములను । బాకలు నఫుటింగ్లును గ్రాణముల నెలవులు । బాకశాలలు మఠముల నేకభోజనాహశాలలు బటశాలలాపణములు । దరిరథతురంగశాలలుం గట్టబనుపు ॥ గీ ॥ చలువచప్పరములుం జలివెంపరులు నెడనెడల గలుగజేయుము ప్పటికిని । విపణివీధులందు వివిధవస్తున్ల లంమి । కొనుడటంచు వైశ్యజనులకనుము ॥ సీ ॥ సనిగలు గోధుమల్ నూసుములు దిలలుముద్గములు ముస్సుగగల కాయధాన్య । ములుపస్సత్తాకారములుగా నబోయింపు తండులరాసులదఱు గూర్పు । తధిఘృతతైలమల్మధు గండశర్కరల్ గదళీఫలాదులుంగందమూల । ములతెగలైప్పింపు పలుగాయకూరలు జాలనిప్పటినుండి సంగ్రహింపు । మనఘమఖసాధనములైన యఖిలవస్తు । సమితి మును గల్గ ఘటియింపు శతసహస్ర । సంఖ్యలర హించు గోవుల సర్వరత్న । భారకోటుల జతగూర్చి పనుపుమటకు ॥ క ॥ వివిధోక్తుల నేం జెలిపిన యదియును నేం దెలుపమఱచిన వినియలు జతగూ । ర్పవలయు ననిలక్ష్మణుతో । రఘుకులపతి దెల్పి మఱి భరతుతోననియెన్ ॥ ఉ ॥ పౌరుల నిష్టబాంధవుల । రాజులనంతిపురంబు కాంతలన్ । దారకులన్ సఖీటాదికుల దల్లుల నాశ్రితులన్ ధరాసుతా । కార సువర్ణపుత్రికను గ్రక్కున నధ్వరశాల జేర్పు మీ చేరినవస్తువాహనవిశేషము లేమ యకుంఠమచ్చటన్ ॥ క ॥ యాగమునకు శత్రుఘ్నుని । వేగంబున నిల్వ బనుపు విసువక మఖశా । లాగతులగు యతులకను । భ్యాగతులకు బూజసే

యు ఖన్యహామవటక్॥ క॥ అనినిదేశించినదన।యనుమతినేకాగ్రచిత్తులైనసువకయిప్పనకెల్లసంఘటించిన। యనుజన్ములమె చ్చి రాముడనురాగమునన్॥ క॥ సంపూర్ణాంగములక్షణ।సంపన్నముధిణక్కృష్ణసారంబగుచుం।బెంపొందహయమువెంబడి బంపెన్।లక్ష్మణుననేకబలసహితముగన్॥ ఉ॥ అతడునసేకసైనికసమన్వితుడైబహుబుత్వగావళీ।యుతుడయిశత్రుభీకరబ లోద్ధతుడై తురంగధారుణం। గ్రకతురంగంబుద్రిప్పిభుజగర్వముదప్పనవస్త్రదాదుణి। పతులునభీతులైతనకపాయన ముల్లగనిచ్చికొల్వగన్॥ ఉ॥ రాజకులాభిరాముడగురామునితమ్ముడు లక్ష్మణుండెయి। త్రేజికరతకుండుధరధీరలుగల్గినంబ ణాడందున। వ్యాశిలలాటపట్టమునవ్రాసినదద్రాల్గిచివానిజేరరే। రాజుకుభీతులైతనపురంబులచెంతలసంచరింపగన్॥ సీ॥ దక్షి ణాక్షితివగోద్వృష్టోల్లరవ్యాకసురకతాంశుకఘనసనికరమొలసి। పశ్చిమక్ష్మానాథపట్టణప్రాకారనిస్సీమస్ఫటికాభనీడజూచి। యుత్తరోర్వీశవాహవ్యాప్యావఘనారుహచ్ఛాయాంతరములవిశ్రాంతిజెంది। ప్రాగ్ధరాధీశ్వరప్రత్యగ్రకేకికానికజాకరము లనిప్రాపి। మటియుపక్రీనధారిణీమండలముల। స్వైరవృత్తినటించుచుజానకి। వనోహరాఘనవమక్రవహామలరె శక్రసద్బ్యౌరిరత్ననేజడువులేక॥ ఉ॥ అంతకుముస్నెరామునధాధిపుడాశ్రితబంధుపదాత్రిసా। వంలెగఖాస్రమిత్రఘటమం డలిగొల్వగగోడుతినదీ। ప్రాంతముజేరియంచుభరతాదులవ్వధరసాధనక్రియా। వంతులగూమిజాబూచిసైఖరినందన నాదజీవుడున్॥ శా॥ నానాభూములనుండివచ్చిననరేంద్రశ్రేణులన్బంధులన్। ధానప్రాగ్భ్రమనివ్విధీవణిజనదత్నార్థస్థు లంప్రాంచిత। స్థానాభ్యంతసీమలందుపీడియింపంబంచెశత్రుఘ్నునిన్। శ్రీనింపారనృపాలుడట్లిచియించెన్వారిన మ్మేటి యయున్॥ వ॥ మఱియును॥సీ॥ బ్రాహ్మణపట్టమగ్రముఖులబూజించుపట్లనేమఱకుండుపభరలయనుచు। గెలకులనుండికావల యయుయాగర్హవస్తువులందియిమ్మునశ్రీప్రణవ్యనుచు। నకగువారలకులేదనకయిష్టసదర్ధరాసులిమ్మనపరాజయనుచు। క్ర తువిఘ్నకరులశిక్షయొనర్పక్రతుపుత్రులడయొనర్పుమవిభీషణయటంచు। గొదువవడినవివేగగొంచువచ్చి।సరతిలెరవేర్పుభా రంబునిడనుంపు। వాయెనందనయనుచుభూపనుడువారివారినియమించెనుచిత్రప్రవర్తనముల॥ ఉ॥ మించినవేటనట్లునియ మించినృపాలుడుకాంచనేష్టికో। దంచితభూస్థలంబులవిరాదికయూపయుతంబురుక్మప। త్రాంచలపక్షిరాజచయనాద్యము సౌసుఖవాటముంబ్రవే। శించెబులస్త్వకశ్యపవసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమ్మున్।గీ॥ ఇవ్విధమునబ్రవేశించివెల్లజగము। లెల్లర క్షింపదీక్షవహించినట్టి। యాగదీక్షావిదక్షుడపుడుయజ్ఞ। దీక్షవహియించెసకలదివ్యఋత్విజులర॥సీ॥ స్థండిలస్థితయోపసన్య శ్చకుప్రోక్షణాక్షణతంత్రయుగ్యాజకంబు। హోమాగ్నిహస్తలవిప్రజాతవాతత్రజ్వలితకిలికిలికావృతనభంబు। సరమాన్నపృష దాజ్యవయవపామిక్షాది హోమబహుహవిర్గంధసహితముం। దత్తశిలాశ్రియావ్యాప్తతరసభాస్థాలోకముహుర్ముహుశ్శిరః కర పవంబు। జంచవుద్గాతృసామగానాంచితంబు। విశ్రుతాధ్వర్యుబుగ్యజుర్వేదమంత్ర। నికరముకలుషహావిరగ్ర్యజరత్ర। సాచి తకతొల్లపుగుమయాంసన్నమనకే॥చ॥ భదతునిచేధరామరులుబార్థివముఖ్యులుసన్నపానవి। స్ఫురణలద్ధృప్తులైముదముబొంది రిబ్రహ్మాయుఘన్విభీషణా। చరితసపర్యలంగడుప్రసన్నతజెందిరయాందకుల్విభా। కరసుతుడిచ్చునర్థములగాంక్షలుదీరసుఖి చ్చిరయ్యెడన్॥ చ॥ ఎడపకయేమగాలమిటులేలేగలక్ష్మణుడంతలోనద। త్తడిగొనతెచ్చినన్నసటితద్దయువేడుకమాగకై గ్యముల్। నపువృమనుండెనిఘృతిదినంబునుభోజనదక్షిణాదుల। గడమదమందిఅందరునుగాంచితముల్గనిరప్సుఖంబునన్॥ చ॥ వలసినవాంఛితార్థములుముఖస్తుతులన్నియునిత్తునేకదా। నటనపిరాత్మజాదికపినాయకుల్లోకయున్నవారికిన్। బలిమినిబిచ్చి భోజ్యములుభక్ష్యములున్ధనరత్నభూషణా। వళులునుగంధమాల్యములవారిగనిత్తునసార్వకాలమున్॥వ॥వలసినభోజనా భరణవస్త్రనరాదులజెందితృప్తులై। పలుపఅజాలజాలనినిపలుకిడువారలెకానిమాకుంగా। వలయునొసంగుమంచెనె డువారలముంటునకైవగానమా। స్థలమునజానకివిభునిజన్నమువైభవమెంచశక్యమే॥గీ॥ అర్థులెల్లకృతార్థులైరందువలన। వ్యా ర్థులైరన్నదాతలువసుధలోన। లేమికెచ్చోటవసియింపగేములేక। తజ్జనులనామములయందెదాపుకొసెదె॥ చ॥ మలినులు లేరుకృశమానశరీరులులేరులేరుపేదల। నెలవుననన్నయందరుమణిమయభూషణభూషితస్సలను। జ్వలకనకాంబరుల్మల యజప్రగవానిపగంధగంధిలా। ఖిలవిభులంచితాధ్వజతకిన్నరనాయకులెంచిచూడగన్॥ ఉ॥ ఆమఖవైభవంబునకునద్భుత మందిమహామునీంద్రులెంచిరా।రామునబ్రహ్మచేసినమహాధ్వరముస్నఘువంతుయజ్ఞముల్। సోమునియాగముంపవనసూనుహవంబు దధిసుహావమనుపరామునియశ్వమేధమునురాజముతోబ్రతిసేయవచ్చునే॥సీ॥ ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములకుప్పలేసినచోరితత వెండియగునె। శతకోటికాంచనాచలములబంగారుకూడబెట్టినయింతపైతయగునె। యర్బుదాయుతకామహీనాద్రిమణు ల్బోగొనర్చననిన్నిరత్నంబులగునె। యుమితకల్పమహీరుహములొకచోటదికుకునపిచి తెచ్చిననిన్నివలువలగునె। నూటులక్షలు కామధేనువులగూడియున్నయునుబోటకొసగిననన్నిసముచి। తాంచితపదార్థనిధిజయంబులవునెసవన। ముస్లులొనరించరే తొల్లియెవ్వరైన॥ గీ॥ అవనిజామాతృతాప్రేమనరకకులుని।కాత్మగలబీబసిచయంబులన్నియునును। ఘూర్తమపిజింపవోడం గనోయనగనక్షు। యుంబులైనవివిధదాస్యంబులివటు॥ క॥ కథసామగ్రియునానా। జనసామగ్రియునురామజనవిభునకుగల్గిన కతననిమహోత్సవ। మొనరించెంగాకలేకమొదులకునశమే॥మ॥ అనిసభ్యుల్గొనియాడగాగఘుకులాధ్యక్షుండుసంవత్సరం।

బును పూర్ణాంబుగ సాంగవిక్షణల చేబొల్పొందయాగంబు సే । యనెడదన్మఖవైభవంబుగనగ నూహించి వాల్మీకి శి। ష్యనికాయంబు బ్రశిష్యసంఘముభజింపన్వచ్చె నచ్చోటికిన్॥ క॥ వచ్చినయమ్మునిచంద్రుని । హెచ్చినహితమెదురుకొనిసి రేశ్వరుడర్ఘ్యంబిచ్చి సపర్యలనాతని నిచ్చ యలరగుశలముడిగియిట్లని పలికెన్॥ చ॥ వరమునిచంద్రమీరిటకు వచ్చుటనాయఘముల్దొలంగెమీ। చరణయుగంబు సోకి క్రతుశాలపవిత్రతజెందె మామకా। ధ్వరవిధిపూర్ణమౌ దనుక వచ్చినయమ్మునియిట్లు దీరునిం। దిరవుగ విల్వ్వడం

—(* కుశలవులు వాల్మీకునాజ్ఞ చే రామునికడకే తెంచి రామాయణము గానము చేయుట. *)—

చు విడియించే దవహర్మ్యగృహాంతరంబునన్॥ చ॥ ప్రశమనశీలుడమ్మునియుభక్తి మెయింగను వేడుకొన్న యు। ధ్ధశరథరామమాటజవ దాటకతత్కులితుదశకనక్రియ। వసుడయి యందు నిల్చి పటువైణికతాధ్యయులనాత్మశిష్యుల । గుశలవులన్మనోజన కూబరతుల్యులజూచి యిట్లనున్॥ చ॥ శ్రవణసుఖంబు మీరుకనినాయకరామకథాప్రపంచమీ । యవనికొల్వుకూటమున నధ్వరశాలల మౌనులున్నచో। టవిపణివీథులన్నవముల న్నృపరాజసభాంతరంబులం । గవిజనసన్నిధిం జదువగా వలయున్జనులందరున్వినన్॥ చ॥ స్వరముల దాళముల్లయ మనోహరవృత్తికొలంది తేర్పడం। జిరముగమీకు నారదుడు సేసినశిక్షఫలింపనింక మీ। రిరువురు పేరొలూనిదినమిర్వదిసర్గలలెక్క రాఘవే । శ్వరుసభ బాడుడవ్విభుని చారుచరిత్రము సభ్యులౌననన్॥ మ॥ ఫలమూలాశనవైఖనేచ్ఛ పహాయింపబోక రామాయణంబెలమిన్ వేపటనుండియున్ దొరకొనం డెవ్వారు మీరంచుగే । వలమైశ్వర్యరఘుంభర్త మిమ్మడిగినవాల్మీకి మౌనీంద్రుశి । ష్యలమంచు న్వచియింపు బవ్విభుదలంపుం డాత్మలోదండ్రిగన్ ॥ గీ॥ ఏలనంటిరేని నిలరేని బ్రజలెల్ల। దండ్రి గాదలంపదగవుగాన। దెలిపి వాడనటులదలపవుడవ్విభునంచు నానతిచ్చె నమ్మునీంద్రవిభుడు ॥ ఉ॥ అయ్యనియానతిచ్చిన క్రియన్ జగతీసతిముద్దుపట్టిలా। రేయి గ్రమంచి వేగుటయు రేపటికృత్యము లెల్లదీర్చి వీ। ణాయుతపాణులై మునినగణంబులసన్నిధి రాజులొద్దదే। వాయతనంబులన్విపణులందును గావ్యము పాడుచుండిరిన్॥ చ॥ నవయముజూచి యొక్కదివిసంబున రామునియజ్ఞశాల కక్కొమరులు వోయి యందుగవగూడి వివంచికలూనితానమా । సముల సురాగముల్వినవినంజెలువై చెవులాని నందఱుం। బ్రముదపయోధిలో మునుగ బాడిరి రామచరిత్రమింపునన్॥ గీ॥ శ్రుతులు బెరయుట స్వరములచొప్పెడక చాలశుద్ధతగనుట దోషముల బాసి। ఘనవిధము గానషడ్జంబు గలసి మెలసి। యక్కొమరవార గానంబు సొక్కొనర్చె॥ క॥ వడిగన వారిగానమహిమం బదివెట్టి పోవారలెల్లనొ । క్కచెస నెనిల్చినట్లు లీవెగాంచిన యట్టి భాస్థలంబునం । బెదవిగదల్చి పల్కదొకపెద్దయునద్దయు సస్పుహన్పుచున్। గదలక చిత్రరూపములకైవడినుండిరి పాటసొక్కునన్॥ చ॥ కొలువుననున్నరాజవరకోటులదివ్యమణీనూపాళ। వళులగరంగి సేరయి ప్రవాహగతిం బ్రవహించెనన్నచో సలలితజానకీతనయసారసుధారపచారుగానభంగులకురంగుటెంత యతికోకోమలసభ్యజనాంతరంగముల్॥ మ॥ పదసందర్భములర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తులుత్ప్రేక్షలుం। పుదలిర్పన్మునియాచరించినబగత్పూజ్యాదికావ్యంబులో । మొదటం జెప్పినశ్లోకములు సంమోదంబుతో నాలకిం । చినరేంద్రాన్వయభర్తయక్కొమరులం జేసన్నవారింపుచున్॥ మ॥ సమయంబుహ్యాహ్ణంబగు హోమకృత్యములు నిష్ఠదీర్చి రమ్యప్రదేశశమునం గొల్వయి కూరుచుండె మునులాచార్యుల్మహాశ్రోతలా । గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రవేత్తలుత పోజ్ఞానుల్పురాణజ్ఞులా। ప్తముణుల్మంత్రులుదంములా శ్రితుబుధూపాలుల్ హితుల్ గొల్వగన్॥ క॥ కొలువుండి యక్కుమారుల । బిలిపించి సమీపభూమి బ్రీతివసింపన్ । సెలవిచ్చిన బ్రతిబింబె యు । గళమున్వలెనున్నవారిగనుగొని సభికుల్॥ ఉ॥ ఈముఖకాంతులినగ పులికనుదామరమెలుంగులీ । చామనచాయతీమెగు భుజంబులపొంకములీయురంబులీ । కోమలమూర్తులీవచనగుంభనలున్ గనుగొన్నగట్టిగా। రామునిలీలనిందురభిరామశరీరులువీరలెవ్వరో॥ ఉ॥ హారకిరీటకుండలభుజాంగదవస్త్రసుగంధమాల్యము । ల్విరుధిరింపకీజటిలవేషములేటికి దాల్చిరోశుభా। కారవిలాససంపదల గంతుజయంతులధిక్కరించినా। రేబుషిపుత్రులో బుషులకెక్కడివిమహనీయరూపముల్॥ చ॥ అనితమలోన దామ ప్రజలాడెడి సుద్దుల సద్దులాకర్ణపె। ట్టనెగసెనంత లక్ష్మణుడడర చెంగరాంబుజసజ్ఞనప్పుడ । జ్జనకకుమారికాత్మజులు సారెలుచక్కగబుట్టి మెళవిం । చినకవవీణముల్మొరయ జేయుచుబాడిరిరంగుపత్తులన్॥ క॥ నారదనిగదితసంత్తే। పారూఢప్రథమసర్గయాదిగ నాడిం। పారగనిరువదిసర్గలు। వారలువినిపించిరచటి వారలుమెచ్చన్॥ చ॥ స్వరములయూరే మేలుశ్రుతిబాగురెమూర్ఛనకంపితంపు బావురె । భళిరయదాల్నెఅసెబో నేరసీటుకులంబుతాయియ। ద్ధిగస్ఫురితంబులంమయని తేనియబల్కెడివారిపాటలా। వగణముమీఱగాపినిముదంబొదవంబతిమెచ్చెనమ్మదిన్॥ క॥ ఈలీలమెచ్చి పదిపది। వేలవరాలింముభరతవీటికిపుటియున్। లోలతనడిగినవన్నియు। వాలాయమొసందుమనినవారలునగుచున్॥ చ॥ కరములు మోడ్చియోన్నపశిఖామణిఖానలదాపస్థిం బరగుచుగందమూలములు భక్షణసేయుచునుండు మాకుదే। వరలివుటానలిచ్చినసువర్ణములేమిటికేలనన్యవ। స్తురతియటన్నలేనిగవుతోబతివారలజూచిక్రమ్మఱన్॥ చ॥ అనిమొగుణాఢ్యులారనిజమానదియాకృతియెవ్వరాచరిం । చినయది యేప్రమాణమున జెల్వగునెవ్వనిచరిత్రమిం । దులకబికానపే మెలమితోనిపిమెచ్చెదరింక నేర్చినా । రనినవినీతులయకుశలవాహ్వయులిట్లనిరంపుహాత్ముతోన్। సీ॥ ఇనవంశశేఖర యీకావ్యమణి వినిపించిన సుకవివాల్మీకిమౌని । రామాయణంబను నామంబుదీనికిగావించెనదిభవత్కథయసమ్ము । వినమీ

రుపది రాల్గు వేల గ్రంథంబిది యేనూఱుసర్గలనింపుగులుకు । బట్టాభిషేచన పర్యంతకథలారు కాండంబులు రచించెఁగడపటి కథ నవలను త్తర కాండంబు సందమచ్చె। నంయుహామౌనిసుత నిదయూసరూఢి । గనె ముర్చితిమిదివినసచ్చగల్లె। నేనివిని నదుదినమును నివ్విధమున॥ క॥ ఇంమునిఘనిష్ఠ బుదీర్చన। పింమటనొకకొంత సేవుప్రియమునని కాఱ। వ్యయముంవినవలయుమాగి। తంములు సాఫల్య మొందనరణీశయనఁ॥ గీ॥ సంమతించి రామజనపతి బహుమతి। వెలయవారిబనిచి ద్విజపురోహి। తార్యబంధుసహితుఁడయి యాగమంటపా। భ్యంతరమునను౦డెనహఁవిధుల॥ చ॥ వినదినమిట్లు జగజగతీసతి మన్ననుపుష్పదేనెవంచిన గతిగ ప్రవర్ణరజముచిందినకయివడి జాఁజిపొట్లముల్। మునుగొని విప్పినట్టులతి మోహనగానకళానిరూఢిన। య్యనకులు మోదిలసచ్చరితమింపెసగన్వినిపింపుచునెడఁ॥ చ॥ జనవరుఁడంతనొకఁడివసంబున వారితనూవిలాసముల్। గనుగొనిజానకీరమణికైవడినున్నని వీరిరూపుల । వ్వనజదళాక్షికిన్నను గవల్జ వియించిరటంచువింటిన। త్తనయులె ఈశుభాకృతులు తక్కినదీ చెలువంబులుండునే॥ చ॥ జడలుధరించి కృష్ణమృగచర్మముజంబలునారచీరలుం। గొడుకులదానుగట్టుకొని కూరలగాయలతుత్తుమాన్పుచుఁ । గుడిగొనువంతరేజగలుగుధుమసెంతగలంగియున్నదో। యడవులలోనసీతయకటాయికబూడకరెట్లుతాళుదుఁ॥ ఉ ॥ క్ష్మాసుతచూసినేను బహుకాలము తాలి దైన్యశోకనై । యాసతిబిల్వనంపి ప్రజలందఱునంమికజెందనీసభఁ । బాసయొనర్పబంచయికవావనియూఁటెటిగింపకుండిన వ్వానుతులంచువీరి। బ్రజనంమనెయ౦చుదలంచి చెచ్చెరఁ ॥ గీ ॥ చెంపనిలుచున్న శత్రుఘ్నుఁజేర

—(* రఘుపుంగవుండు వాల్మీకాశ్రమంబుననున్న సీతం బిలువించుట. *)—

బిలిచి। పలికెనిటులని మోవత్సపవనసుత వి।భీషణసుషేణులను వెంటఁబెట్టుకొని య। కల్మషుండయిన వాల్మీకిగానఁబోయి॥ మ॥ జనకజ ధర్మచారిణి యుసాధ్వియు నౌటయెఱింగియుండియుం । జనులొనరించునిందబడజాలక వీడినమాత్రమంతెయి। జ్జనులకు బ్రత్యయంబొడవసభ్యులలోకపథంబుబల్కిన। వ్వనజదళాక్షివోగుకొనివచ్చుటమేలనుమంమునీంద్రుతోఁ॥ క॥ ఈమాటకంమహాముని। యేమని ప్రతిసాపలాన తిప్పునొ సీతా। భూమిని హృదయస్థితిగని । యేమనునో యదియు దెలిసియేతెండనినఁ॥ ఉ॥ స్వామిమహాప్రసాదమనివారలునల్వురునంమహాముని గ్రామణియున్న చోటికధికత్వరనేగి నమస్కరించి శ్రీ । రామనృపాలుమాటలతెఱంగెఱిగింపనతంపువలెఁదా। నేమిదలంచెనట్లుఘటియించుదరాసుతశంకయేటికిఁ॥ క॥ పతిదేవతాశిరోమణి। క్షితిసుత శపథంబు సేయుసిద్ధము రేపా। క్షితిపతికి చెప్పుడిదియని। యతఁడనచినవారువచ్చి యధిపతితోడఁ॥ ఉ॥ అంమునిమాటలెల్లనివయంమునఁజెప్పిన రాముఁడెంతయుఁ । సంమదమంది యందుగలసభ్యులనందఱఁజూచి వెల్లలో । కంములు మెచ్చరే పుజనకప్రభుకన్యకయింసభన్యథా। ర్థంముగఁ పూనిపల్కుశపథంబువినంరగుమీరలిందఱుఁ॥ చ॥ శపథముసేయుచో నయిన జానకిసత్యమెంగుడీయనంద । పసులుధారుణీపతులుదక్కినజాతులవారుబాంధవుల్ । గవులునిశాచరుల్ హితులుగౌతుకవిస్మయభీతిమగ్నులై। రవుడునృపాలుఁడాజసులనందఱనింద్లకుబంచెనాటికిఁ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున సభాసదులనందఱు విడుదులకుం బనిచిననిచిముదంబునన త్తపనవిభావరిష్ఠుండవ్విభావరిం గ్రమించి మఱునాఁడరుణోదయంబున గోమతీజలంబుల బ్రాతఃకరణీయంబులొనర్చియర్చిష్మదాదిదేవతార్చనంబులాచరించి సముచిత ప్రకారంబున బహిర్మంటపంబు ప్రవేశించి భరతాదిసోదరులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును విదేహరాజ కేకయరాజప్రముఖబాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్రులును సుమంత్రాదిమంత్రిజనంబులును మథమద్విపజభద్రాదినర్మసఖులును బరివేష్టించి కొలువనిండుకొలువుండి పృథివీసుతాకథితావితథశపథవచోవిధాశ్రవణకుతూహలంబున నంబరతెంచిన వసిష్ఠవామదేవజాబాలి కాశ్యపాగస్త్య విశ్వామిత్ర రుచికాగ్నిమిత్ర మైత్రేయ భృగుచ్యవనజరాశరాత్రేయ కాత్యాయన గౌతమశ్వేత శాతాపసుతపోవరతంతు భరద్వాజ వాలఖిల్య మౌద్గల్య మాండవ్య విభాండక మార్కండేయ కౌండిన్య కణ్వ ప్రసన్న దేవశ్రవస ఋష్యశృంగ మతంగ మంకణాంగిరస శతానంద సుందపాల జాబాలి గాలవ సైల పౌలస్త్య దుర్వాసః పర్వత నారద దళాద పిప్పలాద ప్రముఖ మహర్షులకుఁ బ్రత్యర్థానామలొనరించి యుచితాసనంబులను డనియమించి పాంచాల మాళవ గౌళ చోళ మళయాళ మగధ మత్స్య మద్ర విదర్భ శక సింధు గాంధార సౌవీర కేరళ కాశ్మీర చేది ప్రముఖనిఖిల దేశాధినాథులసపరివారంబుగా దగుచోట్లం గూర్చుండనియోగించి బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులు దక్కిన పౌరజానపదాది ప్రకృతిజనంబులు నానాదిగంతరాళగత విద్వత్కవిసటగాయకపరిహాసముఖయాచకసహంబులనలు దిక్కులం గిక్కిరిసి నివసింపనిలింప విభువయిభవంబునం గొంపిడవోవుచు బ్రాచేతసాగమనంబు బ్రతీక్షింపుచున్నయెడ నక్కడ వాల్మీకిమౌనీంద్రుండుదొలునాఁడె నిజాశ్రమంబుననున్న జనకనందనుం దానువిడసిన గోమతీతటాకాశ్రమంబునకు బిలిపించినవాఁడుగాన నద్దేవి నవలోకించి తల్లి భవద్వల్లభుఁడగు రఘువంశవల్లభుండు నీయుల్లంబు తెల్లంబుగాఁ జేసియు బ్రల్లదంబులువలకిన నత్తుల్లకజనంబులు విశ్వసింప విశ్వవర్ణితబ్రహ్మర్షీశ్వరసభామధ్యంబున నీచేతి శపథంబులాడింపఁదలంచి నిన్ను వెంటఁబెట్టుకొని రమ్మనినన్నుం బనిచినవాఁడతనివచనంబులంగుఱియ బదిగాకనీవంటి పతివ్రతలకు బతియనుమతిం బ్రవర్తించుట స్వభావసిద్ధంబుగదా యని దెలిపిన నపల్లవపాణి ప్రాణేశ్వర సందర్శనంబు నేటికయిన సీనెపంబుగలిగెఁగదా యను మోదంబును దనపట్టుఁపు దేవిప్పై నిట్టిపట్టిసంశయంబులు వుట్టిన నష్టభద్రుల

డురక్షంబెట్ట నెట్టుదలంచెనో యనుభేదంబును మనంబునం బెనంగొనంగనుంకాన లంబాటిల్లుకాటుక కన్నీరు రెప్పలతుద నప్పళించుచు నప్పరమతపస్వి దికుచూడుచు లు సిగుడించి మహాత్మా యెట్టిప్రట్టువునబుట్టిన నెంతవాని బెట్టజట్టిన నెట్టియిల్లు మెట్టిన నాఁడినోములు నోచినను వంటిమచ్చేకంటికి దత్ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే రచ్చలోకివచ్చిబాస యిచ్చిపొమ్మని పుడమఱేడు నాడివినమాటదాటఁగూడునే మంచిదితామసింపనేల విజయంబుచేయుఁడని తెగువదోపం బలికికమలసంభవుని వెనుకొనుకమలామహాదేవిచందంబున డెందంబునబాయనిశోకాంధకారంబు వెనుకవెన్నితో నెనసిన పర భాగంబునఁగనుపట్టుకీలుగంటుతో భుజపత్త్రవల్లరులోత్తరీయంబునవాచ్ఛాదించినఘన స్తనకనకకలశయుగళంబుతో ప్రపదం బులపైదిగచాఱంగట్టి నవలిపెంపునారచీరతోబహుకాలపరిగత రఘువల్లభాయల్లకభరంబునఁగృశించిన మోహనాం గంబుతో నిటలతటంబునసేఁసీన చికురనికరంబుతో గపోలముకురంబులపైదగజాఱిన యానఖంజనాంజన సమంజసాశ్రుజ లధారాప్రవాహంతో నప్పటప్పటికినిగుడించుచుట్టూర్పు సెగలంబొగిలిపొగరు మెఱిరోజన్నబోయిన చినాంగిమద్దుమొ గంబుతో నాద్యంతంబుల దానుబడసయుండిబడలెలంబును బుట్టునెవ్వంపాటునంజేప్పుడు చిత్తంబుతో విషాదభావమ్యంబునసె ట్టుకొని నిశ్చితలజ్జనైయెట్లు మాటలాడుదునని భయంబున బోడము స్వేదకంపంబులతో నన్నిబట్టుకొని లోనయవ్వనప లెవాళింబులపై నాసంబున్ సిన మానవతులుగల శోయనుతలంపునంబాఱుకొని దీనభావంబుతో గడగడవడఁకు సన్నడు ముతో నెడనెడదుబుహునహుసు బామరలతోకల్లిసీకడపునఁబుట్టి యట్టిట్టునకోడుట్టిలింగదయానిట్టల పుపగపునంబు డమిపైనలకొల్పుచూడుకులతో నైనంబునలుపురిలోనున్న దలవంచికొనుంజేసెగదాయను చిన్నదనంబున వంచినశిరంబు తోగరకమలంబులు ముకుళించుకొని యవ్వాలుగంటిమిన్న సంశయపలంపి యల్లుడకొలుపున్న బహిర్మంటపంబునకు వా ల్మీకివెంటనరుగుదెంచ నప్పుడయ్యోప్పుల కుప్పందప్పకచూచి కన్నులంజిప్పిలు శోకబాష్పధారతో నయ్యోయిల్లి రామ భద్రునంతటిసత్ప్రభునింజెట్టబట్టినసిన్నునంటి సౌభాగ్యవతికి నట్టడవుల నెట్టుకొని నారచీరలుగట్టుకొని యిట్టియగబా ట్లనుభోబడపలసెగాయనువారును నీయుత్తమురాలి గుణవిశేషంబులెఱింగియు పతంగికులపుంగవుండంతరంగంబునఁగరుణ దొలంగియడవులందోచి యెంతసాహసంబు చేసెబాపురే యనువారునునగనీవిభుండు లోకోపవాదభయంబునఁగాక శ్రీ ఖిమానంబున బుచుటవొడ్డు గాదత్సమానుటజవదాటకయిప్పరమపావనితవపసందయులుడాసిగాగానకొన్నపాపాత్ములు బూర ణంబాలు ఖరిం చుటపొడ్డనువారునువసుళ్ళులుడిగి వసుమతీపతి ప్రజాపరంపరలచేత మాటలంజెట్టుటపాటిగాదని గాకలేక నన్నీలోకమా తుకాకుత్థ్సునెడబాసి ప్రాణంబులూరించునేయనువారును నేకపత్నీవ్రతుండగు రఘువద్వర్యుని సంగ్యంబులు సీతాసతీపాతి వ్రత్యంబునింతయొప్పునే యనువారునైబహువిధంబులంబలుకు నానాజనంబులకోలాహలంబులు నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లి చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కటికడరి గ్రిక్కిరిసినట్లు పెకలింతలక్కటిస్తైన తెఱంగునబహుళకోలాహలంబులకొల్ల లున్ననంగలిగియుండెనప్పుడు సీతాశపథసంశ్రవణోత్సవంబునవిబుధనిమహులంపు మహేంద్రవరుణవరుణకుబేరాదిలోకపా లకవసురుద్రాదిత్యమరుత్తుషితామరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్య యక్షకిన్నరకింపురుషసభాశ్చగభాస్వరమహర్షి రాజకప్రముఖసిఖి లబర్హిర్ముఖసమన్వితులైవచ్చి దివ్యసుందరమణిమయవిమానకోటులతో జనుదెల్లనలంకరింపన నాట్యంబుడు రకల్పందమం దారమాలికాగంధసంబంధ మందగంధవహుండుప్పరిపత్తుపై నొలనేసిలాగున భూలోకంబునంగలిగిన సకలజనసమూ హంబులు దివువనుండికనుంగొన దేవలోకంబునం గలిగిన సకలదేవతాగణంబులుదివినుండికనంగొనన సీతాంగనాం స హితంబుగా నంసుహాసభామంటపంబుదరియంజొచ్చిరఘువీరునిపురోభాగంబునసెలిచి వాల్మీకిమహర్షి కెలఁకుడచ్చుట ప్రజ

—(* భూపుత్రినిషల్మషయనివాల్మీకిసభాసములువినరామునితో జెప్పుట. *)—

లకలకలంబుశేసన్ననివారించి యాసన్నులైదివినున్న దేవతలును సభనున్న సమస్తజనంబులును నాకర్ణింపబాష్పఘోషభో దగంభీరఘోషంబునిట్లనియె॥ మ॥ దినినాథాన్వయయాథరాతనియమాకవ్రత్యమునన్వత్యముం । దనయున్నన జనాపవాదగ తిశంకన్నిలుపుచూలాలగా । ననసీమకు దివిదోయిలబంచుటయు ధైర్యంబొందియస్మన్వనం । బునకున్వచ్చినగుణ ణ్య్ఠ్రాగని యయనిపుణ్యుల్వవత్పుత్త్రకుల్॥ చ॥ విలసితధర్మవారిణివివేకవతీమణిసీతనుస్వభా। వులయమలాత్మకల్ధురంధర సహాయుఁడవు మునివరిమున్పవే । న్వలదసుపాననముందనిటువంటి మహాసభ జేరికల్లలే । బలుకుదునయ్యబొంకినదగంబుఫలించునటయ్య మానికిన్॥ చ॥ బుధనుతుడౌ ప్రచేతసుని పుత్త్రుడనైశ్రుతులెల్లనేర్చినే । నధికతపోవిభూతిఁజెలువందియసన్యములాడనేర్తు నే।యధిపమనోవచఃక్రియలనప్పుడుమెయుంగసీతశుద్ధిరవారధిసుతకున్ హిమాచలవరేణ్యజకుం బ్రతిగణ్యలౌనన్ ॥ ఉ ॥ చా రుపతివ్రతాత్వమునజానకిసాటిచిత్తమాసమున్ననిన్ । ధారుణిపెద్దధైర్యసముదగ్రతమేరువు పెద్దతప్పలే । దారసినాంజసీత హృదయంబువియస్మదదగ్నితోయము। ల్సారసవైభవసూరులుసర్వ సుపర్వులుసాక్షిగాన్నపా॥ ఉ॥ భూసుతకోసగాసగను కటాంకితివేసియుబెద్దకాలమున్ । జేసినపాపంబుపహిజెందగనస్థలమోజనంబువి । శ్వాసమునొందజేయుటకుసత్వరత ముగల్లినవీరుకొంన। ట్టిసభవారలెల్లవిననియ్యనుయుక్ శపథంబువలౌడిక్॥ మ॥ అనివాల్మీకిమహాహసింప్రదవుడయాసా

నమ్మొల్లంగలం। గని తానస్థిరబుద్ధి నిట్లు పలుకంగా కత్థనరాస్మాలిచి। య్యానబద్ధాంజలియై వచ్చి చెనగ భూత్మాసీతలోకయికపా వనియించుమ్మ। నులంకలోన తెలిసెన్నప్పిహ్నా వేశంబునన్॥ చ॥ తెలిసియులోకులాడుసడిదీర్పంగ గూడకయింతచేసితింగలదప రాధ మోర్వ్యండబుగన్నవలదికరావలన్మదీయావు। ద్రుహులగుదుదీసెన్నాధ్వియగురూఢి గనింకొకసారిసీతయుం। దలిప్రజలౌన నంగశపథంబొనరించినంజాలమేలగున్॥ అనిమతియున్నట్లనియె॥ గీ॥ అనఘమీరుపలకువంతకంటెనుసీత। యాదుశపథమెం

—(* భూమిదేవిసీతాదేవింగయిసేసి రసాతలంబునకుగాపోవుట. *)—

తయ్యెనివటి। ప్రజలకాపెనలుకుపలుకునంగానిప్రత్యయమునుపుట్టడనుచునరపుడనిన॥ ఉ॥ అరఘువీరుమాటలనునద్భుతవంచితస్సభాసదు। ల్వారిజసంభవాదిసురవర్యులుమేలనిమెచ్చిరచ్చటన్। సౌరసమానభుల్గురిసెంజల్లనివానసనల్లనల్లగా సారెకుగంధసారగిరిసారసమువిచెంబైసయిన్॥ ఉ॥ అప్పుడుసీతారాముపదాంబుజముల్హృదయాంబుజంబునం। దప్ప కనిల్పిధీరతనుదఙ్ముఖియైనలవాంచితార్థ్రమై। నొప్పనిజావలోకనములుంచికరాంబుజముల్మొగిడ్చి తా। నెప్పటియుంగు శోసభకునెల్లనుపన్నదుమంచనిట్లనున్॥ శా॥ రామునన్యమిపదాంబుజంబులెదనారాధింతునేనిన్నదా। రామాజ్ఞన్ జరియింతునేనిదగుజా। గన్నవప్పనుపాయముల్। తామందప్పనిదాననౌట యుయథార్థంబైనతల్లిరో। భూమీయీయెడంద్రోవంబాపిననుగొంపోవంబునిలోనికిన్॥ వ॥ అనితానందపురందరాది బృందారకసందోహంబునకు నానందంబునుసనకసనందనాదికన్యనిబృందారకులకుం బరమాద్భుతంబును నరవానరనిశాచర ప్రముఖనిఖిల జనంబులకుశోకదైన్యంబులు నుప్పతిలంబలికిపయచ్చిలుకలకొలికి పలుకులతోడనెశతకోటిఘోషంబు ననుకరించిసంవర్తసమయముదిత జలధరసంఘసంఘుసంఘోజ్జాతనిర్ఘాత జాతస్వనినాదంబుననుసరించి ప్రళయసథాభయంకర ఫణీశ్వరాభ్యంకషదంష్ట్రాంకుర ఘోరముఖసహస్రమోముద్యా మానవిస్ఫులింగజాలస్ఫురంగ స్ఫుటాటోపరవానుకూల విశాలభూతారవవిరావంబునధిగమించి యుపల్పకల్పాంతకాలకంఠ కాలకూటలముద్రు జటకాటకమధ్యమతారంబునకు సహకారంబయి బ్రహ్మాండకరండఖండనోద్దండ ఖండిత రావణవనజాలయోత్తుంగజ ఘూలతరంగసంఘాతఘుమఘుమార్భటి బ్రతిఘటించితత్సభామధ్య రత్నగర్భాగర్భంబుసునండియుకరదీర్ఘనిర్ఘోషంబావిర్భవించెనప్పుడంహస్సదన హిరణ్యరక్షస్సహారరంహసమారన్న విజృంభమాణవీర నృసింహసంభావసరవిస్ఫుటసభాస్తంభగంభీరనిస్స్వనంబులకుందోబుట్టువులగు పటపటార్భటులుసంఘటిల్లనినినసంబెట్లినవలె నిలుచున్నప్పుడమిపట్టికట్టెదుట బుడమిబిట్టవిసిపట్లునంబగిలిననప్పుట్టునవహాబిలంబగు నొక్కరామహాబిలంబుగనుపట్టె పట్టబిలంబులోనుండి పండలిమిండలేశ్వరకటిలదంష్ట్రాంకటలచటుల ప్రభలకయివడిభోగవతీసరత్తరంగమాలికవలెనత్తనిగటునిగనిగటస్థిరసాటి కేశ్వరకరోరకంఠకాలకూటకాంతులవలెం దత్సహచరవారిపదచ్ఛటాజటారుణరుచులవలెబహిరంగతాంతర వయోధిబాడబజ్వాలికలవలెంగోమలశ్యామలతూర్వాద శాఖర్వరోచులవలెబ్రహ్మాత్రికనీల ప్రవాళపద్మరాగపుష్యరాగముఖ నిఖిలమణిగణమస్పృణఘృణివిసరంబులు వెల్లి పరిశియచ్చటివారికన్నులకుమిరుమిట్లుగావించెనంతనంతవాసుకితక్షకకర్కోటక జనమేజయప్రముఖమహాభుజంగ పుంగవులభంగతరాభోగ భోగచిరత్నరత్నఖచితకిరీటకుండలహారకేయూరకంకణాదివివిధభూషణభూషితులయి కాంచననేత్రధారులగునపరిమితనాగకుమారులతోగానుపించియద్దివికి బ్రమిన్నిదునేకనీచులంబూజించి రమ్యోదంచితాకృతుల దివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనోల్లాసితవాసనావిశేషంబులొగుబ్బగానముంటుపంపెల్లఘుంము మనంద్రంముకొనెనవ్యాడవిను కెంపునునుకెంపుసొంపులతో నెదురుపడగలవిడికెంపులంజెలువనునిలువనావరోహుపులచేత నొక్కరత్నసింహాసనంబుంబట్టించుకొని భూదేవినాగకన్యకాక్రమ మంగరాంభోజరాజద్దళవామగముచ్ఛలాచలోలాలక జాలకంబులపికఫల కస్థలనిస్థులకస్తూరికాతిలకంబుతో జలికారంబుసలుపంజలువవెన్నెలలసొలపు దెలుపుమవ్వంపునిగునవ్వు లెంకుపురదనకుందకోరకబృందంబులతోం బాందొనర్పరతిదర్పకమణిదర్పణప్రభలనెకరాసకెంపులాడుచూకరాపు చెకుములస్పదకుకొత్తుర్గాత్తలముత్యాలకంమహాలువిద్రుమంబునూపవిద్యాధరకుమారికాపరియుతగద్యపద్యాభికీర్తనానాసుకోథకణోత్సల మోద సమ్మోదసంచరచ్చంచరీకచంచత్తారఝంకారంబులుమీరవెరుమందరశిఖరోపరిస్ఫురి తారకావారకంబునంబొదలుచుం గుచోపరిదేశంబున హీరహారంబులు వెలుంగమెఱుంగుతీగలతోనొప్పుగుందుకస్పుముగుబుతెలుంగునందుదరంగలించు బంగారువిగులసరులసిరులతోంగొప్పకీలూరప్పు మీఱాదించమిన్నజిగిదుఐకింపుమంచి బుగుసచీనాకిగంచుల కించుకించుకమించుకళుకుహొంగిలుకు వెట్టియలరవళినవలంబించు పదకజరం జనితరంజరాగమణిపుంజపింజరితమంజీర సంజాతశిరజాధ్వనులు నిజాగమనంబునభ్యాల కెఱింగింపగించిపవ లగ్నలగ్నకాంచనకాంచికాసంకలిత వంటిసంకిణీ రవంబులుపాణికంకణ క్రేంకారంబులకులంకె సాటుపాటింప సాటిలేని శృంగారవిలాసచాతురితోంగూడురికి సాత్రాతరించి చేరవచ్చినచ్చిక హెచ్చి క్రచ్చికౌగిలించినేయంబడిగి కన్నీరుమున్నీరుగా నగచుమున్నయప్పుత్రినమానయించుచు దక్షిమేలచింతిల్లద నీవెవ్వారికిందయువగలెదప్పించవచ్చునె యూరడిల్లువనియానిమిషస్యకాకరకీలితకనకకలశవిలసితభోగవతీ సలిలంబులముఖప్రక్షాలనంబుంగావించికస్తూరిబొట్టుబెట్టి కొప్పుచకర గసవరిం

చిమందారకుసుమమాలికలుదుకూలములు దివ్యాంబరాభరణాదులనలంకరించి ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాది పరిమళన బులలందివిసిద్ధభామినీసమర్పిత కర్పూరనీరాజనాదులవిరాజమానయగు నమ్మానవతిననమానవిమానపీఠంబుపైనుంచుకొనినం బుగడలముందుకొని గంధర్వచారణయక్షకిన్నరపన్నగబాలికలడపంబుసురటిగిండికాళాంజి మొదలయినవిధరియించియాడి గంబులుఘటించనచ్చరలునటించ నింద్రాదిదేవతలు మందారకుసుమంబులుం గురియించ శంఖమర్దళపణవగోముఖడక్కా హుడుక్కాదివాద్యఘోషంబులు మించ భుజంగపుంగవులుబంగరుబెత్తంబులూని బరాబరులాచరించ రసాతలంబునకుంగొం పోయెనంతనమ్మహాప్రభావంబునకు నద్భుతంబునొందుచుబ్రహ్మాదిదేవతలందఱుందమలోం దమరుజగతీనందనపాతివ్రత్యప్రత్యక్ష మహిమంబులనభినందించుచునెలుంగులు నంతరంగంబులుగలంగసీతాంజనగూర్చివిలపించు సభాసదులయాక్రందనధ్వనులు నేకీభవిం చి భూనభోంతరంబులావరించె నమ్మహాశోకకలకలంబున నేలంబడిపొరలి యేడ్చువారు నయ్యయ్యో శ్రీరామభద్రుని య ర్ధాంగలక్ష్మి నేటితో మాస్వామినెడబాసిపోయితేయని బిట్టుగాప్రలాపించువారు నేమియునులేకశోక వ్యాకులితేంద్రి యులయిమూర్ఛిల్లుచుసుండువారును నీలోకాపవాదంబింతచేసెగదాయనువారునునిట్టిమహాత్మురాలనట్టులాడిన యీలోకు లకొకసత్యంబున్నచేయునువారునునకటాటాతల్లిలేని బిడ్డలయితిరేయన్నలారా యనికుశలవులంజూచి వగచువారునునపసక న్యకవచ్చిపిలిచినచోటుగాంచి పలికినపలుకులువర్ణించినపోయినపోకదలంచిపలికినదేపలుకుచుంబలుమారుంబరితపించువా రునునిదిగొకన్నులంగట్టినట్లున్నదిది యజ్జగన్మాతనేరీతిమరువవచ్చుననువారును నందఱుచేమాటలబడిపసికివేసరి ఈసరసి జాక్షిలోకనిందబాపికొని కారణజన్మరాలుగావునమహనీయపథంబునకుజనియెందత్ప్రభావంబెవ్వరికయినందెలియకక్క్యం బేయనువారునునింత యద్భుతంబెక్కడగనివినియెఱుంగమనువారును నాదలలువంచియుబ్బిన్నాశ్రుజలధారాపూరితనే త్రులయి వెక్కసంబుగా వెక్కివెక్కియేడ్చు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నసుగ్రీవాంగద హనుమత్సుషేణనలనీలజాంబవ ద్విభీ షణవిదేహకేకయరాజప్రముఖులంజూచి వగవులక్రొత్తలై చిత్తంబులుతలంబులొందనందందల్లడించువారునున ధోముఖుండయి చేష్టలుదక్కిచేష్టడియున్న యన్నరేంద్రచంద్రునింజూచి పురపురంబొక్కువారును నంతస్తాపంబునసు క్కువారును దాలిమిదక్కువారునునయి పెక్కుచందంబులనందఱుదురటిల్లరయ్యాస్థానంబు శోకదైన్యనిధానంబయియుం డెనయ్యవసరంబున॥మ॥ జనకక్ష్మావరకన్యయిట్లరుగ విశ్వంబంతయున్ శూన్యమై। తనకుందోచినదీనభావమడరన్ ధైర్యంబుపో

—(❋ సీతాదేవిరసాతలంబునకరుగుటకు రాముడు చింతించుట. ❋)—

నాడిలా। చనపంకెజములశ్రుధారమునుగన్। క్ష్మాభర్తహాజానకీ। యనుచున్మూర్ఛిల్లిక్రమ్మఱందెలిసిశోకాక్రాంతు డయియిట్లనున్॥మ॥ జననిందంబడలేకనిన్నుకఠినస్వాంతంబుతోకాననం। బునద్రోయించితితప్పువాలకజగంబుల్వాచిశోకిం ప్రగీం। నిచందంబునరచ్చబెట్టితినటంచున్ డాగినెలసొంచు। వుననేండింకొకసారినీనగుమొగంబుంజూపవేజానకీ॥ మ॥ అకటానీవుపతివ్రతామణివి నాయందెంతయున్ గూర్మిబా। యకవర్తింతువటంచునమ్మితిగజేయవాంబనివున్నచో। టి కినన్నున్ గొనిపోవకనిర్దయతనొంటిన్ డించిపోవందలం। పకనానేరములిందువచ్చునిలువేమాటాడవేకోమలీ॥మ॥ సదసం బుంబెడవాసినీవుబహువర్షంబుల్వనక్షోణిజెం। దిదురంతవ్యథలొందనిన్నసురక్తింగూడివర్తింపంగాం। నిదిమేనయ్యన యుపాయమంచుశపథంబెగోరితింగానినీ। హృదయంబించుకెఱింగినందలతునే యీమాటప్రాణేశ్వరీ॥ చ॥ అడచెడు చిచ్చుజొచ్చుతరి నాదటనూరకచూచివాటిని। ఒక్కడయినుగానద్రోచి చిరకాలముదాళినజెట్టిదంబు। వెడగనివంతె లన్విసికికినీయానతికెక్కడెమోహమంచునీ। పృథమినడంగిమాయయయిపోతివే మేపతివ్రతామణీ॥ ఉ॥ కన్నులసారెకుందొ రుగుకజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో। విన్నదనంబుతోమిగుల వెచ్చనియూర్పులవాడుమేనితోం। జిన్నిమొగంబువంచిబలుసి గ్గునగేల్గవమోడ్చియుండుని। లచ్చన్నుందలంచుకొనసూహగలంగెగ దేవభూవణీ॥ చ॥ అసితనవామలూరువజనాంతర వాసముజెందినావునీ। వెనసివప్రేమునంగదిసెదెప్పటిప్రేమనుగూడియుండువం। చునునొక్కయాసబట్టుకొనిప్రుక్కకపెక్క దినంబులోర్చితి। నన్నునుడిగనాడియిట్లుచనిననీవిత సెట్లుభరింతుప్రాణముల్॥ ఉ॥ ఎక్కడికిప్పుడేగితివొ యెక్కడదీనతంబా సినిల్చినా। వెక్కడబోయెనాటిమురులెంతకృపారహితాత్మురాలవై। తెక్కడజొత్తునేదితేను వెక్కరణింగ్రమియింతు కాలమిం। కెక్కడనున్నదానవనియె వెదకింపుదుపంకజాననా॥ సీ॥ దప్పించిపరమేశుధన్యంబుకొఱుచుటనిమిత్తమెకదే నీలవేణి। యెలమితోగపిరాజుచెలిమిపాటించుటనీకోసమేకదే నీరజాక్షి। విబుధేంద్రుసుతుబొంచిద్రెసినిర్జించునీరాకకేక దేనిర్మలాంగి। క్రోధించిసాగరక్షోభంబుసేయుటనీపనికేకదే యోపురంధ్రి। బ్రహ్మకులజునిబంచిసత్యపతిగెలుచుట॥ ని న్నుగైకొంటకేకదేవన్నెలాడి। యకటయెవినాల్లనెంచకనొకటిరెండు। తప్పులకునున్నెడవాయదగునెనీకు॥సీ॥ పడతిదీకటి సీమయొదుగుబట్టుటజేసినేలగ్రుంగివయస్సులునేడుదోచె। జెలువనిలెగానుబిలముమాయుటజేసిసింగసూలినభంగిభంగినేడుదోచె। సఖియనీకాంచవాంగకపడంగుటంజేసినిడదారిద్ర్యం నసెవనీముఖచంద్రుడస్తమించుటంజేసినిఖిలంబంతతిమిరమైనేడుదోచె। జలజముఖినీవువెడబాసి ళ్లునేడుందోచె। భామినీమణినీపొందుల్ డేమిజేసి। యలపతవజ్జన్మయిక వర్థ్యామనుచుపోచె।

చనుటఁ జేసి। యిదిగో యన్నియు గోదువ లై యుపుడు దోఁచె॥ క॥ నీగౌరవంబు నీయను। రాగము నీ మై త్రిసీసరభావంబు। నీనిగ రువ తనము నీదయ। నీగుణములు మరువవచ్చునే యెన్నటికిన్॥ ఉ॥ నా మనసార యెంతకఱకుం బొత్తలాడదని నీవు సత్యభాషావహి మొన్న తిన్నహితోయన లగ్గిన క్రోవనహేంద్ర కన్యకా। చామర చంచలచ్చికుల జాతికవయఃచనజూచి వస్సినే। డేమి యుం గాదు రా తివలెనే చెలువొందెదు జూడుమి వ్యేడ్కన్॥ మ॥ అనినీ తాసతి నాత్మమంచితోఁ లె మోహంబెంచి శోకించియు। య్యనవంశాగ్రణి భూమి శచ్చి నిభవంబే పారనిర్యుత్తిట్లో। డోకని పాతాళబిలంబు జొచ్చిన తెఱంగు స్ఫూర్తినూహించి మిం। చిన క్రోధంబు

—(* రాముఁడు భూమిపై బాణము బ్రయోగింపం బూనుట. *)—

నసహ్యలంగ నివచి స్పైన్యాపేక్ష కాబ్దక్షనన్॥ ఉ॥ కంటిరె సభ్యులార జనక ప్రభుకన్యక వేడుకొన్న చోఁ। బంటువలంతి వచ్చి ప్రియభావముతో వెతదీర్చి బ్రోకతా। కంటు నననన్యా కింతయును గైకొనక ల్పసిగా దలంచి వాల్। గంటెనలంక రిన్నుకొని గ్రక్కున దోకొనిచన్న చన్దముల్॥ ఉ॥ బాలిసలీల నేను వెత పాలయి దీనత గాసిలంగ నా। పాలిటి భాగ్యలక్ష్మి నను బాయని జానకి గోం చుంబోయెని। న్నెలపడని యుండగ మనీతియుం జూచితి రేక దాయికం। డాళి మిం బూనియె త్రయనిపడనసేయక తాళవచ్చునే। చ॥ లవణపయోధి ఖేయమగు లంకకుం బోయి దశాస్యముఖ్యులన్। బరవములో జయస్సిమను భామను దెచ్చిన నాక సాధ్వి మే వివిధరిత్రి గొన్న సుస్థన్ మరలిచ్చు చూడుండెద్దటున్। భువనములెల్ల భీతిలఁగ ఘోరశరాహతి భూరివచ్చేదన్॥ చ॥ దురుసుగ నామదిం గినుక భోపము నరసీతఁ దెచ్చియి। ధ్ధరణియొసంగినన్ బ్రతుకుఁ దక్కిన మామక చాపము క్రని। క్షురవిశిఖ ప్రతాపము బ్రజూణక మ్ముజేసి యజాండమెల్ల నా। వరుణపయోధిలో గలపి వై చెదనొక్క క్షణంబులోపలన్॥ వ॥ అనిహిరణ్యగర్భ స్వర్భువనాది నాథ ప్రముఖ హవిర్భుజులకు గర్భనిర్భేదంబు గాఁ బలికి నతన పలుకులకులకు కులకులేక నిరాకుల స్థితిం బ్రవర్తిల్లు ధాత్రి మీఁదం బుట్టిన బిట్టి దంపు రోషంబునఁ బెనవులదరనిడుదకన్ను క్రేవల చెడిదంపు మిడుగురులు బెదరటల తరంగటల తటబలుంచెలింపనుకుల పుటమ్ముల బ్రకటశరోచ్ఛ్వాసనమ్ము విజృంభిమ్పనిటల తమ్ముననతి వికటభ్రుకుటిఘటిల్లఁ బదన పటలమ్ము బట పటార్భటులు పల్లిల్ల బురుషారుణరసోన్ముఖంబై ముఖంబు జేవురింప నెమ్మనంబు చెమ్మటలతెమ్మెరల వణంప బన్నభూత విలయసమయ సముదండతాండవ క్రీడా ప్రచండ చండీశ్వర విస్ఫుభయంకర కరణ పారదృశ్వ నవ్యద్వీర నసోల్లాసంబున కనావాసంబౌ సంగివాసవాదపుర ప్రాసాదవిరాసల రాసక్రియయా సముల్లసత్పుర త్రయహరణ కారణ రణారంభ శుంభచ్ఛంభు కరశరాసన వినిర్ముక్తముక్తాత్రయ విశిఖానివార్యకార్యంబుతో నాహచర్యంబు వాటించయవారి ధైర్యధుర్యతాదక్ష దక్షమఖ ఘాత ప్రభూత సముద్రేక తాత్కాల రౌద్రనిర్నిద్ర వీరభద్ర ప్రభావంబు భావహించి భావభవాఖర్వగర్వసర్వతో మ్మూలన ఖేలనసానయనవిశాల ఫాలస్థల కీలికీలికాభీల ప్రళయకాల ప్రద్యోతమాన ద్వాదశ ద్యోత సాత్మ్య ప్రతిప ప్రతాపధరీతం బ్రదీపించి యపార పారావారవారి పూరాపహార క్రీడాధౌకమాన బడబానలశిఖా ప్రకర తప్రతరోష్మ్యంబు నధిగమించి యనవధిక సకలభువనాక్రమణ ప్రవర్తనాతివతుకావత సంపతన సమయాంభోనిధాన గాంభీర్యంబునం బాలు పుట్టించు భూరి విశ్వంభరా భారభరణ ప్రవణ పణికులేశ్వర ముఖవాహ ప్రజంఝ్యమాన పవమాన సఖ సముజ్జాత సంకర్షణమూర్తి నీకంబున భయంకరుండై సకల ప్రపంచంబు నొక్కటనుక్క డంచి విగ్రమింగ నప్పళిందు విలయకాల మృత్యువు మహాద్ధత్యంబున బొంపిరివోవుచు నఖిలజగముం బ్రగమ్ముకొని దుంము సేయ నుద్యోగించు ప్రళయకాల జంఝూసమీరంబు తీరున బలిమిం జెలువారి యెవ్వరికి జేరి చూడరాక కోపంబు రూపంబు గైకొన్నకోవున నహంకరించి హుంకారంబు నివ్వటిల్లనవ్వీరాడవీరుండు క్రూరనిరీక్షణంబులు నిప్పులు దుప్పుడుపడక ప్పుడమి నట్టయ వలోకించి కించిజ్జ్ఞవై జడమతి నన్నుం గొంచె గాని గాదలంచి సీతం బూడఁబోవ దెరువయిననో సంగవయితివిగదా మంచిది యాక్షణంబున నిన్ను నిర్భేదించి నీగర్భంబున నున్న యతలవితలాది సప్తపాతాళలోకంబులు చీకాకు గావించి నీవు ధరించిన సరిత్సముద్ర గిరిపుర గ్రామ వన కానన నాదులతోడ నీయందు గల నిఖిల జంతువుల నిర్మూలించి నిన్ను భరించిన కులపర్వత దిగ్గజ ఫణిభగవ రాహ కూర్మాదుల నింతలింతలు తునకలుగా నొనరించి నోటితో నయ్యేడులోకంబులు నీరుగా వించెదం దాళుమను చెంతనున్న లక్ష్మణుచేతి శరాసనంబు నొడిసి పుచ్చుకొని మచ్చరంబు హెచ్చన చ్చాపంబు మిక్కుటంపు టుక్కున నెక్కువెట్టి బెట్టుగా వారి సారించి నసైరించరాని తద్దీర్ఘనిర్ఘోషంబున బీటులు వారి దిక్కులు వ్రక్కలయ్యెం జుక్కలు నేలపాలయ్యె సముద్రంబులు పంకిలంబులయ్యెఁ బర్వతంబులొడ్డగెడవులయ్యె నాదిశేషుండవశుడయ్యె నజాండభాండంబు పగిలినట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులు గొందిరి దేవతలు వెగులుంబొందిరి కిన్నరలు ఖిన్నత వహించిరి కింపురుషులు కంపించిరి సిద్ధులు చేడ్పాటు నొందిరి విద్యాధరులు వికలతం గుందిరి గరుడులు గాదిలీకత వహించిరి గంధర్వులు కళవళించిరి తుషితులు దుఃఖించి రి భాస్వరులు పగత పించిరి యక్షులు బదోలంగిరి రాక్షసులు కలంగిరి సరులు మూర్ఛిల్లిరి వానరులు తల్లడిల్లిరి వసువులు డలిరి మహారాజికులు బకలిరి నిలువు చెదరి రాదిత్యులు బెదరి నూర్ధ్వలోకంబులను గాంధకారంబులు నిండుకొని యెనుగ లోకంబు సను త్పాదొంబులు మొందుకొని యెనట్టి సమయంబునను బ్రత్యాలీఢపాదుండై కాకుత్స్థుండు చండ కోదండంబున గాండ ప్రకాండంబుని తపిగి భూమండలంబున నేయుందాడంగు కడంక యెటింగి యుత్సాహంబు దొరంగి గడగడ వడంకుచు వెడవెడం గొంకుచు బంక

జాసనుం డరుగుదెంచి యయ్యరుగుణాఢ్యునిహస్తంబులు పట్టుకొని యఖిలదేవర్షి బ్రహ్మర్షిగణసమన్వితుండై యుట్లని యభిను

—(* బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీరాముని స్తోత్రము సేయుట. *)—

తింపఁ జూడంగె॥ చ॥ జయజయ సాధురక్షణవిచారవిచక్షణ సారసేక్షణా। జయజయ సర్వకారణ నిశాచరదారణకృన్మహాఘనా। జయజయ సత్త్వభావసి సుజన్యసుభావన లోకపావనా। జయజయ మంజుభాషణ లసత్కులభూషణ వార్ధిశోషణా॥ సీ॥ తనవిల్లు విఱిచినట్లనె రథంబును ద్రుంచఁగడంగెఁ గాయనుచు శంకరుఁడు వలికెదమ మేఘలాలీలఁ దాల్పు। ధామరత్నమడఁగుచున్నదె యంచు నబ్ధిగలంగె। నిజధరాధరి సంజ్ఞ నేటితో నష్టమయ్యె నోయంచు జలించె బుడమి దాల్పు। లికనేమి గావింతు మెందు జొత్తుమటంచు ఫణిఘోణికూర్మముల్ పరితపించె। నొకధరాజేపితో బోనెసకలలోక। ములకు జెడుకాలమొదవె నంచు భీకుఁ జెందె। గెల్లలోకులని చేత విల్లు పూని। ధాత్రిగను గొన్నమాడసీతాకళత్ర॥ ఉ॥ భూజలవహ్నివాయునభముల్ మహదాదులు సృష్టి జేసి సిజగదంతరాత్మవయి సింతకు నాస్యత జెందినాభిపర। కేజమునం దునస్నఁగిలిఁ చిత్తమెంచికిఁ ప్రకటించవాఁ। రాజవేషధవ మ్మూరయురాజ్యము గాక త్రిలోకవందితా॥ ఉ॥ కారణయుక్తి నీవలనఁ గల్గినలోకము నీవె త్రుంచవె। వ్యాప్తముగాఁ డటంచు నెడవారిదమెవ్వరిదిట్టి ధాత్రిపై మేరిమెయింతకోపము శపింపుము గాంచుము యోగిమానసా। గారవిభాసి దీపరుచి గాంచి వెలింగెడి నీస్వభావముల్॥ శా॥ సత్త్వామాత్రుఁడవై ప్రపంచకలనాపాతృత్వధుర్యుండవై। సత్త్వాదింద్రియబోధరూపకుఁడవై సచ్ఛక్తియుక్తుండవై। తత్తాదృక్తిగుణాన్వకత్వమును నేతత్సృష్టిసంహార్యయా। యత్రానంతపలాసముత్కగనినని నాస్త్రస్వలోకేంవవె॥ అనపలికిమత్రీయుక్ట్వనిరము॥ సీ॥ కల్పక్షయమున నేకంబైన జలధిపై బవళించి జగదిచ్ఛయవధరించి। హృదయాబ్జమున నస్న వృజియించి నిర్గమించుటకు బాండమ్ము బ్రాకు లీఘుశించి। బయలు జేరిన గోదపంబు సేయుమటంచు। నాకాశమూర్తివై యపుడు పలికి। తపము సేష్టకు మెచ్చి తగనంచవయివచ్చి వేలయునంతయు నుపదేశమిచ్చి। వెసుకవయి కంఠమను పేరవినుతికెక్కి। భువనరాజ్యంబులొ శేషభోగివల్ప। లొయివయితోచిన నుజగత్సర్గమునకు। నయ్యోకొలిపిననాతండ్రి సీవెకావె॥ మ॥ శిఖివిద్యాబలశౌర్యపుణ్యకృషిసంసేవాదులం గూడిసి। ముఖబాహూరుపదంబుల గ్రమముసంబుస్పై జంతువర్గముల్॥ ఖిలాశల్ జనియించెనీ చెవులని స్పష్టంబులఁ గల్గిరి। దుఃఖరోచుల్ జగదంతరాత్ముండవనస్నుక్ శక్యమే ధ్యానింపగన్॥ మ॥ జననముల్ విభ వీవ మొందబ్రాకృతుని యోజన దైత్యశోకద్రుధ। ల్లను నేయిట్లు వసింపజాలుయెడమిచ్చాపంక భూదేవిచే। సినతప్పెమిక్ష్వదాజ్ఞగాదె తెరువిచ్చేస్నితసని తెల్యపా। యిసిస్నుం జడవాసి మొందరికిగదండి బుద్ధినూహింపుమా॥ ఉ॥ నీకథలాదినుండియు నేర్పలరించియుంచినాడు వా। న్మీకిమహర్షి యకొంకుడువ తెస్సనిసందగునందు నస్మనో। వ్యాపులతొస్థితల్దోలగునంతియు గాదు భవిష్యదర్థము। స్నికెఱుంగంగ వచ్చువది నేసును వింటిమునీంద్రకోటితోన్॥ శా॥ సారప్రజ్ఞఘటించు శ్రీలకళ్ళిష్టంబుల్ ప్రసాదించు భాగీరథ్యాపగబోలి పంకమడచున్ గీర్వ్పమిసీపాదము। జీరస్ఫారమృదుధ్వనిం జెవులకుం జెకూర్చుసల్లాసము। శ్రీరామాయణమాది కావ్యము సుమీ సీతావనోవల్లభా॥ క॥ తొత్తరగ మొందకయుత్తరి। సుత్తరకాండంబు వినన్ను త్తలమడగుం। జొత్తముప్రసన్నమగు నని। యత్తామరచూలి పలుకనాగాకనుచున్॥ గీ॥ కోపము పసంహరించి కాకుత్స్థస్వామి। యమజు చేతికి శరశరాసనము లొసగి సలరియవిభుపీఠాన నియమజుండు సురలు। మనులుఁ గొలువంగ దనలోకమునకుఁ జనిరె॥ క॥ ఆసమయంబున గాంస్యము। గీసీనగతి సతులు వల్లికీతతలోకకై। మోసినగతి నెలగడరక్। భవాపతికడనుండి యొకరునుడివిదబడివెన్॥ శా॥ రామాధీశ్వర చింతయేమిటికి శ్రీరామాశిరోరత్నమే। భవామిస్నీతయనన్ జనించి హరివైపోల్చింపనిన్ గూడెసీ। వైముఖ్యసీబతుదిన్నహింపకబుధుల్వర్ణింపనాస్మియామా। ధామంబుం దొరసెందదాగమనమాత్త్రం గోరుచుం బ్రిముడిన్॥ చ॥ క్రియయనువేధయన్ ధృతియు గీతియు శక్తియు హ్రీయు శాంతియున్। మయియనుదృష్టి పుష్టియనుతథ్యము సీత యెటస్మాతనన్నో। దయితుడవైననీవెసర దైవము విర్వురుమీరు తల్లిదండ్రియునై లోకరక్ష యొనరింపుచునుండుదు రెల్లకాలముల్॥ శా॥ ఏతావంతెటిపాదశోణరచి దేవేంద్రాదిదిక్పాలకాం। తాసీమంతములందుఁ జెందిర ముచందంబొందునే దేవివీ। ఈసమ్యగ్యతలేక మధ్యజనదౌర్గత్యంబుమాయిందునా। శ్రీసీతాసతి విలనిస్నుభజియించెన్ రామకొన్నాళ్ళిలన్॥ ఉ॥ సీతఁ దలంచి యింక వెతఁజెందక శ్రీరఘురామయవైపై। నాతతమైనసీకరుణయుంతయునికరివలందునిల్పుమా। జ్ఞాతభవోపదిష్టమగు పద్ధతి నుత్తరకాండమంతయున్। బ్రీతి దళిర్వ సీకునిను

—(* రాముండశ్వమేధయాగంబు బరిసమాప్తి నొందించుట. *)—

వించరహిన్వినుమంచుఁ జెప్పినన్॥ ఉ॥ ఆపలుకుల్ విని బడియంతనొకించుక ధైర్యమూనియా। త్మాశ్రితశామలూరుభవు గన్గొని మీను మవుల్విసంగని। త్రాపసులీస్నపాలకులు దద్దయు గోరుచునున్నవారికి। నేపటునుండియుం ద్రియము నిప్పటిలం జదివింప్రుడవ్వలన్॥ క॥ అనిపలికిసకలజనములు। ననిచిన నెయ్యమున నిచినందనులం। దోడ్కొని ముఖశాలకుఁ జనిమె। స్మనుకులవణియంతగన్ నమణియును ద్రుంకెన్॥ ఉ॥ ఆనిశి యెల్ల జానకిగుణాతిశయంబు లెచింత సేయుచు। న్నానచభర్తసిద్రయనుమ టవెఱంగక యుండి వేగినన్। స్నానము సంధ్య యుంజపము జన్నపు నేమములన్ ఘటించియా। స్థానము జేరె బ్రహ్మరుషి సంఘముతోపసియుంచి యప్పటన్॥ గీ॥ సుతులుగను గొన్నవల్లికీ శ్రుతులు జెరయ। శ్రుతుల కంపని యతులు భూపతులు మెచ్చఁ గతెపయాదినఁబు

త్తరకాండకథలు। వారు తమ సమ్మతిజగదీశ్వర ద్వారమున వ్యాఘ్రు॥ ఆతఁడిట్లు తెవ్విగా వలికినంచితదక్షిణలిచ్చి యుధిష్ఠిరసంఘాతము కో త్తనట్లసేతుకంబుననీశ్వరులాసంగిధారుణి । నేతలదాన వేంద్రరజనిచర ముఖ్యులభూషణాదులం। గ్రేతఁ జేసి విధకొలిపెంబతి యుందఱవహారితులక్॥గీ॥ ఇటులంగృతకృత్యుఁడై రాఘవేశ్వరుండు। ధరణికన్యాస మోగాగ్నిఁ బ్రహృదయుఁడగుచు ననుజులుదనుజులు వావులు॥ లాగ్రహిత యోద్యకరిగియ చటు॥ మ॥ నయమార్గంబున రాజ్యమేలెననసీనాథుండు దేవద్విజ। ప్రియకార్యంబులొనర్చుచుం జగతిపై బెక్కగ్రహారంబులు। చ్ఛ్రియసంపన్నతఁ గల్గఁ జేయుచుఁ దురాచారస్థులం బావుచున్। దమున ధాత్రగ్గు కోరి యిచ్చుచున ధానక్రేణిరక్షింపుచు॥ మత్తేయును। సీ॥ అమితదక్షిణలతో నయుతాశ్వమేధ మఖ్లొనరొవి ఔయునరించెఁగోన్ని వాళ్లు। కీర్తులొసనగనర్ని బ్రహ్మయజ్ఞములు మనిష్ఠ నొలరించెఁ గోన్ని నాళ్లు। భూరిదానములవిప్రులతృప్తి గ నివేకగోమేధములొనర్చెఁ గోన్ని నాళ్లు। జేజేలలర దక్షిణ వాజపేయములు మిక్కిలి బహుకప్పసోనర్చెఁ గోన్ని నాళ్లు। లెడపెంగ వియోగంచుతులన వహిన్ని కీజెతెం। యాడరనతిరాత్ర పౌండరీకాదియాగ కోటులుఘటించె బలుబుద్ధిఁ గోన్ని నాళ్లు। హేమసీతాన మేకుగాజై మనకులుం॥ మ॥ పొలువరసీత వంటసతి పోయిన పిమ్మట నీకనోకతె। న్వలయునె పెండ్లియాడ ననివారని సెంచిలి నెవ్వరెన్నిభం। గులవివరించిన న్వనక పూణిజబోలిన సైడిపెమ్మని। శృలవతి జెంటనుంచుకొని జ్యోతి సేసెన నేకయాగము లె॥ తత్కాలంబున। సీ॥ అవనివసుంధరాఖ్యకుఁ దగనెడలేం హేమరాసలకాంతి నెసకమెసగి। వసధిరత్నాకరత్వము యథార్థముఁ జేసె బలుతరంగలరత్నపఙ్క్తులూని। యుధ్రినామము వ్యోమవసురూపమునఁ దార్చె జనులఁ గోరినఁ స్తుసమిటిగురిసి। కమాణభిదానమంతికుం పునికర మొనర్చె ముదుసస్యవైనను గడియుఁ బోక। వలసినపుడెల్ల వానలు గలిగియుండె। బ్రబలిరందఱు నాడె యుబంటు లెనసి। నెట్టుకొనకొప్పెపేకకాలుబ్బి పెమ్మె। శ్రీరఘుస్వామి రాజ్యంబు సేయునపుడు॥ క॥ తరణికులాధీశ్వరునకు కరియింపగనపుడు రెండుభాగములొదవెక్। ధరణీభారము సీతా। తరుణీచిరవిరహభూరితరభారంబుక్॥ చ॥ నుఱువగనే న్నులో పలదమస్తిపెబలింపనయత్నిందలు। స్మఱువగనేర్చునా శ్రీతులు మాటకిజేసినయన్ని తప్పులు। స్మరిచినమఱుపురాక మది నాటిన సీతవియోగ దుఃఖముక్। మఱువగనేరడన్యోగుణమండితుఁ డా రఘువీరుఁడెన్నఁడక్॥ సీ॥ విద్యావయోరూపవినయశౌర్యాదుల బ్రబలుకైకోడుకులు భక్తిసలుప। హృదయానుగుణముగా నెమరకే వేళననుజన్ములఖిలకార్యములు నడుప। సకలదేశాధినాయకులు గిందుర్వాణ్వాపైపదాబ్జముల నెప్పుడనుసరింప। హితమంత్రి గురుపురోహిత బంధుసామంతముఖులు మనఃపూర్వముగ నుతింప। భూమిజిర కాలమేలుమాన స్వామియనుచు। ప్రబలుచేపట్టగ లెమియొబలికిమిగలిగియొప్పియుండెయాసీత లేసన్న కతన। నన్నియుఁ గొంచెపైతో చెనక నిపతికి॥ ఏకతంబున నున్న చోరసములుండఁ భామినీమణిఁ బ్రహింపఁ జిరరెపించు। గొలం

—(* కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబునకరుగుట. *)—

త్రులో మున్న మప్పుముకొడుకులగని। కేవరూపంబు భావించి చింతనొందు॥ సీ॥ రాజ్యంబు జేయ శ్రీరాముని విభవంబుకన్నులు చల్లగాగాంచి యుబ్బి। సుమిత్రసమేతులతో నాతడొనర్చినయాగకోటులుగని హర్షమొంది। యవ్వయంచు సపర్యలాచరించ కుశాదిపౌత్రులగనుకొని దాళి తెంగి। సీతపోయిన చింతఁ జెందనికభజించు నూర్మిళాదులఁ జూచియానడల్లి। యెల్లబంధుల బోషించి యుహానుఖంబు। తెల్లగని సకుతులయుల్లమలర। నడిచిసన్న కౌసల్యానాథుచన్న। లోకము నకేగ సుతులెల్ల శోకమొంద॥ అప్పుడు॥ క॥ తల్లి గాన్నిలోకవ। తల్లి ముము చానివిపోవందగు నేయునుచుం। దల్లడమున్దుచు రఘుపతి। తల్లికిఁ బరలోకవిధులు తగఁజొనరించెక్॥ చ॥ పతికట వా మెచన్న పొలుకటసకుమలో పలనేగ గేకయి। క్షితిపతిపుత్రియున్విభుని చెన్నెకినంతటిలో క్రమంబునం। గతిపడ కానసరంబులకు గాంతునెజేరె సుమిత్ర యున్నియు। వ్రతలియినన్న పత్న్నిపర స్పసౌఖ్యములో న్వరవ్యోడక్॥ అప్పుడు॥ క॥ ఆమాతల కూర్చి రఘు। రాముఁడిమహీసురులకొసగెర తాన్నఘరణ। స్తోమంబులు హేమంబులు। గ్రామంబులు చారతౌక్కక్రియులనెడక్॥ చ॥ అతులవిభూతి పొంచెన సపర్యజ్ఞములిట్టులొనర్చి రామభూ। పతియనుచిత్తమున దొరగిబంధుపురోహితమంత్రి సోదరా। స్వితుడయి యొకనాడు మహనీయసభం గొలువున్నఁ గేకయ। క్షితిపతి దూతవచ్చి నతిజేసి కరంబులు మోడ్చి యిట్లనెక్॥ గీ॥ స్వామివారికడకు మీమామకనన్న రోహి। తునిబంపె నాతడిదిగొవచ్చు। చున్నవాడు నేనుమన్నగా

—(* రామునికడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట. *)—

తెలుప। వచ్చితినటన్న నృపతిశేఖరుండు॥ చ॥ అలయుచు గేకయాధిపతి యంపిన గార్గ్యునికిన్ని నిలిపెహో। చ్చిలనెదు రేగి వందనముజేసి సధిరత్నంబిచ్చి యాతడు। న్వలపిత బిలమింతుపడి వేలహయంబుల రత్నభూషణా। పశులధవంబులన్విధవస్తుచయంబులొసంగగానరగక్॥ గీ॥ అవిపరిగ్రహించి యువిరేల జెచ్చి। యింత వింతచేతు రేయటంచు। నతని బోడిజెచ్చి గార్గ్యుడిచ్చియాన్వాసనమునముంచి సుధి ప్రశ్న నె॥ చ॥ లలితగుణాఢ్యుఁ డిక కుశలం బేక దా ఘనుడస్మదీయమా। తులుడసుఖించు నే వినయదోహలుడా మునతంత్రిడై వైభవా। జ్జనదండ మయి యున్నవాడె సుభవంతులె పుత్రులు బంగాగ్రిమాపయిం। గలదేత్వదాగమంబునకు గారణమేమిగణింపవే యనక్॥ మ॥ నృపవాకోవిమఁడమ్మునీంద్రుఁడనిమెక్ మీమాతులుండయ్యుధా। జిధిలాశ్వరుడార్యబంధుముఖుడై క్షేమాన్వితున్నాఁడు। సదరిత్వక్షుభశీలుర క్షేమముబరామమర్శింప నన్నంపివా। డదిగాకికొక వార్త చెలం

మని నాడావింపుము క్ష్మీశ్వరా॥ శా॥ గంధేభప్రతిమానవిగ్రహులు దగ్రస్యంద నల్పాహవ క్రవ్యాద ధుల్ సింధుతటోభయాశ్రితు లుమహాయామాయుద్ధబద్ధాశయుల్। గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రచండాకారంపు మన్నాడు। స్కంధుల్ వారలఁ బట్టి జంపి బుధులన్ సంరక్షసేయం దగున్॥ ఉ॥ ధారుణికెల్ల భారంబయిన దారుణచిత్తుల సంహరించినన్। ధారుణియెల్లఁ బుణ్యమును బొందడె నీకదె గల్గు రాజ్యముల్। సూరతమించు మీసుతులలోపల నెవ్వరివైన నిర్వుర। న్వారక యచ్చటన్ నిలుపవచ్చు ప్రజావళి హెచ్చునందునన్॥ గీ॥ అనియును మునినాథుని వాడనిన రాముఁ డెవ్వనికుమారుల । వీరు లెందఱు గలరనినవారల్ల మూఁడుఁగోట్లవని నాథ। ఖలులు శైలూషసుతులంపు గార్గ్యుఁడనిన॥ చ॥ నినుకడ సమ్మతించి రఘువీరుఁడు గార్గ్యునిఁ జూచి పల్కెనో। మునివర యద్దురాత్ముల నమోఘుల శరాహతిఁ గూలుచుందిరా। ర్వసిద్ధులు దక్షపుష్కరులనాత్మ తనూజులనందు నిల్పనా। యనుజుల రాముఁ డిట్లు భరతునం పెద రేపు బలాన్వితంబుగన్॥ గీ॥ విభవము బలిమించు గంధర్వవిషయముల కుఁ బట్టములు గట్టఁ బని చెదభరతసుతుల। వీష్ణణంబున నని వా

—(* భరతుఁడు రామాజ్ఞచే శైలూషాత్మజులగు గంధర్వులమీఁదికి యుద్ధమునకుఁ బోవుట *)—

రికి నుర్వర కుచు। జెలగ పట్టాభిషేకముల్ సేనివరుఁడు॥ ఉ॥ ఇట్టులదక్షపుష్కరులకిర్వురకున్ రఘుభర్త పట్టముల్। గట్టి వినీతుఁడౌ భరతు గన్గొని గార్గ్యులఁ గొల్చి రేపెపో। మిట్టలమై నబన్ని బలి యంపుము వైసులఁ గట్టుమిచ్చటం। బట్టనయుగ్మమం దలఁగుమారులనిల్పు ముర న్మురావుడున్॥ చ॥ సవినయబుద్ధినాతఁడు మహాసాదనియమ్మ లనాటి వేకువన్। దివిసముఖోచితక్రియలఁ దీర్చి కుమారులతోడ వచ్చి రా। ఘువు రకుఁ మ్రొక్కి దీవనను గైకొని వీడ్కొని యుదగిరి స్తమా। భవ్వని బురసరించుకోఁ పౌరుష మొప్ప జనేన్ జయార్థియై॥ అప్పుడు॥ సీ॥ అనిఘోర ఘీంకారకృతులైరి మదవారణములైన మదవారణములఁ గదలె ఘనఖురోద్ధర జోంఘకాలంఘ హేషిసైంధవములైన బహుసైంధవము బున నడిచె। జటుల కేతన కాండచలితతారామండలములైన రథమండలము లుదరలె। వీతిభాగధియాతివికళనోద్ధత హేతి కోటివైనమొనప వాతకోటి వెడలె। నందు భేరీనంధనల్ గ్రందుకొనియె। శంఖనంభుంభనిదానముల్ సందుకొనియె। సమితకాహళరవము మిన్నందుకొనియె॥ శా॥ ఈలీలం బహుసేనఁ గూడి భరతుండే గంగనా మ్రోడలోగాల గ్రిపుడితఁ డుసుంమమునకుం గ్రంధర్వహూంసాదులం। గీలాలంబులఁ దృప్తి చేయునసుచుంగీతల్ చేరఁచుఁ జన్ భూతభే। తాళక్రూరపిశాచకోటినడచె న్దండున్వలె న్వెంబడిన్॥ క॥ ఆలాగె యనుసరించెన్। గాలమృకవ్యాఘ్రముఖమృగంబు లంఖగముల్। నెరవనుపు గియు నెరసెవి। శాలచమూకలము పిశాచార్భటులన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ నెలమీఁదం బదియేను వాసర్లు మహానీకంబుతో నాత్మ। మాతులు పోల్సేరియతండు నిల్పక హీనందున న్నిక్కిన్చి చె। పలరంగా మఱునాఁడె కేకయ యుత్సాహాద్భుతంబు రాశాత్రపు। ల్గలగన్ రామసహోదరుండు నలిమెన్ గంధర్వ వేశంబుపై॥ మ॥ పటహాద్యానములన్ భటాక్ష్వెడులు దబ్రక్రోధయోధచ్ఛటా। ఘటితేష్వాసగుణధ్వనుల్ నిజవధూగర్భ ప్రభేదనో। తట టలీలన్ గడందదాగమనవాంతల్ విన్నవారాటనో। కోపక గంధర్వులు వచ్చి తాకిరలుకం గాక ర్థ సేనావలిన్॥ క॥ కడకొంగడలి యెదుర్కొను। కడిమిన్ భరతేంద్రు సేన గంధర్వులపై। వడిపిగుడ బెడిదనుగదల పడిపో రమునపుడు ఘోరుభయదంబయ్యెన్॥ క॥ నిలునిలువనునె లుగులుంతల। తలమసియెండు నెలుగులడరితాఁ కెడియెలుగుల్। కిలకిలవార్పు చెలుంగులు। భళి భళి యను నెలుంగులు ననుభంబవియుంసన్॥ సీ॥ నడుచునప్పుడు డాసిపోడుచుచప్పుడుగేక ప్రేయుచుచప్పుడు బొమ్మి సేయుచప్పు। డాగుచప్పుడు జెలరేగుచప్పుడుగత్తులాడియుచప్పుడుమూకవిరియుచప్పు। డెదరించుచప్పుడు బెదరించుచప్పుడగ్గించుచప్పుడు హుంకరించుచప్పు। డడిచించుచప్పుడు నిదళించుచప్పుడు బిలుచుచప్పుడు బురికొలువెచప్పు। డుభయసేనల సమరిత నుప్పతిల్లె। మిక్కుటపుకిసుచడలానివికటటిల్లె। మనుయోధులు శైలూషతనుజయోధ। లేద హోరాహోరి ముఖాముఖి పోరిరి రసమున॥ మఱియును॥ సీ॥ చరణాహతుల భరాభిజనితుంచు రజము చేనిఖిలదిక్కులనిర్లు నించి నించి। రుళిపించువిచ్చుకత్తుల కల్లదుళికించు మించులదివిమెల్ల ముంచి ముంచి। జముడు బిట్టాడించు జంతువు బొమ్మట్లలతె జెండక త్రమ్ములాడియాడి। కుసుమితాశోకాలిక్రోమరున గ్రొత్తనెత్తుటివాకలను పొంగిపొంగి। చెన్నుగ్గిలయుగమూర్ఛల జెందిచెంది। యాలవుకలిమి నొకింతలోఁ దెలిసి తెలిసి। సింహములలీల గర్జనల్ సేసిచేసి। యుభయ బలయోధులంబోరాడిరొకట మొగిని॥ అప్పుడు॥ గీ॥ ఒరలు మదకరులు ర్వపై బోరులు హరులు ఫెలుగు తేరులు బలమేదిరెఁ ఱుగుభటులు। ప్రాఁబు పడగలు నెత్తుటఁ దోలు గొఱుగు। లలబల మునందు చెంటనుగలిగియుండె॥ సీ॥ పలసుకేకారి గ్రేగులనూడియున్న ప్రేత వ్రాతములఁ బీదతనము వాసె। భ్రమదలసిస్థిహారములిమ్యగోరినఁ ఢాకినీతతియభీష్టములు గల్గె। గిలాలనదులలో గేళి సల్పఁగలందు సాకినీసమితి ముచ్చటలు నీరె। బచ్చిపీనుగులకై బహుదేశమరుదెంచినట్టి భేతాళయాత్మలలరెఁ। గ్రొవ్వు మజ్జయు మెదడు చుఁ గూర్చి బ్రహ్మరాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు। సేయ సెంచిన దయ్యాలవుచెలుల యెన్నకలు నుఫలించెనమ్మహాకదన మునను। శా॥ ఆలోనం బగవారినన్నోంజి గిమాయాయుద్ధలీలారతిన్। శైలూషాత్మజులంబరస్థలు యుమజ్జామాంసచయాక్షస్థలన్। శైలామల్లురియించి సేననొగిలించం గాంచి గల్పాంతుయ॥ త్స్వైరక్రీడసికై వడిన్ భరతుఁడ స్త్రేణాక్రుధాక్రాంతుడై॥ శా॥ సంవర్తారుణమండలస్ఫుటితతీక్ష్ణజ్యోతిజృంభియా। సంవర్తాస్త్రము వింటఁ బూర్చి జగముల్ శంకించగా నేసినన్। సంవర్తాశుగ నేగ మొప్పనదియున్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్రమై। సంవర్తాగ్నిఁ దహించె నపుడా శైలూ

షజశ్రేణులన్॥ క॥ ఈరీతిమూడుకోట్లను। హరధికులక్షణములోనదగించినయా। ఘోరాస్త్రరాజనుసనం। హారముగావిం

—(* భరతుడు గంధర్వులం బరిమార్చి తనకుమారులగు తక్షపుష్కరులదక్షపట్టణంబున నిలిపి యయోధ్యకు వచ్చుట. *)—

చె భరతుడమరులువొగడన్॥ మ॥ భరతుండీగతినుగ్రశాత్రవతతిన్ భంజించి తద్దేశము। ల్సరసప్రౌఢిమనాక్రమించి ప్రజలెం చన్ సింధునామిస్సను। గ్రరమావైఖరిమించునొక్కపురమున్ గాంధారదేశస్థలిన్। కరశీలోన్నతిగాంచనొక్కపురము౦ గ్పించియారెంటికిన్॥ గీ॥ పొసగదక్షశిలయనుబుష్కరావతియనా। సంజ్ఞలాచరించి స్వర్గభంగిప నరుదక్షశిలనుదక్షు నిబుష్కరా। వతినిబుష్కరాఖ్యసుతుసనిలిపె॥ చ॥ పురములరెంటనికిం రుణిబుతకులన్ సిరులొందనిల్పియా। భరతుడు నా యువాటికలపల్లెలముల్ ధనధాన్యవస్తుభా। స్వరములుగాద్విజాంన్య వైశ్యభటాకవర్గవైభవా। కరములు గారశోభతుర గస్ఫురితంబులుగాగొనర్చెనన్॥ సీ॥ రాజితజ్యోతిఃపరాజితవరా ... రాజితప్రాకారరాజితనరి। చంద్రమండలతుంగచం ద్రఖండితశృంగచంద్రశాలాభంగశాలలదిగి। రమణీయతరనానారమణప్రముఖసారమణిస్ఫురితగోపురములవెలసి। రాజరాజధనోత్కరాజప్రసంవాసరాజమార్గములచేరహిపహించి। కేళీకాసారవాపికాశ్రేయకరూప। కృతకకుధ రోపవనదేహగేహచుందు। రాస్పజవిచిత్రకుడ్యతోరణవిశేష। భాసురశ్రీలనొప్పుననపట్టణములు॥ క॥ అలకాయిరావతుల శో...లదెప్పవప్పట్టనులవై దేండ్లైలమి। న్నిలిచికుమారులవీడ్కొని బలువేడుకరాముకడకు భరతుడువచ్చెన్॥ గీ॥ వచ్చి పరనేష్టి వర్ణించుమానవుడు। పోలె రఘుపాదాబ్జములకు మ్రొక్కి। యతులమణిపూజలొనరించియరివధంబు। మున్నుగా గలకార్యములు విన్నవించె॥ గీ॥ విన్నవించినరఘురాముడు ఘనసంతసం। నంచితమ్ములసిరు పురగాంచియనఘు। లారమునయావి... గయులకైనపురము। లెవ్వియనగ కయోధ్యపుత్రుడిట్టులనియె॥ ఉ॥ అంగదరాంగనామణికినంగదమైతగునంగదీయమి। య్యంగ

—(* రాముడు లక్ష్మణునికుమారులగు అంగదచంద్రకేతులను అంగాదిదేశములయందభిషిక్తులం జేయుట. *)—

యుడేఁగను త్తరదిశాభరణంబున జంద్రకాంతసం। జ్ఞగరమొప్పుపోల్ దనుజన్ముడు గయికొనునట్లు సేయుడు। స్సంగడసంతతి స్సిల్లి రఘువాయకుడంచివాసరంబునన్॥ గీ॥ అట్టివారికి పట్టముల్ గట్టిపర్చె। ముమునునంగదునిలుపలక్ష్మణుని సెవె। జంద్రకేతుని మల్లదేశమునరుప। బనిచె భరతుని సమమునుగాబలము నొసగి॥ చ॥ పనిచినవారునవ్విభుడుపంచినరీయి పదినందునందున। త్ర నయులనుంచి వారికిహితంబునదేశముసంగిరాజ్యము। ల్పనుపడనొక్కవత్సరముసాయకతామునసించితత్ప్రవా। ర్షనతు లవారిని వీడ్కొని జాగ్రజుగొల్వగవచ్చిరయ్యెడన్॥ గీ॥ వచ్చికొలుమనను నవరులతో రఘుభర్త। దనరెగాహణపద్మవతీశుతా గ్ను। లనుసరింప వెలయువాహదనసింహుని। వలెవిభూషణాంశువులువెలుగ॥ సీ॥ ఇవ్విధమునరామదేకాదశసహస్రవత్స రముబుపరమవైభవమున। నేలనాల్గుచెరగులేల త్రేతాయుగం। బాదియుగములైలనతిశయిల్లి॥ క॥ ఘనముఖులు భరతల క్ష్మణులు। లనవరతమురామసేవనాసక్తమతిం। దనరుచుగాలముచేరువ। యనిమెలగియుగలగకుండి రాసమయమునన్॥ సీ॥

—(* యముడు ముని వేషధరుండై రాముని కడకువచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యంబులు దెలుపుట. *)—

తనశోణతారకాంతరకాంతచంచలచంచలాంచజ్జటాచ్ఛటల నెంచి। తనచతుర్దశదృష్టి గాతశతతద్వదీశత్వ భసితాంగరాగసం పదలనుంచి। తనకేళిదండంపుదండితనందెల్లహాస్తస్ఫు బ్రహ్మాయష్టి నిలిపి। తననిండుమేనికందెనచాయకటిబద్ధవస్త్రకౌపీనము గాజినముబూన్చె। శాంతభావంబుగమణప్రసన్నముఖము। నిర్మలోన్నతపూర్ణకకండికయుదనర। జటిలవేషంబుధరియిం చిజముడు వెలిహ। జారమునకేగుదెంచి లక్ష్మణునికనియె॥ ఉ॥ ఇచ్చటికొక్కతాపసకులేశ్వరుడంపగనేనమూరి నైమిచ్చితపత్స బంధునులవద్యనిగన్ గొనిమాటలాడగా। నచ్చకుగాస్యతోదెలుపుమయ్యమవాగమనంబునాబుడు౦। జచ్చెరలక్ష్మణుండు నృపుజేసెకరంబులుమోడ్చియిట్లనున్॥ చ॥ దినకరతీక్ష్ణతేజమున దృష్టికి నేగొనరింపుచున్నవా। డనితరధర్మమూర్తియొక యాకృతియాతతపస్విదేవత। గనగొనుమాటలాడుటకు గామొగసాలకు వచ్చినిల్చివా। డనివినిరాముడాతని రయంబునదో డ్కొనిరమ్ము నావుడున్॥ చ॥ అతడునశీఘ్రియానమున నమ్మునిదోడ్కొనివచ్చునంతలో। బతియెదురేగి సంభ్రముడయి పాద్యము మున్నుగబూజలిచ్చియు। న్నతకనకాసనస్థితులొనర్చి ప్రసన్నతమించబల్కెనో। యతులవివేకయెవ్వరిటకంపకవచ్చితి రానతియ్యవే॥ చ॥ మిముగనుగొన్నయంత నలమిత్రునిజూచియట్లమానసా। బ్జములరునామనేడు తెలుపంగదె యన్నవిలం డన్నరహ। స్యముగవచించితిన్ జ్ఞనులనందఱు బంపుము రామ నీవెకా। కముకిపనుత్వినంగనధికారులుగారు మదీయవాక్యము ల్॥ క॥ అదిగాక యిద్దరముసు। హృదయులమై మాటలాడునెడ నిచటికిని। త్తిదొరంగివచ్చినాతని। వధింపుమదె వేసిగా ర్యవిధమెఱిగింతున్॥ చ॥ అనిననికొంత సేపుహృదయాబ్జమునందలపోసిమంచిదే। యనిసభనున్నయందఱు ప్రియంబున బం చివిభుండు లక్ష్మణుని। గనుగొనినీవువాకిటనెకాచుటయుండుము మంతెవ్వరైనవ। చ్చిననదివేళగాదని వచింపుము పొంపనిపల్క నయ్యెడన్॥ క॥ అనుమునిముఖుశేఖరు। డేకతమున నున్న రాఘవేశ్వరుగనినీ। కాంతబ్రహ్మసనుసగ। నీకడకే తెంచి నాడనేనంతకుడన్॥ ఉ॥ ఈప్రపంచపాలమాతృడవె యీసచరాచరభూతకోటికిన్। దేవుడవైనవిష్ణుడవు దేవకిరీటచిర త్నరత్నతో। భాస్వృతపాదపద్మ శవనాదివసంతుడవబ్జగర్భుడవయ్యావిన పింపుమన్న। విధమంతయునూకొను మాగ్రడించె

దక్॥ సీ॥ అనికాలమునఁ క్షీరాబ్ధిల్లో జెలువనన్నిటు పెబవళించినిదుర జెందినాకొన్నికల్పములరుగుటయు మేలుకొని భవనాన్వీబట్టిన
తమ్మినసుసృజించి। నీవీనులం దెజన్మించిన మధుకైటభాఖ్యులఁదుఁచితరస్థితులు। ధరముల మెదడునధాత్రియుగల్పించి లోకా
ధారంబునఁ గొనఁగి। బాధలిడు దైత్యులవధింపఁ బ్రతిజ్ఞబూని। వెనుక రావణుఁడేనొచ్చి వేడుకొన్నసురలరక్షింప దశరథసు
తుఁడవగుచు। నవతరించితివనినొంచితసురవరుని॥ గీ॥ మొదటఁబలికినచందావబద నొక్కెండు। వేలయేండ్లుద్వివేలితివేలయుంక
నామసము సేయరంభూన్మధామమునకు। నిలుము రాజ్యేచ్ఛగలిగిన నేలనధిప॥ చ॥ అనిపరవేష్టి దెలుప్రమనె నంచుబకేత
పితుండు పలికిన। న్విచియునవ్వునవ్విరఘువీరుడు వారిజసంభవుండుప। లిరినరేపీతోక్తి గావలయుకృత్యములన్నియు
—(* దుర్వాసుమునుత్పుడేతుండై రామునికడకువచ్చుట. *)—
నవ్యోనివ్యోడక్। బనులికలేవ్రవచ్చెదప్రభావనిధియనిబలుకుచున్నెడక్॥ సీ॥ అనసూయగర్భశుక్తి రూపుగని నేవచఃక
మిరామల్కాగ్రగణ్యాతవహించె। నత్రిసంయమితపోధారాత్రిరుహముననే కేయుటవరేణ్యాఘఫలాకృతిఁ బొడెచె। నింద్రుదరాజ్య
విభూతినేమాససేవాతురా వయూపాయుపైయెబ్బిగలిపె। రుద్రనిరుత్యదరోషాగ్ని వేమనీశ్వరుసిచిందమనగోచరత
జెందె। నట్టిదుర్వాసుడవ్వేళనరుదెంచి। మోసలవసింపు రాముతఁముఁగనుగొని। యాథ్యతో దెల్ప మారాకయ
ననతండు। నెంతయువినీతుడై మ్రొక్కి యిట్టులనియె॥ మ॥ జప లాగ్రేసర వేళగాఁగ రఘువంశస్వామి యేకాంతలం। పట
చేతోగతినున్నవాడు తమింపంజెల్లునొక్కెంతసే। పటకున్నాకనుబోవరాదనిన రోషాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికాచటులక్రూ
రకటాక్షుడై యుతెహసునన్నామిత్రితోగ్రంమట్ట॥ చ॥ నమునిలుపన్నితామహోజన రథనశంభుడైనశక్తిలే। దనగనొకండశక్తు
డెన్న పాగ్రణికేమవాగమంబుడె। ల్పునికిక షనిహింతబాంధవమంత్రతో ధనబులతో। దనయులతో వివిమాంగనిని శక్త
ముకాశవియింతునావ్రుడుక్॥గీ॥ గడగడవడంకి పెకరంద్రుమడియుకంటె। నరయునొక్కనిచావు మేలనితలంచి రాఘవునిజెర
మ్రొక్కి దుర్వాసుడిపుడు। దేవయారుదెంచినాడని దెల్పుటయును॥ ఉ॥ హాసరరాజవంశమణిపాసరరాట్పుతుపిడ కొబ్బి దు
ర్వాసునిజేరబోయి యభివందనముల్ ఘటియించి రోలవి। శ్చేసితిరేమిపూజనలు సేయుదునావ్రుడు వేయియేండ్లు నేజేసిన
బత్తపంబున గృశించితినాకలిదీర్ప వేయక్॥ చ॥ వడియమలొప్పుపప్పుగలవంటకమల్పొరుగుల్పలాదులం। బడిదముఅప్పము
ల్వడఖపాయసములంల మాన్నమాజ్యము। పృథములుగూరలుం బెరుగుపన్నడులాది గనించి భోజనంబిడినతండు మెచ్చుచు
యథేష్టము గాభుజియించిపోయెనక్॥ క॥ కీహాతునసంముఖములు। దానునిన ప్రతిదక్షిణనధనమానుం। దాసనమువంటిదై
—(* లక్ష్మణుడు రామపరిత్యక్తుండైవరయూనది ప్రొంకిదివంబునకరుగుట. *)—
ర్యాచి। హానుండై నీవవ్వత్తినిన్నలినిగఁ జక్॥ చ॥ కటకటయేలయిచ్చటికిగాలుడు వచ్చెమహాప్రతిజ్ఞ దేం। మిటకినానచింతిన్నజన
మిత్రునినానసహజన్ముని బాసినే నెటువతనిల్తునెట్లు రచియింపుడు నవ్వెడమాటవెవ్వరుం। గటకిమనంబుదోడనపకార్యము
పెట్టివియాచరింతురే॥ సీ॥ ప్రపంచవనానాగసౌఖ్యములు వర్జించినాతోడబొల్లికానలకువచ్చె। నెడపకపదునాలుగేండ్లునిద్రా
హారములు మానినాకుసేవలుఘటించె। సీతబాసినచింత జెందినయప్పుడైర్యమొదవ మాటాడినన్ను సవరించె। రణరంగమున
మిదదథరంముగానతికాయశక్రజిత్ప్రముఖులసంహరించె। హృదయమెంతే స్రవత్రింజేసిన్నిసఖ్య। నట్టిహితుసట్టివిశ్వాసినట్టి
యాప్తు। నిట్టిశంమునిబతికిన కైవెట్టునొంతు। జేమిసేయుదుదిక్కైవమెంతజేసె॥ ఉ॥ అసిశోకబాష్పాకులితనేత్రుండైదోర్ధ
శరథపుత్రుండు పెకుభంగులంబనివిపనివికన్నీరు కరతలంబునందుడుచుకొని హెట్టకేలకె నెప్పటిమెలంగున లోకపిచెం
గటనున్న యనుంగుతమ్ముని గనుంగొని యిట్లనియె॥ చ॥ అటుకవహించియంత్రికొడుకా కటికొల్లనరేగియుండఉం బాలియు
గదిట్టినోయిననుబాదుము। నెమ్మదినాత్మహానికిం। దలపకమేలవచ్చితివివామదుకన్నడికొచ్చెనన్న రక్షణ నెడవాసినొంటని
కప్రాణములెట్టు భరింతుతమ్ముడా॥ క॥ ప్రతినయొనర్చిననెపమున। మృతిబొందజేయుదునచునెమో యనసుక్। సతతంబున
మ్మికొలిచితివపతులగుణాభరణలక్ష్మణాయనవగవక్॥ ఉ॥ ఆరసు వీరుబూచివిన సొంపుమునలక్ష్మణుట్ల నన్నుం। గుంరిచిచిం
తసేయకుము కోవిడులాపనలంగలంగరె। వ్యారికాలమంగడువచ్చె సమీరుప్రతిజ్ఞదప్పినక్। ధారుణి ప్రుంగదే నక్రకులద
మఃముమానుదు రేవరాధిప్రుల్॥ చ॥ ఎలిమివహించినప్పుద్యజియింపకయుండితి రేపబలుల లం। గలయుననత్యవండులకుగా
రణమేగనన్ను జెందుద। త్పలనుటు గాకయుండనర పాలకనన్నుదొరంగసత్యము। న్విలసితకీర్తియున్నిలుపవేయసనాము
డుఖేదమందుచుక్॥ క॥ కులగురుడైనవసిష్ఠుని। వలఘుచుతులమంత్రివరుల నార్యులహితులం। బిలిపించి జనునిరాకమొ। దలుకొని
సకలంబు దెలిపెదత్సభికులకుక్॥ చ॥ తెలిపితినీ సోదరుబు ప్రతిజ్ఞయటంచుద్వజింపఁగూడునే। తలకొడెజిత్తమెద్యోదహి
తంబెటిగింపుడు మీలిందటు। గలఘలమన్ననొండొండు మొగంబులు చూచుచు దేర్చి వెగ్గియుం। బలుకగనేరతూరకనభాస
దులున్నవసిష్ఠుడిట్లనుక్॥ చ॥ ప్రతినఘటించుల క్ష్మణుబాయుటయెట్లవనేల రామనీ। ప్రతినదొలంగినంబలుకబద్ధమనంబడు
నయ్యసత్యతక్। హితమగుధర్మమాసుకృతమంతముగా జగముల్ నశించులో। కతతులు పెక్కునాశమగు కంటునపైబుదప
డొకరుడెకుదే॥ చ॥ సకలమనిత్యమెప్పటి సత్యమునిత్యముసత్యసంధులై। ప్రకటయశోవిభూతిమన రామనరాజులసత్యమా

డనో। పకకదనిన్ను గానలకు బంచె భరజ్జనకుండెటుంగవే। యకుటిలసత్యసంపదజనాధిపకీర్తి పహింపశాపురక॥ క॥ అమా
టలువినిసభిక। స్తోమముపిధిచెట్టయునుచుమూఁగ రామ। స్వామికడు తెగువచేకొని। సౌమిత్రింబూచి [illegible] సంపదననివేడె॥ చ॥
ఎడపక యెంతత ప్పుఘటియించినచోనుసువంటితమ్ము డెం। కడగివధింపజాలనధిపప్రతిభ [illegible] రికి। [illegible]
కరుసరినిన్ను త్యజించితినీకునిశ్చయా। నెడకికనెగుదున్న తత డెంతయు శోకవిషాదమూర్తియై॥ క॥ అడలుచునన్న పాదముల
కప్పుడు సాగిలిమ్రొక్కి యార్యుల। కడిజనము ల్విషిండుదనుగన్గొని [illegible] । [illegible]
ర్యవృత్తికిఁజనిక్రుంకి యోగము। వ్యోడధరియించియా [illegible] దనమొప్పటిరూపుదలంపుమనం [illegible]
పుదు [illegible] । పాశములు మ్రోయరంభ మొదలైన [illegible] । [illegible] ప్రవర
బునకుంగొని హోమ వేడుకనం। దలిబుధులౌరవచ్చెహరినాలువపాలుగ సుతించ [illegible] । [illegible]
యచటివివిజులచేబూజలందికోటిభానుబింబ ప్రభాభాసమానుడగుచు। [illegible] । [illegible]
ముఖ్యులగువార్యులగన్గొని రాముడిట్లనునిప్పించెగచోపుచున్న [illegible] । [illegible]
ప్పుర మెలెమనట్లు సేసితో। కాంతరగామినైనభరతానుజునిం విలకించ [illegible] । [illegible]
కిరుపలెనో। యినకులనాథయీధరణి యేటికిసింద్రపదాధిపత్యము। [illegible]
మీ। కనిశము సేవ జేయుట యెయ్యంచితరాజ్యము వేయునాటికిక్॥ క॥ [illegible] కోసలదేశము [illegible] బట్టము
గట్టు॥ [illegible] । ధరణిపతి [illegible] ॥ చ॥ [illegible]
కించియు। జనులెడవాయ లేని [illegible] । [illegible]
పనియేమి చెప్పు [illegible] నాథుక్॥ ఉ॥ పౌరులు [illegible] ప్రాంజలులై [illegible] । [illegible]
[illegible] కాలములు [illegible] ద్వారముతో
[illegible] జన్నవారుడుక్॥ క॥ ఎలనగ [illegible] । [illegible]
లచుకొనిమంచిదని యెం। గలవె సమర్థులకసాధ్యకార్యము లెందుక్॥ క॥ కోసలకన్యాసుతుడిటు। లాసించిన [illegible] ప్రజలన [illegible]

—(✻ రాముండు కుశలవులకు బట్టము గట్టుట. ✻)—

కృపం। గోసలదేశమునకుం బతి। జేసెను [illegible] క॥ లవునకు [illegible]
రతిపల్లవుడుత్తరకోసలమున। కవనీశ్వరుడభిషేకించెనార్యులు మెచ్చక్॥ గీ॥ [illegible]
భూములందు। [illegible] కుశావతి [illegible] । [illegible]
దిటన్న శాసనం। [illegible] । [illegible] । [illegible]
త్పుకంబులా ప్పె [illegible] ॥ చ॥ [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] కలించిత। [illegible]
లంచి ప్రేమడిక్॥ వ॥ [illegible] । [illegible]
లం। జనకగ్రమొక్కి [illegible] । [illegible]
అంతశత్రుఘ్నుఁ డోడి తెమ్మనెనృపాలు। [illegible] । [illegible]

—(✻ శత్రుఘ్నుండు తనకుమారులకుఁ బట్టముగట్టి రాముకడకు వచ్చుట. ✻)—

కు। నధిక సౌభాగ్యము [illegible] ॥ మ॥ [illegible] । [illegible]
బ [illegible] నుద్యోగించుటాప్పి [illegible] । [illegible] జననాథుడు [illegible] । [illegible]
జ్ఞ [illegible] మొదలౌ [illegible] ॥ క॥ [illegible]
చనుడు [illegible] । జనములు [illegible] ॥ గీ॥ [illegible] । [illegible]
నమొల్ల ప్రజలతోనింక [illegible] । [illegible] । [illegible] ॥
ఉ॥ [illegible] । [illegible]
మిగజేయు [illegible] । [illegible] ॥ క॥ [illegible]
పలికివారి [illegible] । [illegible]
సగిగ [illegible] ॥ క॥ [illegible] । [illegible] । [illegible]
తాన్వితుడై సాకేతమునకు నేతెంచి వెసక్॥ శా॥ సంపన్నంబె మహాసభాంతరమునక్ శత్రుఘ్ను [illegible]
భూరాతిశాసనస్థితుఁ [illegible] । [illegible] । [illegible]
[illegible] రామునిక్॥ క॥ సంభావించి ప్రియంబు। వందనమొనరించి [illegible]

మలగన భూములయందునిలిపివచ్చి వాడనకలంకమతిఁ॥ చ॥ పలుకులు వేయు నేమి మముఁ బాసియుఁ కన్ క్షణమయిన సత్ప్రభూ। స్థలమున నిల్వఁ జాలనిది సత్యము నేను నుగొల్చి వచ్చెద। న్వలదనియానతియ్యకు సుతాద్యఖిలేద్యెడ నమ్మియున్న వారలవిడరంచు వేడుకొనెరంతునె తాతని రాముఁడాదృతిన్॥ తత్కాలంబున॥ చ॥ నరపతియూర్ధ్వలోకగమనంబు చరుల్విని పంపఁబుక్షవా। నరులును శౌచమ్ముఁ బిస్వనాథులగూడియయోధ్యకేగుదెం। చి రివినయింబు మించ రఘుశేఖరుఁ గాంచి పదాంబుజముల్ ఘటించి। చిరికరముల్ మ్రొగిడ్చి రివచించిరి యెట్లని యిందరొక్కటన్॥ క॥ ధరణీనాయక మేమిం। దఱముఁ గ మిమ్ముఁ గొల్చి వచ్చుతలఁపునఁ బటకుం। బఱతెంచితి మెడపకు మము। గురుకృప సికవెంట బెట్టుకొని పోవదగున్॥ చ॥ అనునెడ భానుసూతి వినయంబున రాముని జేరి మ్రొక్కియో। మనుకులనాథ దేవ విభుమన్మలి వానరరాజ్యపట్టభ। ద్రుని గనొనర్చి మీచరణతోయరుహంబులు గొల్వవచ్చితి। న్ననువిడ రాడి పోవకుఁడనంబతిసమ్మత మొందె నెంచు డిన్॥ క॥ వాలతలంబున నస్తాంజలి నైయాలోని విభీషణుఁ డునుమనండకు రాగా। నాలోకించి రఘూద్వహు। డేలా యింతలపు రాక్షసేశ్వర సీకున్॥ చ॥ ధరణిచరాచరావళులు బ్రాలిచియుండెడునంత కాలమును। బరమువిని నీవిలంక పరిపాలనసేయుమి డేలయంచును। త్తరములు పల్కి రాకు ముసదాచరియింపు ధర్మపద్ధతి। న్నిరతిశయప్రభావమునని ప్యాము వ్వకుమంచు బల్కినన్॥ క॥ రామాజ్ఞకు పెఱచియుతం। డేమియునన రేరకుండెసికకులు డంతన్। సామీరి మోము జూచిసు। ధామధుర వచోనిరూఢితఁగ నిట్లనియెన్॥ సీ॥ ఏతన్మాత్రుఁడ వేవిధాకరకృపావీక్షా సమాసాదిత। శ్రౌతస్మార్తరహస్యరాశినిభవిఖ్యాతాత్మని। ద్యాతాప్యస్యనియాఢబుద్ధివిశిష్ట బ్రహ్మచర్యవ్రతోద్ధూతాంభశ్చరకేతనుండనఖిలస్తుత్యప్రభావోదయా॥ క॥ మఱఁ రివంద్రికలయా। వతాకాలముకువలయమునవస్నియగను దావతాకాలముగ పిచంద్రభ। వతాకాయింబమృతగతిధ్రువంబుగ నిల్చెన్॥ క॥ నామాటబుసికుఱవడుగు। నీమునియు కోరిరాయుధలించు నిత్యుఁడవగుమిం। కేమియుబలుకకుమని రఘు। రాముఁడు వామిరిక నికరంబచుంక్రిన్॥ సీ॥ బ్రహ్మసుతుఁ రుక్షకులసార్వభౌముఁ జూచి। నీవు చిరకాలజీవివినిన్మండవు। కలగ కెప్పటివలె భూమి నిలుపుమనివ। చించి మైందద్వివిదులవీక్షించి విభుఁడు॥ చ॥ బలువగు వేడ్క మీరమృతపానము చేసినవారు గావునం। గలుగదు మీకు హాని చిరకాలము వర్తిలుడుర్విఁ నంచుఁ బెం। పలరగ బల్కి తక్కునవనాటుల నాబడి నేగుదెందుఁ చిం। తిలకతలంచి యిట్లనుని ప్రేటపడన్ వివరించెన వ్వ్యేడన్॥ క॥ ఆ రఘురాముని మాటల। పౌరుఁ బాంధవ్యులగవులు బహుజానపదుల్। కోరిక బెండ్లికిబోయెడు వారివలెం జెలగిరుత్సవంబులు వెలయన్॥ సీ॥ చూడవచ్చిన మహీసురులకు దనుయిండ్లు వేటకుఁ తో బూరలు విడుచువారు। దికులనుండియే తెంచిన యర్థులకెల్లపదార్థంబు లిచ్చువారు। ధరణి వాపుటయునుధర్మమునుచు ధనంబు చెలలగిని క్షేపముల్ సేయువారు। కళ్యాణమిక నింతకంటెనొట్టి దియని సకలోత్సవంబులు సలుపువారు। బంధములుదీరె మనతపఃఫలములొదవె। నెప్పుడిక నేగుబతి వెంట నెపుడు వోదు। మంచు సలరేయి యుగముగా నెంచువారు। నైరి సాకేతమున నున్న యఖిలజనులు॥ వ॥ మఱునాఁడంత వసిష్ఠుఁ జూచి రఘురామస్వామి పలెన్ముని। శ్వర నేడే పరమేష్ఠి వీడు దిలకింప నేడ్కఁ వాడన్లె కెం। పరిపాటి స్నెర వేర్పుడంచిత మహాప్రస్థానకర్మంబు ముం। దరసాగింపుడుయాగవహ్నులన వాతండట్లు కావించినన్॥ సీ॥ పండు వెన్నెల డాలు బైటవేయగ జాలు ప్రవిమల క్షౌమాంబరములు గట్టి। గరుడపచ్చల యేపు పరహసింపగనోపు దర్భాంకురములు హస్తములు దాల్చి। హరినీలముల రంగు నపహసింప దొడంగు ఘనకేశబంధమ్ము వెనుక దాల్చి। తమ్మిరేకుల జోకి తలగ చేయువిలోకనములు స్వనాసికాగ్రమున నుంచి। శాంతలక్ష్మి వసించు కరజాతమనగ। మొగము దుళికించ టుమౌనముద్ర మించ। నేవికారంబు లేక యయ్యినకులేంద్రు। డల్లనల్లన

—(* శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడను సరయూనదిఁ బ్రవేశించుట. *)—

స్వాత్మగృహంబు వెడలె॥ వ॥ అప్పుడప్పరమకృపాళునిడా వలిభాగంబున కరపద్మంబులు ముకుళించుకొని పురలక్ష్మి యనుసరించె దక్షిణభాగ్యంబున శ్రీయనుతో యజాక్షియాకారంబు ధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్యధైర్యగాంభీర్యస్థైర్యచాతుర్యాదివివిధగుణంబులతో ననుగమించె ముందర విజయవినయధర్మసత్యక్షమాశమదమౌదార్యవివేకవిశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుకి నేకశస్త్రాస్త్రనివహంబులు పురుషవిగ్రహంబులు ధరియించి తనుం గొలువఁబురుషాకారంబుతో గామ్యకంబనుసరించె ఋగ్యజురాది వేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభాగంబున నరుగుదెంచె దన్మధ్యంబున సావిత్రి మహాదేవి స్త్రీరూపధారిణియై సప్తవ్యాహృతులతో బ్రణవంబుతో ఛందోన్యాసదేవతాభీజశక్తికీలక ప్రముఖమంత్రాంగకంబుతోనమితమంత్రతంత్రయంత్రసమూహంబుతో ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేతమై నడిచెన ద్వేపిరుందస్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులు పౌరుషవిలాసంబు బవహియించి యనుగమించె సముంచితస్థేమంబున నంజనరఘురాముని నవలోకింపుచు దేవర్షి బ్రహ్మర్షి రాజర్షిశేఖరులప్సరస్సంధర్వసాధ్యవిద్యాధరప్రముఖనిఖిలదేవవర్గ్యులు నలుదిక్కులం గ్రిక్కిరిసి యసంఖ్యంబుగా బఱతెంచిరి దాసీదాసజనంబులతోఁ బుత్రమిత్రకళత్రంబులతో నాప్తసఖిబంధుసోదరముఖ్యులతో సయోధ్యాపురి గలసకలజనంబులు జుట్టుపట్లపల్లెపట్టులం గల ప్రజలు బజారపదులు మొదలుగా నొక్కండైనను జిక్కకయొక్కుమ్మడి మస్తక శైనడతెంచిరి నాగ్నిహోత్రములై నానా చిత్రహారవిశిష్టాగ్రవణులు కుటుంబసమన్వితంబుగా సంవత్సరములగు గోధనంబుల మఱిన్నిచుకొని వెంబడించ నిరి

సుగ్రీవ సుషేణగంధమాదన పనసగజగవయ గవాక్షశతబలినలనీల వినతకేసరి [illegible] తారకజాంబ
వజ్జఘుప్రముఖ మహాబలీముఖులుబుక్ష వానరసేనాసమేతులై పరమహర్షంబునంగడచిరి [illegible]
రజికధార్మికవైతాళికవందిమాగధ ప్రముఖులువినటగాయకులు భద్రమధుమత్తకాశ్యప [illegible] బ్జము
ప్రముఖనిఖిలకమఠంబులుపిగంద్రోచి నిష్కల్మషభావంబునరామగుణకీర్తనంబులు సేయుచునరిగిరి [illegible] హితి
వేదాంతికతార్కికవైయాకరణ ప్రముఖులుజన్మబంధంబులు దీరెననిసంబంధులైసింధుబంధన [illegible] వెంబడిం
గొలిచిపోయి రదృశ్యభూతంబులునదృశ్యనగరివాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులునతిస్థూలశరీరులు [illegible]
మికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మతృణపాదిరహిత పదాభిలాషంబుననయ్యఘుకోషణంబునా [illegible]
రావరంబు లోకరుద్ధకైహేనహుచునప్పటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబున [illegible]
షంబుల జాండగర్భనిర్భేదనం బాచరించెనించుకయుం జలించకకొంచకనిహ [illegible]
యియ్యజ్ఞపలందఱుం బెడ్లికెంబోవువడంబున రఘునందనుపదారవిందంబులుసేవించుచు [illegible]
రాష్ట్రవాసులుతమకు నిదిమొత్రోవగాకయింతకంటె నేయింశేషంబులున్నవి [illegible]
రుండ్హామడమారంబు మందగమనంబునతిక్రమించిపశ్చిమవాహినియైనసరయూనది [illegible]
న॥ మ॥ అన్నదికిన్మహాతర్ణమున సంబుజగర్భుడులోకపాలకుల్ [illegible]
[illegible] బ్రహ్మాదులగొలువ [illegible] ప్రభా। [illegible]
[illegible] మోయుమద్దెళలతోదేవాదిరాడ్భేరికా। ధంధంధానములాకసంబు [illegible]
గ వాండిరచ్చరలుసమ్యగ్గీతముల్పాడిర। గ్గంధర్వులజ్జడివట్టె బెట్టుగురిసెంగల్పప్రసూనవ్రజంబు [illegible]
యానదిజొచ్చెరఘుడుసహజన్ములతో। జరజాంభోజములచ్చటి। [illegible]
వీరశేఖరముఖాబ్జమునందునిజావలోకనో। దారమళింద్రబృందములు దారోహినంజేసె [illegible]
రుహాసంగతహంసరవానుసారిమం। జీరరుఖళంఝళంధ్వనివిశేషముతో దివినుండియట్లనన్॥ క॥ [illegible]
రావిర్భావతారదాసశరణ్యా। కారుణ్యసారరవికుల। హారాభవ్య [illegible]
ఘుండవునీయవాచ్యమా। మాయనెఱుంగమాతరమెమానుషవేషముమానియా [illegible]
గోల్వఖగేంద్రునెక్కవి। శ్చేయముకాలయాపనమునేయగనేలమహాత్మ [illegible] ఉ॥ అవ్వాయను [illegible]
మక్షయమావ్యమాన్యసం। స్త్వ్యముసంచనర్చుపరతత్త్వము నీవయనిష్టిసాధన [illegible]
డయునబూపమ। ద్దివ్యశరీరమందఱకుదేవకను గొనవేడ్కయయ్యెడన్॥ క॥ శ్రీరామ [illegible]
మునుపుగా। నీరాకగోరుచున్నదికోరికయొనగూర్పవయ్యగొబ్బుననుచున్॥ క॥ [illegible]
తసించివిశ్వజగన్మో। హనలీలావిలసితమగు। తనదివ్యశరీరమాత్మ [illegible]
చుఘనకిరీటముమౌళి గానుపించె। శేషభోగీశ్వరశ్రీలరాజిల్లు [illegible]
సంగించుశంఖచక్రగ దాసిశార్ఙ్గములుఁగరహించె। గౌస్తుభశ్రీవత్సకమనీయ [illegible]
గాంచిన పొక్కిటతమివెలసెం। గటితటంబునమెఱకుంచెఁగనకపటము। [illegible]
కంబులవ్వేళనమరు దెంచె॥ సీ॥ మకరకుండలవజ్రమహానీయ [illegible]
రుమల్పిఁఱువిధిగపటసంధ్యారాగకాంతిదైనుప। శాకీర గారుడా [illegible]
గన్నశంఖచక్రశ్రీలుశతకోటి చంద్రసూర్యులజోకజాకనేయ। [illegible]
సొంపుదెలసనింత। గరుడవాహనమెక్కిలోకములుపొగడ। రాముడిట్లు [illegible]
ట్లుకెంపులకేవృక్షకోణ సంసక్తరుచులతోసందిసేయ। లలితాలకస్థాకలితాలక [illegible]
తికతేజముకిక్కినచంద్రరవులట్ల శంఖచక్రములుహస్తములవెలయ। [illegible]
హ్నాయమర। కోటిదశకోటిశతకోటికోటికోటి। [illegible]
గో। విష్ణుడనిమొంచిగభ్బోటివిబుధవరుల॥ మ॥ అపుడజ్జాసనలోకపాలవసుమ [illegible]
హాగాంచితమహావిద్యా.గసౌభాగ్యము। ధ్రుతకీర్తింది [illegible] రంబులన్నిచట [illegible]
నుతించిరకరాళరౌద్రపావాగ్రైఖరిన్॥ గీ॥ ఎడతెగకమ్రోసెనురథేరులేకధార। [illegible]
డిరఖిలగంధర్వులుపుగకయాకిరప్ప। గోజనములాఖగేంద్రాధిరూఢునెదుట॥ [illegible]
లుగాగలసమస్తదేవతలిగనుగొనంగ। నప్పు [illegible] తేజోమయాత్ములగుచు. [illegible]
సరయూజలములదేహంబువిడిచి। భానునందనుడరకబింబమునగలసె। [illegible]

[illegible]లోనలుఁ [illegible]మొందె॥ క॥ ఏమే వేల్పులయంశము । లేమేకపులూనిపుట్టిరిలలోపలము । నామయానేల్పులుగలసిరి యాయంకపియూథనాథులాహరియాజ్ఞన్ ॥ గీ ॥ యక్షకిన్నరగరుడగుహ్యకవియచ్చ । రాదిదేవాంశములబుట్టి సట్టిరుక్ష [illegible]నిశాచరాదులవ్వాదినంగ । కములువజించినారిలోఁగలసిరవ్వుడ॥ మ॥ గరుడారోహకుఁడయి నపిష్ట నెదుటఁగన్ [illegible]నానాజను । ల్సారయుతోయములస్వము క్తతవై సాక్షాత్ప్రదీప్తజ్యోతిరు । ద్భుతమై దివ్యవిమానరాజము [illegible] బుత్ర పౌత్రాప్తసోదరకాంతాదులతోవసించి తెగిరంతన్ దేవతామూర్తులై ॥ క॥ పశుపక్షిమృగకీటక । వృక్షలతాగుల్మశైలపితతు [illegible]యు । నిష్ప్రమూర్తులై యప్పుడక్షయదేవత్వమొనసియలరేహరికృపన్ ॥ మ ॥ స [illegible]దయుఁడంతట్రుంపగనిభా సానాథయూపార్షదులు । దరుషనాలోకముఁ [illegible]చింతం జేసి । నావెంటవచ్చి వీరెల్లను మాకు బ్రాణములుగా [illegible] సౌఖ్యదుగా । పరిలోకంబులనిల్పు [illegible] [illegible]॥ ఉ॥ అమరశ్రేష్ఠ [illegible] ధ్రమ్ముఖ [illegible]జ్ఞం తసంఘంబుతో । నమరత్వంబుపహించియున్నజనులన్ [illegible]లో । క [illegible] ఖాగ్యములచే గంప టుసంతానలోకములన్ [illegible]॥ క॥ పవనసుతాంగద [illegible] విభీషణులు బుద్ధ [illegible]లో । [illegible]॥ గీ॥ నృపుఁడు [illegible] బుకు । వానరులలీల వచ్చినవారలెల్ల । [illegible] యుగ [illegible]॥ ఉ [illegible] టుపలెసరమి [illegible]జలకెల్లను [illegible] । [illegible] వంకలుగెలువగాపడవర్ణ సువర్ణ దీధితి । [illegible] సుపటీ నై ॥ ఉ॥ వేంచేయ నప్పుడప్పురం

—(శ్రీరామునకుఁ శ్రీ వైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట.)—

బూరయుచప్పుడులతో నెడయిక సుందరీలాంచుతలంపుల్ [illegible] పెంబడి [illegible]గసకల [illegible] త్రవేత్రపాణులై సూత్రవతికలత్రుండు ముందరసబారులోనిచ్చె [illegible] పరిసస్థల [illegible] రచామరకరామరకన్యకా [illegible] [illegible] నోన్నఖముఖరభ్రమరపాలికా [illegible] కళసంప్రపురసజ్జ [illegible] రాజంబుక్షీకృతుల నావరించుసౌర భేరిభూషితాంకృతులసప్పళ్లు [illegible] సనుసరించునందసునంద కుముదకుముదాక్షప్రముఖ దంతచండప్రచండ ప్రముఖపార్శ్వచరపాలుంకృతులు నిఖిలదిగ్భాగంబులాక్రమించె [illegible] నలుదిరవచ్చనంబునంగుసుమలోకమందరుల [illegible] వాక్యంబులాపట్టి [illegible] నలరుచుందదపోలి [illegible] సేవాంజలులు గ్రహించుచు సత్యలోకసంచారు లొన్న మోహారాయుణ [illegible] సమర్పించు [illegible] సంతానలోకజను లుగురియించుసంతానకసుమ [illegible] గోలోకప్రదానులు [illegible] [illegible] మభాగవతజేగీయమానుండు [illegible] [illegible] డునునై [illegible] ఖంబునజనిజనశరత్ప్ర [illegible] జలధిసము [illegible] జ్వలన జాలికాసమానభాసమానహిరణ్యాధరణ్యంతరంబు [illegible] తపస్సు [illegible] నంబునుస్నానకజనజరామరణ [illegible] రామ [illegible] సదా [illegible] బునంబుపరాహ్వయంబును యదార్థంబుగావించు సుధామధురశిశిరలఘుతర [illegible] సకలసత్త్వము హానియంబయ్యేలదలపనీయసౌగంధింగంధసంబంధబంధురవుప్పందయిగరుత్ప [illegible] గరంగతరామల [illegible] చక్రవళపక్ష విక్షేపణోజ్జాతవాతవేగ [illegible] రియువిరజానామంబునంబ్రకాశించు నదీలలామంబుచేనావృతంబై యూర్ధ్వముఖానం [illegible] తథవళవప్రుర్విభావిశేషసూచకనిషరలుప పురుషోపలప్రకరప్రకల్పితశిల్పకల్పనాకల్పవి [illegible] పాండరితబ్రహ్మాండకరండంబుసునభోమండలాణవశైవలాయమాన సక్రసీలశివాకలసంగతో [illegible] చిహ్నాయాంత మోహావ్యావృత తదగ్రసంస్థాపితకుంభకుంభాభినవదివాకర బింబనికరావలోకావలోకన విస్మయరసావేశకా రణంబునుసార్వకాలపల్లవితపుష్పితఫలితసలలిత విధపద్రుకుంజపుంజమంజుపవనభవనోపవన చారణసంతతాస్మ నారా యణనామస్మరణక్రీడాపరాయణకలకంఠనీలకంఠ శుకముఖనిఖిలఖగజాతచేతనానూతనప్రవాశదళవృక్షావారి వాహాళిం [illegible] మోహకారివిద్రుమద్రుములతాసితబట్టాంబర వితానపద్మరాగకపోతపాలికాభిరామమంబునగోమల దూర్వాదళ శ్యామలప్రకాశమాలగారుత్మతరతయూనసము [illegible] సౌధశిఖరాభ్రంకషగరుడ కేతనద్యోతమానశ్వేత పట [illegible] విభ్యంజితత్రిభువనాశ్రమణోపక్రమస్క్రమత్రివిరక్ర మోర్ధ్వప్రసారిత చరణాంగుష్ఠనఖశిఖాముఖనిర్గళితావరణప యోధప యోధారాప్రవాహంబునుగెల్చికాచకోరపాళికాజ్యోత్స్నాయమాన మానితజ్యోతిరుత్కటస్ఫటికదృష [illegible] ప్రక్క్రకు

...ధానూర్ధ్వ చిత్రసంధర్శనానంద పరవశలోకలోకమిషన్న, భాషణపీఠాధిష్ఠిత పీఠికా శతసహస్ర
స్తంభాంగ చిత్రితనిజజన...త్రక ధాసూర్ధ్వ చిత్ర... కిరీటఘటితమకరకుండలాంగదకంకణాం
సందానితమందార మాలికాకలితవనమాలికాఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నకిరీటఘటితమకరకుండలాంగదకంకణ
గుళికాకౌస్తుభహారశ్రీవత్సవైజయంతీ వనమాలికాకనకకౌశేయచతుర్భుజశంఖచక్రకౌమోదకీశార్ఙ్గనందకాద్య... కింకిణీల
ఘణఘణత్కృతసుమనోహరాకార సారసహితాగ్రహస్తాచలలసమాన విమానకోటిసంకీర్ణ కింకిణీకింకిణారవ పూరితదశదిశా
వకాశంబును వైడూర్యవిరచితక్రీడాచలాధిత్యకాచరిన్నీలకబాటమణిముఖచంద్ర ... సమాగత తారకాభ మాకర
ముక్తాఫలవిరచిత గోపకాంతకానికాయప్రకాశమాన ప్రసూనసర ధ్వజఛత్రచామరచిత్రిత ... ముకురాద్యలంకారదరీదృశ్యమా
నంబునుగోమేధికరత్నవిచిత్రానేక మంటపాంగణమహనీయమాణిక్యమయరంగవల్లికావల్లి కాంచనవల్లికావల్లితంబును బు
ష్యరాగమణివిభాసుర ప్రాసాదసమాసాదితజాతరూప వాతాయనరంధ్రాంతికనిస్తంద్ర చంద్రకాంతకాంతవేదికాంతర
కాంతావిలోచనేందీవరకైరవదళాన్వితపదగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాదిపరి
మళనిత్యనివాసంబునునైకర్భరాలోకయూరంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబుజేతబోయుశ్రేయ
ర్లిప్తవిభానుసంభాషితంబుగాకుండియుజిత్రభాను సంభాషితంబై యనంతమణివిలాసాస్పదంబుగాకుండియునసనంత వణివి
లాసాస్పదంబై స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబుగాకుండియుస్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబుగాకుండియుజం
ద్రవిభవాశ్రయంబై ప్రకృతిగోచరంబుగాకుండియుబకృతిగోచరంబై కరంబురాణించుశ్రీవైకుంఠనగరంబుజేబోయుశ్రేయ
స్త్రింశత్కోటిపుర ద్వారపాలకులుసాలోక్యసామీప్యసారూప్యవంతులగు పరమభాగవతులునఖిలప్రపంచమోహనస్ఫురా
రవతులగుయువతులునేకవిమానకాంతుల వికచిలం బికచిల్లుదివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణవిభాసమానమూర్తులైయా
ఘుచుంబాడుచునపరిమితవాద్యవిశేషంబుబోరుకొలువ నెదురేగినిత్యప్రాంజలులిచ్చువారును నానందసక్తనంబులొనర్పువా
రుసు నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాదిదివ్యనామంబులుగ్గడించి సంకీర్తనంబుసలుపువారును గోటికందర్పసౌందర్యసు
ధాససంబు నేత్రాంబుజంబు పానంబుజేసిరోమాంచకంచుకితాంగులగువారునునాలవట్టంబులు భయవింజామరంబులు ము
త్యాలగొడుగులుగనుడబెకరంబులుగనకనేత్రంబులుబంగారుసురటులుసౌవర్ణతాళవృత్తంబులునమృతపూర్ణహైమకలశం
బులు మొదలైనవిధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్రభాగంబుననడుచువారునునై సందడించువైకుంఠనివాసుల
తోసుపర్ణమూడుకోట్లదేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతోబురప్రవేశంబుగావించి యెడనెడవైష్ణవరత్నంబులక
ర్పూరవిరాజనంబును ముత్యాల సేసనుసమర్పింపగోటలుగోపురంబులుగోల్వకూటంబులు రత్నమంటపంబులు జలువచప్పరంబు
లు రాజమార్గంబులుగృతకాచలంబులు గనకసౌధంబులుదోరణస్తంభంబులుంజూచుచుసకలవిశేషంబులనొప్పునప్పురంబునట్టి
నిడువచ్చిలవు ...దిండెనకులుగట్టినయభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబున గట్టిదండనంజ చెట్టుపలంగనపట్టుకట్టుపుణ్యమాయు
తేజిపగ్గానపూర్యవసరంబున॥సీ॥ వలపటనండిదౌవంచమోసులదుసేవారినెయ్యమునగైదండయొసగ। డళుకుపజ్రంపుచెకరాస
పుసీ హ్రాపవైభణలోకవినుదుశ్రీసదములూనె। జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబుధరియించిమెడవాయకసనందుడనుసరించె। గడ
వస్మితబుకుబంగరువిజనముబూనివిసరుచుఖగరాజువెంబడించె। గంమభాగాలాసంగనూడికమువహించె। బుష్పదంతుండు
సేవానిపూరివేత్రపాణియైయుగ్రమునబరాబరులొనర్చె। హరినిజాభ్యంతరము జేరునవసరమున॥సీ॥బలువేల్పురాప్రపేమలచె
కటిడపుగడపెడెంబుతాకాలబెరిమజూప। గటిబద్ధకనకాంశుకంబుపైమణులయొడ్డిగలవొడ్డాణంబుజిగిదలిర్ప। డళుకుకుండ
సువుగందవుపూతనెఱుప్రమునురమునకౌస్తుభంబొప్పగుబక । నాజానులంబిబాహాతతుల్ స్థియమునబంచాయుధస్ఫూర్తిసరిడవి
ల్లిబకరకుండలప్రసంపదలకోడ।ముకురపులితకపోలముల్మచ్చటాడ । స్వర్ణకోటీరరుచితరత్నవలభులాలయ। నప్పొభువు
నేటమొదటికత్యాంతరంబు॥సీ॥ పలమంగాత్మనిల్పకనిజాంఘ్రిపంకజార్చితపములుసేసినధన్యమతులు । నారాయణసమర్పణం
బంచువివిధయజ్ఞంబులొనర్చినశాంతిసధులు। గోవిందనృహరిముకుందమాధవయంచుదనిస్మరించినదాంతియుతులు। దీర్ఘయా
త్రబుపోయుదివ్యదేశంబులదనువులవిడిచినధైర్యపరులు। వేయితులసీదళములెంచివేయిపేళ్ల। దినమునుస్వకీయపూజసల్పినక్ర
తార్థులుబటునుండిక్రియాసక్తిననుసరించి।మెహరుకొనియస్నలిచ్చినచ్చులలరి॥ వ॥ భవునిన్నాన్ద్విభజించుపోలిక దనకకైదాస
త్వము జెందిథ। కైవిశేషంబునగొల్చుపాత్రివకులన గ్రింపుగరానైనచేం । డవకత్వాంతరమహ్రమాధిపుడువేడుక డాసిన.
దృక్తపుంగవుని హ్వాహ్వాయశక్తితోనాసగునసత్కారంబులంప్రీతుడై॥ మ॥ వనజాక్షుండఖిలాత్మకత।మునసర్వ్వాత్మ జైయు
న్నడగా। యనగాత్మన్నదొకంత తేదనువిశిష్టాద్వైతసంఘుంబువా। యనియమ్మాడవకత్వసేరికమవాధ్యతుండుచిత్ప్రీతోదయ
నకువాత్సల్యభవ్వగానిమోదంబొప్పగానావలక॥మ॥ చనిపూర్వంబవధూతచర్యలయిదృచ్ఛాలాభసంతుష్టులైతనుతజ్ఞా
దికవృత్తముల్దొరగికాంతాద్రవ్యకాంక్షావిప। గ్జనులౌనిత్యనిరక్తులున్నచతురంచద్వారముల్జేరియ। న్వినయంబుస్ఫూర్తియులాటి
ము క్తినను సేవింపబ్రహ్మహర్షి యపుడు॥చ॥ ఇరుపదినాల్గుతత్త్వముల నేర్పడగన్గొనివాసివవ్వర। ఒకనిజపంచవింశకసిథానన
సేయుచుజీవ్వివిపకవిస్ఫురణలమించుసాంఖ్యులకజోటగ్గైదవవాకిట్టదయా। కరుదలనాంబజహ్రియనెడికాంతనిచేపకోప

చారముల్॥ మ॥ సరసీజాక్షుని గాజతుష్టుజుని గా సౌవర్ణ కౌసేయుగా । బరమానందుని గా బ్రసన్నముఖుగా బ్రాదేశమాత్రాంగుగా నిరతంబున్ననుచింత జేసి నసుధీనిర్దోషరత్నావళికా । కరమానాఖవచోటదుష్టి వలనం గాంచెన్ర్ససుండిచ్ఛ నల్ । సీ॥ నానావిధామాస నాడికా శోధనాభ్యంతరాంగక శుద్ధలాచరించి । దేశికాకలితోపదేశమద్ధయమనియామాటిరూగాతిశయములెనసి । ప్రగుప్రాణాయామ బాహుళ్యమున సుషుమ్నాయగర్భమునను బ్రాణములు సేర్చి । కుండలిపై లావణ్యమునుండు జాఠరశిఖిజ్వాలసు ధాధారజల్లజేసి । యూర్ధ్వముఖషట్సయోజనాళోపరిప్ర । భాసురసహస్రదళపద్మ వాసపీఠంబునగల యా హంసుహార్దయోగి జనులు తృప్తిగలసి సేవింపస ప్తమస్థలము దాటి ॥ క॥ ఆనందకరుడాగ్యజ । నానందకయుంపవారిజాక్షుడు బ్రహ్మాశా నామకేంద్ర విష్వక్సేనాదులగూడి యువలికింజను వేళన్ ॥ సీ॥ కొల్లాటమండలో త్ఫుల్ల చంద్రికలరో పహరింపనేర్చిన సవిమలమణులు । రవిశశాంకాగ్రజాగ్రత్తారకజ్యోతులొకటిగా దిలకింపనోపు ఘన్సు । లానంద దానాహతానూనగానంబుచే మెఱంగినమహాశ పుణ్యాదులు శాంభవీముద్రాశ్వసంయాఘమై నట్టిబయలు బ్రాకగజాలు బ్రంహవిదుబు । జననమిర ణార్తి నూఖ్యమిత్వసమియాసభా । వాగ్వైపై విచ్చినఘునయుజ్వలదినస్పు । రాజయాగాహ్వయ ప్రాజ్యరాజ్యకర్త । లష్టమద్వారగతులై టహరిపె గాంచి ॥ క॥ సనకసనందనముఖులగు । సనకులతో నెదురుకొని ప్రియంబునబూజించి । ననలుచు శ్రీధరుడా జ్జనములపీఠకోసి యపలజను సమయమునన్ ॥ సీ॥ గిలుకుమెట్టెయు బ్రోతలకంటికాంగుళిభూషణాగ్భటి ప్రియంబులగణింప । మంజీరసంజాతశింటారవములకు రాయంచ గమళిపరాకుచెలుప । గాంచిఘంటాఘుంఘుణలకు గరలపతరంకణాధ్వసువుక్తై నండయొనగ । గ్లోస్ఫలాంచిత్సకాశుంబున కుగ చారే శికెకీరుతంబు తెరువుసూప । సూత్రవతియాది గాగలవేత్రవతులు । నగడలసిందునుందపదోలగ ద్రోయ । గడలధారుణీశితే గూడెర । నిందిరాదేవి గోవిందు నెదురుకొని యె ॥ చ॥ ఎదురుగ వచ్చి యచ్చటి వయింపగువాలు పులుంగు చుక్కలు । న్నానటనివాళియిచ్చి ప్రియమున్న యాముష్వినయందు నెమ్మదిన్ । గుదుకొని విమ్మటన్న్యచసకోటులతో దపనీయపాత్రికా । సదమలగత్సదీపికల శారికి నారతులెత్తి వేడుకన్ ॥ ఉ॥ ఆరతులెత్తు వేళజవరాలి ముఖాబ్జము తేటచూచునో । య్యారపుచూపు బూచిబిగియారుచనిస్తవ చూచుమేనిసిం । గారము బూచు జెకుల్ల ప్రకాశము బూచు ముకుందు డంతయున్ । గొంపము ప్పనెన్నసంసగానసిస్తుతుగన్నైవడిన్ ॥ శా॥ ఆలోభూమిధరించె వీజనముని శ్లాఘాంత్యకర్పూరతాం । బూలంబర్పణ సేయ మూడిగములంబాలప్పింపై శ్రీదేవియుం । గైలాగిచ్చిన నేశవాఙ్నికవి మోగప్రాజ్యచింతాభరవ్యాలోలత్వము బాసి కేసవుడు హర్షా భోధినోలాడగన్ ॥ క॥ కమలాకామిని పాణిపంకజము సోకన్ మెగగుగ్పారక । కరమలాత్సుండనిశంబు సాత్త్వికమునంగన్పట్టి యుస్పష్టిలాగసము సన్నాస్త్విక మూనెబత్సువరవిశ్వక్సేన శేషాదికుల్ । దమశృంగారకళావిశేషములు సంధానించి హర్షింపగన్ ॥ శా॥ ఈలాగిందిరగూడి మందరధముండెర్వాంకలన్ వైష్ణవీ । జ్వాలంబుల్ వివిధోపచారములొనర్పల జొచ్చెజనభ ఢిమ । క్షీలాంఛభోరమహారాజ వ్రజముఖమాణిక్యో

—(* పరమపదవర్ణనము. *)—

శిముల్వాంచిత । స్థూనస్తంభకవాటకోటిజెలువొ శుంభన్నిజాస్థానమున్ ॥ వ॥ అసమయిగాసునసంతదివ్యరత్నసమానతేజః పుంజంబునకాస్పదంబయి యపరిమితవిచిత్ర చిత్రాంబరసువర్ణపట్టాంశుక ప్రతానంబులగట్టిన మేలుకట్లచెన్నసంగన్నులకుమిరుమిట్లుగొల్పుచు నలుదికులంబికట్టిల్లు హరిచందనమందారకల్పక సంతానపారిజాత ప్రసూనవాసనలకాస్పదంబయిన యత్యున్నతస్ఫటికమయమహాస్తంభకోటులనీటులదీటులేక యనేకబ్రహ్మాండసహస్రంబులంగల ప్రాణులెల్లనొకటపొందిపరతెంచినిల్చిన నొకట యంకణంబునకుం జాలదనంజాలు చాలునపుగవిగియగజేయ ధృగంబుజంబులుగల నిజనాథునివలెనలఘుతర వజ్రజాలకరచితజాలకరంధ్రనికాయంబులనవలోకనీయంబయి కమనీయ మౌక్తికమయ ప్రాలంబమాలికాపరంపరల పెంపుననింపొనర్చుచు దర్పణంబుల కెక్కనందలకున మెఱయు కాంతిమచ్చంద్రకాంతకాంతకవాటంబుల నెంతయువింతయయి చింతామణిగణనిబద్ధ నిశాలపీఠదీర్ఘకానికరంబులంగరంబురాణించి కెంపుల్ట్టి తలంగట్టిన యిట్టిరంపు మెట్టులంగనుపట్టిసుషమాధికగోమేధిక తోరణప్రాంచితపుష్యరాగపీటంకభాగభాగపరభాగపీఠభాగపరభాగతతులనతులంబయిస్వయంప్రకాశంబై నిత్యముక్తాశ్రయంబయి త్రైకాలికసత్యంబయి స్వతస్సిద్ధంబయి ముముక్షుజనాపేక్షణీయంబయి శుద్ధసత్త్వానందకరంబుగావున వానందమణిమంటపంబున ప్రసిద్ధంబయిన సభామంటపంబు బ్రవేశించియందు శేషాత్మకంబయి చెలువొందు నశేషరత్నచిత్రిత భద్రాసనంబుపై వసియించి శ్రీదేవీ నురంబుననుంచుకొని భూనీళలనిరుపార్శ్వంబులనిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులతో శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకాభిరాములు పీతమోహనులు నాజానులంబిచతుర్బాహులు కౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాది దివ్యభూషణభూషితులగు కనకాంబరధారులు వైజయంతీవనమాలికావతులు బుండరీకాక్షులగుడాకేశులు నభాంగుర ప్రకాశులునగు సారూప్యధారులు దాసులు భూవిసవిశ్వరూపంబువలెగనిపింప నలవిగాక దాపలిపార్శ్వంబుననిలిచి సేవాంజనులు చాలిచి కొలువు నేయంబా నాస్యంబోలు కంఠంబులు చక్రంబుబోలు కటిమండలంబులు సాఙ్గకాంబుబోలు కనుబొమలునందంబు బోలు కీలు జడ గొప్పుపెంపుబోలు కెం మోవులు శ్రీవత్సములంబోలు ముంగురులు నాభిపద్మంబుబోలు ముద్దుమొగంబులుగన కాంబరస్యలు బోలు నెమ్మి నిడాయలు సీలాభిరా

మంబులుగు హాగారుమీరాగారంబులగు బెళుకువాలుచూపులు గమతరూపసరూపంబులగు ప్రదంబులంగలశస్నేలాడలం చి న్నానికెంతకేగిరిగుసులంగనకకలశంబులుగాలాంజికలుగుంచెఋసురటులు నాలవట్టంబులునభయవింజామరంబులుమణిముకు రంబులుబరిమళకరండంబులుజిలుగుపానడలు గర్పూరతాంబూలపేటికలు గన్నపూబంతులుగాంచనపాత్రంబులుమనైవి ధరియించి పెక్కువగలమాడిగంబులొనరింపసనకసనందనాదులుబాల్యంబువహించిశౌక్యంబులేసభక్తియోగంబునజెంతనుం డికన్నులముదశ్రుపూరంబులొలుకనానందనాట్యంబొనరింపశతానందుండుపులస్త్యపులహప్రముఖసవబ్రహ్మలతోవలవంక నిలిచిసేవింపనేకాదశరుద్రులుప్రమథగణంబులుగణేశ్వరగుహవీరభద్రచండీశ్వరాదులు దన్నుంబరికిష్టింపసష్టమూర్తి రోమాంచకం చుకితమూర్తియైపహజస్నేహంబుననలువత్రింపనిలింపపాలకుండఖిలలోకపాలకులతోముప్పదిమూడుకోట్లదేవతలాక్కుచ కోటిందికక్కట్లనిటలఘటితాంజలియైయుభజియింప జిత్రగథహాహాహూహూప్రముఖగంధర్వులతోదుంబురునారదాదులు ప రివారించులుమొరయింపుమనింపుగాసజనిరుదాంకితగీతంబులువినిపింపననుకంపాయశకటాక్షంబులభిలషించినలువదినాలుగు కోట్లమహర్షులుపనిషత్స్వరంపరలుగ్గడింపుచునొక్కదిక్కున నెలకొనియభినందింపరంభోర్వశీమేనకాదిచతుష్షష్టికోట్యప్సరః సాంబపావకులాటలంబాటవంబునెఱపుచుముందటనటింపనభంగురప్రభావంబుననీడుజోడులేకశతకోటిమార్తాండ మండలప్రకాశంబులొక్కరాశియైనట్లు ప్రచండతేజోవిశేషంబునపన్నిరీత్తుణుండై కోటిపూర్ణేందుకోదండులచక్కదనంబు లొక్కటియైనట్లుసకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలా సవిభ్రమావిర్భావహేతు దివ్యమంగళవిగ్రహంబుచే నభిరుణీయుం డైసప్తవ్యాహృతిగాయత్రీయగుగాయత్రిసీమంతపదాంత ముక్తామణికాంతులనిజపాదనఖచంద్రికలోలయించేయుచుండబు ద్ధిపాకారంబులువహించికొలిచియున్న ఋగ్యజుస్సామాధర్వలనాదరింపుచు సరూపంబులయికొలుచున్నట్టిశాస్త్రపురాణేతిహా సప్రముఖవిద్యలసప్రేమంబుగానవలోకింపుచు మేనులూనినయజ్ఞాదిక్రియాకలాపంబులసత్వజ్ఞానవైరాగ్యంబులందగరీతిగా రఎంపుచుసర్వనియంతృత్వ సర్వభోక్తృత్వసర్వకర్తృత్వసర్వపాలకత్వసర్వజ్ఞత్వాదిసర్వశక్తియుక్తుండయఖండితప్రభా

—(✻ శివుడువిష్ణునిస్తుతియించుట. ✻)—

వంబుననిండుకొలువుండెనయ్యవసరంబున॥ శా॥ శుక్సంభేదకతత్సభాస్థితబుధస్తోమంబుక్రందల్లని। వ్వక్సేనుండుగరుడబ్జసంజ్ఞ లమమాన్పన్ శౌరినెమ్మోమునన్। దృక్సంఘంబిడిహస్తముల్మొగిచిగౌరీభర్తపల్కెన్‌శిరో। భాక్సప్తర్వధునీఘుమంఘుమర వప్రత్యగ్రవాగ్గుంభనన్॥ శా॥ శ్రీమంతంబుననాతనంబుదితిభూజిద్బాణబాణాసనో।ద్దామంబాశ్రితరక్షణక్షమము సీతాలక్ష్మ ణోపేతమూ।ర్త్యామోదప్రదమాంజనేయహితముద్యత్తారకంబౌభవ।ద్రామాకారమునామనోంబుజమునన్ ధ్యానింతునె ప్రాంతమున్॥ శా॥ విశ్వాసంబుననాత్మనామస్పృడనియావేల్పుల్గ్మిమున్వేడిన।న్విశ్వామిత్రవిలుంఠనంబునకునావిర్భావముంజెంది యాంపిస్వామిత్రహితంబుముంనుగనేరివిజేసెచెల్వొందదుమీ। శశ్వచ్ఛిత్రచరిత్రముల్దలతునశాశ్వతంబుస్వాంతంబునన్॥ శా॥ ఆవిర్భేందుహుతాశనప్రముఖదీప్యత్కాంతిమచ్చేణికు। చ్ఛేదింపంగదరంబుగాకదరముంజేకూర్చునస్వాతమ।స్త్రీహోపాంధ తమిప్రముక్తిక్షణములోభేదించిపేల్గొందుమీ। పాదాంభోజనఖాంశువుల్నిటలముంబ్రాపింపగామ్రొక్కెదన్॥ శా॥ధమాణ తమిప్రముక్తక్షణములోభేదించిపేల్గొందుమీ। పాదాంభోజనఖాంశువుల్నిటలముంబ్రాపింపగామ్రొక్కెదన్॥ శా॥ధమాణ రంభనిరూఢులైజనపతుల్దార్కొంనురె।దేనియున్। శర్మాంబుల్ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛన్మీరుమున్నద్దశిన్।ధన్వచ్ఛేదనమాచ రంభనిరూఢులైజనపతుల్దార్కొంనురె।దేనియున్। శర్మాంబుల్ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛన్మీరుమున్నద్దశిన్।ధన్వచ్ఛేదనమాచ రించినవిచిత్రంబెంతవర్ణించెదన్। ధర్మాన్యత్వదిగీశరక్షమహోదారప్రభావోదయా॥ మ॥ వితతప్రౌఢిమజామదగ్న్యదినా రించినవిచిత్రంబెంతవర్ణించెదన్। ధర్మాన్యత్వదిగీశరక్షమహోదారప్రభావోదయా॥ మ॥ వితతప్రౌఢిమజామదగ్న్యదినా వేశించిమత్తక్షమా।పతులందఱక్కకపెక్కుమార్గ్గడచిఘోరాధారంబువారించిత। ద్గతతేజంబుశరాసనంబుగొనుచీకంగ్రింపఁబం గొన్నమీయతిగాంభీర్యపరాక్రమాది గుణమహాత్మ్యంబులూహించెదన్॥ క॥ గురుపులకునాదికారణ। గురుడనిప్రఖ్యాతిగని గొన్నమీయతిగాంభీర్యపరాక్రమాది గుణమహాత్మ్యంబులూహించెదన్॥ సీ॥అఖిలలోకములకునభయప్రదాత యయుగురాజ్ఞవరాం। తరమునగాంతాసంగతి। జరియించినమీచరిత్రశక్యమెపొగడన్॥ సీ॥అఖిలలోకములకునభయప్రదాత యైయులరియుమునులకునభయమొసగి। పుణ్యజనశ్రేణిబారసియుఖరదూషణాదిపుణ్యజనులహతులజేసి।యమృతంబుగొనుపక్షి నైయులరియుమునులకునభయమొసగి। పుణ్యజనశ్రేణిబారసియుఖరదూషణాదిపుణ్యజనులహతులజేసి।యమృతంబుగొనుపక్షి నాని నేలియుగానమృతంబుగొనుపక్షినాదరించి। యాదిత్యజాతకార్యముబూనియుండియునాదిత్యజాతకార్యమువహించి। వాలిననినొంచివనచరావళులమాన్చి। వనధిబంధించిదానవేశ్వరుజయించి।సీతబ్రాపించిపురిబ్రవేశించిమించి। ధరణియేలినమి ము గొల్తుబరమపురుష॥క॥అనిగొనియాడినశంభుని।గనుగొనిదరహాసవదనకమలుండైయె।వ్వజనదక్షణుడిటులను। ఘనవర్ణాం భోవవాదగంభీకోక్తిన్॥మ॥గిరిజాధీశ్వరనీవునీయజుడునిగీర్వాణరాజాదిది। గ్వరులీకిన్నరయక్షకేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యాల్వ నే। చరరూపంబులదాల్చిశత్రుహతికిన్సాహాయ్యముంజెందుటన్। సురవిద్వేషణుడీల్గెదాపసమనోద్యోపబుద్ధిరేర్పవిన్॥సీ॥ శిష్టజనరక్షణముమత్తశిక్షణంబు। నవనినొనరిచుకొఱకునేనవదరించిమతకథాగాంగలహరిగమహీజనల। పాపజంబాల మడగింతుపాలనయన॥ శా॥శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకథాశ్రేణుల్ప్రసంగింపుచుం।జారిణత్వముమీఱగాజడవృచుంజా టించియాలింపుచున్। సారప్రజ్ఞగహించుమానవులకన్‌షడ్వర్గముల్‌ధాయజేకూరంభోరికలారఘోరదురితాగస్సోముపైన ర్యముల్॥ గీ॥అనిప్రియంబునహరియనితోనానతిచ్చి। యజ్ఞగర్భాదిదివిజులనాదరించికొంతవడికెంతయుపీడకొనసికరత్ర। ములు ముగొంవ్వహరిమంతిపురముసొచ్చె॥ ఉ॥ చొచ్చిమెఱుంగుకెన్నునుసోరణగండ్లకొడానలోపలం బచ్చలతల్పులన్గఫాక

శ్రీమదుత్తర రామాయణము — అష్టమాశ్వాసము.

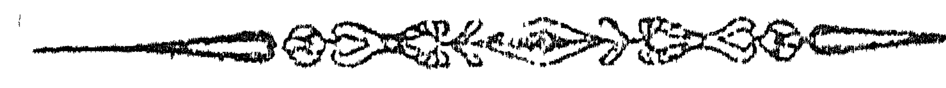
—(* ప్రళయతలహాదివర్ణనము. *)—

బంధురకుడ్యములకాశశాంకర। తోన్నత్యము వేదులస్వాలయమౌనాకరముమహోజ్జ్వల సౌధమెక్కియుం। దచ్ఛరత్పుష్పవచ్ఛప్రకటం
దమములందగు మందిరంబునకా॥గీ॥కాందనప్రడల్పుచప్పరకోళ్ళగలుగు। వేలికకలమంచ బుమీదనీర్ప్రమాన పుష్పలపానుచు
మంజుశేష। శయ్యాయూర్చుండె హరిరమాసహితుడగుచు॥గీ॥అప్పుడు భూసీళలను రాగమతిశయిల్ల। సరభయుడుపంబగోనకోళ్వ
జూడివెన్ను। డింత దెందంబెటిగినక్వ్వౌయురుకరముల బట్టి వారలగూర్చుండబెట్టుకొని॥గీ॥రాజకీరంబులవ్వేళ రాజశేష। ధారి
యై మున్ను దానున్న మేర లెన్న। నంక గతయై శ్రీదేవినాచరించు। కపుడు గోపించుడాక లేనియలుకబూని॥ చ॥అవ్వనవమంచి దా
నెపతివాసిని నేమనవచ్చునాంటికా। నవనినసుందర్యజించిసభయందపుడిద్ధ ప్రోచయువ్వగా। నవమతిజేసివచ్చితివి యాకటుదాంద
సమాత్మనెంచినన్। దవిరికొనందగునె నీమొగమింక దలోదరీమణీ॥ గీ॥ అనుచు శ్రీలక్ష్మితో బలికియవనిదిటుల। మాయమెగమై
ననేనేమినేరమూచ। రించితెనాయుంమధరణి ప్రార్థింపసివె। కావితో డెచ్చితనిచక్రధరుడుపలికె। అప్పుడు॥ మ॥కరపద్మంబులు
మోడ్చి పద్మయనుసోకంజాక్షనామీద నే। తిరుగడప్పుకణించి మీరనినవాదింపంగనేనేర్తునే। నరుతేమోయొకనిందకొట్టిరి సకాం
తారంబునం ద్రోయబం। పరువె మేండ్లకువాసిగాసిల వమీపాదంబులూహింపుచున్॥ క॥ ననుమునుగలుగగనిపటికి। బనుచుత
లంపుననుగాచె ప్రత్యుపకారమిదం। చనుటమిముగానకుండం। గొనితెచ్చె ధరణియేలగోపింపంగన్॥ చ॥ గతజలసేతుబంధమువి
కంబనియేమనియెన్ని కార్యము। మతినసహించియున్న సనుమానటకెన్నిటు పేరమన్నవ। చ్చితరుణటంచుమో మపలకెసినప్రయ
సిజూచికారిప। వ్రితశమిముంపవెయనుచు వేమఱుగాగిట ప్రస్తావచ్చినన్॥ క॥ ఉరమునసిగ్గునశ్రీరమణి సుంచుక భూమినిశాంతసీధి
శ్రీ। కరమిడి సీళపాందోండలగ ప్రకరాబ్జము సాచి కేళిసీస్వరశతకోటరూపపవిభవంబెసగన్ ఫణిరాట్పణాళిపై। నారూఢ ప్రపావర
మొం దెహరియుజ్జ్వలసౌఖ్యానైకలాలుడై॥గీ॥ఇటువలెసేసర్వవైభవం జనకమెసగ। శ్రీధరాసీళలను గూడి శేషగుణుడు। మునిబ్బరా

—(* గ్రంథపఠనశ్రవణాదఫలము. *)—

సులబ్రోచుచు ముదము జెందు। నఖిలరక్షావణుండు నారాయణుండు॥గీ॥ ఈమహాకావ్యమతిభక్తినెవ్వరైన। నతడిహంబున సక
లసౌఖ్యముల జెంది। తనివిగనియంతంబున రాగమవిరహితశాశ్వతబ్రహ్మలోకనివాసమొందు॥సీ॥ ఇది శ్రీలోకస్తవ్యమిదిబుధశ్రా
వ్యమిదిపఠ్యమిదిభవ్యమిదియఘువ్వ। మకురసంభావ్యమాదికావ్యంబిది ద్విజుడు పఠింపవాగ్విదుడసదగు। [illegible] యుండుమహిసర్
వ్వంసనాభర్తయగు వైశ్యుడు పఠింపసమితవ్రణ్యు। ఫలశాలియాశూద్రకులజుడు పఠియింపవంశంబులోవాసినెన్నగాంచు। న
ఖిలవేదంబులు పఠియింపనగుఫలంబు। నఖిలదానంబులొనరింపనగుఫలంబు। నఖిలతీర్థంబులనుగ్రుంకనగుఫలంబు। నొందఘని
కటుధనొక్కింతచదివినంత॥క॥ ప్రత్యక్షరమునసానా। హత్యాదులనశియించు గరతలామలకగతి॥ బత్యక్షంబగు మోక్షమునత్యం
బీరామచరితచనుభుజనులకున్॥క॥ ఎందాక వెలుగు వేదము। లెందాకన్ నిజకింతుదించుడ సూర్యా। లెందాక గులగిరులుదగు
దానంకబాసంగుడబ్జరానందుపగై॥ శా॥ వైదర్భకుచగాత్రభంగరచనా వైయాత్యసత్యాంకితా। స్ఫారందా జాంబవతీవిలాస మకర
ప్రాంచన్ముఖామిత్రపం। పాదంతస్ఫదచుంబనాభిరతభద్రామ్యాతలీలాసదం। తాద్భుజోన్నత భానుజాంకతలనస్ఫారత
ణాశ్లేషణా॥క॥ శ్రీవత్సగోత్రశుభకర। శ్రీవత్స శ్రితలోదరికౌస్తుభను। శ్రీవత్సగవిసహా। స॥ శ్రీవత్సాసమాశ్రితనుజశేఖరలలిత॥

మాలిని॥ సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణచేత్రా। గరుడజవనపాత్రా కాంలభీతిరాపత్ప్రలితా। సురనుతిసరిత్ర।
శాత్రవధ్వాంతమిత్రా। కరధృతఘనగోత్రా కంజవిద్వేషగోత్రా॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవత్యక విద్యాధనాధునా
తనభోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వైభవాధరీకృత రాజరాజ రాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీ
విలాసధుకంధరధరాధిప సభాంతర స్తవనీయనకళాయుగంధరబంధుపమునిపౌ విశేషసుంధర స
వసుంధరాధరశోధితగణితగణిత శాస్త్రరత్నాకరవినయాదిగుణరత్నాకరకరకంకణవంశ
యశఃపారావార పరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందనసనందన
విజ్ఞాన విభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన
నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు
సర్వంబును - అష్టమాశ్వాసము.
శ్రీమదుత్తరరామాయణము
సంపూర్ణము.

